



วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

JOURNAL OF GRADUATE STUDIES
VALAYA ALONGKORN RAJABHAT UNIVERSITY

ปีที่ 19 ฉบับที่ 3 (ฉบับพิเศษ) กันยายน – ธันวาคม 2568

ISSN : 2985-1491 (ONLINE)



บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Graduate School Valaya Alongkorn Rajabhat

University under the Royal Patronage

<https://grad.vru.ac.th/>



วารสารบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University

ปีที่ 19 ฉบับที่ 3 (ฉบับพิเศษ) กันยายน - ธันวาคม 2568 Vol. 19 No. 3 (Special Issue) September – December 2025

ISSN 2985-1491 (Online)

เจ้าของ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่ครอบคลุมสาขาศึกษาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ การจัดการธุรกิจ สังคมศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของคณาจารย์ และนักศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย รวมถึงผู้สนใจทั่วไป ทั้งภายในและต่างประเทศ
2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ประสบการณ์ และผลงานวิจัยของบุคลากร ในสถาบันการศึกษาที่เป็นระดับสากลเพิ่มขึ้น

นโยบาย

1. บทความที่นำเสนอเพื่อขอตีพิมพ์ต้องเป็นบทความวิจัย หรือบทความวิชาการ เป็นภาษาอังกฤษ
2. บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องเขียนตามรูปแบบที่วารสารกำหนดเท่านั้น
3. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาถ่วงดุลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ในสาขาที่เกี่ยวข้องก่อน และต้องเป็นบทความที่ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อน หรือ อยู่ระหว่างการพิจารณาจากวารสารอื่น ๆ หากตรวจสอบพบว่ามีการจัดพิมพ์ซ้ำซ้อนถือ เป็นความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์แต่เพียงผู้เดียว
4. บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ทุกบทความต้องผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องจากภายในและ/หรือภายนอกมหาวิทยาลัย ไม่น้อยกว่า 3 ท่านต่อหนึ่งบทความ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์ และผู้นิพนธ์ไม่ทราบชื่อ ผู้ทรงคุณวุฒิ (Double-blinded Review) และผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาจะไม่อยู่ในสังกัดเดียวกัน กับผู้นิพนธ์

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 3 ฉบับ (วารสารราย 4 เดือน)

- มกราคม-เมษายน
- พฤษภาคม-สิงหาคม
- กันยายน-ธันวาคม



“50 ปี ในพระบรมราชูปถัมภ์”

ราชพฤกษ์พลิตระกานบานอร่าม
จากโรงเรียนฝึกหัดครูสตรี
ถึงวิทยาลัยครูสุราษฎร์
เพชรบุรีวิทยาลัยการศึกษาราชภัฏ
เป็นมหาวิทยาลัยในวันนี้
ในพระบรมราชูปถัมภ์จำขึ้นใจ
คนของพระราชา...จารึกไว้
พัฒนาชุมชนทันอาหาร
กราบนามพระราชทานตระหง่านศักดิ์
สร้างบัณฑิตพลิตคนพลเด่นชัด
ราชพฤกษ์พลิตานตรการช่อ
ห้าสิบปีที่ย่างก้าวมายาวไกล

สง่างามจำหลักแห่งศักดิ์ศรี
เพชรบุรีรำลึกพณีกกาล
ยังยืนหยัดต่อ ยอดอดพสาบ
สืบสายธารการศึกษา มายาวไกล
นามที่มี ราชภัฏ สวัสดิ์ไสว
เพียงแห่งเดียวแผ่นดินไทย วไลยอลงกรณ์
ข้าของแผ่นดินไทยไม่ย่อหย่อน
กราบคำสอนศิลปศาสตร์ราชภัฏ
จึงแน่วหนักยึดถือความซื่อสัตย์
วิสัยทัศน์เพื่อมวลชนพลอำไพ
เพื่อจะรองรับขวัญบัณฑิตใหม่
สร้างคุณค่าจารึกไว้...วไลยอลงกรณ์

จักริน สร้อยสูงเนิน
ผู้ประพันธ์

ศิษย์เก่าสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อนวัตรกรรมการสื่อสาร
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

บทบรรณาธิการ

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีที่ 19 ฉบับที่ 3 (ฉบับพิเศษ) เดือนกันยายน - ธันวาคม 2568 นี้ ได้จัดทำในโอกาสครบรอบ 50 ปีที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับวิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยได้รวบรวมบทความวิจัยและบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการของคณาจารย์ บัณฑิตศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง

เนื้อหาสาระในวารสารฉบับนี้มี จำนวน 22 เรื่อง ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 21 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง โดยทุกบทความได้ผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการสำหรับนักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ และนักศึกษา

กองบรรณาธิการ

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University

คณะที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นนรภัส ถกลภักดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญวรัตน์ ปิ่นทอง

อธิการบดี
รองอธิการบดี
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกษณ์ ศรีเอี่ยม

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ ดร.บุญเรียง ขจรศิลป์
ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.อิสระ สุวรรณบล
รองศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ เกยุรานนท์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธินันท์ พรหมสุวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ศจีมาจ ณ วิเชียร
รองศาสตราจารย์ ดร.ปราวินยา สุวรรณณัฐโชติ
รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนา
รองศาสตราจารย์ ดร.ชนะศึก นิขานนท์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศรดา สมพอง
รองศาสตราจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง
รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยารัตน์ อีระชนชัยกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.กมลพัทธ์ ใจเอือกเย็น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจพร เชื้อผึ้ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตฤษา สลึงค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิเชษฐ์ จำเนียรสุข
อาจารย์ ดร.รุ่งอรุณ วณิชชนะชากร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
ข้าราชการบำนาญ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช)
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ข้าราชการบำนาญ (มหาวิทยาลัยรามคำแหง)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

ผู้ประสานงานและเผยแพร่

นางสาวธิดา โยธากุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ติดต่อกองบรรณาธิการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
เลขที่ 1 หมู่ที่ 20 กิโลเมตรที่ 48 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี รหัสไปรษณีย์ 13180
โทรศัพท์/โทรสาร 02-529-1638, 02-529-4046
E-mail: journal-g@hotmail.com และ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JournalGradVRU>

สารบัญ

	หน้า
บรรณาธิการ.....	ก
สารบัญ.....	ค
อิทธิพลของ ค่านิยมทางวัตถุ การมีสติและความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารที่มีต่อ จิตสำนึกการบริโภคอย่างยั่งยืนของผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ในประเทศไทย กนกกาญจน์ ศศิวิมลฤทธิ และกาญจนา สุคันธสิริกุล.....	1
ปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจของธุรกิจ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทย กัลยารัตน์ ธีระธนชัยกุล.....	12
การพัฒนากิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำ บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กานต์มณี ไวยครุฑ และพัชราภรณ์ จันทระมาฏ.....	35
ศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดการธุรกิจดิจิทัลด้วยนวัตกรรมแซทบอท โกศล จิตวิรัตน์ วุฒิศาสตร์ คำคม วันงาม มีบุญสร้าง เบญจมาศ นาควงษ์ จันทราวรรณ อัครเมธานนท์ ไพฑูรย์ จันทรเรือง และกันยาวิร์ เมฆิราพันธ์.....	51
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ฉัตรชนนี ชื่นบาน และกัลยมน อินทุสุต.....	70
การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล ของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ฉัตรวิไล สุรินทร์ชมพู จุฑามาส ศรีจำนงค์ นันทพร กงภูเวช และปิยนันท์ พูลโสภณ.....	82
อิทธิพลขององค์ประกอบละครไทยต่อซอฟต์แวร์ด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย ชนม์ชนก ชิตประเสริฐ และศุภราภรณ์ แต่งตั้งลำ.....	97
แนวทางยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาล้มเหลวของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดในเขตพื้นที่ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ชาลิสา ชมภูราษฎร์ ศุภกฤต ปิติพัฒน์ บุษกร สุขแสน และประภาพร สุปัญญา.....	113
การศึกษาจำนวนคำศัพท์และการเปรียบเทียบความสอดคล้องของคำศัพท์ในหนังสือเรียนภาษาจีน ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตรภาษาจีนธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตกับเกณฑ์ คำศัพท์มาตรฐานการสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีน (HSK 2.0) โชติกานต์ จิราลักษณ์สกุล.....	135
การสร้างแบบวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ณานันท์ ภูษา ช่วยมาก สุวิมล กฤษณกุลหาสน์ และเด่นดาว ชลวิทย์.....	147
การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริง เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต บุษกร เชี่ยวจินดา กานต์.....	165
การพัฒนากระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัย ของนักศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต พิบูลย์ ตัญญุบุตร.....	189

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครุมหาวิทยาลัยราชภัฏ เมษา นวลศรี และกุลชาติ พันธวรกุล.....	204
กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา เรวัตร แก้วทองมูล.....	219
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 3 วินัย เพ็งภิญโญ และณัฐพงศ์ อินโต.....	232
การสร้างคุณค่าร่วมในยุคดิจิทัล กรณีศึกษาอุทกอบครูเพ็ญศรี สหพร ยี่ตันสี ปฐมา สตะเวทิน และชนัญสรุ อรณพ ณ อยู่ธยา.....	248
การพัฒนาแบบบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่อง ทางการได้ยิน: การออกแบบ การทดลองใช้ และการประเมินผล สุเกียรติ ธาตาวฒนาวิทย์ สรัญญา รัตนกรทรัพย์ และภัทศา ภำรตณงศ์.....	264
ความต้องการ ผลกระทบ และมาตรการทดแทนจากการยกเลิกขบวนรถไฟ ของการรถไฟ แห่งประเทศไทย อรพินท์ บุญสิน ภัคระวี แหวนเพชร และอรรครา ธรรมาธิกุล.....	279
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออิสรภาพทางการเงินของครูในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา อัสวเทพ อากาศวิภาต บุญญานุช ชีวเกียรติยั้งยง อนุชา ตีลกวฒโนทัย ประวิทย์ ผักฝน สิริมา นาคสาย ปณิติตา จาตศรี สมพร บุญศรีนุกูล กรกฤต ณะรัช และธาวินี สิ้นเปียง.....	293
แนวทางการจัดการจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของชุมชน ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา อัสวลักษณ์ ราชพลสิทธิ์ สมฤดี สงวนแก้ว จิรัชยา เจียวกัก บุญสิทธิ์ ไชยชนะ และวันชัย ธรรมสัจการ.....	309
อิทธิพลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตและภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุ: บทบาท การเป็นตัวแปรส่งผ่านของความหวาดและความเชื่อมโยงทางสังคม อารยา ผลธัญญา ทศนีย์ หอมกลิ่น และไชยันต์ สกุลศรีประเสริฐ.....	323
แนวทางการพัฒนาทักษะพนักงานให้ทำงานได้หลายหน้าที่ สำหรับพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงาน อุตสาหกรรม คชาวุธ เกษสระ และประจวบ กล่อมจิตร.....	337
ภาคผนวก.....	353
แบบฟอร์มขอส่งบทความเพื่อพิจารณาลงวารสาร.....	355
รายละเอียดการเตรียมบทความ.....	357
รูปแบบการเขียนผลงานวิจัยตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษา.....	371
จริยธรรมในการตีพิมพ์.....	373
ขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำวารสารบัณฑิตศึกษา.....	375

อิทธิพลของ ค่านิยมทางวัตถุ การมีสติและความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของ
อาหารที่มีต่อจิตสำนึกการบริโภคอย่างยั่งยืนของผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ในประเทศไทย

THE EFFECT OF MATERIALISM MINDFULNESS AND FOOD SAFETY
CONCERN ON CONSCIOUSNESS FOR SUSTAINABLE CONSUMPTION OF
CONSUMERS PURCHASE ORGANIC FOOD IN THAILAND

กนกกาญจน์ ศศิวิมลฤทธิ์¹ และกาญจนา สุคันธสิริกุล^{2*}
Kanokkan Sasiwimonrit¹ and Kanchana Sukanthasirikul^{2*}

^{1,2} สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัเทคโนโลยีสุรนารี
^{1,2} Management Technology, Institute of Social Technology, Suranaree University of Technology

* Corresponding Author E-mail: kansukan@sut.ac.th

Received:	November 18, 2024
Revised:	October 16, 2025
Accepted:	October 24, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความสำคัญของค่านิยมทางวัตถุ การมีสติ ความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหาร และจิตสำนึกของการบริโภคอย่างยั่งยืนของผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ ในประเทศไทย 2) ทดสอบอิทธิพลของค่านิยมทางวัตถุ การมีสติ และความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารที่มีผลต่อจิตสำนึกของการบริโภคอย่างยั่งยืนของผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ ในประเทศไทย เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริโภคที่ซื้ออาหารอินทรีย์ในประเทศไทย จำนวน 389 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 67 ข้อ ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8 – 1 และค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.91 ทำการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการมีสติ ความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารและจิตสำนึกของการบริโภคอย่างยั่งยืน ในระดับมากที่สุด 2) ค่านิยมทางวัตถุ การมีสติ และความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารมีผลต่อจิตสำนึกของการบริโภคอย่างยั่งยืนของผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ ในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

คำสำคัญ

จิตสำนึกของการบริโภคอย่างยั่งยืน ค่านิยมทางวัตถุ การมีสติ

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the levels of materialism, mindfulness, food safety concern, and consciousness for sustainable consumption

among organic food consumers in Thailand, and 2) to examine the influences of materialism, mindfulness, and food safety concern on consciousness for sustainable consumption among organic food consumers in Thailand. Data were collected from 389 consumers who purchased organic food in Thailand using a 67-item questionnaire. The index of item-objective congruence (IOC) ranged from 0.8 to 1.0, and Cronbach's alpha coefficient was 0.91. The data were analyzed using descriptive statistics and multiple regression analysis to test the research hypotheses.

The findings revealed that 1) consumers demonstrated the highest levels of mindfulness, food safety concern, and consciousness for sustainable consumption. Moreover, 2) materialism, mindfulness, and food safety concern significantly influenced consciousness for sustainable consumption among organic food consumers in Thailand ($p < 0.01$).

Keywords

Consciousness for Sustainable Consumption, Materialism, Mindfulness

ความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การผลิตอาหาร การรับประทานอาหารที่มีกระบวนการผลิตที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดก๊าซเรือนกระจกมากกว่าหนึ่งในสามของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั่วโลก (Gracz, 2023) กลายเป็นประเด็นสำคัญที่มีส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตอย่างมาก ส่งผลให้ปัจจุบันผู้คนทั่วโลกให้ความสนใจในการรักษาสุขภาพความเป็นอยู่ของตนเองและผู้อื่น การรักษาสิ่งแวดล้อมและหาวิธีการให้เกิดการบริโภคอย่างยั่งยืนเพื่อหวังที่จะลดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เห็นได้จากผู้คนหันมาบริโภคอาหารสุขภาพ ธรรมชาติและช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการบริโภคที่มุ่งเน้นความยั่งยืนทางธรรมชาติและการรับผิดชอบต่อสังคม โดยการหันมาใช้บรรจุภัณฑ์อาหารที่สามารถรับประทานได้ ไม่ทำลายธรรมชาติ และมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกน้อย (Kasikorn Research Center, 2022) ในประเทศไทยผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เช่น หันมาสนใจผลิตภัณฑ์อาหารที่ดีต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อาหารอินทรีย์ อาหารโปรตีนทางเลือกจากพืช เป็นต้น (Krungsri Research, 2022) จะเห็นว่าหนึ่งในพฤติกรรมที่ผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงคือการให้ความสำคัญกับการรับประทานอาหารอินทรีย์ เพราะตอบโจทย์การบริโภคอย่างยั่งยืน อาหารอินทรีย์ คือ อาหารที่ผลิตด้วยผลิตภัณฑ์ที่เพาะปลูก แปรรูป และเก็บรักษาโดยไม่ใช้สารเคมี เช่น ยาฆ่าแมลง ยาปฏิชีวนะ ปุ๋ยสังเคราะห์ การฉายรังสี ไม่มีสายพันธุ์ที่ตัดต่อพันธุกรรม และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (IFOAM - Organics International, 2024) ผู้บริโภคอาหารอินทรีย์มีความเชื่อว่าอาหารอินทรีย์เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีคุณค่าทางโภชนาการและมีความปลอดภัยสูงกว่าอาหารทั่วไป (Wang, Pham & Dang, 2020) นอกจากนี้ยังช่วยรักษาสุขภาพความเป็นอยู่ของตนเองและผู้อื่นให้ดีขึ้น ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมและเป็นวิธีการที่ทำให้เกิดการบริโภคอย่างยั่งยืนมากขึ้น (Boobalan & Nachimuthu, 2020)

จากข้อมูลการปรับเปลี่ยนเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนดังที่กล่าวมา ยังมีผู้เสนอวิธีเพื่อให้เกิดการบริโภคอย่างยั่งยืนอีกหลายวิธี เช่น การนำเสนอแนวคิดที่ชื่อว่าจิตสำนึกของการบริโภคอย่างยั่งยืน

จิตสำนึกของการบริโภคอย่างยั่งยืน (Consciousness for sustainable consumption: CSC) เป็นการที่ผู้บริโภคเกิดการตระหนักและตั้งใจบริโภคสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาโดย อินโก บัลเดอร์ยาห์น ในปี ค.ศ. 2013 มีการนำปัจจัยทางด้านจิตวิทยาในด้านความเชื่อและความกังวลส่วนบุคคลมาใช้ แนวคิดนี้ประกอบด้วย การตระหนักรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม การตระหนักรู้เรื่องสังคมและการตระหนักรู้เรื่องเศรษฐกิจ (Manchanda, Arora, Nazir & Islam, 2023) ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความยั่งยืนดังที่กล่าวมาข้างต้น การทราบสาเหตุและผลของพฤติกรรมบริโภคอย่างยั่งยืนของผู้บริโภคเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการใช้ในการสร้างกลยุทธ์การตลาดที่ประสบความสำเร็จและเป็นแนวทางปฏิบัติของการบริโภคที่ยั่งยืน ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความตั้งใจซื้อและพฤติกรรม (Krastevich & Smokova, 2021)

จากการทบทวนวรรณกรรมจิตสำนึกการบริโภคอย่างยั่งยืนพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกการบริโภคอย่างยั่งยืนและเป็นปัจจัยที่น่าสนใจ เช่น ปัจจัยค่านิยมทางวัตถุ (Materialism) เป็นความเชื่อ ความรู้สึกของผู้บริโภคที่เชื่อว่าการได้ครอบครองสิ่งของที่จะนำไปสู่ความสุขของชีวิต เป็นจุดมุ่งหมายของชีวิตและเป็นสิ่งที่สื่อถึงความสำเร็จในชีวิตทั้งของตนเองและของผู้อื่น (Suarez, Hernandez, Gil-Gimenez & Corral-Verdugo, 2020) เชื่ออีกว่าการได้ครอบครองวัตถุที่บุคคลอื่น ๆ เห็นคุณค่าไว้ได้ ย่อมเป็นคนที่เก่งและดี สังคมจะให้การยกย่องและยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตส่งผลให้บุคคลเกิดความต้องการที่จะครอบครองวัตถุที่มีราคาสูงเพื่อเสริมคุณค่าในตนเองและเพิ่มความเชื่อมั่นในการเข้าสังคม ซึ่งผู้บริโภคที่มีค่านิยมทางวัตถุบางประเภทที่สูงจะมีจิตสำนึกของการบริโภคอย่างยั่งยืนที่ต่ำโดยเฉพาะ ด้านการตระหนักรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ที่ดี (Leonidou et al., 2022) แต่มีการศึกษาที่โต้แย้งว่า ค่านิยมทางวัตถุบางประเภทมีผลต่อการบริโภคอย่างยั่งยืนเช่นกัน (Kuanr, Pradhan & Chaudhuri, 2020)

ปัจจัยการมีสติ (Mindfulness) เป็นการรับรู้และยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นกับร่างกายและจิตใจ หรือรับรู้อาการทางกายและอาการทางใจของผู้บริโภค การมีสติช่วยให้บุคคลตระหนักถึงการกระทำของตนเองที่ส่งผลต่อบุคคลอื่น สังคมและสิ่งแวดล้อมได้ (Manchanda et al., 2023) ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถช่วยให้ผู้คนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่ความยั่งยืนได้ ทำให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติในเรื่องการมีสุขภาพที่ดีและความเป็นอยู่ที่ดีอีกด้วย (Shahbaz & Parker, 2022)

ปัจจัยความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหาร เป็นความใส่ใจของผู้บริโภคเกี่ยวกับสารเคมีตกค้าง ปุ๋ยเคมี สารปรุงแต่ง สารกันบูดในอาหารที่รับประทานในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพของตนเองและคนในครอบครัว (Kasza et al., 2022) ความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยทางอาหารยังส่งผลให้เกิดการตระหนักรู้ทางสังคม สิ่งแวดล้อมและการมีความเป็นอยู่ที่ดี (Molinillo et al., 2020) นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการบริโภคอย่างยั่งยืนโดยตรง (Alaka & Ogunlade, 2024)

งานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางจิตวิทยาของการบริโภคอย่างยั่งยืนเริ่มเป็นที่นิยมในต่างประเทศ (Alaka & Ogunlade 2024; Manchanda et al., 2023) แต่งานวิจัยในประเทศไทยยังมีจำนวนค่อนข้างน้อย การศึกษาในผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ยังไม่มีความหลากหลาย (Krastevich &

Smokova, 2021) โดยเฉพาะการศึกษาในผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ที่มีแนวโน้มการบริโภคที่เพิ่มขึ้นมากขึ้น (IFOAM - Organics International, 2024) ทำให้เป็นหัวข้อที่น่าสนใจเนื่องจากเกี่ยวข้องกับการบริโภคเพื่อการมีชีวิตที่ดีและการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญเป็นอย่างมากนอกจากนี้ผลการศึกษามีประโยชน์ในเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวกับจิตสำนึกการบริโภคอย่างยั่งยืนซึ่งจะช่วยขยายขอบเขตในการอธิบายทฤษฎีจิตวิทยาทางสังคมสำหรับการซื้ออาหารอินทรีย์ ในประเทศไทย

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

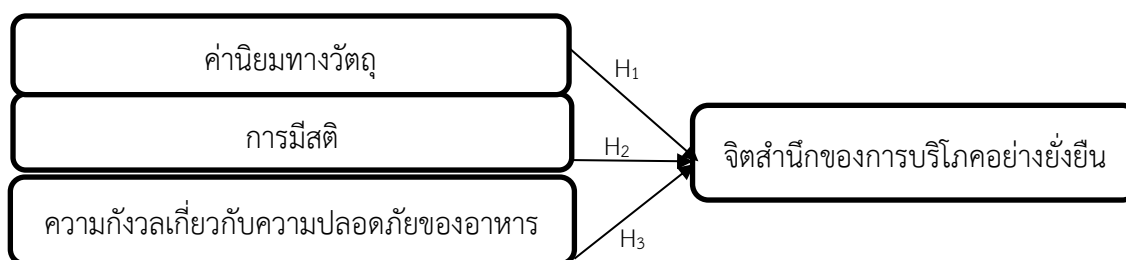
ค่านิยมทางวัตถุ การมีสติและความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารส่งผลต่อจิตสำนึกของการบริโภคอย่างยั่งยืนของผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ ในประเทศไทย หรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการให้ความสำคัญต่อค่านิยมทางวัตถุ การมีสติ ความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารและจิตสำนึกของการบริโภคอย่างยั่งยืนในผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ในประเทศไทย
2. เพื่อทดสอบอิทธิพลของค่านิยมทางวัตถุ การมีสติและความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารที่มีผลต่อจิตสำนึกของการบริโภคอย่างยั่งยืนของผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ ในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคของมนุษย์ที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศนำมาสู่ความสนใจในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกของการบริโภคอย่างยั่งยืนจากการทบทวนวรรณกรรมที่และแนวคิดจิตสำนึกของการบริโภคอย่างยั่งยืนนำมาสู่กรอบแนวคิดดังนี้



สมมติฐานการวิจัย

H₁: ค่านิยมทางวัตถุมีอิทธิพลต่อจิตสำนึกการบริโภคอย่างยั่งยืนของผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ในประเทศไทย

H₂: การมีสติมีอิทธิพลต่อจิตสำนึกการบริโภคอย่างยั่งยืนของผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ในประเทศไทย

H₃: ความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารมีอิทธิพลต่อจิตสำนึกการบริโภคอย่างยั่งยืนของผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริโภคที่ซื้ออาหารอินทรีย์ในประเทศไทย โดยมีระยะเวลาในการซื้ออาหารอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง มาแล้วอย่างน้อย 4 เดือน เนื่องจากผู้บริโภคจะเกิดการตระหนักรู้ได้ภายใน 4 เดือน (Phongwarin, 2017) เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แท้จริงและไม่สามารถเก็บข้อมูลจากประชากรได้ทั้งหมด ผู้วิจัยจึงทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของข้อมูล ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่ซื้ออาหารอินทรีย์ในประเทศไทยจำนวน 389 ตัวอย่าง โดยมีระยะเวลาในการซื้ออาหารอินทรีย์อย่างต่อเนื่องมาแล้วอย่างน้อย 4 การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจะใช้หลักตามสูตรของ Cochran (1977) ที่มีเงื่อนไขคือไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอน ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง จะกำหนดให้ใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% มีค่าความคลาดเคลื่อนที่ 5% (Cochran, 1977) เพื่อความแม่นยำเพียงพอต่อการนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและป้องกันความผิดพลาดระหว่างการเก็บข้อมูล จึงเก็บตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง หลังจากทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้ตัวอย่างที่นำมาใช้ทั้งสิ้น 389 ตัวอย่าง ทำการสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability sampling) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage sampling) (Kittinorarat & Acherayawathana, 2024) ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็นโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยแบ่งกลุ่มตาม ภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ ในประเทศไทย ซึ่งทำการสุ่มภูมิภาคในประเทศไทย 3 ภูมิภาคโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ได้ดังนี้ ภาคเหนือ 100 ตัวอย่าง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 260 ตัวอย่าง และภาคตะวันตก 40 ตัวอย่าง ตามสัดส่วนจำนวนจังหวัดในแต่ละภูมิภาค ขั้นตอนที่ 2 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non probability sampling) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีสอบถามระยะเวลาในการบริโภคอาหารอินทรีย์และเจาะจงเลือกผู้บริโภคที่ซื้ออาหารอินทรีย์ในประเทศไทย ที่มีระยะเวลาในการซื้ออาหารอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง มาแล้วอย่างน้อย 4 เดือน จาก 3 ภูมิภาคในขั้นตอนที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบบมาตราส่วน (Rating Scale) 5 ลำดับ มีมาตรวัดแบบมาตราประเมินค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) มี 5 ระดับคะแนนโดย คะแนน 1 เห็นด้วยน้อยที่สุด ถึง คะแนน 5 เห็นด้วยมากที่สุด โดยมีจำนวนข้อคำถามดังนี้ คำนิยมทางวัตถุ มีจำนวนข้อคำถาม 8 ข้อ การมีสติมีจำนวนข้อคำถาม 5 ข้อ ความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารมีจำนวนข้อคำถาม 5 ข้อ และจิตสำนึกของการบริโภคอย่างยั่งยืนมีจำนวนข้อคำถาม 19 ข้อ งานวิจัยนี้มีการตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาในการวัด โดยทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ตรวจสอบใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item Objective Congruence : IOC) จำนวน 5 ท่าน

คำถามแต่ละข้อคำถามได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.8 - 1 ซึ่งมากกว่า 0.5 (Hair et al., 2019) ทำการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามที่ทำการพัฒนาขึ้นมา และทำการทดสอบแบบสอบถามกับผู้บริโภคที่ซื้ออาหารอินทรีย์ในประเทศไทยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด นำค่าที่ได้มาทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha reliability coefficient) ได้ค่าดังนี้ จิตสำนึกการบริโภคอย่างยั่งยืน เท่ากับ 0.911 ค่านิยมทางวัตถุ เท่ากับ 0.893 การมีสติ เท่ากับ 0.87 และความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารเท่ากับ 0.944 ซึ่งมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.7 (Hair et al., 2019) ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ เดือนกรกฎาคม 2567 ถึง เดือนกันยายน 2567

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามและระดับความคิดเห็น ในส่วนของสถิติเชิงอนุมานใช้วิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย และมีการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์หาค่าความเบ้และค่าความโด่งเพื่อประเมินการแจกแจงแบบปกติของข้อมูล (Normality) เกณฑ์ที่ยอมรับได้คือ ความเบ้ $\leq \pm 3$ และความโด่ง $\leq \pm 7$ (Whittaker & Schumacker, 2022) ทำการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Linearity test) โดยใช้วิเคราะห์ความแปรปรวน ในการทดสอบควรมีค่านัยสำคัญไม่มากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (Sig. ≤ 0.05) ทำการทดสอบความเป็นอิสระต่อกันของค่าความคลาดเคลื่อนโดยพิจารณาจากค่าสถิติทดสอบ Durbin-Watson ซึ่งควรมีค่าอยู่ระหว่าง 1.5-2.5 ทดสอบความเป็นอิสระกันของตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) โดยดูจากค่าสถิติ Tolerance ซึ่งควรมีค่าเข้าใกล้ 1 และ ค่า Variance inflation factor (VIF) ควรมีค่าน้อยกว่า 10 (Hair et al., 2019) เมื่อผ่านเกณฑ์ทั้งหมดจะทำการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ โดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเพื่อหาอิทธิพลระหว่างตัวแปรอิสระ คือ ค่านิยมทางวัตถุนิยม การมีสติและความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารกับตัวแปรตาม คือ จิตสำนึกของการบริโภคอย่างยั่งยืนต่อไป

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.43 อายุ 27- 44 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.56 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 44.27 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการและพนักงานราชการ คิดเป็นร้อยละ 45.38 และมีเงินเดือนสูงกว่า 45,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.07 สำหรับค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าความเบ้และค่าความโด่งเพื่อประเมินการแจกแจงแบบปกติของข้อมูล ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้และค่าความโด่งของตัวแปร

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง	ความหมาย
ค่านิยมทางวัตถุ	4.18	0.54	-0.09	-0.42	มาก
การมีสติ	4.44	0.47	-0.73	-0.36	มากที่สุด
ความกังวลความปลอดภัยอาหาร	4.57	0.47	-1.17	0.61	มากที่สุด
จิตสำนึกของการบริโภคอย่างยั่งยืน	4.49	0.34	-0.74	-0.20	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 ค่าความเบ้เท่ากับ -1.17 ค่าความโด่ง เท่ากับ 0.61 การมีสติอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 ค่าความเบ้ เท่ากับ -0.73 ค่าความโด่งเท่ากับ -0.36 และจิตสำนึกของการบริโภคอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.34 ค่าความเบ้ เท่ากับ -0.74 ค่าความโด่ง เท่ากับ -0.02 ในส่วนของค่านิยมทางวัตถุอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54 ค่าความเบ้ เท่ากับ -0.09 ค่าความโด่ง เท่ากับ -0.42 ค่าความเบ้และความโด่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ สำหรับการทดสอบอิทธิพลของตัวแปร ได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าอิทธิพลของตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปร	ค่าสถิติ						
	β	b	S.E.	t	p-value	Tolerance	VIF
ค่านิยมทางวัตถุ	0.10	0.06	0.02	2.94	0.004**	0.98	1.02
การมีสติ	0.31	0.22	0.03	8.28	0.000**	0.84	1.18
ความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหาร	0.56	0.39	0.03	15.16	0.000**	0.86	1.16
F = 158.427 (p-value= 0.00**) R=0.743, R ² =0.552, Adjusted R ² =0.549 Durbin-Watson=1.833							

หมายเหตุ: **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า จากการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติของข้อมูลที่ใช้ในวิเคราะห์ความถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ พบว่าทุกค่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และยังพบว่าความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารส่งผลต่อจิตสำนึกการบริโภคอย่างยั่งยืนของผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ในประเทศไทยมากที่สุด รองลงมาคือการมีสติ และน้อยสุดคือค่านิยมทางวัตถุ ในส่วนของผลการทดสอบสมมติฐานและการอภิปรายผลเป็นดังต่อไปนี้

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การทดสอบอิทธิพลของค่านิยมทางวัตถุ การมีสติและความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารที่มีผลต่อจิตสำนึกของการบริโภคอย่างยั่งยืนของผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ในประเทศไทย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากการทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า ค่านิยมทางวัตถุมีอิทธิพลต่อจิตสำนึกการบริโภคอย่างยั่งยืนของผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ ในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 สอดคล้องกับการวิจัยของ Suarez et al. (2020) ที่พบว่า ค่านิยมทางวัตถุส่งผลต่อจิตสำนึกการบริโภคอย่างยั่งยืน เนื่องจาก ผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ มีความเชื่อและรู้สึกว่าการบริโภคอินทรีย์ช่วยรักษาสุขภาพของตนเองและครอบครัว อาหารอินทรีย์ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าอาหารทั่วไป อาหารอินทรีย์ยังสามารถสร้างความสุขที่เกิดจากได้ครอบครองอาหารอินทรีย์ที่มีราคาสูงได้และการครอบครองอาหารอินทรีย์ที่บุคคลอื่น ๆ เห็นคุณค่าและการครอบครองไว้มากกว่าบุคคลอื่น ๆ บุคคลนั้นย่อมได้รับการชื่นชม จากสังคมและได้รับการยกย่องและยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตนั่นเอง นอกจากนี้ผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ยังมีความเชื่อว่า คงจะมีชีวิตที่ดีกว่านี้ถ้าสามารถซื้ออาหารอินทรีย์ได้ทุกชนิดตามต้องการและจะมีความสุขมากกว่านี้ถ้าสามารถซื้ออาหารอินทรีย์ได้ปริมาณมากขึ้น ผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ยังรู้สึกรำคาญใจที่ไม่สามารถซื้ออาหารอินทรีย์ที่ต้องการได้ และรู้สึกดีที่สร้างความประทับใจให้กับผู้อื่น จากการเป็นเจ้าของอาหารอินทรีย์ มากกว่านั้นการซื้ออาหารอินทรีย์ทำให้ผู้บริโภคมีความสุขมากและยังใช้ในการบ่งบอกถึงความสำเร็จในชีวิตอีกด้วย

ในส่วนของการทดสอบสมมติฐานที่ 2 การมีสติมีอิทธิพลต่อจิตสำนึกการบริโภคอย่างยั่งยืนของผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ ในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Manchanda et al. (2023) ที่พบว่าการมีสติส่งผลต่อจิตสำนึกการบริโภคอย่างยั่งยืน เนื่องจากผู้บริโภคอาหารอินทรีย์มีสติช่วยให้ ตระหนักถึงการกระทำของตนเอง ณ ขณะนั้นมากขึ้น มีการพิจารณาถึงข้อดีของเสียที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง ยังทำให้ผู้บริโภครับรู้และยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นกับร่างกายและจิตใจหรือรับรู้อาการทางกายและอาการทางใจ ในช่วงเวลาขณะปัจจุบันนั้น ๆ ได้ ทำให้เป็นบุคคลที่มีทัศนคติที่เปิดกว้าง ยอมรับ เอื้อเฟื้อ และเห็นอกเห็นใจ สามารถยอมรับ วางตัวเป็นกลางได้ดีและมีความใส่ใจกับสิ่งเร้าภายในและภายนอก หรือมักจะทำการกระทำการต่าง ๆ โดยมีสติสัมปชัญญะในชีวิตประจำวันเสมอ สามารถควบคุมความทุกข์ของตนเองได้ดีขึ้น มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเมตตาและความอบอุ่น มีทัศนคติที่ดีต่อสังคมมากขึ้น มีการปรับปรุงการควบคุมตนเองได้ดีขึ้น

ในส่วนการทดสอบสมมติฐานที่ 3 พบว่า ความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารมีอิทธิพลต่อจิตสำนึกการบริโภคอย่างยั่งยืนของผู้บริโภคอาหารอินทรีย์ ในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Alaka & Ogunlade (2024) ที่พบว่า ความปลอดภัยของอาหารเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการบริโภคอย่างยั่งยืน เนื่องจาก ผู้บริโภคมีความห่วงใยในเรื่องคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารที่รับประทานในปัจจุบัน มีห่วงใยในเรื่องสารเคมีตกค้าง เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง วัตถุเจือปนอาหารและสารปรุงแต่งสี กลิ่น รส สารกันบูด ที่มีอยู่ในอาหารที่ทานรับประทานในปัจจุบันซึ่งส่งผลต่อสุขภาพของตนเอง คนในครอบครัว และสิ่งแวดล้อม

ซึ่งความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารจึงส่งผลกระทบต่อจิตสำนึกการบริโภคอย่างยั่งยืนในผู้บริโภคอาหารอินทรีย์นั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

สำหรับภาครัฐสามารถนำผลวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการกำหนดแผนเพื่อให้ประชาชนเกิดพฤติกรรมในการบริโภคอย่างยั่งยืน เช่น โครงการที่มุ่งเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจและการให้ความสำคัญต่อการบริโภคอย่างยั่งยืน โดยแสดงให้เห็นถึงผลของค่านิยมทางวัตถุ การรักษาสีเขียวและสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยในอาหาร เป็นต้น

สำหรับเอกชน สามารถนำผลวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผนงานที่จะแสดงให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายขององค์กรในการสนับสนุนให้เกิดการบริโภคอย่างยั่งยืน เช่น ร่วมมือกับภาครัฐในการสร้างความรู้ความเข้าใจและการให้ความสำคัญต่อการบริโภคอย่างยั่งยืน จัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสีเขียวและสิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยในอาหารภายในองค์กร เป็นต้น

สำหรับผู้ประกอบการอาหารอินทรีย์ในประเทศไทย ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เช่น พัฒนาผลิตภัณฑ์ กำหนดนโยบาย และดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาดที่มุ่งเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจและการให้ความสำคัญต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการบริโภคอย่างยั่งยืน เพื่อให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของอาหารอินทรีย์ที่มีต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้บริโภคเกิดทัศนคติที่ดีต่อการบริโภคอาหารอินทรีย์ ซึ่งส่งผลให้เกิดความตั้งใจซื้ออาหารอินทรีย์ ต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกการบริโภคอย่างยั่งยืน เช่น ความรู้ การตระหนักรู้ด้านสังคม การตระหนักถึงสุขภาพของตนเอง เพื่อให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น และควรมีการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มีความเจาะจงมากขึ้น เช่น ศึกษาเฉพาะผู้บริโภคบางกลุ่มอายุ หรือ ควรเพิ่มจำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่มช่วงอายุให้มากขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและเป็นประโยชน์อันจะนำมาซึ่งผลการวิจัยเพื่อการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดต่อไป

ข้อจำกัดการวิจัย

การวิจัยนี้ทำการวิจัยในธุรกิจอาหารอินทรีย์ ในประเทศไทย เท่านั้น ดังนั้น ผลการวิจัยจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ได้เฉพาะในธุรกิจอาหารอินทรีย์ ในประเทศไทย ในช่วงเวลาที่เฉพาะเจาะจง ช่วงนี้เท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ในธุรกิจอื่น ๆ หรือเวลาอื่น ๆ ได้

References

Alaka, A. C. & Ogunlade, C. A. (2024). Enhancing Food Safety and Quality Through Sustainable Food Production and Consumption Practices in the Global South. In *Food Safety and Quality in the Global South*. Singapore: Springer Nature Singapore.

- Boobalan, K. & Nachimuthu, G. S. (2020). Organic consumerism: A comparison between India and the USA. **Journal of Retailing and Consumer Services**. 53(1), 1-8.
- Cochran, W. G. (1977). **Sampling Techniques**. 3rd ed. New York: John Wiley & Sons.
- Gracz. (2023). **Global warming**. Retrieved from <https://gracz.co.th/blog/post/planet-global-warming>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2019). **Multivariate Data Analysis**. 8th ed. England: Pearson Prentice.
- IFOAM - Organics International. (2024). **The World of organic agriculture**. Retrieved from <https://www.fibl.org/en/shop-en/1747-organic-world-2024>
- Kasikorn Research Center. (2022). **prōtīn thāng lūāk thē ron ‘āhān phūā ‘anākhōt tōēptō yāng thī khīt ?** [Alternative proteins: the future food trend, will they grow as expected?]. Retrieved from <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Plant-Based-FB-27-07-2022.aspx>
- Kasza, G., Csenki, E. Z., Izsó, T. & Scholderer, J. (2022). Paradoxical risk mitigation behavior in private households. **Food Control**. 138(1), 1-15.
- Kittinorarat, J. & Acherayawathana, O. (2024). Sampling in Research: Principles, Methods, and Applications. **Educational Management and Innovation Journal**. 2(1), 39-55.
- Krastevich, T. & Smokova, M. (2021). Does the Degree of Urbanisation Affect Sustainable Household Consumption? (Some Empirical Evidence). **Management & Marketing**. 16(3), 187-209.
- Krungsri Research. (2022). **‘utsāhakam ‘āhān nai ‘anākhōt** [The future of food industry]. Retrieved from <https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/Future-food-2022>
- Kuanr, A., Pradhan, D. & Chaudhuri, H. R. (2020). I (do not) consume; therefore, I am: investigating materialism and voluntary simplicity through a moderated mediation model. **Psychol & Market**. 37(2), 260–277.
- Leonidou, C. N., Gruber, V. & Schlegelmilch, B. B. (2022). Consumers’ Environmental Sustainability Beliefs and Activism: A Cross-Cultural Examination. **Journal of International Marketing**. 30(4), 78-104.
- Manchanda, P., Arora, N., Nazir, O. & Islam, J. U. (2023). Cultivating sustainability consciousness through mindfulness: An application of theory of mindful-consumption. **Journal of Retailing and Consumer Services**. 75(1), 20-35.

- Molinillo, S., Vidal-Branco, M. & Japutra, A. (2020). Understanding the drivers of organic foods purchasing of millennials: Evidence from Brazil and Spain. **Journal of Retailing and Consumer Services**. 52(1), 56-76.
- Shahbaz, W. & Parker, J. (2022). Workplace mindfulness: An integrative review of antecedents, mediators, and moderators. **Human Resource Management Review**. 32(3), 1–14.
- Suarez, E., Hernandez, B., Gil-Gimenez, D. & Corral-Verdugo, V. (2020). Determinants of Frugal Behavior: The Influences of Consciousness for Sustainable Consumption, Materialism, and the Consideration of Future Consequences. **Front Psychol**. 11(1), 56-76.
- Phongwarin, T. (2017). **chitsamnuk khunnaphāp sāng dai ching nai nungrojiyisip wan** [Quality consciousness can be truly created in 120 days]. Bangkok: IDC PREMIER CO.,LTD.
- Whittaker, T. A. & Schumacker, R. E. (2022). **A beginner's guide to structural equation modeling**. (5th ed). New York: Routledge.
- Wang, J., Pham, T. L. & Dang, V. T. (2020). Environmental Consciousness and Organic Food Purchase Intention: A Moderated Mediation Model of Perceived Food Quality and Price Sensitivity. **Int J Environ Res Public Health**. 17(3), 175-190.

ปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทาง
ธุรกิจของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า
ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทย

FACTORS INFLUENCING THE COMPETITIVE ADVANTAGE AND BUSINESS
PERFORMANCE OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN THE
WHOLESALE AND RETAIL SECTOR OF THAILAND

กัลยารัตน์ ชีระธนชัยกุล
Kanyarat Tirathanachaiyakun

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตและบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาผู้ประกอบการและการออกแบบนวัตกรรม
ทางธุรกิจ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี
Doctor of Philosophy Program and Master of Business Administration
in Entrepreneur and Business Innovative Design,
College of Management Innovation, Valaya Alongkorn Rajabhat University Pathum Thani Province
under Royal Patronage
E-mail: kanyarat.tira@vru.ac.th

Received:	May 15, 2025
Revised:	October 21, 2025
Accepted:	October 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยเหตุและผลของความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทย 2) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทย และ 3) สร้างแบบจำลองปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะ ผู้ประกอบการที่ประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก หรือพนักงานที่มีตำแหน่งระดับหัวหน้างานขึ้นไป และมีอายุ 20 ปี ขึ้นไป ที่ปฏิบัติงานในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ที่เป็นสมาชิกสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 420 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยการทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนั้นมีค่าเท่ากับ 0.76 และการทดสอบหาความเชื่อมั่นมีค่าเท่ากับ 0.87 ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัย โดยกำหนดระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ และปัจจัยด้านเครือข่ายทางธุรกิจ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ได้แก่ ปัจจัยความได้เปรียบในการแข่งขัน ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ และปัจจัยด้านเครือข่ายทางธุรกิจ อีกทั้งปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ และปัจจัยด้านเครือข่ายทางธุรกิจมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมกับปัจจัยด้านผลการดำเนินงานทางธุรกิจตลอดจน แบบจำลองปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ

เทคโนโลยีดิจิทัล การบริหารและการจัดการสมัยใหม่ เครือข่ายทางธุรกิจ
ความได้เปรียบในการแข่งขัน ผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the causal factors influencing competitive advantage and business performance of small and medium-sized enterprises (SMEs) in Thailand's wholesale and retail trade sector; 2) examine the impact of these causal factors on competitive advantage and business performance of SMEs in the same sector; and 3) develop a causal model illustrating the influence of these factors on competitive advantage and business performance in Thailand's wholesale and retail SME sector. The sample consisted of 420 SME entrepreneurs or employees holding supervisory positions or higher, aged 20 years and above, working in SMEs within the wholesale and retail trade sector who were members of the Thai Small and Medium Enterprise Association. Data were collected using a questionnaire with a validity coefficient of 0.76 and a reliability coefficient of 0.87. Data analysis was conducted using statistical software with a significance level of 0.05. Statistical methods included frequency, percentage, mean, standard deviation, confirmatory factor analysis (CFA), and goodness-of-fit testing to examine the consistency between the research model and empirical data.

The research findings revealed that 1) the factors influencing competitive advantage included digital technology, modern management and administration, and business networks. In addition, 2) the factors affecting business performance were competitive advantage, digital technology, modern management and administration,

and business networks. Moreover, 3) digital technology, modern management and administration, and business networks exerted both direct and indirect effects on business performance. The developed causal model of factors influencing competitive advantage and business performance of SMEs in Thailand's wholesale and retail trade sector demonstrated good fit with the empirical data.

Keywords

Digital Technology, Modern Management and Administration, Business Network, Competitive Advantage, Business Performance

ความสำคัญของปัญหา

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ถือเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ด้วยบทบาทที่มีต่อการสร้างรายได้ การจ้างงาน และการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ (Bot Magazine, “เสริมแกร่ง SMEs”) ในรายงานสถานการณ์ MSME ประจำปี 2567 ระบุว่า SMEs มีส่วนสร้างมูลค่ารวมต่อรายได้ระดับชาติ (GDP) ของประเทศอยู่ที่ราว 35 % ในช่วงหลังประเทศไทยได้ปรับนิยามของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ตามกฎกระทรวง พ.ศ. 2562 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา 7 มกราคม 2563) ให้นำจำนวนการจ้างงาน และรายได้ประจำปีมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งขนาดธุรกิจ (ไมโคร, ขนาดย่อม, ขนาดกลาง) เพื่อให้สะท้อนลักษณะเฉพาะของกิจการในยุคที่มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการสร้างรายได้สูง แม้จะมีพนักงานจำนวนน้อย ทั้งนี้การแบ่งขนาดของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในไทย แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ วิสาหกิจรายย่อย (Micro), วิสาหกิจขนาดย่อม (Small), และวิสาหกิจขนาดกลาง (Medium) โดยใช้เกณฑ์รายได้ และจำนวนการจ้างงานเป็นหลัก ซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างกันไปตามประเภทของกิจการ การแบ่งขนาดตามประเภทกิจการ โดยทั่วไปแล้ว เกณฑ์การแบ่งจะแตกต่างกันไปตามประเภทของกิจการ การแบ่งขนาดตามประเภทกิจการ โดยทั่วไปแล้ว เกณฑ์การแบ่งจะแตกต่างกันไปตามประเภทของกิจการ (Office of SMEs Promotion (OSMEP), 2023)

1. วิสาหกิจรายย่อย (Micro)
 - ธุรกิจผลิต: รายได้ไม่เกิน 8 ล้านบาทต่อปี และการจ้างงานไม่เกิน 5 คน
 - ธุรกิจการค้า/บริการ: รายได้ไม่เกิน 1.8 ล้านบาทต่อปี และการจ้างงานไม่เกิน 5 คน
2. วิสาหกิจขนาดย่อม (Small)
 - ธุรกิจผลิต: รายได้ไม่เกิน 100 ล้านบาทต่อปี และการจ้างงานไม่เกิน 50 คน
 - ธุรกิจการค้า/บริการ: รายได้ไม่เกิน 50 ล้านบาทต่อปี และการจ้างงานไม่เกิน 30 คน
3. วิสาหกิจขนาดกลาง (Medium)
 - ธุรกิจผลิต: รายได้ไม่เกิน 100 - 500 ล้านบาทต่อปี และการจ้างงานไม่เกิน 50 - 200 คน

ในปี พ.ศ. 2566 ภาพรวมเศรษฐกิจของ SMEs ยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยในไตรมาสที่ 4/2567 GDP ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีมูลค่าราว 1,694,839 ล้านบาท ขยายตัว

ที่ 3.7% เมื่อเทียบกับปีเดียวกัน และคิดเป็นสัดส่วนต่อ GDP รวมของประเทศที่ประมาณ 35.2% ตลอดจนในรอบปี พ.ศ. 2566 ทั้งปี คาดว่า GDP จาก SMEs มีมูลค่าราว 6,480,138 ล้านบาท ซึ่งคิดเป็นสัดส่วน 34.9% ต่อ GDP รวมของประเทศ (Office of Small and Medium Enterprises Promotion (OSMEP) (2023) แม้ SMEs จะได้รับความสำคัญและการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการส่งเสริม SMEs ปีพ.ศ. 2566 จำนวนมากกว่า 100 โครงการ มูลค่างบประมาณ 9,000 ล้านบาท มีเป้าหมายให้สัดส่วน GDP ของ SMEs ขยับขึ้นเป็น 37 % ภายในปีเดียวกัน แต่ภาครัฐกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหลายแห่งยังเผชิญกับอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันและผลการดำเนินงานของธุรกิจ ปัญหาหลักที่มักพบ ได้แก่ (1) ปัญหาการเข้าถึงเงินทุน โดย SMEs จำนวนมากมีทุนจำกัด ขาดหลักประกัน หรือประวัติทางการเงินไม่มั่นคง ทำให้สถาบันการเงินไม่ยินยอมให้สินเชื่อ ส่งผลให้ธุรกิจไม่สามารถขยายขนาด หรือปรับปรุงเทคโนโลยีได้เต็มที่ (2) ปัญหาด้านการตลาด การขาดทักษะ บุคลากรเฉพาะทาง งบประมาณในการส่งเสริมแบรนด์ และช่องทางจัดจำหน่ายที่จำกัด ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และ (3) ปัญหาการบริหารจัดการภายใน โดยหลายกิจการยังขาดระบบการจัดการที่เป็นมาตรฐานในด้านการวางแผนกลยุทธ์ การจัดการต้นทุน บุคลากร และการดำเนินงาน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปรับตัวในตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ ความได้เปรียบในการแข่งขัน และผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของ SMEs ภาคการค้า ประเภทขายส่ง-ขายปลีก ในประเทศไทย ผลจากการวิจัยจะช่วยให้ผู้ประกอบการมีแนวทางในการปรับกลยุทธ์ เพิ่มประสิทธิภาพ และสร้างความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน อีกทั้งยังสามารถให้ข้อมูลเชิงนโยบายแก่หน่วยงานภาครัฐ ในการวางแผนส่งเสริม SMEs ได้ตรงจุดและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

สมมติฐานในการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานงานวิจัย ไว้ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 : เทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

สมมติฐานที่ 2 : เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

สมมติฐานที่ 3 : การบริหารจัดการสมัยใหม่ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

สมมติฐานที่ 4 : การบริหารจัดการสมัยใหม่มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

สมมติฐานที่ 5 : เครือข่ายทางธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

สมมติฐานที่ 6 : เครือข่ายทางธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

สมมติฐานที่ 7 : ความได้เปรียบในการแข่งขันมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

โจทย์วิจัย/ปัญหาการวิจัย

1. ปัจจัยเหตุและผลของความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทยมีอะไรบ้าง
2. ปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทยหรือไม่อย่างไร
3. แบบจำลองปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทยที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเหตุและผลของความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทย
3. เพื่อสร้างแบบจำลองปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นการทบทวนวรรณกรรมของต่างประเทศเป็นหลัก เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น สามารถนำมาพัฒนาและประยุกต์ใช้ ในการกำหนดเป็นกรอบแนวความคิดการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยและบทความต่าง ๆ ที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัยได้ดังนี้

1. เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) ผู้วิจัยใช้แนวคิด ทฤษฎี ของ TDRI (1989) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ความสามารถในการได้มา (Acquisitive Capability) (2) ความสามารถในการปฏิบัติการ (Operative Capability) (3) ความสามารถในการปรับตัว (Adaptive Capability) (4) ความสามารถด้านนวัตกรรมใหม่ (Innovative Capability)

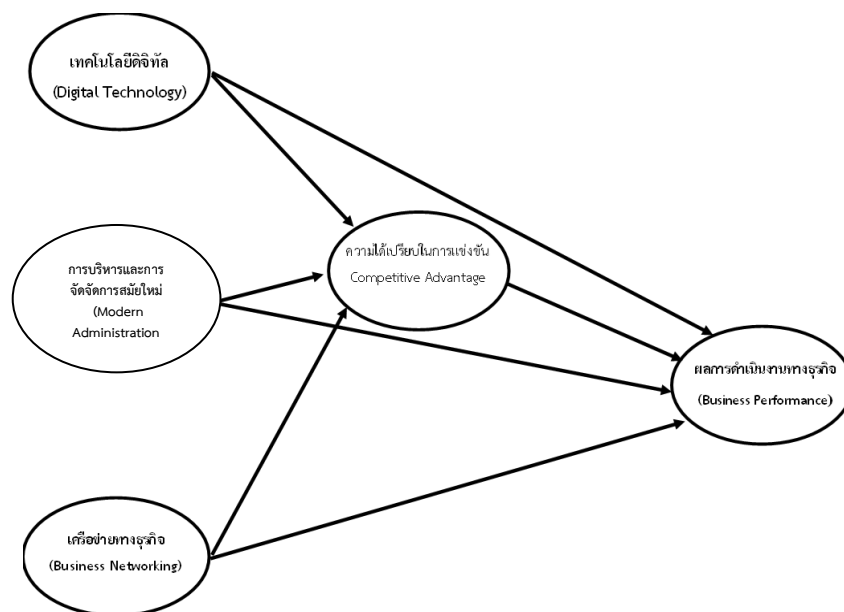
2. การบริหารและการจัดการสมัยใหม่ (Modern Administration and Management) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิด ทฤษฎี 7-S Framework McKinsey (Waterman, Peters & Phillips, 1980) ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ระบบ (System) (2) กลยุทธ์ (Strategy) (3) โครงสร้าง (Structure) (4) รูปแบบ (Style) (5) ทักษะ (Skill) (6) ค่านิยมร่วม (Shared Values) และ (7) บุคลากร (Staff)

3. เครือข่ายทางธุรกิจ (Business Networking) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิด ทฤษฎีของ Boissevain et al., (2018) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) พันธมิตรทางธุรกิจ (Business Alliances) (2) คู่ค้า (Suppliers) และ (3) กิจการร่วมค้า (Joint Venture)

4. ความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิด ทฤษฎีของ Porter (1980) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) กลยุทธ์ความแตกต่าง (Differentiation Strategy) (2) กลยุทธ์ต้นทุนต่ำ (Cost Leadership Strategy) และ (3) กลยุทธ์ความแตกต่างเฉพาะกลุ่ม (Focus Strategy)

5. ผลการดำเนินงานของธุรกิจ (Business Performance) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิด ทฤษฎี Balanced Scorecard ของ Kaplan & Norton (1996) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ด้านการเงิน (Financial Perspective) (2) ด้านลูกค้า (Customer Perspective) (3) ด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective) และ (4) ด้านการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and Growth Perspective)

ผลจากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำมาพัฒนาและประยุกต์ใช้เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ และสามารถแสดงได้ดังภาพประกอบที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

วิธีดำเนินการวิจัย

ทั้งนี้การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน และผลการดำเนินงานทางธุรกิจของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการ ขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทย ครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการที่ประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก หรือ พนักงานที่มีตำแหน่งระดับหัวหน้างานขึ้นไป และมีอายุ 20 ปีขึ้นไป ที่ปฏิบัติงานในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภท การขายส่ง-การขายปลีก ที่เป็นสมาชิกสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย เท่านั้น ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น ภาคการค้า 38,870 แห่ง แบ่งเป็น การขายส่งจำนวน 19,699 แห่ง และ การขายปลีก 19,171 แห่ง (Thai SME Entrepreneurs Association, 2023)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะผู้ประกอบการ ที่ประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก หรือ พนักงานที่มีตำแหน่งระดับหัวหน้างานขึ้นไป และมีอายุ 20 ปี ขึ้นไป ที่ปฏิบัติงานในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ที่เป็นสมาชิกสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย เท่านั้น ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น ภาคการค้า 38,870 แห่ง แบ่งเป็น การขายส่งจำนวน 19,699 แห่ง และการขายปลีก 19,171 แห่ง (สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย 2567) ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสม จำนวน 420 คน โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็น 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ในแบบจำลอง (21×20) ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเชิงช่วงชั้นอย่างมีสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละองค์กร จากนั้นผู้วิจัยเลือกแจกแบบสอบถามโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ตอบแบบสอบถามโดยวิธีแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยจะมีการจัดประชุมผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ทุกเดือน โดยเลือกศึกษา ผู้ประกอบการที่ประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก หรือ พนักงานที่มีตำแหน่งระดับหัวหน้างานขึ้นไป และมีอายุ 20 ปีขึ้นไป ที่ปฏิบัติงานในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ที่เป็นสมาชิกสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย เท่านั้น โดยผลการคำนวณที่ได้นั้น เป็นจำนวนของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือทางเทคนิคสถิติ Structural Equation Modeling (SEM) ได้

แต่จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามทางไปรษณีย์ (Mailing) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผู้ตอบมักไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร หรือหมายถึงสัดส่วนที่ผู้ตอบจะส่งแบบสอบถามคืน (Response Rate) ค่อนข้างต่ำ ผู้วิจัยจึงประมาณอัตราการตอบกลับเป็น $420 + (420 \times 0.4) = 588$ คน (Hair et al. 1998) เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการเก็บข้อมูล และเป็นการสำรอง หรือลดความคลาดเคลื่อนจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง กรณีที่มี

การส่งแบบสอบถามคืนค่อนข้างต่ำ และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น จากกรณีการตอบแบบสอบถามบางฉบับไม่สมบูรณ์ ดังนั้นจำนวนของ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ จำนวน 588 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 588 คน และจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น เนื่องจากประชากรในแต่ละองค์การมีจำนวนไม่เท่ากัน ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสุ่มเชิงช่วงชั้นอย่างมีสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ซึ่งเป็นการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนในแต่ละช่วงชั้นต่อจำนวนประชากรทั้งหมด เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 588 ตัวอย่าง โดยใช้สูตรในการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มย่อย (Hambleton, 1984) ดังนี้

$$n_k = \frac{n N_k}{N}$$

เมื่อ n_k = จำนวนตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิ
 n = จำนวนตัวอย่างทั้งหมด
 N_k = จำนวนประชากรในแต่ละใน แต่ละชั้นภูมิ
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด

จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างย่อยดังกล่าวข้างต้น จะได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 588 คน ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย ภาคการค้าจำนวน 38,870 แห่ง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	
		ต้องการ	ไปรษณีย์ (420 × 0.4)
การขายส่ง	19,699 แห่ง	213	298
การขายปลีก	19,171 แห่ง	207	290
ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย ภาคการค้า	38,870 แห่ง	420	588

จากตารางข้างต้น ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเชิงช่วงชั้นอย่างมีสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละองค์กร จากนั้นผู้วิจัยเลือกแจกแบบสอบถามโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ตอบแบบสอบถามโดยวิธีแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยจะมีการจัดประชุมผู้ประกอบการ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีกในประเทศไทย ทุกเดือน โดยเลือกศึกษา ผู้ประกอบการ ที่ประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก หรือ พนักงานที่มีตำแหน่งระดับหัวหน้างานขึ้นไป และมีอายุ 20 ปี ขึ้นไป ที่ปฏิบัติงานในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก

ที่เป็นสมาชิกสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย โดยผลการคำนวณที่ได้นั้น เป็นจำนวนของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือทางเทคนิคสถิติ Structural Equation Modeling (SEM) ได้

จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้กลับมาคัดเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์ที่สุด ให้เหลือ จำนวน 420 ฉบับ ซึ่งเป็นไปตามการกำหนดอัตราส่วนกลุ่มตัวอย่างตามกฎแห่งความชัดเจน (Rule of Thumb) ตามข้อเสนอของแฮร์และคณะ (Hair et al. 1998) ที่นักสถิติวิเคราะห์ตัวแปรพหุนิยมใช้ คือ ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 20 เท่า ของตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งผู้วิจัยมีตัวแปรสังเกตได้ตามโมเดล จำนวน 21 ตัวแปร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสม จำนวน 420 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยแบบสอบถาม 1 ฉบับ แบ่งเป็น 6 ส่วน ซึ่งข้อคำถามที่ใช้วัดตัวแปรทุกตัวได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม ดังนั้นเนื้อหาในแบบสอบถามจะครอบคลุมแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว เพื่อให้ตรงประเด็นและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับด้านส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ (Modern Administration and Management) ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับด้านเครือข่ายทางธุรกิจ (Business Networking) ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับด้านได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) และ ส่วนที่ 6 คำถามเกี่ยวกับด้านผลการดำเนินงานทางธุรกิจ (Business Performance)

โดยแต่ละข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้วิธี Likert Scale มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อทำวิจัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามไปยังสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในบางส่วน และบางส่วนจะทำการส่งทางไปรษณีย์ให้กับผู้ประสานงานซึ่งปฏิบัติงานอยู่ภายในสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเชิงช่วงชั้นอย่างมีสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละองค์กร จากนั้นผู้วิจัยเลือกแจกแบบสอบถามโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ตอบแบบสอบถามโดยวิธีแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยจะมีการจัดประชุมผู้ประกอบการ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ในประเทศไทย ทุกเดือน โดยเลือกศึกษา ผู้ประกอบการ ที่ประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก หรือพนักงานที่มีตำแหน่งระดับหัวหน้างานขึ้นไป และมีอายุ 20 ปี ขึ้นไป ที่ปฏิบัติงานในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ที่เป็นสมาชิกสมาคม

ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย โดยผลการคำนวณที่ได้นั้น เป็นจำนวนของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือทางเทคนิคสถิติ Structural Equation Modeling (SEM) ได้

3. ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 588 ฉบับ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1) การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลให้เหลือ 420 ฉบับ

2) การลงรหัสข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ตรวจสอบข้อมูลแล้วมากำหนดใส่รหัส

3) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4) การวิเคราะห์ ปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้าของประเทศไทย โดยกำหนดเกณฑ์การใช้น้ำหนักแปลความหมายค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์ (Hambleton, 1984) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
-----------	------------------

4.51 – 5.00	มากที่สุด
-------------	-----------

3.51 – 4.50	มาก
-------------	-----

2.51 – 3.50	ปานกลาง
-------------	---------

1.51 – 2.50	น้อย
-------------	------

1.00 – 1.50	น้อยที่สุด
-------------	------------

การแปลความหมายคะแนน

กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดสถิติที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อมูลทางสถิติ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีเนื้อหา 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สถิติการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่ออธิบาย/บรรยายถึงคุณสมบัติหรือลักษณะการแจกแจงข้อมูลตัวแปรต่าง ๆ ตามปัจจัยด้านคุณลักษณะของกลุ่ม โดยกำหนดการวัดเป็นค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้จำนวน 21 ตัวแปร เพื่อนำมาใช้ในการอธิบาย/บรรยายถึงลักษณะการแจกแจง และการกระจายของตัวแปรสังเกตได้ โดยกำหนดการวัดเป็นค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ความเบ้ (Skewness) ความโด่ง (Kurtosis) โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows

รวมถึงการทดสอบสมมติฐานความเบ้และความโด่ง ว่าแตกต่างจากศูนย์หรือไม่ ด้วยสถิติทดสอบ Z (Z-test) โดยถ้าตัวแปรสังเกตได้มีการแจกแจงปกติ SK จะเท่ากับ 0 ($SK = 0$) แสดงว่าตัวแปรมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ ถ้าตัวแปรสังเกตได้มีการแจกแจงโค้งในลักษณะเบ้ซ้าย SK จะมีค่าความเบ้เป็นลบ ($SK < 0$) หรือข้อมูลของตัวแปรส่วนใหญ่จะมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูง และถ้าตัวแปรสังเกตได้มีการแจกแจงโค้งในลักษณะเบ้ขวา SK จะมีค่าความเบ้เป็นบวก ($SK > 0$) หรือข้อมูลตัวแปรส่วนใหญ่ จะมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำ และโค้งการแจกแจงปกติจะมีค่า $KU = 3$ แสดงว่า โค้งแจกแจงปกติแบบ Mesokurtic หรือโค้งการแจกแจงความถี่มีขนาดความสูงปานกลาง ถ้า $KU > 3$ แสดงว่า โค้งแจกแจงแบบ Leptokurtic หรือโค้งการแจกแจงความถี่มีขนาดสูงโด่ง ถ้า $KU < 3$ แสดงว่า โค้งแจกแจงแบบ Platykurtic หรือโค้งการแจกแจงมีขนาดเตี้ยแบน (Hambleton, 1984))

ส่วนที่ 2 สถิติการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient) ซึ่งทำให้ผู้วิจัยทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงหรือไม่ สามารถระบุทิศทางของความสัมพันธ์ (ทางบวกหรือทางลบ) และขนาดของความสัมพันธ์มีค่าอยู่ในระดับใด เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแบบจำลองปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีกของประเทศไทย โดยเกณฑ์การบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ จะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ 1 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย หรือไม่มีเลย สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยทั่วไปอาจใช้เกณฑ์ดังนี้ (Hambleton, 1984) ซึ่งสามารถแสดงเกณฑ์ การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เกณฑ์การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	ระดับของความสัมพันธ์
$r > 0.8$	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก
$0.6 < r < 0.8$	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
$0.4 < r < 0.6$	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
$0.2 < r < 0.4$	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
$r < 0.2$	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

โดยเครื่องหมาย +, - ของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จะบอกถึงทิศทางความสัมพันธ์ ดังนี้

r มีเครื่องหมาย + หมายถึง มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน
(ตัวแปรหนึ่งมีค่าสูง ตัวแปรอีกตัวจะมีค่าสูงด้วย)

r มีเครื่องหมาย - หมายถึง มีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางตรงกันข้าม
(ตัวแปรหนึ่งมีค่าสูง ตัวแปรอีกตัวจะมีค่าต่ำ)

ส่วนที่ 3 สถิติการวิเคราะห์ความเที่ยงตัวแปรแฝงและค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้
ผู้วิจัยพิจารณาความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Construct Reliability: ρ_c) และค่าเฉลี่ย
ของความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ (Average Variance Extracted: ρ_v) โดยใช้สูตร ดังนี้ (Hambleton,
1984) ความเที่ยงของตัวแปรแฝง หรือ Composite Reliability

$$\text{สูตร } \rho_c = \frac{(\sum \lambda)^2}{(\sum \lambda)^2 + \sum (\theta)}$$

โดย

λ คือ น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน

θ คือ ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

Σ คือ ผลรวม

ค่าความเที่ยงตัวแปรแฝงควรมีค่ามากกว่า 0.60 ตามเกณฑ์ที่ Hambleton (1984)
ได้กำหนดไว้ ค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้

$$\rho_v = \frac{(\sum \lambda)^2}{(\sum \lambda)^2 + \sum (\theta)}$$

ค่า ρ_v เป็นค่าเฉลี่ยความแปรปรวนของตัวแปรแฝงที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้
ซึ่งมีค่าเทียบเท่ากับค่าไอเกน (Eigenvalues) ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ซึ่งควรมีค่า
มากกว่า 0.5 ตามเกณฑ์ที่ (Hambleton, 1984) ได้กำหนดไว้

ส่วนที่ 4 สถิติการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์โมเดลสมการปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบ
ในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
ภาคการค้าประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทย ที่ผู้วิจัยทำการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้อง กับตัวแปรมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย และกำหนดให้เป็นโมเดลการวิจัย
ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยโปรแกรม LISREL เพื่อตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดล
การวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) โดยผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับ
ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Assessment of Model Fit) โดยดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้อง
กลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ประกอบด้วย ดัชนีค่า Chi-Square, χ^2 / df , CFI, GFI, AGFI,
RMSEA และ SRMR โดยเกณฑ์ในการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูล
เชิงประจักษ์ซึ่งสามารถแสดงเกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูล
เชิงประจักษ์ โดยการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถ
อธิบายได้ดังนี้ (Angsuchoti et al. (2011)

(1) ค่า Chi-Square (χ^2 -test) ค่าไค-สแควร์ เป็นค่าสถิติทดสอบที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในการทดสอบว่าฟังก์ชันความถ่วงถ่วงมีค่าเป็นศูนย์จริงตามสมมติฐาน และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยถ้าค่าไค-สแควร์ มีนัยสำคัญแสดงว่าโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ไม่สอดคล้องกัน

(2) ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) การพิจารณาค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ ควรมีค่าน้อยกว่า 2.00 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

(3) ดัชนีวัดความสอดคล้องของโมเดลเชิงสัมพัทธ์ (Comparative Fit Index: CFI) การพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลเชิงสัมพัทธ์ โดย CFI ที่ดีควรมีค่า 0.90 ขึ้นไป แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

(4) ดัชนีวัดความสอดคล้องของโมเดลเชิงสัมบูรณ์ (Absolute Fit Index) ที่นิยมใช้และผู้วิจัยนำมาใช้ในการพิจารณา 2 ดัชนี คือ ดัชนีวัดความถ่วงถ่วง (Goodness of Fit Index: GFI) เป็นการแสดงถึงปริมาณความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมที่อธิบายได้ด้วยโมเดล และดัชนีวัดความถ่วงถ่วงที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) เป็นการแสดงถึงปริมาณความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมที่อธิบายได้ด้วยโมเดลปรับแก้ด้วยองศาความเป็นอิสระ โดยทั่วไปค่า GFI และค่า AGFI มีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 ค่า ซึ่ง GFI และค่า AGFI ที่ยอมรับได้ควรมีค่ามากกว่า 0.90

(5) ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) เป็นค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน โดยค่า RMSEA ที่ดีควรมีค่าน้อยกว่า 0.05 หรือมีค่าระหว่าง 0.05 ถึง 0.08 หมายถึง โมเดลค่อนข้างสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าระหว่าง 0.08 ถึง 0.10 แสดงว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เล็กน้อย และค่าที่มากกว่า 0.10 แสดงว่าโมเดล ยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

(6) ดัชนีวัดความสอดคล้องของโมเดลในรูปแบบความคลาดเคลื่อน โดยดัชนีที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการพิจารณา คือ รากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (Standardized Root Mean Square Residual: SRMR) เป็นค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standardized Residual) ซึ่งเป็นค่าความคลาดเคลื่อนหารด้วยค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่า (Estimated Standard Error) โดยควรมีค่าน้อยกว่า 0.05 จึงจะสรุปได้ว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ถ้าโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ยังไม่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยจะต้องปรับโมเดลแล้วดำเนินการใหม่จนกว่าโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์จะสอดคล้องกัน

ส่วนที่ 5 การวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันรูปแบบสมการโครงสร้าง

เป็นวิธีการทางสถิติขั้นต้นแรกของการพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equations Modeling: SEM) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เป็นวิธีการทางสถิติที่พยายามจัดกลุ่มตัวแปรที่มีมาตรการวัดอยู่ในมาตราส่วน (Interval Scale) หรือ มาตราส่วนอัตราส่วน (Ratio Scale) ที่มีลักษณะสัมพันธ์กันจัดเข้าไว้ในกลุ่มเดียวกัน ส่วนตัว

แปรใด ที่ไม่สามารถจัดเข้ากลุ่มใดได้ก็จะต้องตัดทิ้งออกไปจากการวิจัยนั้น (ที่มีค่าความสัมพันธ์น้อยกว่า $\pm .05$) มีลักษณะเป็นการวิเคราะห์แบบหลายตัวแปรในคราวเดียว

การวิเคราะห์ปัจจัย Factor Analysis ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Matrix) ของตัวแปรแต่ละคู่ ด้วยสถิติ KOM (Kaiser-Meyer-Olkin) และ Bartlett's test of sphericity ดังนี้

$$KMO = \frac{\sum r_i^2}{\sum r_i^2 + \sum (\text{partial correlation})^2}$$

โดย r คือ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ $0 \leq KMO \leq 1$

ถ้า KMO มีค่ามาก (เข้าสู่ 1) แสดงว่า สามารถใช้เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัย ในการแบ่งกลุ่มตัวแปรได้

ถ้า KMO มีค่าน้อย (เข้าสู่ 0) แสดงว่า ไม่สมควรนำเทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัยมาใช้

(1) ส่วน Bartlett's test of sphericity เป็นสถิติที่มีการแจกแจงโดยประมาณแบบ ไคสแควร์ (Chi-Square: χ^2) ถ้า χ^2 มีค่ามาก หรือ Significance การทดสอบต่ำกว่าระดับนัยสำคัญ (α) ที่กำหนด จะปฏิเสธ H_0 (หรือ ยอมรับ H_1) นั่นคือ ตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน

(2) ทำการวิเคราะห์ปัจจัยโดยการสกัดปัจจัย (Extraction) ใช้วิธีสกัดปัจจัยแบบ Principal Component Analysis (PCA) เป็นวิธีที่นิยมใช้มากที่สุด ใช้ค่า Eigen values มากกว่า 1 หมุนแกน สูงสุด 25 รอบ แล้วได้ค่า Factor loading ทำการจัดตัวแปรให้อยู่ในปัจจัยต่าง ๆ โดยพิจารณาจาก ค่า Factor loading

(3) ถ้าค่า Factor loading ของตัวแปรใดมีค่ามาก (เข้าสู่ +1 หรือ -1) จะจัดตัวแปรนั้นให้อยู่ในปัจจัยเดียวกัน แต่ถ้า Factor loading มีค่ากลาง ๆ เช่น 0.4 หรือ 0.5 ทำให้ไม่สามารถตัดสินใจได้ จะดำเนินหมุนแกนปัจจัย Factor Rotation

(4) การหมุนแกนปัจจัย (Factor Rotation) ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกวิธี Varimax เนื่องจาก ส่วนใหญ่นิยมใช้ เพราะเป็นการหมุนแล้วยังคงทำให้ปัจจัยยังคงตั้งฉากกันหรือเป็นอิสระกัน จากนั้น นำมาสร้างเป็นปัจจัยใหม่ แล้วนำมาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและ ผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขาย ส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทย ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมเชิงบวกต่อผล การดำเนินงานทางธุรกิจ

พบว่า เทคโนโลยีดิจิทัล ประกอบด้วย ความสามารถในการได้มา (ความสามารถในการปฏิบัติการ ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถด้านนวัตกรรมใหม่ มีอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.14 ต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ประกอบด้วย กลยุทธ์การตลาดเฉพาะกลุ่ม กลยุทธ์เอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์ด้านต้นทุน ซึ่งทั้งหมดเป็นอิทธิพลทางตรง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความได้เปรียบ

สมมติฐานข้อที่ 2 เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เทคโนโลยีดิจิทัล ประกอบด้วย ความสามารถในการได้มา ความสามารถในการปฏิบัติการ ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถด้านนวัตกรรมใหม่ มีอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.52 ต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ประกอบด้วย ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และเติบโต โดยเป็นค่าอิทธิพลทางตรง 0.41 และเป็นค่าอิทธิพลทางอ้อม 0.11 ผ่านทางความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

สมมติฐานข้อที่ 3 การบริหารและการจัดการสมัยใหม่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การบริหารและการจัดการสมัยใหม่ ประกอบด้วย โครงสร้างแผนธุรกิจเชิงกลยุทธ์ ค่านิยมร่วมกันของบุคลากร วัฒนธรรมการทำงาน การบริหารเชิงระบบ รูปแบบการจัดการ ทักษะเฉพาะ มีอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.75 ต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ประกอบด้วย กลยุทธ์การตลาดเฉพาะกลุ่ม กลยุทธ์เอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์ด้านต้นทุน ซึ่งทั้งหมดเป็นอิทธิพลทางตรง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ การบริหารและการจัดการสมัยใหม่ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

สมมติฐานข้อที่ 4 การบริหารและการจัดการสมัยใหม่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การบริหารและการจัดการสมัยใหม่ ประกอบด้วย โครงสร้างแผนธุรกิจเชิงกลยุทธ์ ค่านิยมร่วมกันของบุคลากร วัฒนธรรมการทำงาน การบริหารเชิงระบบ รูปแบบการจัดการ ทักษะเฉพาะ มีอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.58 ต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ประกอบด้วย ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน (ด้านการเรียนรู้และเติบโต โดยเป็นค่าอิทธิพลทางตรง 0.33 และเป็นค่าอิทธิพลทางอ้อม 0.25 ผ่านทางความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า การบริหารและการจัดการสมัยใหม่ มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานทาง

สมมติฐานข้อที่ 5 เครือข่ายทางธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เครือข่ายทางธุรกิจ ประกอบด้วย ความสัมพันธ์กับพันธมิตร ความร่วมมือเชิงกลยุทธ์ กิจกรรมร่วมทุน มีอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.42 ต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

ประกอบด้วย กลยุทธ์การตลาดเฉพาะกลุ่ม กลยุทธ์เอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์ด้านต้นทุน ซึ่งทั้งหมดเป็นอิทธิพลทางตรง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เครือข่ายทางธุรกิจ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

สมมติฐานข้อที่ 6 เครือข่ายทางธุรกิจมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เครือข่ายทางธุรกิจ ประกอบด้วย ความสัมพันธ์กับพันธมิตร ความร่วมมือเชิงกลยุทธ์ กิจกรรมร่วมทุน มีอิทธิพลรวม เท่ากับ 1.00 ต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ประกอบด้วย ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และเติบโต โดยเป็นค่าอิทธิพลทางตรง 0.24 และเป็นค่าอิทธิพลทางอ้อม 0.19 ผ่านทางความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า เครือข่ายทางธุรกิจ มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

สมมติฐานข้อที่ 7 ความได้เปรียบในการแข่งขัน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความได้เปรียบในการแข่งขัน ประกอบด้วย กลยุทธ์การตลาดเฉพาะกลุ่ม กลยุทธ์เอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์ด้านต้นทุน มีอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.78 ต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ประกอบด้วย ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และเติบโต ซึ่งทั้งหมดเป็นอิทธิพลทางตรง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ความได้เปรียบในการแข่งขัน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

ผลการวิจัยด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 218 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.00 มีอายุอยู่ในช่วง 35-40 ปี จำนวน 195 ราย คิดเป็นร้อยละ 46.50 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีจำนวน 263 ราย คิดเป็นร้อยละ 62.70 ผู้ให้ข้อมูลเป็นหัวหน้างาน มีจำนวน 168 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.00 มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 5-15 ปี มีจำนวน 246 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.50 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจประเภทร้านอาหารสด/อาหารแปรรูป มีจำนวน 211 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.20 ตามลำดับ

ผลการวิจัยด้านค่าเฉลี่ยของตัวแปรพบว่า

(1) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) อยู่ในระดับมาก (3.56)

(2) ด้านการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ (Modern Administration and Management) พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ อยู่ในระดับมาก (3.53)

(3) ด้านเครือข่ายทางธุรกิจ (Business Networking) พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเครือข่ายทางธุรกิจ อยู่ในระดับมาก (3.53)

(4) ด้านความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความได้เปรียบในการแข่งขัน อยู่ในระดับมาก (3.51) กล

(5) ด้านผลการดำเนินงานทางธุรกิจ (Business Performance) พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานทางธุรกิจ อยู่ในระดับมาก (3.52)

ด้านดัชนีความกลมกลืนของโมเดลปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้าประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์โมเดลครั้งแรก พบว่า ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หรือไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยพิจารณาจากค่า $\chi^2 = 1209.33$, $df = 179$, $p\text{-value} = 0.00000$, $CFI = 0.987$, $GFI = 0.78$, $AGFI = 0.72$, $RMSEA = 0.117$ และ $SRMR = 0.047$ ซึ่งค่าสถิติที่สำคัญหลายตัว ยังไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับโมเดล (Model Modification) ด้วยการปรับพารามิเตอร์โดยยินยอมให้ผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นโดยให้ค่าความคลาดเคลื่อนสัมพันธ์กันได้ ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลโดยรวมหลังจาก ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับโมเดล จำนวน 109 รอบ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ผ่านเกณฑ์การยอมรับทุกค่า คือ ค่า ดัชนี $\chi^2/df (37.20/70) = 0.531$,

$CFI = 1.00$, $GFI = 0.99$, $AGFI = 0.97$, $RMSEA = 0.000$ และ $SRMR = 0.0055$ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า โมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสม และกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิเคราะห์เส้นทาง

ผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ได้รับอิทธิพลรวมจากความได้เปรียบในการแข่งขัน สูงสุด โดยมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.68 เป็นอิทธิพลทางตรงทั้งหมด 0.68 รองลงมา คือ การบริหารและการจัดการสมัยใหม่ โดยมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.64 เป็นอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.19 และเป็นอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.45 เครือข่ายทางธุรกิจ โดยมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.43 เป็นอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.24 และเป็นอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.19 และเทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.27 เป็นอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.17 และเป็นอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.10 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยอธิบายเรียงตามรายชื่อวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยเหตุและผลของความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ และปัจจัยด้านเครือข่ายทางธุรกิจ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ได้แก่ ปัจจัยความได้เปรียบในการแข่งขัน ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ และปัจจัยด้านเครือข่ายทางธุรกิจ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ และปัจจัยด้านเครือข่ายทางธุรกิจ มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมกับปัจจัยด้านผลการดำเนินงานทางธุรกิจ และปัจจัยด้านความได้เปรียบในการแข่งขันมีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยด้านผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อสร้างแบบจำลองปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า แบบจำลองปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยแสดงได้ดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 การปรับโมเดลการวัดองค์ประกอบความได้เปรียบในการแข่งขัน และผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของ Ca-Model

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ก่อนปรับ		หลังปรับ	
		ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2/df 95.21/13	< 2.00	7.323	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.070 0.14/2	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.123	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.000	ผ่านเกณฑ์
GFI	≥ 0.95	0.94	ไม่ผ่านเกณฑ์	1.00	ผ่านเกณฑ์
AGFI	≥ 0.90	0.87	ไม่ผ่านเกณฑ์	1.00	ผ่านเกณฑ์

ผลการวิเคราะห์ตัวแปรองค์ประกอบเชิงยืนยันสำหรับตัวแปรความได้เปรียบในการแข่งขัน และผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของ Ca-Model พบว่า โมเดลการวัดตัวแปรแฝง ทั้ง 2 โมเดล มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนทั้ง 4 ดัชนี ที่ผ่านเกณฑ์การยอมรับ คือ ค่าดัชนี $\chi^2/df = 0.070$, GFI = 1.00, AGFI = 1.00 และ RMSEA = 0.000 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าโมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสม กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Construct Reliability: ρ_c) และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (Average Variance Extracted: ρ_v) ของ SMET Model

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Construct Reliability: ρ_c) และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (Average Variance Extracted: ρ_v) โดยค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Construct Reliability: ρ_c) ควรมีค่ามากกว่า 0.60 และค่าเฉลี่ยของการผันแปรที่ถูกสกัดได้ (Average Variance Extracted: ρ_v) ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยความแปรปรวนของตัวแปรแฝงที่อธิบายได้ด้วยตัวแปร

สังเกตได้ ซึ่งมีค่าเทียบเท่ากับค่าไอเกน (Eigen values) ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ควรมีค่ามากกว่า 0.50 (Diamantopoulos & Siguaw, 2000)

จึงสรุปว่า การผันแปรในตัวชี้วัดส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากตัวแปรสร้างมากกว่าเป็นข้อผิดพลาดของมาตรวัด ซึ่งแสดงว่าตัวแปรแฝงมีความเที่ยง ซึ่งสามารถแสดงผลการวิเคราะห์ที่ได้ดังตารางที่ 3 ความเที่ยงของตัวแปรแฝงและค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (Construct Reliability: ρ_c & Average Variance Extracted: ρ_v)

ตารางที่ 3 ความเที่ยงของตัวแปรแฝงและค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (Construct Reliability: ρ_c & Average Variance Extracted: ρ_v) ของ Ca-Model

ตัวแปรแฝง	ความเที่ยงตัวแปรแฝง (ρ_c)	ความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ ด้วยองค์ประกอบ (ρ_v)
TEC	0.949	0.824
MOD	0.963	0.784
BUS	0.870	0.692
COM	0.895	0.740
PER	0.950	0.827

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงทุกตัวมีค่าสูง โดยมีค่า ρ_c อยู่ระหว่าง 0.870 ถึง 0.963 ซึ่งมากกว่า 0.60 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบ มีค่า ρ_v อยู่ระหว่าง 0.692 ถึง 0.827 ซึ่งมากกว่า 0.500 แสดงว่า จากการประเมินโมเดลมาตรวัดได้หลักฐานที่ชัดเจนว่า การนิยามปฏิบัติการตัวแปรแฝงทั้งหมดถูกต้องและเชื่อถือได้

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ และปัจจัยด้านเครือข่ายทางธุรกิจ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานทางธุรกิจ ได้แก่ ปัจจัยความได้เปรียบในการแข่งขัน ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ และปัจจัยด้านเครือข่ายทางธุรกิจ อีกทั้งปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ และปัจจัยด้านเครือข่ายทางธุรกิจ มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมกับปัจจัยด้านผลการดำเนินงานทางธุรกิจ และปัจจัยด้านความได้เปรียบในการแข่งขันมีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยด้านผลการดำเนินงานทางธุรกิจ และแบบจำลองปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานทาง

ธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้า ประเภทการขายส่ง-การขายปลีก ของประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับงานวิจัย ของ Ngoc et al. (2023) ได้ศึกษาประเด็นดังกล่าวในบริบทของอุตสาหกรรมไวน์ในแอฟริกาใต้ ซึ่งเป็นตัวแทนอุตสาหกรรมไวน์ระดับโลกที่มีการศึกษาน้อย โดยชี้ให้เห็นว่าความล้มเหลว ในการดำเนินกลยุทธ์และความขัดแย้งภายในองค์กรส่งผลต่อประสิทธิภาพของธุรกิจ ทั้งนี้ รูปแบบ ภาวะผู้นำที่รับรู้โดยพนักงานมีผลกระทบต่อความพึงพอใจ ซึ่งสัมพันธ์กับการดำเนินกลยุทธ์และผล ประสิทธิภาพขององค์กรอย่างชัดเจน ผลการศึกษาชี้ว่าภาวะผู้นำแบบเผด็จการมีแนวโน้มบ่อนทำลาย มิติโครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ขณะที่มิติโครงสร้างองค์กรดังกล่าวถือเป็น เครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและปลดล็อกศักยภาพของบุคลากร ผลการศึกษายังสนับสนุนให้ผู้นำธุรกิจใช้แนวทางดังกล่าวเพื่อส่งเสริมความสามารถในการดำเนินกล ยุทธ์และรักษาความสามารถในการทำกำไรอย่างยั่งยืน ในทำนองเดียวกัน งานวิจัยของ Suliman (2025) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางปฏิบัติในการจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียว (Green Supply Chain Management) กับความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานของโรงแรม ระดับห้าดาวในบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณกับผู้ตอบแบบสอบถาม 145 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยซอฟต์แวร์ SmartPLS ผลการวิจัยพบว่าแนวทางปฏิบัติดังกล่าวมีผล ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิภาพทางธุรกิจและความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยบทบาท ของความได้เปรียบในการแข่งขันทำหน้าที่เป็นตัวแปรไกล่เกลี่ยอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งบ่งชี้ถึง ความจำเป็นที่ผู้จัดการโรงแรมต้องให้ความสำคัญต่อกลยุทธ์สีเขียวในฐานะเครื่องมือเสริมสร้าง ผลการดำเนินงาน สอดคล้องกับ Widyanty et al. (2020) ที่กล่าวว่า Micro, Small, and Medium Enterprises (MSMEs) ถือเป็นรากฐานสำคัญของระบบเศรษฐกิจอินโดนีเซีย โดยเฉพาะในเขตเมือง เช่น สุราบายา และพื้นที่โดยรอบ เช่น Lamongan Regency ที่มี MSMEs จำนวนมากถึง 130,006 ราย ซึ่งมีบทบาทในการดูดซับแรงงานและขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ การวิจัยดังกล่าว ยืนยันถึงความสำคัญของการเสริมสร้างขีดความสามารถของ MSMEs เพื่อความสามารถ ในการแข่งขันและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ในด้านของนวัตกรรมดิจิทัล Mookerjee et al., (2021) ได้ศึกษาแนวทางการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล โดยเฉพาะเทคโนโลยี Crowdsourcing ซึ่งช่วยให้ SMEs เชื่อมโยงกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยไม่ต้องพึ่งพาสื่อกลางแบบเดิม งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การใช้แนวทาง Crowdsourcing สามารถส่งเสริมประสิทธิภาพทางธุรกิจของ SMEs ได้ โดยเฉพาะเมื่อเจ้าของกิจการ มีความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมและสามารถสร้างความสัมพันธ์เชิงคุณภาพกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค PLS-SEM ยืนยันว่าแนวทางนี้ช่วยให้ธุรกิจสามารถทบทวนกลยุทธ์เดิม และเปลี่ยนผ่านไปสู่รูปแบบใหม่ที่ตอบโจทย์การดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนหลังสถานการณ์โควิด-19 โดยสรุป วรรณกรรมในด้านนี้เน้นย้ำถึงบทบาทของความได้เปรียบในการแข่งขันทั้งในเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำ เทคโนโลยี และความยั่งยืน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยเกื้อหนุนสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การดำเนินงานขององค์กรในบริบทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาคการผลิต การบริการ หรือ MSME

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัยมีดังนี้

1. ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology)

ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับขนาดและประเภทของธุรกิจ เช่น ระบบ POS เพื่อจัดการสินค้าคงคลัง ระบบ CRM เพื่อบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้า และแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดออนไลน์ ทั้งนี้ ควรวางแผนอบรมบุคลากรในด้านการใช้งานระบบเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง และปลูกฝังทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้เทคโนโลยี รวมถึงควรจัดสรรงบประมาณด้านเทคโนโลยีอย่างมีแบบแผน โดยคำนึงถึงผลตอบแทนทางธุรกิจในระยะยาว

2. ด้านการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ (Modern Administration and Management)

ในเชิงวิชาชีพ ผู้บริหารควรปรับเปลี่ยนบทบาทจากการควบคุมแบบรวมศูนย์ ไปสู่การกระจายอำนาจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพนักงานทุกระดับ การกำหนดเป้าหมายด้วย OKRs หรือ KPIs และการใช้วิธีการบริหารแบบ Agile จะช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นในการทำงานและปรับตัวต่อสถานการณ์ได้รวดเร็ว นอกจากนี้ควรเน้นการพัฒนา Soft Skills ของบุคลากร เช่น ภาวะผู้นำ การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการแก้ปัญหา เพื่อสร้างทีมงานที่เข้มแข็งและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

3. ด้านเครือข่ายทางธุรกิจ (Business Networks)

ผู้ประกอบการควรสร้างและขยายเครือข่ายทางธุรกิจให้หลากหลาย ทั้งกับพันธมิตรทางการค้า หน่วยงานภาครัฐ และสมาคมวิชาชีพ เพื่อให้สามารถแลกเปลี่ยนทรัพยากร ความรู้ และโอกาสทางการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรเข้าร่วมกิจกรรม เช่น งานแสดงสินค้า การอบรม การสัมมนา หรือโครงการส่งเสริมของรัฐอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มการรับรู้ของแบรนด์และเปิดโอกาสในการเจรจาความร่วมมือใหม่ ๆ ที่จะช่วยขับเคลื่อนธุรกิจไปข้างหน้าอย่างยั่งยืน

4. ด้านความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage)

ในทางปฏิบัติ ผู้ประกอบการควรมุ่งเน้นการสร้างความแตกต่างที่ชัดเจน ไม่ใช่เพียงแข่งขันด้านราคา แต่ควรเน้นคุณค่าที่ลูกค้าได้รับ เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ การออกแบบที่สร้างความประทับใจ หรือการให้บริการที่เหนือความคาดหวัง ควรมีการวิเคราะห์ตลาดอย่างสม่ำเสมอเพื่อปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับแนวโน้มและความต้องการของลูกค้าในช่วงเวลานั้น ๆ การสร้างเรื่องราวของสินค้า (storytelling) หรือการให้ความสำคัญกับความยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อสังคมจะช่วยให้เพิ่มมูลค่าและภาพลักษณ์ให้แบรนด์ในระยะยาว

5. ด้านผลการดำเนินงานทางธุรกิจ (Business Performance)

ในเชิงวิชาชีพ ผู้ประกอบการควรกำหนดแนวทางการประเมินผลที่ครอบคลุมมากกว่ารายได้หรือกำไร เช่น ความพึงพอใจของลูกค้า ความสามารถในการปรับตัว ความรวดเร็วในการให้บริการ และการสร้างนวัตกรรม ควรใช้เครื่องมืออย่าง Dashboard หรือ Balanced Scorecard เพื่อวิเคราะห์ผลประกอบการในมิติต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และควรปรับกลยุทธ์ตามข้อมูลจริงที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การประสานการใช้เทคโนโลยี การจัดการที่มีประสิทธิภาพ และเครือข่ายพันธมิตรจะช่วยให้ผลการดำเนินงานทางธุรกิจมีความต่อเนื่อง เติบโต และมั่นคงยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางพื้นฐานในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลเชิงลึกต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของ SMEs แต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม เพื่อศึกษาว่าเทคโนโลยีประเภทใด เช่น AI, ระบบ ERP, หรือแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ มีผลต่อการดำเนินธุรกิจในภาคการค้าปลีก-ส่งมากที่สุด และมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มสินค้า เช่น อาหาร เสื้อผ้า หรือเครื่องใช้ไฟฟ้าหรือไม่
2. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างรูปแบบการบริหารจัดการสมัยใหม่กับความสามารถในการปรับตัวของ SMEs ในบริบทหลังวิกฤต (เช่น COVID-19) เพื่อค้นหาปัจจัยย่อยด้านการบริหาร เช่น การใช้ OKRs, Agile Management หรือวัฒนธรรมองค์กร ที่มีผลโดยตรงต่อการฟื้นตัวและความยืดหยุ่นของธุรกิจ สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน
3. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของความเข้มแข็งของเครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจต่อความมั่นคงของซัพพลายเชนใน SMEs เพื่อวัดระดับ “ความเข้มแข็ง” ของเครือข่ายทั้งในด้านความถี่ของความร่วมมือ ระยะเวลาความสัมพันธ์ และระดับความเชื่อมั่น เพื่อนำไปสู่การออกแบบกลไกการเชื่อมโยงเครือข่ายที่ยั่งยืน
4. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินกลยุทธ์ความแตกต่างเชิงคุณค่าที่มีประสิทธิภาพต่อการสร้างความภักดีของลูกค้าในธุรกิจค้าส่ง-ค้าปลีก เพื่อศึกษาว่ากลยุทธ์ใด เช่น การเล่าเรื่องแบรนด์ (Brand Storytelling), การออกแบบเฉพาะกลุ่ม (Customization), หรือการให้บริการเหนือความคาดหวัง มีผลต่อการสร้าง Brand Loyalty มากที่สุดในกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน
5. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างดัชนีวัดผลการดำเนินงานของ SMEs ที่สะท้อนมิติด้านนวัตกรรม การปรับตัว และการเติบโตอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดที่เหมาะสมและแม่นยำมากขึ้นในการประเมินผลการดำเนินงานทางธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยเน้นผลลัพธ์

References

- Angsuchoti, S., Wijitwanna, S. & Pinyopanuwat, R. (2011). **sathiti samrap kānwichai dān phruttkam sāt læ sangkhommasāt : khroṅkān theknik LISREL** [Statistics for behavioral and social sciences research: LISREL Technic Program]. (3rd ed.). Bangkok: Charoendee Munkong Printing.
- Boissevain, J. & Mitchell, J. C. (Eds.). (2018). **Network analysis: Studies in human interaction**. Walter de Gruyter GmbH & Co KG.
- Diamantopoulos, A., Siguaw, J. A. & Siguaw, J. A. (2000). **Introducing LISREL: A Guide for the Uninitiated**. Sage Publications, London. Retrieved from <https://dx.doi.org/10.4135/9781849209359>
- Hambleton, R. K. (1984). **Validating the test scores**. In R. A. Berk. (Ed). **A guide to criterion-referenced test construction**. (199 – 223). Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.

- Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (1996). **Using the balanced scorecard as a strategic management system**. Retrieved from https://jackson.com.np/home/documents/MBA4/Management_accounting/BSCHarvardBusinessReview.pdf
- Mookerjee, J. & Rao, O. (2021). A review of the impact of disruptive innovations on markets and business performance of players. **International Journal of Grid and Distributed Computing**. 14(1), 605-630.
- Ngoc, N. M. & Tien, N. H. (2023). Solutions for Development of High-Quality Human Resource in Binh Duong Industrial Province of Vietnam. **International journal of business and globalization**. 4(1), 28-39.
- Office of Small and Medium Enterprises Promotion (OSMEP). (2023). **raīngān prācham pī sōngphanhārōjhoksiphok** [Annual Report 2023]. Retrieved from https://www.sme.go.th/uploads/file/20240213-092235_download-20240131085812.pdf
- Porter, M. E. (1980). Industry structure and competitive strategy: Keys to profitability. **Financial analysts journal**. 36(4), 30-41.
- Suliman, H. A. A. (2025). Reimagining Universities through Strategic Entrepreneurship and Blue Ocean Strategy: A Theoretical Exploration. **Qubahan Academic Journal**. 5(1), 264-277.
- Victor, B. G., Sokol, R. L., Goldkind, L. & Perron, B. E. (2023). Recommendations for social work researchers and journal editors on the use of generative AI and large language models. **Journal of the Society for Social Work and Research**. 14(3), 563-577.
- Waterman Jr, R. H., Peters, T. J. & Phillips, J. R. (1980). Structure is not organization. **Business horizons**. 23(3), 14-26.

การพัฒนากิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำ บ้านหนองสรวง
ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

DEVELOPMENT ACTIVITIES AND PROGRAMS OF COMMUNITY BASE
RIVERSIDE TOURISM IN NONG SUANG VILLAGE, KRACHAENG SUB-
DISTRICT, BANG SAI DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

กานต์มณี ไวยครุฑ¹ และพัชรารักษ์ จันทรมาญ²
Kanmanee Waiyakrud¹ and Patcharaporn Jantarakast²

¹ งานวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

² วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

¹ Office of General Education, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage,
Pathum Thani Province

² College of Innovative Management Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage
Pathum Thani Province

E-mail: kanmanee@vru.ac.th

Received: October 9, 2024
Revised: November 22, 2024
Accepted: December 6, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของหมู่บ้านหนองสรวง และ 2) พัฒนาและประเมินกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำ หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีผู้ร่วมดำเนินการสำรวจข้อมูลจำนวน 15 คน ประกอบด้วยสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวผู้นำชุมชน และนักวิจัยผู้ร่วมพัฒนากิจกรรมและโปรแกรมท่องเที่ยวชุมชน โดยการฝึกอบรมและสนทนากลุ่มจำนวน 30 คน ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวในชุมชน ผู้นำชุมชน และประชาชนที่สนใจ จำนวน 30 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง และกลุ่มตัวอย่างในการทดลองเที่ยว จำนวน 43 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง ประกอบด้วย ตัวแทนหน่วยงาน นักวิชาการและนักท่องเที่ยว เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและทางสถิติ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนมีศักยภาพการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ มีแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ สิ่งอำนวยความสะดวก และการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ และ 2) ชุมชนได้พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว 11 กิจกรรม และโปรแกรมการท่องเที่ยว 3 โปรแกรม และผลการประเมินแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมและโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นได้รับความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) ข้อเสนอแนะหน่วยงานที่ภายในชุมชนและหน่วยงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนควรมีการปรับปรุงเส้นทางระบบขนส่ง ควรส่งเสริมการใช้สื่อออนไลน์ พัฒนาทักษะการบริการและสร้างเครือข่ายกับชุมชนใกล้เคียง เพื่อเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ

กิจกรรมการท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยว วิถีชีวิตริมน้ำ บ้านหนองสรวง

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study the tourism potential of Nong Suang Village, and 2) develop and evaluate community-based riverside lifestyle tourism activities and programs in Nong Suang Village, Krachaeng Sub-district, Bang Sai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. This study employed Participatory Action Research (PAR). Data collection involved 15 participants, including tourism group members, community leaders, and researchers. The development of tourism activities and programs was conducted through training and focus group discussions with 30 participants, comprising tourism group members, community leaders, and interested residents, selected through purposive sampling. A trial tour involved 43 participants selected through purposive sampling, including government agency representatives, academics, and tourists. The research instruments consisted of interview guides and questionnaires. Data were analyzed using descriptive and statistical analysis.

The research findings revealed that 1) the community had tourism potential in culture and history, including riverside attractions, facilities, and quality environmental management, and 2) the community developed 11 tourism activities and 3 tourism programs. The evaluation results showed that the developed activities and programs received a high level of satisfaction ($\bar{X} = 4.33$). Recommendations include that community organizations and tourism promotion agencies should improve transportation routes and systems, promote online media usage, develop service skills, and establish networks with nearby communities to enhance economic opportunities and sustainable tourism.

Keywords

Tourism Activities, Tourism Program, Riverside Tourism, Nong Suang Village

ความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวชุมชนมีความสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น โดยมีบทบาทสำคัญในการสร้างความยั่งยืนในหลายด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวชุมชนสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยเป็นช่องทางให้ชาวบ้านสามารถขายสินค้าท้องถิ่น บริการที่พัก และกิจกรรมท่องเที่ยวแบบชุมชน จากผลการศึกษาของ (Asker, Boronyak, Carrard & Paddon, 2017) พบว่า การท่องเที่ยวชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มรายได้ของชุมชนมากขึ้น โดยเฉพาะในภูมิภาคที่มีการพัฒนาอย่างจำกัด 2) ด้านสังคม

การท่องเที่ยวชุมชนเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ตระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน โดยการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและประสบการณ์ จากการศึกษาของ (Ruiz-Ballesteros & Gálvez-García, 2020) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชนและเพิ่มความสามัคคีในท้องถิ่น 3) ด้านวัฒนธรรม การท่องเที่ยวชุมชนช่วยอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และสัมผัสกับประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งช่วยในการรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนและสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น (Salazar, 2020) และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวชุมชนมีบทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยชุมชนที่พัฒนาการท่องเที่ยวจะมีส่วนร่วมในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน การท่องเที่ยวชุมชนสามารถลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นได้ (Snyman, 2017)

ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีต้นทุนที่สำคัญด้านการท่องเที่ยว โดยชุมชนแบ่งออกเป็น 2 ฝั่งของพื้นที่ในตำบล คือ ฝั่งบ้านกระแซง และฝั่งบ้านหนองสรวง โดยมีถนนลาดยางกั้นกลางระหว่าง 2 พื้นที่ พื้นที่ในฝั่งบ้านกระแซง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญในชุมชน และจากการลงพื้นที่สำรวจและสัมภาษณ์ พบว่า ณ ปัจจุบัน ยังคงมีสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนดังนี้ 1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านสวนยายทองดี 2) บ้านเรือ พิพิธภัณฑ์บ้านเรือ 3) บ่อปลาลุงสวิง มีจะมีปลาหลากหลายชนิดทั้งปลาสวยงามและปลาพื้นบ้าน 4) รวงข้าวโฮมสเตย์ เป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบกับการสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน มีห้องพักจำนวน 3 ห้องสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ๆ จำนวน ไม่เกิน 10 คน (Waiyakrud & Nuiplot, 2023)

จากข้อมูลการสำรวจต้นทุนการท่องเที่ยวของ ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ชุมชนมีโปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชน และมีการดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยวเฉพาะในฝั่งบ้านกระแซง ซึ่งผลการดำเนินงานมีผู้เข้ามาศึกษาดูงานจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษา หน่วยงานราชการ และมีนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ เข้ามาอย่างต่อเนื่อง ส่วนในฝั่งหมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีต้นทุนทางท่องเที่ยว แต่ไม่มีกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยว เนื่องจากได้รับผลกระทบจาก วิกฤตการณ์โควิด – 19 ในปี พ.ศ.2563 และผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วมในบางปี เนื่องจากชุมชนมีภูมิศาสตร์ติดกับแม่น้ำน้อย ต่อมารัฐบาลได้มีการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม โดยการดำเนินโครงการคลองระบายน้ำหลาก ส่งผลให้ชุมชนไม่พบกับปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่

จากสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปชุมชนบ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้มีการทบทวนแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อส่งเสริมฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน โดยนำประสบการณ์ในการรับนักท่องเที่ยวของคนในชุมชนมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประกอบด้วย 1) นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ 2) นักท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 3) นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นักท่องเที่ยวมีความชื่นชอบชุมชน คือ 1) ได้เรียนรู้วิถีชีวิตริมน้ำและวิถีชีวิตเกษตรสัมผัสธรรมชาติ 2) เรียนรู้ประวัติศาสตร์สถานที่สำคัญในชุมชน โดยนักท่องเที่ยวมีความประทับใจชุมชนในด้าน 1) บริการด้วยความเป็นกันเอง 2) มนุษย์สัมพันธ์มีน้ำใจ และ 3) มีความสามารถในการสื่อสารให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน แต่ปัญหา

สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวชุมชน คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่หลากหลาย และไม่มีโปรแกรมในการท่องเที่ยวชุมชน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นหนึ่งในชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่สมบูรณ์และมีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ซึ่งสามารถนำมาใช้พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การพัฒนาที่ประสบความสำเร็จและยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาศักยภาพของชุมชนอย่างเป็นระบบ การออกแบบกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของตลาด และการประเมินผลกิจกรรมเหล่านี้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับทรัพยากรและวิถีชีวิตของชุมชน ดังนั้นคณะผู้วิจัยและชุมชนจึงร่วมกันพัฒนากิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำ หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้ 1) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของหมู่บ้านหนองสรวง 2) การพัฒนาและประเมินกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำที่เหมาะสม เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนที่ยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นแนวทางให้ชุมชนสามารถรักษาอัตลักษณ์และเสน่ห์ท้องถิ่นไว้ได้ในระยะยาวและสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีศักยภาพด้านการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำอย่างไรบ้าง
2. การพัฒนาและประเมินกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำที่เหมาะสมสำหรับหมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อพัฒนาและประเมินกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำ หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อศึกษาศักยภาพ เพื่อพัฒนาและประเมินกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำ หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีขั้นตอนดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้เข้าร่วมดำเนินการสำรวจข้อมูล เกี่ยวกับสภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน กิจกรรมด้านการท่องเที่ยว และสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 6 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน และนักวิจัย จำนวน 4 คน รวมจำนวน 15 คน ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) และเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนากิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำ ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 9 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน และประชาชนที่สนใจ จำนวน 16 คน รวมจำนวน 30 คน ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกในการพัฒนากิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนวิถีชีวิตริมน้ำ หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้วิธีการเลือกโดย เลือกผู้ที่สามารถให้ข้อมูล และมีความรู้ความเข้าใจการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน พัฒนากิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่ร่วมการทดสอบและประเมินโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำแบบมีส่วนร่วม หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยวิธีการเลือก ประกอบด้วย นักวิชาการ จำนวน 4 คน นักท่องเที่ยวจำนวน 23 คน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 13 คน และผู้ประกอบการ จำนวน 3 คน รวมจำนวน 43 คน

โดยคณะวิจัยกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าว จากหลักเกณฑ์ 3 ประการ คือ

1. เป็นบุคคล ที่มีหน้าที่ให้ความรู้ ความเข้าใจต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเป็นอย่างดีและมีอำนาจหน้าที่ในฐานะเป็นผู้กำหนดนโยบายและสามารถจัดสรรงบประมาณเพื่อการสนับสนุน และส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนรวมทั้งเป็นผู้ได้รับผลกระทบหรือมีส่วนได้ส่วนเสียต่อการท่องเที่ยวโดยตรงสำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนรวมทั้งเป็นผู้สนับสนุนให้มีการพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำ หมู่บ้านหนองสรวง
2. เป็นบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อคนในชุมชนและให้ความร่วมมือในกิจกรรมทุกครั้งในการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชน
3. เป็นบุคคลที่เป็นผู้นำทางความคิดและให้ความคิดเห็นตรงไปตรงมาตามประสบการณ์และความรู้ของตนเองทำให้เกิดการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมดำเนินการสำรวจข้อมูล การฝึกอบรม และการทดลองเที่ยวและใช้แบบสนทนากลุ่มตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ เพื่อพัฒนากิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ตอนที่ 2 ประเมินกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำบ้านหนองสรวง 5ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว 3) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านสิ่ง

อำนวยความสะดวก และ 5) ด้านสภาพแวดล้อมและการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นมีการหาคุณภาพของเครื่องมือด้วยการหาค่า IOC โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวจำนวน 3 ท่าน (Saiyod & Saiyod, 2010) ได้ค่า IOC ที่ 1.00 และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามเพื่อพิจารณาความถูกต้องและความชัดเจนของเนื้อหา แล้วนำมาแก้ไขให้ถูกต้อง เหมาะสมตามข้อเสนอแนะก่อนทดลองใช้ จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างที่ได้ผ่านการแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try – Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ต้องการศึกษา ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (แหล่งท่องเที่ยวชุมชน ตำบลเกาะเรียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) จำนวน 30 ชุด ก่อนเริ่มเก็บข้อมูลในพื้นที่จริง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟาของครอนบัค (Cronbach, 1970) ซึ่งได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเท่ากับ 0.96 จึงใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย ลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Ration Scale) ของลิเคิร์ต (Likert, 1967) เป็นแบบให้เลือกตอบ คือ มากที่สุด, มาก, ปานกลาง, น้อย, น้อยที่สุด โดยการให้คะแนนความต้องการจะเรียงจากมากไปน้อย คือ 5,4,3,2,1 สำหรับเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากตัวแทนหน่วยงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตัวแทนหน่วยงานธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ตัวแทนชุมชน นักวิชาการ และนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสำรวจและการสัมภาษณ์ สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวในชุมชน ผู้นำชุมชนและผู้วิจัย จำนวน 15 คน ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน กิจกรรมด้านการท่องเที่ยว และสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวในชุมชน ผู้นำชุมชน และประชาชนที่สนใจ จำนวน 30 คน เข้าร่วมอบรม การสร้างความเข้าใจการจัดการท่องเที่ยวชุมชน การให้บริการ การพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนและการฝึกปฏิบัติผ่านการทดลองเที่ยวชุมชน

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวในชุมชน ผู้นำชุมชน และประชาชนที่สนใจ จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกในการพัฒนากิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนวิถีชีวิตริมน้ำ หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจาก นักวิชาการ นักท่องเที่ยว ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ และผู้ประกอบการ จำนวน 43 คน ในช่วงเดือนพฤษภาคม 2567 เพื่อประเมินกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำ หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอในรูปแบบความเรียงและสรุปผลและวิเคราะห์เป็นร่างสภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน กิจกรรมด้านการท่องเที่ยว และสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน และผลจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) และการสนทนา

กลุ่ม (Focus Group) ที่ได้ข้อมูลการพัฒนากิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำ หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปด้วยสถิติพรรณนาโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลผลตามเกณฑ์ของเบสท์และคานัน (Best & Kahn, 1993) ซึ่งมีระดับผลการประเมินค่าคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง ระดับประเมิน มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง ระดับประเมิน มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ระดับประเมิน ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง ระดับประเมิน น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง ระดับประเมิน น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำ บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยนำเสนอได้ตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า

1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ชุมชนมีสิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำน้อย สิ่งดึงดูดใจด้านศิลปวัฒนธรรม การแสดงดนตรีไทย ประเพณีวันสงกรานต์ ขอพรพ่อบุสสงอาทิตย์ เพื่อความเป็นสิริมงคลกับคนในชุมชน สิ่งดึงดูดใจด้านประวัติศาสตร์ วัดกระแซงพระพุทธรูปสมัยกรุงศรีอยุธยา ภาพวาดฝาผนังสมัยกรุงศรีอยุธยา และสิ่งดึงดูดใจด้านวิถีชีวิต การทำอาชีพเกษตรกรรม การทำอาหารพื้นถิ่น และการจักสานและงานศิลปะ

2) ด้านกิจกรรม (Activities) ชุมชนมีกิจกรรม กิจกรรมการล่องเรือชมวิถีริมน้ำ แม่น้ำน้อย กิจกรรมขอพรพ่อบุสสงอาทิตย์ กิจกรรมอาหารชุมชน

3) ด้านการเข้าถึง (Access) ชุมชนมีเส้นทางการคมนาคม สามารถเดินทางโดยรถยนต์ ถนนทางหลวงหมายเลข 347 การเดินทางโดยสารประจำทาง รถตู้จากฟิวเจอร์พาร์ครังสิต – เสนา อยุธยา การเดินทางในจังหวัดโดยสารโดยสารประจำทาง ตลาดเจ้าพรหม – บางไทร ตลอดเส้นทางการเดินทางเข้าถึงชุมชนด้วยถนนลาดยาง หน้ากว้าง 6 เมตร 2 ช่องทาง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วย รถกระบะของชุมชน จักรยานชุมชน และรถยนต์ มีความปลอดภัยในการเดินทางสูงเพราะมีการสัญจรไม่พลุกพล่าน

4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) มีระบบสาธารณูปโภค ระบบประปา ไฟฟ้า และถนนทางเข้าหมู่บ้าน มีร้านค้า ร้านอาหารจำนวน 5 ร้าน มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5) ด้านที่พัก (Accommodation) ที่พักโรงแรม รีสอร์ท บังกะโล พบว่าภายในตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีที่พัก 3 แห่ง ประกอบด้วยที่พักในพื้นที่บ้านหนอง

สรวงจำนวน 1 แห่ง 44 River Home โฮมสเตย์ จำนวน 5 ห้องพัก และที่พักภายในชุมชนในเขตพื้นที่บ้านกระแซง จำนวน 2 แห่ง ประกอบด้วย รวงข้าวโฮมสเตย์ จำนวน 3 ห้องพัก และโรงแรมธัญเวลเนสเดสทินเนชั่น

6) ด้านสภาพแวดล้อมและการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน ด้านการจัดการขยะ โดยมีการคัดแยกขยะในชุมชนและมีการส่งเสริมการจัดการขยะจากองค์การบริหารส่วนตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในรูปแบบธนาคารขยะ นอกจากนั้นแล้วในด้านของแหล่งน้ำยังมีการส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายไม่ล่าสัตว์น้ำในฤดูวางไข่

2. ผลการพัฒนาและประเมินกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำ หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าหลังจากการสำรวจและวิเคราะห์ต้นทุนด้านการท่องเที่ยวแล้วนั้น นำมาสู่การออกแบบการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำ บ้านหนองสรวง โดยชุมชนร่วมกับคณะผู้วิจัยดำเนินการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนให้กับผู้สนใจจำนวน 30 คน ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวในชุมชน ผู้นำชุมชน และประชาชนที่สนใจ ผลจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการชุมชนสามารถพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว บ้านหนองสรวง ได้จำนวน 11 กิจกรรม และมีการกำหนดราคากิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนแต่ละกิจกรรมเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวชุมชน ดังนี้

ตารางที่ 1 ราคากิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน

กิจกรรม	ค่าใช้จ่าย/คน	กำไร 20%	ราคาขาย/คน
กิจกรรมที่ได้รับการพัฒนาฝั่งบ้านหนองสรวง			
กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยการแสดงศิลปวัฒนธรรมดนตรีไทยและบริการน้ำอ้อยสดจากชุมชน	50 บาท	10 บาท	60 บาท
กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านสายน้ำ/จุดที่สักการะ	50 บาท	10 บาท	60 บาท
กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตริมน้ำล่องเรือเส้นทางภายในชุมชน	100 บาท	20 บาท	120 บาท
เรียนรู้วิถีชีวิตริมน้ำล่องเรือเส้นทางนอกชุมชน	200 บาท	40 บาท	240 บาท
กิจกรรมตกปลา ตกกุ้ง (รวมเสื้อชูชีพ)	200 บาท	40 บาท	240 บาท
กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมปั่นจักรยานชมวิถีชีวิตชุมชน	50 บาท	10 บาท	60 บาท
กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมอาหารพื้นถิ่น (รับประทานอาหารร่วมกับชุมชน ราคารวมค่าอาหาร)	150 บาท	30 บาท	180 บาท
กิจกรรมที่ 6 เคนพางบนพัด (ผลิตภัณฑ์กลับ 1 ชิ้น)	50 บาท	10 บาท	60 บาท
กิจกรรมที่ 7 กิจกรรม Workshop Hapa-Zome (รับผลิตภัณฑ์ 1 ชิ้น)	50 บาท	10 บาท	60 บาท
กิจกรรมที่ 8 กิจกรรมการสาธิตการทำหัตถกรรมและจักสาน	50 บาท	10 บาท	60 บาท

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กิจกรรม	ค่าใช้จ่าย/คน	กำไร 20%	ราคาขาย/ คน
กิจกรรมที่ 9 กิจกรรมนวดเพื่อสุขภาพ (1 ชั่วโมง)	150 บาท	30 บาท	180 บาท
กิจกรรมที่ 10 กิจกรรมฐานเรียนรู้น้ำส้มควันไม้	50 บาท	10 บาท	60 บาท
กิจกรรมที่ 11 กิจกรรมตรวจดวงชะตากับพี่หมอแม๊ะ	100 บาท	20 บาท	120 บาท
ค่าบริการนำเที่ยวในหมู่บ้าน	50 บาท	10 บาท	60 บาท
ค่าบริการที่พัก ราคาห้องละ 1,000 บาท เข้าพักได้ห้องละ 2 คน พร้อมบริการอาหารเช้า			
กิจกรรมที่มีอยู่เดิมบ้านกระแซง (เข้าร่วมในโปรแกรมด้วย)			
กิจกรรมที่ 1 เรียนรู้วิถีชาวนา บ้านสวนยายทองดี	50 บาท	10 บาท	60 บาท
กิจกรรมที่ 2 บ่อปลาลุงสวิง การเพาะพันธุ์ปลาและปลาสวยงาม	50 บาท	10 บาท	60 บาท

ผลจากการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวและกำหนดราคาแต่ละกิจกรรมแล้วนั้น จึงนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และการตั้งราคาของกิจกรรมแต่ละกิจกรรมมาออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยว หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยว โดยสามารถออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวได้ 3 โปรแกรม ดังนี้

โปรแกรมที่ 1 โปรแกรมท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำ บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (โปรแกรมท่องเที่ยวเรียนรู้ประวัติศาสตร์ กราบสักการะหลวงปู่เจียม เรียนรู้วิถีชุมชน (โปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยว จำนวน ครึ่งวัน Haft day trip)

9.00 น.	เดินทางถึงจุดรวมพลวัดกระแซง
9.00 - 9.15 น.	กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยการแสดงศิลปวัฒนธรรมดนตรีไทยและบริการน้ำอ้อยสดจากชุมชน
9.15 - 9.40 น.	กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ สักการะหลวงปู่เจียม สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านตำบลกระแซง
9.40 - 10.20 น.	กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมปั่นจักรยานชมวิถีชีวิตชุมชน
10.21 - 11.30 น.	กิจกรรมที่ 4 เคคูปาจบนพัต และกิจกรรมที่ 5 Hapa-Zome บนกระเปาะผ้า
11.31 - 12.30 น.	กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมอาหารพื้นถิ่น สอนทำอาหารทั้งอาหารคาว และอาหารหวาน เน้นวัตถุดิบในการทำอาหารเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน
13.30 น.	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพพร้อมความประทับใจ

โปรแกรมที่ 2 โปรแกรมท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำ บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (โปรแกรมท่องเที่ยวเรียนรู้ประวัติศาสตร์ กราบสักการะหลวงปู่

เจียม ขอรพอปปุสงอาทิตย เรียนรู้วิถีชุมชนสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น (โปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 1 วัน One day trip)

9.00 น.	เดินทางถึงจุดรวมพลวัดกระแซง
9.00 - 9.15 น.	กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยการแสดงศิลปวัฒนธรรมดนตรีไทยและบริการน้ำอ้อยสดจากชุมชน
9.15 - 9.40 น.	กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ สักการะหลวงพ่อเจียม สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บ้านตำบลกระแซง
9.40 - 10.30 น.	กิจกรรมที่ 3 ล่องเรือชมวิถีชีวิตชุมชน ขอรพอสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชนศาลพ่อปู่สงอาทิตย บ้านหนองสรวง
10.31 - 11.00 น.	กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมฐานเรียนรู้น้ำส้มควันไม้
11.01 - 13.30 น.	กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมอาหารพื้นถิ่น สอนทำอาหารทั้งอาหารคาว และอาหารหวาน เน้นวัตถุดิบในการทำอาหารเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน
13.31 - 14.00 น.	กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมการสาธิตการทำหัตถกรรมและจักสาน
14.01 - 15.00 น.	กิจกรรมที่ 7 เดคูบาจบนพัต กิจกรรมที่ 8 Hapa-Zome บนกระเป่าผ้า
15.00 น.	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพพร้อมความประทับใจ

โปรแกรมที่ 3 โปรแกรมท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำ บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (โปรแกรมท่องเที่ยวเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ล่องเรือลวิถี เรียนรู้วิถีชุมชนสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น) (โปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 2 วัน 1 คืน (2 Days 1 Night))

วันที่ 1

9.00 น.	เดินทางถึงจุดรวมพลวัดกระแซง
9.00 - 9.15 น.	กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยการแสดงศิลปวัฒนธรรมดนตรีไทยและบริการน้ำอ้อยสดจากชุมชน
9.15 - 9.40 น.	กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ สักการะหลวงพ่อเจียม สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บ้านตำบลกระแซง
9.40 - 10.20 น.	กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมปั่นจักรยานชมวิถีชีวิตชุมชน ขอรพอสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชนศาลพ่อปู่สงอาทิตย บ้านหนองสรวง
10.21 - 11.30 น.	กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมฐานเรียนรู้น้ำส้มควันไม้
11.31 - 12.30 น.	กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมอาหารพื้นถิ่น สอนทำอาหารทั้งอาหารคาว และอาหารหวาน เน้นวัตถุดิบในการทำอาหารเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน
13.31 - 14.00 น.	กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมการสาธิตการทำหัตถกรรมและจักสาน
14.01 - 15.00 น.	กิจกรรมที่ 7 เดคูบาจบนพัต กิจกรรมที่ 8 Hapa-Zome บนกระเป่าผ้า
15.01 - 15.30 น.	เดินทางเข้าพัก 44 River Home พร้อมบริการอาหารว่าง

- 15.31 - 17.00 น. กิจกรรมที่ 9 นวดเพื่อสุขภาพ กิจกรรมที่ 10 กิจกรรมตรวจดวงชะตากับ
พี่หมอแม๊ะ
- 17.01 - 18.00 น. กิจกรรมที่ 11 ล่องเรือ ชมวิถีชาวประมงและกิจกรรมตกปลา ตกกุ้ง
- 18.01 - 19.00 น. รับประทานอาหารเย็น (อาหารพื้นถิ่นจากชุมชน)

วันที่ 2

- 7.00 - 9.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 9.00 - 12.00 น. กิจกรรมที่ 1 เรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านสายน้ำ การล่องเรือชมแม่น้ำน้อยและ
ไหว้พระเสริมดวงชะตาวัดริมน้ำที่อยู่ในชุมชนใกล้เคียงเขตอำเภอบางไทร
ประกอบด้วย วัดสิงห์สุทธาวาส หลวงพ่อวัดน้อย ตำบลบ้านแบ่ง วัดสนาม
ไชย ตำบลสนามชัย วัดบางคล้า ตำบลบางไทร และวัดเชิงเลน ตำบลราช
คราม อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 12.01 - 13.00 น. พักรับประทานอาหาร ร้านอาหาร วัดเชิงเลน (ไม่รวมราคาในโปรแกรม)
- 13.00 - 14.00 น. ล่องเรือชมวิถีริมน้ำ กลับมายังที่พัก
- 14.00 - 15.00 น. เดินทางออกจากที่พัก กิจกรรมที่ 2 เรียนรู้วิถีชาวนา บ้านสวนยายทองดี
- 15.01 - 16.00 น. กิจกรรมที่ 3 บ่อปลาลงสวิง การเพาะพันธุ์ปลาและปลาสวยงาม

หมายเหตุ กิจกรรมและราคามีการปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

อัตราค่าบริการ : 10 – 15 คน โปรแกรมที่ 1 ราคา 540 บาท/คน (รวมค่าน้ำเที่ยว)

โปรแกรมที่ 2 ราคา 720 บาท/คน (รวมค่าน้ำเที่ยว)

โปรแกรมที่ 3 ราคา 2,240 บาท/คน (รวมค่าน้ำเที่ยว)

อัตรานี้รวม :

- ค่าฐานกิจกรรมการเรียนรู้
- ค่าอาหารและเครื่องดื่มที่ระบุในรายการ

อัตรานี้ยังไม่รวม

- ค่าทิป/ค่าเงินบริจาค
- ค่าซื้อของที่ระลึก
- ค่าใช้จ่ายส่วนตัวอื่น ๆ

เงื่อนไข :

- โปรดจองล่วงหน้าก่อนการเดินทางอย่างน้อย 7 วัน
- ท่านที่แพ้อาหารหรือมีข้อจำกัดทางการแพทย์โปรดแจ้งล่วงหน้า
- เมื่อจองแล้วโปรดชำระเงินมัดจำ 30 เปอร์เซ็นต์
- ราคานี้เป็นราคาสุทธิ

โปรแกรมเที่ยวคุณกับเรา

2Days 1Night หมู่บ้านหนองสรวง

วันที่ 1



9:00น. - 9:15น.

ต้อนรับนักท่องเที่ยว
การลงทะเบียนรับชมธรรมชาติและวิถี
และ-บริการนำร่องล่องจากชุมชน



9:16 - 9:40น.

กิจกรรมที่ 2 เยี่ยมชมวัดโพธิ์
วัดโพธิ์วัดโพธิ์ วัดโพธิ์วัดโพธิ์
หมู่บ้านหนองสรวง



9:41 - 10:20น.

กิจกรรมที่ 3 ล่องเรือวิถีชีวิตชุมชน
ชมธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชนหนองสรวง
วัดโพธิ์ บ้านหนองสรวง



10:21 - 11:30น.

กิจกรรมที่ 4 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



11:31 - 12:30น.

กิจกรรมที่ 5 สอนทำอาหารพื้นบ้าน
และหวาน วิถีชีวิตวิถีชีวิตชุมชน



13:31 - 14:00น.

กิจกรรมที่ 6 การสาธิตการทำอาหาร
และเครื่องดื่ม



14:01 - 15:00น.

กิจกรรมที่ 7 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 8 Hapa-Zone นันทนาการ



15:01 - 16:00น.

กิจกรรมที่ 9 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 10 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



16:01 - 17:00น.

กิจกรรมที่ 11 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 12 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



17:01 - 18:00น.

กิจกรรมที่ 13 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 14 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



18:01 - 19:00น.

กิจกรรมที่ 15 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 16 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



19:01 - 20:00น.

กิจกรรมที่ 17 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 18 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



20:01 - 21:00น.

กิจกรรมที่ 19 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 20 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



21:01 - 22:00น.

กิจกรรมที่ 21 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 22 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



22:01 - 23:00น.

กิจกรรมที่ 23 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 24 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



23:01 - 24:00น.

กิจกรรมที่ 25 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 26 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



24:01 - 25:00น.

กิจกรรมที่ 27 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 28 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



25:01 - 26:00น.

กิจกรรมที่ 29 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 30 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



26:01 - 27:00น.

กิจกรรมที่ 31 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 32 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



27:01 - 28:00น.

กิจกรรมที่ 33 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 34 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



28:01 - 29:00น.

กิจกรรมที่ 35 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 36 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



29:01 - 30:00น.

กิจกรรมที่ 37 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 38 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



30:01 - 31:00น.

กิจกรรมที่ 39 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 40 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



31:01 - 32:00น.

กิจกรรมที่ 41 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 42 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



32:01 - 33:00น.

กิจกรรมที่ 43 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 44 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



33:01 - 34:00น.

กิจกรรมที่ 45 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 46 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



34:01 - 35:00น.

กิจกรรมที่ 47 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 48 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



35:01 - 36:00น.

กิจกรรมที่ 49 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 50 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



36:01 - 37:00น.

กิจกรรมที่ 51 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 52 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



37:01 - 38:00น.

กิจกรรมที่ 53 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 54 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



38:01 - 39:00น.

กิจกรรมที่ 55 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 56 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



39:01 - 40:00น.

กิจกรรมที่ 57 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 58 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



40:01 - 41:00น.

กิจกรรมที่ 59 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 60 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



41:01 - 42:00น.

กิจกรรมที่ 61 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 62 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



42:01 - 43:00น.

กิจกรรมที่ 63 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 64 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



43:01 - 44:00น.

กิจกรรมที่ 65 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 66 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



44:01 - 45:00น.

กิจกรรมที่ 67 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 68 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



45:01 - 46:00น.

กิจกรรมที่ 69 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 70 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



46:01 - 47:00น.

กิจกรรมที่ 71 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 72 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



47:01 - 48:00น.

กิจกรรมที่ 73 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 74 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



48:01 - 49:00น.

กิจกรรมที่ 75 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน
กิจกรรมที่ 76 ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน



ภาพที่ 1 โปรแกรมเที่ยว 2 วัน 1 คืน (2 Days 1 Night Trip)

ที่มา : Author

ผลการประเมินกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนวิถีชีวิตริมแม่น้ำ หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ผลจากการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนวิถีชีวิตริมแม่น้ำ หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการจัดทดลองเที่ยว จำนวน 1 ครั้ง ผู้ร่วมทดลองเที่ยวประกอบด้วย นักวิชาการ นักท่องเที่ยว ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ และผู้ประกอบการ จำนวน 30 คน และหลังจากทดลองเที่ยวมีนักท่องเที่ยวสนใจติดต่อเข้ามาซื้อโปรแกรมเที่ยวแบบครึ่งวัน จำนวน 13 คน รวมมีนักท่องเที่ยว 43 คน ผลการประเมินศักยภาพกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนวิถีชีวิตริมแม่น้ำพบว่า มีนักท่องเที่ยวเพศชาย จำนวน 4 คน ร้อยละ 9.30 เพศหญิง จำนวน 38 คน (ร้อยละ 88.37) เพศทางเลือก จำนวน 1 คน (ร้อยละ 2.33) สถานภาพ โสด จำนวน 36 คน (ร้อยละ 83.75) สมรส

จำนวน 5 คน (ร้อยละ 11.63) หม้าย จำนวน 1 คน (ร้อยละ 2.33) และหย่าร้าง จำนวน 1 คน (ร้อยละ 2.33) ช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 3 คน ช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 3 คน (ร้อยละ 6.98) ช่วงอายุระหว่าง 21 ปี – 30 ปี จำนวน 29 คน (ร้อยละ 67.44) ช่วงอายุระหว่าง 31 ปี – 40 ปี จำนวน 5 คน (ร้อยละ 11.63) และช่วงอายุระหว่าง 41 ปี – 50 ปี จำนวน 6 คน (ร้อยละ 13.95) ระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 37 คน (ร้อยละ 86.05) และสูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 6 คน (ร้อยละ 13.95) ด้านอาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ นักศึกษา จำนวน 31 คน (ร้อยละ 72.09 คน) พนักงานรัฐ จำนวน 7 คน (ร้อยละ 16.28) และข้าราชการจำนวน 5 ร้อยละ 11.63 และด้านรายได้ รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 23 คน (ร้อยละ 53.49) รายได้ 10,000 – 20,000 บาท จำนวน 10 คน (ร้อยละ 23.26) รายได้ 20,001 – 30,000 บาท จำนวน 4 คน (ร้อยละ 9.30) รายได้ 30,001 – 40,000 บาท จำนวน 2 คน (ร้อยละ 4.65) และ 40,001 – 50,000 บาท จำนวน 4 คน (ร้อยละ 9.30)

ผลการประเมินกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนวิถีริมน้ำ หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 2 ประเมินกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำบ้านหนองสรวง

ประเมินกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยว วิถีชีวิตริมน้ำบ้านหนองสรวง	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง 43 คน		ระดับความ คิดเห็น
	$\bar{X}$	SD	
1. ด้านสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว	4.42	0.57	มาก
2. ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว	4.42	0.50	มาก
3. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	4.09	0.79	มาก
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.27	0.67	มาก
5. ด้านสภาพแวดล้อมและการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม	4.42	0.57	มาก
รวม	4.33	0.56	มาก

ข้อเสนอแนะ กิจกรรมมีความหลากหลายสร้างความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ พร้อม การสร้างความรู้สึกรักความผ่อนคลายและตื่นเต้น สนุกสนาน ได้รับความรู้ ส่งเสริมการใช้สมาธิและ ความคิดสร้างสรรค์ สิ่งที่ต้องปรับปรุงจุดที่ควรปรับปรุงคือ ถนนทางเข้าชุมชนที่ชำรุด ป้ายบอกทาง และป้ายฐานต่าง ๆ การเพิ่มอุปกรณ์ และการจัดการเวลาและการบริการให้เหมาะสมเพื่อให้กิจกรรม ดำเนินไปอย่างราบรื่นและสะดวกสบายยิ่งขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยว

อภิปรายผล

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีศักยภาพการท่องเที่ยว มีแหล่งดึงดูดใจทางธรรมชาติ เชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ มีกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น และได้รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยว

ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Losuwan (2023) ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอ่างทองมีศักยภาพอยู่ในระดับมาก มีความโดดเด่นในเรื่องมีความเป็นมาทาง ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี สามารถรับรอง นักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ จากผลการวิจัยทั้งสองเรื่องแสดงให้เห็นว่า ชุมชนที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ดึงดูดนักท่องเที่ยวสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจชุมชนแล้วยังช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนวิถีชีวิตริมน้ำ บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า สามารถออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวได้ 3 โปรแกรม ประกอบด้วย โปรแกรมที่ 1 โปรแกรมท่องเที่ยวเรียนรู้ประวัติศาสตร์ กราบสักการะ หลวงปู่เจียม เรียนรู้วิถีชุมชน Haft day trip โปรแกรมที่ 2 โปรแกรมท่องเที่ยวเรียนรู้ประวัติศาสตร์ กราบสักการะ หลวงปู่เจียม ขอพรพ่อบุญสงฆ์อาศัย เรียนรู้วิถีชุมชนสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น One day trip และโปรแกรมที่ 3 โปรแกรมท่องเที่ยวเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ล่องเรือยลวิถี เรียนรู้วิถีชุมชน สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น 2 Days 1 Night สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Klinmuenwai (2023) ผลการวิจัยพบว่า การสร้างรูปแบบ เส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลธารปราสาท อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา ได้รูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจำนวน 2 เส้นทาง คือ เส้นทางที่ 1) เส้นทาง การท่องเที่ยวเยือนอารยธรรมแหล่งโบราณคดี ไร่ศาลปู่ตา เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และ เส้นทางที่ 2) เส้นทาง การท่องเที่ยวเยือนอารยธรรมแหล่งโบราณคดีคูน้ำธารปราสาท เรียนรู้วิถีถิ่นวิถีชุมชน ผลจากการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนทำให้เห็นได้ว่าชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มคุณค่าและยั่งยืนได้

การประเมินกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนวิถีริมน้ำ หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.33 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Promlung & Patthamaritthikul (2023) ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนหมู่สี่ อำเภอบางปะกง จังหวัดนครราชสีมาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.03 จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงโอกาสในการพัฒนา กิจกรรมและโปรแกรมท่องเที่ยวชุมชนเพิ่ม เพื่อเพิ่มมูลค่าและดึงดูดนักท่องเที่ยวมากขึ้น และเพื่อให้ เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ควรมีการประเมินผลเป็นระยะและปรับปรุงโปรแกรมให้ตอบสนอง ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป ควบคู่ไปกับการรักษาเอกลักษณ์และความเป็น อัตลักษณ์ของชุมชนในการเป็นจุดขายที่โดดเด่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัยในครั้งนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าความพึงพอใจในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชนควรปรับปรุงเส้นทางถนนและระบบขนส่งสาธารณะเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมายังชุมชนได้ สะดวกและปลอดภัยยิ่งขึ้น ควรมีป้ายบอกทางและแผนที่ชัดเจนในทุกจุดที่สำคัญเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง หน่วยงานที่ควรเข้ามาดูแลหน่วยงานสังกัดกระทรวงคมนาคม กรมพัฒนาชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบลกระแซง

2. วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวกระแสมังคุด และหน่วยงานส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่ม สำนักงานเกษตรอำเภอบางไทร หน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรมีการส่งเสริมชุมชนให้ใช้ สื่อสังคมออนไลน์ และ แพลตฟอร์มการท่องเที่ยวออนไลน์ เพื่อประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเพิ่มจำนวนผู้มาเยือนและเป็นการเพิ่มรายได้ของชุมชน

3. หน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวควรมีการจัดอบรมและพัฒนาบุคลากรในชุมชน เกี่ยวกับทักษะการบริการ การจัดการท่องเที่ยว และการสื่อสารภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการบริการและสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว

4. ชุมชนหน่วยงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนควรมีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนอื่น ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในภูมิภาค ซึ่งจะช่วยสร้างความหลากหลายและความน่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยว รวมทั้งช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจในพื้นที่ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

5. ควรมีการประเมินกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ จากทั้งนักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงโปรแกรมให้ตรงกับความต้องการของตลาดและพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ของการท่องเที่ยวในชุมชนริมน้ำในระยะยาว เช่น การเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตในชุมชน รวมถึงการสร้าง ความเข้มแข็งทางสังคมในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าการท่องเที่ยวชุมชนมีผลดี ในด้านใดและควรปรับปรุงในด้านใดบ้าง

2. ควรมีการศึกษาการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับ การจัดการสิ่งแวดล้อม ในการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำ โดยเฉพาะด้านการลดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การใช้พลังงานทดแทนการจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ระบบนิเวศริมน้ำ เพื่อให้แน่ใจว่าการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3. การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายพื้นที่การวิจัยไปยัง ชุมชนใกล้เคียง หรือชุมชนที่มีลักษณะ คล้ายคลึงกัน เพื่อเปรียบเทียบศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ และวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้การท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนประสบความสำเร็จ

References

- Asker, S., Boronyak, L., Carrard, N. & Paddon, M. (2017). **Effective community-based tourism: A best practice manual**. Sustainable Tourism Cooperative Research Centre.
- Best, J. W. & Kahn, J. V. (1993). **Research in education**. Boston: Allyn and Bacon.
- Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of Psychological Testing**. 3rd edition. New York: Harper & Row.

- Klinmuenwai, K. (2024). k̄nsuksā sakkayaphāp k̄nthōngthīeo dōi chumchon phūā sāng b̄p̄chamlōng sēnthāng l̄e kitchakam k̄nthōngthīeo nai khēt tambon thān prāsāt ‘amphōe nōn sūng ch̄angwat Nakhōn Rāṭchasīmā [A study of the potential of community – based tourism to create a tourism route model and activities in Than Prasat Sub - District, Non-Sung District, Nakhon Ratchasima Province]. **Burapha Journal of Business Management**. 13(1), 21 - 44.
- Likert, R. (1967). **The method of constructing an attitude scale**. In Attitude theory and measurement. New York: Wiley & Sons.
- Losuwan, W. (2023). k̄nphatthana khunnaphāp k̄nthōngthīeo choēng watthanatham nai ch̄angwat ‘Āng Thong [Development of cultural tourism quality in Ang Thong Province]. **Journal of Graduate Studies Valaya Alongkron Rajabhat University**. 17(3), 158 - 174.
- Promlung, A. & Patthamaritthikul, T. (2023). n̄eōthāng k̄nchātkaṇ thōngthīeo yāng yangyūn nai chumchon mūsī ‘amphōe pāk chō ngō ch̄angwat Nakhōn Rāṭchasīmā [Sustainable tourism management guidelines in Moo Si Community, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province]. **Journal of Graduate Studies Valaya Alongkron Rajabhat University**. 17(3), 238 - 248.
- Ruiz-Ballesteros, E. & Gálvez-García, C. (2020). Community-Based Tourism as a Factor in Socio-Ecological Resilience: Economic Diversification and Community Participation in Floreana (Galapagos). **Sustainability**. 12(11), 4724. <https://doi.org/10.3390/su12114724>
- Saiyod, L. & Saiyod, A. (2010). **Thekn̄ik k̄nwichai thāngk̄nsuksā** [Educational research techniques] (11thed.). Bangkok: Suwiriyan. Bangkok: Suwiriyan.
- Salazar, N. B. (2020). Tourism imaginaries: Anthropological approaches. **Journal of Tourism and Cultural Change**. 18(6), 126 - 139.
- Snyman, S. (2017). The role of private sector ecotourism in local socio - economic development in southern Africa. **Journal of Ecotourism**. 16(3), 247 - 268.
- Waiyakrud, K. & Nuiplot, N. (2023). k̄nphatthana k̄nthōngthīeo dōi chumchon (CBT) dōi chai sapphayakōn thōngthin tambon krach̄ēng ch̄angwat Phra Nakhōn Sī ‘Ayutthaya [Development of community --based tourism (CBT) by utilizing local resources of Krachaeng Sub --District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province]. **Area Based Development Research Journal**. 15(2), 168 -181.

ศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดการธุรกิจดิจิทัลด้วยนวัตกรรมแชทบอท

STUDY GUIDELINES FOR SOLVING DIGITAL BUSINESS MANAGEMENT USING CHATBOT INNOVATION

โกศล จิตวิรัตน์¹, วุฒิสาสตร์ คำคม², วันงาม มีบุญสร้าง³, เบญจมาศ นาควงษ์⁴, จันทราวรรณ อัครเมธานนท์⁵,
ไพฑูรย์ จันทร์เรือง⁶ และกันยาวิร์ เมฆีราพันธ์⁷
Kosol Jitvirat¹, Wuttisart Khomkom², Wangnam Meeboonsalang³, Benjamas Nakwong⁴, Jantrawan Akaramethanon⁵,
Paitoon Janreung⁶, and Kanyavee Makeevraphan⁷

^{1,2,3,4,5,6,7} มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
^{1,2,3,4,5,6,7} Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi
Email: kosol.j@rmutsb.ac.th

Received: September 12, 2024
Revised: December 16, 2024
Accepted: January 17, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดการธุรกิจดิจิทัลด้วยนวัตกรรมแชทบอท ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน ด้วยการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ในการวิจัยภายใต้กรอบการทำงานแบบมนุษย์ในวงจร ผสมกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบดั้งเดิม เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ถูกต้องและแม่นยำยิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 1) การวิจัยเอกสาร กลุ่มตัวอย่างคือเอกสารที่มีความน่าเชื่อถือขนาดตัวอย่าง 35 รายการ 2) การวิเคราะห์เนื้อหาเว็บไซต์และโซเชียลคอมเม้นท์ กลุ่มตัวอย่างคือเว็บไซต์ธุรกิจและโซเชียลคอมเม้นท์ที่มีการผสมรวมแชทบอทอย่างโดดเด่น ขนาดตัวอย่าง 25 รายการ 3) การวิจัยกรณีศึกษาออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างคือธุรกิจดิจิทัล ขนาดตัวอย่าง 5 กรณีศึกษา และ 4) การวิจัยแพลตฟอร์มการสร้างแชทบอท กลุ่มตัวอย่างคือแพลตฟอร์มสร้างแชทบอท ขนาดตัวอย่าง 2 แพลตฟอร์ม ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ เครื่องมือเฉพาะทางประกอบด้วย เครื่องมือวิจัยคำหลัก และเครื่องมือดึงข้อมูลจากเว็บไซต์ แบบฟอร์มบันทึกข้อมูลทั้งที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง ทำการวิเคราะห์และตีความหมายข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย ผสมกับการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบเหตุการณ์ และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าในมิติต่าง ๆ ปรากฏข้อค้นพบเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมแชทบอทสามารถแก้ไขปัญหามจัดการธุรกิจดิจิทัลในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) ฝ่ายสนับสนุนลูกค้า 2) การขายและการตลาด 3) การวิเคราะห์ข้อมูล 4) การจัดการโครงการ และ 5) ด้านการจัดการทรัพยากรบุคคล

คำสำคัญ

นวัตกรรมแชทบอท แชทบอทอัจฉริยะ โซลูชันแชทบอท นวัตกรรมธุรกิจดิจิทัล

ABSTRACT

This research aimed to study approaches to solving digital business management problems using chatbot innovation. This mixed-methods research was conducted by integrating artificial intelligence under a Human-in-the-Loop (HITL) framework, combined with traditional qualitative research methods, to achieve more accurate and precise research results. The study consisted of four components: 1) Documentary research with a sample of 35 credible documents; 2) Content analysis of 25 business websites and social commerce platforms with prominent chatbot integration; 3) Online case study research involving 5 digital businesses; and 4) Chatbot creation platform research involving 2 chatbot creation platforms. All samples were selected through purposive sampling based on predetermined criteria. The research tools included: (1) artificial intelligence tools; (2) specialized tools comprising keyword research tools and web scraping tools; and (3) structured and unstructured data recording forms. Data were analyzed and interpreted using inductive analysis combined with constant comparative analysis. Data reliability was verified through triangulation in various dimensions, and the findings converged in the same direction.

The research results showed that chatbot innovation could solve digital business management problems in various areas, including: 1) Customer support, 2) Sales and marketing, 3) Data analytics, 4) Project management, and 5) Human resources management.

Keywords

Innovative Chatbots, Intelligent Chatbots, Chatbot Solution, Digital Business Innovation

ความสำคัญของปัญหา

โลกยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ธุรกิจต่าง ๆ หันมาสานรวมเทคโนโลยีเข้ากับการดำเนินงานมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของลูกค้า และความสามารถในการแข่งขัน การจัดการธุรกิจดิจิทัล เช่น การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ เพื่อปรับปรุงกระบวนการทางธุรกิจ ปรับปรุงประสบการณ์ของลูกค้า และสร้างรูปแบบธุรกิจใหม่ ๆ อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงนี้ก่อให้เกิดความท้าทายในการจัดการหลายประการ เช่น การรักษาการมีส่วนร่วมของลูกค้าที่มีประสิทธิภาพ การจัดการข้อมูลปริมาณมาก และการรับรองประสิทธิภาพการดำเนินงานท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรง

เทคโนโลยีโดยเฉพาะปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) นำเสนอวิธีการแก้ปัญหา (Solution) ที่มีแนวโน้มที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ต่อความท้าทายเหล่านี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีประการหนึ่ง คือการพัฒนาแชทบอท (Chatbot) ซึ่งเป็นระบบอัจฉริยะที่ขับเคลื่อนด้วย AI ที่ออกแบบมาเพื่อจำลองการสนทนาของมนุษย์ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนหลักในการให้บริการลูกค้า โดยเปิดโอกาสให้ลูกค้าสามารถโต้ตอบได้อย่างเป็นธรรมชาติ เพื่อตอบคำถามและให้ความช่วยเหลือ บทบาทนี้

ช่วยให้การบริการลูกค้าเป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยให้คำตอบทันที และพร้อมให้บริการตลอด 24 ชั่วโมงทุกวัน ซึ่งช่วยแก้ไขปัญหาคriticalประการหนึ่งในการบริหารจัดการธุรกิจดิจิทัล (Correa, Neto, Pinto, Lima & Teles, 2023; Luo, Lau, Li & Si, 2022; Voegel, Abu Sulayman & Ouda, 2022)

ความจำเป็นในการวิจัยเกี่ยวกับแชทบอท เกิดจากศักยภาพในการแก้ปัญหาการจัดการที่สำคัญในธุรกิจดิจิทัล แชทบอทไม่เพียงแต่ช่วยปรับปรุงการบริการลูกค้าเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการขายและการตลาดอีกด้วย โดยจะแนะนำผู้ใช้เกี่ยวกับข้อมูลผลิตภัณฑ์ ช่วยในการตัดสินใจซื้อ และทำให้กระบวนการสร้างโอกาสในการขายเป็นไปโดยอัตโนมัติ ด้วยการทำความเข้าใจความต้องการของผู้ใช้ และให้คำแนะนำเฉพาะบุคคล แชทบอทจึงมีส่วนช่วยในการสร้างประสบการณ์ของลูกค้า ที่สามารถปรับแต่งให้ตรงตามความต้องการของลูกค้าแต่ละรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการรักษาความพึงพอใจของลูกค้า (Krishnan, Gupta & Singh, 2022; Wang, Lin & Shao, 2022) หลักฐานเชิงประจักษ์สนับสนุนความสำคัญของการใช้แชทบอท ธุรกิจที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีแชทบอทรายงานว่าความพึงพอใจของลูกค้าดีขึ้น ลดต้นทุนการดำเนินงาน และเพิ่มประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น บริษัทที่นำแชทบอทมาใช้พบว่าเวลาตอบสนองลดลงอย่างมีนัยสำคัญและความสามารถในการจัดการคำถามของลูกค้าหลายรายพร้อมกันเพิ่มขึ้น (Abdelhamid, Mallari & Aly, 2023; Jiang, Cheng, Yang & Gao, 2022) ในทางกลับกัน ธุรกิจที่ไม่ใช้แชทบอทอาจประสบปัญหาเกี่ยวกับการตอบสนองที่ล่าช้า ทีมบริการลูกค้ามีภาระงานมากเกินไป และประสบการณ์ของลูกค้าที่ลดน้อยลง

นอกจากนี้ แชทบอทยังช่วยแก้ไขปัญหการจัดการภายในองค์กร ด้วยการทำให้กระบวนการทำงานประจำวัน เช่น การนัดหมาย การจัดการตารางเวลา และการเผยแพร่ข้อมูลภายในองค์กร เป็นระบบอัตโนมัติ ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยประหยัดเวลาเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ทรัพยากรบุคคลสามารถมุ่งเน้นไปที่บทบาทที่ซับซ้อนและเป็นกลยุทธ์มากขึ้นได้ จึงช่วยเพิ่มผลผลิตโดยรวมได้ (Banisharif, Mazlounzadeh, Sharbaf & Zamani, 2022; Garcia Valencia et al., 2023; Wang, Yang, Wang, Li & Han, 2023)

แม้แชทบอทจะมีข้อดีหลายด้าน แต่ยังมีช่องว่างในการวิจัยที่ต้องทำการศึกษาเพิ่มเติมว่าแชทบอทสามารถแก้ปัญหาในการจัดการธุรกิจดิจิทัลได้อย่างไร โดยเฉพาะในประเทศไทยการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ขาดการบูรณาการเทคโนโลยีล้ำสมัย ซึ่งจำกัดศักยภาพในการปฏิรูปกระบวนการทำงานในแนวทางการดำเนินธุรกิจ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาว่านวัตกรรมแชทบอทสามารถรับมือกับความท้าทายในการจัดการเหล่านี้ได้อย่างไร ซึ่งเป็นการเชื่อมช่องว่างระหว่างเทคโนโลยีและการจัดการธุรกิจที่มีประสิทธิภาพ

งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหการจัดการธุรกิจดิจิทัลผ่านนวัตกรรมแชทบอท เพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกอันมีค่าแก่ภาคธุรกิจและผู้กำหนดนโยบาย โดยมุ่งหวังที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ปรับปรุงการมีส่วนร่วมของลูกค้า และรักษาความได้เปรียบทางการแข่งขันในตลาดดิจิทัล โดยศึกษาว่าการนำแชทบอทไปใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเอาชนะปัญหการจัดการเฉพาะด้านของธุรกิจ และการทำความเข้าใจบทบาทของแชทบอทในการแก้ปัญหาการจัดการ ถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับธุรกิจที่มุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จในยุคดิจิทัล การศึกษานี้จึง

ช่วยเพิ่มองค์ความรู้ด้วยการชี้แจงว่านวัตกรรมเซทบอทสามารถนำไปใช้เพื่อแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนของการจัดการธุรกิจดิจิทัลได้อย่างไร ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในธุรกิจอย่างยั่งยืนต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

นวัตกรรมเซทบอทสามารถแก้ไขปัญหาในการจัดการธุรกิจดิจิทัลด้านใดได้บ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหามานagementการจัดการธุรกิจดิจิทัลด้วยนวัตกรรมเซทบอท

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ด้วยการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ในการวิจัยภายใต้กรอบการทำงานแบบมนุษย์ในวงจร (Human-in-the-Loop: HITL) (Kumar, Datta, Singh, Datta, Singh & Sharma, 2024; Meng, 2023; Mosqueira-Rey, Hernández-Pereira, Alonso-Ríos, Bobes-Bascarán & Fernández-Leal, 2023) โดยผสมรวมความเชี่ยวชาญของมนุษย์เข้ากับเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ เพื่อปรับปรุงกระบวนการตัดสินใจและผลลัพธ์ในการวิจัยนี้ เครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ช่วยในการรวบรวม วิเคราะห์ และตีความข้อมูล ในขณะที่นักวิจัยที่เป็นมนุษย์จะดูแล ตรวจสอบ และปรับแต่งผลลัพธ์เพื่อให้แน่ใจว่ามีความเกี่ยวข้องและถูกต้อง เครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ที่นำมาใช้ ประกอบด้วย อัลกอริทึมการประมวลผลภาษาธรรมชาติ แบบจำลองการเรียนรู้ของเครื่องแพลตฟอร์มเซทบอทที่มีศักยภาพปัญญาประดิษฐ์ และเครื่องมือเฉพาะทางประกอบด้วย เครื่องมือวิจัยคำหลักและเครื่องมือดึงข้อมูลจากเว็บไซต์ ซึ่งจะช่วยให้การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลมีความลึกซึ้งและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น (Jitvirat, 2024) ผนวกกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบดั้งเดิม เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ถูกต้องและแม่นยำยิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วย (1) การวิจัยเอกสาร (Document Research) (2) การวิเคราะห์เนื้อหาเว็บไซต์และโซเชียลคอมเมิร์ซ (Website and Social Commerce Content Analysis) (3) การวิจัยกรณีศึกษา (Online Case Study Research) และ (4) ศึกษาแพลตฟอร์มการสร้างเซทบอท ที่มีการบูรณาการกับแพลตฟอร์มโซเชียลคอมเมิร์ซและระบบจัดการเนื้อหาซึ่งมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร

กลุ่มตัวอย่างคือเอกสารที่มีความน่าเชื่อถือ ที่มีการผสมรวมเซทบอทในการแก้ปัญหาการจัดการธุรกิจดิจิทัลโดยเฉพาะ ขนาดกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 35 รายการ ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเจาะจง เกณฑ์การคัดเลือกประกอบด้วย มีความเกี่ยวข้องกับคำถามการวิจัยมากที่สุด มีความน่าเชื่อถือผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความใหม่ล่าสุดเป็นเอกสารที่ได้รับการเผยแพร่ภายใน 5 ปีที่ผ่านมา ระหว่างปี พ.ศ. 2562-2567 และการเข้าถึงฉบับเต็ม ทำการรวบรวมข้อมูลโดยการสืบค้นอย่างเป็นระบบ ในฐานข้อมูลวิชาการและห้องสมุด มีขั้นตอนดังนี้ ค้นหาคำสำคัญเบื้องต้นเพื่อระบุเอกสารที่มีศักยภาพ คัดกรองชื่อเรื่องและบทคัดย่อเพื่อ relevancy ดึงข้อมูลเอกสารฉบับเต็มของเอกสารที่เลือก เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบฟอร์มบันทึกข้อมูล เทมเพลต

ที่มีโครงสร้างสำหรับบันทึกข้อมูลสำคัญจากเอกสารแต่ละฉบับ ประกอบด้วย รายละเอียดบรรณานุกรม วัตถุประสงค์ของการศึกษา ผลการวิจัยที่สำคัญ ความเกี่ยวข้องกับการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูล (1) วิเคราะห์เนื้อหา เข้ารหัสข้อความอย่างเป็นระบบเพื่อระบุรูปแบบ คีมี และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคำถามวิจัย (2) วิเคราะห์เชิงหัวข้อ ระบุธีมและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (3) สังเคราะห์ผลลัพธ์ บูรณาการข้อมูลเชิงลึกจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุมเกี่ยวกับหัวข้อที่กำลังศึกษา

2. การวิเคราะห์เนื้อหาเว็บไซต์และโซเชียลคอมเมิร์ซ

กลุ่มตัวอย่างคือเว็บไซต์ธุรกิจและโซเชียลคอมเมิร์ซ ที่มีการผสมรวมแพลตฟอร์มอย่างโดดเด่นในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 25 รายการ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเจาะจงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกต้องเป็นเว็บไซต์หรือโซเชียลคอมเมิร์ซที่มีการนำแพลตฟอร์มมาใช้งานอย่างน้อย 1 ปี มีความพร้อมของข้อมูล มีความหลากหลายของอุตสาหกรรม เป็นเว็บไซต์หรือโซเชียลคอมเมิร์ซที่ได้รับการสร้างขึ้นและดำเนินการโดยผู้คนจากภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก ทำการรวบรวมข้อมูลด้วยการตรวจสอบส่วนต่าง ๆ ของเว็บไซต์และช่องทางส่งข้อความของโซเชียลคอมเมิร์ซอย่างเป็นระบบโต้ตอบกับแพลตฟอร์ม รวมทั้งบันทึกหน้าเว็บและจับภาพหน้าจอเพื่อใช้อ้างอิง เครื่องมือวิจัยเป็นรายการตรวจสอบการวิเคราะห์เนื้อหา มีรายการประกอบด้วย คุณสมบัติของแพลตฟอร์ม การบูรณาการอินเทอร์เน็ตเพชผู้ใช้ ประโยชน์ที่รายงาน การวิเคราะห์ข้อมูล (1) การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพด้วยการเข้ารหัสและพัฒนาธีม (2) การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ

3. การวิจัยกรณีศึกษาออนไลน์

กลุ่มตัวอย่างคือธุรกิจดิจิทัล ที่นำนวัตกรรมแพลตฟอร์มมาใช้ในกระบวนการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาด้านใดด้านหนึ่ง ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 กรณีศึกษา คัดเลือกด้วยวิธีเจาะจงตามเกณฑ์ต้องมีการนำแพลตฟอร์มไปใช้อย่างประสบความสำเร็จ มีความหลากหลายในอุตสาหกรรม มีความอุดมสมบูรณ์ของข้อมูลพร้อมใช้งานออนไลน์ รวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์และโซเชียลคอมเมิร์ซของบริษัท รายงานและสิ่งพิมพ์ออนไลน์ เนื้อหามัลติมีเดีย โซเชียลมีเดีย และการสนทนาออนไลน์บนแพลตฟอร์มต่าง ๆ ใช้เทมเพลตดึงข้อมูลและแบบฟอร์มบันทึกข้อมูลเป็นเครื่องมือวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล (1) วิเคราะห์เชิงหัวข้อ (2) การสังเคราะห์ข้ามกรณีศึกษา

4. การวิจัยแพลตฟอร์มสร้างแพลตฟอร์ม

กลุ่มตัวอย่างคือแพลตฟอร์มการสร้างแพลตฟอร์มที่มีการบูรณาการกับแพลตฟอร์มโซเชียลคอมเมิร์ซและระบบจัดการเนื้อหา ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 แพลตฟอร์ม ที่ให้ทดลองใช้ฟรีหรือเวอร์ชันสาธิตสำหรับการสังเกตการณ์และโต้ตอบ เป็นแพลตฟอร์มที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางพร้อมฐานผู้ใช้งานจำนวนมาก คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเจาะจง แพลตฟอร์มต้องมีการนำเสนอคุณสมบัติขั้นสูงที่เกี่ยวข้องกับการจัดการธุรกิจดิจิทัล มีความพร้อมในการใช้งานเข้าถึงได้โดยไม่มีอุปสรรคหรือต้นทุนมากมาย มีความหลากหลายทั่วโลก วิธีการรวบรวมข้อมูลกรณีสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมคือการสังเกตคุณลักษณะของแพลตฟอร์ม อินเทอร์เน็ตเพชผู้ใช้ และเอกสารที่มีอยู่โดยไม่ต้องมีการโต้ตอบโดยตรง โพกัสการออกแบบแพลตฟอร์ม ข้อเสนอคุณลักษณะ ตัวเลือกการรวมข้อมูล วัสดุสนับสนุนส่วนวิธีการรวบรวมข้อมูลกรณีสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยทำการลงทะเบียนบนแพลตฟอร์มการสร้างแพลตฟอร์ม และบูรณาการเข้ากับโซเชียลคอมเมิร์ซและแพลตฟอร์มระบบจัดการเนื้อหา มีการทดสอบฟังก์ชันการทำงาน ตัวเลือกการปรับแต่ง ความสะดวกในการบูรณาการ และบริการสนับสนุน

ผู้ใช้ เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วยรายการตรวจสอบการสังเกต และเทมเพลตบันทึกภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูล (1) การวิเคราะห์เชิงหัวข้อ ระบุประเด็นหลัก เช่น การใช้งาน ฟังก์ชัน ประสิทธิภาพการบูรณาการ และการสนับสนุนผู้ใช้ (2) การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ เปรียบเทียบแพลตฟอร์มต่าง ๆ เพื่อประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน (3) การวิเคราะห์เชิงสะท้อนกลับ สะท้อนถึงประสบการณ์ส่วนตัวในระหว่างการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อประเมินผลทางปฏิบัติ

ดำเนินการวิเคราะห์และตีความหมายข้อมูล ด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย ผนวกกับการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบเหตุการณ์ ตรวจสอบความถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า เพื่อยืนยันข้อมูลและการตีความตลอดการศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อยืนยันการค้นพบ การใช้วิธีการวิจัยผสมผสานกันหลายวิธีเพื่อศึกษาปรากฏการณ์เดียวกัน การมีส่วนร่วมของนักวิจัยหลายแหล่งเพื่อลดอคติและเพิ่มความลึกของการวิเคราะห์ข้อมูล และการใช้มุมมองทางทฤษฎีที่แตกต่างกันเพื่อตีความข้อมูล ปรากฏข้อมูลเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงมั่นใจได้ว่าองค์ความรู้ที่ค้นพบเป็นสิ่งที่พิสูจน์ซ้ำ ๆ แล้ว ถือได้ว่าข้อมูลที่ได้เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นและเพียงพอในการสรุปความจริง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่านวัตกรรมแชทบอทสามารถแก้ไขปัญหาการจัดการธุรกิจดิจิทัล ในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) ฝ่ายสนับสนุนลูกค้า 2) การขายและการตลาด 3) การวิเคราะห์ข้อมูล 4) การจัดการโครงการ และ 5) ด้านการจัดการทรัพยากรบุคคล ซึ่งมีรายละเอียดเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. ฝ่ายสนับสนุนลูกค้า (Customer Support) หมายถึง การนำเทคโนโลยีแชทบอทขั้นสูงไปใช้งานอย่างมีกลยุทธ์ เพื่อจัดการและเอาชนะความท้าทายเฉพาะด้าน ภายในฝ่ายสนับสนุนลูกค้า ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากปัญญาประดิษฐ์ การเรียนรู้ของเครื่องจักร และการประมวลผลภาษาธรรมชาติ เพื่อพัฒนาตัวแทนสนทนาอัจฉริยะ (แชทบอท) ที่สามารถจัดการคำถามของลูกค้าได้โดยอัตโนมัติ ให้ความช่วยเหลือทันที และปรับปรุงประสบการณ์การสนับสนุนโดยรวม ด้วยการผสมรวมแชทบอทเหล่านี้เข้ากับกระบวนการสนับสนุนลูกค้า ทำให้ธุรกิจต่าง ๆ สามารถปรับกระบวนการสนับสนุนให้คล่องตัวขึ้น ปรับปรุงเวลาตอบสนอง ปรับแต่งการโต้ตอบ และลดต้นทุนการดำเนินงานซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหาลูกค้า ด้วยนวัตกรรมแชทบอทในการจัดการธุรกิจดิจิทัล แสดงรายละเอียดดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวทางแก้ไขปัญหาฝ่ายสนับสนุนลูกค้าด้วยนวัตกรรมเซทบอท

รายการ	การปฏิบัติของเซทบอท	การประยุกต์ใช้	ผลกระทบ
1.1 พร้อมให้บริการตลอด 24 ชั่วโมงทุกวัน (24/7 Availability)	- การตอบกลับอัตโนมัติ เซทบอทจะให้คำตอบทันทีต่อคำถามทั่วไปตลอดเวลา - การสนับสนุนตลอด 24 ชั่วโมงทุกวัน ลูกค้าจะได้รับความช่วยเหลือในช่วงนอกเวลาทำการ - การสนับสนุนส่วนบุคคล การตอบสนองที่ปรับแต่งตามโปรไฟล์ของลูกค้า - การบูรณาการกับระบบ เข้าถึงข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหาได้ทันที - การสนับสนุนหลายช่องทาง พร้อมใช้งานบนเว็บไซต์ แอป และแพลตฟอร์มการส่งข้อความ	- Bank of America (Erica) - Domino's Pizza - British Airways	- ความพึงพอใจของลูกค้าที่ดีขึ้น - เนื่องจากความพร้อมใช้งานอย่างต่อเนื่อง - เพิ่มการมีส่วนร่วมและความภักดี - ลดเวลาการรอคอยสำหรับลูกค้า
1.2 เวลาตอบสนองรวดเร็ว (Quick Response Time)	- ตอบกลับทันที เซทบอทจะตอบคำถามของคุณทันที - ตอบกลับอัตโนมัติ จัดการการสอบถามทั่วไปโดยไม่ต้องมีการแทรกแซงจากมนุษย์ - รองรับหลายช่องทาง ตอบกลับอย่างสม่ำเสมอในทุกแพลตฟอร์ม - การกำหนดเส้นทางอัจฉริยะ ส่งคำถามโดยตรงไปยังตัวแทนหรือแผนกที่เกี่ยวข้อง - การบูรณาการกับระบบ เข้าถึงข้อมูลของลูกค้าเพื่อให้ได้ข้อมูลที่รวดเร็วและแม่นยำ	- H&M - Lyft - KLM - Royal Dutch Airlines	- ลดความหงุดหงิดของลูกค้าเนื่องจาก การให้บริการที่รวดเร็ว - เพิ่มประสบการณ์และความพึงพอใจของลูกค้า - กระบวนการสนับสนุนที่ปรับปรุงประสิทธิภาพ
1.3 การปรับแต่ง (Customization)	- คำตอบส่วนบุคคล ปรับแต่งการโต้ตอบตามข้อมูลของลูกค้า - คำแนะนำที่กำหนดเอง ให้คำแนะนำที่เฉพาะเจาะจงกับความต้องการของผู้ใช้ - การแจ้งเตือนส่วนบุคคล ส่งการแจ้งเตือนและการอัปเดตที่เกี่ยวข้องกับลูกค้าแต่ละราย - การสนับสนุนหลายช่องทาง รักษาประสบการณ์ส่วนบุคคลข้ามแพลตฟอร์ม - การบูรณาการกับระบบ ใช้ข้อมูล CRM เพื่อปรับปรุงการปรับแต่งส่วนบุคคล	- Starbucks (My Starbucks Barista) - Sephora - Spotify	- เพิ่มความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า - การมีส่วนร่วมที่สูงขึ้นผ่านประสบการณ์ส่วนบุคคล - โอกาสในการขายเพิ่ม และการขายแบบไขว้ที่ดีขึ้น

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายการ	การปฏิบัติของเซทบอท	การประยุกต์ใช้	ผลกระทบ
1.4 การประหยัดต้นทุน (Cost Savings)	- การตอบกลับอัตโนมัติ ลดความต้องการพนักงานสนับสนุนจำนวนมาก - การสนับสนุนตลอด 24 ชั่วโมงทุกวัน ลดต้นทุนค่าล่วงเวลาสำหรับเจ้าหน้าที่ - การจัดการพร้อมกัน จัดการการสอบถามหลายรายการพร้อมกัน - การกำหนดเส้นทางอัจฉริยะ เพิ่มประสิทธิภาพการจัดสรรทรัพยากรโดยการกำหนดเส้นทางการสอบถามอย่างมีประสิทธิภาพ - การบูรณาการกับระบบสนับสนุน ปรับกระบวนการให้เหมาะสมเพื่อลดต้นทุนการดำเนินงาน	- Vodafone (TOBi) - UPS - Amtrak (Julie)	- ลดต้นทุนการสนับสนุนลูกค้า - เพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิต - ความสามารถในการปรับขนาดการสนับสนุนโดยไม่ต้องเพิ่มต้นทุนตามสัดส่วน
1.5 การบูรณาการกับระบบอื่น ๆ (Integration with Other Systems)	- การบูรณาการ CRM เข้าถึงโปรไฟล์ลูกค้าเพื่อรับการสนับสนุนส่วนบุคคล - การบูรณาการระบบตั๋ว สร้างและจัดการตั๋วการสนับสนุนโดยอัตโนมัติ - การบูรณาการฐานความรู้ ให้ข้อมูลที่ถูกต้องจากฐานข้อมูลภายใน - การบูรณาการแพลตฟอร์มการส่งข้อความ ดึงดูดลูกค้าในจุดที่พวกเขาต้องการ - การบูรณาการระบบอัตโนมัติทางการตลาด จัดแนวทางการสนับสนุนให้สอดคล้องกับความพยายามทางการตลาด	- Salesforce Einstein Bot - Zendesk Answer Bot - Intercom	- ประสิทธิภาพการสนับสนุนลูกค้าที่ราบรื่น - ปรับปรุงความสอดคล้องและความถูกต้องของข้อมูล - เพิ่มความสามารถในการให้บริการเฉพาะบุคคลและมีประสิทธิภาพ

จากตารางที่ 1 พบว่า แนวทางแก้ไขปัญหาลูกค้าด้วยนวัตกรรมเซทบอทในการจัดการธุรกิจดิจิทัล ประกอบด้วย มีความพร้อมในการให้บริการตลอด 24 ชั่วโมงทุกวัน เวลาตอบสนองอย่างรวดเร็ว การปรับแต่งส่วนบุคคล การประหยัดต้นทุน และการบูรณาการกับระบบอื่น ๆ

2. การขายและการตลาด (Sales and Marketing) หมายถึงการนำเทคโนโลยีเซทบอทขั้นสูงไปใช้งานอย่างมีกลยุทธ์ เพื่อแก้ไขและเอาชนะความท้าทายเฉพาะด้าน ภายในหน้าที่การขายและการตลาดของธุรกิจดิจิทัล ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากปัญญาประดิษฐ์ การเรียนรู้ของเครื่องจักร และการประมวลผลภาษาธรรมชาติ เพื่อพัฒนาตัวแทนสนทนาอัจฉริยะ (เซทบอท) ที่สามารถโต้ตอบกับลูกค้า สร้างโอกาสในการขาย ปรับแต่งการโต้ตอบ และเพิ่มประสิทธิภาพแคมเปญการตลาดได้โดยอัตโนมัติ ด้วยการผสมรวมเซทบอทเหล่านี้เข้ากับกลยุทธ์การขายและการตลาด ธุรกิจต่าง ๆ สามารถปรับปรุงการมีส่วนร่วมของลูกค้า เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน เพิ่มอัตราการแปลง

และขับเคลื่อนการเติบโตของรายได้ ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหาด้านการขายและการตลาดด้วยนวัตกรรม
แบบบอทในการจัดการธุรกิจดิจิทัล แสดงรายละเอียดดัง ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการขายและการตลาดด้วยนวัตกรรมแบบบอท

รายการ	การปฏิบัติของแบบบอท	การประยุกต์ใช้	ผลกระทบ
2.1 การสร้างโอกาสในการขาย (Creating Sales Opportunities)	- การกำหนดคุณสมบัติของผู้มีแนวโน้มจะเป็นลูกค้า แบบบอทจะถามคำถามที่เกี่ยวข้องเพื่อระบุลูกค้าที่มีศักยภาพ - การโต้ตอบส่วนตัว ดึงดูดผู้ใช้ให้เข้าใจถึงความต้องการของพวกเขา - การแนะนำผลิตภัณฑ์ แนะนำผลิตภัณฑ์หรือบริการตามการตอบสนองของลูกค้า - การกำหนดเวลาการนัดหมาย กำหนดการประชุมกับตัวแทนฝ่ายขาย - การบ่มเพาะผู้มีแนวโน้มจะเป็นลูกค้า ให้ข้อมูลและติดตามผลเพื่อแนะนำผู้มีแนวโน้มจะเป็นลูกค้าตลอดกระบวนการขาย	- LEGO - Sephora - H&M	- ปรับปรุงการสร้างและคุณสมบัติลูกค้าเป้าหมาย - เพิ่มอัตราการแปลงโดยกำหนดเป้าหมายลูกค้าที่มีศักยภาพอย่างมีประสิทธิภาพ - เพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการขาย
2.2 การปรับแต่งส่วนบุคคล (Personalization)	- คำแนะนำผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมเฉพาะ แนะนำผลิตภัณฑ์ตามข้อมูลของลูกค้า - การส่งมอบเนื้อหาส่วนบุคคล จัดเตรียมเนื้อหาที่ตรงกับความสนใจของลูกค้า - ราคาและโปรโมชั่นส่วนบุคคล เสนอข้อเสนอพิเศษตามความภักดีหรือพฤติกรรมของลูกค้า - การสนับสนุนส่วนบุคคล ช่วยเหลือลูกค้าด้วยการสอบถามที่เฉพาะเจาะจงกับความต้องการของพวกเขา - การติดตามส่วนบุคคล อัปเดตลูกค้าเกี่ยวกับคำสั่งซื้อหรือการใช้บริการ	- Amazon - Netflix - Nike	- ประสบการณ์ลูกค้าที่ดีขึ้นนำไปสู่ความพึงพอใจที่เพิ่มขึ้น - ยอดขายที่สูงขึ้นผ่านข้อเสนอส่วนบุคคล - เสริมสร้างความภักดีของลูกค้าและการทำธุรกิจซ้ำ
2.3 การสนับสนุนการขาย (Sales Support)	- คุณสมบัติของลูกค้า ระบุความต้องการของลูกค้าเพื่อแนะนำผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม - การมีส่วนร่วมของลูกค้า รักษาความสนใจของลูกค้าไว้ด้วยบทสนทนาแบบโต้ตอบ - การกระตุ้นการขาย กระตุ้นการซื้อโดยเน้นย้ำถึงประโยชน์และความเร่งด่วน - การกำหนดเวลาการนัดหมาย ตั้งค่าการสาธิตหรือการให้คำปรึกษา - การประมวลผลคำสั่งซื้อ อำนวยความสะดวก	- 1-800-Flowers - Domino's Pizza - Starbucks	- กระบวนการจัดซื้อที่ง่ายขึ้น ลดความยุ่งยาก - ยอดขายเพิ่มขึ้นเนื่องจากการสนับสนุนที่สะดวกและทันที

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายการ	การปฏิบัติของแชทบอท	การประยุกต์ใช้	ผลกระทบ
	สะดวกในการทำธุรกรรมภายในอินเทอร์เน็ตเฟชการแชท		- ความพึงพอใจของลูกค้าดีขึ้นด้วยการบริการที่มีประสิทธิภาพ
2.4 การมีส่วนร่วมของลูกค้า (Customer Engagement)	- การโต้ตอบส่วนตัว แชทบอทสนทนาแบบมนุษย์เพื่อติดต่อกับลูกค้า - พร้อมให้บริการตลอด 24 ชั่วโมงทุกวัน - ลูกค้าสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลาไม่ว่าจะอยู่ในเขตเวลาใด - ตอบสนองทันที ให้คำตอบทันทีต่อข้อสงสัย - การสนับสนุนหลายช่องทาง พร้อมใช้งานบนเว็บไซต์ แอป และแพลตฟอร์มการส่งข้อความ - การรวบรวมข้อเสนอแนะ รวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากลูกค้า	- KLM Royal Dutch Airlines - Spotify - eBay	- เพิ่มความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า - เพิ่มการรับรู้แบรนด์ผ่านประสบการณ์ที่น่าสนใจ - ได้รับข้อมูลเชิงลึกอันมีค่าจากคำติชมของลูกค้า
2.5 การบูรณาการกับระบบอื่น ๆ (Integration with Other Systems)	- การบูรณาการ CRM ซึ่งการโต้ตอบของลูกค้ากับระบบ CRM เพื่อการจัดการข้อมูลที่ดีขึ้น - การบูรณาการการตลาดอัตโนมัติประสานงานกิจกรรมแชทบอทกับแคมเปญการตลาด - การบูรณาการแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซเชื่อมต่อกับตะกร้าสินค้าและระบบสินค้าคงคลัง - การบูรณาการการวิเคราะห์ ป้อนข้อมูลลงในเครื่องมือวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก - การบูรณาการโซเชียลมีเดีย ดำเนินการบนแพลตฟอร์มโซเชียลเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น	- Sephora - Uber - H&M	- ปรับปรุงการดำเนินงานและความสอดคล้องของข้อมูล - ปรับปรุงการกำหนดเป้าหมายและการปรับแต่งในการดำเนินการทางการตลาด - ปรับปรุงประสบการณ์ของลูกค้าในทุกช่องทาง

จากตารางที่ 2 พบว่า แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการขายและการตลาดด้วยนวัตกรรมแชทบอทในการจัดการธุรกิจดิจิทัล ประกอบด้วย การสร้างโอกาสในการขาย การปรับแต่งส่วนบุคคล การสนับสนุนการขาย การมีส่วนร่วมของลูกค้า และการรวมเข้ากับระบบอื่น ๆ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีแชทบอทเพื่อจัดการ และเอาชนะความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวม การประมวลผล การวิเคราะห์ และการตีความข้อมูลในการบริหารจัดการธุรกิจดิจิทัล ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากแชทบอทที่ขับเคลื่อนด้วย

ปัญญาประดิษฐ์ การเรียนรู้ของเครื่องจักร และการประมวลผลภาษาธรรมชาติ เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่าง ๆ เป็นอัตโนมัติและปรับปรุงการทำงาน จึงทำให้อุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้รับข้อมูลเชิงลึกที่มีค่าจากข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหาด้านการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยนวัตกรรมแซทบอทในการจัดการธุรกิจดิจิทัล แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยนวัตกรรมแซทบอท

รายการ	การปฏิบัติของแซทบอท	การประยุกต์ใช้	ผลกระทบ
3.1 การรวบรวมข้อมูล (Data Collection)	- การมีส่วนร่วมของผู้ใช้ แซทบอทโต้ตอบกับลูกค้าโดยรวบรวมข้อมูลระหว่างการสนทนา - แบบสำรวจ ดำเนินการสำรวจความพึงพอใจของลูกค้าภายในอินเทอร์เน็ตเฟสการแชท - ประวัติการซื้อ บันทึกรายละเอียดธุรกรรมเพื่อวิเคราะห์ - ข้อมูลโซเชียลมีเดีย รวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากการโต้ตอบบนโซเชียลมีเดีย - การวิเคราะห์เว็บไซต์ ติดตามพฤติกรรมของผู้ใช้บนเว็บไซต์ผ่านการโต้ตอบของแซทบอท	- Sephora - Domino's Pizza - Duolingo	- เพิ่มความเข้าใจถึงความต้องการของลูกค้า - ปรับปรุงการปรับแต่งบริการและผลิตภัณฑ์ - ความสามารถในการตัดสินใจโดยอิงจากข้อมูล
3.2 การวิเคราะห์แบบตามเวลาจริง (Real-Time Analysis)	- การรวบรวมข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ แซทบอทรวบรวมข้อมูลได้อย่างราบรื่นระหว่างการโต้ตอบ - การวิเคราะห์ข้อมูลอัตโนมัติ ประมวลผลข้อมูลแบบเรียลไทม์เพื่อสร้างข้อมูลเชิงลึก - การแจ้งเตือนทันที แจ้งเตือนธุรกิจเกี่ยวกับแนวโน้มหรือเหตุการณ์สำคัญ - การวิเคราะห์เชิงทำนาย ใช้การเรียนรู้ของเครื่องจักรเพื่อทำนายผลลัพธ์ในอนาคต - การประมวลผลภาษาธรรมชาติ ทำความเข้าใจและวิเคราะห์ความรู้สึกและความตั้งใจของผู้ใช้	- Zendesk - Intercom - LivePerson	- ข้อมูลเชิงลึกทันทีที่ช่วยให้ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว - ปรับปรุงประสบการณ์ของลูกค้าด้วยการสนับสนุนที่ทันทั่วทั้ง - การจัดการและคาดการณ์ความเสี่ยงที่ดีขึ้น
3.3 การวิเคราะห์เชิงทำนาย (Predictive Analytics)	- การแบ่งกลุ่มลูกค้า จัดกลุ่มลูกค้าตามพฤติกรรมเพื่อการตลาดแบบกำหนดเป้าหมาย - การคาดการณ์ยอดขาย คาดการณ์แนวโน้มยอดขายในอนาคตโดยใช้ข้อมูลการโต้ตอบ - การคาดการณ์อัตราการเลิกใช้บริการ ระบุลูกค้าที่มีความเสี่ยงในการเลิกใช้บริการ - การตรวจจับการฉ้อโกง ตรวจสอบธุรกรรมเพื่อหาการดำเนินกิจกรรมฉ้อโกง - การเพิ่มประสิทธิภาพราคา ปรับกลยุทธ์การกำหนดราคาตามความต้องการที่คาดการณ์ไว้	- American Express - Mastercard - eBay	- เพิ่มรายได้ผ่านการตลาดและการกำหนดราคาแบบกำหนดเป้าหมาย - ลดการสูญเสียลูกค้าด้วยการมีส่วนร่วมเชิงรุก - เพิ่มความปลอดภัยและลดการสูญเสียจากการฉ้อโกง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการ	การปฏิบัติของเซพทอป	การประยุกต์ใช้	ผลกระทบ
3.4 การปรับแต่งส่วนบุคคล (Personalization)	- การรวบรวมข้อมูลลูกค้า รวบรวมโปรไฟล์โดยละเอียดระหว่างการค้าปลีก - การวิเคราะห์แบบเรียลไทม์ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อปรับแต่งข้อเสนอทันที - คำแนะนำ แนะนำผลิตภัณฑ์/บริการที่เหมาะสมกับความชอบส่วนบุคคล - การกำหนดเป้าหมายใหม่ ส่งข้อความที่ปรับแต่งตามความต้องการของลูกค้าอีกครั้ง - บริการลูกค้า ให้การสนับสนุนที่ปรับแต่งตามประวัติของผู้ใช้	- Sephora - H&M - Lyft	- เพิ่มความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า - อัตราการแปลงที่สูงขึ้นเนื่องจากคำแนะนำที่เกี่ยวข้อง - การมีส่วนร่วมและการรักษาลูกค้าที่เพิ่มขึ้น
3.5 การบูรณาการกับระบบอื่น ๆ (Integration with Other Systems)	- การบูรณาการ CRM ซึ่งข้อมูลเซพทอปกับระบบ CRM สำหรับโปรไฟล์ลูกค้าแบบองค์รวม - การบูรณาการการตลาดอัตโนมัติ จัดแผนการโต้ตอบของเซพทอปให้สอดคล้องกับแคมเปญการตลาด - การบูรณาการการจัดการสินค้าคงคลัง อัปเดตระดับสต็อกตามข้อมูลการขายของเซพทอป - การบูรณาการระบบธุรกิจอัจฉริยะ ป้อนข้อมูลลงในเครื่องมือ BI สำหรับการวิเคราะห์ขั้นสูง - การบูรณาการ ERP เชื่อมต่อกับระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรเพื่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน	- Salesforce - Zendesk - IBM Watson	- ปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานผ่านระบบรวม - เพิ่มความถูกต้องและการเข้าถึงข้อมูล - ตัดสินใจเชิงกลยุทธ์โดยอาศัยข้อมูลที่ครอบคลุม

จากตารางที่ 3 พบว่า แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยนวัตกรรมเซพทอปในการจัดการธุรกิจดิจิทัล ประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ตามเวลาจริง การวิเคราะห์เชิงคาดการณ์ การปรับแต่ง และการรวมเข้ากับระบบอื่น ๆ

4. การจัดการโครงการ หมายถึง การใช้เทคโนโลยีเซพทอปที่ทันสมัยเพื่อจัดการและแก้ไขปัญหาเฉพาะด้าน ที่พบในการจัดการโครงการภายในธุรกิจดิจิทัล ซึ่งเกี่ยวข้องกับการผสมรวมปัญญาประดิษฐ์ การเรียนรู้ของเครื่องจักร และการประมวลผลภาษาธรรมชาติ เข้ากับเซพทอปเพื่อทำให้การจัดการโครงการต่าง ๆ เป็นระบบอัตโนมัติ และเพิ่มประสิทธิภาพ โดยเซพทอปทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยอัจฉริยะที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการงาน การทำงานร่วมกันเป็นทีม การรายงานสถานะ การจัดการทรัพยากร และการบูรณาการระบบ จึงช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพโดยรวมและประสิทธิผลของกระบวนการจัดการโครงการ ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหาด้านการจัดการโครงการด้วยนวัตกรรมเซพทอปในการจัดการธุรกิจดิจิทัล แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการจัดการโครงการด้วยนวัตกรรมแชทบอท

รายการ	การปฏิบัติของแชทบอท	การประยุกต์ใช้	ผลกระทบ
4.1 การจัดการงาน (Task Management)	- มอบหมายงานตามความพร้อมและความเชี่ยวชาญ - กำหนดเส้นตายและส่งคำเตือนอัตโนมัติ - ติดตามความคืบหน้าของงานแบบเรียลไทม์	- Asana - Trello - Slack	- การกระจายงานที่มีประสิทธิภาพ - เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
4.2 การทำงานร่วมกัน (Collaboration)	- แพลตฟอร์มการสื่อสารแบบรวมศูนย์ - แบ่งปันเอกสารและทรัพยากรของโครงการ - อำนวยความสะดวกในการทำงานร่วมกันแบบเรียลไทม์	แอป Slack, Microsoft Teams, Basecamp	- การทำงานเป็นทีมที่ดีขึ้น - การสื่อสารที่ผิดพลาดลดลง
4.3 การอัปเดตสถานะ (Status Updates)	- จัดทำรายงานสถานะโครงการตามเวลาจริง - ส่งการแจ้งเตือนอัตโนมัติสำหรับเหตุการณ์สำคัญ - แสดงความคืบหน้าผ่านแดชบอร์ด	- Slack - Microsoft Teams - Basecamp	- เพิ่มความโปร่งใส - การตัดสินใจที่ดีขึ้น
4.4 การจัดการทรัพยากร (Resource Management)	- จัดสรรทรัพยากรตามความต้องการของโครงการ - ติดตามการใช้ทรัพยากร - สร้างรายงานการใช้ทรัพยากร	- Wrike, - Resource Guru - Smartsheet	- เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร - ป้องกันการจัดสรรเกิน
4.5 การบูรณาการกับระบบอื่น ๆ (Integration with Other Systems)	- บูรณาการกับเครื่องมือการสื่อสาร (Slack, Teams) - เชื่อมกับระบบการจัดการงาน (Asana, Trello) - เชื่อมต่อกับระบบปฏิทินและการรายงาน	- Microsoft Teams - Jira - Google Calendar	- การจัดการโครงการแบบรวมศูนย์ - เพิ่มประสิทธิภาพขั้นตอนการทำงาน

จากตารางที่ 4 พบว่า แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการจัดการโครงการด้วยนวัตกรรมแชทบอทในการจัดการธุรกิจดิจิทัล ประกอบด้วย การจัดการงาน การทำงานร่วมกัน การอัปเดตสถานะ การจัดการทรัพยากร และการรวมเข้ากับระบบอื่น ๆ

5. การจัดการทรัพยากรบุคคล หมายถึง การนำเทคโนโลยีแชทบอทขั้นสูงมาประยุกต์ใช้เพื่อจัดการและแก้ไขปัญหาเฉพาะภายในฝ่ายทรัพยากรบุคคลในการจัดการธุรกิจดิจิทัล ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากปัญญาประดิษฐ์ การเรียนรู้ของเครื่องจักร และการประมวลผลภาษาธรรมชาติ เพื่อพัฒนาและนำแชทบอทมาใช้ ซึ่งสามารถทำให้กระบวนการจัดการทรัพยากรบุคคล เป็นระบบอัตโนมัติ เพิ่มประสิทธิภาพ และปรับปรุงได้ แชทบอทจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยอัจฉริยะที่อำนวยความสะดวกในการสื่อสาร การจัดการข้อมูล และการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพภายในแผนกทรัพยากรบุคคล จึงช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยรวมของฝ่ายทรัพยากรบุคคล

ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรบุคคลด้วยนวัตกรรมแซทบอทในการจัดการธุรกิจดิจิทัล แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรบุคคลด้วยนวัตกรรมแซทบอท

รายการ	การปฏิบัติของแซทบอท	การประยุกต์ใช้	ผลกระทบ
5.1 การคัดกรองผู้สมัคร (Screening of Applicants)	- ดำเนินการสัมภาษณ์เบื้องต้น - ประเมินความสามารถทางภาษา - ประเมินทักษะด้านเทคนิค - กำหนดความเหมาะสมทางวัฒนธรรม	- Unilever - IBM - Hilton Hotels	- ลดเวลาการจ้างงาน - ปรับปรุงคุณภาพของผู้สมัคร
5.2 การต้อนรับพนักงานใหม่ (Employee Onboarding)	- ให้คำแนะนำพนักงานใหม่เกี่ยวกับเอกสาร - จัดการเอกสารการต้อนรับ - แนะนำโปรแกรมการฝึกอบรม - มอบหมายงานเฉพาะตามบทบาท	- Accenture - IBM - Walmart	- การปรับปรุงการจัดการพนักงานใหม่ - การบูรณาการพนักงานที่รวดเร็วยิ่งขึ้น
5.3 การฝึกอบรมพนักงาน (Employee Training)	- เสนอการเรียนรู้ตามความต้องการ - ปรับแต่งเส้นทางการเรียนรู้ - จัดทำการประเมินและข้อเสนอแนะ - รวมองค์ประกอบของการเล่นเกม	- IBM, - AT&T - Deloitte	- การพัฒนาทักษะที่เพิ่มขึ้น - การมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมที่เพิ่มขึ้น
5.4 ข้อเสนอแนะจากพนักงาน (Employee Feedback)	- ดำเนินการสำรวจเป็นประจำ - รวบรวมคำติชมแบบเรียลไทม์ - จัดเตรียมแพลตฟอร์มสำหรับข้อเสนอแนะ	- Google - Microsoft - Amazon	- ความพึงพอใจของพนักงานที่ดีขึ้น - ข้อมูลเชิงลึกด้านทรัพยากรบุคคลที่นำไปปฏิบัติได้
5.5 การบูรณาการกับระบบอื่น ๆ (Integration with Other Systems)	- ซิงค์กับ ATS, LMS, HRIS - เชื่อมต่อกับเครื่องมือการจัดการประสิทธิภาพ - รวมเข้ากับระบบ CRM	- SAP - Workday - Oracle	- กระบวนการ HR แบบครบวงจร - เพิ่มความแม่นยำของข้อมูล

จากตารางที่ 5 พบว่า แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรบุคคล ด้วยนวัตกรรมแซทบอทในการจัดการธุรกิจดิจิทัล ประกอบด้วย การคัดกรองผู้สมัคร การรับพนักงานเข้าทำงาน การฝึกอบรมพนักงาน ความคิดเห็นของพนักงาน และการรวมเข้ากับระบบอื่น ๆ

อภิปรายผล

โซลูชันการสนับสนุนลูกค้า แซทบอทที่เป็นนวัตกรรมใหม่กำลังปฏิวัติวิธีที่บริษัทต่าง ๆ มีส่วนร่วมและช่วยเหลือลูกค้า ขับเคลื่อนโดยการประมวลผลภาษาธรรมชาติขั้นสูง และการเรียนรู้ของเครื่อง

แชทบอทเหล่านี้ เก่งในการทำความเข้าใจ และตอบคำถามของผู้ใช้ด้วยความชาญฉลาดเหมือนมนุษย์ (Darapaneni et al., 2022; Ranveera, Kesharwani & Kumari, 2021) แชทบอทที่ล้ำสมัยสามารถผสมรวมเข้ากับแพลตฟอร์มต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่น ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ หรือบริการส่งข้อความยอดนิยม แชทบอททำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเสมือนตลอด 24 ชั่วโมง โดยให้การสนับสนุนทันทีและมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการตรวจสอบสิทธิ์ผู้ใช้ ทำให้มั่นใจได้ว่าการโต้ตอบส่วนบุคคล โดยดึงมาจากการตั้งค่าส่วนบุคคลและการโต้ตอบในอดีต (Fitria, Simbolon & Afdaleni, 2023; Mudofi & Yuspin, 2022) นวัตกรรมสำคัญประการหนึ่งอยู่ที่ความเข้าใจบริบทของการสนทนา แชทบอทไม่เพียงแต่ตอบคำถามแบบแยกส่วนเท่านั้น แต่สามารถเข้าใจบริบทของการสนทนาทั้งหมด มอบประสบการณ์ผู้ใช้ที่สอดคล้องกันและน่าพึงพอใจยิ่งขึ้น ช่วยในการแก้ไขปัญหาอย่างมาก เนื่องจากแชทบอทสามารถรักษาหัวข้อการสนทนา และเสนอวิธีแก้ปัญหาก็เกี่ยวข้องได้ (Barbosa et al., 2022; Chaves, Egbert, Hocking, Doerry & Gerosa, 2022) โซลูชันการสนับสนุนลูกค้าแชทบอทที่เป็นนวัตกรรมใหม่เหล่านี้ก้าวข้ามโมเดลแบบดั้งเดิม โดยนำเสนอแนวทางแบบองค์รวมและชาญฉลาดในการโต้ตอบกับลูกค้า ด้วยการรวมเทคโนโลยีขั้นสูง การมีส่วนร่วมส่วนบุคคล และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของธุรกิจในยุคดิจิทัล

แชทบอทที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ดึงดูดผู้มีโอกาสเป็นลูกค้า ส่งมอบข้อมูลผลิตภัณฑ์ และชี้แนะการตัดสินใจได้อย่างราบรื่น ผสมรวมข้ามแพลตฟอร์ม โดยจับลูกค้าเป้าหมาย ติดตามผลอัตโนมัติ และวิเคราะห์การตั้งค่าของลูกค้าสำหรับการโต้ตอบที่ตรงเป้าหมาย การเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนช่วยให้มั่นใจได้ถึงการตอบสนองแบบไดนามิก เพิ่มประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมตั้งแต่การสร้างลูกค้าเป้าหมายไปจนถึงการสนับสนุนหลังการขาย เพิ่มประสิทธิภาพ ขับเคลื่อนการเติบโตของยอดขาย และมอบประสบการณ์ลูกค้าที่เป็นส่วนตัวด้วยโซลูชันแชทบอทที่ล้ำสมัย (Huseynov, 2023; Krishnan, Gupta & Singh, 2022) และสอดคล้องกับโซลูชันแชทบอท ถือเป็นบริบทในการวิเคราะห์ข้อมูลทางธุรกิจ ด้วยการประมวลผลการโต้ตอบของผู้ใช้ โดยแชทบอทจะดึงข้อมูลเชิงลึกอันมีค่า เปิดเผยมูลค่าของลูกค้า รูปแบบพฤติกรรม และแนวโน้มของตลาด ด้วยการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์เปลี่ยนข้อมูลดิบให้เป็นข้อมูลอัจฉริยะที่นำไปใช้ได้จริง และช่วยในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ตั้งแต่การวิเคราะห์ความรู้สึกไปจนถึงคำติชมของผู้ใช้ แชทบอทจะปรับปรุงความเข้าใจผ่านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีส่วนสนับสนุนทางธุรกิจที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลแบบไดนามิก ในด้านนี้แชทบอทไม่เพียงแต่ตอบคำถามเท่านั้น แต่ยังถอดรหัสภาษาของข้อมูล ซึ่งเป็นเครื่องมืออันทรงพลังสำหรับธุรกิจต่าง ๆ เพื่อความคล่องตัวและได้รับข้อมูลข่าวสาร (Eyada & Ahmed, 2022; Krishnan, Gupta & Singh, 2022; Wang, Lin & Shao, 2022)

โซลูชันแชทบอทเพิ่มความคล่องตัวในการจัดการโครงการ โดยการทำงานอัตโนมัติ อำนวยความสะดวกในการสื่อสารตามเวลาจริง และให้การเข้าถึงข้อมูลโครงการได้ทันที ปรับปรุงการทำงานร่วมกัน ติดตามความคืบหน้า และส่งการแจ้งเตือนอย่างทันท่วงที ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล แชทบอทนำเสนอข้อมูลเชิงลึกสำหรับการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูล ปรับปรุงประสิทธิภาพและรับประกันความสำเร็จของโครงการ ตั้งแต่การมอบหมายงานไปจนถึงการติดตามความคืบหน้า แชทบอทปฏิวัติการจัดการโครงการ ประหยัดเวลาและทรัพยากรไปพร้อม ๆ กับการเพิ่มประสิทธิภาพผลลัพธ์ (Mukul & Mishra, 2022; Sahadevan, 2023) อีกทั้งแชทบอทปฏิวัติทรัพยากรบุคคล โดยเพิ่มการมีส่วนร่วม

ของผู้สมัคร ให้ข้อมูลทันทีเกี่ยวกับตำแหน่งงานว่าง และปรับปรุงขั้นตอนการสมัคร เสนอคำแนะนำ การเริ่มต้นใช้งานส่วนบุคคล เพื่อส่งเสริมประสบการณ์เชิงบวกของพนักงาน แอทบอทเหล่านี้มีส่วนช่วยในการสร้างความพึงพอใจ และการรักษาพนักงานผ่านวงจรข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง การทำให้งานทรัพยากรบุคคลตามปกติเป็นไปโดยอัตโนมัติ แอทบอทจะมีเวลาสำหรับความคิดริเริ่มเชิงกลยุทธ์ ทำให้กระบวนการทรัพยากรบุคคล มีประสิทธิภาพและน่าดึงดูดใจ จึงช่วยให้บริษัทต่าง ๆ ดึงดูดและรักษาผู้มีความสามารถระดับสูงไว้ได้ (Dutta, Mishra & Tyagi, 2023; Kumar, Negi & Nikylina, 2023; Pillai, Ghanghorkar, Sivathanu, Algharabat & Rana, 2023)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ข้อมูลเชิงลึก ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้สำหรับธุรกิจ นักวิจัย นักวิชาการ และผู้กำหนดนโยบาย โดยอิงจากผลการวิจัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. นำแอทบอทมาใช้ในการดำเนินงานทางธุรกิจแบบบูรณาการ ธุรกิจต่าง ๆ ควรบูรณาการแอทบอทเข้ากับฟังก์ชันต่าง ๆ เช่น บริการลูกค้า การจัดการโครงการ และทรัพยากรบุคคล การทำเช่นนี้จะทำให้สามารถปรับกระบวนการต่าง ๆ ได้ เช่น การวิเคราะห์ลูกค้าได้ทันทีตามเวลาจริง การจัดการงาน และการรับพนักงานเข้าทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีมุมมองการดำเนินงานที่ครอบคลุมรอบด้านมากขึ้น
2. ปรับปรุงการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านการบูรณาการแอทบอท บริษัทต่าง ๆ ควรใช้ประโยชน์จากความสามารถของแอทบอท ในการบูรณาการกับระบบต่าง ๆ เช่น การจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้า ระบบอัตโนมัติทางการตลาด การจัดการสินค้าคงคลัง และระบบธุรกิจอัจฉริยะ การบูรณาการนี้ช่วยเพิ่มความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้ธุรกิจสามารถตัดสินใจอย่างรอบรู้โดยอิงจากข้อมูลเชิงลึกได้ทันทีตามเวลาจริง
3. ใช้แอทบอทเพื่อการจัดการโครงการที่ดีขึ้น องค์กรต่าง ๆ สามารถใช้แอทบอท สำหรับการมอบหมายงาน การจัดการกำหนดเวลา การติดตามความคืบหน้า และการจัดสรรทรัพยากร ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยปรับปรุงการทำงานร่วมกันและการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังช่วยให้มั่นใจได้ว่าจะมีการพัฒนาอย่างทันที่ และการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพภายในโครงการอีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. สำรวจการยอมรับของผู้ใช้แอทบอทในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ควรตรวจสอบว่าปัจจัยทางวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการโต้ตอบของผู้ใช้กับแอทบอทอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย ที่เทคโนโลยีกำลังเกิดการบูรณาการ การทำความเข้าใจการยอมรับของผู้ใช้สามารถช่วยปรับแต่งวิธีการแก้ปัญหาด้วยแอทบอท ให้เหมาะสมกับความต้องการที่หลากหลายของผู้ใช้ได้
2. ประเมินผลกระทบในระยะยาวของแอทบอทต่อประสิทธิภาพทางธุรกิจ การวิจัยควรเน้นที่ผลกระทบในระยะยาวของการนำแอทบอทมาใช้ต่อตัวชี้วัดประสิทธิภาพหลัก เช่น ความพึงพอใจของลูกค้า ผลงานของพนักงาน และต้นทุนการดำเนินงาน ซึ่งจะให้ข้อมูลเชิงลึกอันมีค่าเกี่ยวกับความยั่งยืนของนวัตกรรมแอทบอท

3. ตรวจสอบผลกระทบด้านความปลอดภัยและจริยธรรม เนื่องจากแชทบอทจัดการกับข้อมูลที่ละเอียดอ่อน ควรตรวจสอบมาตรการด้านความปลอดภัยที่จำเป็นเพื่อปกป้องข้อมูล และข้อควรพิจารณาทางจริยธรรมในการใช้งานแชทบอท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการทรัพยากรมนุษย์ เช่น การคัดเลือกผู้สมัครและข้อเสนอแนะของพนักงาน

References

- Abdelhamid, S., Mallari, T. & Aly, M. (2023). **Cybersecurity Awareness, Education, And Workplace Training Using Socially Enabled Intelligent Chatbots**. Cham: Springer Nature Switzerland.
- Banisharif, M., Mazlounzadeh, A., Sharbaf, M. & Zamani, B. (2022). **Automatic generation of business intelligence chatbot for organizations**. In 2022 27th International Computer Conference, Computer Society of Iran (CSICC) (pp. 1-5). IEEE.
- Barbosa et al. (2022). **UX of Chatbots: An Exploratory Study on Acceptance of User Experience Evaluation Methods**. In ICEIS (2) (pp. 355-363).
- Chaves, A. P., Egbert, J., Hocking, T., Doerry, E. & Gerosa, M. A. (2022). Chatbots language design: The influence of language variation on user experience with tourist assistant chatbots. **ACM Transactions on Computer-Human Interaction**. 29(2), 1-38.
- Correa, J. S., Neto, A. P. d. A., Pinto, G. R., Lima, L. D. B. & Teles, A. S. (2023). Lhia: A smart chatbot for breastfeeding education and recruitment of human milk donors. **Applied Sciences**. 13(12), 6923.
- Darapaneni, N., et al. (2022). **Customer support Chatbot for electronic components**. In 2022 Interdisciplinary Research in Technology and Management (IRTM) (pp. 1-7). IEEE.
- Dutta, D., Mishra, S. K. & Tyagi, D. (2023). Augmented employee voice and employee engagement using artificial intelligence-enabled chatbots: a field study. **The International Journal of Human Resource Management**. 34(12), 2451-2480.
- Eyada, B. & Ahmed, N. (2022). Effectiveness of CHATBOT Advertising on Consumer Buying Decision: An Analytical Study. **Journal of Design Sciences and Applied Arts**. 3(2), 74-87.
- Fitria, T. N., Simbolon, N. E. & Afdaleni, A. (2023). Chatbots as online chat conversation in the education sector. **International Journal of Computer and Information System (IJCIS)**. 4(3), 93-104.
- Garcia Valencia, O. A., et al. (2023). **Enhancing Kidney Transplant Care through the Integration of Chatbot**. Healthcare.

- Huseynov, F. (2023). **Chatbots in digital marketing: Enhanced customer experience and reduced customer service costs.** In Contemporary Approaches of Digital Marketing and the Role of Machine Intelligence (pp. 46-72). IGI Global.
- Jiang, H., Cheng, Y., Yang, J. & Gao, S. (2022). AI-powered chatbot communication with customers: Dialogic interactions, satisfaction, engagement, and customer behavior. **Computers in Human Behavior.** 134, 107329.
- Jitvirar, K. (2024). **The secret to using Artificial Intelligence to write research articles.** AI Book Nexus.
- Krishnan, C., Gupta, A. & Singh, G. (2022). **Impact of artificial intelligence-based chatbots on customer engagement and business growth.** In Deep Learning for Social Media Data Analytics (pp. 195-210). Springer.
- Kumar, A., Negi, H. C. S. & Nikylina, O. (2023). **Artificial Intelligence in Reinventing Strategic Human Resources.** In Disruptive Artificial Intelligence and Sustainable Human Resource Management. (pp. 97-110). River Publishers.
- Kumar, S. et al. (2024). **Applications, Challenges, and Future Directions of Human-in-the-Loop Learning.** IEEE Access.
- Luo, B., Lau, R. Y., Li, C. & Si, Y. W. (2022). A critical review of state of the art chatbot designs and applications. **Wiley Interdisciplinary Reviews: Data Mining and Knowledge Discovery.** 12(1), e1434.
- Meng, X.-L. (2023). **Data Science and Engineering with Human in the Loop, Behind the Loop, and Above the Loop.** Retrieved from <https://hdr.mitpress.mit.edu/pub/812vijgg/release/3>
- Mosqueira-Rey, E., Hernández-Pereira, E., Alonso-Ríos, D., Bobes-Bascarán, J. & Fernández-Leal, Á. (2023). Human-in-the-loop machine learning: a state of the art. **Artificial Intelligence Review.** 56(4), 3005-3054.
- Mudofi, L. N. H. & Yuspin, W. (2022). Evaluating Quality of Chatbots and Intelligent Conversational Agents of BCA (Vira) Line. **Interdisciplinary Social Studies.** 1(5), 532-542.
- Mukul, K. & Mishra, R. (2022). **Project Management Dilemma at Alpha Tech Solutions Private Limited.** SAGE Publications: SAGE Business Cases Originals.
- Pillai, R., Ghanghorkar, Y., Sivathanu, B., Algharabat, R. & Rana, N. P. (2023). **Adoption of artificial intelligence (AI) based employee experience (EEX) chatbots.** Information Technology & People.

- Ranveera, R., Kesharwani, A. & Kumari, S. (2021). **Customer support chatbot using natural language processing**. Retrieved from <https://repo.ijert.org/index.php/ijert/article/view/2604>
- Sahadevan, S. (2023). Project Management in the Era of Artificial Intelligence. **European Journal of Theoretical and Applied Sciences**. 1(3), 349-359.
- Voegel, P., Abu Sulayman, I. I. & Ouda, A. (2022). Smart chatbot for user authentication. **Electronics**. 11(23), 4016.
- Wang, F.-Y., Yang, J., Wang, X., Li, J. & Han, Q.-L. (2023). Chat with chatgpt on industry 5.0: Learning and decision-making for intelligent industries. **IEEE/CAA Journal of Automatica Sinica**. 10(4), 831-834.
- Wang, X., Lin, X. & Shao, B. (2022). How does artificial intelligence create business agility? Evidence from chatbots. **International journal of information management**. 66, 102535.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจ
ในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สมุทรปราการ เขต 2

THE RELATIONSHIP BETWEEN TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF
SCHOOL ADMINISTRATORS AND THE MOTIVATION OF TEACHER
PERFORMANCE UNDER THE SAMUT PRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE OFFICE 2

ฉัตรชนนี ชื่นบาน¹ และกัลยมน อินทุสุต²
Chatchonnanee Chuenban¹ and Kanyamon Indusuta²

^{1,2} หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
^{1,2} Master of Education in Educational Administration Ramkhamhaeng University
E-mail: Chatchonnanee.n@gmail.com

Received:	January 12, 2025
Revised:	September 26, 2025
Accepted:	October 10, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 2) ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 306 คน โดยใช้ตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของโคเฮนและคณะ ที่ระดับนัยสำคัญที่ .05 และใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน และการสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนประชากรของแต่ละกลุ่มโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ทั้งฉบับได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.983 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62, SD = 0.49) 2) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58, SD = 0.50)

3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 มีความสัมพันธ์
เชิงบวกอยู่ในระดับสูง ($r_{xy} = .832$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษา แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

ABSTRACT

This research aimed to study 1) the level of teachers' opinions regarding the transformational leadership of school administrators under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2, 2) the level of teachers' opinions regarding their work motivation in schools under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2, and 3) the relationship between the transformational leadership of school administrators and teachers' work motivation in schools under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2. This study employed a survey research method. The sample consisted of 306 teachers from schools under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2 during the 2023 academic year, determined using Cohen et al. sample size table at a significance level of .05. The sample was selected through multi-stage sampling and simple random sampling proportional to the population of each school group. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire with an index of item-objective congruence (IOC) ranging from 0.60 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.983. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The findings revealed that 1) the transformational leadership of school administrators under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2 was overall at the highest level ($\bar{X} = 4.62$, $SD = 0.49$); 2) motivation in work performance of teachers in schools under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2 was overall at the highest level ($\bar{X} = 4.58$, $SD = 0.50$); and 3) the transformational leadership of school administrators and teachers' work motivation in schools under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2 showed a high positive correlation ($r_{xy} = .832$) with statistical significance at the .01 level.

Keywords

Transformational Leadership, School Administrator, Motivation of Teacher Performance

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของการศึกษาและการบริหารสมัยใหม่ส่งผลให้สถานศึกษาต้องปรับตัวด้วยวิธีที่ยืดหยุ่นและเหมาะสม โดยมุ่งพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 ซึ่งบุคคลที่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษา คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนที่เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่ สร้างแรงจูงใจให้พร้อมปฏิบัติงานอย่างดีและมีคุณภาพ เพราะครูเป็นผู้นำนโยบายและหลักสูตรไปปฏิบัติ (Prudkum, 2022) เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับความเปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายและนโยบาย หากผู้บริหารมีภาวะผู้นำและความสามารถที่เหมาะสม จะช่วยให้การบริหารประสบความสำเร็จและเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดตามบริบทขององค์กร (Tayakareng, 2022)

ในการบริหารแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการช่วยส่งเสริมความสำเร็จขององค์กร โดยผู้บริหารควรมีบทบาทที่เด่นชัด เช่น การเคารพผู้อื่น การสร้างแรงบันดาลใจ การแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ และการสื่อสารที่สร้างสรรค์ ซึ่งหากขาดภาวะผู้นำนี้อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาและการทำงานของบุคลากร นอกจากนี้เป็นการบริหารที่ช่วยปรับเจตคติและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเพิ่มความพึงพอใจและส่งผลต่อครูอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้บริหารและครูในการพัฒนากระบวนการทำงานและวิสัยทัศน์ (Pohada, 2021)

จากที่ได้กล่าวมา ในการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญ เช่น การสร้างแรงจูงใจและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร เนื่องจากความต้องการของมนุษย์เป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญ ซึ่งส่งผลให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ การเรียนรู้หลักการและเทคนิคของการสร้างแรงจูงใจช่วยให้บุคลากรมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร และรักษามูลค่าขององค์กรที่มีคุณภาพให้อยู่ในองค์กรอย่างยั่งยืน (Prudkum, 2022) ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจจึงถือเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรรู้สึกมีคุณค่ารักในสถานศึกษา และทุ่มเททำงานเพื่อความสำเร็จขององค์กร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 มีโรงเรียนในสังกัด 71 แห่ง ครอบคลุม 3 อำเภอ และแบ่งเป็น 5 กลุ่มเครือข่าย จากแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566 มีการดำเนินงานชี้ให้เห็นถึงปัญหาในด้านการบริหาร เช่น บุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีไม่เพียงพอบางโรงเรียนไม่ได้รับการบรรจุผู้บริหาร ข้าราชการครูปรับเปลี่ยนโยกย้ายบ่อย (ครูบรรจุใหม่ ต่างถิ่นย้ายกลับภูมิลำเนา) ข้าราชการครูย้ายเข้าสู่สถานศึกษาประจำจังหวัดเพื่อความเจริญก้าวหน้า ในหน้าที่การงาน ชื่อเสียงและเกียรติยศ รวมถึงการจัดการเรียนการสอนยังไม่สอดคล้องกับจำนวนผู้เรียน ส่งผลให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ไม่ตรงสาย ขาดการสำรวจความพร้อมของครูและโรงเรียน การแก้ไขปัญหาเป็นเพียงเฉพาะหน้า ไม่ยั่งยืน และก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายส่งผลให้ครูขาดแรงจูงใจในการทำงานดังนั้นผู้บริหารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการโน้มน้าวใจให้ข้าราชการครูเห็นความสำคัญของการเรียนการสอนร่วมกับงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย หรือการเปลี่ยนทัศนคติของครูให้เกิดความผูกพันต่อสถานศึกษา เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

และยกระดับมาตรฐานของสถานศึกษาให้สูงขึ้น (Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2, 2023)

จากความสำคัญที่กล่าวมา ผู้วิจัยสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 เพื่อนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร สร้างแรงจูงใจแก่บุคลากร และยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลต่อสถานศึกษาต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 หรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวนทั้งสิ้น 1,580 คน (Yuwabud & Lapcharoen, 2024)
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 306 คน โดยใช้ตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของโคเฮน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ตามสัดส่วนประชากรของแต่ละกลุ่มโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม (Questionnaire) มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วย ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 28 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา จำนวน 28 ข้อ

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมในการใช้ภาษา นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุง นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เลือกข้อคำถามที่มี IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป 0.60 - 1 นำแบบสอบถามมาปรับปรุง และไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูในสถานศึกษา จำนวน 30 คน ที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 นำผลวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.983

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลประกอบการวิจัยโดยแบบสอบถามทางแบบฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ (google forms) จำนวน 306 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลต่อไป

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{X} = 4.63$) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X} = 4.65$) ด้านการกระตุ้นเชาวน์ปัญญา ($\bar{X} = 4.60$) และด้านการคำนึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X} = 4.50$) ตามค่าเฉลี่ยที่ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	SD	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.65	0.50	มากที่สุด	1
2. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.63	0.58	มากที่สุด	2
3. ด้านการกระตุ้นเชาวน์ปัญญา	4.60	0.51	มากที่สุด	3
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.58	0.54	มากที่สุด	4
รวม	4.62	0.49	มากที่สุด	

2. ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความสำเร็จของงาน ($\bar{X} = 4.63$) ด้านความก้าวหน้า ($\bar{X} = 4.59$) ด้านการยอมรับนับถือ ($\bar{X} = 4.55$) ด้านลักษณะของงาน ($\bar{X} = 4.55$) ตามค่าเฉลี่ยที่ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	$\bar{X}$	SD	ระดับ	อันดับ
1. ด้านความสำเร็จของงาน	4.63	0.45	มากที่สุด	1
2. ด้านความก้าวหน้า	4.59	0.52	มากที่สุด	2
3. ด้านการยอมรับนับถือ	4.55	0.59	มากที่สุด	3
4. ด้านลักษณะของงาน	4.55	0.57	มากที่สุด	4
รวม	4.58	0.50	มากที่สุด	

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา (X_t) มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา (Y_t) อยู่ในระดับสูง ($r_{xy} = .832^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษา	แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา				
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_t
X_1	.620**	.621**	.635**	.632**	.673**
X_2	.701**	.756**	.728**	.727**	.782**
X_3	.677**	.762**	.695**	.716**	.765**
X_4	.797**	.844**	.787**	.796**	.865**
X_t	.754**	.803**	.767**	.774**	.832**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจจะเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา มีพฤติกรรมที่แสดงถึงวิสัยทัศน์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีการสร้างบรรยากาศและเจตคติที่ดีต่อการทำงาน สามารถสร้างแรงจูงใจของครู ให้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาและส่งเสริม สนับสนุนครูให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพของตนเอง เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Wattanapinichsakorn (2020) กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือพฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อครู โดยการเปลี่ยนแปลงความพยายามของครูในสถานศึกษาให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง เพื่อเสริมแรงจูงใจ และสร้างแรงบันดาลใจให้ครูในสถานศึกษาเกิดความสำคัญของความต้องการที่สูงขึ้น โดยคำนึงถึงผลประโยชน์และเป้าหมายของสถานศึกษาเป็นสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของ Inta (2021) กล่าวถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลต่อผู้ใต้บังคับบัญชา โดยมีเทคนิคต่าง ๆ ให้นักวิชาการทางการศึกษาร่วมมือกันปฏิบัติงาน และสร้างความไว้วางใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีความจงรักภักดี ซึ่งจะนำไปสู่ประโยชน์ขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chumpanya (2020) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jaisamoe (2020) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 อยู่ในระดับมากที่สุด

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูได้รับการกระตุ้นและแรงผลักดันจากผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความกระตือรือร้น เต็มใจในการปฏิบัติงาน โดยมีแรงขับเคลื่อนภายในและภายนอกตามความต้องการของแต่ละบุคคล ทำให้ครูปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายของตนเองและสถานศึกษา หากครูขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอาจส่งผลให้เกิดความเบื่อหน่ายและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ลดลง สอดคล้องกับแนวคิดของ Singseeda (2021) ได้กล่าวไว้ว่า การทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะต้องมีความรู้ ทักษะ และการจูงใจเพื่อโน้มน้าวให้ครูปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและมีเป้าหมาย เมื่อครูมีแรงจูงใจสูงจะใช้ความพยายามอย่างไม่ลดละ แต่หากมีแรงจูงใจต่ำจะไม่แสดงพฤติกรรมหรือล้มเลิกการกระทำระหว่างปฏิบัติงาน ผู้บริหารจะต้องเข้าใจความต้องการของบุคลากรในองค์กรและผานให้เข้ากับจุดมุ่งหมายขององค์กร เพื่อเป้าหมายของสถานศึกษาและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kamrach (2020) ได้ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับสูง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มีพฤติกรรมแสดงออกถึงวิสัยทัศน์ การส่งเสริม รวมถึงการสร้าง

บรรยากาศและเจตคติที่ดีต่อการทำงาน เพื่อกระตุ้นให้ครูในสถานศึกษามีความสนใจ มีมุมมองใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน โดยผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา มีนโยบายการบริหารจัดการที่ชัดเจน มีความสัมพันธ์อันดีกับครู รวมถึงการเลื่อนวิทยฐานะและปรับเงินเดือนอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Chitrat (2021) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาพัทลุง เขต 1 ให้ความสำคัญกับการประพุดิตนเป็นแบบอย่างที่ดี มองการณ์ไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสร้างแรงบันดาลใจแก่ครูในการปฏิบัติงาน รวมถึงการยกย่องชมเชย สร้างขวัญกำลังใจอย่างสม่ำเสมอ โดยส่งเสริมให้ครูวิเคราะห์ปัญหา แก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ รวมถึงการใช้สื่อเทคโนโลยี และให้คำแนะนำ ส่งเสริมความสามารถตามความถนัดและรับฟังความคิดเห็นครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pohada (2021) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ศูนย์เครือข่ายลุ่มน้ำสายบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Prudkum (2022) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tayakareng (2022) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ Khongphet (2022) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

1.1 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นแบบอย่างที่ดี และควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดีในสถานการณ์ต่าง ๆ มีวิสัยทัศน์ชัดเจน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เปิดรับความคิดเห็นของครูเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

1.2 การสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกระตุ้นครูในสถานศึกษาให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง มองการไกล มีการค้นหาแนวทางใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนางานของตนให้ประสบความสำเร็จ มีเจตคติที่ดีรวมถึงเห็นคุณค่าของผลการปฏิบัติงาน และทำงานเป็นทีมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

1.3 การกระตุ้นชาวน์ปัญญา ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูกิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มองปัญหาเป็นสัังโอกาส รวมถึงการเปิดโอกาสให้ครูได้เสนอแนวคิด และวิธีการใหม่ ๆ ที่ทันสมัยเพื่อการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ

1.4 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาควรคำนึงถึงความแตกต่างของบุคลากร มอบหมายงานที่กระตุ้นแรงจูงใจ สนับสนุนการใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ สื่อสารและสร้างบรรยากาศที่ดี พร้อมทั้งชื่นชมเมื่อครูปฏิบัติงานสำเร็จ

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

2.1 ด้านความสำเร็จของงาน ครูควรร่วมมือแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน เพื่อการพัฒนางานให้ถึงขีดสุด รวมถึงมีผลการปฏิบัติงานเป็นที่ประจักษ์ และประสบผลสำเร็จตามนโยบายของสถานศึกษา

2.2 ด้านความก้าวหน้า ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนการพัฒนาผลงานทางวิชาการ ได้รับคำแนะนำจากผู้บริหารสถานศึกษา และการให้ครูมีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งหรือวิทยฐานะที่สูงขึ้น รวมถึงการเปิดโอกาสให้ครูเข้ารับการอบรม สัมมนา

2.3 ด้านการยอมรับนับถือ ครูควรได้รับโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ได้แสดงความรู้ ความสามารถ โดยผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ร่วมงาน นักเรียนและผู้ปกครองให้การยอมรับและความไว้วางใจในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา

2.4 ด้านลักษณะของงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมอบหมายและกำหนดขอบข่ายงานที่ชัดเจน และให้ครูในสถานศึกษามีโอกาสได้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 เพราะงานวิจัยนี้จะพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารอยู่ในระดับสูง แต่ยังไม่ได้รับแนวทางหรือวิธีการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม การศึกษาต่อยอดในประเด็นนี้จะช่วยสร้างแบบแผน กลยุทธ์ หรือกิจกรรมที่ชัดเจนซึ่งผู้บริหารสามารถนำไปใช้ได้จริง และยังสามารถเป็นต้นแบบให้กับเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ ได้ด้วย

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 เนื่องจากผลการวิจัยพบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในระดับสูง แต่ยังไม่ทราบชัดว่าปัจจัยด้านใดของภาวะผู้นำที่ส่งผล

มากที่สุด การวิจัยในเชิงปัจจัยหรือเชิงสาเหตุจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถปรับกลยุทธ์การบริหารให้ตรงกับความต้องการและสร้างแรงจูงใจแก่ครูได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

References

- Chitrat, K. (2021). *khwāmsamphan rawāng phāwa phū nam kān plianplæng khōng phubōrihān sathan suksā kap ræng chūngchai nai kān patibat ngān khōng khru rōngriān khayāi 'ōkat thāngkān suksā sangkat samnakngān khēt phunthī kānsuksā prathom suksā thalung khēt nung* [The relationship between transformational leadership of school administrators and work motivation of teachers in opportunities schools under the office of phatthalung educational service area 1]. Master's Thesis. Hatyai University.
- Chumpanya, M. (2020). *phāwa phū nam kān plianplæng khōng phubōrihān thī song phon tō ræng chūngchai nai kān patibat ngān khōng khru nai rōngriān sangkat samnakngān khēt phunthī kānsuksā prathom suksā Sakon Nakhon khēt sōng* [Transformational leadership of administrators affecting work motivation of teachers in schools under sakon nakhon primary educational service area office 2]. Master's Thesis. Sakon Nakhon Rajabhat University.
- Inta, A. (2021). *khwāmsamphan rawāng phāwa phū nam kān plianplæng kap kānbōrihān ngān wichākān khōng phubōrihān sathan suksā sangkat samnakngān khēt phunthī kānsuksā prathom suksā Pathum Thani khēt sōng* [Relationship between transformational leadership and academic administration of school administrators under pathum thani primary educational service area office 2]. Master's Thesis. Rajamangala University of Technology Thanyaburi.
- Jaisamoe, O. (2020). *khwāmsamphan rawāng phāwa phū nam kān plianplæng khōng phubōrihān sathan suksā kap khunnaphāp thāngkān suksā khōng rōngriān khayāi 'ōkat thāngkān suksā sangkat samnakngān khēt phunthī kānsuksā prathom suksā Lampāng khēt sām* [The relationship between transformational leadership of administrators and educational quality of opportunity expansion schools under Lampang primary educational service area office 3]. Master's Thesis. University of Phayao.

- Kamrach, R. (2020). *khwāmsamphan rawāng phāwa phū nam choēng phruttikam khōng phūbōrihān sathan suksā kap rāeng chūngchai nai kān patibat ngān khōng khūr sangkat samnakngān khēt phūnthī kānsuksā prathom suksā Chaiyaphūm khēt sām* [Relationship Between Behavioral Leadership of Administrators and Performance Incentives of Teachers Under the Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 3]. Master's Thesis. Chaiyaphum Rajabhat University.
- Khongphet, A. (2022). *khwāmsamphan rawāng phāwa phū nam kān plianplāeng khōng phūbōrihān sathan suksā kap rāeng chūngchai nai kān patibat ngān khōng khūr sangkat samnakngān khēt phūnthī kānsuksā matthayommasuksā Chon Buri Rayōng* [The relationship between transformational leadership and work motivation of teachers under the secondary educational service area office Chonburi Rayong]. Master's Thesis. Burapha University.
- Pohada, W. (2021). *khwāmsamphan rawāng phāwa phū nam kān plianplāeng khōng phūbōrihān sathan suksā kap rāeng chūngchai nai kān patibat ngān khōng khūr phū sōn sūn khurakhāi lumnam sai burī sangkat samnakngān khēt phūnthī kānsuksā prathom suksā Yala khēt nung* [The relationship between transformational leadership of school administrators and the motivation of Teachers performance in Saiburi watershed center under Yala primary educational service area office]. Master's Thesis. Yala Rajabhat University.
- Prudkum, K. (2022). *phāwa phū nam kān plianplāeng khōng phūbōrihān sathan suksā kap rāeng chūngchai nai kān patibat ngān khōng khūr nai sathan suksā namrōng phūnthī nawat rok ra rom kānsuksā chāngwat chāidāen phāk tai* [Transformational leadership of school administrators and the motive in work of teachers in pilot schools under the educational sandbox in southern border provinces]. Master's Thesis. Yala Rajabhat University.
- Samutprakan Primary Educational Service Area Office 2. (2023). **Action plan for the fiscal year 2023**. Samutprakan: Samutprakan Primary Educational Service Area Office 2.
- Singseeda, P. (2021). *khwāmsamphan rawāng phāwa phū nam choēng phruttikam khōng phūbōrihān sathan suksā kap rāeng chūngchai nai kān patibat ngān khōng khūr sangkat samnakngān khēt phūnthī kānsuksā prathom suksā Chaiyaphūm khēt sām* [School administrators' transformational leadership affecting teachers' work motivation under chonburi primary educational service area office 3]. Master's Thesis. Rajabhat Rajanagarindra University.

- Tayakareng, M. (2022). phāwa phū nam kān plianplæng khōng phubōrihān rōngriān kap ræng chūngchai nai kān patibat ngān khōng khru sangkat samnakngān kāsukṣā ‘ēkkachon changwat Yala [The transformational leadership of school administrators and the motivation of teachers under office of the private education Yala Province]. Master’s Thesis. Yala Rajabhat University.
- Wattanapinichsakorn, P. (2020). kāsukṣā khwāmsamphan rawāng phāwa phū nam kān plianplæng khōng phubōrihān sathan sukṣā kap prasitthiphon nai kānbōrihān sathan sukṣā naphun than klum khruākhaī phatthanakān sukṣā doī santi khiri ‘amphoe Mæ Fa Luang samnakngān khēt phunthi kāsukṣā prathom sukṣā Chiang Rai khēt sām [A study the transformational relationship between leadership of school administrators with administrators’ effectiveness in school under santikeeree’s network of education development center, mae fah luang district, chiangrai primary educational service area office 3]. Master’s Thesis. University of Phayao.
- Yuwabud, P. & Lapcharoen, S. (2024). Servant leadership of school administrators under Samutprakan Primary Educational Service Area Office 2. **Journal of Education and Innovation**. 26(4), 60–69. Retrieved from https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/270556/185447

การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล
ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

ACADEMIC LEADERSHIP AND EFFECTIVENESS OF ACADEMIC
ADMINISTRATION IN THE DIGITAL ERA OF SCHOOL ADMINISTRATORS
UNDER THE LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ฉัตรวิไล สุรินทร์ชมพู¹ จุฑามาส ศรีจันทร์² นันทพร กงภูเวช³ และปิยนันท์ พูลโสภา⁴
Chatwilai Surinchompoo¹, Juthamas Srichamnong², Nantaporn Kongphuwatch³,
and Piyannun Phulsopha⁴

^{1,2} สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

³ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

⁴ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

^{1,2} Program of Educational Administration Faculty of Education Loei Rajabhat University

³ Program of General Science Faculty of Education Loei Rajabhat University

⁴ Program of Early Childhood Education Faculty of Education Surindra Rajabhat University

E-mail: chatwilaitukta@gmail.com

Received:	April 1, 2025
Revised:	July 4, 2025
Accepted:	July 15, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความเป็นผู้นำทางวิชาการในบริบทดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 2) ระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ กับความสำเร็จในการดำเนินงานด้านวิชาการ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหาร 44 คน และครู จำนวน 152 คน รวมทั้งสิ้น 196 คน จากสถานศึกษา 54 แห่ง การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดำเนินการด้วยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างมีสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พบว่า มีค่าดัชนีความตรง อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการเท่ากับ 0.979 และแบบสอบถามประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการเท่ากับ 0.987 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารโรงเรียนมีระดับภาวะผู้นำทางวิชาการภายใต้บริบทดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการส่งเสริมให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างเหมาะสม เป็นองค์ประกอบที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด และที่ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารวิชาการเป็นหัวข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด 2) สำหรับประสิทธิผลการบริหารงาน

ด้านวิชาการในยุคดิจิทัล พบว่า มีภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยความสามารถในการจัดหาและสนับสนุนทรัพยากรดิจิทัลในโรงเรียน ถือเป็นจุดแข็งที่เด่นชัดที่สุดของผู้บริหาร รองลงมาคือ การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ส่วนด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอน มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลกับผลลัพธ์ของการจัดการงานวิชาการปรากฏว่ามีทิศทางบวกในระดับดี และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ

ภาวะผู้นำทางวิชาการ ยุคดิจิทัล การบริหารงานวิชาการ ประสิทธิภาพ

ABSTRACT

This research aimed to examine: 1) the level of academic leadership in the digital context among school administrators under the Loei Primary Educational Service Area Office 1; 2) the level of effectiveness in academic administration in the digital era among school administrators; and 3) the relationship between academic leadership and the effectiveness of academic administration. The sample consisted of 196 participants, including 44 administrators and 152 teachers from 54 schools, selected through proportionate stratified random sampling. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire. The content validity was evaluated by three experts, with index of item-objective congruence values ranging from 0.67 to 1.00. The reliability coefficients were 0.979 for the academic leadership questionnaire and 0.987 for the academic administration effectiveness questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics and Pearson's product-moment correlation coefficient.

The findings revealed that 1) school administrators exhibited the highest level of academic leadership in the digital context, with the highest mean score in promoting the appropriate use of information and communication technology among personnel, while the lowest mean score was found in the use of technology in academic administration. Moreover, 2) the overall effectiveness of academic administration in the digital era was at a very high level. The most prominent strength of administrators was the ability to acquire and support digital resources in schools, followed by the development of educational innovations. The lowest score was found in the application of technology for instructional management. In addition, 3) there was a high positive correlation between academic leadership in the digital era and the effectiveness of academic administration, with statistical significance at the .01 level.

Keywords

Academic Leadership, Digital Era, Academic Administration, Effectiveness

ความสำคัญของปัญหา

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพของสถานศึกษาให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Fullan, 2020; Northouse, 2022) ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็งจะสามารถกำหนดนโยบายสนับสนุนการทำงานของครู และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม (Leithwood & Jantzi, 2008) อย่างไรก็ตามการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัลยังเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน ทั้งในเรื่องความพร้อมของบุคลากร ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี และความสามารถในการบริหารจัดการที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (Office of the Education Council Secretariat, 2017)

จากรายงานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2560 และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2566 (Thongchit, et al., 2023) พบว่า สถานศึกษาหลายแห่ง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท เช่น เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้าน ICT และการบริหารงานวิชาการส่วนใหญ่ยังไม่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีอย่างเต็มประสิทธิภาพ ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนและประสิทธิภาพในการทำงานของครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaimanee (2023) Bunyanathipithak et al. (2022) ที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนในชนบทยังขาดทักษะในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในงานบริหารวิชาการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาครูโดยตรง ทั้งนี้ การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการที่บูรณาการเทคโนโลยีและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน Polchai & Thaepang (2020) กล่าวว่า การบริหารงานด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน และการสื่อสารกับชุมชน จะช่วยให้สถานศึกษาปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่มุ่งศึกษาโดยตรงถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในบริบทดิจิทัลกับประสิทธิผลของการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับพื้นที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ซึ่งถือเป็นช่องว่างทางวิชาการที่ควรได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบและลึกซึ้ง เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงประจักษ์เกี่ยวกับกลไกการบริหารในยุคดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การศึกษาความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในด้านการกำหนดแนวทางนโยบาย การส่งเสริมสมรรถนะของผู้บริหาร และการยกระดับคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่ให้สามารถปรับตัวได้อย่างทันต่อพลวัตของโลกยุคใหม่

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

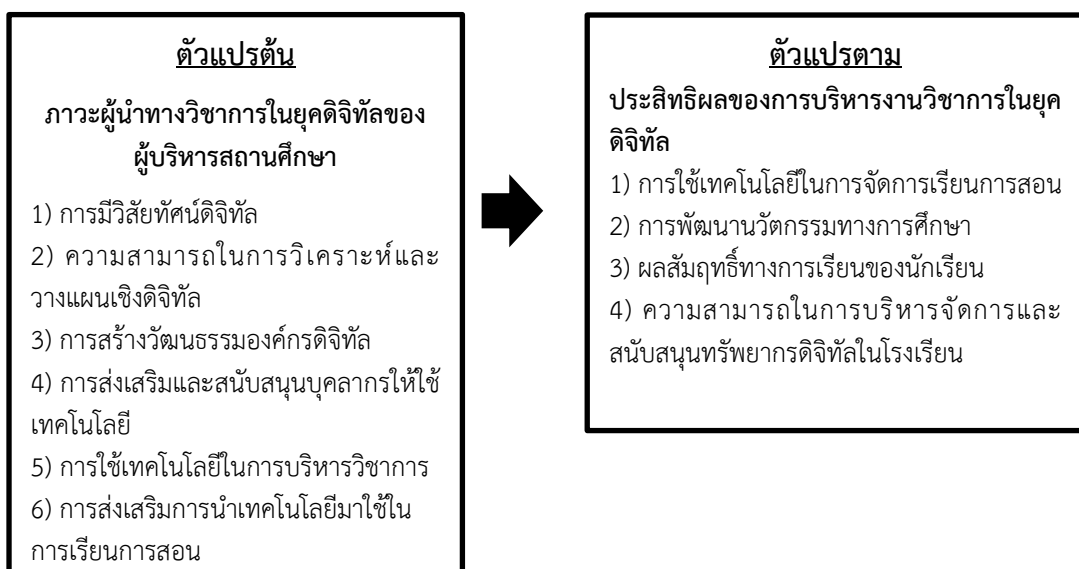
1. สสำรวจระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 เป็นอย่างไร
2. ประเมินประสิทธิภาพของการจัดการด้านวิชาการภายใต้บริบทของยุคดิจิทัล และประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 เป็นอย่างไร

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับผลการดำเนินงานด้านวิชาการในสถานศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารและประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการที่ส่งต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การออกแบบแนวคิดการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้อิงตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญตามแผนผังการวิจัยที่กำหนดขึ้น ซึ่งมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิภาพของการดำเนินงานด้านวิชาการในโรงเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ในปีการศึกษา 2567

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีประชากรเป้าหมายคือ บุคลากรในสถานศึกษาภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ซึ่งดูแลโรงเรียนรวมทั้งสิ้น 134 แห่ง ตามข้อมูลปีการศึกษา 2567 โดยมีจำนวนผู้บริหารสถานศึกษารวม 134 คน และครูผู้สอนรวม 1,530 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 1,664 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ ประกอบด้วยผู้บริหารและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ซึ่งมีข้อมูลจากปีการศึกษา 2567 เป็นฐานในการคัดเลือกการคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์จากตารางของ Krejcie & Morgan (1970) โดยอ้างอิงแนวทางของ Srisaard (2013) ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดขั้นต่ำไว้คือ 196 คน แยกเป็นผู้บริหารจำนวน 44 คน และครูผู้สอนอีก 152 คน จากโรงเรียนทั้งสิ้น 54 แห่งในพื้นที่ ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นอย่างมีสัดส่วน (Proportionate Stratified Sampling) เพื่อให้สะท้อนโครงสร้างประชากรได้อย่างเหมาะสมตามประเภทของโรงเรียนและหน้าที่งาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 หมวดหลักดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งรวมถึงสถานะตำแหน่งของผู้ตอบ (ผู้บริหารหรือครูผู้สอน) ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 รูปแบบคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ที่ใช้ตรวจสอบความครบถ้วนของเนื้อหาในด้านข้อมูลพื้นฐาน

2. ข้อคำถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหาร โดยประกอบด้วย 6 ด้าน เช่น การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี การสร้างวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล ฯลฯ ซึ่งข้อคำถามเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลของการบริหารงานด้านวิชาการในบริบทดิจิทัล ประเมินโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, 1967) คำถามในส่วนนี้มีจุดประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นจากทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ทั้งนี้ความเที่ยงของเครื่องมือวัดได้จากการคำนวณค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตรแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งจากการทดลองที่ไม่ใช้กับกลุ่มตัวอย่าง พบค่าความเชื่อมั่นรวมของแบบสอบถามเท่ากับ 0.970 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือนี้มีความน่าเชื่อถือสูงเพียงพอสำหรับนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง

3. ข้อคำถามเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลในการดำเนินงานด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในยุคดิจิทัล ซึ่งครอบคลุม 4 ด้านหลัก โดยวัดระดับความคิดเห็นของผู้ตอบในช่วง 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนอิงตามแนวทางของ Srisaard (2013) มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.987

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และองค์ประกอบของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล เพื่อนำไปสู่การสร้าง

แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ฉบับ ได้แก่

- 1) แบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) แบบสอบถามประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล

ในการพัฒนาแบบสอบถามทั้งสองฉบับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับองค์ประกอบที่ต้องการวัด จากนั้นนำผลการประเมินมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67

หลังจากปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มผู้บริหารและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือแต่ละฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

- 1) แบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.979
- 2) แบบสอบถามประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.987

ข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งสองชุดนี้ นำไปใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล โดยไม่จำเป็นต้องมีแบบสอบถามแยกเฉพาะสำหรับวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เนื่องจากใช้คะแนนรวมจากทั้งสองแบบสอบถามในการวิเคราะห์ด้วยสถิติที่เหมาะสม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่านระบบ Google Form พร้อมแนบหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เพื่อขออนุญาตผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ในการเก็บข้อมูลเพื่อประกอบการวิจัย

การส่งและรับแบบสอบถามดำเนินการผ่านแบบฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ (Google Forms) ไปยัง 54 โรงเรียน คิดเป็นจำนวน 196 ฉบับ ซึ่งได้รับแบบสอบถามที่ตอบสมบูรณ์จากผู้บริหารสถานศึกษาและครูส่งกลับมาครบถ้วนทั้งสิ้น 196 ฉบับ คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและเชิงอ้างอิง ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อแสดงสัดส่วนจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากนั้นแปลผลตามเกณฑ์มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวทางของ Phetsombat (2018) ซึ่งกำหนดช่วงการแปลความหมาย ดังนี้ มากที่สุด (4.21–5.00) มาก (3.41–4.20) ปานกลาง (2.61–3.40) น้อย (1.81–2.60) และน้อยที่สุด (1.00–1.80)

ระดับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลตามเกณฑ์เดียวกันกับข้อ 2 เพื่อให้การวิเคราะห์ มีความสอดคล้องกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลกับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ วิเคราะห์โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's product-moment correlation coefficient) และแปลความหมายของค่าสัมประสิทธิ์ (r) ตามเกณฑ์ ของ Kanjanawasee et al. (2016) ซึ่งแบ่งระดับความสัมพันธ์ออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ความสัมพันธ์ดีมาก ความสัมพันธ์ดี ความสัมพันธ์ปานกลาง ความสัมพันธ์น้อย และไม่มีความสัมพันธ์หรือมีน้อยมาก

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product-moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	อันดับ
1. การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.45	0.77	มากที่สุด	4
2. ความสามารถในการวิเคราะห์และวางแผนเชิงดิจิทัล	4.37	0.88	มากที่สุด	5
3. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล	4.60	0.65	มากที่สุด	2
4. การส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้ใช้เทคโนโลยี	4.68	0.61	มากที่สุด	1
5. การใช้เทคโนโลยีในการบริหารวิชาการ	4.28	0.92	มากที่สุด	6
6. การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน	4.54	0.76	มากที่สุด	3
รวม	4.49	0.49	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.49, SD = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายได้โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด คือ การส่งเสริมและ

สนับสนุนบุคลากรให้ใช้เทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.68$, $SD = 0.61$) ลำดับรองลงมา คือ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล ($\bar{X} = 4.60$, $SD = 0.65$) การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.54$, $SD = 0.76$) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ($\bar{X} = 4.45$, $SD = 0.77$) และความสามารถในการวิเคราะห์และวางแผนเชิงดิจิทัล ($\bar{X} = 4.37$, $SD = 0.88$) ตามลำดับส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การใช้เทคโนโลยีในการบริหารวิชาการ ($\bar{X} = 4.28$, $SD = 0.92$)

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	อันดับ
1. การปรับใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน	4.28	0.92	มากที่สุด	4
2. การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา	4.54	0.76	มากที่สุด	3
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน	4.60	0.65	มากที่สุด	2
4. ความสามารถในการจัดการและสนับสนุนทรัพยากรดิจิทัลในโรงเรียน	4.68	0.61	มากที่สุด	1
รวม	4.53	0.52	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า โดยภาพรวม ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, $SD = 0.52$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า 3 ด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และ 1 ด้านอยู่ในระดับ มาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปต่ำสุด ดังนี้ ความสามารถในการจัดการและสนับสนุนทรัพยากรดิจิทัลในโรงเรียน ($\bar{X} = 4.68$, $SD = 0.61$) ลำดับรองลงมา คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ($\bar{X} = 4.60$, $SD = 0.65$) และการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ($\bar{X} = 4.54$, $SD = 0.76$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การปรับใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.28$, $SD = 0.92$)

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารกับ
ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร	ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา	ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู และบุคลากรทางการศึกษา (Y1)	ความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมผ่าน ระบบดิจิทัล (Y2)	ความพึงพอใจในการทำงานภายใต้ภาวะ ผู้นำดิจิทัล (Y3)	การพัฒนาและยกระดับศักยภาพของ บุคลากรด้านเทคโนโลยี (Y4)	ภาพรวม (Ytot)	ระดับความสัมพันธ์
1. การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X1)		0.618**	0.644**	0.578**	0.645**	0.789**	ความ สัมพันธ์ดี
2. ความสามารถในการวิเคราะห์และ วางแผนเชิงดิจิทัล (X2)		0.608**	0.617**	0.581**	0.671**	0.762**	ความ สัมพันธ์ดี
3. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล (X3)		0.683**	0.491**	0.474**	0.680**	0.744**	ความ สัมพันธ์ดี
4. การส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากร ให้ใช้เทคโนโลยี (X4)		0.714**	0.419**	0.407**	0.662**	0.771**	ความ สัมพันธ์ดี
5. การใช้เทคโนโลยีในการบริหาร วิชาการ (X5)		0.629**	0.357**	0.350**	0.630**	0.647**	ความ สัมพันธ์ดี
6. การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ ในการเรียน การสอน (X6)		0.578**	0.523**	0.500**	0.574**	0.608**	ความ สัมพันธ์ดี
รวม (Xtot)		0.607**	0.683**	0.608**	0.685**	0.675**	ความ สัมพันธ์ดี

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม (Xtot) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา โดยรวมในระดับดี ($r_{xy} = .675^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโดยรวม (Xtot) กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรรายด้าน (Y1 – Y4) พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับดีและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปน้อย ดังนี้ ความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมผ่านระบบดิจิทัล (Y2) ($r_{xy} = .608^{**}$) การพัฒนาและยกระดับศักยภาพของบุคลากรด้านเทคโนโลยี (Y4)

($r_{xy} = .685^{**}$) ความพึงพอใจในการทำงานภายใต้ภาวะผู้นำดิจิทัล (Y3) ($r_{xy} = .608^{**}$) และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา (Y1) ($r_{xy} = .607^{**}$)

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโดยรวม (Y_{tot}) กับภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารรายด้าน (X1 – X6) พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับดีและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปน้อย ดังนี้ การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X1) ($r_{xy} = .789^{**}$) การส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้ใช้เทคโนโลยี (X4) ($r_{xy} = .771^{**}$) ความสามารถในการวิเคราะห์และวางแผนเชิงดิจิทัล (X2) ($r_{xy} = .762^{**}$) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล (X3) ($r = 0.744^{**}$) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารวิชาการ (X5) ($r_{xy} = .629^{**}$) และการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน (X6) ($r_{xy} = .578^{**}$) ตามลำดับ

สรุปผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับดีกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการที่การปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้ใช้เทคโนโลยี รองลงมาคือ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ความสามารถในการวิเคราะห์และวางแผนเชิงดิจิทัล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การใช้เทคโนโลยีในการบริหารวิชาการ

ระดับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 3 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความสามารถในการจัดการและสนับสนุนทรัพยากรดิจิทัลในโรงเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การปรับใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับดี และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หากผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลในระดับสูง ย่อมส่งผลให้ประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 สามารถอภิปรายผลตามประเด็นหลักได้ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้ใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำยุคใหม่ที่ขับเคลื่อนการพัฒนาองค์กรด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ (Avolio & Kahai, 2020) ที่พบว่า ผู้นำในยุคดิจิทัลต้องสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับประสิทธิภาพองค์กรและส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากร อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Jones (2023) Chatchai (2020) และที่กล่าวถึงภาวะผู้นำที่เน้นการพัฒนาวิสัยทัศน์ การใช้เทคโนโลยี และการสนับสนุนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การใช้เทคโนโลยีในการบริหารวิชาการแม้ยังอยู่ในระดับมาก แต่สะท้อนถึงความซับซ้อนหรือข้อจำกัดบางประการในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีกับงานบริหารด้านวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ระดับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการจัดการและสนับสนุนทรัพยากรดิจิทัลในโรงเรียน การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของผู้บริหารในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพการเรียนรู้ผ่านการใช้เทคโนโลยี ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของ Kutnok (2022) Srisompharn (2020) ที่เน้นว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางดิจิทัลสามารถส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้และการบริหารข้อมูลทางวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสอดคล้องกับแนวคิดของ Ngamkanok (2021) Jones (2023) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารด้วยนวัตกรรมและวัฒนธรรมองค์กรเชิงดิจิทัล

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลกับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ ผลการวิเคราะห์พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะของผู้นำในยุคดิจิทัล เช่น การมีวิสัยทัศน์ การส่งเสริมนวัตกรรม และการใช้เทคโนโลยีเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการบริหาร มีแนวโน้มจะทำให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Sukasana (2022) Klanpaiboon (2021) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จ ของการบริหารจัดการในสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้านการวางแผน การบริหารงานวิชาการ การพัฒนาครู และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้เชิงนวัตกรรม กล่าวคือ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่เด่นชัดจะสามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นปัจจัยที่ช่วยผลักดันการพัฒนาโรงเรียนให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานของ Sitthonglang (2022) Komolwanich (2020) ที่กล่าวถึงความจำเป็นของการปรับตัวของผู้บริหารเพื่อรับมือกับ Digital Disruption และการพัฒนาองค์กรในยุคเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลง

รวดเร็ว ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในยุคดิจิทัลไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับศักยภาพของผู้นำแต่ยังมีส่วนสำคัญในการ เพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการ ในภาพรวมของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

จากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. เสริมสร้างการใช้เทคโนโลยีในการบริหารวิชาการ เนื่องจากผลวิจัยพบว่าด้านนี้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ เช่น การวางแผนเชิงดิจิทัล การตัดสินใจโดยใช้ข้อมูล และการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรดิจิทัล ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้บุคลากรนำเทคโนโลยีมายกระดับคุณภาพการศึกษา

2. ส่งเสริมการบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนยังมีช่องว่างให้พัฒนา ผู้บริหารควรสนับสนุนและจัดสรรทรัพยากรดิจิทัลที่จำเป็น รวมถึงจัดกิจกรรมพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ การออกแบบบทเรียนดิจิทัล และการสร้างสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย เพื่อส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน

3. พัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล เนื่องจากภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการอย่างมีนัยสำคัญ ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย การวางแผนและปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับนวัตกรรมดิจิทัล เพื่อให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพและส่งผลดีต่อคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายขอบเขตการศึกษาไปยังด้านการบริหารอื่น ๆ นอกเหนือจากการศึกษาความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับด้านการบริหารงานอื่น ๆ ที่มีความสำคัญ เช่น การบริหารงบประมาณดิจิทัล การบริหารงานทั่วไปด้วยเทคโนโลยี และการบริหารงานบุคคลผ่านระบบดิจิทัล เพื่อให้เข้าใจถึงผลกระทบของภาวะผู้นำดิจิทัลในทุกภาคส่วนของสถานศึกษา

2. ศึกษาในบริบทที่หลากหลาย ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ หรือในสถานศึกษาที่สังกัดหน่วยงาน เช่น สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือโรงเรียนเอกชน เพื่อเปรียบเทียบและทำความเข้าใจถึงปัจจัยบริบทที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำดิจิทัล

3. ศึกษาจากมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย นอกเหนือจากมุมมองของผู้บริหารและครู ควรมีการศึกษากว้างผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจากความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ในการจัดการศึกษา เช่น ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและสะท้อนความต้องการของทุกภาคส่วน

References

- Avolio, B. J. & Kahai, S. S. (2020). Adding the “e” to e-leadership: How it may impact your leadership. *Organizational Dynamics*. 50(1), 1–8.
- Bunyanathipithak, W., Phansawang, J. & Chai Ratthanakorn, P. K. (2022). *kānbōrīhān ngān wichākān bāep mī sō won rūām tām lak sang khaha watthu sī khōng khana kammakān sathan̄ suksā naphūn thān rōngriān khayāi ‘ōkāt thāngkān suksā ‘amphoe pathum rat changwat roj ‘et* [Participatory academic management based on the Four Social Instruments principle of the Basic Education Institution Committee at the expanded educational opportunity school, Pathum Rat District, Roi Et Province]. *Buddhist Philosophy and Development Journal*. 6(2), 477–491.
- Chaimanee, N. (2023). *kānphatthana phāwa phū nam thāng wichākān nai yu khōdī chī than khōng phubōrīhān sathan̄ suksā sangkat samnakngān khēt phūnthī kānsuksā prathom suksā Chāng Rāi khēt nung* [The development of academic leadership in the digital era of school administrators under Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 1]. (Independent study, University of Phayao).
- Chatchai, J. (2020). *kānsuksā phāwa phū nam thāng wichākān khōng phubōrīhān sathan̄ suksā naphūn thān nai changwat Nakhōn Phanom* [A study of academic leadership among basic education administrators in Nakhon Phanom Province]. (Master's thesis). Sakon Nakhon Rajabhat University.
- Fullan, M. (2020). *Leading in a culture of change*. John Wiley & Sons.
- Jones, A. C. (2023). *Leadership in the age of change: 21st-century learning and leadership* (Doctoral dissertation, Harvard University). ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Kanjanawasee, S. et al. (2016). *kān lūāk chai sathiti thī mōsom samrap kānwichāi* [Selecting appropriate statistics for research]. (7th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.

- Klanpaiboon, S. (2021). rūpbāep kānphatthanā phāwa phū nam thāng wichākān nai yu khōdi cchi than khōng phūbōrihān sathan suksā naphūn thān [A model for developing academic leadership in the digital age of basic education administrators]. (Doctoral dissertation, Educational Administration Program). Naresuan University.
- Komolwanich, S. (2020). ‘ongprakōp phāwa phū nam di cchi than khōng phūbōrihān sathan suksā sangkat samnakngān khēt phūnthī kānsuksā matthayommasuksā khēt yīsipsām [Components of digital leadership among school administrators under the Secondary Educational Service Area Office, District 23]. Retrieved from <https://app.gs.kku.ac.th>
- Kutnok, K. (2022). phāwa phū nam di cchi than khōng phūbōrihān thī song phon to ‘apa ra sitthi phon khōng rōngriān sangkat samnakngān khēt phūnthī kānsuksā prathom suksā Nakhōn Phanom khēt sōng [Digital leadership of administrators affecting the effectiveness of schools under the Office of Nakhon Phanom Primary Educational Service Area 2]. (Master’s thesis). Sakon Nakhon Rajabhat University.
- Leithwood, K. & Jantzi, D. (2008). Linking leadership to student learning: The contributions of leader efficacy. *Educational Administration Quarterly*. 44(4), 496–528. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0013161X08321501>
- Likert, R. (1967). **The method of constructing an attitude scale**. In M. Fishbein (Ed.), *Readings in attitude theory and measurement* (pp. 90–95). New York: Wiley.
- Ngamkanok, S. (2021). kānbōrihān ngān wichākān nai yu khōdi cchi than [Academic administration in the digital age]. *Journal of the Association for the Development of Educational Administration in Thailand*. 3(1), 59–67.
- Northouse, P. G. (2022). **Leadership: Theory and practice** (9th ed.). Sage Publications.
- Office of the Education Council Secretariat. (2017). phāenkān suksā hāng chat Phō.Sō. sōngphanhārōihoksip - sōngphanhārōichetsipkào [National education plan B.E. 2560-2579]. (2017-2036). Bangkok: Prikwan Graphic Co., Ltd.
- Phetsombat, P. (2018). kānwichai thāngkān bōrihān kānsuksā [Educational Administration research]. (1st ed.). Bangkok: Triple Education.
- Polchai, R. (2020). phāwa phū nam kap kānbōrihān nai yu khōdi cchi than [Leadership and management in the digital era]. *MMR Humanities and Social Sciences Journal, Isan Campus*. 1(3), 53–62.

- Sitthonglang, I. (2022). **hā thaksa thī khu Na tō ‘ong prap tua nai yu khōdi chī than** [5 skills you need to adapt to in the digital age]. Retrieved from <https://km.nida.ac.th/th>
- Srisaard, B. (2013). **kānwichai būangton** [Introduction to research]. (9th ed.). Bangkok: Suriya Sarn.
- Srisompharn, S. (2020). **phāwa phū nam di chī than khōng phūbōrihān sathan suksā thī song phon tō ‘apa ra sitthi phon kānbōrihān ngān wichākān rōngriān ‘ēkkachon ‘Amphoe Mūang Nakhōn Rāchāsīmā** [The digital leadership of school administrators affecting the effectiveness of academic management in private schools in Mueang Nakhon Ratchasima District]. **e-Journal of Education Studies, Burapha University**. 5(3), 14–26.
- Sukasana, N. (2022). **phāwa phū chī than khōng phūbōrihān sathan suksā thī song phon tō ‘apa ra sitthi phon kān patibat ngān khōng khru nai rōngriān prathom suksā sangkat samnakngān khēt phūnthī kānsuksā prathom suksā Chaiyaphūm khēt sōng** [The digital leadership of school administrators affecting the effectiveness of teachers' performance in primary schools under the Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office, District 2]. **Panya Phiwat Journal**. 14(3), 178.
- Thongchit, C., Chayavathho, P. K. V. T. W., & Phusitaratanawalee, S. (2023). **phāwa phū nam di chī than khōng phūbōrihān sathan suksā thī song phon tō ‘akā rop ri hān ngān wichākān sangkat samnakngān khēt phūnthī kānsuksā prathom suksā Nakhōn Sī Thammarāt khēt sōng** [The digital leadership of school administrators affecting academic management in the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office, District 2]. **Journal of Academic for Public and Private Management**. 6(3), 268–284.

อิทธิพลขององค์ประกอบละครไทยต่อซอฟต์แวร์ด้านการท่องเที่ยว
ในประเทศไทย

THE INFLUENCE OF THAI DRAMAS ELEMENTS ON TOURISM SOFT POWER
IN THAILAND

ชนม์ชนก ชิตประเสริฐ¹ และศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำ²
Chonchanok Chidprasert¹ and Susaraporn Tangtenglam²

^{1,2} หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการบริการและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

^{1,2} Doctor of Philosophy Program in Service Innovation and Intercultural Communication
Kasetsart University Kamphaeng Saen Campus
E-mail: chonchanok.c@ku.th¹ susaraporn.t@ku.th²

Received: March 13, 2025
Revised: June 26, 2025
Accepted: September 22, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลขององค์ประกอบละครไทยต่อซอฟต์แวร์ด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือผู้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวตามรอยละครไทยและผู้ประกอบการบริการด้านการท่องเที่ยว จำนวน 10 ท่าน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ข้อมูลถูกวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์แก่นสาร

ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลหลัก คือ การสร้างประสบการณ์ร่วมและแรงบันดาลใจผ่านเนื้อหาและงานสร้าง ซึ่งแบ่งเป็น 4 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1) การบรรยายสถานที่และภาพลักษณ์ที่สวยงาม 2) เนื้อเรื่องและการแสดงที่สร้างอารมณ์ร่วม บทประพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ชมและนักแสดงที่มีทักษะดี สร้างความผูกพันและอารมณ์ร่วม 3) การใช้ภาษาและเพลงประกอบที่สื่อความหมาย บทสนทนาที่ใช้ภาษาธรรมชาติหรือภาษาสื่ออารมณ์ได้ดี รวมถึงเพลงประกอบที่มีความหมายและเชื่อมโยงเรื่องราวสร้างความผูกพันและอารมณ์ร่วม และ 4) ความรู้สึกอยากไปสัมผัสสถานที่จริงตามรอยองค์ประกอบทั้งหมดนำไปสู่ความรู้สึกอยากเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวและเดินทางตามรอยสถานที่จริง โดยปัจจัยภาพ เช่น สถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและเทคนิคการถ่ายทำที่สมจริง มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าละครไทยมีศักยภาพในการเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยว โดยปัจจัยต่าง ๆ ที่ปรากฏในละคร ทั้งการใช้สถานที่ถ่ายทำจริง การนำเสนอวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงอิทธิพลของนักแสดงและผู้ติดตาม ล้วนมีผลต่อการสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวตามรอยละคร ดังนั้นผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำละครไทยมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือทางการตลาดได้

อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งท่องเที่ยวและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม

คำสำคัญ

ละครไทย ซอฟต์พาวเวอร์ องค์ประกอบละคร การท่องเที่ยวตามรอยละคร

ABSTRACT

This qualitative research aimed to study the influence of Thai drama components on tourism soft power in Thailand. The study gathered data from 10 purposively selected key informants with knowledge and experience in Thai drama filming location tourism and tourism service operators. A semi-structured interview guide was used as the research instrument, and data were analyzed using thematic analysis.

The key findings revealed that the main theme is the creation of shared experiences and inspiration through content and production, which was divided into four sub-themes: 1) the portrayal of beautiful locations and imagery; 2) storylines and performances that create emotional engagement, with well-written scripts that resonate with audiences and skilled actors who build connection and emotional resonance; 3) the use of meaningful language and soundtrack, with natural and emotionally expressive dialogue and story-linked music that build connection and emotional engagement; and 4) the desire to visit and experience real filming locations. All these components collectively lead to the desire to be a part of the story and travel to actual filming sites. The research also found that visual factors (spectacle), such as famous tourist attractions and realistic filming techniques, significantly influenced travel decision-making. Overall, this research demonstrated that Thai dramas have the potential to be a powerful tool for driving tourism. The various elements present in dramas, including the use of real filming locations, the portrayal of local culture and wisdom, and the influence of actors and their fan bases, all contribute to inspiring and stimulating drama-induced tourism behavior. Therefore, tourism operators and related agencies can effectively utilize Thai dramas as a marketing tool to add value to tourist attractions and drive the national economy.

Keywords

Thai Dramas, Soft Power, Drama Elements, Drama Tourism

ความสำคัญของปัญหา

ละครโทรทัศน์ได้ก้าวข้ามบทบาทของการเป็นเพียงสื่อบันเทิงเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ แต่ได้กลายเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในระดับโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศไทย รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์การใช้ ซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) เป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ซึ่งมุ่งสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และมีความชัดเจนมากขึ้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่เน้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้เน้นการใช้ซอฟต์พาวเวอร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาและส่งเสริมการวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรม รวมถึงการรักษาวัฒนธรรมไทยให้เหมาะสมกับยุคสมัยและสามารถนำเสนอความเป็นไทยไปสู่ระดับสากล และได้ใช้มาตรการกฎหมายทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยส่งเสริมการใช้ซอฟต์พาวเวอร์ในท้องถิ่นเพื่อสร้างงานและรายได้ รวมถึงกระตุ้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มรดกที่ได้รับการส่งเสริม ได้แก่ วรรณกรรม ศิลปะการแสดง ประเพณี ความรู้ทางธรรมชาติ และกีฬาไทย นอกจากนี้ รัฐบาลยังผลักดันวัฒนธรรมไทยผ่านโครงการ 5F ได้แก่ Food, Film, Fashion, Fighting, และ Festival การประสบความสำเร็จของซอฟต์พาวเวอร์ขึ้นอยู่กับชื่อเสียงของประเทศและการเผยแพร่ผ่านสื่อในตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ MV เพลง "Rockstar" ของลิซ่า ซึ่งนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ เช่น เขาวราช ซึ่งสามารถกระตุ้นการท่องเที่ยวท้องถิ่นและยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยให้มีความนิยมสูงขึ้นในระดับโลก

ประเทศไทยมีอุตสาหกรรมภาพยนตร์และละครที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยละครไทยได้รับความนิยมในตลาดเอเชีย ทำให้รัฐบาลไทยกำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ระยะที่ 4 (พ.ศ. 2565-2570) เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตและเผยแพร่ภาพยนตร์ระดับภูมิภาคและโลก มุ่งเน้นพัฒนาคอนเทนต์ที่มีคุณภาพและหลากหลาย ส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ และกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านการสร้างงาน นอกจากนี้ ภาพยนตร์และละครไทยยังช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยถ่ายทำในสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ภาพยนตร์เรื่อง "บุพเพสันนิวาส" ที่มีการถ่ายทำในสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของประเทศไทย เช่น วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร พระราชวังบางปะอิน ส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาเยือนสถานที่เหล่านั้นมากขึ้น ภาพยนตร์และละครไทยยังสามารถช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมไทยไปยังต่างประเทศได้อีกด้วย สอดคล้องกับ The Editorial Board (2024) ซึ่งได้รับข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ที่สรุปว่า ภาพรวมการท่องเที่ยวของตลาดในประเทศสะสมช่วง 10 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2566 มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย 145.91 ล้านคน ซึ่งคิดเป็น 84% เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี พ.ศ. 2562 ก่อนโควิด-19 ระบาด และสร้างรายได้การท่องเที่ยวสะสม 641,085 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 59% โดยปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2566 มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย 16.15 ล้านคน สร้างรายได้จากการท่องเที่ยว 66,400 ล้านบาท โดยปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ การเดินทางช่วงวันหยุดยาว (วันนวมินทรมหาราช และวันปิยมหาราช) กลุ่มครอบครัว Gen Y กลุ่มวัยทำงาน เน้นเที่ยวใกล้ ทำกิจกรรมร่วมกันได้ รวมถึงกระแส

การท่องเที่ยวตามรอยละครในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และกระแสการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพอันมหาศาลของละครไทยในการเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และสร้างซอฟต์แวร์ให้กับประเทศอย่างเป็นรูปธรรม จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่การศึกษาประเด็นนี้ในบริบทของละครไทยมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

จากเหตุผลที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลขององค์ประกอบละครไทยต่อซอฟต์แวร์ด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย เพื่อทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่าปัจจัยใดบ้างในละครโทรทัศน์ ประกอบด้วย 1.เค้าโครงเรื่อง (Plot) 2. ตัวละคร (Character) 3. แก่นเรื่อง (Theme) 4. บทสนทนา (Dialogue) 5. เสียง (Sound) 6. ภาพ (Spectacle) ที่ปรากฏบนหน้าจอ สามารถสร้างแรงดึงดูดใจและกระตุ้นความสนใจและความต้องการที่เดินทางมาสัมผัสประสบการณ์จริงในประเทศไทยได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลขององค์ประกอบละครไทยที่มีต่อการสร้างซอฟต์แวร์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีซอฟต์แวร์

โจเซฟ ไนย์ (Joseph Nye) ได้เสนอซอฟต์แวร์ไว้เมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา และเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมทั้งในวงการวิชาการ และการกำหนดนโยบายต่างประเทศของประเทศต่าง ๆ ทั้งสหรัฐฯ และประเทศอื่น ๆ จนถึงปัจจุบัน เช่น แนวคิดของ ซอฟต์แวร์ ได้ปรากฏเป็นรูปธรรมขึ้นใน พ.ศ.2550 ในหัวข้อ การเมืองโลก (Power in World Politics) ซึ่งเป็นการต่อยอดนอกเวทีสมมนา จัดขึ้นโดยวารสารมิลเลนเนียม ใน พ.ศ. 2548 ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับแนวคิดของพลังอำนาจในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ขณะนั้นซอฟต์แวร์และสมาร์ทพาวเวอร์ได้กลายเป็นส่วนสำคัญในการคิดนโยบาย ต่างประเทศของรัฐบาลสหรัฐฯ สำหรับจีนได้นำซอฟต์แวร์ไปใช้ในการสร้างพลังอำนาจของชาติโดยรวมมาก่อนสหรัฐฯ แล้ว ชาวจีนได้อภิปรายเกี่ยวกับซอฟต์แวร์อย่างกว้างขวาง และคำว่าซอฟต์แวร์ได้เป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการของผู้นำจีนระดับสูงตั้งแต่ อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ประธานาธิบดีหู จินเทา ซอฟต์แวร์เป็นแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ศาสตราจารย์โจเซฟ ไนย์ อาจารย์มหาวิทยาลัยฮาร์เวิร์ดได้อธิบายไว้ว่า “ซอฟต์แวร์” (อำนาจละมุน) หมายถึง ความสามารถในการชักจูงใจ ทำให้ผู้อื่นมีความพึงพอใจหรือเต็มใจเปลี่ยนพฤติกรรมยอมรับ คล้อยตามสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้อำนาจ โดยกลไกหลักที่สำคัญในการใช้ซอฟต์แวร์ คือ การสร้างความดึงดูดใจต่อผู้อื่น และผลจากการใช้ซอฟต์แวร์ต้องเกิดจากการดึงดูดใจที่ชักจูงให้คล้อยตามโดยปราศจากการคุกคามหรือการแลกเปลี่ยนสิ่งใด ซึ่งแตกต่างจากการใช้อำนาจแบบดั้งเดิม คือ อำนาจเชิงบังคับ ขู่เข็ญ หรือฮาร์ดพาวเวอร์ เช่น การใช้อำนาจทางการเมืองและการใช้อำนาจทางเศรษฐกิจซึ่งมุ่งคุกคามผู้อื่นศาสตราจารย์โจเซฟ ไนย์ ได้กล่าวถึงแหล่งที่มาของซอฟต์แวร์ว่าประกอบด้วยวัฒนธรรมที่สามารถโน้มน้าวผู้อื่นได้ ค่านิยมทางการเมืองทั้งในและนอกประเทศ และนโยบาย

ต่างประเทศที่ขอบรรณและใช้อำนาจอย่างมีศีลธรรม โดยหากประเทศหนึ่งมีวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผลประโยชน์และค่านิยมของประเทศอื่นหรือมีค่านิยมทางการเมืองสอดคล้องกันทำให้ซอฟต์แวร์ของประเทศนั้นเพิ่มขึ้น แต่หากประเทศที่ใช้อำนาจดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบก้าวร้าวซอฟต์แวร์ของประเทศนั้นก็น้อยลง อย่างไรก็ตามแม้การใช้ซอฟต์แวร์เป็นการใช้อำนาจโดยวิธีซึ่งนุ่มนวลกว่าฮาร์ดพาวเวอร์ แต่ผลจากการใช้ซอฟต์แวร์อาจไม่ส่งผลให้เกิดผลที่ดีกว่าฮาร์ดพาวเวอร์เสมอไป เนื่องจากซอฟต์แวร์อาจถูกนำไปใช้ได้ทั้งในทางที่ดีและไม่ดีได้เช่นกัน นอกจากนี้การใช้อำนาจยังอาจมีการใช้ ซอฟต์แวร์ร่วมกับฮาร์ดพาวเวอร์เพื่อให้เกิดผลตามที่ต้องการได้ (Thirawatt, 2022)

Cambridge Dictionary ได้ให้คำนิยามว่า ซอฟต์แวร์เป็นการใช้วัฒนธรรมและอิทธิพลทางเศรษฐกิจของประเทศใดประเทศหนึ่งเพื่อโน้มน้าวใจให้ประเทศอื่นปฏิบัติตามโดยปราศจากกำลังทางทหารซึ่งตรงกันข้ามกับคำว่า ฮาร์ดพาวเวอร์ที่เน้นการใช้กำลังทางทหาร (The Knowledge, 2022)

Collins English Dictionary ได้ให้คำนิยามว่า ซอฟต์แวร์เป็นความสามารถในการบรรลุเป้าหมายใด เป้าหมายหนึ่งโดยการใช้การทูตและการโน้มน้าวใจมากกว่าการใช้กำลัง (The Knowledge, 2022)

ในประเทศไทย Charoenwattanankul (2022) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ซอฟต์แวร์ว่า หมายถึงการใช้อำนาจ ที่ทำให้ผู้อื่นทำสิ่งที่ผู้ใช้อำนาจนั้นปรารถนาได้โดยไม่ต้องใช้กำลังบังคับ ไม่ใช่ด้วยการจ่ายเงิน ไม่ใช่ด้วยการบังคับด้วยปืน แต่ต้องทำให้เขานิยมชมชอบ และทำในสิ่งที่ต้องการได้อย่างสมัครใจ โดยองค์ประกอบที่ทำให้เกิดซอฟต์แวร์ 3 ประการได้แก่ วิธีการ คือ การใช้วิธีการใด ๆ ที่ไม่ใช่การบังคับ ทรัพยากร สามารถเป็นวัฒนธรรม อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ หรือทรัพยากรในเรื่องคุณค่าด้านต่าง ๆ ที่เป็นตัวอย่างให้เห็นออกมา (Lead by example) เช่นเดียวกันขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการใช้ซอฟต์แวร์และการประเมินผลลัพธ์ โดยต้องมีการประเมินว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นสามารถตอบเป้าประสงค์ของผู้ใช้ซอฟต์แวร์หรือไม่

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำทฤษฎีซอฟต์แวร์เชิงวัฒนธรรมผ่านสื่อบันเทิงในนี้ ได้แก่ ละครไทย ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่ง ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างแรงดึงดูดใจต่อกลุ่มผู้ชมทั้งในและต่างประเทศ โดยการนำเสนอองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ปรากฏในละครอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อองค์ประกอบเหล่านี้ทำงานร่วมกัน จะเกิดเป็นพลังซอฟต์แวร์ด้านการท่องเที่ยว ที่สามารถเปลี่ยนความชื่นชอบในละครให้กลายเป็นความต้องการเดินทางท่องเที่ยวจริง และส่งผลให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมในฐานะจุดหมายปลายทางที่น่าดึงดูดใจ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบของละครโทรทัศน์

คำภาษาอังกฤษว่า Melodrama ในภาษาไทยเทียบได้กับคำว่า ละคร ซึ่งหมายถึงการแสดงที่มีทั้งทำนองของอารมณ์และความรู้สึก ทั้งความสุขสมหวัง ความเศร้า ความอาฆาตพยาบาท และการประสานปรองดอง โดยละครโทรทัศน์คือการผสมรวมกันของโลกแห่งความเป็นจริงและจินตนาการ และเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Kaewthep, 2002) ในภาษาอังกฤษคำว่า Soap Opera หรือ Drama Series มีความหมายตรงกับคำว่า ละครโทรทัศน์ โดยละครโซปโอเปราเริ่มจากละครทางวิทยุที่เรียกว่า เรดิโอ โซป โอเปรา เพราะมีบริษัทผงซักฟอก

และสบู่เป็นผู้สนับสนุนรายการ และเมื่อเข้าสู่ยุคของสื่อโทรทัศน์ ละครโซปโอเปร่าก็ได้ยึดครองพื้นที่ในสื่อโทรทัศน์ มีกลุ่มผู้ชมหลักคือผู้ชมเพศหญิง ช่วงเวลาออกอากาศอยู่ช่วงกลางวันเป็นละครโทรทัศน์ มีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษ เช่น คำว่า Soap Opera หรือ Drama Series โดยละครโซปโอเปร่าเริ่มจากละครทางวิทยุที่เรียกว่า Radio Soap Opera เพราะมีบริษัทผงซักฟอกและสบู่เป็นผู้สนับสนุนรายการ และเมื่อเข้าสู่ยุคของสื่อโทรทัศน์ ละครโซปโอเปร่าก็ได้ยึดครองพื้นที่ในสื่อโทรทัศน์ มีกลุ่มผู้ชมหลักคือผู้ชมเพศหญิง ช่วงเวลาออกอากาศอยู่ช่วงกลางวันเป็นส่วนมาก เรียกว่าละครกลางวัน (daytime soaps) ส่วนละครช่วงกลางคืน เรียกว่า ละครไพรม์ไทม์ (primetime soaps) (Hinwiman et al., 2014) ละครโซปโอเปร่ามีการนำเสนอเป็นตอน ๆ ต่อเนื่องกันไปทางโทรทัศน์ มีเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตหรือเส้นเรื่องที่ดำเนินเรื่องราวต่อกันไปเรื่อย ๆ ซึ่งแต่ละชนชาติมีวิธีการสื่อสารและวัฒนธรรมที่นำเสนอออกมาแตกต่างกันออกไป (องอาจ สิงห์ลำพอง 2557) ต่อมาละครเริ่มมีหลายประเภทมากขึ้น คำว่าดราม่าซีรีส์ (Drama Series) จึงใช้เพื่อจำแนกประเภทละคร ซึ่งดราม่าซีรีส์หมายถึงละครโทรทัศน์แนวชีวิตทั้งหมด โดย Creeber (Hinwiman et al., 2014) จำแนกประเภทดราม่าซีรีส์ออกเป็นประเภทย่อย ๆ 5 ประเภท คือ ละครควาบอย (Western series) ละครวัยรุ่น (Teen series) ละครเกี่ยวกับตำรวจและสืบสวนสอบสวน (Police drama/ Action drama) ละครการแพทย์ (Medical series/Hospital drama) ละครนิยายวิทยาศาสตร์ (Sci-fi series)

ละครไทยเรื่องแรกคือเรื่อง สุยานีไม่ยอมแต่งงาน ออกอากาศทางช่อง 4 บางขุนพรหม เมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2499 โดยถ่ายทำในห้องส่งที่มีในห้องเดียว จากนั้นก็มีการพัฒนาเนื้อหาจากละครชีวิตเล็ก ๆ เป็นละครหนัก ๆ ที่มีคุณภาพมากขึ้น ต่อมาการทำละครโทรทัศน์ที่มาจากนวนิยาย เริ่มมีการถ่ายทำนอกสถานที่ แต่หลังจากปี พ.ศ. 2511 หัวหน้าฝ่ายจัดรายการได้พ้นจากหน้าที่ทำให้ละครไม่สร้างความตื่นตาตื่นใจมากนัก อีกทั้งผู้ชมมีทางเลือกในการรับชมรายการรูปแบบอื่นมากขึ้น ทำให้ละครมีความนิยมลดลง และกลับมาได้รับความนิยมอีกครั้งเมื่อปีพ.ศ. 2519 เมื่อสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 เริ่มทำการเผยแพร่ออกอากาศและผลิตละครอย่างจริงจัง ผู้ชมเริ่มกลับมาสนใจละครโทรทัศน์และทำให้เกิดการแข่งขันในการผลิตละครโทรทัศน์มากขึ้นจนมาถึงปัจจุบัน (Singlumphong, 2014) ละครไทยจัดเป็นสื่อบันเทิงที่เอารสมากกว่าเอาเรื่อง อันเป็นแบบแผนการชมละครที่ต่อยอดมาจากมหรสพแบบดั้งเดิม ตั้งแต่ยุคลิเกเฟื่องฟู อีกทั้งละครไทยยังวนเวียนเกี่ยวกับเรื่องเดิม ๆ ซ้ำไปซ้ำมาหรือนักกลับมาทำซ้ำ หรือการวนนำมาฉายใหม่ในเวลาอื่นเมื่อละครออกอากาศจบไปแล้ว โดย Eco (1985 อ้างถึงใน (Kaewthep, 2009) ว่ามีวิธีการทำซ้ำหลายรูปแบบ ได้แก่

1. Retake ทำซ้ำในลักษณะให้ตัวละครหลักเจอกับันตรายทั้งแบบเดิมและเอามาเริ่มต้นใหม่ โดยอาเปลี่ยนนักแสดง เช่น ภาพยนตร์เรื่องซูเปอร์แมน หรือ เจมส์ บอนด์
2. Remake เอาเรื่องเดิมทุกอย่างมาทำใหม่ทั้งหมด โดยใช้ตาราชุดใหม่เพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่าง
3. Series เป็นงานชุดที่มีนักแสดงหลักชุดเดิม เค้าโครงเรื่องคล้ายเดิม แต่ตัวละครรองและตัวประกอบเปลี่ยนไปทั้งหมด
4. Saga เป็นเรื่องเล่ายาว ๆ เกี่ยวกับครอบครัวหรือกลุ่มสังคมที่น่าสนใจ แต่ตัวละครในเรื่องอาจเปลี่ยนแปลงไป ตัวอย่างเช่น ตัวละครมีอายุมากขึ้นตามกาลเวลา เช่น ละครโทรทัศน์เรื่องสี่แผ่นดิน

องค์ประกอบของละครโทรทัศน์

Bignell & Woods (2022) อธิบายว่าองค์ประกอบของละครประกอบด้วย มีตัวละครกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งตัวละครเหล่านี้อยู่ในสถานที่เดียวกัน และเกิดเรื่องราวหลากหลายซ้อนทับกัน โดยละครโทรทัศน์มีเอกลักษณ์ 2 ประการ คือเป็นรูปแบบรายการที่สะท้อนความเป็นจริงทางสังคม เป็นบทเรียนที่ผู้คนได้เรียนรู้ และเป็นรูปแบบรายการที่ใช้วัตถุดิบด้านอารมณ์และความรู้สึกที่หลากหลายครบรส เช่น รักโลก โกรธ หลง การแก้แค้น ความริษยา ตลกขบขัน ความเศร้า ความเสน่ห์หาหรือแรงบันดาลใจ (Hinwiman et al., 2014)

ผู้ริเริ่มการคิดองค์ประกอบของละครคืออริสโตเติล โดยบันทึกแรกของอริสโตเติลแสดงองค์ประกอบของละครอยู่ในหนังสือที่ชื่อว่า Poetics ซึ่งถือว่าเป็นหนังสือทฤษฎีเล่มแรกของโลก โดยอริสโตเติลกล่าวว่ละครมีทั้งหมด 6 องค์ประกอบ ได้แก่ คำโครงเรื่อง (Plot) ตัวละคร (Character) แก่นเรื่อง (Theme) บทสนทนา (Dialogue) เพลง (Music) และภาพ (Spectacle) (Fink 2014)

1. คำโครงเรื่อง (Plot) เป็นส่วนที่บอกว่าเกิดอะไรขึ้นในละครโทรทัศน์บ้างตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งส่วนประกอบหนึ่งที่สำคัญมาก โดยมีโครงสร้าง 3 องค์ คือองค์ 1 ช่วงเริ่มต้น คือการสร้างเรื่องราวของตัวละคร บ่งบอกความต้องการและความขัดแย้งที่เกิดขึ้น องค์ 2 ช่วงกลางเรื่องเป็นช่วงการเดินทางของตัวละครไปสู่จุดวิกฤต (Crisis) การเผชิญอุปสรรค และความพยายามของตัวละคร เรื่องราวเป็นไปด้วยดีและแย่งจนไปสู่จุดสูงสุดของเรื่อง (Climax) และองค์ 3 ช่วงท้ายเรื่อง เรื่องราวดำเนินจากจุดสูงสุดและคลี่คลาย โดยโครงสร้าง 3 องค์ถือ เป็นกรอบที่สำคัญในเนื้อเรื่องใด ๆ เป็นหลักการพื้นฐานของโครงสร้างเรื่องราว โดยมีประกอบไปด้วยการกระทำที่ทำให้เรื่องเดินไปข้างหน้า ช่วงเวลาแห่งความตึงเครียดและผ่อนคลาย ซึ่งมีการเพิ่มขึ้นและลดลงในช่วงเวลาที่ต่างกัน และทำให้เรื่องตึงเครียดมากขึ้นจนไปสู่จุดสูงสุดของเรื่อง คำโครงเรื่องที่ตีความสมบูรณ์ในตัวเอง มีความยาวพอเหมาะ ทุกตอนมีความสัมพันธ์กันอย่างสมเหตุสมผล โดยเรื่องราวที่เกิดขึ้นในฉากหนึ่งต้องเป็นผลสืบเนื่องจากการกระทำในฉากก่อนหน้า และเป็นสาเหตุของเรื่องราวที่เกิดขึ้นต่อไปด้วย (Siks, 1977)

2. ตัวละคร (Character) ตัวละครอาศัยอยู่ในความขัดแย้งที่ขับเคลื่อนเนื้อเรื่อง โดยลักษณะของตัวละครแบ่งตามลำดับความสำคัญในเนื้อเรื่อง มี 4 ประเภท (Fink, 2014) ได้แก่

2.1 ตัวเอก (Protagonists) คือ ตัวละครหลัก ผ่านประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ที่สุด ซึ่งสะท้อนแก่นของเรื่อง (Theme) เป็นตัวละครธรรมดาที่อยู่ท่ามกลางสถานการณ์ที่ไม่ธรรมดา หรือตัวละครที่ไม่ธรรมดาอยู่ในสถานการณ์ที่ธรรมดา อาจมีปมในใจหรือจุดอ่อนบางอย่างที่ต้องเอาชนะเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องให้สมบูรณ์ พบเจอกับความเปลี่ยนแปลงและเรียนรู้บางสิ่งบางอย่างที่สะท้อนแก่นเรื่อง การวิเคราะห์คุณลักษณะของตัวเอกสามารถแบ่งได้ 3 ประเภท คือ Seeking Hero ตัวเอกที่ถูกส่งไปค้นหาบางสิ่งบางอย่างหรือคลี่คลายปมบางอย่าง Victimized Hero ตัวเอกที่ถูกกลั่นแกล้งรังแก ถูกใส่ร้าย และต้องพิสูจน์ตัวเอง และ Righteous ตัวเอกที่มีคุณธรรม (Kaewthep, 2009)

2.2 ตัวร้าย (Antagonists) คือ ตัวละครเป็นอุปสรรคที่ขวางการบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของตัวเอก ซึ่งอาจเป็นตัวละครอื่น เป็นแรงขับภายนอก เช่น สภาพแวดล้อม โชคชะตา หรือ แรงขับภายในตัวละคร เช่น การต่อสู้ภายในจิตใจของตัวเอง โดยความขัดแย้งที่

เกิดขึ้นแบ่งเป็น 3 รูปแบบใหญ่ๆ คือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับจิตใจของตัวเอง

2.3 ตัวละครสนับสนุน (Supporting Characters) คือ ตัวละครที่คอยสนับสนุนตัวเอง หรือตัวร้าย และมีเรื่องราวเป็นของตัวเอง ส่วนใหญ่มีหน้าที่เป็นที่ปรึกษา คู่หู หรือผู้ที่คอยโต้แย้ง ตัวเอกหรือตัวร้าย

2.4 ตัวประกอบ (Functionaries) คือ ตัวละครที่ปรากฏตัวสั้น ๆ ตามความจำเป็นของเนื้อเรื่อง โดยอาจเรียกว่านักแสดงเอ็กสตรา (Extras) เช่น ฉากที่มีคนจำนวนมากรวมตัวกัน

นอกจากนี้ ยังสามารถแบ่งประเภทตัวละครตามลักษณะการวางนิสัยของตัวละคร ได้เป็น 2 ประเภท (Siks, 1977) ดังนี้ 1. ตัวละครที่มีลักษณะแบบตายตัว (Typed Character) หมายถึง ตัวละครที่มองเห็นได้ด้านเดียว มักมีลักษณะนิสัยตามแบบฉบับที่นิยมใช้กันในละครทั่วไป และ 2. ตัวละครที่เห็นได้รอบด้าน (Well-Rounded Character) หมายถึง ตัวละครที่มีความลึกซึ้งและเข้าใจได้ยากกว่าตัวละครที่มีลักษณะแบบตายตัว มักมีลักษณะคล้ายชีวิตของมนุษย์จริง ๆ มีทั้งส่วนที่ดีและส่วนที่ไม่ดีอยู่ในตัวละครนั้น

3. แก่นเรื่อง (Theme) หมายถึง อิทธิพลขององค์ประกอบละครไทยที่มีต่อการสร้างซอฟต์แวร์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยแนวคิดสำคัญของเรื่องที่ผ่านมาเกี่ยวข้องกับคุณธรรม ศีลธรรม ซึ่งสะท้อนผ่านตัวละครและเนื้อเรื่อง ส่วนใหญ่มักสะท้อนผ่านการเปลี่ยนแปลงและการเรียนรู้ของตัวเอกหรือตัวร้าย เป็นแนวคิดที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารกับผู้ชม

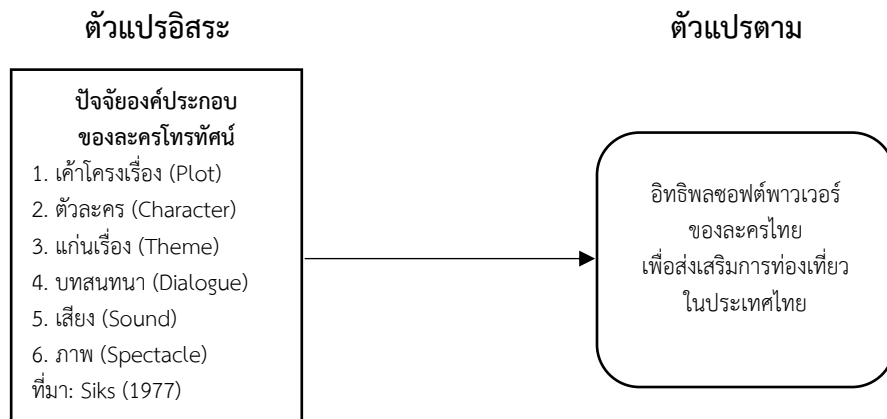
4. บทสนทนา (Dialogue) หมายถึง การบอกเล่าเรื่องราวในเนื้อเรื่องผ่านการพูดคุยกันระหว่างตัวละคร ทำหน้าที่ขับเคลื่อนโครงเรื่อง แสดงให้เห็นความคิดของตัวละคร และชี้ให้เห็นถึงแก่นเรื่อง บางครั้งบทสนทนาอาจแปลได้ทั้งความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย แต่จำเป็นต้องทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจได้ด้วยโดยบทสนทนาที่ดีควรแสดงลักษณะนิสัย ความคิด ความเห็น ความรู้สึก และอารมณ์ของผู้พูด รวมถึงต้องเขียนให้เหมาะสมกับประเภทละครและมีความเกี่ยวเนื่องในการดำเนินเรื่องด้วย

5. เสียง (Sound) เดิมทีสื่อเทเลกกล่าวถึงเสียงเพลง (Music) เพียงอย่างเดียว แต่ในปัจจุบันรวมถึงเสียงอื่น ๆ ที่อยู่ในละครด้วย ซึ่งในที่นี้รวมถึง เสียงเพลง (Music) เสียงเอฟเฟกต์ประกอบ (Sound Effect) และเสียงพูด (Voice) เพลงทำหน้าที่สร้างอารมณ์ บางครั้งอาจเปิดเผยถึงความรู้สึกของตัวละครเอกและทำให้เนื้อเรื่องสามารถดำเนินไปข้างหน้าได้ และเพลงอาจดำเนินไปพร้อมกับ การกระทำของตัวละครหรือขัดแย้งกับการกระทำของตัวละครก็ได้ เสียงที่อยู่ในเนื้อเรื่องอาจเป็นเสียงที่สร้างขึ้นใหม่หรือเป็นเสียงตามธรรมชาติ เสียงเอฟเฟกต์ช่วยเพิ่มความลึกในเนื้อเรื่อง ในขณะที่เสียงพูดสะท้อนลักษณะของตัวละครได้บางประการ เช่น สำเนียงการพูด ลักษณะการพูด เป็นต้น

6. ภาพ (Spectacle) หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้ชมสามารถเห็นได้จากบนหน้าจอ เช่น สถานที่ แสง เครื่องแต่งกาย การแต่งหน้า ทรงผม อุปกรณ์ประกอบฉาก ลักษณะภายนอกของนักแสดง ท่าทาง การเคลื่อนไหว มุมกล้อง ลักษณะพิเศษของภาพ การตัดต่อ เป็นต้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีขององค์ประกอบของละครโทรทัศน์โดยมีรายละเอียดดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวตามรอยละครไทยที่ได้รับความนิยม หรือผู้มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยวตามรอยละครไทย เช่น ผู้นำชุมชน บุคคลที่มีความรู้ประจำสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้น ๆ ที่ให้บริการนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวตามรอยละคร รวมไปถึงผู้ประกอบการงานบริการทางด้านการท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับแหล่งท่องเที่ยวตามรอยละคร จำนวน 10 คน ใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างให้ตรงตามหลักเกณฑ์หรือจุดมุ่งหมายของงานวิจัย ด้วยวิธีการคัดเลือกบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลได้ครบถ้วน มีเวลาเพียงพอในการให้ข้อมูล เพื่อสอบถามความคิดเห็นและข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตามรอยละครในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นวิธีสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์จัดเตรียมประเด็นสัมภาษณ์ไว้แบบกว้าง ๆ สามารถแทรกหรือเพิ่มเติมประเด็นเพื่อซักถามเมื่อต้องการให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกเพิ่มขึ้น โดยข้อคำถามได้จากการสังเคราะห์ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตามรอยละครเมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) แล้วนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์แก่นสาร (Thematic Analysis) เริ่มจากการทำความเข้าใจกับข้อมูลโดยอ่านหรือฟังข้อมูลซ้ำ ๆ เพื่อเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง จากนั้นจึงเข้าสู่ การสร้างรหัสเริ่มต้นเพื่อระบุประเด็นย่อยที่สำคัญในข้อมูล แล้วจึงจัดกลุ่มรหัสที่เกี่ยวข้องกันเป็นแนวคิดเบื้องต้น ขั้นตอนต่อไปคือการทบทวนแนวคิด เพื่อตรวจสอบความชัดเจนและความครอบคลุมของแนวคิด ก่อนกำหนดชื่อและอธิบายแนวคิดให้ชัดเจนและมีความหมาย และสรุปผลโดยนำเสนอแนวคิดพร้อมข้อมูลอ้างอิงจากผู้ให้ข้อมูลและตีความในบริบทของคำถามวิจัยการวิเคราะห์ข้อมูลทำทุกครั้งที่สิ้นสุดการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนผู้วิจัยถอดเทปและเขียนรายละเอียดของการสัมภาษณ์ออกมา จึงนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาประเด็นการสัมภาษณ์ คือ ปัจจัยองค์ประกอบของละครโทรทัศน์ ประกอบด้วย เค้าโครงเรื่อง ตัวละคร แก่นเรื่อง บทสนทนา เสียง และภาพ โดยผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล แล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 10 ท่าน สามารถสังเคราะห์ได้แนวคิดหลัก คือ การสร้างประสบการณ์ร่วมและแรงบันดาลใจผ่านเนื้อหาและงานสร้าง โดยเน้นย้ำบทบาทของละครในการทำให้ผู้ชมรู้สึกเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวและเกิดแรงจูงใจในการเดินทาง การนำเสนอที่ดึงดูดทั้งด้านเนื้อหา การแสดง และองค์ประกอบงานสร้าง เช่น บรรยากาศ ภาษา เพลง และสถานที่ถ่ายทำ ล้วนส่งเสริมให้ผู้ชมเกิดจินตนาการ อยากสัมผัสประสบการณ์จริง และอยากเดินทางตามรอย โดยแบ่งอิทธิพลขององค์ประกอบละครไทยต่อซอฟต์แวร์ด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยออกเป็น 4 ประเด็นย่อย ดังนี้

1. อิทธิพลของการสร้างประสบการณ์ร่วมและแรงบันดาลใจผ่านเนื้อหาและงานสร้าง

ละครไทยมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ชมอยากเดินทางท่องเที่ยวผ่านการสร้างประสบการณ์ร่วม โดยเน้นที่การนำเสนอที่ดึงดูดทั้งด้านเนื้อหา การแสดง และองค์ประกอบงานสร้างต่าง ๆ

การบรรยายสถานที่และภาพลักษณ์ที่สวยงาม ผู้ให้ข้อมูลหลักเน้นย้ำว่า บทประพันธ์และฉากถ่ายทำที่สวยงาม มีอิทธิพลอย่างมากในการดึงดูดผู้ชมให้รู้สึกอยากไปสัมผัสประสบการณ์จริงราวกับหลุดเข้าไปในเรื่องราว การนำเสนอธรรมชาติที่งดงามยิ่งกระตุ้นให้เกิดความปรารถนาที่จะเดินทาง เนื้อเรื่องและการแสดงที่สร้างอารมณ์ร่วม การที่ผู้ชมสามารถเข้าถึงและรู้สึกร่วมไปกับเนื้อเรื่องและตัวละครเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งส่งผลให้ละครน่าติดตามและน่าประทับใจ การแสดงที่เข้าถึงอารมณ์ช่วยให้ผู้ชมผูกพันกับเรื่องราว

การใช้ภาษาและเพลงประกอบที่สื่อความหมาย ภาษาที่เป็นธรรมชาติและเพลงประกอบที่มีความหมายลึกซึ้งช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ร่วมอย่างมาก นอกจากนี้ เพลงประกอบที่มีความหมายเชื่อมโยงเรื่องราว ตัวละคร สร้างความผูกพันเป็นอีกปัจจัยที่ทำให้ผู้ชมมีอารมณ์ร่วมกับละครมากขึ้น

ความรู้สึกละเอินอยากไปสัมผัสสถานที่จริงตามรอย องค์ประกอบทั้งหมดข้างต้นนำไปสู่ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเดินทางไปตามรอยละคร ซึ่งสะท้อนว่าละครสามารถกระตุ้นให้ผู้ชมอยากเชื่อมโยงตนเองกับโลกในละครและสัมผัสประสบการณ์จริง

2. อิทธิพลของชื่อเสียง กระแส และอัตลักษณ์ที่แข็งแกร่ง

ชื่อเสียงและกระแสความนิยมของละคร นักแสดง หรือสถานที่ถ่ายทำ มีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวตามรอย อัตลักษณ์ที่โดดเด่น ทั้งจากนักแสดงและสื่อที่นำเสนอ ก็เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างการรับรู้และการพูดถึง

ชื่อเสียงของบทประพันธ์และนักแสดง ชื่อเสียงของบทประพันธ์ที่มีฐานผู้อ่านจำนวนมากสามารถกระตุ้นให้เกิดความสนใจในสถานที่ถ่ายทำได้ ขณะเดียวกันนักแสดงที่มีชื่อเสียงและแฟนคลับจำนวนมากก็มีบทบาทสำคัญในการสร้างกระแสการท่องเที่ยว ทำให้เกิดกระแสท่องเที่ยวตาม ผู้คนให้ความสนใจ

บุคลิกและการสื่อสารของนักแสดง นอกจากชื่อเสียง บุคลิกและสไตล์ของนักแสดงก็มีผลต่อความน่าสนใจของสถานที่ การสื่อสารนอกจอผ่านเบื้องหลังหรือโซเชียลมีเดีย มีอิทธิพลในการกระตุ้นความสนใจให้ผู้ชมอยากเดินทางตามรอย

ภาษาและเพลงที่เป็นกระแส มีเอกลักษณ์ ภาษาที่กำลังเป็นกระแสหรือภาษาท้องถิ่นที่ใช้ในละครสามารถเพิ่มความน่าสนใจและสร้างเอกลักษณ์ได้ เพลงประกอบมีความสำคัญมากทำให้เพลงกลายเป็นสัญลักษณ์ของละคร

ชื่อเสียงสถานที่ถ่ายทำและการสร้างกระแส การที่ละครไปถ่ายทำในสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงอยู่แล้วจะยิ่งเพิ่มความสนใจ ละครที่มีกระแสดัง ทำให้เกิดกระแสเที่ยวตามรอยในโซเชียลมีเดียก็ยังส่งเสริมการท่องเที่ยวตามรอยได้อย่างมาก

3. อิทธิพลของการกระตุ้นการเรียนรู้และการส่งเสริมวัฒนธรรม

ละครไม่ได้เป็นเพียงแค่ความบันเทิง แต่ยังเป็นสื่อที่กระตุ้นให้ผู้ชมเกิดความต้องการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่แตกต่าง และประวัติศาสตร์ ซึ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสร้างความตระหนักในคุณค่าท้องถิ่น

การสอดแทรกวัฒนธรรม วิถีชีวิตในเนื้อหา ผู้ให้ข้อมูลหลักเน้นย้ำว่า การสอดแทรกวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในเนื้อหาละครมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นความสนใจ นอกจากนี้ละครที่นำเสนอวิถีชีวิตพื้นบ้านที่ไม่เคยรู้จักมาก่อนก็ทำให้ผู้ชมอยากศึกษาวัฒนธรรมเพิ่มเติมแสดงให้เห็นว่าละครเป็นช่องทางที่ดีในการเผยแพร่วัฒนธรรม

เนื้อหาที่มีสาระและกระตุ้นการเรียนรู้ ผู้ชมมองหาละครที่ให้แง่คิดและมีคุณค่ามากกว่าแค่ความบันเทิง รวมถึงการใช้ภาษาท้องถิ่นทำให้อยากรู้ที่มาและเรียนรู้วิถีของชาวบ้าน ทั้งหมดนี้สะท้อนว่าละครสามารถกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นและส่งเสริมการเรียนรู้ได้

การสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น การนำเสนอวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในละครยังช่วยสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่น มีส่วนช่วยเสริมสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของและเป็นแรงผลักดันสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในท้องถิ่นนั้น ๆ

4. อิทธิพลด้านการผลิต การเข้าถึง และความยั่งยืน

ประเด็นนี้ครอบคลุมปัจจัยเชิงปฏิบัติและกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตละครและการนำเสนอ เพื่อดึงดูดผู้ชมและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ความสมดุลระหว่างความแปลกใหม่ คุณภาพงานสร้าง การบริหารจัดการ และความสะดวกในการเข้าถึง เป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จของละครในการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการท่องเที่ยว

เนื้อหาที่สดใหม่และพัฒนาการตัวละคร ผู้ชมต้องการความแปลกใหม่และเนื้อหาที่คาดไม่ถึง นอกจากนี้การมีตัวละครที่มีมิติและมีการเติบโตที่น่าเชื่อถือก็ทำให้ผู้ชมผูกพันและอยากติดตาม ซึ่งรักษาความน่าสนใจของละครในระยะยาว

คุณภาพงานสร้างและการจัดการสถานที่ คุณภาพของการแสดง ฉาก การตัดต่อ ควรเข้าถึงบทบาทที่สมจริง รวมถึงองค์ประกอบด้านเสียง การถ่ายทำในสถานที่ดังก็มีความท้าทายด้านเวลาและเงินทุน ซึ่งต้องมีการบริหารจัดการที่ดี

กลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวและลดความจำเจ ละครไทยมีศักยภาพในการเป็นสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรมีการสลับสถานที่ใหม่ ๆ เพื่อลดความเบื่อหน่าย และการเลือกสถานที่ต้องกลมกลืนกับเนื้อเรื่อง ไม่ให้รู้สึกฝืนหรือโฆษณาเกินไป

ด้านความสะดวกและการเป็นตัวเสริม ผู้ให้ข้อมูลมองว่าละครเป็น ตัวเสริมในการกระตุ้นการท่องเที่ยว ผู้ชมจะอยากไปถ้าสถานที่ไม่ไกล และมีความน่าสนใจ การตัดสินใจขึ้นอยู่กับโอกาสและ

ความสะดวกในการเดินทาง ดังนั้นละครเป็นปัจจัยสำคัญแต่ต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วยเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวตามรอยอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยนี้พบว่า การสร้างประสบการณ์ร่วมและแรงบันดาลใจผ่านเนื้อหาและงานสร้างของละครไทยมีอิทธิพลอย่างมากต่อซอฟต์แวร์ด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดซอฟต์แวร์เกิดจากการดึงดูดใจผ่านวัฒนธรรมของ Nye (2021) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการบรรยายสถานที่และภาพลักษณ์ที่สวยงาม ในละครเป็นอิทธิพลสำคัญที่ดึงดูดความสนใจของผู้ชม ภาพฉากถ่ายทำที่งดงาม โดยเฉพาะฉากธรรมชาติ ทำให้ผู้ชมรู้สึกเหมือนได้เข้าไปอยู่ในสถานที่นั้นและกระตุ้นความปรารถนาที่เดินทางไปสัมผัสประสบการณ์จริง การค้นพบนี้สนับสนุนงานวิจัยของ Siripol (2019) ที่พบว่าโครงเรื่องที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์และความเป็นไทยส่งผลต่อความตั้งใจของผู้ชมในการเดินทาง นอกจากนี้ Ngamsilpasathian (2020) ยังกล่าวว่าฉากถ่ายทำจริงในภาพยนตร์หรือละครที่มีเนื้อเรื่องน่าสนใจสามารถกระตุ้นการตัดสินใจท่องเที่ยวผ่านความรู้สึกอินหรือมีอารมณ์ร่วม

เนื้อเรื่องและการแสดงที่สร้างอารมณ์ร่วม เป็นอีกอิทธิพลสำคัญที่ทำให้ละครน่าติดตาม บทประพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ชม และนักแสดงที่มีทักษะดีสร้างความผูกพันกับตัวละคร ทำให้ผู้ชมเข้าถึงและรู้สึกไปกับเรื่องราว ผลวิจัยนี้สอดคล้องกับ Kim (2020) ที่พบว่าความสามารถในการแสดงของนักแสดงและลักษณะเฉพาะของตัวละครมีผลต่อแรงจูงใจในการเดินทางไปยังสถานที่ถ่ายทำ และผู้ชมมีแนวโน้มต้องการสัมผัสประสบการณ์เดียวกับที่เห็นในละคร โดยเฉพาะเมื่อเนื้อหาเน้นวัฒนธรรมและบรรยากาศเฉพาะถิ่น นอกจากนี้ Hudson & Ritchie (2020) ยังระบุว่านักแสดงที่มีชื่อเสียงสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของจุดหมายปลายทาง ในด้านแก่นเรื่อง (Theme) การถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นก็เป็นอิทธิพลสำคัญที่กระตุ้นความสนใจในการเดินทาง

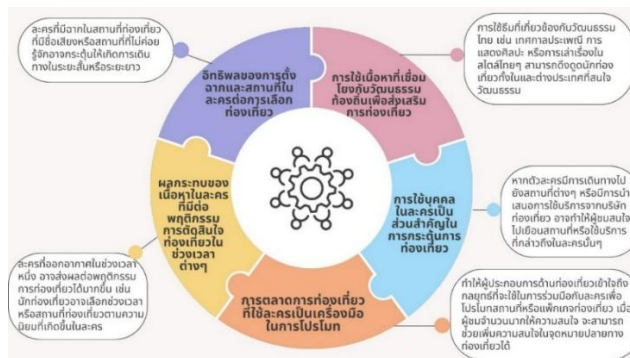
การใช้ภาษาและเพลงประกอบที่สื่อความหมาย ก็มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างประสบการณ์ร่วม บทสนทนาที่ใช้ภาษาธรรมชาติหรือภาษาสื่ออารมณ์ดี ๆ ทำให้ผู้ชมรู้สึกเข้าถึงได้ง่าย ส่วนเพลงประกอบที่มีความหมายและเชื่อมโยงเรื่องราว ตัวละคร ช่วยสร้างความผูกพันและพลังให้กับฉาก Huang & Lee (2020) สนับสนุนว่าภาษาในละครมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นการท่องเที่ยว

องค์ประกอบเหล่านี้รวมกันนำไปสู่ความรู้สึกอยากไปสัมผัสสถานที่จริงตามรอยละคร ผู้ชมรู้สึกเหมือนได้เป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวและอยากซึมซับบรรยากาศจริง ภาพ (Spectacle) โดยเฉพาะสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย เทคนิคการถ่ายทำที่สมจริง การแต่งกายสวยงามและสถานที่ที่เดินทางสะดวก ล้วนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางซึ่งสอดคล้องกับ Tan (2021) ยืนยันว่าภาพสถานที่จริงมีผลต่อความรู้สึกอยากตามรอยละคร

จากการศึกษาชี้พบว่าซอฟต์แวร์จากละครไทยมีอิทธิพลอย่างมากต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของอุตสาหกรรมละครในการเป็นกลไกสำคัญปัจจัยหลักคือ บทบาทของนักแสดงชื่อดังที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบและการท่องเที่ยวตามรอยละคร เช่น การแต่งชุดไทยเที่ยววัดไชยวัฒนาราม ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ผู้ชมเดินทางตามสถานที่ในละครเพื่อสัมผัสประสบการณ์จริง นอกจากนี้ ละครไทยยังชักจูงใจให้ผู้ชมท่องเที่ยวในประเทศ ผ่านการนำเสนอภาพและบรรยากาศสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างน่าดึงดูดใจ รวมถึง การสอดแทรกวัฒนธรรมและอัต

ลักษณะท้องถิ่น ก็มีอิทธิพลสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและดึงดูดความสนใจให้ผู้ชมอยากเดินทางไปสัมผัสด้วยตนเอง ยิ่งไปกว่านั้น ประเทศไทยยังมีความสามารถในการ เปลี่ยนสถานที่ท่องเที่ยวที่ผู้ชมตั้งใจเลือกได้อย่างชัดเจน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Stephen (2024) ที่พบว่าละครแนว Boys' Love (BL) ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ด้านความหลากหลายทางเพศและวัฒนธรรมของไทย ดึงดูดนักท่องเที่ยว และงานวิจัยของ Sompong et al. (2024) ที่ชี้ว่าการนำเสนอวัฒนธรรมในละครมีผลต่อการตัดสินใจเดินทางและการท่องเที่ยวตามรอยละคร โดยรวมแล้วซอฟต์แวร์จากละครไทยเป็นเครื่องมือสำคัญที่มีหลายมิติในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของประเทศไทย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย



จากภาพแสดงถึงอิทธิพลขององค์ประกอบละครไทยต่อซอฟต์แวร์ด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยมีกลไกการทำงานร่วมกันของอิทธิพลด้านต่าง ๆ ได้แก่ อิทธิพลจากเวลาและสถานที่ในการตัดสินใจเดินทาง การใช้เนื้อหาที่เชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างแรงดึงดูดใจ การใช้บุคคลและเครือข่ายเป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการเดินทาง การใช้กลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มนักท่องเที่ยว ผลกระทบจากเนื้อหาที่ถูกเผยแพร่ในแต่ละช่วงเวลาต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และการใช้เครือข่ายในการเสริมการตลาด ทุกส่วนทำงานสัมพันธ์กันเพื่อสร้างแรงจูงใจและส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การสร้างแพ็คเกจท่องเที่ยวตามรอยละคร ควรออกแบบแพ็คเกจท่องเที่ยวที่พาผู้ท่องเที่ยวไปเยือนสถานที่ที่มีความสำคัญในละครโดยตรง เช่น วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร หรือพระราชวังบางปะอิน
2. การพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวที่เน้นสถานที่ปรากฏในละคร ควรพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวที่ละเอียดอ่อนขึ้น เน้นเรื่องราวและบริบทของสถานที่ที่ปรากฏในละคร ซึ่งเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

3. กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับละคร ส่งเสริมการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่น่าเสนอให้ผู้ท่องเที่ยวได้สัมผัสบรรยากาศตามรอยตัวละครในละคร เช่น กิจกรรมการแต่งกายชุดไทย การเยี่ยมชมร้านอาหารที่ตัวละครไป หรือการทำกิจกรรมพิเศษที่มีการอ้างอิงจากเนื้อเรื่องของละคร

4. เสริมสร้างความร่วมมือกับธุรกิจท่องเที่ยวท้องถิ่น สนับสนุนการสร้างสินค้าและของที่ระลึกที่เกี่ยวข้องกับละครในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เช่น เสื้อผ้า เครื่องประดับ หรือของที่ระลึกที่มีในละคร เพื่อเพิ่มความน่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายการศึกษาไปยังสื่ออื่น เช่น สื่อออนไลน์ โซเชียลมีเดีย Influencer Marketing เพื่อเปรียบเทียบอิทธิพลซอฟต์แวร์ด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยที่เกิดขึ้น

2. ศึกษาผลกระทบของละครประเภทต่าง ๆ โดยแยกศึกษาอิทธิพลของละครแต่ละประเภท เช่น วัฒนธรรมท้องถิ่น ผจญภัย พัฒนาเศรษฐกิจ

3. ศึกษาผลกระทบของละครต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในอนาคต

4. วิจัยการตลาดการท่องเที่ยวแบบเจาะลึก โดยศึกษาการใช้กลยุทธ์การตลาดที่ใช้ละครในการโปรโมทสถานที่ท่องเที่ยวที่ไม่เป็นที่รู้จัก และทดสอบกลยุทธ์ในระดับต่าง ๆ

References

- Bignell, J. & Woods, F. (2022). *An introduction to television studies*. Routledge.
- Charoenwattanankul, P. (2022). "Soft Power" thī pen mākkwa kān khāi khōng: mum khōng chabap ratthasāt ["Soft Power" Beyond Commercialization: A Political Science Perspective]. Thammasat University. Retrieved from <https://tu.ac.th/thammasat-020565-soft-power>
- Fink, E. J. (2014). *Dramatic story structure: A primer for screenwriters*. Routledge.
- Hinwiman, S. et al. (2014). *khwāmru būangton thāng wittayū læ thōrathat* [Introduction to Broadcast and Digital Media]. (2nd rev. ed.). Thammasat University Press.
- Huang, S. & Lee, J. (2020). Language and its impact on tourism decision-making: Evidence from Chinese television dramas. *Tourism Geographies*. 22(3), 441–460. <https://doi.org/10.1080/14616688.2019.1600002>
- Hudson, S. & Ritchie, J. R. B. (2020). Film tourism and destination marketing: The role of popular media in destination image formation. *Tourism Management Perspectives*. 35, 100700. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.100700>
- Kaewsiriya, P. (2023). praphēt sō phā wō (hā F) thī chai sūsān song phon tō ‘ākān tatsinchai mā thōngthīeo chāngwat Nakhōn Sī Thammarāt [Soft Power (5F) Type for Various Appl Affecting Decision Making to Travel to Nakhon Si Thammarat Province]. *Thai Media Fund Journal*. 2(2), 54-82. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/tmfjournal/article/view/265865>

- Kaewthep, K. (2002). **sū bant̄hoēng: ‘amnat̄ hæng khwām rai sārā** [Entertainment Media: The Power of Nonsense]. all about print company limited.
- Kaewthep, K. (2009). **kān wikhro sū: nāēkhīt læ theknik** [Media Analysis: Concepts and Techniques]. 4thed. Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University.
- Kim, S. (2020). Extraordinary experience: Understanding the motivations behind visitors to film locations. **Journal of Travel Research**. 59(4), 779–796.
<https://doi.org/10.1177/0047287519851229>
- Ngamsilpasathian, A. (2020). nāēothāng kān yok radap khunnaphāp khōng sathānthī thāi tham phāpphayon læ lakhōn thōrathat nai prathēt Thai phūā songsoēm kānthōngthīeo [Approach to improve the quality of movie and television series filming locations in Thailand to promote tourism]. **Journal of Faculty of Humanities and Social Sciences Thepsatri Rajabhat University**. 11(2), 59–74.
- Nye, J. S. (2021). Soft power: the evolution of a concept. In **Essays on evolutions in the study of political power**. (pp. 196-208). Routledge.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2007). **phān phatthana sēthakit læ sangkhom hæng chāt chabap thī sip Phō.Sō. sōngphanhārōjhasip - sōngphanhārōjhasipsī** [National Economic and Social Development Plan, Volume 10, 2007-2011]. Retrieved from https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=5747&filename=develop_issue
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2022). **phān phatthana sēthakit læ sangkhom hæng chāt chabap thī sipsām Phō.Sō. sōngphanhārōjhoksiphok - sōngphanhārōjchetsip** [National Economic and Social Development Plan, Volume 13, 2023-2027]. Retrieved from https://www.nesdc.go.th/article_attach/article_file_20230307173518.pdf
- Siks, G. B. (1977). **Drama with Children: Geraldine Brain Siks**. Harper & Row.
Retrieved from <https://books.google.co.th/books?id=TRjuAAAAAMAAJ>
- Singlumpong, O. (2014). **krabuānkān phalit lakhōn thōrathat 1sted** [The Paradigm of Television Drama Production]. Se-ed Education Public Company Limited.
- Siripol, V. (2019). **nāēothāng songsoēm kānthōngthīeo phān lakhōn: kōrani suksā lakhōn thōrathat rūang " bupphēsanniwāt** [The approach to promote tourism through drama: case study Love Destiny television drama]. National Institute of Development Administration.

- Sompong, W., Waiyakarn, S., Komolvaniij, P., Natibanluerit, K. & Phiromswad, T. (2024). *kānnam sancē nūāhā thāng watthanatham khōng lakhōn thōrathat Thai lē khwāmphungphōchai nai kāndōenthāng tām rōj lakhōn thōrathat watthanatham changwat Phra Nakhōn Sī ‘Ayutthaya prathet Thai [Presentation of Cultural Content of Thai Television Dramas and Satisfaction in Traveling in the Footsteps of Cultural Television Drama series in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, Thailand]. St. Theresa Journal of Humanities and Social Sciences.* 10(1), 108-117.
- Stephen, L. (2024). BL Drama: The Thai Entertainment Industry as a Source of Soft Power. *English Language, Literature & Culture.* 9(3), 72-76. Retrieved from <https://doi.org/10.11648/j.ellc.20240903.13>
- Tan, R. (2021). The effect of television drama on tourism decisions: A linguistic perspective. *Journal of Tourism and Cultural Change.* 19(2), 123–139. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/14766825.2020.1765019>
- Thailand Science Research and Innovation (TSRI). (2021). *mōradok watthanatham lē sēthakit sāngsan: SOFT POWER phūā kānphatthanā thī yangyūn [Cultural heritage and creative economy: soft power for sustainable development].* Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/1gETE7HCm6HlNSl6jSULghYujSdtL8-CO/view>
- The Editorial Board. (2024). ' *sō phā wō* ' pluk sēthakit krung thēp thurakit ['Soft power' stimulates the economy]. Retrieved from <https://www.bangkokbiznews.com/business/1122356>
- The Knowledge. (2022). *Soft Power.* 4(22), 1-51.
- The Secretariat Office of the National Audio-Visual Committee. (2022). *yutthasāt kōng phāpphayon lē wī di that [Film and Video Division Strategy].* Retrieved from <https://filmcommittee.m-culture.go.th/th/strategic>
- Thirawatt, S. (2022). *Soft Power (‘amnāt lamun) [Soft power].* Retrieved from <https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>
- Tontraithong, C. (2022). *nēothāng kāntalāt phūā kānthōngthīeo tām rōj phāpphayon [Marketing strategies for film-induced tourism]. Silpakorn University e-Journal.* 42(2), 1-13.

แนวทางยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาข่าวปลอมของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดใน
เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

STRATEGIC GUIDELINES FOR SOLVING FAKE NEWS PROBLEMS OF THE
PROVINCIAL PUBLIC RELATIONS OFFICE IN THE UPPER NORTHEASTERN
REGION 1

ชาลิสา ชมภูราษฎร์¹ ศุภกฤต ปิติพัฒน์² บุษกร สุขแสน³ และประภาพร สุปัญญา⁴
Chalisa Chomphoorat¹, Supagrit Pitiphat², Bussagorn Suksan³ and Prapaporn Supanya⁴

^{1,2,3,4} หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

^{1,2,3,4} Doctor of Philosophy, Development Strategy Program, Faculty of Humanities and Social
Sciences, UdonThani Rajabhat University
E-mail: chalisa1979@gmail.com

Received:	December 26, 2024
Revised:	May 18, 2025
Accepted:	May 19, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมของประชาชน
ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 และ 2) นำเสนอแนวทางยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหา
ข่าวปลอมของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 การวิจัย
แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชาชนที่อาศัย
อยู่ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 จำนวน 20 ข้อ ข้อคำถามมี IOC อยู่ระหว่าง 0.80
ถึง 1.00 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (α) แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.859 กำหนดขนาด
ตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่าง 400 คน โดยใช้
วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม จำแนกตามพื้นที่ 5 จังหวัด เฉลี่ยตามสัดส่วนประชากร และวิเคราะห์
ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอ้างอิง
ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สำหรับระยะ
ที่ 2 สร้างยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาข่าวปลอม กำหนดกลุ่มเป้าหมายโดยวิธีแบบเจาะจง พิจารณา
เน้นคุณสมบัติที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและเป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการสื่อสารเกี่ยวกับข่าวปลอมไม่น้อยกว่า
5 ปี จำนวน 15 คน ใช้แบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุม
ระดมสมอง ระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิ และแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลตามประเภทข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึก
การประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา
วิเคราะห์ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ การวิเคราะห์ SWOT เพื่อสรุปเป็นร่างแนวทางยุทธศาสตร์การ

แก้ไขปัญหาข่าวปลอมของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีการรู้เท่าทันข่าวปลอมอยู่ในระดับมาก ประชาชนที่มีจังหวัดที่อยู่อาศัย รุ่นอายุ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 2) ผลการนำเสนอแนวทางยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาข่าวปลอม จำแนกออกเป็น 3 แนวทาง ยุทธศาสตร์ ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดกลไกกระบวนการตรวจสอบข่าวปลอม การสร้างสังคมแห่งการรู้เท่าทันข่าวปลอมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และใช้สื่อได้อย่างปลอดภัย และการยกระดับสำนักงานให้เป็นหน่วยงานด้านการแก้ไขปัญหาข่าวปลอมที่มีประสิทธิภาพสูง

คำสำคัญ

ข่าวปลอม สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด ยุทธศาสตร์การพัฒนา การแก้ไขปัญหา

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the level of fake news literacy among people in Upper Northeastern Region 1, and 2) present strategic guidelines for solving the fake news problem for Provincial Public Relations Offices in Upper Northeastern Region 1. The research was conducted in 2 phases. Phase 1 involved collecting data via a questionnaire consisting of 20 items from people living in Upper Northeastern Region 1. The index of item-objective congruence (IOC) ranged from 0.80 to 1.00, and the Cronbach's alpha coefficient (α) for the entire questionnaire was 0.859. The sample size was determined using Yamane's formula at a 5% margin of error**, yielding 400 respondents**. Cluster sampling was used, stratified by 5 provinces and proportionate to the population. Data were analyzed using descriptive statistics (frequency, percentage, mean, and standard deviation) and inferential statistics (one-way ANOVA) using a statistical software package for social sciences. Phase 2 focused on developing strategies for solving the fake news problem. The target group of 15 experts was selected through purposive sampling, focusing on those with at least 5 years of experience in communication related to fake news. Workshop records were used to collect data from brainstorming sessions among experts. Data from the workshop, including opinions and suggestions, were categorized and analyzed using content analysis techniques, strategic positioning analysis, and SWOT analysis to develop draft strategic guidelines for solving the fake news problem for Provincial Public Relations Offices in Upper Northeastern Region 1.

The research findings revealed that 1) people in Upper Northeastern Region 1 had a high level of fake news literacy. People from different provinces, age groups,

and education levels showed statistically significant differences in fake news literacy levels at the 0.01 level**, and** 2) the proposed strategic guidelines for solving the fake news problem were classified into 3 strategies: promoting and developing mechanisms and processes for verifying fake news; creating a society with fake news literacy to build immunity and promote safe media use; and elevating the office to become a highly effective agency for solving fake news problems.

Keywords

Fake News, Provincial Public Relations Office, Development Strategy, Problem Solving

ความสำคัญของปัญหา

จากแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ได้กำหนดให้มีการส่งเสริมให้สื่อและสื่อสารมวลชนปฏิบัติงานบนเสรีภาพของสื่อ ควบคู่ไปกับจรรยาบรรณสื่ออย่างเคร่งครัดและมีความรับผิดชอบต่อสังคม พัฒนาเนื้อหาสาระที่เป็นข้อเท็จจริง และมีคุณภาพสูง รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันความรู้ในการเลือกรับปรับใช้สื่อหรือการรู้เท่าทันสื่อและสื่อออนไลน์แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป ตลอดจนการเฝ้าระวังการบริโภคสื่อที่เหมาะสม (Office of the National Economic and Social Development Council, 2023) ปัจจุบันการใช้งานอินเทอร์เน็ตในสังคมไทยเพิ่มสูงขึ้น จากการศึกษาของ Chunratanakul, Kalyanamitra, Niyomyaht & Lakkanapichonchat (2021) พบว่า หน่วยงานภาครัฐต่างให้ความสำคัญกับการใช้สื่อออนไลน์เพื่อช่วยในการติดต่อสื่อสาร การประสานงานภายในหน่วยงาน และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อประชาชน สอดคล้องกับภาคองค์กรธุรกิจ พิจารณาจากงานวิจัยของ Wongtha (2024) พบว่า องค์กรธุรกิจต่าง ๆ ใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือทางการตลาด เพื่อใช้เป็นช่องทางสร้างการรับรู้ และกระตุ้นความสนใจของผู้บริโภค และเช่นเดียวกันในแวดวงสื่อมวลชน Rattanaphong (2020) ระบุว่า สื่อมวลชนได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอข่าวมาอยู่บนพื้นที่สื่อออนไลน์มากขึ้น คนที่นำเสนอข่าวไม่จำเป็นต้องเป็นสำนักข่าวที่มีชื่อเสียง และข่าวเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบความถูกต้อง ทำให้สื่อออนไลน์กลายเป็นแหล่งข้อมูลจำนวนมากที่มีทั้งข้อมูลที่ถูกต้อง และข้อมูลที่เป็นเท็จหรือที่เรียกกันว่า “ข่าวปลอม”

“ข่าวปลอม” เป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หมายถึงข่าวที่เป็นการเผยแพร่ข้อมูลผิดข้อมูลเท็จ และข้อมูลบิดเบือนทั้งหมดหรือบางส่วน โดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม ซึ่งสร้างความเสียหายต่อบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กร (Balakrishnan, Ng & Rahim, 2021) ข้อมูลข่าวสารอันเป็นเท็จเหล่านี้กำลังแพร่ระบาด (infodemic) อย่างหนัก สร้างความตระหนักและความสับสนให้กับประชาชนในประเทศ (Chongwilakasem, Anutarasothi & Muangsuk, 2021) เมื่อพิจารณาจากจำนวนข่าวปลอมที่เกิดขึ้นบนโลกออนไลน์ในประเทศไทยพบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 128 เรื่องในเดือนตุลาคม 2565 เพิ่มขึ้นเป็น 201 เรื่องในเดือนมีนาคม 2566 โดยจำนวนข่าวปลอม เดือนตุลาคม 2565 จำนวน 128 เรื่อง เดือนพฤศจิกายน 2565 จำนวน 101 เรื่อง เดือนธันวาคม 2565 จำนวน

120 เรื่อง เดือนมกราคม 2566 จำนวน 132 เรื่อง เดือนกุมภาพันธ์ 2566 จำนวน 160 เรื่อง เดือนมีนาคม 2566 จำนวน 201 เรื่อง เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 10 ต่อเดือน (Ministry of Digital Economy and Society, 2023)

อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากข่าวปลอมแต่ละเรื่องนั้น มีการโพสต์และแชร์ส่งต่อกันในโลกออนไลน์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้คนในสังคมจำนวนมาก พิจารณาได้จากข้อมูลของ Anti-Fake News Center Thailand (2021) พบว่า ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2562 ถึง 23 ธันวาคม 2564 มีจำนวนผู้โพสต์ข่าวปลอม 1,167,543 คน และจำนวนผู้แชร์ข่าวปลอม 23,785,145 คน โดยช่วงอายุของผู้โพสต์และแชร์มากที่สุด มีอายุระหว่าง 18-24 ปี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 54.50 ขณะที่อายุ 55-64 ปี มีพฤติกรรมแพร่กระจายข่าวปลอมต่ำสุด คิดเป็นร้อยละ 0.10 สำหรับกลุ่มอาชีพที่สนใจประเด็นข่าวปลอมมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ กลุ่มผู้สื่อข่าว คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 16.70 เนื่องจากเป็นกลุ่มอาชีพที่ประชาชนให้ความสนใจ และเกิดความเชื่อถือในการเผยแพร่มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มผู้จัดการ/ผู้บริหาร ร้อยละ 9.30 และผู้ประกอบการต่าง ๆ ร้อยละ 8.00 ขณะที่กลุ่มอาชีพของผู้แชร์ข่าวที่เข้าข่ายเป็นข่าวปลอมมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ กลุ่มอาชีพครู/อาจารย์ ร้อยละ 14.00 ตามมาด้วย กลุ่มนักเรียน นักศึกษา และกลุ่มอาชีพช่างภาพ ร้อยละ 9.40 และกลุ่มอาชีพวิศวกร ร้อยละ 7.00 ตามลำดับ

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด เป็นหน่วยงานหลักด้านการประชาสัมพันธ์ของรัฐ สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี โดยเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด 5 แห่ง ได้แก่ อุดรธานี หนองคาย บึงกาฬ เลย และหนองบัวลำภู (Office of Strategy Management Upper Northeast Provincial Cluster 1, 2022) ต่างประสบปัญหาข่าวปลอมที่มีแนวโน้มแพร่กระจายและเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (Anutarasothi & Salathong 2019) จากการศึกษาที่ผ่านมา มีการระบุถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการรู้เท่าทันสื่อกับการเผยแพร่ข่าวปลอมในสื่อสังคมออนไลน์ กล่าวคือ หากบุคคลผู้รับข่าวสารขาดวิจารณญาณหรือการรู้เท่าทันต่อข่าวปลอมหรือข้อมูลที่บิดเบือนที่เผยแพร่ในโลกอินเทอร์เน็ต อาจก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อตนเองและสังคมโดยรวมได้ (Noosom & Sutthisrima, 2019) เมื่อพิจารณาจากผลการสำรวจสถานการณ์ระดับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของประชาชนในปี พ.ศ. 2563 (Ministry of Digital Economy and Society, 2023) พบว่า ในภาพรวมประเทศไทยมีผลคะแนนเฉลี่ยคือ 68.60 แสดงให้เห็นว่าประชาชนไทย มีความรู้ ทักษะ ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงานได้อย่างเหมาะสม หากพิจารณาเฉพาะกลุ่มจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า เลย บึงกาฬ หนองคาย และอุดรธานี เป็นจังหวัดที่มีผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับดี มีคะแนนเฉลี่ย 79.20, 70.30, 69.00 และ 68.00 ตามลำดับ แสดงว่าประชาชนโดยส่วนใหญ่ในเขตพื้นที่จังหวัดเหล่านี้สามารถค้นหาข้อมูล ใช้ข้อมูล และสื่อสารด้วยเครื่องมือทางดิจิทัลในชีวิตประจำวันและการทำงานได้อย่างเหมาะสม ยกเว้นหนองบัวลำภู มีผลการประเมินในระดับพื้นฐาน คะแนนเฉลี่ย 61.80 แสดงว่าประชาชนโดยส่วนใหญ่ในจังหวัดดังกล่าว สามารถเข้าใจทฤษฎี หลักการ แนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการใช้ข้อมูล การใช้งานเครื่องมือดิจิทัล อินเทอร์เน็ต เพื่อสื่อสารในสังคมดิจิทัลได้ในระดับพอใช้ หากพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเฉพาะด้านกฎหมายดิจิทัล (Digital Law) พบว่า โดยส่วนใหญ่มีผลการประเมิน

ในระดับพื้นฐาน แสดงว่าประชาชนยังขาดความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เป็นต้น จึงอาจทำให้ประชาชนเกิดความสับสนเสี่ยงต่อการกระทำความผิดกฎหมายบนโลกออนไลน์ เช่น การผลิตและเผยแพร่ข่าวปลอมหรือการบิดเบือนข้อมูลข่าวสารโดยนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (Ministry of Digital Economy and Society, 2023) นอกจากนี้ หากพิจารณาจากเป้าหมายตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2566–2580 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พบว่า สถานภาพการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของประชาชนในสังคมยังต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ภายในปี พ.ศ. 2570 (Office of the National Economic and Social Development Council, 2023)

จากที่กล่าวมาจึงเป็นเหตุเชื่อได้ว่า ประชาชนบางส่วนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อาจทำให้หลงเชื่อข้อมูลเท็จและข้อมูลบิดเบือนจากการรับข่าวปลอม ซึ่งสร้างความเสียหายและส่งผลกระทบทั้งในระดับบุคคลและสังคม จึงเป็นที่มาของการวิจัยในครั้งนี้ ที่ต้องการศึกษาถึงระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมและปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งสร้างยุทธศาสตร์สำหรับการแก้ไขปัญหา โดยผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานสื่อมวลชน และผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ สามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้เพื่อรับมือกับปัญหา และเป็นการเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อและข่าวสารจากสื่อออนไลน์ของประชาชน ซึ่งถือเป็นปรากฏการณ์สำคัญของการแก้ไขและป้องกันข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. ระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 อยู่ในระดับใด
2. แนวทางยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาข่าวปลอมของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1
2. เพื่อเสนอแนวทางยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาข่าวปลอมของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 จำนวน จำนวน 3,653,081 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1976) ณ ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่าง 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) จำแนกตามพื้นที่ 5 จังหวัด เฉลี่ยตามสัดส่วนประชากร แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

จังหวัด	ประชากร	สัดส่วนประชากร (%)	กลุ่มตัวอย่าง
อุดรธานี	1,566,510	43	172
เลย	638,732	17	70
หนองคาย	516,843	14	57
หนองบัวลำภู	509,001	14	56
บึงกาฬ	421,995	12	45
รวม	3,653,081	100	400

ที่มา: Office of Strategy Management Upper Northeast Provincial Cluster 1 (2023)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 แบบสอบถามคุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาอาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส และจังหวัดที่อยู่อาศัย โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist Question) และตอบแบบเติมคำในช่องว่าง (Open-ended Question) ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอม โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะในการเข้าถึง 2) ทักษะการวิเคราะห์ 3) ทักษะการประเมินเนื้อหา และ 4) ทักษะการสร้างสรรค์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ มีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ข้อคำถามมี IOC อยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 ซึ่งมากกว่า 0.50 แสดงว่าแบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหา (Pasunon, 2015) และได้รับการประเมินความน่าเชื่อถือ โดยทดลองกับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 คน ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (α) แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.859 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 (Cronbach, 1990) แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเที่ยง (reliability) ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่วิจัย 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี เลย หนองคาย หนองบัวลำภู และจังหวัดบึงกาฬ ระหว่างเดือนสิงหาคม - ตุลาคม 2566 ด้วยแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอ้างอิง ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

ระยะที่ 2 แนวทางยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาข้าวปลอมของสำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายโดยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พิจารณาค้นคุณสมบัติที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและเป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการสื่อสารเกี่ยวกับข้าวปลอมไม่น้อยกว่า 5 ปี ซึ่งลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Bodhisita, 2004) จำนวน 15 คน เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีความหลากหลาย ทำให้เกิดความอึดตัวและความพอเพียงของข้อมูลในการวิจัย (Sutheewasinnon & Pasunon, 2016)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมระดมสมอง (Brainstorming) ระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยระยะที่ 1 ต่อผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อพิจารณาข้อค้นพบจากการวิจัยดังกล่าว ว่ามีประเด็นใดบ้างที่เป็น “อุปสรรค” ต่อการแก้ไขปัญหาข้าวปลอมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อนำไปผนวกกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร (SWOT Analysis) นำไปสู่การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด และแนวทางยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาข้าวปลอมต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเชิญให้ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเสนอแนวทางยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาข้าวปลอมของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลตามประเภทข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ได้แก่ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ การวิเคราะห์ SWOT เพื่อสรุปเป็นร่างแนวทางยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาข้าวปลอมของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

จริยธรรมการวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ตามเลขที่รับรองโครงการ อว 0622.7/115 เลขที่ยื่นขอโครงการ จย.มน.067/2567 ลงวันที่ 19 มีนาคม 2567 โดยในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกระยะ ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการปกป้องอาสาสมัคร ด้วยการชี้แจงว่าผู้วิจัยทำอะไร วิจัยเรื่องอะไร และจะนำข้อมูลไปใช้อย่างไร พร้อมให้คำมั่นว่าจะไม่เปิดเผยข้อมูลหรือทำให้เกิดความเสียหาย และในการเขียนรายงานวิจัยได้ใช้นามสมมติในการเขียน

ผลการวิจัย

ระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1
แสดงรายละเอียดดังนี้

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เป็นเพศชายและเพศหญิงจำนวนเท่ากัน (จำนวน 183 คน, ร้อยละ 45.75) และมีเพียงส่วนน้อยที่เป็นเพศสภาพอื่น (จำนวน 34 คน, ร้อยละ 8.50) โดยส่วนใหญ่ในกลุ่มตัวอย่างอยู่ในกลุ่ม Gen Y กล่าวคือ มีอายุระหว่าง 29 – 43 ปี (จำนวน 173 คน, ร้อยละ 43.25) มีสถานภาพโสด (จำนวน 219 คน, ร้อยละ 54.75) มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี (จำนวน 186 คน, ร้อยละ 46.50) ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ (จำนวน 138 คน, ร้อยละ 34.50) และมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท (จำนวน 165 คน, ร้อยละ 41.25)

กลุ่มตัวอย่างมีการรู้เท่าทันข่าวปลอมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, $SD = 0.73$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการรู้เท่าทันข่าวปลอมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ ทักษะการเข้าถึง ($\bar{X} = 4.15$, $SD = 0.72$) ทักษะการประเมิน ($\bar{X} = 4.01$, $SD = 0.75$) ทักษะการสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.95$, $SD = 0.90$) และทักษะการวิเคราะห์ ($\bar{X} = 3.94$, $SD = 0.79$) ตามลำดับ

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมของประชาชนจำแนกรายจังหวัด พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดแตกต่างกัน มีระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงรายละเอียดผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมของประชาชนจำแนกรายจังหวัด

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4	54.013	13.503	33.980**	0.000
ภายในกลุ่ม	395	156.965	0.397		
รวม	399	210.977			

** $p < 0.01$

โดยประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดอุดรธานี มีระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมต่ำกว่าจังหวัดหนองบัวลำภู เลย บึงกาฬ และหนองคาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นอกจากนี้ยังพบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู มีระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมสูงกว่าจังหวัดเลย และอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสูงกว่าจังหวัดหนองคาย และบึงกาฬ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงรายละเอียดผลการเปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมของประชาชนจำแนกรายจังหวัด

จังหวัด	หนองบัวลำภู	เลย	บึงกาฬ	หนองคาย	อุดรธานี	
	$\bar{x}$	4.66	4.10	4.26	4.23	3.63
หนองบัวลำภู	4.66	-	0.56** (0.000)	0.40* (0.044)	0.43* (0.012)	1.03** (0.000)
เลย	4.10	-	0.16 (0.782)	0.13 (0.864)	0.47** (0.000)	
บึงกาฬ	4.26		-	0.03 (0.999)	0.63** (0.000)	
หนองคาย	4.23			-	0.60** (0.000)	
อุดรธานี	3.63				-	

** $p < 0.01$ * $p < 0.05$

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมของประชาชนจำแนกตามเพศ พบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน มีระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมไม่แตกต่างกัน แสดงรายละเอียดผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมของประชาชนจำแนกตามเพศ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	0.395	0.198	0.373	0.689
ภายในกลุ่ม	397	210.582	0.530		
รวม	399	210.977			

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับการรู้เท่าทันข้าวปลอมของประชาชนจำแนกตามเจเนอเรชันพบว่า ประชาชนที่มีเจเนอเรชันแตกต่างกัน มีระดับการรู้เท่าทันข้าวปลอมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงรายละเอียดผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระดับการรู้เท่าทันข้าวปลอมของประชาชนจำแนกตามเจเนอเรชัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	27.278	13.639	29.476**	0.000
ภายในกลุ่ม	397	183.699	0.463		
รวม	399	210.977			

** $p < 0.01$

ประชาชนที่จัดอยู่ในกลุ่ม Gen X มีระดับการรู้เท่าทันข้าวปลอมต่ำกว่ากลุ่ม Gen Y และ Gen Z อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงรายละเอียดผลการเปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบรายคู่ค่าเฉลี่ยระดับการรู้เท่าทันข้าวปลอมของประชาชนจำแนกตามเจเนอเรชัน

เจเนอเรชัน	$\bar{x}$	Gen Z	Gen Y	Gen X
		4.28	4.09	3.61
Gen Z (เกิด พ.ศ. 2541 - 2565)	4.28	-	0.19 (0.064)	0.67** (0.000)
Gen Y (เกิด พ.ศ. 2523 - 2540)	4.09		-	0.48** (0.000)
Gen X (เกิด พ.ศ. 2508 - 2522)	3.61			-

** $p < 0.01$

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับการรู้เท่าทันข้าวปลอมของประชาชนจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับการรู้เท่าทันข้าวปลอมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงรายละเอียดผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมของประชาชนจำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	12.956	6.478	12.987**	0.000
ภายในกลุ่ม	397	198.021	0.499		
รวม	399	210.977			

** $p < 0.01$

โดยประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมต่ำกว่ากลุ่มปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงรายละเอียดผลการเปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบรายคู่ค่าเฉลี่ยระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมของประชาชนจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ต่ำกว่า ป.ตรี			สูงกว่า ป.ตรี
	$\bar{x}$	3.82	4.14	4.31
ต่ำกว่า ป.ตรี	3.82	-	0.32** (0.000)	0.49** (0.001)
ป.ตรี	4.14		-	0.17 (0.421)
สูงกว่า ป.ตรี	4.31			-

** $p < 0.01$

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมของประชาชนจำแนกตามอาชีพ พบว่าประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงรายละเอียดผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมของประชาชนจำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	6	34.195	5.699	12.670**	0.000
ภายในกลุ่ม	393	176.782	0.450		
รวม	399	210.977			

** $p < 0.01$

โดยประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกร และรับจ้างทั่วไปรายวัน มีระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมต่ำกว่า 4 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย และนักเรียน/นักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงรายละเอียดผลการเปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบรายคู่ค่าเฉลี่ยระดับการรู้เท่าทันข่าวปลอมของประชาชนจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ		ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	พนักงาน/ ลูกจ้าง บริษัทเอกชน	ธุรกิจ ส่วนตัว/ ค้าขาย	เกษตรกร	นักเรียน/ นักศึกษา	รับจ้าง ทั่วไป รายวัน	อื่น ๆ
	$\bar{x}$	4.23	4.07	4.20	3.43	4.09	3.45	3.84
ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	4.23	-	0.16 (0.827)	0.03 (1.000)	0.80** (0.000)	0.14 (0.975)	0.78** (0.000)	0.39 (0.582)
พนักงาน/ ลูกจ้าง บริษัทเอกชน	4.07		-	0.13 (0.979)	0.64** (0.001)	0.02 (1.000)	0.62** (0.001)	0.23 (0.953)
ธุรกิจ ส่วนตัว/ ค้าขาย	4.20			-	0.77** (0.000)	0.11 (0.996)	0.75** (0.000)	0.36 (0.753)
เกษตรกร	3.43				-	0.66** (0.001)	0.02 (1.000)	0.41 (0.644)
นักเรียน/ นักศึกษา	4.09					-	0.64** (0.008)	0.25 (0.961)
รับจ้างทั่วไป รายวัน	3.45						-	0.39 (0.674)
อื่น ๆ	3.84							-

** $p < 0.01$

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุดรธานี เป็นกลุ่มอายุตั้งแต่วัยกลางคนขึ้นไป มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และมีอาชีพ “หาเช้ากินค่ำ” (เกษตรกร และรับจ้างทั่วไปรายวัน) ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีทักษะการรู้เท่าทันข่าวปลอมอยู่ในระดับต่ำกว่ากลุ่มอื่นที่ใช้ในการเปรียบเทียบ ซึ่งมีความเสี่ยงที่จะถูกหลอกลวงหรือตกเป็นเหยื่อจากข่าวปลอม

**แนวทางยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาชาวปละมของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด
ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 แสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้**

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร (SWOT Analysis) ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2567 ณ ห้องประชุมศูนย์ปฏิบัติการจังหวัดอุดรธานี ชั้น 4 อาคาร 2 ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี เพื่อร่วมกันวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร (SWOT Analysis) โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยระยะที่ 1 ต่อผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อพิจารณาข้อค้นพบจากการวิจัยดังกล่าว โดยกำหนดให้เป็น “อุปสรรค” เพื่อนำไปผนวกกับผลการวิเคราะห์ SWOT ในส่วนอื่น นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้มีการปรับประเด็นข้อค้นพบจากการวิจัยระยะที่ 1 ให้เป็นข้อความที่สื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับความเป็นจริง และเข้าใจง่าย ดังปรากฏรายละเอียดตามตารางที่ 11

ตารางที่ 11 การปรับข้อความจากผลการวิจัยระยะที่ 1

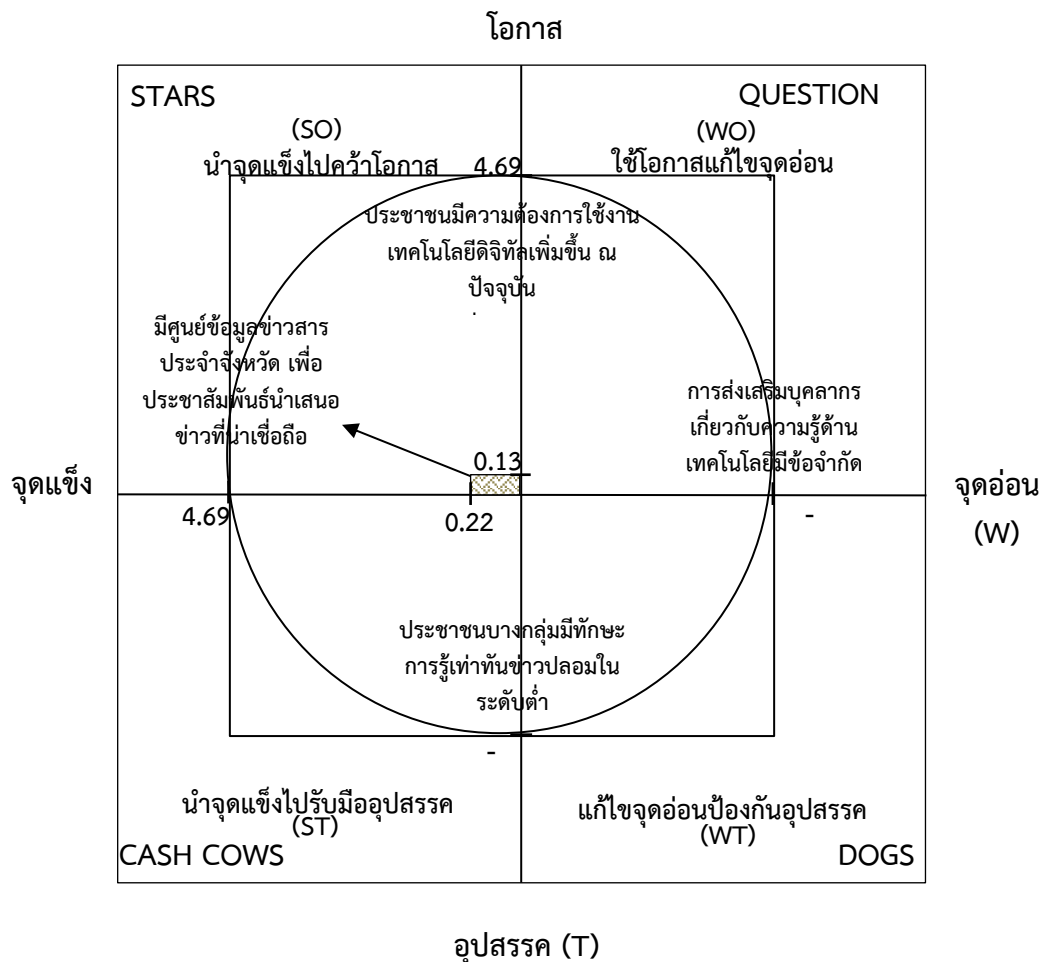
ข้อค้นพบการวิจัยระยะที่ 1	การกำหนด ประเด็นของ SWOT	ผลการปรับข้อความ
ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุดรธานี กลุ่มอายุ ตั้งแต่วัยกลางคนขึ้นไป มีการศึกษาต่ำกว่า ปริญญาตรี และมีอาชีพ “หาเช้ากินค่ำ” เป็นกลุ่ม ที่มีทักษะการรู้เท่าทันชาวปละมอยู่ในระดับต่ำกว่ากลุ่มอื่นที่ใช้ในการเปรียบเทียบ ซึ่งมีความเสี่ยงที่จะถูกหลอกลวงหรือตกเป็นเหยื่อจากชาวปละม	“อุปสรรค”	ประชาชนบางกลุ่มมีทักษะการรู้เท่าทันชาวปละมในระดับต่ำ ได้แก่ กลุ่มวัยกลางคนและผู้สูงอายุ กลุ่มที่มีการศึกษาน้อย และกลุ่มอาชีพ “หาเช้ากินค่ำ”

ผลการวิเคราะห์ SWOT หลังจากนั้น ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันกำหนด “จุดอ่อน” “อุปสรรค” “จุดแข็ง” “โอกาส” ที่มีต่อการแก้ไขปัญหาชาวปละม (โดยผนวกข้อค้นพบจากการวิจัยระยะที่ 1 ให้เป็น “อุปสรรค: T2”) จากนั้นจึงหลอมรวมเป็นผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร ปรากฏผลดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ของสำนักงานประชาสัมพันธ์
จังหวัดในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

สภาพแวดล้อมภายใน	
จุดแข็ง (STRENGTHS)	จุดอ่อน (WEAKNESSES)
S1: ข่าวสารที่ผลิตได้รับความเชื่อถือจากประชาชน เนื่องจากเป็นหน่วยงานราชการ S2: แหล่งข่าวมีความน่าเชื่อถือ S3: มีเครือข่ายภายในหน่วยงานอยู่ทั่วประเทศ S4: มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารประจำจังหวัด เพื่อการประชาสัมพันธ์นำเสนอข่าวที่น่าเชื่อถือ S5: มีช่องทางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย	W1: ขาดระบบและกลไกสำหรับแก้ไขปัญหาข่าวปลอมที่ชัดเจน W2: ไม่มีการกำหนดผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาข่าวปลอมที่ชัดเจน W3: ขาดการบูรณาการข้อมูลข่าวสารภายในหน่วยงานของกรมประชาสัมพันธ์ W4: การส่งเสริมบุคลากรเกี่ยวกับความรู้ด้านเทคโนโลยีมีข้อจำกัด เช่น ขาดแคลนงบประมาณสำหรับพัฒนาบุคลากร
สภาพแวดล้อมภายนอก	
โอกาส (OPPORTUNITIES)	อุปสรรค (Threats)
O1: ข่าวปลอมที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ประชาชนต้องการเสพข่าวที่เชื่อถือได้ O2: ภาครัฐให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนมากขึ้น O3: เทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐานทำให้สามารถเข้าถึงคนทุกกลุ่มได้ O4: ประชาชนมีความต้องการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มขึ้นจาก ณ ปัจจุบันสู่อนาคต	T1: ประชาชนส่วนใหญ่มีทัศนคติและค่านิยมที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับข่าวปลอม T2: ประชาชนบางกลุ่มมีทักษะการรู้เท่าทันข่าวปลอมในระดับต่ำ ได้แก่ กลุ่มวัยกลางคนและผู้สูงอายุ กลุ่มที่มีการศึกษาน้อย และกลุ่มอาชีพ “หาเช้ากินค่ำ” T3: ระเบียบราชการ ไม่เอื้อเพื่อให้สรรหาอุปกรณ์ที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย T4: เทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้ผู้บริโภคมิทางเลือกในการรับชมสื่อได้หลากหลายช่องทาง

การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ ในเบื้องต้นผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมประชุมประเมินความสำคัญของประเด็นที่ระบุไว้ใน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร และค่าคะแนนที่ได้จากการวิเคราะห์ มาสร้างเป็นกราฟเพื่อระบุตำแหน่งยุทธศาสตร์ แสดงภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กราฟแสดงตำแหน่งยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาข่าวปลอมของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

จากภาพที่ 1 พบว่า จุดแข็งที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารประจำจังหวัดเพื่อการประชาสัมพันธ์นำเสนอข่าวที่น่าเชื่อถือ (4.69 คะแนน) จุดอ่อนที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ การส่งเสริมบุคลากรเกี่ยวกับความรู้ด้านเทคโนโลยีมีข้อจำกัด เช่น ขาดแคลนงบประมาณสำหรับพัฒนาบุคลากร (4.61 คะแนน) โอกาสที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ ประชาชนมีความต้องการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มขึ้นจาก ณ ปัจจุบันสู่อนาคต (4.69 คะแนน) อุปสรรคที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ ประชาชนบางกลุ่มมีการรู้เท่าทันข่าวปลอมในระดับต่ำ (4.53 คะแนน) จากผลการประเมินสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าคะแนนสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 สรุปได้ว่า คะแนนสุทธิระหว่างจุดแข็งและจุดอ่อน (4.62 – 4.40) มีค่าเท่ากับ มี 0.35 คะแนน ส่วนคะแนนสุทธิระหว่างโอกาสและอุปสรรค (4.44 – 4.31) มีค่าเท่ากับ 0.13 คะแนน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า กลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหาข่าวปลอมคือ กลยุทธ์ SO (SO strategies) การนำจุดแข็งไปคว้าโอกาส กล่าวคือ การใช้จุดแข็งและโอกาสที่มีของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดในเขตพื้นที่ภาค

ตะวันออก เฉียงเหนือตอนบน 1 มากำหนดเป็นกลยุทธ์เชิงรุก เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาข้าวปลอมในพื้นที่

การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด และแนวทางยุทธศาสตร์ หลังจากที่ได้กำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์แล้ว ทางที่ประชุมได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด และแนวทางยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาข้าวปลอม ปรากฏรายละเอียดดังต่อไปนี้

วิสัยทัศน์ (Vision)

“เป็นหน่วยงานที่ได้รับความเชื่อถือด้านข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง และร่วมขับเคลื่อนกลไกการแก้ไขปัญหาข้าวปลอมในพื้นที่ เพื่อป้องกันการหลอกลวงที่เกิดขึ้นกับประชาชน”

พันธกิจ (Mission)

1. สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด มีบทบาทนำในการขับเคลื่อนกลไกการแก้ไขปัญหาข้าวปลอมในพื้นที่ เพื่อป้องกันการหลอกลวงที่เกิดขึ้นกับประชาชน
2. สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด เป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการข้อมูลและข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ
3. สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันข้าวปลอม เพื่อลดความรุนแรงของผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นในสังคม
4. สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด เป็นหน่วยงานหลักในการแก้ไขปัญหาและตอบโต้ข้าวปลอมอย่างรวดเร็ว

เป้าประสงค์ (Goal)

1. เกิดกลไกกระบวนการตรวจสอบข้าวปลอมจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน องค์กรชุมชน และภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนเพื่อแก้ไขปัญหาข้าวปลอมในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ประชาชนมีทักษะการรู้เท่าทันข้าวปลอม สามารถเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์ข้อมูลข่าวสารได้อย่างถูกต้อง และไม่หลงเชื่อข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือนหรือเป็นเท็จ
3. เป็นหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพสูงในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน
4. มีระบบในการตรวจสอบข้าวปลอมได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัดระดับยุทธศาสตร์

1. ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ

- 1.1 ประชาชนในพื้นที่มีสถานภาพการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
- 1.2 ประชาชนในพื้นที่ที่ถูกหลอกลวงจากข้าวปลอมลดลงไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20

2. ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ

- 2.1 ประชาชนในพื้นที่ได้รับการปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมที่พึงประสงค์เกี่ยวกับการใช้สื่อ เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องปลอดภัย
- 2.2 ประชาชนในพื้นที่มีภูมิคุ้มกันและใช้สื่อเพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างสร้างสรรค์

ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ แสดงรายละเอียด ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 รายละเอียดประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา

ประเด็นยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	วิธีการ	ตัวชี้วัด
ยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดกลไกกระบวนการตรวจสอบข่าวปลอม	เกิดการบูรณาการกลไกความร่วมมือระดับพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาข่าวปลอม	1) สนับสนุนและขับเคลื่อนให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน องค์กร ชุมชน และภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนเพื่อแก้ไขปัญหาข่าวปลอมในพื้นที่ 2) กำหนดแผนปฏิบัติการร่วมกันกับหน่วยงาน องค์กร ชุมชน และภาคีเครือข่าย เพื่อแก้ไขปัญหาข่าวปลอมในพื้นที่	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ 1) กลไกความร่วมมือเพื่อแก้ไขข่าวปลอม ไม่น้อยกว่า 1 กลไก/จังหวัด 2) ประชาชนในพื้นที่ที่ถูกหลอกลวงจากข่าวปลอมลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ 1) ประชาชนมีความตระหนักและร่วมรับผิดชอบต่อการแก้ไขปัญหาวข่าวปลอม
ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เท่าทันข่าวปลอมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและใช้สื่อได้อย่างปลอดภัย	1) ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มวัยกลางคนและผู้สูงอายุ กลุ่มที่มีการศึกษาน้อย และกลุ่มอาชีพ “หาเช้ากินค่ำ” ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์และถูกต้อง 2) ประชาชนมีโอกาสเรียนรู้ พัฒนาตนเองและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง 3) ประชาชนมีทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้องใช้สื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างปลอดภัย	1) สร้างเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ เอกชน สื่อมวลชน และภาคประชาชน เพื่อร่วมกันทำงานด้านข้อมูลข่าวสารและนำไปสู่การพัฒนาฐานข้อมูลกลาง สำหรับประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์และถูกต้อง 2) อบรมให้ความรู้เพื่อยกระดับทักษะการรู้เท่าทันข่าวปลอม โดยเน้นไปที่กลุ่มเสี่ยงที่อาจตกเป็นเหยื่อจากข่าวปลอม เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ที่มีการศึกษาน้อย คนหาเช้ากินค่ำ เป็นต้น 3) ผลิตสื่อสำหรับสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข่าวปลอม เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นและเป็นการปรับทัศนคติและค่านิยมให้ไปในทิศทางที่ควรจะเป็น	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ 1) สร้างเครือข่ายและระบบฐานข้อมูลกลาง จำนวน 1 ระบบ 2) ประชาชนในพื้นที่ที่มีสถานภาพการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 3) ความพึงพอใจที่มีต่อสื่อสำหรับสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข่าวปลอม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ 1) ทักษะคิด และค่านิยมที่พึงประสงค์ ทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ปลอดภัย และสร้างสรรค์

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ประเด็นยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	วิธีการ	ตัวชี้วัด
ยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับ สำนักงานให้ เป็นหน่วยงาน ด้านการแก้ไข ปัญหาชาว ปलอมที่มี ประสิทธิภาพสูง	1) โครงสร้าง หน่วยงานและระบบ บริหารงานบุคคล มี ความกระชับ ยืดหยุ่น คล่องตัว และโปร่งใส เพื่อส่งเสริม ประสิทธิภาพในการ ทำงานและแก้ไข ปัญหาชาวปलอม 2) บุคลากรของ หน่วยงาน มี ความสามารถและ ทักษะสูงในงานที่ทำ 3) บุคลากรได้รับการ เพิ่มขีดความสามารถ ในด้านข้อมูลและ เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อปฏิบัติงานสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ และ แก้ไขปัญหชาวปलอม ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	1) การปรับโครงสร้างหน่วยงาน ให้มีความพร้อมสนับสนุนการ แก้ไขปัญหชาวปลอม 2) ปรับแผนอัตรากำลังคนให้ สอดคล้องกับการสนับสนุนการ แก้ไขปัญหชาวปลอม 3) กำหนดแผนยุทธศาสตร์การ บริหารทรัพยากรบุคคลระยะ 5 ปี ให้สอดคล้องและสนับสนุน โครงสร้างหน่วยงานสำหรับ แก้ไขปัญหชาวปลอม 4) พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะ ด้านดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการ แก้ไขปัญหชาวปลอม และ ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ 5) ทบทวนปรับปรุงและพัฒนา กฎระเบียบภายในหน่วยงานที่ เอื้อต่อการแก้ไขปัญหชาว ปลอม	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ 1) แผนยุทธศาสตร์การบริหาร ทรัพยากรบุคคลที่สอดคล้องและ สนับสนุนการแก้ไขปัญหชาว ปลอม จำนวน 1 แผน 2) บุคลากรที่ได้รับการพัฒนา ทักษะด้านดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการ แก้ไขปัญหชาวปลอม ไม่น้อยกว่า 1 คน/หน่วยงาน 3) ประสิทธิภาพในการบริหารงาน บุคคล ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 4) ความพึงพอใจของประชาชนที่มี ต่อประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญห ชาวปลอม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ 1) หน่วยงานสามารถแก้ไขปัญห ชาวปลอมในพื้นที่ได้อย่างมีคุณภาพ 2) หน่วยงานมีการพัฒนาและปรับ ระบบวิธีปฏิบัติราชการให้ทันสมัย

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการอภิปรายผลเพื่อให้เกิดความชัดเจนใน 2 ประเด็น ที่เป็นข้อค้นพบ ประกอบด้วย ประเด็นแรก ผลจากการศึกษาพบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุดรธานี กลุ่มอายุตั้งแต่วัยกลางคนขึ้นไป มีการศึกษต่ำกว่าปริญญาตรี และมีอาชีพ “หาเช้ากินค่ำ” เป็นกลุ่มที่มีทักษะการรู้เท่าทันชาวปลอมอยู่ในระดับต่ำกว่ากลุ่มอื่นที่ใช้ในการเปรียบเทียบ ซึ่งมีความเสี่ยงที่จะถูกหลอกลวงหรือตกเป็นเหยื่อจากชาวปลอม สอดคล้องกับ ผลการสำรวจของ Office of the National Digital Economy and Society Commission (2023) พบว่าประชาชนในจังหวัดอุดรธานี มีสถานภาพการเข้าใจสื่อดิจิทัลในภาพรวมต่ำกว่าประชาชนในจังหวัดบึงกาฬ เลย และหนองคาย สอดคล้องกับงานของ Wuthirangsi (2021) พบว่า ประชาชนที่มีอายุมาก และมีการศึกษต่ำไม่สูงมากนัก (ต่ำกว่าปริญญาตรี) มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อเกี่ยวกับการทำความเข้าใจเนื้อหา การวิเคราะห์และประเมินผล อยู่ในระดับน้อย และสอดคล้องกับการศึกษาของ Nantakham (2016) พบว่า เกษตรกรประสบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการใช้สื่อ เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่มีการศึกษา

ค่อนข้างต่ำ ไม่รู้จักวิธีเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและนวัตกรรมใหม่ ๆ สำหรับข้อค้นพบประเด็นที่ 2 ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาวาฬพลอมของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมการประชุม แสดงให้เห็นว่า การสร้างยุทธศาสตร์ฯ โดยใช้วิจัยเป็นฐาน เป็นการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน จึงทำให้การระบุปัญหา และการกำหนดยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหามีความถูกต้อง เหมาะสม และเป็นไปได้ สอดคล้องกับ Boocha & Seangduang (2021) ที่กล่าวว่า การวิจัยเป็นวิธีการดำเนินงานและกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ มีจุดเด่นอยู่ที่ยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดกลไกกระบวนการตรวจสอบชาวพลอม ที่มุ่งสนับสนุนและขับเคลื่อนให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานองค์กร ชุมชน และภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนเพื่อแก้ไขปัญหาวาฬพลอมในพื้นที่ สอดคล้องกับ Noumanong (2019) ที่กล่าวว่า การรวมตัวของกลุ่มเกิดเป็นเครือข่าย ซึ่งเป็นพัฒนาการของการรวมพลังคน ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ เพิ่มความสามารถในการบริหารจัดการ และเพิ่มพลังการต่อรองเพื่อแก้ไขปัญหาคู่แฝงอยู่หรือเพื่อพึ่งตนเองได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแต่ละแห่งในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ควรนำยุทธศาสตร์ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดกลไกกระบวนการตรวจสอบชาวพลอม ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างสังคมแห่งการรู้เท่าทันชาวพลอมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และใช้สื่อได้อย่างปลอดภัย และยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับสำนักงานให้เป็นหน่วยงานด้านการแก้ไขปัญหาวาฬพลอมที่มีประสิทธิภาพสูง มาปรับใช้ในองค์กร โดยขยายไปสู่ระดับปฏิบัติการ โดยประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทขององค์กร นั้น ๆ

ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร

ควรจัดอบรมเสริมทักษะให้กับกลุ่มวัยกลางคนขึ้นไป กลุ่มที่มีการศึกษาน้อย และกลุ่มอาชีพ “หาเช้ากินค่ำ” ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงต่อการหลอกลวงจากชาวพลอม เป็นอันดับแรก ลดผลกระทบเชิงลบและการเผยแพร่ข่าวพลอมให้อยู่ในวงจำกัด

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การนำยุทธศาสตร์ทั้ง 3 ประเด็น มาปรับใช้ จะเป็นการหนุนเสริมการแก้ไขปัญหาวาฬพลอมที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน และนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนา กล่าวคือ 1) ประชาชนในพื้นที่มีสถานภาพการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 2) ประชาชนได้รับการปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมที่พึงประสงค์เกี่ยวกับการใช้สื่อ เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องปลอดภัย และ 3) ประชาชนในพื้นที่มีภูมิคุ้มกันและใช้สื่อเพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างสร้างสรรค์ ตามแผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ต่อไป

References

- Anti-Fake News center Thailand. (2021). *Dī ‘ī’ ē sō chō tuālek Khon Thai chæ khāo plōm mā thung yīsipsām lā nakha na phop sūmūanchon hai khwām sonchāi panha khāo plōm phōm khun* [“DES” shows the number of Thai people sharing fake news up to 23 million people, found that the media is paying more attention to the fake news problem]. Retrieved from <https://www.antifakenewscenter.com/news/>.
- Anutarasothi, P. & Salathong, S. (2019). *Khūmū phākpatibat nak truat sōp khōthetching* [Fact-check in Action]. Bangkok: Infoflow Media.
- Balakrishnan, V., Ng, K. S. & Rahim, H. A. (2021). To share or not to share – The underlying motives of sharing fake news amidst the COVID-19 pandemic in Malaysia. *Technology in Society*. 66(1), 1-11.
- Bodhisita, C. (2004). *Sāt læ sin hæng kānwīchāi chōng khunnaphāp* [The science and art of qualitative research]. Bangkok: Amarin Printing and Publishing.
- Boocha, P. & Seangduang, N. (2021). *Kān wi chō læ phatthana: krabūankān læ kān pra yuk chai* [Research and Development: Process and Application]. *Journal of Phrae Public Health for Development (JPPHD)*. 1(1), 77-89.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. 5th ed. New York: Harper Collins.
- Chunratanakul, I., Kalyanamitra, K., Niyomyaht, S. & Lakkanapichonchat, T. (2021). Botbat khōng nūaingan phāk rat tō ‘akānchāi sū sangkhom ‘ō lon [Role of government sectors for using of social media]. *Journal of Educational Review Faculty of Educational in MCU*. 8(1), 222-234.
- Ministry of Digital Economy and Society. (2023). *Sarup phon kānsamruat khōmūn sathanaphāp kān rūthao than sūsan sonthet læ kān khaochai di chi than khōng prathet Thai Phō.Sō.sōngphanharōhoksiphok* [Summary of the survey results on the status of information literacy and digital understanding in Thailand 2023]. Bangkok: Ministry of Digital Economy and Society.
- Nantakham, T. (2016). *Kānraprū khōmūn khaosān dān kān kasēt chāk sūmūanchon khōng kasētrakon nai ‘amphoe San Sai chāngwat Chiang Mai* [Perception on Agricultural Data through Mass Media of Farmers in Sansai District, Chiangmai Province]. Master of Science in Rural Resources Development. Maejo University.

- Noosom, N. & Suttisima, V. (2019). Laksana khōng khāo plōm nai prathēt Thai læ radap khwāmru thaothan khāo plōm bon fē sabuk khōng phū rap sǎn nai khēt Krung Thēp Mahā Nakhōn [The Analysis of Fake News and The Level of Media Literacy of Users in Bangkok]. **Journal of Communication Arts**. 37(1), 37-44.
- Noumanong, N. (2019). Khrūākhaī khwāmruāmmū thāng wichākān khōng bukkhalākōn sǎi wichākān phūā kān sanapsanun phān yutthasāt khōng khana sangkhommasāt mahāwittayaīlai Chīang Mai [Academic Networks of Academic Staff for Supporting the Strategic Plan of the Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University]. **Political Science and Public Administration, Khon Kaen University [PSPAJ-KKU]**. 10(1), 33-50.
- Office of the National Digital Economy and Society Commission. (2023). **Phon kāndamnoēn ngān khōng sūn tōtān khāo plōm prathēt Thai** [Results of the operations of the Anti-Fake News Center of Thailand]. Retrieved from <https://www.mdes.go.th/ebook>.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2023). **Phān mǎebot phāitai yutthasāt chāt (Phō,So, sōngphanhārōjhoksiphok - sōngphanhārōjpāetsip) (chabap kākhai phōemtoēm)** [Master Plan under the National Strategy (2023 - 2037) (Revised Edition)]. Bangkok: Office of the Prime Minister.
- Office of Strategic Management of Upper Northeastern Province 1. (2022). **Phān phatthana klum chāngwat phāk tawan'ōk chīang nūa tōn bon nung raya hā pī Phō,So, sōngphanhārōjhoksiphok sōngphanhārōjchetsip chabap thopthuan rōp pī Phō,So, sōngphanhārōjhoksipchet** [Development Plan for the Upper Northeastern Provinces Group 1, 5-Year Period 2023 - 2027, Revised Edition 2024]. Udon Thani: Udon Thani Provincial Office.
- Office of Strategy Management Upper Northeast Provincial Cluster 1. (2023). **Phān mǎebot phāitai yutthasāt chāt (Phō,So, sōngphanhārōjhoksiphok - sōngphanhārōjpāetsip) (chabap kākhai phōemtoēm)** [Master Plan under the National Strategy (2023 - 2037) (Revised Edition)]. Bangkok: The Prime Minister's Office.

- Pasunon, P. (2015). Khwām thiāngtrong khōng bæpsōphām samrap ngānwichai thāng sangkhommasāt [Validity of Questionnaire for Social Science Research]. **Journal of Social Sciences Srinakharinwirot University**. 18(1), 375-396.
- Rattanaphong, S. (2020). Kānsuksā laksana khōng khāo plōm thī phōēiphraē phān sū ‘ō nalaī nai prathēt Thai læ nāōthāng kān rapmū [Characteristics of fake news in Thailand and the approach to counter them]. Master of Arts Thesis. National Institute of Development Administration.
- Sutheewasinon, P. & Pasunon, P. (2016). Konlayut kānlūk tuāyāng samrap kānwichai choēng khunnaphāp [Sampling Strategies for Qualitative Research]. **Parichart Journal**. 29(2), 31-48.
- Wongtha, P. (2024). Kān wikhrō patchai khōng sū sangkhom ‘ō nalaī thī mī ‘itthi phon tō ‘ākān tatsin chāi ‘ā ‘ā hān sōēm [An Analysis of Factors Influencing the Decision to Dietary Supplements through]. **Journal of Applied Information Technology**. 10(1), 186-204.
- Wuthirangsi, A. (2021). Kān rūthao than sū di chī than khōng phūsūng ‘āyū [Digital Literacy of Elderly]. **Interdisciplinary Studies Journal**. 21(1), 90-106.
- Yamane, T. (1976). **Statistics: An introductory analysis**. 2th ed. New York: Harper and Row.

การศึกษาจำนวนคำศัพท์และการเปรียบเทียบความสอดคล้องของคำศัพท์ในหนังสือ
เรียนภาษาจีนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตรภาษาจีนธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตกับเกณฑ์คำศัพท์มาตรฐานการสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีน
(HSK 2.0)

A STUDY OF VOCABULARY QUANTITY AND THE COMPARISON OF
VOCABULARY CONSISTENCY IN CHINESE TEXTBOOKS FOR FIRST-YEAR
STUDENTS OF THE CHINESE BUSINESS LANGUAGE PROGRAM AT THE
FACULTY OF ARTS OF DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY WITH THE HSK 2.0

โชติกานต์ จิราลักษณ์สกุล

Chotikan Jiraluksakul

หลักสูตรภาษาจีนธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

The Business Chinese s Program at the Faculty of Arts of Dhurakij Pundit University

E-mail: chotikan.jb@gmail.com

Received:	February 16, 2025
Revised:	November 5, 2025
Accepted:	November 24, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินปริมาณคำศัพท์ของนักศึกษาหลักสูตรภาษาจีนธุรกิจ หลังจบการเรียนในปีการศึกษาที่ 1 2) วิเคราะห์และเปรียบเทียบความสอดคล้องของคำศัพท์ที่ได้จากการถอดคำศัพท์ในหนังสือเรียนกับวงคำศัพท์เกณฑ์มาตรฐานวัดระดับความรู้ภาษาจีน (HSK 2.0) ระดับ 1-6 และ 3) จัดทำข้อมูลเชิงประจักษ์จากผลการวิเคราะห์ความครอบคลุมคำศัพท์ตามเกณฑ์มาตรฐานวัดระดับความรู้ภาษาจีน (HSK 2.0) เพื่อปรับปรุงและวางแผนการจัดการเรียนการสอนสำหรับการรับมือกับมาตรฐานใหม่ (HSK 3.0) การวิจัยใช้วิธีเชิงปริมาณ โดยคัดเลือกหนังสือเรียนรายวิชาบังคับจำนวน 3 เล่ม จาก 4 รายวิชาที่ใช้ในการเรียนการสอนชั้นปีที่ 1 ผู้วิจัยคัดคำศัพท์ที่ไม่ซ้ำกันจำนวน 924 คำ มาวิเคราะห์แยกระดับ HSK 1-6 ซึ่งใช้วิธีการคัดกรองตามหลักการของ Kaewyod คือ การนับเฉพาะคำศัพท์ที่เพิ่มเข้ามาใหม่และไม่ซ้ำกับระดับ HSK ที่ต่ำกว่า

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านปริมาณคำศัพท์ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 เรียนรู้คำศัพท์รวมทั้งหมด 924 คำ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่หลักสูตรคาดหวังไว้ที่ 700 คำ 2) ด้านความสอดคล้องกับ HSK 2.0 คำศัพท์ที่สอดคล้องกับเกณฑ์ HSK 2.0 รวมทั้งหมด 641 คำ การวิเคราะห์ความครอบคลุมพบว่า คำศัพท์ระดับ HSK 1 และ HSK 2 มีความครอบคลุมสูงถึง 96% และ 89% ตามลำดับ ซึ่งจัดอยู่ในระดับดีมากที่สุด 3) ด้านข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อการวางแผน HSK 3.0 ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้คำศัพท์ระดับ HSK 3 ได้มากถึง 442 คำ คิดเป็น 73.67% ของเกณฑ์มาตรฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์นี้เป็นฐานสำคัญในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน โดยระบุได้อย่างชัดเจนว่าหลักสูตร

ควรเน้นการเพิ่มคำศัพท์อีก 26.33% (158 คำ) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ครอบคลุม HSK 3 อย่างสมบูรณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลตั้งต้นที่จำเป็นที่สุดในการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับมาตรฐานใหม่ (HSK 3.0) ต่อไป ผลการวิจัยนี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญให้หลักสูตรนำไปใช้ในการวางแผนการเรียนการสอนและปรับผลลัพธ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐาน Chinese Proficiency Grading Standards for International Chinese Language Education

คำสำคัญ

มาตรฐานระดับภาษาจีน คำศัพท์ HSK 2.0

ABSTRACT

This research was conducted with three primary objectives: (1) to assess the volume of vocabulary acquisition by students in the Business Chinese Language Program upon completion of their first academic year; (2) to analyze and compare the consistency of vocabulary extracted from the textbooks with the Chinese Proficiency Test (HSK 2.0) standards, Levels 1–6; and (3) to establish empirical data derived from the HSK 2.0 vocabulary coverage analysis for curriculum adjustment and planning in preparation for the new HSK 3.0 standards. The study employed a quantitative methodology, utilizing three core compulsory textbooks from 4 courses used in first-year instruction. A total of 924 unique vocabulary items were extracted and analyzed against the HSK 1–6 levels, adopting the screening methodology established by Kaewyod, which counts only newly introduced vocabulary that does not overlap with lower HSK levels.

The findings are presented according to the three objectives: 1) Vocabulary Volume: First-year students acquired a total of 924 vocabulary items, which exceeded the program's expectation of 700 words. 2) HSK 2.0 Consistency: A total of 641 vocabulary items were found to align with the HSK 2.0 standards. The coverage analysis demonstrated "very high" coverage for HSK Level 1 (96%) and HSK Level 2 (89%). 3) Empirical Data for HSK 3.0 Planning: The analysis revealed that students successfully acquired up to 442 words from HSK Level 3, which accounts for 73.67% of the standard requirement. This empirical data serves as a crucial planning base, indicating precisely that the curriculum needs to focus on adding only the remaining 26.33% (158 words) of the HSK 3 vocabulary to achieve complete HSK 3 competences. This foundational information is most essential for adjusting the curriculum and preparing for the new HSK 3.0 standards. The results provide a vital foundation for the program to strategically plan teaching and learning and adjust learning outcomes in alignment with the Chinese Proficiency Grading Standards for International Chinese Language Education (HSK 3.0).

Keywords

Chinese Proficiency Standards, Vocabulary, HSK 2.0

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการพัฒนาความสามารถทางภาษาจีนของผู้เรียนมิได้จำกัดอยู่เพียงแค่การเรียนรู้คำศัพท์และไวยากรณ์ แต่ต้องมุ่งเน้นการบูรณาการทักษะทางภาษาในทุกด้านอย่างครบถ้วน การกำหนดวัตถุประสงค์และผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจนจึงเป็นเรื่องสำคัญ โดยมีการเทียบเคียงความสามารถทางภาษา เป็นเครื่องมือหลักในการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ประกาศใช้มาตรฐานการจัดระดับภาษาจีนนานาชาติมาตั้งแต่ ค.ศ. 2007 โดยใช้มาตรฐานการทดสอบวัดระดับ HSK (Hanyu Shuiping Kaoshi) เป็นกลไกหลักในการประเมินความสามารถของผู้เรียนภาษาจีนจากต่างประเทศ ดัชนีสำคัญที่สุดในการกำหนดระดับความสามารถทางภาษา คือ จำนวนคำศัพท์ ซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานของภาษา นักภาษาศาสตร์ต่างเชื่อว่าการมีคลังคำศัพท์ที่มีขนาดใหญ่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นในทุกด้าน (Schmitt, 2010)

การทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การวิเคราะห์ความสอดคล้องของคำศัพท์ HSK ในตำราเรียนของมหาวิทยาลัยไทยมีอยู่บ้าง เช่น งานวิจัยของ Kaewyod (2020) ที่วิเคราะห์คำศัพท์ HSK ในหนังสือเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เพื่อหาความสอดคล้องกับเกณฑ์ HSK 1-6 ซึ่งพบว่าผู้เรียนได้รับวงคำศัพท์รวม 752 คำหลังสิ้นสุดชั้นปีที่ 1 นอกจากนี้ งานวิจัยของ Chen & Warisa (2022) ยังได้ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบคำศัพท์ในแบบเรียนชุด “สนทนาภาษาจีนมาตรฐาน 360 ประโยค” กับเกณฑ์ HSKK ระดับต้น โดยพบว่าคำศัพท์ในแบบเรียนมีความครอบคลุมคำศัพท์ HSK ระดับ 1 และ 2 ถึง 95.70% ผลการศึกษาเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มว่าตำราเรียนพื้นฐานที่ใช้ในสถาบันการศึกษาไทยมีความสอดคล้องกับมาตรฐาน HSK 2.0 ในระดับพื้นฐานที่สูง อย่างไรก็ตาม ยังขาดการวิเคราะห์ที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับความสอดคล้องของคำศัพท์ในตำราเรียนกับเกณฑ์มาตรฐาน HSK 2.0 โดยเน้นในบริบทของหลักสูตรภาษาจีนธุรกิจในประเทศไทย ซึ่งมีคำศัพท์เฉพาะทางที่อาจแตกต่างไปจากหลักสูตรภาษาจีนทั่วไป

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์ “ช่องว่างของความรู้” ดังกล่าว โดยดำเนินการสำรวจจำนวนและระดับคำศัพท์ภาษาจีนที่ปรากฏในหนังสือเรียนของนักศึกษาหลักสูตรภาษาจีนธุรกิจ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ในช่วงหลังจบชั้นปีที่ 1 และเทียบเคียงกับเกณฑ์ HSK 2.0 ผลการวิจัยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดทำข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการปรับปรุงการเรียนการสอนของหลักสูตรให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และเตรียมความพร้อมรับมือกับการใช้เกณฑ์ HSK 3.0 ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. นักศึกษาในระดับชั้นปีที่ 1 หลักสูตรภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ได้รับวงคำศัพท์รวมเป็นจำนวนเท่าใด ภายหลังเสร็จสิ้นการเรียนในปีการศึกษาที่ 1

2. คำศัพท์ที่ปรากฏในหนังสือเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีความสอดคล้องกับวงคำศัพท์เกณฑ์มาตรฐานวัดระดับความรู้ภาษาจีน (HSK 2.0) ระดับ 1-6 ในสัดส่วนเท่าใด

3. ข้อมูลเชิงประจักษ์จากการวิเคราะห์ความครอบคลุมคำศัพท์ตามเกณฑ์มาตรฐานวัดระดับความรู้ภาษาจีน (HSK 2.0) สามารถนำมาใช้เป็นฐานในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรภาษาจีนธุรกิจ เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับมาตรฐานใหม่ (HSK 3.0) ได้อย่างไร

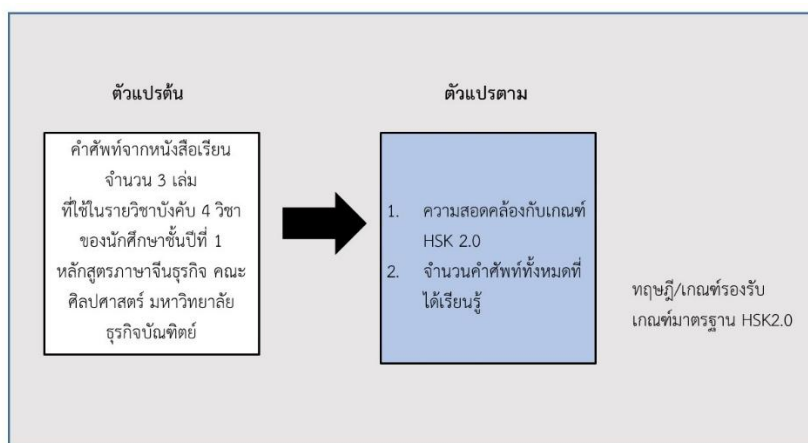
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินปริมาณคำศัพท์ของนักศึกษาหลักสูตรภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ หลังจบการเรียนรู้ในปีการศึกษาที่ 1

2. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบ ความสอดคล้องของคำศัพท์ที่ได้จากการถอดคำศัพท์ในหนังสือเรียนภาษาจีนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตรภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กับวงคำศัพท์เกณฑ์มาตรฐานวัดระดับความรู้ภาษาจีน (HSK 2.0) ระดับ 1-6

3. เพื่อจัดทำข้อมูลเชิงประจักษ์จากผลการวิเคราะห์ความครอบคลุมคำศัพท์ตามเกณฑ์มาตรฐานวัดระดับความรู้ภาษาจีน (HSK 2.0) เพื่อปรับปรุงและวางแผนการจัดการเรียนการสอนสำหรับการรับมือกับมาตรฐานใหม่ (HSK 3.0)

กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) โดยมุ่งเน้นการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ที่ปรากฏในหนังสือเรียนเพื่อหาค่าความถี่และร้อยละเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการคัดเลือกแหล่งข้อมูล โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือต้องเป็นหนังสือเรียนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาจีนบังคับของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตรภาษาจีนธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2564) และคำศัพท์ที่นำมาวิเคราะห์มาจากตารางคำศัพท์สำคัญ (生词) ในแต่ละบทเรียน ไม่นับคำนามเฉพาะ

รายละเอียดแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยคือหนังสือเรียนจำนวน 3 เล่ม ที่ใช้ในรายวิชาบังคับ 4 วิชาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 โดยมีคำศัพท์ที่ใช้ในการวิเคราะห์รวม 1,099 คำ (ก่อนตัดคำซ้ำ) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงรายวิชาภาษาจีนและหนังสือเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตรภาษาจีนธุรกิจ

ลำดับที่	ปีการศึกษา/ ภาคเรียน	หนังสือเรียน	
1	2567/1	ZH301 ภาษาจีน 1	发展汉语综合初级一 (บทที่ 1-15) Developing Chinese (2 nd Edition): Elementary Comprehensive Rong, J. (2011)
2	2567/1	ZH306 การฟังการพูด ภาษาจีน	标准汉语会话 360 句 Standard Chinese Conversations: 360 Sentences Mao, Y. (Ed.). (2017)
3	2567/2	ZH302 ภาษาจีน 2	发展汉语综合初级一 (บทที่ 16-30) Developing Chinese (2 nd Edition): Elementary Comprehensive Rong, J. (2011)
4	2567/2	ZH307 การฟังการพูด ภาษาจีนธุรกิจ	新丝路-初级商务汉语综合教程 2 New Silk Road: Elementary Business Chinese Comprehensive Course II Li, X. (2018)

การรวบรวมและคัดกรองข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการถอดคำศัพท์สำคัญที่ปรากฏในตารางคำศัพท์ใหม่ (生词) ของแต่ละบทเรียนในหนังสือเรียนทั้ง 3 เล่ม

หลักเกณฑ์การคัดคำศัพท์ จะคัดเลือกเฉพาะคำศัพท์ที่มีการระบุชนิดของคำ (อิงตาม
ที่หนังสือเรียนกำหนด) ผู้วิจัยไม่นำคำนามเฉพาะและคำศัพท์เพิ่มเติมมารวมในการวิเคราะห์
ซึ่งสามารถสรุปได้ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางแสดงจำนวนคำศัพท์จากหนังสือเรียนในปีการศึกษาที่ 1 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1

หนังสือเรียน	Developing Chinese (2 nd Edition): Elementary Comprehensive	Standard Chinese Conversations: 360 Sentences	New Silk Road: Elementary Business Chinese Comprehensive Course II
นาม	302	61	69
กริยา	195	30	68
คุณศัพท์	92	8	14
ลักษณนาม	39	14	4
บุพบท	9	3	2
บอกจำนวน	18	1	0
วิเศษณ์	52	10	11
คำเสริม	9	5	1
สันธาน	12	4	1
สรรพนาม	37	17	3
อุทาน	2	1	0
Prefix	1	1	0
Suffix	2	1	0
จำนวนรวม (คำ)	770	156	173

การคัดกรองคำซ้ำ ผู้วิจัยนำคำศัพท์จากทั้ง 3 เล่มมารวมกันและดำเนินการตัดคำศัพท์ที่ซ้ำ
กันออก (ประกอบด้วยคำศัพท์ที่ซ้ำกันระหว่างบทเรียนในเล่ม และซ้ำกันระหว่างเล่ม) ทำให้ได้คำศัพท์
ที่ไม่ซ้ำกันเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ทั้งสิ้น 924 คำ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ แบบวิเคราะห์วงคำศัพท์จากเกณฑ์มาตรฐาน
การสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีน (HSK) รูปแบบ HSK 2.0 ระดับ 1-6 (รวม 5,000 คำ) โดยอ้างอิง
จากรายงานการพัฒนาแบบทดสอบวัดระดับภาษาจีน HSK (Zhang, Xie, Wang, Li & Zhang,
2010) ได้แบ่งออกเป็น 6 ระดับ ได้แก่

คำศัพท์ HSK ระดับที่ 1 มีจำนวน 150 คำ

คำศัพท์ HSK ระดับที่ 2 เพิ่มขึ้น จากระดับ 1 อีก 150 คำ มีจำนวน 300 คำ

คำศัพท์ HSK ระดับที่ 3 เพิ่มขึ้นจากระดับ 2 อีก 300 คำ มีจำนวน 600 คำ
คำศัพท์ HSK ระดับที่ 4 เพิ่มขึ้นจากระดับ 3 อีก 600 คำ มีจำนวน 1,200 คำ
คำศัพท์ HSK ระดับที่ 5 เพิ่มขึ้นจากระดับ 4 อีก 1,300 คำ มีจำนวน 2,500 คำ
คำศัพท์ HSK ระดับที่ 6 เพิ่มขึ้นจากระดับ 5 อีก 2,500 คำ มีจำนวน 5,000 คำ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และมีขั้นตอนการวิเคราะห์ ดังนี้

1) การแยกแยะระดับ HSK ผู้วิจัยแยกแยะคำศัพท์ที่ไม่ซ้ำกัน 924 คำ ว่าตรงกับวงคำศัพท์ HSK 2.0 ระดับใด โดยใช้วิธีการนับคำศัพท์ตามแนวทางของ Kaewyod (2020) คำศัพท์ในหนังสือเรียนที่ปรากฏในหลายระดับ HSK จะนับเป็นคำศัพท์ของระดับแรกสุดที่พบเท่านั้น (เช่น คำที่ปรากฏใน HSK 1 ถึง HSK 6 จะนับเป็น HSK 1)

2) การคำนวณสถิติ ผู้วิจัย คำนวณหาค่า ความถี่ (Frequency) และ ร้อยละ (Percentage) เพื่อแสดงสัดส่วนคำศัพท์ในหนังสือเรียนที่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน HSK 2.0

3) การประเมินความสอดคล้อง ผู้วิจัยนำค่าร้อยละที่ได้มาเปรียบเทียบกับมาตรฐานตามแนวทางของ ลิเคิร์ทสเกล (Likert Scale) แบบ 5 ระดับ เพื่อจัดระดับการประเมินความสอดคล้อง (เช่น ร้อยละ 81-100 จัดอยู่ในระดับมากที่สุด) Likert (1967)

การตรวจสอบความถูกต้อง

เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Data Reliability) ในการจัดระดับคำศัพท์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบซ้ำ (Double Check) คำศัพท์ที่ไม่ซ้ำกันทั้งหมด 924 คำ โดยการเปรียบเทียบกับวงคำศัพท์ HSK 2.0 อย่างละเอียดถี่ถ้วนก่อนนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์เชิงสถิติ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้แบ่งการนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็น 3 ประเด็นหลัก โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ที่ถอดมาจากหนังสือเรียนภาษาจีนจำนวน 3 เล่ม

1. ผลการประเมินจำนวนคำศัพท์ทั้งหมดหลังจบปีการศึกษาที่ 1 จากการรวบรวมคำศัพท์ที่ไม่ซ้ำกันที่ปรากฏในตารางคำศัพท์สำคัญของหนังสือเรียนรายวิชาบังคับชั้นปีที่ 1 ทั้งหมด 3 เล่ม พบว่านักศึกษาได้เรียนรู้คำศัพท์รวมทั้งสิ้น 924 คำ ซึ่งจำนวนนี้สูงกว่าเกณฑ์ที่หลักสูตรคาดหวังไว้สำหรับผลลัพธ์การเรียนรู้เมื่อสิ้นสุดชั้นปีที่ 1 ที่กำหนดไว้ที่ 700 คำ

2. ผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบความสอดคล้องกับเกณฑ์ HSK 2.0 จากการนำคำศัพท์ที่ไม่ซ้ำกันจำนวน 924 คำ มาเปรียบเทียบกับวงคำศัพท์เกณฑ์มาตรฐาน HSK 2.0 (ระดับ 1-6) พบว่า มีคำศัพท์ที่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน HSK 2.0 รวมทั้งหมด 641 คำ และมีคำศัพท์ที่ไม่อยู่ในเกณฑ์ HSK 2.0 จำนวน 283 คำ

ความสอดคล้องของคำศัพท์โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ทสเกล (Likert Scale) แสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ระดับ HSK 1 มีความสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานในระดับ มากที่สุด (96.00%) คำศัพท์ระดับ HSK 2 มีความสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานในระดับ มากที่สุด (89.00%) คำศัพท์ระดับ HSK 3 มีความสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานในระดับ มาก (73.67%)

ตารางที่ 3 สัดส่วนคำศัพท์ HSK 2.0 ที่พบในหนังสือเรียน (จำนวนมากไปน้อย)

ลำดับ	ระดับ HSK	จำนวนคำศัพท์ใหม่ที่พบ (คำ)	ร้อยละของคำศัพท์ใหม่ที่พบ
1	HSK 3	175	18.90%
2	HSK 1	144	15.60%
3	HSK 4	129	14.00%
4	HSK 2	123	13.30%
5	HSK 5	58	6.30%
6	HSK 6	12	1.30%
	รวม	641	69.40%

หมายเหตุ: เป็นการนับคำศัพท์ที่ไม่ซ้ำกันในแต่ละระดับ HSK โดยคำที่เคยพบแล้วจะไม่ถูกนับรวมในระดับที่สูงกว่า

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความครอบคลุมคำศัพท์ (สะสม)

ระดับ	จำนวนคำศัพท์ HSK ที่เกณฑ์กำหนด (สะสม)	จำนวนคำศัพท์ที่เรียนรู้ได้ (สะสม)	จำนวนคำศัพท์ที่ขาดหาย	ร้อยละคำศัพท์ที่ได้รับ	ระดับการประเมิน (Likert)
HSK 1	150	144	6	96.00%	มากที่สุด
HSK 2	300	267	33	89.00%	มากที่สุด
HSK 3	600	442	158	73.67%	มาก
HSK 4	1,200	571	629	47.58%	ปานกลาง
HSK 5	2,500	629	1,871	25.16%	น้อย
HSK 6	5,000	641	4,359	12.82%	น้อยที่สุด

3. ผลการจัดทำข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อการวางแผนหลักสูตร จากผลการวิเคราะห์ความครอบคลุมคำศัพท์ตามเกณฑ์มาตรฐานวัดระดับความรู้ภาษาจีน (HSK 2.0) เพื่อปรับปรุงและวางแผนการจัดการเรียนการสอนสำหรับการรับมือกับมาตรฐานใหม่ (HSK 3.0) สรุปได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้คำศัพท์ระดับ HSK 3 ได้ถึง 442 คำ คิดเป็น 73.67% ของเกณฑ์มาตรฐาน (600 คำ) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมในการต่อยอด HSK 3 ข้อมูลเชิงประจักษ์นี้ยืนยันว่าหลักสูตรได้สร้างรากฐานคำศัพท์ที่แข็งแกร่งเกินกว่าความคาดหวัง

ข้อมูลสำหรับการวางแผน ข้อมูลเชิงประจักษ์นี้เป็นฐานสำคัญในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน โดยระบุได้อย่างแม่นยำว่าหลักสูตรควรเน้นการเพิ่มคำศัพท์อีกเพียง 26.33% (158 คำ) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ครอบคลุม HSK 3 อย่างสมบูรณ์หลังจบการศึกษาในชั้นปีที่ 1 นอกจากนี้ผล

ความครอบคลุมของคำศัพท์ระดับ 4 ยังจัดอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็น 47.58% สัดส่วนนี้แสดงให้เห็นว่านักศึกษาได้เรียนรู้คำศัพท์ในระดับที่ค่อนข้างสูงขึ้นกว่าระดับพื้นฐานในสัดส่วนที่ไม่มากเกินไป การเรียนรู้คำศัพท์เหล่านี้จะเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับการเรียนรู้คำศัพท์เชิงธุรกิจในรายวิชาชั้นปีที่ 2 ข้อมูลดังกล่าวสามารถนำไปเป็นข้อมูลตั้งต้นที่จำเป็นที่สุดในการปรับปรุงและวางแผนการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเก็บคำศัพท์ในระดับนี้ได้ และต่อยอดในระดับต่อไปได้อย่างราบรื่น นอกจากนี้ข้อมูลชุดนี้สามารถนำไปเปรียบเทียบกับความสอดคล้องคำศัพท์กับเกณฑ์มาตรฐานใหม่ (HSK 3.0) เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในลำดับต่อไปอีกด้วย

อภิปรายผล

การศึกษาจำนวนคำศัพท์จากหนังสือเรียนของนักศึกษาหลักสูตรภาษาจีนธุรกิจในครั้งนี้ มุ่งเน้นการวิเคราะห์ ความสอดคล้อง ของวงคำศัพท์ที่ผู้เรียนได้รับเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน HSK 2.0 ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์หลัก 3 ข้อได้ดังนี้

1. การประเมินปริมาณคำศัพท์และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการประเมินปริมาณคำศัพท์ทั้งหมดที่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ได้รับจากหนังสือเรียน พบว่าผู้เรียนเรียนรู้คำศัพท์รวมทั้งสิ้น 924 คำ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่หลักสูตรคาดหวังไว้ที่ 700 คำ ผลลัพธ์เชิงปริมาณที่เกินความคาดหวังนี้ อาจเป็นเพราะหลักสูตรมีการจัดรายวิชาภาษาจีนภาคบังคับถึง 4 รายวิชา โดยใช้หนังสือเรียน 3 เล่ม ทำให้จำนวนชั่วโมงการเรียนรู้และปริมาณคำศัพท์ต่อสัปดาห์สูงกว่าเกณฑ์ทั่วไป เป็นการแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของหลักสูตรในการสร้างคลังคำศัพท์ขนาดใหญ่ให้กับผู้เรียน การมีคลังคำศัพท์ขนาดใหญ่ตั้งแต่ปีแรกนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Schmitt (2010) ที่เชื่อว่าการเพิ่มขนาดคลังคำศัพท์ในช่วงต้นเป็นกุญแจสำคัญสู่ประสิทธิภาพในการใช้ภาษาในทุกทักษะ

2. การวิเคราะห์และเปรียบเทียบความสอดคล้องของคำศัพท์กับเกณฑ์ HSK 2.0

จากการวิเคราะห์ความครอบคลุมคำศัพท์ที่ได้จากหนังสือเรียน พบว่าคำศัพท์ระดับ HSK 1 และ HSK 2 มีความครอบคลุมสูงถึง 96% และ 89% ตามลำดับ ซึ่งจัดอยู่ในระดับ “มากที่สุด” สัดส่วนความครอบคลุมที่สูงนี้แสดงให้เห็นว่าการเลือกตำราเรียนของหลักสูตรนั้นสอดคล้องกับหลักการออกแบบหลักสูตรสำหรับผู้เรียนที่ไม่มีพื้นฐาน นี่เป็นไปตามหลักการเชิงทฤษฎี ที่ว่าการออกแบบตำราจะต้องคำนึงถึงผู้เรียนในแต่ละระดับ และหลีกเลี่ยงการใช้คำศัพท์ที่ยากเกินกว่าระดับของผู้เรียน (over-level vocabulary) เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนรู้สึกยากและหมดกำลังใจในการเรียนรู้ แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนอย่างชัดเจน จากงานวิชาการของ Liu (2000) ที่ระบุว่า การควบคุมปริมาณคำศัพท์ (Vocabulary Quantity) และการจัดเรียงคำศัพท์จากง่ายไปยากอย่างเป็นระบบตาม หลักการแบ่งระดับ (Hierarchical Principle) เป็นสิ่งจำเป็นในการเขียนตำราภาษาจีนสำหรับผู้เรียนต่างชาติ ข้อค้นพบนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaewyod (2020) ที่พบว่า คำศัพท์ระดับ HSK 1 และ HSK 2 ได้รับการครอบคลุมในสัดส่วนที่สูงที่สุดในตำราเรียนภาษาจีนพื้นฐานอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chen & Warisa (2022) ที่พบว่าคำศัพท์ในแบบเรียนพื้นฐานมีความครอบคลุมคำศัพท์ HSK ในระดับพื้นฐานสูงเช่นกัน

3. การจัดทำข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อการวางแผนหลักสูตร HSK 3.0

ผลการวิเคราะห์ความครอบคลุมคำศัพท์ระดับ HSK 1-3 พบว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้คำศัพท์ระดับ HSK 3 ได้ถึง 442 คำ (คิดเป็น 73.67%) ซึ่งเกินกว่าครึ่งหนึ่งของเกณฑ์มาตรฐาน HSK 3 (600 คำ) ข้อมูลเชิงประจักษ์นี้เป็นฐานข้อมูลที่สำคัญที่สุด ในการปรับปรุงและวางแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมหลักสูตรสำหรับการรับมือกับมาตรฐานใหม่ (HSK 3.0) ดังนี้ 1) ศักยภาพการต่อยอด ผลลัพธ์นี้บ่งชี้ถึงศักยภาพในการต่อยอด (Acquisition Potential) ที่สูงของผู้เรียน หลักสูตรสามารถใช้ข้อมูลนี้ในการวางแผนเชิงรุก โดยเน้นการเพิ่มคำศัพท์ HSK 3 ส่วนที่ขาดหายไปจำนวน 158 คำ เข้าไปในเนื้อหาของชั้นปีที่ 2 เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุ HSK 3 ได้อย่างสมบูรณ์ 2) ความจำเป็นในการปรับตัวและการเชื่อมโยงมาตรฐานสากล การวิเคราะห์นี้เป็นไปตามความจำเป็นทางวิชาการที่ต้องศึกษาว่าเนื้อหาปัจจุบันมีความสอดคล้องกับมาตรฐาน HSK 3.0 ที่กำลังจะนำมาใช้ จากงานวิจัยของ Zeng & Xiao (2021) ได้ทำการทบทวนและชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงมาตรฐาน HSK 3.0 ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความรู้ด้านคำศัพท์และไวยากรณ์ที่ผู้เรียนต้องได้รับ ดังนั้นการมีข้อมูลความครอบคลุมคำศัพท์ระดับ HSK 1-3 ที่ชัดเจน จะช่วยให้หลักสูตรสามารถ วางแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และปรับปรุงเนื้อหาเพื่อรับประกันว่านักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์ตามเกณฑ์ HSK 3.0 ที่เข้มงวดมากขึ้นในอนาคตซึ่งเป็นไปตามแนวทางที่งานวิจัยด้านการศึกษาภาษาจีนสากลเน้นย้ำ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1) ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติและการปรับปรุงหลักสูตร

ข้อเสนอแนะนี้มีเป้าหมายเพื่อนำข้อมูลเชิงประจักษ์จากผลการวิจัยทั้ง 3 ข้อ ไปใช้ในการยกระดับความสามารถทางภาษาของผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานระดับภาษาจีนสากลที่กำลังเปลี่ยนแปลง

1.1 จากผลการประเมินปริมาณคำศัพท์รวม (924 คำ) ผลวิจัยพบว่าปริมาณคำศัพท์รวมที่ผู้เรียนได้รับสูงถึง 924 คำ ซึ่งเกินกว่าเกณฑ์คาดหวังของหลักสูตร (700 คำ) ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการคำศัพท์ หลักสูตรควรใช้ความสำเร็จนี้เป็นจุดแข็ง โดยลดความซ้ำซ้อนของคำศัพท์ระดับ HSK 1-2 ที่มีครอบคลุมสูงอยู่แล้ว (96% และ 89%) ในเนื้อหาพื้นฐานบางส่วน และนำพื้นที่เนื้อหาส่วนนั้นไปใช้ในการเสริมคำศัพท์เฉพาะทางธุรกิจ ที่ไม่อยู่ในเกณฑ์ HSK 2.0 (พบจำนวน 283 คำ) หรือคำศัพท์ HSK 3 ที่จำเป็นต่อการสื่อสารในบริบทธุรกิจแทน เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับหลักสูตรภาษาจีนธุรกิจโดยเฉพาะ

1.2 จากผลการวิเคราะห์ความครอบคลุมคำศัพท์ระดับ HSK 1-2 (96% และ 89%) ผลวิจัยพบว่าคำศัพท์ระดับ HSK 1 และ HSK 2 มีความครอบคลุมในระดับ "มากที่สุด" ข้อเสนอแนะด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน เนื่องจากรากฐานคำศัพท์พื้นฐานมีความครอบคลุมสูง ซึ่งหมายความว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้คำศัพท์สำคัญที่จำเป็นต่อการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน (HSK 1) และในระดับเบื้องต้น (HSK 2) ได้เกือบครบถ้วนตามเกณฑ์มาตรฐาน (96% และ 89%) และมีความพร้อมในการสร้างประโยคที่ซับซ้อนขึ้น หลักสูตรจึงควรยกระดับความซับซ้อนของกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นปีที่ 2 โดยเน้นการบูรณาการคำศัพท์ HSK 1-2 ไปใช้ในกิจกรรมทักษะการผลิต (Productive Skills)

ที่ต้องใช้ความคิดระดับสูง (Higher-Order Thinking Skills: HOTS) เช่น การอภิปรายเชิงวิเคราะห์ การนำเสนอโครงการ หรือการเขียนรายงานเชิงธุรกิจ แทนการเน้นย้ำความหมายพื้นฐานเพียงอย่างเดียว เพื่อส่งเสริมการใช้ภาษาอย่างเป็นธรรมชาติและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.3 จากผลการวิเคราะห์ ความครอบคลุมคำศัพท์ระดับ HSK 3 (73.67%) เพื่อเตรียมพร้อม HSK 3.0 ผลวิจัยพบว่าความครอบคลุมคำศัพท์ระดับ HSK 3 อยู่ที่ 73.67% ซึ่งบ่งชี้ถึงศักยภาพการต่อยอดที่สูง แต่ยังไม่สมบูรณ์ ข้อเสนอแนะด้านการออกแบบหลักสูตรและการกำหนดดัชนีชี้วัดใหม่ (HSK 3.0) หลักสูตรควรใช้ข้อมูลความครอบคลุม HSK 3 นี้ในการวางแผนเชิงรุกและกำหนดดัชนีชี้วัดใหม่

การเพิ่มความเข้มข้นใน HSK 3 พิจารณาปรับเพิ่มคำศัพท์ระดับ HSK 3 อีก 158 คำที่ยังขาดหายไปเข้าไปในตารางคำศัพท์สำคัญของหนังสือเรียนรายวิชาบังคับในชั้นปีที่ 2 อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ นักศึกษาสามารถบรรลุเป้าหมายการสอบผ่านระดับ HSK 3 ได้อย่างเต็มก่อนจบชั้นปี

การเตรียมรับมือ HSK 3.0 ใช้ข้อมูลเชิงปริมาณนี้เป็นฐานข้อมูลในการเปรียบเทียบเชิงวิเคราะห์กับมาตรฐานใหม่ Chinese Proficiency Grading Standards for International Chinese Language Education (HSK 3.0) โดยเฉพาะการวิเคราะห์ความแตกต่างของคำศัพท์ที่เพิ่มเข้ามาใหม่ในระดับ 1-3 เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความสามารถทางภาษา และดัชนีชี้วัดเชิงปริมาณในด้านคำศัพท์ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่เข้มงวดมากขึ้นในอนาคต

2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรเสนอต่อคณะกรรมการหลักสูตรและคณะ ให้มีการทบทวน และกำหนดนโยบายการจัดซื้อตำราเรียน โดยกำหนดให้สอดคล้องกับวงคำศัพท์ HSK (ทั้ง 2.0 และ 3.0) เป็น เกณฑ์สำคัญเชิงปริมาณ ในการพิจารณาเลือกใช้ตำราเรียนภาษาจีน การดำเนินการเช่นนี้จะช่วยยกระดับมาตรฐานการเรียนการสอนภาษาจีนโดยรวมของสถาบัน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งต่อไป

การวิจัยเชิงพัฒนาการระยะยาว ควรมีการทำการวิจัยในระยะยาวเพื่อศึกษา พัฒนาการของนักศึกษาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 จนถึงชั้นปีที่ 4 เพื่อประเมินว่าการจัดการเรียนการสอนตลอดหลักสูตร มีความสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านคำศัพท์ที่คาดหวังไว้จนถึงระดับ HSK 5 หรือไม่

การวิเคราะห์ดัชนีมาตรฐานใหม่ (HSK 3.0) งานวิจัยต่อไปควรวิเคราะห์ดัชนีด้านคำศัพท์ของมาตรฐานใหม่ (HSK 3.0) เพื่อเปรียบเทียบกับความสอดคล้องเดิมที่ตั้งไว้ ซึ่งจะเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนการเรียนการสอนที่เหมาะสมเพื่อเตรียมรับมือการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานระดับภาษาจีนสากล

References

- Chen, X. & Warisa, A. (2022). A Comparative Study of Vocabulary between “360 Standard Sentences in Chinese Conversations” and Chinese Proficiency Test Syllabus Speaking (HSKK). *Journal of Chinese Studie Journal Kasetsart University*. 15(1), 139–167.
- Hanban Confucius Institute Headquarters. (2009). *New Chinese proficiency test syllabus*. Commercial Press.

- Kaewyod, W. (2020). An analysis of HSK vocabulary in Chinese textbooks of Chinese major students, Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University. **Journal of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University**. 11(2), 134–150.
- Li, X. (2018). **New Silk Road: Elementary Business Chinese Comprehensive Course II**. Beijing: Beijing Language and Culture University Press.
- Likert, R. (1967). **The method of constructing an attitude scale**. In M. Fishbein (Ed.), Reading in attitude theory and measurement (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.
- Liu, X. (2000). **Introduction to Teaching Chinese as a Foreign Language**. Beijing: Beijing Language and Culture University Press.
- Mao, Y. (Ed.). (2017). **Standard Chinese Conversations: 360 Sentences 1**. Beijing: Beijing Language and Culture University Press.
- Rong, J. (2011). **Developing Chinese (2nd Edition): Elementary Comprehensive 1**. Beijing: Beijing Language and Culture University Press.
- Schmitt, N. (2010). **Researching vocabulary: A vocabulary research manual**. Palgrave Macmillan.
- Zeng, Y., & Xiao, J. (2021). Review on Chinese Proficiency Grading Standards for International Chinese Language Education. **Frontiers in Educational Research**. 4(6), 116-121.
- Zhang, J., Xie, N., Wang, S., Li, Y. & Zhang, T. (2010). Research and development report on the new HSK. **China Examination**. 09, 38-43.

การสร้างแบบวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

THE CONSTRUCTION OF ACTIVE CITIZENSHIP DISPOSITIONS SCALE FOR
UPPER SECONDARY STUDENTS

ณัฐณิชา ช่วยมาก¹ สุวิมล กฤษณฤทธิสิน² และเด่นดาว ชลวิทย์³
Nardnutcha Chauymark¹ Suwimon Kritkharuehart² and Dendow Chollawit³

¹ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹ Master of Education Program in Educational Evaluation and Research Faculty of Education
Ramkhamhaeng University

² Educational Evaluation and Research Faculty of Education Ramkhamhaeng University

³ Curriculum and Instruction Faculty of Education Ramkhamhaeng University

E-mail: 6612681004@rumail.ru.ac.th

Received: March 30, 2025
Revised: August 19, 2025
Accepted: August 22, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบวัด ตรวจสอบคุณภาพ และสร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดของ Enchikova et al. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 542 คน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบวัดเชิงสถานการณ์ จำนวน 4 ตัวเลือก ตามพัฒนาการจริยธรรมของโคลเบอร์ก ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 46 ข้อ ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสนใจด้านการเมือง จำนวน 5 ข้อ ความเป็นประชาธิปไตย จำนวน 4 ข้อ ความยุติธรรม จำนวน 5 ข้อ ความเป็นพลเมือง จำนวน 9 ข้อ ความอดทนอดกลั้น จำนวน 7 ข้อ ความกังวลทางสังคม จำนวน 3 ข้อ ความไว้วางใจต่อสถาบันทางสังคมและการเมือง จำนวน 5 ข้อ การรับรู้ความสามารถของตนเองทางการเมือง จำนวน 4 ข้อ และอัตลักษณ์ทางบุคคล จำนวน 4 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ และสถิติอ้างอิงวิเคราะห์ค่าความตรงเชิงโครงสร้าง ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการวิจัยพบว่า แบบวัดที่สร้างขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.53 ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.89 และค่าความตรงเชิงโครงสร้างตรวจสอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันยอมรับ

ได้ว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 1237.10$, $df = 909$, $\chi^2/df = 1.36$, $GFI = 0.90$, $AGFI = 0.88$, $CFI = 0.92$, $RMR = 0.04$, $RMSEA = 0.02$, $AIC = 1581.10$, $ECVI = 2.92$) เกณฑ์ปกติสำหรับประเมินคุณลักษณะนิสยพลเมืองตื้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ คุณลักษณะนิสยพลเมืองตื้นรู้ ระดับยอดเยี่ยม เมื่อมีคะแนนตั้งแต่ 162 คะแนนขึ้นไป (P_{75} ขึ้นไป, T_{58} ขึ้นไป) คุณลักษณะนิสยพลเมืองตื้นรู้ ระดับสูง เมื่อมีคะแนนตั้งแต่ 148–161 คะแนน ($P_{50.00}$ ถึง $P_{74.99}$, T_{51} ถึง T_{57}) คุณลักษณะนิสยพลเมืองตื้นรู้ ระดับปานกลาง เมื่อมีคะแนนตั้งแต่ 132–147 คะแนน ($P_{25.00}$ ถึง $P_{49.99}$, T_{42} ถึง T_{50}) และคุณลักษณะนิสยพลเมืองตื้นรู้ ระดับต่ำ เมื่อมีคะแนนน้อยกว่า 132 คะแนน ($< P_{25.00}$, $< T_{42}$)

คำสำคัญ

คุณลักษณะนิสยพลเมืองตื้นรู้ คุณลักษณะนิสย เกณฑ์ปกติระดับโรงเรียน

ABSTRACT

The purpose of this research was to develop, validate, and establish school-level norms for the active citizenship dispositions scale for upper secondary school students based on the framework of Enchikova et al. The sample consisted of 542 students from grades 10 to 12 at Triam Udom Suxsa School under the Bangkok Secondary Education Service Area Office 1, selected through stratified random sampling. Data were collected using a situational-based scale with 46 items consisting of nine components: political interest (5 items), democracy (4 items), justice (5 items), citizenship (9 items), tolerance (7 items), social worries (3 items), trust in social and political institutions (5 items), political self-efficacy (4 items), and identity (4 items), each offering four response options based on Kohlberg's moral development. Data were analyzed using descriptive statistics including mean, standard deviation, and percentage, and inferential statistics using Confirmatory Factor Analysis to assess construct validity.

The research findings indicated that the developed scale had an index of item-objective congruence ranging from 0.60 to 1.00. The discrimination index ranged from 0.20 to 0.53, and the reliability coefficient was 0.89. Confirmatory factor analysis confirmed that the construct validity was acceptable and aligned with empirical data ($\chi^2 = 1237.10$, $df = 909$, $\chi^2/df = 1.36$, $GFI = 0.90$, $AGFI = 0.88$, $CFI = 0.92$, $RMR = 0.04$, $RMSEA = 0.02$, $AIC = 1581.10$, $ECVI = 2.92$). The established norms for assessing active citizenship dispositions among upper secondary students were categorized into four levels: excellent scores of 162 and above (P_{75} and above, T_{58} and above), high scores from 148–161 ($P_{50.00}$ to $P_{74.99}$, T_{51} to T_{57}), moderate scores from 132–147 ($P_{25.00}$ to $P_{49.99}$, T_{42} to T_{50}), and low scores below 132 ($< P_{25.00}$, $< T_{42}$).

Keywords

Active Citizenship Disposition, Dispositions, School Norms

ความสำคัญของปัญหา

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ซึ่งเป็นแผนแม่บททางการศึกษา ได้ให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมืองในสังคมไทย การยอมรับและเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยระบุว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องวางรากฐานในทุกกระตักการศึกษา จึงได้กำหนดให้ยุทธศาสตร์ที่ 1 เน้นถึงการจัดให้มีการเรียนการสอนหรือกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนด้านความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน โดยมีส่วนร่วมในการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาพัฒนาสังคมและประเทศชาติ จนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติ (Ministry of Education, 2017) การขับเคลื่อนด้านการศึกษาไทย จึงกำหนดเป็นมาตรฐานการศึกษาชาติ พ.ศ. 2561 เกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ ของพลเมืองไทยในสถานศึกษาทุกแห่งทุกระดับ โดยระบุผลลัพธ์ที่ พึงประสงค์ของสถานศึกษา (Desired Outcomes of Education, DOE Thailand) ถึงคุณลักษณะของคนไทย 4.0 คือการเป็นคนดี มีคุณธรรม ยึดค่านิยมร่วมของสังคมเป็นฐาน ในการพัฒนาตนและกำหนดคุณลักษณะขั้นต่ำด้านพลเมืองที่รับรู้ (Active Citizenship) เป็นคุณลักษณะของวัยเรียนตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา (Ministry of Education, 2019) ส่งผลให้พลเมืองที่รับรู้ เป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งทุกระดับ ต้องร่วมกันส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับตัวนักเรียนตามข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาชาติได้กำหนดไว้

ในปีพ.ศ. 2564 พลเมืองที่รับรู้จัดเป็นสมรรถนะหลักที่สำคัญสำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยระบุพลเมืองที่รับรู้เป็นสมรรถนะที่สามารถพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนได้ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เป็นแกนหลักในการพัฒนาพลเมืองที่รับรู้ คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในรายวิชาสังคมศึกษา รายวิชาหน้าที่พลเมืองของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือนำไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนให้ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ลึกซึ้งขึ้น สมรรถนะนี้มีลักษณะ ไม่ยึดติดเนื้อหา หรือไม่ขึ้นกับเนื้อหา (Content – free) ครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในทุกรายวิชา สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมด้านพลเมืองที่รับรู้ให้ติดตัวนักเรียนผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนหรือประยุกต์ใช้ในกิจกรรมที่หลากหลายได้ (Ministry of Education, 2021)

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 รวมทั้งโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาส่วนภูมิภาค ได้แก่ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาภาคเหนือ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาภาคใต้ เป็นโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่จัดการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพลเมืองไทย และมีสมรรถนะหลักที่สำคัญติดตัวนักเรียน โรงเรียนจึงกำหนดด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ของโรงเรียนในบริบทของคุณลักษณะพลเมืองต้นรู้ และกำหนดคุณภาพด้านนี้ที่ระดับยอดเยี่ยม (Triam Udom Suksa School, 2023; Triam Udom Suksa Northeastern Campus, 2523; Triam Udom Suksa Northern Campus, 2023; Triam Udom Suksa Southern Campus, 2023) แต่พบปัญหาว่าโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษายังไม่สามารถวัดระดับคุณลักษณะพลเมืองต้นรู้ได้ เนื่องจากขาดเครื่องมือวัดที่มีคุณภาพและเกณฑ์สำหรับแปลความหมายต่อการประเมินเพื่อการเรียนรู้ ทำให้ไม่สามารถทราบถึงระดับคุณลักษณะพลเมืองต้นรู้ของนักเรียน ซึ่งหากต่ำกว่าระดับที่กำหนดจะได้วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับคุณลักษณะพลเมืองต้นรู้เพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและส่งเสริมไปในแนวทางที่ถูกต้อง และการไม่มีเครื่องมือวัดที่ดีส่งผลต่อการวางนโยบายในระดับสถานศึกษาที่อาจไม่สามารถตอบสนองต่อมาตรฐานสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับชาติอย่างแท้จริงได้ อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะพลเมืองต้นรู้เป็นเรื่องที่ซับซ้อนเป็นคุณลักษณะภายในไม่สามารถวัดได้โดยตรงต้องใช้ทฤษฎีการวัดที่ดีและการวัดย่อมมีความคลาดเคลื่อน (Error) เกิดขึ้นเสมอ จึงต้องอาศัยเครื่องมือวัดที่มีคุณภาพเพื่อลดความคลาดเคลื่อนให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด (Kanjanaewasi, 2013)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจสร้างเครื่องมือวัดพลเมืองต้นรู้ และเกณฑ์สำหรับการแปลความหมาย จึงได้ทำการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับพลเมืองต้นรู้ พบว่า Hoskins & Mascherini (2009) ได้ดำเนินการสำรวจสังคมยุโรปในปี ค.ศ. 2002 (European Social Survey) ครอบคลุมประเทศในทวีปยุโรป จำนวน 19 ประเทศ เสนอตัวชี้วัดรวมของพลเมืองต้นรู้ ซึ่งแบ่งพลเมืองต้นรู้ออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1) การเรียกร้องและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Protest and Social change) มิติที่ 2) ชีวิตของชุมชน (Community Life) มิติที่ 3) ประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) และมิติที่ 4) ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic Values) แต่ละมิติประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยต่าง ๆ รวมทั้งหมด 17 องค์ประกอบ 61 ตัวชี้วัด นำมาเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งระดับชาติและตัวแทนสตรีในระดับรัฐสภาของยุโรป ประชาชนทั่วไป องค์การสิ่งแวดล้อมและสหภาพแรงงาน ส่วน Enchikova et al. (2021) ได้เปรียบเทียบแนวคิดของนักวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับพลเมืองต้นรู้ระดับนานาชาติ ได้แก่ งานวิจัยของ Doganay (2012) Ten Dem et al. (2011) Keating (2014) และ Hoskins et al. (2015) พบว่านักวิจัยเสนอแนวคิดพลเมืองต้นรู้ ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ ทศนคติ และค่านิยม โดยทุกแนวคิดของนักวิจัยที่คิดเห็นตรงกัน คือ ความรู้และทักษะ แต่ทศนคติและค่านิยมเป็นความคิดเห็นที่แตกต่างกันไป เช่น Hoskins et al. (2015) มีความพยายามที่จะปรับกรอบแนวคิดที่ได้เสนอไว้ในปีค.ศ.2009 ด้านค่านิยมให้มีความยุติธรรมทางสังคมรวมอยู่ แต่สำหรับนักวิจัย Doganay (2012) ได้นำทศนคติและค่านิยมรวมเข้าด้วยกันและเสนอชื่อใหม่ว่า คุณลักษณะนิสัย ซึ่งงานวิจัยนี้ Enchikova et al. (2021) จึงตัดสินใจ ลดความซ้ำซ้อน และได้ระบุเป็นกรอบแนวคิดของพลเมืองต้นรู้ว่าประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ 1) สมรรถนะ (Competency) 2) คุณลักษณะนิสัย (Dispositions) และ 3) การมีส่วนร่วมทางพฤติกรรม (Behaviour Engagement) มีองค์ประกอบย่อยรวมทั้งหมด 19 องค์ประกอบ นำมาเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนช่วงอายุระหว่าง 15-30 ปี ใช้เป็นกรอบแนวคิดโดยรวมของพลเมืองต้นรู้ที่เกี่ยวข้องกับทางการศึกษา นอกจากนี้งานวิจัยที่มีการศึกษาภายในประเทศเกี่ยวกับพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่น Jeengool

(2023) ได้ดำเนินการวัดความรู้ความเข้าใจบางส่วนตามแนวคิดของ Hoskins & Mascherini (2009) โดยใช้ตัวชี้วัดรวมพลเมืองต้นรู้ ที่แบ่งออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ การเรียกร้องและการเปลี่ยนแปลงชีวิตของชุมชน ประชาธิปไตยแบบตัวแทน และค่านิยมประชาธิปไตย นำผลจากการวัดมาสร้างโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้นรู้ ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบวัดเชิงสถานการณ์ที่มีขั้นตอนการสร้างแบบวัดทางจิตวิทยาตามแนวคิดของ Wongratthana (2017) มีตัวเลือกจากสถานการณ์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นจำนวน 4 ตัวเลือก ตามแนวคิดของ Westheimer & Kahne (2004) กำหนดเป็นเกณฑ์การให้คะแนน ตั้งแต่ 0 ถึง 3 คะแนน สำหรับการตรวจสอบคุณสมบัติการวัดทางจิตวิทยาใช้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบตรวจให้คะแนนมากกว่า 2 ค่า (Polytomous IRT) โดยใช้โมเดล Graded Response Model : GRM และ Kremabud (2023) ได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้ของนักวิจัย เช่น Kennedy (2007) และ Hoskins et al. (2008) แล้วนำมาสรุปเป็นคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมือง กิจกรรมอาสา และการประท้วงและการเรียกร้อง นำเสนอเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้นรู้ โดยพัฒนาเครื่องมือวิจัยตามแนวคิดของ Kennedy (2007) นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายด้วยเครื่องมือ แบบสอบถามความต้องการจำเป็น ในรูปแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ การปฏิบัติตนตามลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้ 2 ด้าน คือสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่คาดหวัง ใช้การตอบสนองคู่ (Duel-Reponse Format) ทั้งนี้พบว่า แนวคิดของ Enchikova et al. (2021) ที่มุ่งเน้นศึกษาพลเมืองต้นรู้ระดับนานาชาติเกี่ยวกับบริบททางการศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชน โดยระบุนกรอบแนวคิดไว้ชัดเจน มีความน่าสนใจสำหรับนำมาใช้วัดพลเมืองต้นรู้กับบริบทของนักเรียนไทย โดยเฉพาะมิติด้านคุณลักษณะนิสัยซึ่งโรงเรียนระบุความต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้นติดตัวนักเรียนเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ควบคู่กับด้านสมรรถนะความรู้ความสามารถทางวิชาการของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาและโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาส่วนภูมิภาค และยังไม่มีการสร้างแบบวัดเชิงสถานการณ์ 4 ตัวเลือกตามพัฒนาการจริยธรรมของ Kohlberg ที่เป็นการให้นักเรียนได้ใช้เหตุผล ด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อการตัดสินใจเลือกกระทำที่ตนเองจะแสดงพฤติกรรมที่ดงามออกมาและมีความเหมาะสมกับการใช้วัดคุณลักษณะนิสัย รวมทั้งยังไม่มีเกณฑ์ปกติ (Norms) ที่เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผลที่ได้จากการวัดนั้นมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุผลนี้ผู้วิจัยจึงตัดสินใจยึดกรอบแนวคิดของ Enchikova et al. (2021) นำมากำหนดเป็นขอบเขตของการสร้างแบบวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีลักษณะเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ 4 ตัวเลือกตามพัฒนาการจริยธรรมของ Kohlberg และสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) เพื่อจำแนกและระบุระดับคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อตัวนักเรียนในการเรียนรู้ การทำงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม กระตือรือร้นร่วมกันแก้ปัญหา สามารถปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนในการใช้เป็นแนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาสมรรถนะหลักที่สำคัญสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. แบบวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้มีลักษณะเป็นอย่างไร
2. แบบวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้มีคุณภาพเป็นอย่างไร
3. เกณฑ์ปกติของคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติของคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบวัด ตรวจสอบคุณภาพ และสร้างเกณฑ์ปกติของคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ประชากร

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต1 จำนวน 4,420 คน

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต1 จำนวน 542 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) มีแผนการเรียนเป็นหน่วยในการแบ่งชั้นภูมิ และใช้การกำหนดขนาดตัวอย่างสำหรับการสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) ที่เสนอขนาดประชากร 4,000 – 5,000 คน ควรมีตัวอย่างขั้นต่ำอย่างน้อย 351-357 คน (Chomeya et al., 2024) เพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูล งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดตัวอย่างจำนวน 542 คน แต่ละชั้นเป็นสัดส่วนกับขนาดประชากร ซึ่งมีรายละเอียดแสดงดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากรและตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ

แผนการเรียน	ประชากร (คน)	ตัวอย่าง (คน)
แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์	2,858	348
แผนการเรียนภาษา- คณิตศาสตร์	352	44
แผนการเรียนภาษาต่างประเทศที่ 2	1,210	150
รวม	4,420	542

เครื่องมือวิจัย

การสร้างเครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป คือ ระดับชั้นเรียน (มัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึง ปีที่ 6) และแผนการ (วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์, ภาษา-คณิตศาสตร์, ภาษาต่างประเทศที่ 2) เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 แบบวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีลักษณะเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ 4 ตัวเลือกตามพัฒนาการจริยธรรมของ Kohlberg จำนวน 46 ข้อ ตามองค์ประกอบคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้ของ Enchikova et al. (2021) ได้แก่ ความสนใจด้านการเมือง จำนวน 5 ข้อ ความเป็นประชาธิปไตย จำนวน 4 ข้อ ความยุติธรรม จำนวน 5 ข้อ ความเป็นพลเมือง จำนวน 9 ข้อ ความอดทนอดกลั้น จำนวน 7 ข้อ ความกังวลทางสังคม จำนวน 3 ข้อ ความไว้วางใจต่อสถาบันทางสังคมและการเมือง จำนวน 5 ข้อ การรับรู้ความสามารถของตนเองทางการเมือง จำนวน 4 ข้อ และอัตลักษณ์บุคคล จำนวน 4 ข้อ สำหรับตัวเลือกของข้อคำถาม 4 ตัวเลือกตามพัฒนาการจริยธรรมของ Kohlberg ที่ผู้วิจัยกำหนดใช้ในแบบวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้ จัดอยู่ในระดับตามเกณฑ์ที่สอดคล้องกับช่วงอายุ 13-20 ปี ประกอบด้วย ระดับคะแนนตั้งแต่ 1 คะแนน ถึง 4 คะแนน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 (Tirakanun, 2008) ด้านความเที่ยง (Reliability) นำแบบวัดไปทดลองใช้กับตัวอย่างจำนวน 103 คน ตรวจสอบความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในด้วยการวิเคราะห์ Cronbach's Alpha Reliability Coefficient มีค่าเท่ากับ 0.89 (Kanjawasi, 2013) และค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อและคะแนนรวม (Corrected Item Total Correlation) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.20-0.64 ผ่านเกณฑ์คุณภาพ 0.20 ขึ้นไป (Kanjawasi, 2013) สะท้อนให้เห็นว่าแบบวัดมีคุณภาพดีสามารถนำไปใช้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างวิจัยและยื่นหนังสือต่อโรงเรียน เมื่อได้รับอนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ การทดลองใช้ (try-out) ในวันที่ 31 ตุลาคม 2567 กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึง 6 จำนวน 103 คน จากแผนการเรียน วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ แผนการเรียนภาษา-คณิตศาสตร์ และแผนการเรียนภาษาต่างประเทศที่ 2 ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์ทางสถิติของการทดสอบการทดลองใช้ เมื่อผลการทดสอบผ่านตามเกณฑ์ระดับคุณภาพของแบบวัดจึงเริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง (ครั้งที่ 2) ในวันที่ 5 พฤศจิกายน 2567 ถึง 13 พฤศจิกายน 2567 รูปแบบออนไลน์ด้วยระบบ Google Form กับตัวอย่างวิจัยที่ได้รับการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิจำนวนทั้งสิ้น 542 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติอ้างอิงวิเคราะห์ค่าความตรงเชิงโครงสร้างตรวจสอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA) มีรายละเอียด ดังนี้

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของตัวอย่าง และสร้างเกณฑ์ปกติของคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา กำหนดเกณฑ์ปกติ (Norms) ในการแปลผล โดยการแปลงคะแนนดิบให้เป็นเปอร์เซ็นต์ไทล์ 4 ระดับตามช่วงของเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Clark, 2005) และคะแนนมาตรฐานที่ปกติ (Normalized T-score)

วิเคราะห์ค่าความตรงเชิงโครงสร้างตรวจสอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ เป็น 2 อันดับ คือ การวิเคราะห์อันดับหนึ่ง (First order) เป็นกรอบการอธิบายโครงสร้าง ในการวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้ เป็นการยืนยันได้ว่าโมเดลการวัดนี้อธิบายและวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้ได้ด้วยข้อคำถาม 46 ข้อ และการวิเคราะห์อันดับสอง (Second order) เพื่อยืนยันว่าองค์ประกอบคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้ตามแนวคิดของ Enchikova et al. (2021) สามารถรวมกันเป็นองค์ประกอบเดียวได้อย่างมีความตรง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปคุณภาพของการสร้างแบบวัดจำนวน 46 ข้อ และผลการสร้างเกณฑ์ปกติระดับโรงเรียน ดังนี้

1. แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์คุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 4 ตัวเลือกตามพัฒนาการจริยธรรมของ Kohlberg และองค์ประกอบคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้ ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ เป็นไปตามแนวคิดของ Enchikova et al. (2021) แบบวัดฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ ตอนที่ 2 เป็นแบบวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวน 9 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสนใจด้านการเมือง จำนวน 5 ข้อคำถาม ความเป็นประชาธิปไตย จำนวน 4 ข้อคำถาม ความยุติธรรม จำนวน 5 ข้อคำถาม ความเป็นพลเมือง จำนวน 9 ข้อคำถาม ความอดทนอดกลั้น จำนวน 7 ข้อคำถาม ความกังวลทางสังคม จำนวน 3 ข้อคำถาม ความไว้วางใจต่อสถาบันทางสังคมและการเมือง จำนวน 5 ข้อคำถาม การรับรู้ความสามารถของตนเองทางการเมือง จำนวน 4 ข้อคำถาม และอัตลักษณ์บุคคล จำนวน 4 ข้อคำถาม รวมทั้งฉบับมีจำนวน 17 สถานการณ์ รวมจำนวน 46 ข้อคำถาม

2. ผลการตรวจสอบคุณภาพของการสร้างแบบวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้เบื้องต้นด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) จำนวน 46 ข้อ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ด้านความเที่ยง (Reliability) เมื่อนำแบบวัดไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงกับตัวอย่างจำนวน 542 คน และตรวจสอบความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในด้วยการวิเคราะห์ Cronbach's Alpha Reliability Coefficient มีค่าเท่ากับ 0.89 และค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อและคะแนนรวม (Corrected Item Total Correlation) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.53

ผลของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งเป็นกรอบการอธิบายโครงสร้างในการวัด ซึ่งยืนยันได้ว่าโมเดลการวัดนี้อธิบายและวัดคุณลักษณะนิสยพลเมืองต้นรู้ ได้ด้วยข้อคำถาม 46 ข้อ ($\chi^2 = 1031.75$, $df = 866$, $\chi^2/df = 1.19$, $GFI = 0.92$, $AGFI = 0.90$, $CFI = 0.96$, $RMR = 0.04$, $RMSEA = 0.01$, $AIC = 1461.75$, $ECVI = 2.70$) (Kraiwon, 2024; Arbuckle, 2019; Tirakanun, 2012) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองเพื่อยืนยันว่าองค์ประกอบคุณลักษณะนิสยพลเมืองต้นรู้ ตามแนวคิดของ Enchikova et al. (2021) สามารถรวมกันเป็นองค์ประกอบเดียวได้อย่างมีความตรงแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (b) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (B) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE) การทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (t) และค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (R^2) ของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง มีรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบ/ตัวแปร	b	B	SE	t	R^2
PI (Political Interest: ความสนใจด้านการเมือง)	1.00	0.80	-	-	0.64
De (Democracy: ความเป็นประชาธิปไตย)	1.51	0.99	0.18	8.34*	0.98
Ju (Justice: ความยุติธรรม)	0.57	0.96	0.09	6.35*	0.92
Ci (Citizenship: ความเป็นพลเมือง)	0.62	0.97	0.09	6.26*	0.94
Tol (Tolerance: ความอดทนอดกลั้น)	1.19	0.93	0.16	7.23*	0.86
So (Social worries: ความกังวลทางสังคม)	0.46	0.98	0.12	3.80*	0.96
Tr (Trust to social and political institutions: ความไว้วางใจต่อสถาบันทางสังคมและการเมือง)	0.84	0.93	0.11	7.48*	0.86
Po (Political self-efficacy: การรับรู้ความสามารถของตนเองทางการเมือง)	1.01	0.87	0.12	7.89*	0.75
Ide (Identity: อัตลักษณ์บุคคล)	0.88	0.94	0.12	6.87*	0.88
$\chi^2 = 1237.10$, $df = 909$, $\chi^2/df = 1.36$, $GFI = 0.90$, $AGFI = 0.88$, $CFI = 0.92$, $RMR = 0.04$, $RMSEA = 0.02$, $AIC = 1581.10$, $ECVI = 2.92$					

จากตารางที่ 2 พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (B) มีขนาดตั้งแต่ 0.80 ถึง 0.99 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกองค์ประกอบ ($t = 3.80^*$ ถึง 8.34^*) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (B) ที่มีค่าสูงสุด คือ ความเป็นประชาธิปไตย (De) มีค่าเท่ากับ 0.99 รองลงมา คือ ความกังวลทางสังคม (So) มีค่าเท่ากับ 0.98 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (B) ที่มีค่าต่ำสุด คือ ความสนใจด้านการเมือง (PI) มีค่าเท่ากับ 0.80 ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (R^2) ของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง พบว่า ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (R^2) สูงสุด คือ ความเป็นประชาธิปไตย (De) มีค่าเท่ากับ 0.98 หมายความว่า แบบวัดสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรนี้ได้ร้อยละ 98 ซึ่งแสดงถึงประสิทธิภาพของแบบวัดในด้านนี้สูงมาก และตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (R^2) ต่ำสุด คือ ความสนใจด้านการเมือง (PI) มีค่าเท่ากับ 0.64 หมายความว่า แบบวัดสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรนี้ได้ร้อยละ 64 แสดงถึงประสิทธิภาพของแบบวัดในด้านนี้ยอมรับได้

ตารางที่ 3 คำนวณน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (B) ของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง
จำแนกเป็นรายข้อ มีรายละเอียด ดังนี้

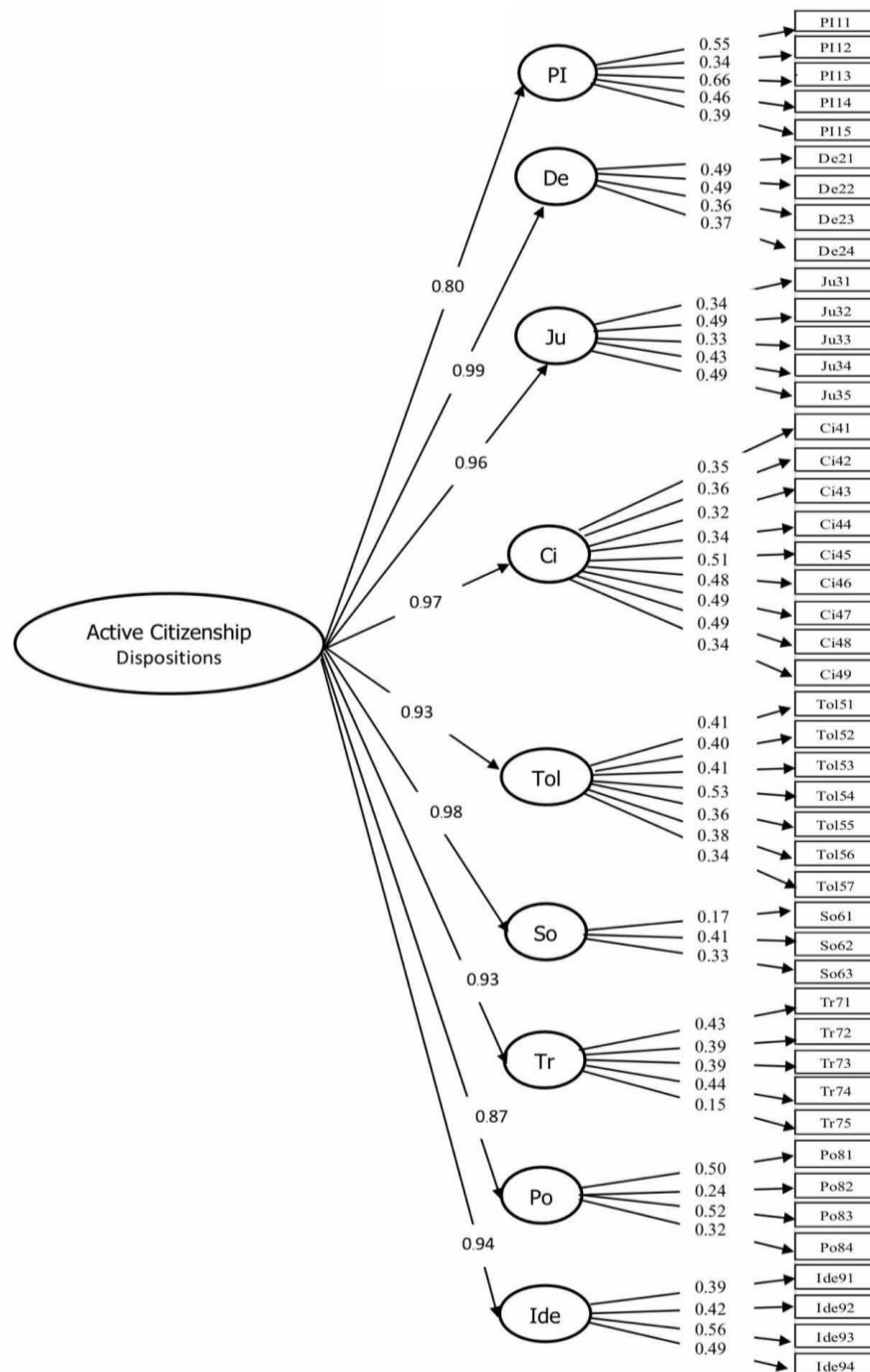
องค์ประกอบ/ตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (B)
PI (Political Interest: ความสนใจด้านการเมือง)	
PI 11	0.55
PI 12	0.34
PI 13	0.66
PI 14	0.46
PI 15	0.39
De (Democracy: ความเป็นประชาธิปไตย)	
De 21	0.49
De 22	0.49
De 23	0.36
De 24	0.37
Ju (Justice: ความยุติธรรม)	
Ju 31	0.34
Ju 32	0.49
Ju 33	0.33
Ju 34	0.43
Ju 35	0.49
Ci (Citizenship: ความเป็นพลเมือง)	
Ci 41	0.35
Ci 42	0.36
Ci 43	0.32
Ci 44	0.34
Ci 45	0.51
Ci 46	0.48
Ci 47	0.49
Ci 48	0.49
Ci 49	0.34
Tol (Tolerance: ความอดทนอดกลั้น)	
Tol 51	0.41
Tol 52	0.40
Tol 53	0.41
Tol 54	0.53
Tol 55	0.36
Tol 56	0.38
Tol 57	0.34

ตารางที่ 3 (ต่อ)

องค์ประกอบ/ตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (B)
So (Social worries: ความกังวลทางสังคม)	
So 61	0.17
So 62	0.41
So 63	0.33
Tr (Trust to social and political institutions: ความไว้วางใจต่อสถาบันทางสังคมและการเมือง)	
Tr 71	0.43
Tr 72	0.39
Tr 73	0.39
Tr 74	0.44
Tr 75	0.15
Po (Political self-efficacy: การรับรู้ความสามารถของตนเองทางการเมือง)	
Po 81	0.50
Po 82	0.24
Po 83	0.52
Ide (Identity: อัตลักษณ์บุคคล)	
Ide 91	0.39
Ide 92	0.42
Ide 93	0.56
Ide 94	0.49

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (B) ที่มีขนาดสูงสุด คือ ความสนใจด้านการเมือง ข้อคำถาม PI13 มีค่าเท่ากับ 0.66 รองลงมาคือ อัตลักษณ์บุคคล ข้อคำถาม Ide 93 มีค่าเท่ากับ 0.56 และข้อคำถามที่ต่ำกว่าเกณฑ์ 0.30 (Kraiwon, 2024) คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองทางการเมือง ข้อคำถาม Po82 มีค่าเท่ากับ 0.24 ความกังวลทางสังคม ข้อคำถาม So61 มีค่าเท่ากับ 0.17 และความไว้วางใจต่อสถาบัน ทางสังคมและการเมือง ข้อคำถาม Tr75 มีค่าเท่ากับ 0.15 ตามลำดับ

ทั้งนี้ค่าสถิติในการตรวจสอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่าองค์ประกอบคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้ตามแนวคิดของ Enchikova et al. (2021) ทั้ง 9 องค์ประกอบ สามารถรวมกันเป็นองค์ประกอบเดียวได้อย่างมีความตรง ($\chi^2 = 1237.10$, $df = 909$, $\chi^2 / df = 1.36$, $GFI = 0.90$, $AGFI = 0.88$, $CFI = 0.92$, $RMR = 0.04$, $RMSEA = 0.02$, $AIC = 1581.10$, $ECVI = 2.92$) (Kraiwon, 2024; Arbuckle, 2019; Tirakanun, 2012) แสดงดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 แสดงการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง

3. ผลการสร้างเกณฑ์ปกติระดับโรงเรียน

ผู้วิจัยนำแบบวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 46 ข้อ เก็บรวบรวมกับตัวอย่าง จำนวน 542 คน นำผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาสร้างเกณฑ์ปกติ โดยเรียงลำดับคะแนนดิบของคะแนนคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้จากน้อย

ไปหามาก คำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำนวณคะแนนซี (Z-score) และคะแนนมาตรฐานที่ปกติ (Normalized T-score) และคำนวณค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ของคะแนนคุณลักษณะนิสัยพลเมืองดีสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งเป็น 4 ระดับ ได้ผลการสร้างเกณฑ์ปกติ แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เกณฑ์ปกติ (Norms)

คะแนนดิบ	ความถี่	เปอร์เซ็นต์ไทล์	คะแนน มาตรฐาน ที่ปกติ	ระดับ คุณลักษณะนิสัยพลเมืองดี
162 คะแนนขึ้นไป	137	P ₇₅ ขึ้นไป	T ₅₈ ขึ้นไป	ยอดเยี่ยม
148-161 คะแนน	136	P _{50.00} ถึง P _{74.99}	T ₅₁ ถึง T ₅₇	สูง
132-147 คะแนน	136	P _{25.00} ถึง P _{49.99}	T ₄₂ ถึง T ₅₀	ปานกลาง
< 132 คะแนน	133	< P _{25.00}	< T ₄₂	ต่ำ
n = 542, Min = 75, Max = 179, $\bar{X}$ = 145.82, SD = 19.33, Normalized T-score 50 = 147 PR 25 = 132, PR 50 = 148, PR 75 = 162				

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาพรวมการวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองดีสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต1 ในครั้งนี้ คะแนนแบบวัดทั้งฉบับมีคะแนนเต็มเท่ากับ 184 คะแนน โดยมีคะแนนสูงสุดเท่ากับ 179 คะแนน มีคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 75 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 145.82 ($\bar{X}$ = 145.82, SD = 19.33) เมื่อแบ่งเป็น 4 ระดับ พบว่า คะแนน 162 คะแนน ขึ้นไปตรงกับเปอร์เซ็นต์ไทล์ 75.00 ขึ้นไป และตรงกับคะแนนที่ปกติ 58 ขึ้นไป หมายถึง คุณลักษณะนิสัยพลเมืองดีระดับยอดเยี่ยม ช่วงคะแนนระหว่าง 148 คะแนน ถึง 161 คะแนน ตรงกับช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์ ระหว่าง 50.00 ถึง 74.99 และตรงกับช่วงคะแนนที่ปกติ ระหว่าง 51 ถึง 57 หมายถึง คุณลักษณะนิสัยพลเมืองดีระดับสูง ช่วงคะแนนระหว่าง 132 คะแนน ถึง 147 คะแนน ตรงกับช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์ ระหว่าง 25.00 ถึง 49.99 และตรงกับช่วงคะแนนที่ปกติระหว่าง 42 ถึง 50 หมายถึง คุณลักษณะนิสัยระดับปานกลาง และคะแนนน้อยกว่า 132 คะแนน ตรงกับเปอร์เซ็นต์ไทล์น้อยกว่า 25.00 และตรงกับคะแนนที่ปกติ น้อยกว่า 42 หมายถึง คุณลักษณะนิสัยพลเมืองดีในระดับต่ำ ตามที่โรงเรียนได้กำหนดคุณลักษณะในระดับยอดเยี่ยม พบว่า มีคะแนนตั้งแต่ 162 คะแนนขึ้นไป ซึ่งตรงกับเปอร์เซ็นต์ไทล์ 75.00 ขึ้นไป และตรงกับคะแนนที่ปกติ 58 ขึ้นไป มีนักเรียนที่อยู่ในระดับนี้จำนวน 137 คน คือเป็นนักเรียนที่มีคุณลักษณะนิสัยพลเมืองดีในระดับยอดเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 25.27 เมื่อเทียบกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และจำนวนนักเรียนที่มีคะแนนตั้งแต่ 161 คะแนนลงไป จำนวน 405 คน เป็นนักเรียนที่มีคุณลักษณะนิสัยพลเมืองดีในระดับที่ต่ำกว่าระดับยอดเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 74.72 ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้นเป็นไปตามระดับที่โรงเรียนกำหนดต่อไป

อภิปรายผล

1. แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นฉบับนี้ มีจำนวน 17 สถานการณ์ รวมจำนวน 46 ข้อคำถาม ได้ศึกษานิยามความหมายเพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างการวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้ ที่แสดงข้อคำถามตามพฤติกรรมบ่งชี้ที่ต้องการจะวัดได้ครอบคลุมทั้ง 9 องค์ประกอบ และกำหนดลักษณะของแบบวัดเป็นเชิงสถานการณ์ เนื่องจากคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้ไม่สามารถวัดได้โดยตรง ต้องอาศัยการวัดทางอ้อม สถานการณ์และข้อคำถามที่กำหนดขึ้นนั้นผู้ตอบสามารถพบเจอได้จริงทั้งในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาและการใช้ชีวิตประจำวันทั่วไปของผู้ตอบ จึงสามารถเข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ง่าย ประกอบกับสถานการณ์และข้อคำถามมีความหลากหลายตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทำให้แบบวัดมีความน่าสนใจและไม่ก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายในการตอบ

2. คุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง (First order) และอันดับสอง (Second order) พบว่า โมเดลการวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้ที่ถูกวัดโดย 46 ข้อคำถาม ยอมรับได้ว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่า โมเดลการวัดนี้ยืนยันได้ว่าคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้ สามารถวัดและอธิบายได้ด้วยข้อคำถาม 46 ข้อ และเมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีขนาดสูงสุด คือ ความสนใจด้านการเมือง ข้อคำถาม PI13 รองลงมา คือ อัตลักษณ์บุคคล ข้อคำถาม Ide 93 และข้อคำถามที่ต่ำกว่าเกณฑ์ 0.30 คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองทางการเมือง ข้อคำถาม Po82 ความกังวลทางสังคม ข้อคำถาม So61 และความไว้วางใจต่อสถาบันทางสังคมและการเมือง ข้อคำถาม Tr75 ตามลำดับ โดยความสนใจด้านการเมือง ข้อคำถาม PI13 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.66 มีค่าสูงสุด ถูกวัดจากความสนใจเข้าร่วมในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เป็นสถานการณ์ที่วัดเกี่ยวกับการสนใจเข้าร่วมในกิจกรรมปันน้ำใจจากพี่ให้น้อง เป็นการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมของทางโรงเรียน ที่เป็นเช่นนี้เพราะกิจกรรมของโรงเรียนไม่ว่าระดับชั้นใดมักจะมีกิจกรรมที่ปลูกฝังนักเรียน ให้ได้รู้จักการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมส่งผลให้นักเรียนค่อย ๆ เกิดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้ตั้งแต่วัยเด็กเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับ Jinarat (2022) ที่ระบุว่าความสนใจด้านการเมืองเป็นความสนใจและแสดงออกเพื่อกิจกรรมสาธารณะ ดังนั้นหากต้องการพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้ติดตัวจึงควรมุ่งเน้นให้นักเรียนเข้าร่วมในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ส่วนความไว้วางใจต่อสถาบันทางสังคมและการเมือง ข้อคำถาม Tr75 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.15 ซึ่งมีค่าต่ำสุด เป็นข้อคำถามที่วัดความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้มีอำนาจทางการเมืองที่จะสามารถแก้ปัญหาเสพติดให้ดีขึ้นที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก นักเรียนขาดความไว้วางใจไม่มีความเชื่อมั่นในตัวนักการเมือง เพราะปัจจุบันมักมีข่าวสารจากสื่อและโซเชียลมีเดียต่าง ๆ เช่น ข่าวนักการเมืองกระทำผิดกฎหมาย เอื้อประโยชน์พวกพ้อง ทำให้นักเรียนได้รับรู้ถึงภาพลักษณ์ ไม่น่าไว้วางใจและเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี จนรู้สึกว่าการเมืองไม่ได้จริงจังต่อการแก้ปัญหาเสพติดให้ดีขึ้นได้ สอดคล้องกับ Thai Civic Education (2013) ที่ระบุว่าสำหรับสถาบันทางการเมืองและนักการเมือง ถือเป็นต้นแบบสำคัญสำหรับเด็กและเยาวชน ถ้านักการเมืองแสดงภาพของตนเอง เช่น มีบุคลิกไม่น่าไว้วางใจ จะเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามได้

3. เกณฑ์ปกติของแบบวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า เกณฑ์ปกติที่สร้างขึ้นในการวิจัยครั้งนี้เป็นเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนที่มุ่งหวังคุณภาพทางวิชาการในระดับนานาชาติ คือ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาหรือโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาส่วนภูมิภาค ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทของโรงเรียนและวิธีการสร้างเกณฑ์ปกติที่สอดคล้องกับแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ ดังที่ Kanjanawasi (2013) และ Phornprasert (2018) ได้กล่าวว่า การสร้างเกณฑ์ปกติที่เหมาะสม ต้องมีความเป็นตัวแทนที่ดี กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มที่เหมาะสม ทันสมัยเป็นปัจจุบัน ใช้ควบคู่กับเกณฑ์มาตรฐานอื่น ๆ ได้ เช่น ช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์กับคะแนนที่ปกติที่ใช้ควบคู่กันได้ง่ายและไม่ซับซ้อน ทำให้เกณฑ์ปกติครั้งนี้สามารถนำมาใช้แปลความหมายได้ไม่ซับซ้อน เป็นประโยชน์ต่อการใช้คู่กับแบบวัดเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. แบบวัดคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในครั้งนี้ ได้ผ่านการสร้างและตรวจสอบคุณภาพที่เชื่อถือได้ ผู้บริหาร ครูผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและรายวิชาสังคมศึกษา สามารถนำแบบวัดนี้ไปใช้วัดและนำผลที่ได้เป็นแนวทางการวางแผนนโยบายหรือกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพิ่มเติมให้กับนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะนิสัยในด้านที่ต่ำกว่าเกณฑ์ให้สูงขึ้นในอนาคตได้

2. แบบวัดและเกณฑ์ปกติที่สร้างขึ้นในครั้งนี้ ใช้กับโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาหรือโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาคุณภาพทางวิชาการในระดับนานาชาติ หากต้องการนำไปใช้กับโรงเรียนทั่วไปหรือนักเรียนสังกัดอื่น ควรทำการวิเคราะห์หาค่าคุณภาพรวมทั้งเกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดใหม่ เพื่อให้ได้ผลการวัดเทียบกับเกณฑ์ปกติถูกต้องตามความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. หากมีผู้สนใจต้องการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดพลเมืองต้นรู้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ศึกษาในประเด็นองค์ประกอบสมรรถนะ (Competency) หรือองค์ประกอบการมีส่วนร่วมทางพฤติกรรม (Behaviour Engagement) ตามแนวคิดของ Enchikova et al. (2021) จะได้นำมาใช้เป็นประโยชน์ควบคู่กับองค์ประกอบคุณลักษณะนิสัย ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแล้วในครั้งนี้ เพื่อให้การศึกษาพลเมืองต้นรู้มีความครอบคลุมตามแนวคิดอย่างสมบูรณ์

2. ควรมีการปรับข้อคำถามโดยใช้ภาพประกอบที่สอดคล้องกับสถานการณ์ อาจทำให้นักเรียนเข้าใจสถานการณ์และดึงดูดความสนใจในการตอบแบบวัดของนักเรียนมากขึ้น ซึ่งผลที่ได้จากการวัดจะเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยพลเมืองต้นรู้ที่เหมาะสมต่อไป

3. ควรมีการศึกษาวิจัยกับประชากรในขนาดใหญ่ขึ้น โดยอาจมีการศึกษากับนักเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือสังกัดอื่น ๆ เช่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

References

- Arbuckle, J. L. (2019). **IBM SPSS Amos 26 User's Guide**. U.S. Government Users Restricted Rights - Use, duplication or disclosure restricted by GSA ADP Schedule Contract with IBM Corp.
- Chomeya, R., Tayraukham, S., Tongkhambanchong, S. & Saravitee, N. (2024). Sample size Determination Techniques for Multivariate Behavioral Sciences Research Emphasizing SEM. **Journal of Education and Innovation**. 26, 438-447.
- Clark, C. D. (2005). **Percentile**. In B. S. Everitt, & D. C. Howell (Eds.). *Encyclopedia of Statistics in Behavioral Science*. Chichester: Wiley.
- Doganay, A. (2012). **A curriculum framework for active democratic citizenship education**. In Murray.
- Enchikova, E., Neves, T. & Ferreira, P. D. (2021). Assessment of active citizenship: Defining the conceptual framework. **Educacao Sociedade Culturas**. 60, 9-32.
- Hoskins, B., Villalba, E., Van Nijlen, D. & Barber, C. (2008). **Measuring Civic Competence in Europe**. The Proceedings of IRC.
- Hoskins, B. L. & Mascherini, M. (2009). Measuring Active Citizenship through the Development of a Composite Indicator. **Springer**. 90, 459-488.
- Hoskins, B., Saisana, M. & Villalba, C. (2015). Civic competence of youth in Europe: Measuring cross national variation through the creation of a composite indicator. **Social Indicators Research**. 123(2), 431-457. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0746-z>
- Jeengool, N. (2023). **khwāmpen phonlamuāng tūn rū bāp wat læ prokræm soemsāng samrap nakrian ra dap namat yom suksā tōn plāi sangkat samnakngān khana kammakān kāsuksā naphūn thān** [Active Citizenship: Scales and Enhancing Program for Senior High School Students Under the Office of The Basic Education Commission]. Srinakharinwirot University.
- Jinarat, C. (2022). **khwām sonchai thāngkān mūāng læ kāmī sūanrūam thāngkān mūāng kōrānī suksā klum khonnai Gen Y læ Gen Z thī ‘āsai yū nai khēt chāngwat ‘Ubon Ratchathānī ‘Amnat Čharoen læ Yasothon** [Policital Interests and Policital Paticipations : Case Studies of Gen Y and Gen Z People Residing in Ubon Ratchathani Amnat ChaRoen and Yasothon Provinces]. **Journal of MCU Ubon Review**. 7(2), 853-870.
- Kanjanawasi, S. (2013). **thrītsadī kānthotsōp bāp dangdoēm** [Classical test theory]. Chulalongkorn University Press.

- Keating, A. (2014). *Education for citizenship in Europe: European policies, national adaptations and young people's attitudes*. Springer.
- Kennedy, K. J. (2007). Student constructions of 'active citizenship': What does participation mean to students? *British Journal of Educational Studies*. 55(3), 304-324.
- Kraiwon, Y. (2024). *kān wikhrõ mō dē lõ samakān khrõngsāng* [Structural equation modeling analysis]. Chulalongkorn University Press.
- Kremabud, A. (2023). *nāõthāng kānchāt kān rianrū sangkhommasuksā phūā sõmsāng khwāmpen phonlamuāng tūn rū khōng nakriān ra dap namat yom suksā tōn plāi* [Learning Management Guidelines to Enhance Active Citizen for Senior High School Studenth]. Silpakorn University.
- Ministry of Education, Office of the Education Council. (2017). *phān kān suksā hāng chāt Phō̃Sõ sōngphanhārõjhoksip - sōngphanhārõjchetsipkāo* [National education plan 2017-2036]. Prikhwan Graphic Co., Ltd.
- Ministry of Education, Office of the Education Council. (2019). *mātrathan kānsuksā khōng chāt Phō̃Sõ sōngphanhārõjhoksip* et [National education standards 2018]. 21st Century Co., Ltd.
- Ministry of Education, Office of the Education Council. (2021). *krōp samatthana lak khōng phū rian radap kānsuksā naphūn thān* [Core competencies framework for basic \education learners]. Prikhwan Graphic Co., Ltd.
- Phornprasert, W. (2018). *kānphatthana bāep wat lāe kēn pakati khwāmpen phon mūa ngōdi chī than khōng nisit naksuksā nai sathāban 'udomsuksā* [The Development of Students Digital Citizenship Scale and Norms in Higher Education Institutions]. Naresuan University.
- Ten, D., Geert, G., Femke, R. R. & Ledoux, G. (2011). Measuring young people's citizenship competences. *European Journal of Education*. 46(3), 354-372.
Retrieved from <https://hdl.handle.net/11245/1.360199>
- Thai Civic Education. (2013). *krōp nāokhit laksūt kānsuksā phūā sāng khwāmpen phonlamuāng nai rabōp prachāthipatai khōng Thai* [Conceptual Framework for Thai Democratic Citizenship Education Curriculum]. Friedrich Ebert Stiftung: FES.
- Tirakanun, S. (2008). *kānsāng khruāngmū wat tuāprāe nai kānwichai thāng sangkhommasāt nāõthāng sū kān patibat* [Development of measurement tools for variables in social science research: Practical Guidelines]. Chulalongkorn University Press.

- Tirakanun, S. (2012). **kān wikhrõ tuāpræ̃ phahu nai ngānwichai thāng sangkhommasāt (Phim khrang thī 2)**. [Multivariate analysis in social science research (2nd ed.)]. Chulalongkorn University Press.
- Triam Udom Suksa School. (2023). **rāingān phon kānpramœn ton'ēng pračham pī sōngphanhārōjhoksip'et - sōngphanhārōjhoksipha rōngrīan triām 'udomsuksã** [Self-assessment report 2018–2023, Triam Udom Suksa School]. Triam Udom Suksa School.
- Triam Udom Suksa Northeastern Campus. (2023). **rāingān phon kānpramœn ton'ēng pračham pī sōngphanhārōjhoksiphok rōngrīan triām 'udomsuksã phāk tawan'ōk chiāng nūa** [Self-assessment report 2023, Triam Udom Suksa Northeastern Campus]. Triam Udom Suksa School.
- Triam Udom Suksa Northern Campus. (2023). **rāingān phon kānpramœn ton'ēng pračham pī sōngphanhārōjhoksiphok rōngrīan triām 'udomsuksã phāk nūa** [Self-assessment report 2023, Triam Udom Suksa Northern Campus]. Triam Udom Suksa School.
- Triam Udom Suksa Southern Campus. (2023). **rāingān phon kānpramœn ton'ēng pračham pī sōngphanhārōjhoksiphok rōngrīan triām 'udomsuksã phāk tai** [Self-assessment report 2023, Triam Udom Suksa Southern Campus]. Triam Udom Suksa School.
- Westheimer, J. & Kahne, J. (2004). What Kind of Citizen? The politics of educating for democracy. **American Educational Research Journal**. 41(2), 237-269.
Retrieved from
<https://journals.sagepub.com/doi/10.3102/00028312041002237>
- Wongratthana, C. (2017). **Research tool development techniques: A professional guide for application**. Chulalongkorn University Book Center.

การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริง
เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

DEVELOPMENT OF FUTURE PROBLEM-SOLVING INSTRUCTIONAL MODEL
WITH VIRTUAL WORLD TO ENHANCE CREATIVE THINKING
OF UNDERGRADUATE STUDENTS

บุษกร เชี่ยวจินดาگانต์
Bussakorn Cheawjindakarn

ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Educational Technology Department, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University
E-mail: bussakorn@rumail.ru.ac.th

Received: October 18, 2024
Revised: February 10, 2025
Accepted: March 5, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต 2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต และ 3) นำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อโลกเสมือนจริง แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบฯ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ (1) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ (2) บทบาทผู้เรียนและผู้สอน (3) กิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคต (4) สื่อโลกเสมือนจริง และ (5) การวัดและประเมินผลความคิดสร้างสรรค์ และขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบฯ แบ่งได้เป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 ขั้นดำเนินการก่อนเรียน ระยะที่ 2 ขั้นดำเนินการระหว่างเรียน และระยะที่ 3 ขั้นประเมินผลหลังเรียน และ 2) ผลการทดลองการใช้รูปแบบฯ พบว่า คะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, SD = 0.5) 3) การประเมินรับรองรูปแบบฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า รูปแบบฯ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56, SD = 0.55)

คำสำคัญ

รูปแบบการเรียนการสอน การคิดแก้ปัญหาอนาคต โลกเสมือนจริง ความคิดสร้างสรรค์

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to develop a future problem-solving instructional model with virtual world to enhance creative thinking of undergraduate students, 2) to study the results of using the future problem-solving instructional model with virtual world to enhance creative thinking of undergraduate students, and 3) to propose the future problem-solving instructional model with virtual world to enhance creative thinking of undergraduate students. The sample was selected through purposive sampling, consisting of 27 undergraduate students. The research instruments consisted of lesson plans, virtual world media, a creative thinking test, and a student's satisfaction questionnaire. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The results of this research were as follows: 1) The developed model comprised 5 components as follows: (1) learning objectives, (2) roles of learners and instructors, (3) learning activities based on the future problem-solving process, (4) virtual world media, and (5) measuring and evaluating creativity. The learning activities according to the model were divided into 3 phases: Phase 1 - Pre-learning procedures, Phase 2 - During-learning procedures, and Phase 3 - Post-learning assessment. Moreover, 2) the results of the model implementation found that the average score of creative thinking after learning was significantly higher than before learning at the statistical level of .05, and students' satisfaction with learning through the future problem-solving instructional model with virtual world to enhance creative thinking was at the highest level overall ($\bar{X}$ = 4.61, SD = 0.5), and 3) the validation of the model by qualified experts found that the model was at the highest level of appropriateness ($\bar{X}$ = 4.56, SD = 0.55).

Keywords

Instructional Model, Future Problem Solving, Virtual World, Creative Thinking

ความสำคัญของปัญหา

ความคิดสร้างสรรค์เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของประเทศ เพราะเป็นกระบวนการในการคิดสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ซึ่งเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหา อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคคลและประเทศชาติ อย่างไรก็ตาม ระบบการศึกษามีได้มุ่งเน้นส่งเสริมให้บุคคลพัฒนาการคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากถูกสอนเพียงให้แก้ปัญหาของข้อสอบเพื่อให้สอบผ่านด้วยคะแนนสูง ๆ จึงทำให้เด็กจำนวนมากขาดโอกาสในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

และความเชื่อมั่นในตนเอง จากความสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การสอนให้เด็กคิดสร้างสรรค์ถือเป็นสิ่งจำเป็น เพราะทุกคำตอบของตลาดโลกจะแข่งขันกันด้วยความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) เป็นพื้นฐาน และ “คน” ถือว่าเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของระบบเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 ความท้าทายจึงอยู่ที่ว่าทำอย่างไรให้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเกิดขึ้นและเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง

จากสภาพปัญหาดังที่กล่าวมา นักการศึกษาจึงได้พยายามคิดหารูปแบบการเรียนการสอนที่จะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ หนึ่งในนั้นคือ “วิธีการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอแรนซ์” (Torrance’s Future Problem Solving Process) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนเป็นผู้จัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนรู้จักมองความเปลี่ยนแปลงอันแท้จริงของสังคมในอนาคต โดยพิจารณาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล เลือกแนวทางแก้ไขปัญหาในแง่มุมต่าง ๆ ที่ดีและเหมาะสมที่สุด รวมทั้งสามารถสื่อความหรือนำเสนอให้ผู้อื่นเข้าใจได้ชัดเจน นอกจากนี้ Phaibunwatthanakit (2016) ยังกล่าวว่า รูปแบบการคิดแก้ปัญหาอนาคตนั้นมีเป้าหมายสำคัญให้คนเรานั้นสนใจถึงความสำคัญที่เกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงการเตรียมความพร้อมในการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้น การแก้ปัญหาอนาคตเป็นจึงเป็นทักษะที่เด็กยุคใหม่ต้องมี เนื่องจากสังคมโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งเทคโนโลยีที่ทันสมัยและความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น เด็กและเยาวชนในปัจจุบันจะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น เด็กยุคนี้จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมตัวให้มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา รวมทั้งความสามารถในการเชื่อมโยงตนเองกับการมีชีวิตอยู่ในสังคมอนาคตได้

ขั้นตอนการแก้ปัญหาอนาคตของทอแรนซ์ที่เป็นไปเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การระดมสมองเพื่อค้นหาปัญหา (Brainstorming Problems) 2) ขั้นที่ 2 การค้นหาและสรุปปัญหาหลัก (Underlying Problem) 3) การระดมสมองเพื่อคิดหาวิธีการแก้ปัญหา (Brainstorming Solution) 4) การเลือกเกณฑ์เพื่อใช้ในการประเมินวิธีการแก้ปัญหา (Selecting Criteria to Evaluate Solution) 5) การประเมินผลเพื่อคิดหาวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด (Evaluating Solution) และ 6) การนำเสนอวิธีการคิดแก้ปัญหาที่ดีที่สุด (Describing the Best Solution) ในแต่ละขั้นตอนผู้เรียนต้องมีการร่วมกันระดมสมองโดยใช้ทักษะการคิดระดับต่าง ๆ จนถึงทักษะการคิดระดับสูง ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดอย่างหนึ่งที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนในทุกสาระการเรียนรู้ อีกทั้งยังสามารถนำไปบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) หรือการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project Based Learning) รูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ฯลฯ นอกจากนี้ ยิ่งเด็กได้ฝึกคิดแก้ปัญหาอนาคตมากเท่าไร กระบวนการแก้ปัญหาก็จะยิ่งแหลมคมมากขึ้น เพราะขั้นตอนเหล่านี้ มีการใช้ทักษะการคิดที่แตกต่างกันไป ขั้นตอนที่ 1-3 ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มที่ ขั้นตอนที่ 4-5 ฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดประเมินค่า และขั้นตอนที่ 6 ได้ฝึกทั้งความคิดสร้างสรรค์ คิดวิจารณ์ คัดสรร และคิดประเมินค่า ซึ่งไม่ว่าสถานการณ์อนาคต (Future Scene) จะเปลี่ยนแปลงไปหรือยากซับซ้อนมากขึ้นเท่าไร 6 ขั้นตอนเหล่านี้สามารถนำไปสู่วิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุดได้ทุกสถานการณ์ (Srittha et al., 2019)

โลกเสมือนจริง (Virtual World) หรือสภาพแวดล้อมเสมือนจริง (Virtual Environment) เป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจสำหรับการศึกษายุคใหม่และอนาคต สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาสามารถจินตนาการได้ ไม่ว่าจะเป็นการสำรวจ

มหาสมุทรที่มีความลึกมาก หรือการออกแบบเมืองแห่งอนาคต ถือเป็นการสนับสนุนการรับรู้ทางกายภาพ (Embodied Cognition) (Horizon Educational, 2025) ด้วยคุณลักษณะที่เป็นการจำลองสภาพการณ์ 3 มิติทางคอมพิวเตอร์ ทำให้ผู้ที่เข้าไปสัมผัสประสบการณ์มีความรู้สึกราวกับว่าอยู่ในสถานการณ์นั้นจริง ๆ ผ่านคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล ซอฟต์แวร์ และอุปกรณ์เพียงไม่กี่ชนิด (Bignell & Person, 2010) ผู้ใช้สร้างตัวตนจำลอง (Avatar) โดยสามารถเลือกรูปร่างหรือปรับแต่งให้เหมาะให้ผู้อื่นเห็นตามความต้องการ เป็นการเพิ่มการรับรู้ทางด้านมิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้ด้วยกัน และผู้ใช้กับโลกเสมือนจริง (Alahuhta, Nordbäck, Sivunen & Surakka, 2014) ซึ่งปรากฏการณ์นี้ทำให้รับรู้ได้ถึงการแข่งขันที่ร่วมกันกับคนอื่น ๆ เป็นการเอื้อประโยชน์ในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางการเรียนได้อย่างเต็มที่ มากกว่าที่ผู้เรียนเรียนด้วยการนั่งฟังการสอนจากผู้สอนโดยตรง เพราะเป็นสื่อสิ่งเร้าที่มีความแปลกใหม่ นำเสนอข้อมูลได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ทำให้บทเรียนมีความน่าสนใจ (Chatsuwan, 2018)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ซึ่งคาดว่าจะผลที่ได้จะสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้อย่างมีหลักการและมีประสิทธิภาพ รวมถึงเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้รู้จักกระบวนการคิดต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. รูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีองค์ประกอบและขั้นตอนใดบ้าง
2. รูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่พัฒนาขึ้น สามารถทำให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ นักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา DTL

3801 การคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรม และรายวิชา DTL 4501 สื่อความเป็นจริงเสมือนและความ
เป็นจริงเสริม ในภาคการศึกษา 2/2566 จำนวน 27 คน

2. เครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตเพื่อส่งเสริมความคิด
สร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีจำนวนทั้งหมด 6 แผนการเรียนรู้สอดคล้องตาม
ขั้นตอนการคิดแก้ปัญหาอนาคตด้วยกระบวนการที่ต่อเนื่องกันทั้งหมด โดยแต่ละแผนการจัดการ
เรียนรู้ประกอบด้วย 1) จุดประสงค์การเรียนรู้ 2) บทบาทผู้เรียนและผู้สอน 3) กิจกรรมการเรียนรู้ตาม
กระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคต 4) สื่อโลกเสมือนจริง และ 5) การวัดและประเมินผลความคิด
สร้างสรรค์ ตรวจสอบความถูกต้องและความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียน
การสอน จำนวน 3 คน พบว่า ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 0.97 ถือว่ามีความสอดคล้อง
อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ พร้อมปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ จนได้แผนการเรียนรู้ ไปใช้ในการวิจัย
ต่อไป

ตารางที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ลำดับ	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อและอุปกรณ์ การเรียนรู้	การวัดและ ประเมินผล การเรียนรู้
1	1.1 เพื่อให้ผู้เรียนมี ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเรียนด้วย รูปแบบการเรียนการ สอนด้วยการคิด แก้ปัญหาอนาคตบน โลกเสมือนจริงเพื่อ ส่งเสริมความคิด สร้างสรรค์ของ นักศึกษาระดับ ปริญญาบัณฑิต 1.2 เพื่อประเมิน ความคิดสร้างสรรค์ ก่อนเรียนของผู้เรียน (Pre-test)	ระยะที่ 1 ขั้นตอนการก่อน เรียน 1.1ปฐมนิเทศ ผู้สอนทำ การชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการ เรียนการสอนด้วยสื่อโลก เสมือนจริง ขั้นตอนการทำ กิจกรรมการเรียนรู้ตาม กระบวนการคิดแก้ปัญหา อนาคต การทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่ม และบทบาทของ ผู้เรียน รวมถึงอธิบายถึง ประโยชน์จากการเรียนด้วย รูปแบบฯ นี้ ว่าเป็นวิธีการที่ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างไร 1.2 ทำแบบทดสอบวัด ความคิดสร้างสรรค์ก่อน เรียน (Pre-test)	- เอกสาร อิเล็กทรอนิกส์ ชี้แจงรูปแบบการ เรียนการสอนของ รายวิชา - แบบทดสอบวัด ความคิดสร้างสรรค์ ก่อนเรียนใน รูปแบบออนไลน์	- วัดความคิด สร้างสรรค์ของ ผู้เรียนจากการทำ แบบทดสอบวัด ความคิด สร้างสรรค์ขอทอ รแนซ์ ฉบับภาษา ก ก่อนเรียน (Pre- test)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สัปดาห์	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อและอุปกรณ์การเรียน	การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
2	2.1 เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการเข้าใช้งานชั้นเรียนบนโลกเสมือนจริงของรายวิชา	1.3เตรียมผู้เรียนโดยการฝึกอบรมการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้อง 1.3.1 การจำลองตัวตนบนโลกเสมือนจริง (อวตาร์) 1.3.2 การเข้าสู่ชั้นเรียนบนโลกเสมือนจริง	- สื่อโลกเสมือนจริงของรายวิชา - คู่มือการใช้สื่อโลกเสมือนจริง Spatial.io	- สังเกตการจำลองตัวตนและการเข้าใช้งานชั้นเรียนบนโลกเสมือนจริงของรายวิชา
3	3.1 เพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันระดมสมองเพื่อค้นหาปัญหาจากกิจกรรมที่กำหนดให้ 3.2 เพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันระดมสมองเพื่อค้นหาปัญหาและสรุปปัญหาหลักจากกิจกรรมที่กำหนดให้	ระยะที่ 2 ขั้นดำเนินการระหว่างเรียน ผู้เรียนเข้าศึกษาเนื้อหาด้วยตนเองบนสื่อโลกเสมือนจริง และแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 3-5 คน ใช้วิธีการระดมสมองทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนของการคิดแก้ปัญหาอนาคตด้วยกระบวนการที่ต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบ 6 กิจกรรม ดังนี้ 2.1 กิจกรรมที่ 1 ระดมสมองเพื่อค้นหาปัญหา กำหนดข้อคำถามเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกัน “ค้นหาปัญหา” 2.2 กิจกรรมที่ 2 การค้นหาและสรุปปัญหาหลัก นำผลที่ได้จากกิจกรรมที่ 1 ให้สมาชิกกลุ่มร่วมกัน “จัดลำดับความสำคัญของปัญหา” ว่าปัญหาใดมีความเร่งด่วนที่ต้องรับการแก้ไขมากที่สุด	- สื่อโลกเสมือนจริงของรายวิชา - สื่อวีดิทัศน์เนื้อหา - เอกสารอิเล็กทรอนิกส์เนื้อหา	- ผลจากการดำเนินกิจกรรมที่ 1 ระดมสมองเพื่อค้นหาปัญหา - ผลจากการดำเนินกิจกรรมที่ 2 การค้นหาและสรุปปัญหาหลัก
4	4.1 เพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันระดมสมองเพื่อค้นหาปัญหาและสรุปปัญหาหลักจากกิจกรรมที่กำหนดให้	2.3 กิจกรรมที่ 3 การระดมสมองเพื่อคิดหาวิธีการแก้ปัญหา จากกิจกรรมที่ 2 ให้สมาชิกในกลุ่มระดมสมอง “หาวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ ให้ได้มากที่สุด”	- สื่อโลกเสมือนจริงของรายวิชา - สื่อวีดิทัศน์เนื้อหา - เอกสารอิเล็กทรอนิกส์เนื้อหา	- ผลจากการดำเนินกิจกรรมที่ 3 การระดมสมองเพื่อคิดหาวิธีการแก้ปัญหา

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้	การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
5	5.1 เพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันระดมสมองเพื่อเลือกเกณฑ์เพื่อใช้ในการประเมินวิธีการแก้ปัญหาจากกิจกรรมที่กำหนดให้ 5.2 เพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันระดมสมองเพื่อประเมินผลเพื่อคิดหาวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดจากกิจกรรมที่กำหนดให้	2.4 กิจกรรมที่ 4 การเลือกเกณฑ์เพื่อใช้ในการประเมินวิธีการแก้ปัญหา จากกิจกรรมที่ 3 ให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกัน “หาเกณฑ์ที่จะช่วยในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด” 2.5 กิจกรรมที่ 5 การประเมินผลเพื่อคิดหาวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด นำข้อมูลจากกิจกรรมที่ 3 และกิจกรรมที่ 4 มาเขียนลงในตารางที่กำหนดให้ “ให้ค่าน้ำหนักคะแนนในการตัดสินใจที่จะเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด” ข้อใดที่มีคะแนนสูงสุด แสดงว่าเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด	- สื่อโลกเสมือนจริงของรายวิชา - สื่อวีดิทัศน์เนื้อหา - เอกสารอิเล็กทรอนิกส์เนื้อหา	- ผลจากการดำเนินกิจกรรมที่ 4 การเลือกเกณฑ์เพื่อใช้ในการประเมินวิธีการแก้ปัญหา - ผลจากการดำเนินกิจกรรมที่ 5 การประเมินผลเพื่อคิดหาวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด
6	6.1 เพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันระดมสมองเพื่อนำเสนอวิธีการคิดแก้ปัญหาที่ดีที่สุดจากกิจกรรมที่กำหนดให้ 6.2 เพื่อประเมินความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนของผู้เรียน (Pre-test) 6.3 เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน	ระยะที่ 3 ขั้นประเมินหลังเรียน 3.1 กิจกรรมที่ 6 การนำเสนอวิธีการคิดแก้ปัญหาที่ดีที่สุด ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานจากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดที่ผ่านมา และประเมินผลงานโดยผู้สอนและเพื่อนผู้เรียน โดยอภิปรายแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ ไม่มีการประเมินผลแบบได้ หรือตก แต่จะเน้นที่พัฒนาการของการเรียนรู้ 3.2 ทำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์หลังเรียน (Posttest) 3.3 ทำแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน	- สื่อโลกเสมือนจริงของรายวิชา - แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนในรูปแบบออนไลน์ - แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์	- ผลจากการดำเนินกิจกรรมที่ 6 การนำเสนอวิธีการคิดแก้ปัญหาที่ดีที่สุด - วัดความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนจากการทำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ขอทอเรนซ์ ฉบับภาษา ก หลังเรียน (Posttest) - วัดความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน

กิจกรรมที่ 4 - ขั้นที่ 4 การเลือกเกณฑ์เพื่อใช้ในการประเมินวิธีการแก้ปัญหา

คำชี้แจง

จากกิจกรรมที่ 3 เราจะได้วิธีการแก้ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ต้องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตนเองหรือบุคคลแล้ว ดังนั้น ให้ผู้เรียนระดมสมองเพื่อ...

4.1 “หาเกณฑ์ที่จะช่วยในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด”

4.2 “จัดลำดับความสำคัญของเกณฑ์ที่ใช้ในการแก้ปัญหา”

4.1 เกณฑ์ที่จะช่วยในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด	4.2 ลำดับความสำคัญ
1. วิธีการที่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง	3
2. วิธีการที่ผู้อื่นมีส่วนร่วมมากที่สุด	7
3. วิธีการสร้างความเครียดน้อยที่สุด	6
4. วิธีการที่มีค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด	10
5. วิธีการที่มีอุปสรรคน้อยที่สุด	5
6. วิธีการที่สามารถแก้ไขปัญหาคงได้มากที่สุด	1
7. วิธีการที่เป็นไปได้มากที่สุด	2
8. วิธีการที่สะดวกที่สุด	4
9. วิธีการที่มีผลต่อจิตใจน้อยที่สุด	9
10. วิธีการที่มีความเสี่ยงน้อยที่สุด	8

ภาพที่ 1 ตัวอย่างผลงานของผู้เรียนในการทำกิจกรรมที่ 4 การเลือกเกณฑ์เพื่อใช้ในการประเมินวิธีการแก้ปัญหา

2.2 สื่อโลกเสมือนจริงร่วมกับรูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต ทำการออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้บนสื่อโลกเสมือนจริงที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบของสื่อโลกเสมือนจริงมีองค์ประกอบดังนี้ 1) การนำเสนอเนื้อหาบทเรียน 2) การติดต่อสื่อสาร 3) กิจกรรมแบบมีปฏิสัมพันธ์ 4) การรับส่งชิ้นงานและการป้อนกลับโดยอัตโนมัติ 5) การติดตามผู้เรียน และ 6) ระบบจัดเก็บทรัพยากรการเรียนรู้ หลังจากนั้นพัฒนาสื่อโลกเสมือนจริงบนแพลตฟอร์ม Spatial.io ตรวจสอบความถูกต้องและความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา จำนวน 3 คน พบว่า ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 0.99 ถือว่ามีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจนได้สื่อโลกเสมือนจริงฯ ไปใช้ในการวิจัยต่อไป



ภาพที่ 2 ตัวอย่างการใช้สื่อโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคตของผู้เรียน

2.3 แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ ภาษาเขียน ฉบับ ก (Torrance Tests of Creative Thinking (TTCT): Verbal Form A) ประกอบด้วยกิจกรรมย่อยทั้งหมด 6 กิจกรรมดังนี้ กิจกรรมที่ 1 การตั้งคำถาม กิจกรรมที่ 2 การคาดเดาสาเหตุ กิจกรรมที่ 3 การคาดเดาผลที่จะเกิดตามมา กิจกรรมที่ 4 การปรับปรุงผลผลิต กิจกรรมที่ 5 การใช้ประโยชน์จากสิ่งของ และกิจกรรมที่ 7 การสมมติ สำหรับกิจกรรมที่ 6 ตัดออก เนื่องจากผลการศึกษาลบางส่วนพบว่า มิได้มีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจนกับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของบุคคล แต่ยังคงกิจกรรมอื่นและตัวเลขกำกับกิจกรรมแต่ละกิจกรรมไว้เหมือนเดิม แบบทดสอบใช้เวลาทำกิจกรรมละ 10 นาที รวมทั้งฉบับใช้เวลา 60 นาที ตรวจสอบความถูกต้องและความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอน จำนวน 3 คน พบว่า ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00 สามารถนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

กิจกรรมที่ 1 การตั้งคำถาม (Asking)

ในหน้านี้ให้ท่านเขียนคำถามเกี่ยวกับภาพใ้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ คำถามเหล่านี้เป็นคำถามถึงสิ่งที่ท่านจำเป็นต้องรู้ จึงจะสามารถบอกได้ว่าเกิดอะไรขึ้นในภาพดังกล่าว อย่าถามสิ่งที่ยังแต่ดูรูปก็สามารถตอบได้เอง ท่านสามารถย้อนกลับไปดูรูปได้บ่อยครั้งเท่าที่ต้องการ

1. ทำไมถึงมีต้นสนหัวตัวเอง
2. เห็นอะไรในฟ้า
3. ทำไมไม่เห็นปลาหมึกบนหลังตัว
4. เห็นอะไรอยู่รอบๆ
5. เห็นอะไรใน
6. เห็นอะไรใน

ภาพที่ 3 ตัวอย่างการใช้แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ ภาษาเขียน ฉบับ ก

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ประกอบด้วยประเด็นในการประเมิน 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สำนวจความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อขั้นตอนการเรียนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคต ตอนที่ 3 สำนวจความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อโลกเสมือนจริงที่ใช้ร่วมกับรูปแบบการเรียนการสอน และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ตรวจสอบความถูกต้องและความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอน และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา จำนวน 3 คน พบว่า ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00 สามารถนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนและหลังเรียน

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการใช้รูปแบบฯ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างที่ทำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้สถิติทดสอบวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของแบบไม่อิสระต่อกัน (Dependent) ด้วยสูตรคำนวณค่าที (t-test) ทดสอบความมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการเรียนด้วยรูปแบบฯ โดยใช้สถิติหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้สามารถสรุปผลการวิจัยได้ 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริง เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ผลการวิจัยในขั้นนี้ได้จากการการสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน และการประเมินและรับรอง (ร่าง) รูปแบบฯ จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ หรือด้านการจัดการเรียนการสอน หรือด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา โดยพิจารณาจากผู้ที่มีคุณสมบัติคือ 1) เป็นนักวิชาการหรืออาจารย์ที่อยู่ในสถาบันการศึกษา และมีประสบการณ์ในด้านที่เชี่ยวชาญนั้น ๆ อย่างน้อย 5 ปี และ/หรือ 2) เป็นผู้มีความรู้ในด้านการเรียนการสอน ซึ่งเป็นที่ยอมรับในวงการศึกษา ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการประเมิน	$\bar{X}$ (n = 3)	SD	ระดับการประเมิน
1. ภาพรวมของรูปแบบฯ			
1.1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบฯ	5.00	0.00	มากที่สุด
1.2 หลักการและแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบฯ	4.67	0.58	มากที่สุด
1.3 องค์ประกอบของรูปแบบฯ	5.00	0.00	มากที่สุด
1.4 ขั้นตอนของรูปแบบฯ	4.67	0.58	มากที่สุด
1.5 เครื่องมือที่ใช้ในการเรียนการสอน	4.33	0.58	มาก
รวม	4.73	0.46	มากที่สุด
2. องค์ประกอบของรูปแบบฯ			
2.1 วัตถุประสงค์การเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
2.2 บทบาทผู้เรียนและผู้สอน	4.67	0.58	มากที่สุด
2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคต	5.00	0.00	มากที่สุด

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$ (n = 3)	SD	ระดับการประเมิน
2.4 เครื่องมือสื่อโลกเสมือนจริง	4.67	0.58	มากที่สุด
2.5 การวัดและประเมินผลความคิดสร้างสรรค์	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.87	0.35	มากที่สุด
3. ขั้นตอนจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบฯ			
ระยะที่ 1 ขั้นตอนการก่อนเรียน			
3.1 ปฐมนิเทศ	5.00	0.00	มากที่สุด
3.2 การวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียน (Pre-test)	5.00	0.00	มากที่สุด
3.3 การเตรียมตัวผู้เรียนโดยฝึกอบรมการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้อง	5.00	0.00	มากที่สุด
ระยะที่ 2 ขั้นตอนการระหว่างเรียน (ขั้นตอนการเรียนการสอนตามกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคต 6 ขั้นตอน)			
3.4 กิจกรรมที่ 1 ระดมสมองเพื่อค้นหาวิธีการแก้ปัญหา	5.00	0.00	มากที่สุด
3.5 กิจกรรมที่ 2 การค้นหาและสรุปปัญหาหลัก	5.00	0.00	มากที่สุด
3.6 กิจกรรมที่ 3 การระดมสมองเพื่อคิดหาวิธีการแก้ปัญหา	5.00	0.00	มากที่สุด
3.7 กิจกรรมที่ 4 การเลือกเกณฑ์เพื่อใช้ในการประเมินวิธีการแก้ปัญหา	5.00	0.00	มากที่สุด
3.8 กิจกรรมที่ 5 การประเมินผลเพื่อคิดหาวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
ระยะที่ 3 ขั้นตอนประเมินหลังเรียน			
3.9 กิจกรรมที่ 6 การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3.10 การวัดความคิดสร้างสรรค์หลังเรียน (Posttest)	5.00	0.00	มากที่สุด
3.11 การทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบฯ	4.67	0.58	มากที่สุด
รวม	4.92	0.29	มากที่สุด
4. เครื่องมือที่ใช้ในรูปแบบฯ			
4.1 สื่อโลกเสมือนจริง (Virtual World) เหมาะสมกับระดับขั้นของผู้เรียน	4.67	0.58	มากที่สุด
4.2 สื่อโลกเสมือนจริง (Virtual World) มีความสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน	4.33	0.58	มาก
4.3 สื่อโลกเสมือนจริง (Virtual World) มีความเหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.67	0.49	มากที่สุด
5. การนำรูปแบบฯ ไปใช้จริง			
5.1 ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.33	0.58	มาก
5.2 รูปแบบฯ สามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้	4.67	0.58	มากที่สุด
5.3 รูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้จริง	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.67	0.50	มากที่สุด
รวมทั้งหมด	4.84	0.37	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน พบว่า (ร่าง) รูปแบบฯ โดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, $SD = 0.37$) แสดงว่า (ร่าง) รูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการทดลองได้

ตอนที่ 2 การศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริง เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนการสอนฯ ไปใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง มีผลการศึกษาดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 16 คน คิดเป็นร้อยละ 59.26 และเพศหญิง จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 40.74

2.2 ผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวม

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวม

คะแนนความคิดสร้างสรรค์	N	$\bar{X}$	SD	t	p
ก่อนเรียน	27	63.42	2.71	-3.405	0.005
หลังเรียน	27	77.86	2.58		

* $p < .05$

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ใน 3 องค์ประกอบทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกตามองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

คะแนนความคิดสร้างสรรค์	N	$\bar{X}$	SD	t	p
1. ความคิดคล่องแคล่ว					
ก่อนเรียน	27	21.47	2.34	-3.655	.001*
หลังเรียน	27	27.83	2.62		
2. ความคิดริเริ่ม					
ก่อนเรียน	27	20.70	3.38	-2.392	.002*
หลังเรียน	27	24.73	2.54		
3. ความคิดยืดหยุ่น					
ก่อนเรียน	27	21.35	2.40	-3.913	.005*
หลังเรียน	27	25.30	2.59		

* $p < .05$

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนความคิดสร้างสรรค์รายด้านเมื่อเปรียบเทียบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

2.4 ผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, $SD = 0.53$) เมื่อพิจารณาความพึงพอใจเป็นรายด้าน พบว่า แต่ละด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 4.70$, $SD = 0.46$) ด้านองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.61$, $SD = 0.54$) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.56$, $SD = 0.56$) และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.72$, $SD = 0.45$) แต่อย่างไรก็ตาม มีบางรายการที่ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การเตรียมตัวผู้เรียนโดยฝึกอบรมการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 4.37$, $SD = 0.63$) จำนวนสมาชิกในกลุ่มมีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ (3-5 คน) ($\bar{X} = 4.48$, $SD = 0.64$) และ สถานการณ์ที่ได้รับในกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมและท้าทายความสามารถ ($\bar{X} = 4.48$, $SD = 0.58$)

2.5 ผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อโลกเสมือนจริงที่ใช้ร่วมกับการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, $SD = 0.54$) เมื่อพิจารณาความพึงพอใจเป็นรายด้าน พบว่า แต่ละด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ได้แก่ ด้านการออกแบบหน้าจอ ($\bar{X} = 4.62$, $SD = 0.54$) ด้านการนำเสนอเนื้อหาบทเรียน ($\bar{X} = 4.56$, $SD = 0.55$) ด้านสื่อและเครื่องมือที่ใช้ในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.57$, $SD = 0.53$) ด้านการติดต่อสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ($\bar{X} = 4.58$, $SD = 0.55$) และด้านภาพรวมของสื่อโลกเสมือนจริง ($\bar{X} = 4.74$, $SD = 0.48$) แต่อย่างไรก็ตาม มีบางรายการที่ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความยาวของเนื้อหาในแต่ละเรื่องมีระยะเวลาที่เหมาะสมกับคาบเรียน ($\bar{X} = 4.37$, $SD = 0.63$) โลกเสมือนจริง

มีความสะดวกและง่ายต่อการเข้าใช้งาน ($\bar{X} = 4.48$, $SD = 0.51$) และความสะดวกในการเรียนและการทำงานร่วมกัน ($\bar{X} = 4.48$, $SD = 0.64$)

ตอนที่ 3 การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริง เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการศึกษาผลของการใช้รูปแบบฯ มาปรับปรุงแก้ไข แล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ หรือด้านการจัดการเรียนการสอน หรือด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา โดยพิจารณาจากผู้ที่มีคุณสมบัติ คือ 1) เป็นนักวิชาการหรืออาจารย์ที่อยู่ในสถาบันการศึกษา และมีประสบการณ์ในด้านที่เชี่ยวชาญนั้น ๆ อย่างน้อย 5 ปี และ/หรือ 2) เป็นผู้มีความรู้ในวิชาการในด้านที่เชี่ยวชาญนั้น ซึ่งเป็นที่ยอมรับในวงการศึกษา ผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ผลการประเมินรับรองรูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการประเมิน	$\bar{X}$ (n = 5)	SD	ระดับ การประเมิน
1. บทนำ			
1.1 หลักการและเหตุผล	4.80	0.45	มากที่สุด
1.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบฯ	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.80	0.42	มากที่สุด
2. รูปแบบและคำอธิบาย			
2.1 แผนภาพแสดงรูปแบบฯ	4.80	0.45	มากที่สุด
2.2 คำอธิบายรูปแบบฯ	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.80	0.42	มากที่สุด
3. องค์ประกอบของรูปแบบฯ			
3.1 วัตถุประสงค์การเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
3.2 บทบาทผู้เรียนและผู้สอน	4.80	0.45	มากที่สุด
3.3 กิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคต	5.00	0.00	มากที่สุด
3.4 สื่อโลกเสมือนจริง	4.80	0.45	มากที่สุด
3.5 การวัดและประเมินผลความคิดสร้างสรรค์	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.92	0.28	มากที่สุด
4. ขั้นตอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบฯ			
ระยะที่ 1 ขั้นตอนการก่อนเรียน			
4.1 การปฐมนิเทศ	4.80	0.45	มากที่สุด
4.2 การวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียน (Pre-test)	4.80	0.45	มากที่สุด

ตารางที่ 5 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$ (n = 5)	SD	ระดับ การประเมิน
4.3 การเตรียมตัวผู้เรียนโดยฝึกอบรมการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้อง	4.80	0.45	มากที่สุด
ระยะที่ 2 ขั้นตอนการระหว่างเรียน			
4.4 ขั้นที่ 1 ระดมสมองเพื่อค้นหาวิธีการแก้ปัญหา	5.00	0.00	มากที่สุด
4.5 ขั้นที่ 2 การค้นหาและสรุปปัญหาหลัก	4.80	0.45	มากที่สุด
4.6 ขั้นที่ 3 การระดมสมองเพื่อคิดหาวิธีการแก้ปัญหา	5.00	0.00	มากที่สุด
4.7 ขั้นที่ 4 การเลือกเกณฑ์เพื่อใช้ในการประเมินวิธีการแก้ปัญหา	5.00	0.00	มากที่สุด
4.8 ขั้นที่ 5 การประเมินผลเพื่อคิดหาวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
ระยะที่ 3 ขั้นประเมินหลังเรียน			
4.9 ขั้นที่ 6 การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
4.10 การวัดความคิดสร้างสรรค์หลังเรียน (Posttest)	4.80	0.45	มากที่สุด
4.11 การทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบฯ	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.87	0.34	มากที่สุด
5. การนำรูปแบบฯ ไปใช้จริง			
5.1 รูปแบบฯ เหมาะสมต่อการนำไปใช้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
5.2 รูปแบบฯ สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.90	0.32	มากที่สุด
รวมทั้งหมด	4.87	0.33	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า ภาพรวมของการประเมินรับรองรูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยพบว่ารูปแบบฯ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, $SD = 0.33$) ในทุกรายการประเมิน แสดงว่ารูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริง

รูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีรูปแบบและรายละเอียดดังนี้



ภาพที่ 4 องค์ประกอบและขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

3.1 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2) บทบาทผู้เรียนและผู้สอน 3) กิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคต 4) สื่อโลกเสมือนจริง และ 5) การวัดและประเมินผลความคิดสร้างสรรค์

3.2 ขั้นตอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ขั้นดำเนินการก่อนเรียน ได้แก่ 1.1) การปฐมนิเทศผู้เรียน 1.2) การทำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียน และ 1.3) การฝึกปฏิบัติการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 2 ขั้นดำเนินการระหว่างเรียน ได้แก่ 2.1) กิจกรรมที่ 1 ระดมสมองเพื่อค้นหาปัญหา 2.2) กิจกรรมที่ 2 การค้นหาและสรุปปัญหาหลัก 2.3) กิจกรรมที่ 3 การระดมสมองเพื่อคิดหาวิธีการแก้ปัญหา 2.4) กิจกรรมที่ 4 การเลือกเกณฑ์เพื่อใช้ในการประเมินวิธีการแก้ปัญหา และ 2.5) กิจกรรมที่ 5 การประเมินผลเพื่อคิดหาวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

ระยะที่ 3 ขั้นประเมินหลังเรียน ได้แก่ 3.1) กิจกรรมที่ 6 การนำเสนอวิธีการคิดแก้ปัญหาที่ดีที่สุด 3.2) การทำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์หลังเรียน และ 3.3) การทำแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบฯ

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยมีประเด็นในการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีองค์ประกอบและขั้นตอนใดบ้าง

1.1 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การประเมินรับรองรูปแบบฯ ของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, $SD = 0.00$) จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้อย่างชัดเจนในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการสำคัญที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับหลักการของนักการศึกษาหลายท่านที่เน้นความสำคัญของการตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยที่ Guilford (2017) กล่าวถึงการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาต้องมีการตั้งวัตถุประสงค์ที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดที่หลากหลายและการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ Sawyer (2017) กล่าวถึงการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นการตั้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ การกำหนดวัตถุประสงค์ในโลกเสมือนจริง (Virtual World) เป็นแนวทางสำคัญในการออกแบบการเรียนรู้ที่สามารถกระตุ้นการมีส่วนร่วมและการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในสภาพแวดล้อมเสมือนจริงได้ ซึ่ง Bailenson (2018) กล่าวว่า การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในโลกเสมือนจริงควรเป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างประสบการณ์ที่ท้าทายและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการศึกษาหรืออาชีพต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้จึงมีความสำคัญในการออกแบบการเรียนรู้ที่สามารถกระตุ้นการมีส่วนร่วมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน รวมถึงความคิดสร้างสรรค์ด้วย 2) บทบาทผู้เรียนและผู้สอน การประเมินรับรองรูปแบบฯ ของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$, $SD = 0.38$) ซึ่ง Rizzo & Koenig (2017) กล่าวว่า ผู้สอนมีบทบาทในการกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ VR เพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นการคิดสร้างสรรค์ เช่น การจัดการประชุมหรือการทำงานกลุ่มใน VR ที่ผู้เรียนสามารถร่วมมือกันพัฒนาโครงการใหม่ ๆ หรือแก้ปัญหาผ่านเครื่องมือเสมือนจริง สอดคล้องกับ Slater & Wilbur (2018) ที่กล่าวว่า ผู้สอนมีบทบาทในการแนะนำและสนับสนุนการใช้งานเครื่องมือ VR โดยช่วยให้ผู้เรียนสามารถสำรวจและเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ๆ โดยไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับข้อจำกัดของโลกจริง เช่น การทดลองสร้างสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาโครงการที่เป็นนวัตกรรม สำหรับบทบาทของผู้เรียนนั้น Marklund (2014 cited in Chatsuwan, 2018) กล่าวว่า การกำหนดบทบาทของผู้เรียนและการวางแผนการทำงานถือเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างผลงานบนโลกเสมือนจริง ซึ่ง Slater & Wilbur (2018) กล่าวว่า การใช้ VR ทำให้ผู้เรียนมีอิสระในการตัดสินใจและเลือกแนวทางการเรียนรู้ของตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะในการตัดสินใจ การเลือกแนวทางที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ และการเรียนรู้จากผลที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Winn (2021) ที่กล่าวว่า ผู้เรียนมีบทบาทในการสำรวจและค้นพบสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ โดยสามารถเลือกเส้นทางและกิจกรรมที่ต้องการทำ ซึ่งกระบวนการนี้ช่วยเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนพบเจอ อีกทั้ง Dunleavy & Dede (2014) กล่าวว่า ในการเรียนรู้ด้วย VR ผู้เรียนต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นในโลกเสมือนจริง โดยการแลกเปลี่ยนความรู้และการทำงานเป็นทีม ผู้เรียนมีบทบาทในการสื่อสารและประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหาหรือทำภารกิจให้สำเร็จ บทบาทนี้ช่วยเสริมสร้างทักษะในการทำงาน

ร่วมกันและการคิดเชิงสร้างสรรค์ 3) กิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคตจากการประเมินรับรองรูปแบบฯ ของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, $SD = 0.00$) ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคตเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน สอดคล้องกับ Uppaphan (2021) ที่กล่าวว่า กระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคตเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่ต้องอาศัยการฝึกฝนผ่านกระบวนการคิดที่เป็นระบบ และต้องฝึกฝนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้เรียนซึมซับกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคตได้อย่างเต็มที่ 4) สื่อโลกเสมือนจริง จากการประเมินรับรองรูปแบบฯ ของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า องค์ประกอบของสื่อโลกเสมือนจริงมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, $SD = 0.49$) ซึ่ง Sherman & Craig (2018) กล่าวว่า โลกเสมือนจริงไม่เพียงแต่เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยสร้างประสบการณ์จำลองให้ผู้ใช้งานสามารถโต้ตอบกับสิ่งแวดล้อมดิจิทัลได้เท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ Beattie (2015) ที่กล่าวว่า การใช้งานเทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัลในการเรียนการสอนสามารถช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน โดยเฉพาะการให้พวกเขามีโอกาสใช้เครื่องมือใหม่ ๆ ในการแสดงออกความคิดเห็นหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ สอดคล้องกับ Wongnara, Samawatthana & Songsanit (2016) ที่กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนสามารถเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ 5) การวัดและประเมินผลความคิดสร้างสรรค์ เป็นการวัดความคิดสร้างสรรค์ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม มาใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการแก้ปัญหาอนาคตที่ดีที่สุด (Crabbe, 1989; Phaengtrai, 2015) ซึ่งแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ ฉบับภาษา ก (Torrance Tests of Creative Thinking: TTCT) มุ่งวัดองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ใน 3 ด้านนี้เช่นเดียวกัน เป็นแบบทดสอบที่สามารถใช้ได้กับทุกช่วงวัย ตั้งแต่เด็กก่อนวัยเรียนไปจนถึงผู้ใหญ่ โดยการปรับระดับความยากง่ายของแบบทดสอบให้เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้ทำแบบทดสอบ (Torrance, 1995) รวมถึงแบบทดสอบนี้พัฒนาขึ้นมาจากข้อบกพร่องและเนื้อหาทางการศึกษา เน้นประสบการณ์ในห้องเรียนที่สนับสนุนและช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงเป็นแบบทดสอบที่เป็นมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับแล้ว (Peersiri, 2007)

1.2 ขั้นตอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีทั้งหมด 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ขั้นตอนการก่อนเรียน ระยะที่ 2 ขั้นตอนการระหว่างเรียน และระยะที่ 3 ขั้นตอนหลังเรียน มีประเด็นในการอภิปรายที่สำคัญ ๆ ดังนี้

ระยะที่ 1 ขั้นตอนการก่อนเรียน เริ่มจากการปฐมนิเทศที่มีลักษณะเป็นแบบเผชิญหน้าในชั้นเรียนปกติ ซึ่ง Ferguson (2011) กล่าวว่าจุดประสงค์ที่คาดหวังของผู้สอนในการจัดสภาพแวดล้อมในโลกเสมือน ควรมีการระบุไว้ในการปฐมนิเทศแบบเผชิญหน้า (Face-to-Face) เพื่อให้ผู้สอนได้ชี้แจงถึงวิธีการเรียนการสอนและข้อตกลงร่วมกัน สำหรับขั้นตอนการเตรียมผู้เรียนโดยการฝึกอบรมการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนนำผู้เรียนเข้าสู่โลกเสมือนจริงโดยการสาธิตให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม ในการสร้างบัญชีและจำลองตัวตน (Avatar) ใช้งานชั้นเรียนบนโลกเสมือนจริง นอกจากนี้ Chatsuwan (2018) กล่าวว่า ผู้สอนต้องให้ความสำคัญกับขั้นตอนแนะนำ

การใช้เครื่องมือ โดยในการทดลองพบว่า ผู้เรียนจะยังไม่คุ้นเคยกับเครื่องมือโลกเสมือนจริงในตอนแรก แต่เมื่อได้มีโอกาสใช้ประยชน์หนึ่ง ก็สามารถต่อยอดไปสู่การใช้งานในระดับที่สูงขึ้นได้

ระยะที่ 2 ขึ้นดำเนินการระหว่างเรียน ในระยะนี้ผู้เรียนจะต้องทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ ดังนี้ ขั้นที่ 1 การระดมสมองเพื่อค้นหาปัญหา เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันระดมสมองแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อนในกลุ่มเกี่ยวกับสภาพการณ์หรือปัญหาที่กำหนดไว้ในกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับที่ Phaophung & Bangthamai (2016) กล่าวว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน เพราะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมกันอภิปรายสรุปผลการเรียนรู้ของตนเอง จะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในหลักการ เกิดความคิดรวบยอด และความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ขั้นที่ 2 การค้นหาและสรุปปัญหาหลัก เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ และจัดลำดับความสำคัญ มีการใช้เกณฑ์เพื่อช่วยตัดสินใจเลือกปัญหาที่สำคัญที่สุดหรือปัญหาริ่บด่วนที่ต้องการแก้ไข ลักษณะการคิดดังกล่าวจะช่วยให้การแก้ปัญหาที่สำเร็จลุล่วงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Torrance (1962) ที่กล่าวถึงขั้นของการค้นหาและสรุปปัญหาหลักว่าเป็นขั้นของการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาแบบมีหลักการ มีเหตุผล สามารถตรวจสอบได้ หรือสามารถนำมาวิเคราะห์แยกแยะประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ขั้นที่ 3 การระดมสมองเพื่อคิดหาวิธีการแก้ปัญหา ขั้นนี้ผู้เรียนจะต้องทำการระดมสมองเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ให้ได้มากที่สุด แล้วคัดเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องและสำคัญมากที่สุด เพื่อให้ได้ทางเลือกของการแก้ปัญหาที่แปลกใหม่จำนวนมาก สอดคล้องกับ Munkham (2008) ที่กล่าวว่า ขั้นนี้ผู้สอนได้ให้ผู้เรียนเขียนวิธีการแก้ปัญหาให้ได้มากที่สุด ไม่จำกัดวิธีการแก้ปัญหาว่าวิธีใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้เสนอความคิดเห็นอย่างเต็มที่ หลักการนี้จะทำให้ผู้เรียนได้ข้อเสนอแนะมากมายในการแก้ไขปัญหา ขั้นที่ 4 การเลือกเกณฑ์เพื่อใช้ในการประเมินวิธีการแก้ปัญหา เป็นการระดมสมองคิดหาเกณฑ์ที่จะนำมาใช้เป็นเหตุผลในการตัดสินใจเลือกหรือไม่เลือกวิธีการแก้ปัญหาที่คิดได้จากขั้นที่ 3 โดยนำเกณฑ์ที่คิดไว้มาจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นเลือกเกณฑ์ที่มีความสำคัญมากที่สุดที่จะนำมาใช้ในการประเมินผล ดังที่ Crabbe (1998) กล่าวว่า เกณฑ์การเลือกวิธีแก้ปัญหาที่ชัดเจนและเหมาะสมเกิดจากการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ เมื่อผู้เรียนได้ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดแล้ว จะต้องนำมาเขียนแผนปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวในขั้นถัดไป ขั้นที่ 5 การประเมินผลเพื่อคิดหาวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องฝึกรับฟังความเห็นของผู้อื่น เนื่องจากจะได้อภิปรายถึงการคิดแก้ปัญหาของตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาทางด้านความคิดที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ซึ่งก็คือความคิดสร้างสรรค์นั่นเอง สอดคล้องกับ Vreede, Boughzala, Vreede, & Reiter-Palmon (2017) ที่ได้อธิบายว่า เมื่อบุคคลทำงานร่วมกัน (Collaboration) เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์สามารถนำไปสู่การคิดสร้างสรรค์ของทีมในระดับที่สูงขึ้น

ระยะที่ 3 ขึ้นประเมินหลังเรียน ในระยะนี้เป็นสุดท้ายของกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคต คือ ขั้นที่ 6 การนำเสนอวิธีการคิดแก้ปัญหาที่ดีที่สุด เป็นขั้นที่ผู้เรียนมีอิสระร่วมกันในการนำเสนอผลงานที่กลุ่มคิดแก้ปัญหาขึ้นมา ซึ่งจะต้องมีการเตรียมตัวทั้งการใช้สื่อ การใช้ภาษา และน้ำเสียงในการนำเสนอที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ Office of the Education Council (2007)

กล่าวว่า กระบวนการคิดสร้างสรรค์สามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้การนำเสนอผลงาน เพราะเป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้มีโอกาสวิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็นในผลงานของผู้อื่น นอกจากนี้

2. รูปแบบการเรียนการสอนด้วยการคิดแก้ปัญหาอนาคตบนโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่พัฒนาขึ้น สามารถทำให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นหรือไม่ อย่างไร

ผู้เรียนเมื่อเรียนด้วยรูปแบบฯ มีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียน ($\bar{X} = 77.86$, $SD = 2.58$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 63.42$, $SD = 2.71$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย 1) ด้านความคิดคล่องแคล่ว ผู้เรียนมีพัฒนาการมากที่สุดเมื่อเทียบกับความคิดสร้างสรรค์ด้านอื่น ๆ เนื่องด้วยทักษะนี้เป็นความสามารถในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และสร้างคำตอบได้ในปริมาณมากไม่ช้าเกินไปในเวลาที่จำกัด (Guilford, 1959; Torrance, 1962; Jellen & Urban, 1986) ซึ่งความคิดคล่องแคล่วสามารถเกิดขึ้นได้ตั้งแต่กิจกรรมแรกของการเรียนรู้ตามกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคต คือขั้นที่ 1 การระดมสมองเพื่อค้นหาปัญหา ซึ่งเป็นขั้นกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และจินตนาการในการทำนายสภาพการณ์นั้น ๆ ที่กำหนดมาให้ สอดคล้องกับ Wongsaming (2016) ที่กล่าวว่า ความคิดคล่องแคล่วนับว่าเป็นความสามารถอันดับแรกในการที่จะพยายามเลือกค้นหาความคิดที่ดีและเหมาะสมที่สุด ดังนั้นก่อนอื่นจำเป็นต้องคิดออกมาให้ได้มากที่สุด หลาย ๆ อย่าง และแตกต่างกัน แล้วจึงนำเอาความคิดที่ได้ทั้งหมดมาพิจารณาแต่ละอย่าง โดยเปรียบเทียบกันว่าความคิดไหนดีกว่าหรือดีที่สุด นอกจากนี้ Daengchan (2017) ยังกล่าวอีกว่า การใช้กระบวนการกลุ่มที่ผู้เรียนแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ มีการวางแผนการทำงาน มีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม จนสามารถปรับปรุงการทำงานจนสำเร็จ แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องแคล่ว 2) ด้านความคิดยืดหยุ่น เป็นความสามารถในการคิดหาคำตอบได้หลายประเภท หลายทิศทาง ไม่ซ้ำแบบ (Guilford, 1959; Torrance, 1962) ซึ่งเป็นตัวเสริมให้ความคิดคล่องแคล่วให้มีความแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดเดิม หลีกเลียงการคิดซ้ำซ้อน หรือเพิ่มความคิดให้ได้มากขึ้นด้วยการจัดเป็นกลุ่มหมวดหมู่ และมีหลักเกณฑ์ยิ่งขึ้น นับได้ว่าความคิดคล่องแคล่วกับความคิดยืดหยุ่นเป็นพื้นที่จะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ได้หลายหมวดหมู่ หลายประเภท ตลอดจนเตรียมทางเลือกไว้หลาย ๆ ทาง ดังนั้นความคิดยืดหยุ่นจึงเป็นตัวเสริมคุณภาพความคิดให้ดีขึ้น (Wongsaming, 2016) 3) ด้านความคิดริเริ่ม เป็นความคิดที่แปลกแตกต่างไปจากความคิดเดิม และไม่มีใครคิดมาก่อน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในผลผลิตของความคิดสร้างสรรค์ (Wongsaming, 2016) ดังที่ Chitreechao (2017) กล่าวว่า การฝึกทักษะความคิดริเริ่มเป็นกิจกรรมที่เห็นพัฒนาการของผู้เรียนอย่างชัดเจนที่สุด เช่น ผู้เรียนสามารถแสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างหลากหลาย กล้าที่จะนำเสนอผลงานที่เกิดจากความคิดและจินตนาการของตนเอง ซึ่งกิจกรรมนี้จะไม่ปิดกั้นความคิดของผู้เรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไปพร้อมกับประยุกต์ใช้ความรู้ที่มีอยู่ตามกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคต จะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา และตระหนักรู้ในปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และสามารถใช้ทักษะการคิดแก้ปัญหาได้ในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การใช้รูปแบบฯ ควรคำนึงถึงข้อจำกัดในด้านเทคโนโลยี เช่น ความพร้อมของอุปกรณ์ในการเรียน ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ว่าเพียงพอต่อการใช้งานหรือไม่
2. ผู้สอนต้องคอยดูแลและให้คำแนะนำการเข้าใช้งานสื่อโลกเสมือนจริงให้กับผู้เรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เฉพาะ รวมถึงสื่อการเรียนการสอน และช่องทางการติดต่อสื่อสารที่ได้มีการจัดไว้ให้
3. กิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคต จะเน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยใช้เทคนิคการระดมสมองในทุกขั้นตอนของกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคต หรือทุกขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปอาจนำสื่อโลกเสมือนจริง (Virtual World) มาประยุกต์ใช้กับเทคนิคการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้แบบอื่น ๆ ที่สามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้ เช่น เทคนิคซินเนคติกส์ เทคนิคการคิดนอกกรอบ เทคนิคแผนผังทางปัญญา เป็นต้น
2. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้โดยใช้สื่อโลกเสมือนจริงมาเป็นช่องทางในการเข้าถึงสื่อการเรียนการสอน การทำกิจกรรมการเรียนรู้ การติดต่อสื่อสาร ฯลฯ โดยในการวิจัยครั้งต่อไป สามารถจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบอื่นที่สอดคล้องกับเทคนิคการสอน และสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้
3. การวิจัยครั้งต่อไป สามารถศึกษาทักษะการคิดขั้นสูงอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากความคิดสร้างสรรค์ได้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณรายจ่ายจากรายได้ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเภทมหาวิทยาลัย งบประมาณประจำปี 2566

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการการวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เลขที่ จว. 311/2566

References

- Alahuhta, P., Nordbäck, E., Sivunen, A. & Surakka, T. (2014). Fostering Team Creativity in Virtual Worlds. *Journal of Virtual Worlds Research*. 7(3), 1-22.
- Bailenson, J. N. (2018). *Experience on demand: What virtual reality is, how it works, and what it can do*. W. W. Norton & Company.

- Beattie, T. (2015). Digital tools for enhancing creativity in students. **Journal of Educational Technology**. 32(2), 85-102.
- Bignell, S. & Person, V. (2010). **Best Practices Guide for PBL and Second Life**. Edinburgh Napier University. Retrieved from <https://sure.sunderland.ac.uk/id/eprint/5050/>
- Chatsuwan, P. (2018). **kānphatthana rūpbāp kān rian dōi chai panhā pen thān lāe theknik kān khīt nōk krōp bon lōk samuān ching phūa songsoēm khwāmsāmāt nai kān kē panhā choēng sāngsan samrap nisit naksuksā radap parinya bandit** [Development of instructional model using problem-based learning with lateral thinking on virtual world to enhance creative problem-solving of the undergraduate students]. Doctoral dissertation. Chulalongkorn University.
- Chitreechao, B. (2017). **kānphatthana khwāmkhīt sāngsan dōi chai bāp fuk thaksa khwāmkhīt sāngsan nai wichā khroṅ ngān khōmphiutōe** [Technical Education Journal King Mongkut's University of Technology North Bangkok]. pp.70-77.
- Crabbe, A. B. (1989). The Future Problem Solving Program. **Journal of Education Leadership**. 7 (September 1989), 27-29.
- Crabbe, A. (1998). **The Coach's Guide to Future Problem Solvers Program**. Ann Arbor: Future Problem Solving Program.
- Daengchan, C. (2017). **kānphatthana khwāmsāmāt nai kān khīt sāngsan khōṅ nak rian namat yom suksā pī thī sām klum sara kān ngān 'āchīp lāe theknōlōyī dōi kānchatkān rianrū bāp khroṅ ngān tām nāo thrītsadī khōṅ sot khōchan ni sum** [A meeting of Research 4.0 Innovation and Development SSRU's 80th Anniversary]. (pp.411-418). Bangkok: Graduate school, Suan Sunandha Rajabhat University.
- Dunleavy, M. & Dede, C. (2014). Augmented reality teaching and learning. In: **Handbook of research on educational communications and technology**. 739-751. Springer.
- Ferguson, R. (2011). Meaningful Learning and Creativity in Virtual Worlds. **Thinking Skills and Creativity**. 6(3), 169-178.
- Guilford, J. P. (1959). **Trait of Creativity**. In Harold H. Anderson (ed). Creativity and Its Cultivation. pp.142-161. New York: Harper and Brothers.
- Guilford, J. P. (2017). **The nature of human intelligence**. McGraw-Hill Education.

- Horizon Educational. (2025). **How To Use Virtual Reality in Education**. Retrieved from <https://www.horizoneducational.com/how-to-use-virtual-reality-in-education/t1559?currency=usd>
- Jellen, H. G. & Urban, K. K. (1986). Assessing Creativity: The Test for Creative Thinking-Drawing Producing (TCT-DP). **Psychology Science**. 6(3), 387-397.
- Munkham, S. (2008). **konlayut k̄ansōn kh̄it k̄æ panhā** [Strategies for teaching problem solving]. Bangkok: Phapphim.
- Office of the Education Council. (2007). Creative learning management [**k̄ānch̄atk̄ān r̄ianrū b̄æp songsoēm khwāmkh̄it sāngsan**]. Bangkok: The agricultural cooperative federation of Thailand, LTD.
- Peersiri, S. (2007). **k̄ānphatthanā laksut̄ fuk ‘oprom samrap naksuksā parinyā bandit duāi kitchakam sinlapa phūa phatthanā khwāmkh̄it sāngsan læ thaksa k̄ānphalit phon ngān** [A development of a training program for undergraduate students with art activities to develop creative thinking and productive skills]. Doctoral dissertation. Chulalongkorn University.
- Phaengtraï, P. (2015). **k̄ānphatthanā kitchakam k̄ānr̄ianrū duāi k̄ān kh̄it k̄æ panhā ‘anākh̄ot tām n̄æokh̄it thō r̄æn rūang ‘āhān læ k̄ān damrong ch̄iwit phūa songsoēm khwāmkh̄it sāngsan samrap nak r̄ian namat yom suksā pī thī 2** [The development of learning achievement and future problem solving for mathayomsuka 1 students]. Independent study. Naresuan University.
- Phaibunwatthanakit, P. (2016). **k̄ānphatthanā phon samrit thāngk̄ān r̄ian læ k̄ān kh̄it k̄æ panhā ‘anākh̄ot dōi chai rūpb̄æp k̄ānch̄atk̄ān r̄ianrū b̄æp k̄ān kh̄it k̄æ panhā ‘anākh̄ot tām n̄æokh̄it khōng thō r̄æn samrap nak r̄ian namat yom suksā pī thī 5** [The development of learning achievement and future problem solving using torrance’s future problem-solving model for mathayomsuksa 5 students]. Master’s thesis. Silpakorn University.
- Phaophung, S. & Bangthamai, E. (2016). **k̄ānphatthanā rabop k̄ān lækpl̄ian r̄ianrū ‘ō n̄alai wichākān thāi phā phadi ch̄i than thī song phon tō khwāmkh̄it sāngsan khōng naksuksā radap parinyā trī** [The Development of Online Knowledge Sharing System on Photography Course To Affect the Creative Thinking of Undergraduate Students]. **Veridian E-Journal**. 9(2), 1349-1362.
- Rizzo, A. S. & Koenig, S. T. (2017). Is clinical virtual reality ready for primetime? **Neuropsychology**. 31(8), 877–899. <https://doi.org/10.1037/neu0000405>

- Sawyer, R. K. (2017). **Creativity and innovation in education**. Routledge.
- Sherman, W. R. & Craig, A. B. (2018). **Understanding virtual reality: Interface, application, and design**. (2nd ed.). Morgan Kaufmann.
- Slater, M. & Wilbur, S. (2018). A framework for immersive virtual reality education: A review. **Educational Technology & Society**. 21(3), 48-59.
- Sritha, S. et al. (2019). **kǣ panhā' anākhōt pen thaksa thī dek yuk mai tō' ong mī** [Future problem-solving is a skill that modern children must hav]. Kasetsart University Laboratory School Center for Educational Research and Development. Retrieved from <https://www.educathai.com/knowledge/articles/164>
- Torrance, E. P. (1962). **Guiding Creative Talent**. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Torrance, E. P. (1995). **Insights about creativity: Questioned, rejected, ridiculed, ignored**. National Research Center on the Gifted and Talented.
- Uppaphan, K. (2021). **kānphatthanā khwāmkhīt sāngsan dōi chāi rūpbāp kān rīan kānsōn krabuānkān khīt kǣ panhā' anākhōt tām nāōkhīt thō' rān rāiwichā būn nā kān khwāmru rōngriān Mahidon wittayā nu Sorn** [Development of Creativity through Future Problem-Solving Instructional Model Based on Torrance's Approach in Integrated Knowledge Course at Mahidol Wittayanusorn School]. Mahidol Wittayanusorn School.
- Vreede, T. D., Boughzala, I., Vreede, G.-J. d. & Reiter-Palmon, R. (2017). The Team Creativity Model: An Exploratory Case Study. **Journal of the Midwest Association for Information Systems**. 2017(1), 19-34.
- Winn, W. (2021). Learning in virtual reality environments: The impact of immersive learning experiences. **Virtual Reality**. 25(4), 321-334
- Wongnara, T., Samawatthana, K. & Songsanit. (2016). **kānphatthanā botriān bon bōthī songsoēm khwāmkhīt sāngsan dōi chāi rūpbāp kānsōn bāp si nakha ti rōwō makap theknik kān khīt nōk krōp samrap nak rīan namat yom sukṣā pī thī 4** [The development of web-based instruction to promote creative thinking for matthayomsueksa 4 students of Nongsonhongwittaya]. Master's thesis. Mahasarakham University.
- Wongsaming, S. (2016). **kānsāng bāp thotsōp khwāmkhīt sāngsan thāng wittayaṣāt samrap nak rīan chan prathom sukṣā pī thī 6. wittayaniphon parinyā khru sātra mahābandit** [Constructional creative thinking in science test for the primary students at the sixth grade level]. Master's thesis. Mahasarakham University.

การพัฒนากระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัย
ของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยรังสิต

DEVELOPING A TRAINING PROCESS TO ENHANCE RESEARCH
INSTRUMENTATION COMPETENCY OF MASTER OF EDUCATION
STUDENTS IN CURRICULUM AND INSTRUCTION PROGRAM,
RANGSIT UNIVERSITY

พิบูลย์ ตัญญบุตร
Phibun Tanyabut

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครูสุริยเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต
Master of Education Program in Curriculum and Instruction Suryadhep Teachers College,
Rangsit University
E-mail: phibun.t@rsu.ac.th

Received: September 2, 2025
Revised: October 21, 2025
Accepted: October 24, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต 2) พัฒนากระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ประเมินประสิทธิผล และ 4) สสำรวจประสบการณ์และความคิดเห็นต่อกระบวนการฝึกอบรม กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 11 คน ซึ่งเป็นการศึกษาประชากรทั้งหมด เครื่องมือประกอบด้วยแบบสำรวจสภาพและความต้องการจำเป็น แบบตรวจสอบความเหมาะสม แบบประเมินสมรรถนะ (ก่อน-หลัง) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก คุณภาพเครื่องมือได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่า IOC เท่ากับ 1.00 และแบบสำรวจกับแบบประเมินมีค่าความ เท่ากับ 0.95 และ 0.97 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ค่าระดับพัฒนาการ Normalized Gain (<g>) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) สมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาปริญญาโท โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.73, SD = 0.04) และมีความต้องการพัฒนาสูง ($\bar{X}$ = 4.16, SD = 0.02) โดยเฉพาะด้านการออกแบบเครื่องมือ (PNI = 0.16) และการเขียนรายงานผลวิจัย (PNI = 0.14) 2) กระบวนการฝึกอบรมมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.70, SD = 0.22) 3) หลังการอบรม นักศึกษาปริญญาโทมีสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($\bar{X}$ = 4.77,

SD = 0.07) และมีพัฒนาการระดับสูง (<g> อยู่ในช่วง 0.71-0.98) 4) นักศึกษาปริญญาโท มีประสบการณ์เชิงบวก จุดเด่นคือวิทยากรเชี่ยวชาญ การเน้นปฏิบัติจริง เนื้อหาครอบคลุม ส่วนจุดด้อยคือเวลาจำกัด เนื้อหาแน่นเกินไป ข้อเสนอแนะคือเพิ่มเวลาและจัดอบรมระดับสูงขึ้น

คำสำคัญ

สมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัย กระบวนการฝึกอบรม ศักยภาพมหาบัณฑิต นักศึกษาปริญญาโท

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the current situation and needs for developing research instrumentation competency among Master's degree students in Curriculum and Instruction at Rangsit University; 2) develop a training process to enhance research instrumentation competency; 3) evaluate its effectiveness; and 4) explore students' experiences and opinions regarding the training process. The sample comprised 11 Master's degree students in Curriculum and Instruction at Rangsit University, enrolled in the second semester of the 2024 academic year* **, representing the entire population**. Research instruments included a survey on current situation and needs, an appropriateness evaluation form, a competency assessment (pre- and post-training), and an in-depth interview guide. Instrument quality was verified, with all items achieving an IOC value of 1.00, and the survey and assessment tools demonstrating high reliability (Cronbach's Alpha of 0.95 and 0.97, respectively). Data were analyzed using descriptive statistics ($\bar{X}$, SD), the Modified Priority Need Index (PNI* * _{modified}**), Normalized Gain (<g>), and content analysis.

The research findings revealed that 1) the overall research instrumentation competency of Master's students was at a high level ($\bar{X}$ = 3.73, SD = 0.04), with a high need for development ($\bar{X}$ = 4.16, SD = 0.02), particularly in instrument design (PNI = 0.16) and research report writing (PNI = 0.14). Moreover, 2) the training process was evaluated as being at the highest level of appropriateness ($\bar{X}$ = 4.70, SD = 0.22). In addition, 3) following the training, Master's students' research instrumentation competency significantly improved ($\bar{X}$ = 4.77, SD = 0.07), with high levels of development (<g> ranging from 0.71-0.98). 4) Master's students reported positive experiences, with strengths including instructor expertise, hands-on practice, and comprehensive content. Noted weaknesses were time constraints and overly dense content. Recommendations included extending the training duration and offering advanced training sessions.

Keywords

Research Instrumentation Competency, Training Process, Master of Education, Master's Student

ความสำคัญของปัญหา

การวิจัยด้านหลักสูตรและการสอนถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในยุคดิจิทัล นวัตกรรมออนไลน์ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) สร้างทั้งโอกาสและความท้าทายในการออกแบบหลักสูตร การสอน และการประเมินผล รวมถึงเรียกร้องให้มีการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ ประกอบกับบริบททางสังคมและเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนไปทำให้การศึกษาต้องปรับตัวเพื่อพัฒนาทักษะจำเป็น เช่น การคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ

การประเมินผลการเรียนรู้จึงนับว่าสำคัญยิ่งในการสะท้อนพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งจำเป็นต้องใช้เครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสมเพื่อระบุจุดแข็ง-จุดอ่อน และนำไปสู่การปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างมีหลักการ อย่างไรก็ตาม American Educational Research Association (AERA, 2020) พบว่านักศึกษาปริญญาโทในสาขาหลักสูตรและการสอนยังคงขาดทักษะและความเข้าใจที่ถูกต้องในการสร้างเครื่องมือวิจัยคุณภาพ ซึ่งรวมถึงหลักการ ทฤษฎี การออกแบบ การวิเคราะห์ข้อมูล และการตีความผล ข้อผิดพลาดเหล่านี้อาจนำไปสู่ผลการวิจัยที่ขาดความน่าเชื่อถือ และหากขาดจริยธรรมวิจัย ก็อาจเกิดการละเมิดสิทธิของผู้มีส่วนร่วม

ความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัย จึงเกิดขึ้นเพื่อให้ นักศึกษามีความพร้อมในการดำเนินการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามหลักจริยธรรม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างองค์ความรู้ใหม่ ผลจากการสังเกตของ ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต ก็สอดคล้องกับรายงานของ AERA (2020) ที่พบว่านักศึกษายังมีความยากลำบาก ในการเลือก ออกแบบ ตีความข้อมูล และขาดความมั่นใจในการนำเสนอ หรือเขียนรายงานวิจัย ปัญหาเหล่านี้ชี้ถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะและความรู้เชิงลึกด้านเทคนิค จิตสำนึก และ จริยธรรมวิจัย เพื่อให้ นักศึกษาสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยึดมั่นใน จริยธรรม

การพัฒนาทักษะการวิจัยอย่างรอบด้านจะช่วยให้ นักศึกษามีความพร้อมดำเนินการวิจัย คุณภาพ สร้างองค์ความรู้ใหม่ และพัฒนาหลักสูตรการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะนี้ยังเป็น พื้นฐานสำคัญในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นระบบ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น การลงทุน พัฒนาสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาจึงคุ้มค่าและยั่งยืน สถาบันการศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับ การพัฒนาทักษะนี้อย่างเป็นระบบผ่านการจัดอบรม สัมมนา และหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่คุณภาพ การฝึกอบรมทักษะการวิจัยที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการและทฤษฎี การวิจัยอย่างลึกซึ้ง ครอบคลุมตั้งแต่การออกแบบ การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวม การวิเคราะห์

ตีความ, และนำเสนอผลอย่างมีประสิทธิภาพ กรอบการประเมินของ Kirkpatrick (Kirkpatrick & Kirkpatrick, 2006) ที่ครอบคลุมการประเมินในระดับต่าง ๆ (เช่น ปฏิบัติการ การเรียนรู้ พฤติกรรม และผลลัพธ์) ก็สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับในการพัฒนาและประเมินประสิทธิผลของการฝึกอบรมทักษะการสร้างเครื่องมือวิจัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนากระบวนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยสำหรับนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต โดยเน้นบูรณาการความรู้ทฤษฎีกับการฝึกปฏิบัติจริงในการออกแบบ พัฒนา และประเมินคุณภาพเครื่องมือวิจัย (เชิงปริมาณและคุณภาพ) ตั้งแต่หลักการพื้นฐานจนถึงการวิเคราะห์และตีความผลอย่างถูกต้อง แม่นยำ และเป็นไปตามหลักจริยธรรม ผู้วิจัยคาดหวังว่าการอบรมนี้จะช่วยให้นักศึกษามีความสามารถในการเลือกใช้เครื่องมือวิจัยที่เหมาะสม วิเคราะห์และตีความข้อมูลได้อย่างถูกต้อง มีจริยธรรม และนำผลวิจัยไปใช้พัฒนาหลักสูตร การสอน และการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพตามกรอบ TQF

โจทย์วิจัย/ปัญหาการวิจัย

- 1) สภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต เป็นอย่างไร
- 2) กระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ ขั้นตอนการดำเนินการ และมีผลการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิในระดับใด
- 3) กระบวนการฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นส่งผลต่อสมรรถนะในการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต อย่างไร
- 4) นักศึกษามีประสบการณ์และความคิดเห็นอย่างไรต่อกระบวนการฝึกอบรมการสร้างเครื่องมือวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต
- 2) เพื่อพัฒนากระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต
- 3) เพื่อประเมินประสิทธิผลของกระบวนการฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นต่อสมรรถนะในการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต

4) เพื่อสำรวจและทำความเข้าใจประสบการณ์และความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการฝึกอบรมการสร้างเครื่องมือวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรเป้าหมายคือนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 11 คน ซึ่งเป็นการศึกษาประชากรทั้งหมด (Census Study) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นนักศึกษาตามคุณสมบัติ ความเต็มใจเข้าร่วม สื่อสารภาษาไทยได้ดี และให้ความยินยอมโดยสมัครใจ สำหรับเกณฑ์การคัดออก คือ ไม่ตรงคุณสมบัติ ข้อมูลไม่ครบถ้วน ปฏิเสธความร่วมมือ ถอนตัว หรือสื่อสารภาษาไทยไม่เพียงพอ การวิจัยนี้ได้รับการรับรองตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยรังสิต (COA. No.RSU-ERB2024/154) ซึ่งยืนยันการคำนึงถึงสิทธิ สวัสดิภาพ และความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมวิจัย

เนื้อหาหลักคือหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยสำหรับนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต ซึ่งได้รับการออกแบบโดยอิงตามหลักการทางศึกษาศาสตร์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เนื้อหาครอบคลุม 5 ส่วนหลัก ได้แก่ (1) หลักการและแนวทางการออกแบบเครื่องมือวิจัย (รวมถึงหลักการพื้นฐานและขั้นตอนการออกแบบ) (2) ประเภทของเครื่องมือวิจัย (เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบทดสอบ และเครื่องมือวิเคราะห์เอกสาร) (3) การประเมินคุณภาพเครื่องมือวิจัย (ครอบคลุมความตรง ความเที่ยง สถิติที่ใช้ และการวิเคราะห์ผลการประเมิน) (4) กรณีศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (แบ่งตามการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ/คุณภาพ การประเมินผล และการพัฒนาหลักสูตร) และ (5) การประยุกต์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (รวมถึงโปรแกรมสำหรับการวิเคราะห์สถิติ กระบวนการวิเคราะห์เทคนิค และการนำเสนอผลการวิเคราะห์)

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ กระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัย โดยตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ สมรรถนะในการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต (ซึ่งวัดและประเมินผลก่อนและหลังการฝึกอบรม) โดยสมรรถนะนี้ครอบคลุมองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ (1) ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวิจัย (2) ทักษะในการสร้างเครื่องมือวิจัย และ (3) เจตคติในการสร้างเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษา 11 คน โดยใช้ 4 เครื่องมือหลัก ประกอบด้วย (1) แบบสำรวจสภาพและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัย เป็นแบบสำรวจรูปแบบ Dual-Response จำนวน 35 รายการ ครอบคลุม 6 ด้าน สร้างจากการสังเคราะห์กรอบแนวคิดและทฤษฎี ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน (IOC

= 1.00) ทดลองใช้ (Try-out) กับนักศึกษา 19 คนจากสถาบันอื่น พบค่า Cronbach's Alpha 0.95 (ความเที่ยงสูงมาก) (2) แบบตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัย เป็นเครื่องมือ 16 รายการ 5 ด้าน สร้างจากเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน (IOC = 1.00) หาค่าความเชื่อมั่นโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประเมินซ้ำ พบ Cronbach's Alpha 0.92 (ความเชื่อมั่นสูง) (3) แบบประเมินสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัย เป็นเครื่องมือ 28 รายการ 3 ส่วน ใช้มาตราส่วน 5 ระดับ สร้างจากการสังเคราะห์กรอบแนวคิดและทฤษฎี ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน (IOC = 1.00) ทดลองใช้ (Try-out) กับนักศึกษา 19 คนจากสถาบันอื่น พบ Cronbach's Alpha ทั้งฉบับ 0.97 (ส่วนที่ 1 = 0.92, ส่วนที่ 2 = 0.98, ส่วนที่ 3 = 0.95) (ความเที่ยงสูงมาก) (4) แบบสัมภาษณ์ประสบการณ์และความคิดเห็น เป็นเครื่องมือเชิงลึกแบบ Semi-structured จำนวน 15 ข้อคำถาม 5 ส่วน สร้างจากการสังเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน (IOC = 1.00) ทดลองสัมภาษณ์ (Pilot Test) กับนักศึกษา 3 คนจากสถาบันอื่น เพื่อตรวจสอบความชัดเจน ดำเนินการตามแผนจากนักศึกษา 11 คน โดยใช้ 4 เครื่องมือ ผู้วิจัยส่งลิงก์แบบสำรวจสภาพและความต้องการจำเป็นออนไลน์ ได้รับการตอบกลับครบถ้วน. แบบตรวจสอบความเหมาะสมถูกเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านประเมิน แบบประเมินสมรรถนะถูกใช้ 2 ครั้ง (Pre-test, Post-test). ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษา 11 คน พร้อมบันทึกเสียงและจดบันทึก

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการตามประเภทข้อมูลและวัตถุประสงค์แต่ละข้อคำถาม โดยข้อมูลจากแบบสำรวจสภาพและความต้องการจำเป็น วิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา (ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)) และ $PNI_{modified}$ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจากคำถามปลายเปิดใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลจากแบบตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการฝึกอบรม วิเคราะห์เชิงปริมาณด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) (เกนท์ Likert, 1970) พร้อมวิเคราะห์เนื้อหาข้อเสนอแนะเชิงคุณภาพ ข้อมูลจากแบบประเมินสมรรถนะ (Pre-test และ Post-test) วิเคราะห์เชิงปริมาณด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่อเปรียบเทียบระดับสมรรถนะ สำหรับระดับพัฒนาการวิเคราะห์ด้วย Normalized Gain ($<g>$) ตามแนวคิด Hake (1998) โดยใช้เกณฑ์การแปลผล คือ ระดับเกนท์สูง (High Gain) เมื่อค่า $<g>$ มากกว่า 0.70 ซึ่งแสดงถึงพัฒนาการเรียนรู้ที่โดดเด่นและมีนัยสำคัญ ระดับเกนท์ปานกลาง (Medium Gain) เมื่อค่า $<g>$ อยู่ระหว่าง 0.30 ถึง 0.70 ซึ่งสะท้อนถึงพัฒนาการเรียนรู้ในระดับที่น่าพอใจ ระดับเกนท์ต่ำ (Low Gain) เมื่อค่า $<g>$ น้อยกว่า 0.30 ซึ่งบ่งชี้ถึงพัฒนาการเรียนรู้ที่ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่คาดหวัง ส่วนข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ประเด็นสำคัญ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์จากแบบสำรวจสภาพและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษา นำเสนอด้วยสถิติเชิงพรรณนา (ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) เพื่อแสดงระดับความรู้ ทักษะ เจตคติ ในปัจจุบัน รวมถึงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแต่ละด้าน

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะ
การสร้างเครื่องมือวิจัย ในภาพรวม

สมรรถนะ	ระดับสภาพปัจจุบัน			ระดับความต้องการ จำเป็น			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล		
ด้านที่ 1 การกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย	3.91	0.08	มาก	4.13	0.03	มาก	0.06	6
ด้านที่ 2 การเลือกใช้เครื่องมือวิจัย	3.64	0.13	มาก	4.08	0.05	มาก	0.12	3
ด้านที่ 3 การออกแบบเครื่องมือ	3.62	0.03	มาก	4.18	0.03	มาก	0.16	1
ด้านที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	3.78	0.03	มาก	4.18	0.03	มาก	0.11	4
ด้านที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล	3.81	0.04	มาก	4.24	0.02	มาก	0.11	4
ด้านที่ 6 การเขียนรายงานผลการวิจัย	3.63	0.07	มาก	4.14	0.06	มาก	0.14	2
สรุปในภาพรวม	3.73	0.04	มาก	4.16	0.02	มาก	0.11	

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษา พบว่าโดยรวมมีความต้องการพัฒนาในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, $SD = 0.02$) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาค่า $PNI_{modified}$ พบว่า ด้านที่มีความต้องการพัฒนาสูงสุดคือ การออกแบบเครื่องมือ ($PNI = 0.16$) รองลงมาคือ การเขียนรายงานผลการวิจัย ($PNI = 0.14$) และการเลือกใช้เครื่องมือวิจัย ($PNI = 0.12$) ด้านที่มีความต้องการพัฒนาน้อยที่สุดคือ การกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย ($PNI = 0.06$) ผลบ่งชี้ว่านักศึกษายังต้องการพัฒนาด้านการออกแบบเครื่องมือและการเขียนรายงานผลการวิจัยเป็นลำดับแรก แม้สภาพปัจจุบันของสมรรถนะโดยเฉลี่ยจะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, $SD = 0.04$)

ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของกระบวนการฝึกอบรมตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมของกระบวนการฝึกอบรม
ในภาพรวม

ด้านการประเมิน	จำนวน รายการ	$\bar{X}$	SD	ระดับความ เหมาะสม
1. หลักการและแนวคิดในการออกแบบ	3	4.80	0.20	มากที่สุด
2. โครงสร้างและเนื้อหาในแต่ละครั้ง	4	4.60	0.24	มากที่สุด
3. ความสอดคล้องกับสมรรถนะที่พึงประสงค์	3	4.75	0.18	มากที่สุด
4. ความเหมาะสมของเอกสารและสื่อประกอบการฝึกอบรม	3	4.65	0.26	มากที่สุด
5. ความพึงพอใจและความคาดหวังต่อผลลัพธ์การฝึกอบรม	3	4.70	0.22	มากที่สุด
สรุป	16	4.70	0.22	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 การประเมินความเหมาะสมของกระบวนการฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, SD = 0.22) โดยทุกด้านได้รับการประเมินว่าเหมาะสมมากที่สุด ด้านหลักการและแนวคิดในการออกแบบมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.80$, SD = 0.20) ตามด้วยความสอดคล้องกับสมรรถนะที่พึงประสงค์ ($\bar{X} = 4.75$, SD = 0.18) ความพึงพอใจและความคาดหวังต่อผลลัพธ์การฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.70$, SD = 0.22) ความเหมาะสมของเอกสารและสื่อประกอบการฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.65$, SD = 0.26) และโครงสร้างและเนื้อหาในแต่ละครั้ง ($\bar{X} = 4.60$, SD = 0.24) ผลนี้ยืนยันความเหมาะสมของกระบวนการฝึกอบรม

ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเน้นการปรับปรุง ได้แก่ ควรเพิ่มกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เอกสารประกอบการอบรมควรจัดทำให้กระชับ เข้าใจง่าย และมีตัวอย่างชัดเจน (โดยเฉพาะคำถามแบบสอบถามและแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล) ควรมีการสะท้อนผลการเรียนรู้ (reflection) หลังอบรมแต่ละครั้ง ควรเสริมกิจกรรมฝึกวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบ และผู้ทรงคุณวุฒิส่วนหนึ่งเสนอให้บูรณาการบทเรียนออนไลน์หรือสื่อดิจิทัล

ผลการประเมินสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยก่อนและหลังการฝึกอบรม เพื่อแสดงพัฒนาการของสมรรถนะภายหลังการฝึกอบรม ดังแสดงในตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยก่อนและหลังการฝึกอบรม ในภาพรวม

สมรรถนะ	ก่อนการฝึกอบรม		หลังการฝึกอบรม	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวิจัย	2.44	0.76	4.82	0.39
ทักษะในการสร้างเครื่องมือวิจัย	2.43	0.76	4.65	0.50
เจตคติในการสร้างเครื่องมือวิจัย	2.64	0.73	4.84	0.37
สรุป	2.50	0.02	4.77	0.07

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยก่อนและหลังการฝึกอบรมพบว่า ภาพรวมสมรรถนะหลังการฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.77$, SD = 0.07) สูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 2.50$, SD = 0.02) เมื่อพิจารณารายด้าน สมรรถนะเพิ่มขึ้นในทุกด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ (จาก $\bar{X} = 2.44$, SD = 0.76 เป็น $\bar{X} = 4.82$, SD = 0.39) ด้านทักษะ (จาก $\bar{X} = 2.43$, SD = 0.76 เป็น $\bar{X} = 4.65$, SD = 0.50) และด้านเจตคติ (จาก $\bar{X} = 2.64$, SD = 0.73 เป็น $\bar{X} = 4.84$, SD = 0.37) ผลการวิเคราะห์นี้บ่งชี้ว่ากระบวนการฝึกอบรมมีผลในการพัฒนาสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาในทุกด้าน

ตารางที่ 4 แสดงพัฒนาการของสมรรถนะภายหลังการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรม

คนที่	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน	หลังเรียน	Normalized Gain (<g>)	แปลผลพัฒนาการ
1	5	2.57	4.79	0.91	สูง
2	5	2.57	4.93	0.97	สูง
3	5	2.61	4.93	0.97	สูง
4	5	2.89	4.93	0.97	สูง
5	5	1.11	4.61	0.90	สูง
6	5	2.11	4.82	0.94	สูง
7	5	2.50	4.82	0.93	สูง
8	5	3.25	4.50	0.71	สูง
9	5	2.64	4.61	0.83	สูง
10	5	2.89	4.96	0.98	สูง
11	5	2.00	4.50	0.83	สูง

จากตารางที่ 4 พบว่า นักศึกษาทั้ง 11 คน ที่เข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรม มีค่า Normalized Gain ($\langle g \rangle$) อยู่ในช่วง 0.71 ถึง 0.98 แสดงได้ว่านักศึกษาทุกคนมีพัฒนาการของสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยอยู่ในระดับสูงภายหลังการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรม

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ได้นำเสนอในรูปของการวิเคราะห์เนื้อหา โดยสรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์และความคิดเห็นของนักศึกษาในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการฝึกอบรม มีผลดังนี้

ด้านที่ 1 ประสบการณ์ในการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรม พบว่า นักศึกษาปริญญาโทส่วนใหญ่แสดงความรู้สึกเชิงบวกและประทับใจต่อการอบรม โดยมองว่ามีคุณค่า ได้รับความรู้ใหม่ และบรรยากาศเป็นกันเองช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ กิจกรรมเน้นการปฏิบัติจริง (แบบฝึกหัด, Workshop) มีประโยชน์สูงสุดในการเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติและจัดทำเค้าโครงการวิจัย อย่างไรก็ตาม มีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงปริมาณเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ เนื่องจากเนื้อหาแน่นเกินไปสำหรับเวลาที่จำกัด จึงควรเพิ่มวันอบรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วม อุปสรรคหลักคือข้อจำกัดด้านเวลาจากการจัดการงานประจำ แต่โดยรวม นักศึกษามองว่ากระบวนการฝึกอบรมเหมาะสมกับความต้องการและระดับความสามารถ เนื่องจากเนื้อหาครอบคลุมพื้นฐานและเทคนิคที่ตั้งใจเรียนรู้

ด้านที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการฝึกอบรม นักศึกษาปริญญาโทส่วนใหญ่แสดงความพึงพอใจมากที่สุดต่อกระบวนการฝึกอบรม โดยได้รับความรู้และเทคนิคที่เป็นประโยชน์ในการทำงานวิจัย จุดเด่นสำคัญ คือ ความเชี่ยวชาญของวิทยากรในการถ่ายทอดเนื้อหาเข้าใจง่าย การนำประสบการณ์จริงประกอบการสอน และการเน้นปฏิบัติจริง รวมถึงเนื้อหาที่ครอบคลุมตรงตามความต้องการ อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่สะท้อนข้อจำกัดด้านเวลาที่ไม่สอดคล้องกับปริมาณเนื้อหา ทำให้เนื้อหาแน่นเกินไป ส่งผลต่อสมาธิการเรียนรู้ มีข้อสังเกตเรื่องสัดส่วนเนื้อหาทฤษฎีที่มากเกินไป และความคาดหวังให้เน้นเนื้อหาเครื่องมือวิจัยบางประเภทมากขึ้น เช่น แบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงจึงมุ่งเน้นการปรับระยะเวลาและตารางการอบรมให้เหมาะสมกับปริมาณเนื้อหา รวมถึงการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น โดยเฉพาะเครื่องมือวิจัยบางประเภท อาทิ แบบสัมภาษณ์และการสร้างคำถาม

ด้านที่ 3 ผลกระทบของการฝึกอบรม ผลกระทบของกระบวนการฝึกอบรมต่อการพัฒนาสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาปริญญาโท ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ พบว่า ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่ยืนยันว่าการฝึกอบรมช่วยพัฒนาสมรรถนะดังกล่าวอย่างมาก โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจหลักการสร้างเครื่องมือวิจัยที่เป็นระบบ การเรียนรู้เทคนิคใหม่ ๆ รวมถึงการเสริมสร้างความมั่นใจและความตระหนักถึงความสำคัญของการวางแผนและทดสอบเครื่องมือวิจัยก่อนใช้งานจริง หลังอบรมนักศึกษาปริญญาโทส่วนใหญ่แสดงความมั่นใจในการสร้างเครื่องมือวิจัยเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยได้รับแนวทาง ขั้นตอนที่ชัดเจน มีความรู้พื้นฐานแข็งแรง และเข้าใจทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมากขึ้น ส่งผลให้มั่นใจในการประยุกต์ใช้เพื่อสร้างเครื่องมือวิจัยอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ ผู้เข้าอบรมสามารถระบุแนวทางการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะที่ได้รับจากการอบรมได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในการสร้างเครื่องมือวิจัยสำหรับวิทยานิพนธ์ เช่น การออกแบบคำถาม การเลือกใช้มาตรวัดที่เหมาะสม และการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ด้านที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม พบว่า ผู้เข้าอบรมบางส่วนเสนอให้จัดอบรมระดับสูงขึ้น (Advanced Level) สำหรับผู้มีพื้นฐาน เพื่อเรียนรู้เทคนิคซับซ้อนและเจาะลึกยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นการต่อยอดความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะให้ปรับเพิ่มระยะเวลาอบรมให้เหมาะสมกับปริมาณเนื้อหา เพื่อลดความอัดแน่นและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้

อภิปรายผล

1. ผลวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัย พบว่านักศึกษามีความต้องการจำเป็นสูงสุดด้านการออกแบบเครื่องมือ (PNI = 0.16) และการเขียนรายงานผลวิจัย (PNI = 0.14) หมายถึง แม้นักศึกษาจะมีพื้นฐาน แต่ยังขาดความเชี่ยวชาญและความมั่นใจในการประยุกต์ทฤษฎีสู่ปฏิบัติและการสังเคราะห์องค์ความรู้ แต่ยังมีความต้องการสูงด้านการออกแบบเครื่องมือ เนื่องด้วยสอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ระดับบัณฑิตศึกษาที่ต้องพัฒนาเครื่องมือวิจัยเอง ซึ่งซับซ้อนและต้องการความเข้าใจหลักการ รวมถึงการตรวจสอบคุณภาพ (Anastasi, 1988) สำหรับความต้องการด้านการเขียนรายงานผลวิจัยที่มีความต้องการสูงก็สะท้อนความท้าทายในการนำเสนอข้อค้นพบอย่างเป็นระบบ ถูกต้องตามหลักวิชาการ และสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นทักษะคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ขั้นสูงที่ต้องฝึกฝนต่อเนื่อง (Booth et al., 2016) ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์วิจัยมีความต้องการพัฒนาน้อยที่สุด (PNI = 0.06) อาจเนื่องจากนักศึกษาได้รับการปูพื้นฐานหรือมีประสบการณ์ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องแล้วทำให้มีความเข้าใจและปฏิบัติได้ในระดับหนึ่งแล้ว สอดคล้องกับการศึกษาของ Yipean (2021) ที่พบว่า การฝึกอบรมเพิ่มการรับรู้ความสามารถและสนับสนุนการถ่ายโอนการเรียนรู้ ยังบ่งชี้ว่าการรับรู้ความสำคัญของวัตถุประสงค์วิจัยอาจเป็นพื้นฐานที่มีอยู่แล้ว

2. ผลประเมินความเหมาะสมของกระบวนการฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิมีระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$) สะท้อนการออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องหลักวิชาการและตอบสนองความต้องการผู้เรียน ประกอบด้วยปัจจัยหลักคือ (1) การออกแบบที่อิงกรอบทฤษฎีการเรียนรู้ อาทิ Constructivism, Behaviorism, และ Multiple Intelligences ทำให้กระบวนการอบรมรอบด้านและตอบสนองรูปแบบเรียนรู้ต่างกันได้ การใช้ทฤษฎีเป็นฐานทำให้หลักสูตรมีรากฐานวิชาการแข็งแกร่ง (Gagné, 1985) (2) การเน้นการฝึกปฏิบัติจริง (Workshop) และ Blended Learning ซึ่งกิจกรรมปฏิบัติช่วยให้เข้าใจเนื้อหาหลักซึ่งและประยุกต์ใช้ได้จริง (Kolb, 1984) การบูรณาการ Mentoring เสริมการเรียนรู้เชิงลึกและสนับสนุนรายบุคคล ซึ่งสำคัญในการอบรมที่มีประสิทธิผล (Hattie & Timperley, 2007) (3) ความครอบคลุมของเนื้อหา ตั้งแต่หลักการพื้นฐานจนถึงการนำเสนอผลงาน ตอบสนองสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยอย่างรอบด้าน การตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ที่ทุกรายการมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ยืนยันคุณภาพและความน่าเชื่อถือของกระบวนการฝึกอบรม ค่า IOC ที่สูงบ่งชี้ผู้เชี่ยวชาญเห็นพ้องต้องกันว่าองค์ประกอบสอดคล้องวัตถุประสงค์และมาตรฐานวิชาการ ทำให้ผลประเมินน่าเชื่อถือ (Anastasi, 1988)

3. ผลวิเคราะห์สมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาปริญญาโท ที่ค่าเฉลี่ยสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญหลังอบรม (จาก $\bar{X} = 2.50$ เป็น $\bar{X} = 4.77$) และ Normalized Gain (<g>) ที่นักศึกษาทุกคนมีพัฒนาการระดับสูง (ค่า <g> อยู่ในช่วง 0.71-0.98) บ่งชี้ประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพของกระบวนการฝึกอบรมชัดเจน ค่า Normalized Gain สูงแสดงว่าการอบรมช่วยให้ นักศึกษาพัฒนาความรู้และทักษะจากจุดเริ่มต้นได้อย่างเต็มศักยภาพ (Hake, 1998) สมรรถนะ การสร้างเครื่องมือวิจัยมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกด้าน (ความรู้ $\bar{X} = 2.44$ เป็น 4.82, ทักษะ $\bar{X} = 2.43$ เป็น 4.65, เจตคติ $\bar{X} = 2.64$ เป็น 4.84) การเพิ่มขึ้นนี้เกิดจากการที่กระบวนการฝึกอบรมได้ผนวก หลักการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) และการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) เข้าไว้ด้วยกันอย่างเข้มข้น โดยเน้นการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง (Active Experimentation) และการสังเกตแบบอย่าง (Role Model) จากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ แสดงว่าการ อบรมครอบคลุมและพัฒนาสมรรถนะซับซ้อนได้ครบวงจร ไม่จำกัดเพียงความรู้ แต่รวมถึงทักษะ ปฏิบัติและการปรับเจตคติเชิงบวก ซึ่งส่งผลต่อความมุ่งมั่นและความสำเร็จในการเรียนรู้ (Bandura, 1977) สอดคล้องกับแนวคิด Kirkpatrick (Kirkpatrick & Kirkpatrick, 2006) ว่าการอบรมควรส่งผล ต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและผลลัพธ์ระยะยาว ความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะนี้เชื่อมโยงกับ จุดเด่นของการอบรมที่ผู้เข้าอบรมให้ความเห็นจากการสัมภาษณ์เชิงลึกว่าการเน้นปฏิบัติจริงและ Workshop เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้นักศึกษาเปลี่ยนความรู้ทฤษฎีสู่ทักษะปฏิบัติอย่างมี ประสิทธิภาพ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 เมษายน 2568) ความเชี่ยวชาญและ สามารถของวิทยากรในการถ่ายทอดเนื้อหาเข้าใจง่ายและการนำประสบการณ์จริงมาถ่ายทอด เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้กับบริบทใช้งานจริงและมั่นใจในการประยุกต์ใช้ (ผู้ให้ ข้อมูลคนที่ 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 เมษายน 2568) การผสมผสานองค์ประกอบเหล่านี้ทำให้ กระบวนการอบรมเข้มข้นและส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาได้อย่างแท้จริง

4. ผลวิเคราะห์ประสบการณ์และความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาโทต่อกระบวนการ ฝึกอบรมสะท้อนมุมมองเชิงลึกที่สำคัญ เสริมความเข้าใจประสิทธิภาพหลักสูตรและแนวทางพัฒนา อนาคต โดยประเด็นเชิงบวกสอดคล้องประสิทธิภาพอบรมเชิงปริมาณ และพบว่านักศึกษาปริญญาโท ส่วนใหญ่ประทับใจและมองว่าการอบรมมีความคุ้มค่ามาก เนื่องจากได้รับความรู้และเทคนิคใหม่ ๆ ที่ประยุกต์ใช้ได้จริง ซึ่งบ่งชี้ถึงการรับรู้คุณค่าจากการลงทุนเวลาและทรัพยากร ความรู้สึกเชิงบวกนี้ยัง เกิดจากบรรยากาศที่เป็นกันเองช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกสบายใจ กล้าซักถาม และเกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งเป็น ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (Knowles, Holton, & Swanson, 2015) นอกจากนี้ การที่ได้ลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งที่นักศึกษาชื่นชอบและเห็นว่าเป็นประโยชน์มาก ที่สุด เพราะช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 เมษายน 2568)

ในขณะเดียวกัน นักศึกษาก็ได้สะท้อนถึงจุดด้อยบางประการที่ควรได้รับการพิจารณา ประเด็นที่ถูกกล่าวถึงบ่อยครั้งคือข้อจำกัดด้านเวลาและปริมาณเนื้อหาที่อัดแน่นในแต่ละวัน ซึ่งอาจ ส่งผลให้เกิดความเหนื่อยล้า และสมาธิในการเรียนรู้ลดลง โดยเฉพาะในช่วงท้ายของการอบรม (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 เมษายน 2568) ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง นอกจากนี้ บางรายยังเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการบรรยายที่อาจเน้นทฤษฎีมากเกินไป หรือขาดการ

มีส่วนร่วม (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 เมษายน 2568) และยังมีความต้องการให้เน้นเนื้อหาในเครื่องมือวิจัยบางประเภท (เช่น แบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์) ที่ยังไม่ครอบคลุมความต้องการเฉพาะของผู้เรียนบางคนอย่างเต็มที่ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 เมษายน 2568)

ข้อเสนอแนะของนักศึกษาจึงมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับการแก้ไขจุดด้อยที่พบ และเป็นแนวทางสำคัญสำหรับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะในการจัดอบรมระดับสูงขึ้น (Advanced Level) สำหรับผู้ที่มีพื้นฐานมาแล้วนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการในการต่อยอดความรู้และทักษะที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างนักวิจัยที่มีศักยภาพสูงในอนาคต (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 เมษายน 2568) ความต้องการนี้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาแบบต่อเนื่อง (Continuous Professional Development: CPD) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ไม่ได้สิ้นสุดลง แต่ต้องปรับให้เข้ากับระดับความเชี่ยวชาญที่เพิ่มขึ้นของผู้เรียน (Wilson & Berne, 2019)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เช่น การเพิ่มระยะเวลาอบรม การปรับรูปแบบตารางเวลา หรือเพิ่มกิจกรรมเชิงปฏิบัติและการมีส่วนร่วมในระหว่างการบรรยาย ก็ล้วนเป็นแนวทางที่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการหลากหลาย (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 เมษายน 2568; ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 เมษายน 2568) การปรับปรุงเหล่านี้เป็นไปตามหลักการของทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ของ Kolb (1984) ที่เน้นให้ผู้เรียนมีเวลาเพียงพอในการสะท้อนผลและประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yipean (2021) ที่ชี้ให้เห็นว่า ระยะเวลาที่เหมาะสม และ คุณภาพของการถ่ายทอดการเรียนรู้ ในองค์กรมีผลเชิงบวกต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ยิ่งไปกว่านั้น การรับฟังและนำข้อเสนอแนะไปพิจารณา จะช่วยให้กระบวนการฝึกอบรมมีความยืดหยุ่นและสามารถพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นได้อย่างยั่งยืน สอดรับหลักการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง (Curriculum Development Cycle)

ข้อเสนอแนะ

จากประสิทธิภาพของกระบวนการฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น และผลการวิเคราะห์ที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการในระดับสูงของนักศึกษา ตลอดจนความพึงพอใจของผู้เข้าร่วม ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงรูปธรรม ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยในไปใช้

1. สถาบันการศึกษาควรพิจารณานำกระบวนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการนี้ไปปรับใช้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน หรือจัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับนักศึกษาปริญญาโท โดยเฉพาะในประเด็นที่นักศึกษามีความต้องการจำเป็นสูง เช่น การออกแบบเครื่องมือวิจัย และการเขียนรายงานผลการวิจัย เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะที่สำคัญในการทำวิทยานิพนธ์

2. เนื่องจากสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาปริญญาโทในหลากหลายสาขาวิชา สถาบันการศึกษาอาจพิจารณาปรับปรุงและขยายผลกระบวนการฝึกอบรมนี้ไปใช้กับนักศึกษาสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หรือการวัดและประเมินผลการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์ในวงกว้าง

3. เพื่อให้การเรียนรู้มีความต่อเนื่องและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรพิจารณาบูรณาการเนื้อหาและกิจกรรมบางส่วนของกระบวนการฝึกอบรมเข้ากับรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในหลักสูตร เช่น รายวิชาระเบียบวิธีวิจัย หรือสัมมนาทางการศึกษา เพื่อให้นักศึกษาได้นำความรู้ที่ได้รับไปฝึกปฏิบัติและประยุกต์ใช้ได้ทันทีในบริบทของการเรียนรู้

4. จากข้อเสนอแนะของนักศึกษาที่พบว่าเวลาในการอบรมค่อนข้างจำกัดเมื่อเทียบกับปริมาณเนื้อหา ควรพิจารณาปรับเพิ่มระยะเวลาการอบรมให้เหมาะสม อาจแบ่งการจัดอบรมเป็นช่วง ๆ หรือจัดในลักษณะไม่ต่อเนื่อง (เช่น สัปดาห์ละครั้ง) เพื่อให้ศึกษามีเวลาในการทบทวนและทำความเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น รวมถึงอาจพิจารณาเพิ่มสัดส่วนกิจกรรมปฏิบัติให้มากขึ้น ลดการบรรยายเชิงทฤษฎีในบางช่วง และเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่สนุกสนานและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. ควรพิจารณาจัดหลักสูตรฝึกอบรมในระดับที่ซับซ้อนและเจาะลึกเฉพาะด้านมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการสำหรับนักศึกษาที่มีพื้นฐานและต้องการต่อยอดความรู้ เช่น การสร้างเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพขั้นสูง การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคขั้นสูง หรือการออกแบบเครื่องมือวิจัยเฉพาะทาง เพื่อเสริมสร้างความเชี่ยวชาญให้กับนักศึกษาที่สนใจเป็นพิเศษ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

จากข้อจำกัดและข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการวิจัยในอนาคต เพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ที่ลึกซึ้งและรอบด้านยิ่งขึ้น ดังนี้

1. งานวิจัยนี้ประเมินผลกระทบของการฝึกอบรมในระยะสั้น ควรมีการวิจัยต่อเนื่องเพื่อติดตามและประเมินผลการคงอยู่ของสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาภายหลังการฝึกอบรมในระยะยาว เพื่อให้เห็นถึงประสิทธิผลที่ยั่งยืนของกระบวนการฝึกอบรม

2. งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต ซึ่งมีจำนวนจำกัด ควรมีการขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังนักศึกษาจากสาขาวิชาอื่น ๆ หรือสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ที่แตกต่างกัน เพื่อให้สามารถสรุปผลและนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

3. เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ภายในของผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง ควรมีการประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยเพิ่มการวิจัยเชิงคุณภาพเชิงลึกมากขึ้น เช่น การศึกษาปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) หรือการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เพื่อสำรวจปัจจัยเชิงลึกที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัย รวมถึงความท้าทายและกลไกการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการฝึกอบรม

4. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัย เช่น ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน แรงจูงใจในการเรียนรู้ รูปแบบการสนับสนุนจากอาจารย์ที่ปรึกษา หรือนโยบายของหลักสูตร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถออกแบบกระบวนการพัฒนาสมรรถนะได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. จากข้อเสนอแนะของนักศึกษา ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมในระดับที่ซับซ้อนและเจาะลึกยิ่งขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีพื้นฐานและต้องการพัฒนาสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวิจัยในมิติที่ก้าวหน้า เช่น การพัฒนาเครื่องมือวิจัยเชิงนวัตกรรมหรือการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

References

- American Educational Research Association (AERA). (2020). **Standards for educational and psychological testing**. American Educational Research Association.
- Anastasi, A. (1988). **Psychological testing**. (6th ed.). Macmillan.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. **Psychological Review**. 84(2), 191-215.
- Booth, W. C., Colomb, G. G. & Williams, J. M. (2016). **The craft of research**. (4th ed.). University of Chicago Press.
- Gagné, R. M. (1985). **The conditions of learning and theory of instruction**. (4th ed.). Holt, Rinehart and Winston.
- Hake, R. R. (1998). Interactive-engagement versus traditional methods: A six-thousand-student survey of mechanics test data for introductory physics courses. **American Journal of Physics**. 66(1), 64–74.
- Hattie, J. & Timperley, H. (2007). The power of feedback. **Review of Educational Research**. 77(1), 81–112.
- Kirkpatrick, D. L. & Kirkpatrick, J. D. (2006). **Evaluating training programs: The four levels**. (3rd ed.). Berrett-Koehler Publishers.
- Kolb, D. A. (1984). **Experiential learning: Experience as the source of learning and development**. Prentice Hall.
- Yipean, W. (2021). phon khōng kām fuk ‘op rom tō ‘akān raprū samatthana khōng ton ‘ēng læ kām thāi ‘ōn kāmriānrū nai ‘ongkōn [Effects of training on self-perceived competence and learning transfer in organizations]. **Journal of Health Systems Research and Development**. 14(2), 153–163.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ

FACTORS AFFECTING THE RESILIENCE OF STUDENT TEACHERS AT RAJABHAT UNIVERSITY

เมษา นวลศรี¹ และกุลชาติ พันธวรกุล^{2*}
Mesa Nuansri¹ and Kullachat Pantuworakul²

^{1,2} คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

^{1,2} Faculty of Education, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Pathum Thani

*corresponding author

e-mail: Kullachat@vru.ac.th

Received: October 7, 2024

Revised: January 13, 2025

Accepted: January 17, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ 2) ศึกษาระดับความสามารถในการฟื้นพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ และ 3) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 360 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่า 4 ระดับ มีค่าความเที่ยงแบบวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .867 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ วิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.00$, $SD = 0.48$) 2) ความสามารถในการฟื้นพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 3.15$, $SD = 0.42$) และ 3) ปัจจัยด้านค่านิยมและความเชื่อ (X_5) ปัจจัยด้านความสามารถในการวางแผน (X_2) ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม (X_1) และ ปัจจัยด้านทักษะทางสังคมและการสื่อสาร (X_4) สามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการฟื้นพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 46.90

คำสำคัญ

ความสามารถในการฟื้นพลัง นักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) study the level of factors affecting the resilience of student teachers at Rajabhat University, 2) study the level of resilience of student teachers at Rajabhat University, and 3) analyze factors affecting the resilience of student teachers at Rajabhat University. Samples were 360 students randomized through multi-stage random sampling. The research instrument was a 4-level rating scale questionnaire with Cronbach's alpha reliability of 0.867. Data were analyzed using descriptive statistics (frequency, percentage), Pearson product-moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings were as follows: 1) Factors affecting the resilience of Rajabhat University student teachers were at a high level overall ($\bar{X} = 3.00$, $SD = 0.48$). 2) The overall resilience of Rajabhat University student teachers was at a fairly high level ($\bar{X} = 3.15$, $SD = 0.42$), and 3) the factors of values and beliefs (X5), planning ability (X2), social support (X1), and social and communication skills (X4) could jointly predict the resilience of Rajabhat University student teachers with statistical significance at .05, accounting for 46.90% of the variance.

Keywords

Resilience, Student Teachers, Rajabhat University

ความสำคัญของปัญหา

เมื่อโลกของเราที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในโลกการทำงานมากขึ้น จนกลายเป็นยุคดิจิทัลอย่างสมบูรณ์แบบ นอกจากนี้ยังรวมถึงปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมายที่จะเข้ามา จนอาจกลายเป็นอุปสรรคให้มนุษย์เราโดยเฉพาะในวัยเรียนและวัยทำงานตั้งรับกันแทบไม่ทัน เนื่องจากได้รับผลกระทบต่อการเรียนและการทำงานตลอดจนส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในมิติต่าง ๆ จนหลายคนก็รู้สึกท้อแท้ใจ เกิดความวิตกกังวล ความเครียด จมอยู่กับห่วงแห่งความทุกข์ มีอาการซึมเศร้าตามมา หรือยากที่จะกลับคืนสู่สภาพเดิมได้

ความสามารถในการฟื้นพลัง (resilience) เป็นคุณลักษณะสำคัญที่สามารถช่วยให้บุคคลที่ประสบปัญหาหรือตกอยู่ในสภาวะที่ไม่พึงประสงค์ สามารถต่อสู้และเผชิญปัญหาได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น โดยความสามารถในการฟื้นพลัง หมายถึง ความสามารถทางอารมณ์และจิตใจในการปรับตัว และฟื้นตัวกลับสู่ภาวะปกติ ภายหลังที่พบเหตุการณ์วิกฤต หรือ สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความยากลำบากในชีวิต อันเป็นคุณสมบัติหนึ่งที่จะช่วยให้บุคคลผ่านพ้นอุปสรรคและดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข (Department of Mental Health, 2009) การฟื้นพลังสำหรับแต่ละชาตินั้น อาจมีองค์ประกอบที่แตกต่างกันไป เพราะมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม โครงสร้างครอบครัว วัฒนธรรม รวมทั้งศาสนาและความเชื่อของแต่ละเชื้อชาติ สำหรับบริบทไทย มีการศึกษาของกรมสุขภาพจิตที่ได้ระบุถึงองค์ประกอบของการฟื้นพลังไว้ ดังนี้ 1) ด้านความมั่นคงทางอารมณ์

หรือการทนต่อแรงกดดัน คือ ความสามารถในการดูแลจิตใจให้คงอยู่ได้ในภาวะกดดัน รู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกของตนและผู้อื่น สามารถจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกทางลบของตัวเองได้ในสถานการณ์กดดัน 2) ด้านความหวังและกำลังใจ คือ มีความหวังและแรงใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไปภายใต้สถานการณ์ที่กดดัน ซึ่งความหวังและกำลังใจนี้อาจมาจากการสร้างด้วยตนเองหรือคนรอบข้างก็ได้ 3) ด้านการต่อสู้เอาชนะอุปสรรค คือ ความมั่นใจและพร้อมที่จะเอาชนะปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากสถานการณ์วิกฤต ซึ่งความมั่นใจนี้เกิดจากการตระหนักในความสามารถหรือทักษะของตนเอง คิดว่าตนเองทำได้ แก้ปัญหาที่เผชิญได้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้และเข้าถึงความช่วยเหลือหรือปรึกษา (Songserm, Silamom & Pokasap, 2014) นอกจากนี้ Gilligan (2000) ได้อธิบายไว้ว่า สิ่งสำคัญต่อการสร้างเสริมการฟื้นฟูพลัง คือ ต้องสร้างความรู้สึกลงไปให้เกิดขึ้น ได้แก่ 1) ความปลอดภัยขั้นพื้นฐาน ด้วยการให้ความรัก คอยสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา ทำให้เกิดความไว้วางใจ มีความเป็นตัวของตัวเองและมีความคิดริเริ่ม ซึ่งต้องมาจากการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อมที่บุคคลอาศัยอยู่ 2) ความสำนึกในคุณค่าแห่งตน โดยเริ่มมาจากการให้ความรัก เมื่อบุคคลรับรู้ถึงความรู้สึกว่าถูกรักก็จะคิดว่าตนเองยังมีคุณค่า มีคนรักและห่วงใยอยู่ นำไปสู่การคิดถึงคุณค่าของตนเองที่มีอยู่ และ 3) สมรรถนะแห่งตน บุคคลสามารถจัดการเรื่องราวต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ด้วยการคอยสนับสนุน ช่วยเหลือ เพื่อให้โอกาสบุคคลได้จัดการปัญหาของตนเองและเล็งเห็นถึงความสามารถของตน ดังนั้น ความสามารถในการฟื้นฟูพลัง ถือเป็นคุณลักษณะทางจิตวิทยาที่บุคคลทุกคนควรมี และสามารถฝึกฝนให้เกิดขึ้นได้ตั้งแต่เยาว์วัย ทางจากการอบรมเลี้ยงดู การเป็นแบบที่ดีของบิดามารดา ตลอดจนการส่งเสริมและพัฒนาจากการเรียนการสอนในระดับต่าง ๆ หรือหากเป็นวิกฤตที่เกิดขึ้นแล้ว กับบุคคลในปัจจุบัน ก็มีหนทางเยียวยาแก้ไขได้ด้วยกระบวนการทาง การแนะแนว การปรึกษาเชิง จิตวิทยา หรือการทำจิตบำบัดโดยนักแนะแนว ผู้ให้การปรึกษา หรือนักจิตวิทยาที่ได้รับการฝึกฝน อบรมในเรื่องของความยืดหยุ่นทางจิตใจมาเป็นอย่างดี (Mekkhachorn, 2021)

นักศึกษาครูเป็นกลุ่มหนึ่งที่มีกพบปัญหาต่าง ๆ ในระหว่างที่กำลังศึกษา เช่น การเปลี่ยนผ่านสู่การศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยนั้น นับว่าเป็นช่วงที่มักเป็นปัญหาที่นักศึกษาจำนวนมากต้องเผชิญ และจากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่ได้สัมผัสกับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏโดยตรงทั้งในฐานะผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษามาอย่างต่อเนื่อง จากการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ พบว่า นักศึกษามีความกังวลจากการเรียนบ้าง เนื่องจากหน่วยกิตตลอดหลักสูตรค่อนข้างมากและภาระงานที่ได้รับมอบหมายจากแต่ละรายวิชาค่อนข้างหลากหลาย อาทิ การทำสื่อการเรียนการสอน การทำรายงาน การฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่จะต้องออกฝึกอย่างต่อเนื่องทุกปี ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสภาพบริบทของโรงเรียนและนักเรียนตามสภาพจริง เป็นต้น ดังนั้น การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวนี้อาจเป็นสาเหตุของความเครียด อีกทั้ง นักศึกษาจะต้องจากถิ่นฐานบ้านเกิด จากครอบครัว หรือบุคคลใกล้ชิดที่คุ้นเคยและย้ายไปศึกษาในมหาวิทยาลัยซึ่งอาจตั้งอยู่ในอีกพื้นที่หนึ่งที่ไม่คุ้นเคย (Latham & Green, 1997) แรงกดดันทางวิชาการที่นักศึกษาต้องเผชิญในระหว่างที่เรียนในระดับมหาวิทยาลัยอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตได้ (Pidgeon, Rowe, Stapleton, Magyar & Barbara, 2014) นอกจากนี้ มีผลการวิจัย พบว่า อัตราการป่วยทางจิตของนักศึกษาจะมีแนวโน้มสูงขึ้นเมื่อนักศึกษาเรียนในระดับชั้นปีที่สอง (Macaskill, 2013) นอกเหนือจากความกดดันในด้านวิชาการแล้ว นักศึกษา

มหาวิทยาลัยยังต้องเผชิญกับความเครียดอื่น ๆ เช่น ภาระทางการเงินและการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย การสร้างความสัมพันธ์และเครือข่ายทางสังคมใหม่ รวมถึงการปรับตัวให้เข้ากับการใช้ชีวิตในบริบทใหม่ ดังนั้น จึงมีความสำคัญที่จะต้องทำความเข้าใจถึงปัจจัยที่อาจส่งเสริมการปรับตัวที่เหมาะสม เนื่องจากการปรับตัวที่เหมาะสมในบริบทใหม่ของมหาวิทยาลัยจะเพิ่มอัตราการคงอยู่ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย (Pidgeon & Pickett, 2017) ในแง่นี้ การวิจัยเกี่ยวกับความสามารถในการฟื้นพลังจึงมีความจำเป็นเพื่อช่วยบรรเทาและช่วยเหลือให้นักศึกษาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขมากขึ้น

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น และในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นทั้งอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์นิเทศก์นักศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นพลังของนักศึกษาครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาความมั่นคงทางจิตใจของนักศึกษาครูให้มีความเข้มแข็งและเป็นเกราะป้องกันอันตรายทางจิตใจและดำเนินชีวิตส่วนตัวและประกอบอาชีพครูในอนาคตได้อย่างมีคุณภาพ

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการสนับสนุนทางสังคม ด้านความสามารถในการวางแผน ด้านทักษะการแก้ปัญหา ด้านทักษะทางสังคมและการสื่อสาร ด้านค่านิยมและความเชื่อ และด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจ อยู่ในระดับใด
2. ความสามารถในการฟื้นพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอยู่ในระดับใด
3. มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการสนับสนุนทางสังคม ด้านความสามารถในการวางแผน ด้านทักษะการแก้ปัญหา ด้านทักษะทางสังคมและการสื่อสาร ด้านค่านิยมและความเชื่อ และด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจ
2. เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการฟื้นพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 – 4 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่งทั่วประเทศที่กำลังปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 39,023 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏที่กำลังที่กำลังปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 360 คน โดยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*power จากนั้นใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยสุ่มมหาวิทยาลัยโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (cluster random sampling) โดยผู้วิจัยเชื่อว่าพื้นฐานบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่ง มีปรัชญาที่อยู่บนพื้นฐานเดียวกัน และเป็นกลุ่มมหาวิทยาลัยที่พัฒนามาจากโรงเรียนฝึกหัดครู อีกทั้งบริบทด้านการจัดการเรียนรู้มีรูปแบบที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้นถือว่าโดยรวมมีความเป็นเอกพันธ์ (homogeneity) ระหว่างมหาวิทยาลัย ซึ่งในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจึงทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างมาจำนวนทั้งสิ้น 10 มหาวิทยาลัย ผลการสุ่ม ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา 6) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 7) มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด และ 8) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 9) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และ 10) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ขั้นที่ 2 จากมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สุ่มได้จากขั้นตอนที่ 1 จำนวน 10 มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยสุ่มนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ชั้นปีละ 9 คน จำนวน 4 ชั้นปี รวมมหาวิทยาลัยละ 36 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลาก ดังนั้น ในขั้นตอนนี้จะได้กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาครู จำนวนทั้งสิ้น 360 คน

การเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ จัดทำแบบสอบถามผ่าน Google Form จากนั้นนำส่ง QR Code และลิงก์ของแบบสอบถาม เพื่อส่งให้กับนักศึกษาครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 360 คน โดยใช้ระยะเวลา ประมาณ 15 วัน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า ได้ข้อมูลกลับคืนจากกลุ่มตัวอย่าง 360 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งมีจำนวนเพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ พบว่า โดยส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาเพศหญิง จำนวน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 77.78 และส่วนใหญ่มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมอยู่ในช่วงคะแนน 3.00–3.50 มากที่สุด จำนวน 252 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 70.00

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสำหรับนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ชั้นปี ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า 4 ระดับ (Rating scale) จำนวน 6 ปัจจัย (Grotberg, 1995; Sophonpanichkul & Malakul, 2022) ได้แก่ 1) ด้านการสนับสนุนทางสังคม 2) ด้านความสามารถในการวางแผน 3) ด้านทักษะการแก้ปัญหา 4) ด้านทักษะทางสังคมและการสื่อสาร 5) ด้านค่านิยมและความเชื่อ และ 6) ด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจ มีจำนวนข้อคำถามรวม 20 ข้อ และ ตอนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับความสามารถ

ในการพัฒนาของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า 4 ระดับ (Rating scale) ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ 2) ด้านกำลังใจ และ 3) ด้านการจัดการกับปัญหา มีข้อคำถามรวม 20 ข้อ ซึ่งมีรายละเอียดของการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. การตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ทำการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามกับข้อคำถาม แล้วคำนวณหาค่า Index of Item – Objective Congruence: IOC โดยมีเกณฑ์พิจารณาข้อคำถามที่มีคุณภาพและใช้ได้ คือ จะต้องมียาค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป (Kanjanawasi, 2013) ซึ่งจากการวิเคราะห์ พบว่า ค่า IOC ทั้งฉบับมีค่าตั้งแต่ 0.60 – 1.00 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามนี้มีคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาทุกข้อ

2. การตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงกับกลุ่มตัวอย่างทดลองใช้ (try out) ซึ่งเป็นนักศึกษาครู จำนวน 35 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อรายการนั้นกับข้อรายการทั้งฉบับ (item–total correlation: r_i) ซึ่งพบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง .41 - .67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 0.40 (Ebel, 1965; Erkuş, 2003) ทุกข้อ จากนั้นหาค่าความเที่ยงแบบวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบสอบถาม โดยตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการพัฒนาของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .867 ซึ่งถือว่ามีความเที่ยงในระดับสูง ส่วนแบบสอบถาม ตอนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับ ความสามารถในการพัฒนาของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .823 ซึ่งถือว่ามีความเที่ยงในระดับสูง ซึ่งเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์แล้ว พบว่า ผ่านเกณฑ์คุณภาพด้านความเที่ยง กล่าวคือ มีค่ามากกว่า .70 (Nunnally, 1967)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม นำเสนอข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ

2. วิเคราะห์ระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการพัฒนาของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ และระดับความสามารถในการพัฒนาของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมาย โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายคะแนนดังนี้ (Wright & Masters, 1982)

3.50 – 4.00 หมายถึง มีความสามารถในการพัฒนาอยู่ในระดับสูง

2.50 – 3.49 หมายถึง มีความสามารถในการพัฒนาอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

1.50 – 2.49 หมายถึง มีความสามารถในการพัฒนาอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

1.00 – 1.49 หมายถึง มีความสามารถในการพัฒนาอยู่ในระดับต่ำ

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรทำนาย (ตัวแปรปัจจัย) กับความสามารถในการพัฒนาของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้วยสูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และทดสอบระดับนัยสำคัญทางสถิติด้วยสถิติทดสอบที (t-test)

4. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการพัฒนาของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ผลการวิเคราะห์ระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งประกอบด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) ด้านการสนับสนุนทางสังคม 2) ด้านความสามารถในการวางแผน 3) ด้านทักษะการแก้ปัญหา 4) ด้านทักษะทางสังคมและการสื่อสาร 5) ด้านค่านิยมและความเชื่อ และ 6) ด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจ โดยมีผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ปัจจัย	$\bar{X}$	SD	แปลความหมาย
1. ด้านการสนับสนุนทางสังคม	3.13	0.66	ค่อนข้างสูง
2. ด้านความสามารถในการวางแผน	3.14	0.63	ค่อนข้างสูง
3. ด้านทักษะการแก้ปัญหา	3.01	0.59	ค่อนข้างสูง
4. ด้านทักษะทางสังคมและการสื่อสาร	3.03	0.51	ค่อนข้างสูง
5. ด้านค่านิยมและความเชื่อ	3.21	0.58	ค่อนข้างสูง
6. ด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจ	2.49	0.76	ค่อนข้างต่ำ
รวม	3.00	0.48	ค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.00$, $SD = 0.48$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยปัจจัยด้านค่านิยมและความเชื่อ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.21$, $SD = 0.58$) รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านความสามารถในการวางแผน ($\bar{X} = 3.14$, $SD = 0.63$) และปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม ($\bar{X} = 3.13$, $SD = 0.66$) ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจ พบว่า มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.49$, $SD = 0.76$)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ผลการวิเคราะห์ระดับความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ 2) ด้านกำลังใจ และ 3) ด้านการจัดการกับปัญหา โดยมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครู
มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ความสามารถในการฟื้นฟูพลัง	$\bar{X}$	SD	แปลความหมาย
1. ด้านความมั่นคงทางอารมณ์	3.09	0.46	ค่อนข้างสูง
2. ด้านกำลังใจ	3.22	0.46	ค่อนข้างสูง
3. ด้านการจัดการกับปัญหา	3.14	0.52	ค่อนข้างสูง
รวม	3.15	0.42	ค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 3.15$, $SD = 0.42$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้งสามด้าน นักศึกษามีระดับความสามารถในการฟื้นฟูพลังอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยด้านกำลังใจ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.22$, $SD = 0.46$) รองลงมา คือ ด้านการจัดการกับปัญหา ($\bar{X} = 3.14$, $SD = 0.52$) และ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ($\bar{X} = 3.09$, $SD = 0.46$) ตามลำดับ

**3. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครู
มหาวิทยาลัยราชภัฏ**

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise เพื่อศึกษาตัวทำนายและสร้างสมการทำนายความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยพิจารณาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดกับตัวแปรตาม หรือ มีอำนาจในการทำนายสูงสุดเข้าในสมการทำนายก่อนและเพิ่มตัวแปรเข้าสู่สมการทำนายทีละตัวแปร และทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณที่เพิ่มขึ้นแต่ละตัว

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการดำเนินการวิเคราะห์การถดถอย โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายกับความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ผู้วิจัยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนาย ได้แก่ 1) ด้านการสนับสนุนทางสังคม 2) ด้านความสามารถในการวางแผน 3) ด้านทักษะการแก้ปัญหา 4) ด้านทักษะทางสังคมและการสื่อสาร 5) ด้านค่านิยมและความเชื่อ และ 6) ด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจ กับความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายกับความสามารถในการฟื้นฟูพลัง
ของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7
1. ด้านการสนับสนุนทางสังคม							
2. ด้านความสามารถในการวางแผน	.463**						
3. ด้านทักษะการแก้ปัญหา	.471**	.612**					
4. ด้านทักษะทางสังคมและการสื่อสาร	.554**	.550**	.578**				
5. ด้านค่านิยมและความเชื่อ	.518**	.679**	.593**	.627**			
6. ด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจ	.413**	.442**	.439**	.435**	.420**		
7. ความสามารถในการฟื้นฟูพลัง	.495**	.584**	.519**	.540**	.615**	.401**	

**p < .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวทำนายทุกตัว ได้แก่ 1) ด้านการสนับสนุนทางสังคม 2) ด้านความสามารถในการวางแผน 3) ด้านทักษะการแก้ปัญหา 4) ด้านทักษะทางสังคมและการสื่อสาร 5) ด้านค่านิยมและความเชื่อ และ 6) ด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .401 ถึง .615 ซึ่งตัวทำนายที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกจากค่ามากไปน้อย คือ ด้านค่านิยมและความเชื่อ ด้านความสามารถในการวางแผน ด้านทักษะทางสังคมและการสื่อสาร ด้านทักษะการแก้ปัญหา ด้านการสนับสนุนทางสังคม ด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจ และ ตามลำดับ

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างตัวทำนาย จำนวน 6 ตัวแปร คือ 1) ด้านการสนับสนุนทางสังคม 2) ด้านความสามารถในการวางแผน 3) ด้านทักษะการแก้ปัญหา 4) ด้านทักษะทางสังคมและการสื่อสาร 5) ด้านค่านิยมและความเชื่อ และ 6) ด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจ พบว่า ตัวแปรทั้ง 6 ตัว มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .413 ถึง .627 ทั้งนี้ตัวแปรที่มีค่าความสัมพันธ์กันทางบวกสูงสุด คือ ด้านค่านิยมและความเชื่อ กับ ด้านทักษะทางสังคมและการสื่อสาร ($r = .627$) ส่วนตัวแปรที่มีค่าความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด คือ ด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจ กับ ด้านการสนับสนุนทางสังคม ($r = .413$) เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทุกคู่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่เกิน 0.80 นั้นแสดงว่า ตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้ไม่มีปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงเชิงพหุ (Multicollinearity) (Stevens, 1992 cited in Kaiyawan, 2013)

นอกจากนี้ ผลการตรวจสอบโดยพิจารณาจากค่า Tolerance และค่า VIF พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัว มีค่า Tolerance ค่อนข้างสูง โดยมีค่าอยู่ระหว่าง .455 - .713 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 และ ค่า VIF โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 1.403 - 2.377 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัว ไม่มีความสัมพันธ์กันเองสูง หรือ มีความเป็นอิสระต่อกันนั่นเอง

3.2 ผลการวิเคราะห์ถดถอยและการสร้างสมการทำนายความสามารถในการฟื้นฟูพลัง ของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนดิบ (b)
ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) และการทดสอบนัยสำคัญ

ตัวแปรทำนาย	b	SE _b	β	t	p
ปัจจัยด้านค่านิยมและความเชื่อ (X ₅)	.204	.043	.278	4.728*	.000
ปัจจัยด้านความสามารถในการวางแผน (X ₂)	.164	.037	.242	4.458*	.000
ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม (X ₁)	.102	.031	.159	3.275*	.001
ปัจจัยด้านทักษะทางสังคมและการสื่อสาร (X ₄)	.119	.044	.144	2.684*	.008
a = 1.303 R = .685 R ² = .469 SE _{est.} = .310 *p< .05					

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยด้านค่านิยมและความเชื่อ (X₅) ปัจจัยด้านความสามารถในการวางแผน (X₂) ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม (X₁) และ ปัจจัยด้านทักษะทางสังคมและการสื่อสาร (X₄) สามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 46.90 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนายเท่ากับ .310 ซึ่งปัจจัยด้านค่านิยมและความเชื่อ (X₅) สามารถทำนายความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้มากที่สุด (β = .278) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านความสามารถในการวางแผน (X₂) (β = .242) ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม (X₁) (β = .159) และ ปัจจัยด้านทักษะทางสังคมและการสื่อสาร (X₄) (β = .144) ตามลำดับ โดยสามารถเขียนเป็นสมการทำนายความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในรูปของคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

1) สมการทำนายความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในรูปคะแนนดิบ คือ

$$Y = 1.303 + .204X_5 + .164X_2 + .102X_1 + .119X_4$$

2) สมการทำนายความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$$Z = .278Z_{X_5} + .242Z_{X_2} + .159Z_{X_1} + .144Z_{X_4}$$

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ยกเว้น ด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำเพียงปัจจัยเดียว ทั้งนี้ แม้ว่านักศึกษาครูจะมีความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพกายและใจ แต่ในเชิงพฤติกรรม นักศึกษาอาจยังให้ความสำคัญกับการออกกำลังกาย อาจเนื่องมาจากไม่มีเวลา เนื่องจากใช้เวลาในการทำกิจกรรม

ระหว่างเรียน ทำการบ้าน หรือทำงานส่งอาจารย์ในแต่ละรายวิชา รวมถึงยังขาดความตระหนักในการเลือกรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ หรือ การดูแลตัวเองเท่าที่ควร และหากพิจารณาข้อคำถามในปัจจัยด้านนี้พบว่า เกี่ยวข้องกับการดูแลตัวเองทั้งด้านร่างกายและจิตใจเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นโดยภาพรวมจึงอาจเป็นสาเหตุให้ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมด้านนี้อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Akkhasethag & Champakwai (2001) ที่ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายในระดับดี แต่มีทัศนคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับการออกกำลังกายอยู่ในระดับพอใช้ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Noosuwan (2017) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรม การออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง โดยผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาออกกำลังกายเพื่อสุขภาพเพียงร้อยละ 40.79

2. จากผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้งสามด้าน นักศึกษามีระดับความสามารถในการฟื้นฟูพลังอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยด้านกำลังใจ รองลงมา คือ ด้านการจัดการกับปัญหา และ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก นักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่มีความมุ่งมั่น อดทนต่อความยากลำบาก เนื่องจากมีฐานะค่อนข้างยากจนถึงปานกลาง เป็นนักศึกษาทุนจำนวนมาก ทั้งทุน กยศ. ทุนภายในของคณะและมหาวิทยาลัย และทุนสนับสนุนจากบุคคลภายนอกหรือทุนจากหน่วยงานเอกชนต่าง ๆ ดังนั้น จึงอาจทำให้เป็นบุคคลที่มีความเข้มแข็งทางจิตใจในระดับหนึ่ง ผ่านประสบการณ์ที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคในด้านต่าง ๆ มาพอสมควร จึงอาจเป็นสาเหตุที่สนับสนุนผลการวิจัยดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ความสามารถในการฟื้นฟูพลัง เป็นความสามารถที่ช่วยป้องกันและแก้ไขภาวะวิกฤติของชีวิต และ ช่วยป้องกันไม่ให้ผู้ประสบปัญหาในชีวิต ต้องเผชิญกับความเครียด ความวิตกกังวล และภาวะ ซึมเศร้า ความสามารถในการฟื้นฟูพลัง มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากความสามารถในการฟื้นฟูพลัง จะช่วยให้บุคคลสามารถรับมือกับภาวะวิกฤตต่าง ๆ ของชีวิต ซึ่งบางครั้งเกิดขึ้นโดยไม่คาดฝัน โดยสามารถกลับมาดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขได้อย่างรวดเร็ว ภายหลังเผชิญกับภาวะวิกฤติในชีวิต ดังที่ Department of Mental Health (2009 cited in Uphananchai, 2013) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความสามารถในการฟื้นฟูพลัง โดยสรุปว่า ความสามารถในการฟื้นฟูพลัง เป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลให้มีภูมิต้านทานมากขึ้น เนื่องจากความยืดหยุ่นทางใจ ช่วยให้ผู้บุคคลมีความอดทนต่อความยากลำบากทั้งปวง ในช่วงที่กำลังเผชิญกับภาวะวิกฤติของชีวิต ทั้งช่วยสร้างกำลังใจให้ลุกขึ้นสู้และลงมือแก้ไขปัญหา

3. จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านค่านิยมและความเชื่อ ปัจจัยด้านความสามารถในการวางแผน ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม และ ปัจจัยด้านทักษะทางสังคมและการสื่อสาร สามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการฟื้นฟูพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 46.90 โดยเฉพาะปัจจัยด้านค่านิยมและความเชื่อส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นคืนพลังของนักศึกษาครูมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากปัจจัยด้านค่านิยมและความเชื่ออาจเป็นจุดเริ่มต้นของความคิด และพฤติกรรมที่แสดงออก ดังนั้น นักศึกษาที่ยึดถือในค่านิยมและความเชื่ออาจนำไปสู่การมีความสามารถในการฟื้นคืนพลังได้ดี สอดคล้องกับ Coopersmith (1981 cited in Ananchaiphattana, 2007) กล่าวว่า การเห็นคุณค่า

ในตนเอง ช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญอุปสรรคที่เข้ามาในชีวิตด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้บุคคลประสบความสำเร็จและมีความสุข ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำจะไม่เชื่อมั่นในตนเอง มองว่าตนเองไร้ค่า ไม่มีความสามารถ รู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย อีกทั้งมีความวิตกกังวลสูง เกือบตก มองโลกในแง่ร้ายและไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นได้ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Tindle, Hemi & Moustafa (2022) ที่พบว่า การสนับสนุนทางด้านสังคมช่วยทำให้ความสามารถในการฟื้นคืนพลังดีขึ้น เป็นการลดภาวะความทุกข์ทางด้านจิตใจ เป็นการลดการเผชิญปัญหาและเพิ่มกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ หากพิจารณาร้อยละของการทำนาย หรือ กลุ่มของตัวแปรทำนายสามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการฟื้นคืนพลังของนักศึกษาครูได้ร้อยละ 46.90 นั้นหมายความว่า ยังมีตัวแปรทำนายอื่น ๆ ที่ไม่ได้อยู่ในขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้ หรือไม่ได้ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ดังนั้น ผู้ที่สนใจศึกษาในตัวแปรเดียวกันนี้สามารถศึกษาทบทวนเอกสารเพิ่มเติมให้ครอบคลุม เพื่อหาตัวแปรทำนายอื่น ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมความสามารถในการฟื้นคืนพลังให้กับนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในกลุ่มของตัวแปรทำนายทั้ง 6 ตัวแปร กับ ความสามารถในการฟื้นพลังของนักศึกษาครู มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทุกปัจจัย โดยปัจจัยด้านค่านิยมและความเชื่อ มีความสัมพันธ์สูงสุด ดังนั้น คณะครุศาสตร์ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาบ่มเพาะนักศึกษาครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยตรงควรให้ความสำคัญกับการสร้างค่านิยมและความเชื่อให้กับนักศึกษา เนื่องจากการมีค่านิยมและความเชื่อที่ถูกต้องจะส่งผลทำให้แสดงออกด้านพฤติกรรมและการใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

2. จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยด้านค่านิยมและความเชื่อ (X_5) ปัจจัยด้านความสามารถในการวางแผน (X_2) ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม (X_1) และ ปัจจัยด้านทักษะทางสังคมและการสื่อสาร (X_4) สามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการฟื้นพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 46.90 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสองปัจจัยดังกล่าวมีความสำคัญต่อการพัฒนาความสามารถในการฟื้นพลังของนักศึกษาครู ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่ง ในฐานะสถาบันร่วมผลิตครู ควรให้ความสำคัญโดยเลือกหรือจัดลำดับโครงการ/กิจกรรมที่สนับสนุน/ส่งเสริมปัจจัยที่เกี่ยวกับการสร้างค่านิยมและความเชื่อในทางที่ถูกต้องเป็นลำดับแรก ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถในการฟื้นคืนพลังให้กับนักศึกษาครู อันจะส่งผลให้นักศึกษาครูสามารถดำเนินชีวิตในระหว่างเรียนและสำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นพลังของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างค่านิยมและความเชื่อที่ถูกต้อง รองลงมา คือ ความสามารถในการวางแผน ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไป ผู้สนใจอาจศึกษาแนวทาง

ในการพัฒนานักศึกษาครูให้เห็นเป็นรูปธรรมเพื่อนำสู่การนำไปใช้ในการพัฒนานักศึกษาครูต่อไป
อันจะทำให้คุณภาพชีวิตของนักศึกษาดีขึ้น

2. ควรทำการศึกษาพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความสามารถในการฟื้นคืนพลังของนักศึกษา
ครูกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของนักศึกษาครูให้มีประสิทธิภาพสูงสุด
โดยทำงานวิจัยในลักษณะภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่ง
และออกแบบการวิจัยในลักษณะของการวิจัยแบบผสมผสานเพื่อให้ได้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ
และเชิงคุณภาพ และเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลากหลายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

บรรณานุกรม

- Akkhaseththag, A. & Champakwai, S. (2001). patchai thī mī khwāmsamphan kap phruttikam kān'ōk kamlang kāi khoṅg naksuksā witthayalai kān sāthāranasuk si rin thoṅ chāngwat Khoṅ Kān [Factors related to exercise behavior of students studying at sirindhorn college of public health khonkaen]. *Journal of Health Science and Community Public Health*. 4(1), 60 - 69.
- Ananchaiphattana, N. (2007). phon khoṅg prokrām phruttikam bambat bæp phichāranā hēthphon læ 'ā romtoṅ khunkhā nai ton'ēng khoṅg yaowachon nai sathan songkhro dekchāi bān Chiāng Mai [Effect of rational emotive behavior therapy program on self-esteem of youth in Chiang Mai home for boys]. Retrieved from <http://repository.cmu.ac.th/handle/6653943832/30559>
- Department of Mental Health. (2009). phān yutthasāt krom sukkhaphāp chit tām phān phot nā sēthakit sangkhom hāng chāt chabap thī sip (2550 – 2554) [Department of mental health strategic plan according to the 10th national economic and social development plan (2007-2011)]. Bangkok: Lamom Company Limited.
- Ebel, R. L. (1965). *Measuring educational achievement*. New Jersey: prentice–Hall.
- Erkuş, A. (2003). *Psikometri üzerine yazılar*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Gilligan, R. (2000). Adversity, resilience and young people: the protective value of positive school and spare time experiences. *Children society*. 14, 37-47.
- Grotberg, E. H. (1995). *Typing your inner strength: How to find the resilience to dial with anything*. New Harbinger.
- Kanjanawasi, S. (2013). thritsadī kānthotsōp bæp dangdoēm [Classical test theory]. 7th ed. Bangkok: Faculty of Education, Chulalongkorn University.

- Kaiyawan, Y. (2013). **kān wikhrō sathiti lāi tuāprāe samrap ngānwichai** [Multivariate statistical analysis for research]. Bangkok: Chulalongkorn University Publishing House.
- Latham, G. & Green, P. (1997). **The journey to university: a study of the first-year experience**. Retrieved from <http://ultibase.rmit.edu.au/Articles/dec97/greenlath1.htm>
- Macaskill, A. (2013). The mental health of university students in the United Kingdom. **British Journal of Guidance & Counselling**. 41(4), 426–441.
- Mekkhachorn, N. (2021). khwām yūtyun thāng chitchai: withī mai khōng kān soemsāng phalang chai phūa kān phachōen wikrit chīwit nai yuk patchuban [Resilience: a new approach of mental empowerment for dealing with current life crises]. **Journal of Psychology Kasem Bundit University**. 11(1), 1-9.
- Nunnally, J. (1967). **Psychometric theory**. New York: McGraw-Hill.
- Noosuwan, T. (2017). **phruttkam kān ‘ōk kamlang kāi khōng naksuksā mahāwitthayalai Songkhla nakharin witthayakhēt Trang** [Behaviors for exercises of students in prince of Songkla university, Trang campus]. Retrieved from <https://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2016/11018/1/416778.pdf>
- Pidgeon, A. M., Rowe, N. F., Stapleton, P., Magyar, H. B. & Barbara, C. Y. (2014). Examining Characteristics of Resilience among University Students: An International Study. **Open Journal of Social Sciences**. 2, 14-22.
- Pidgeon, A. M. & Pickett, L. (2017). Examining the differences between university students' levels of resilience on mindfulness, psychological distress and coping strategies. **European Scientific Journal**. 13(12).
- Songserm, N., Silamom, W. & Pokasap, S. (2014). **phon khōng kānphatthana kān nop lang tō ‘apatchai thāng chittawitthaya thī kiēokhōng** [Effect of resilience development on related psychological constructs]. Retrieved from <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/46900>
- Sophonpanichkul, P. & Malakul, P. (2022). patchai thāng chittawitthaya thī song phon tō khwām yun tuā nai phāwa wikrit khōng phūpūai rōk lōtluat huāchai [Psychological Factors Affecting Resilience Quotient of Cardiovascular]. **Journal of the Private Higher Education Institutions Association of Thailand**. 11(2), 1-13.
- Tindle, R., Hemi, A. & Moustafa, A. (2022). Social support, psychological flexibility and coping mediate the association between covid-19 related stress exposure and psychological distress. **Scientific Reports**. 12, 8688.

- Uphananchai, S. (2013). 'itthiphon khōng k̄n sanapsanun thāng sangkhom k̄n hen khunkhā khōng ton læ k̄nraprū khwāmsāmāt khōng ton thī mī tō khwām yūtyun thāng 'ārom khōng nakriān nai chāngwat Nonthaburi [The influence of social support, self-esteem and self-efficacy perception on emotional resilience of students in Nonthaburi Province]. Retrieved from <http://ir.swu.ac.th/jspui/handle/123456789/4204>
- Wright, B. D. & Masters, G. N. (1982). **Rating scale analysis: Rasch measurement**. Chicago: Mesa Press.

กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา

STRATEGIES FOR DEVELOPING TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF TEACHERS AND EDUCATIONAL PERSONNEL

เรวัต แกวทองมูล
Rewat Kaewthongmoon

วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า
Wiang Pao Technical College
E-mail: 629998204@crru.ac.th

Received: October 22, 2024
Revised: June 9, 2025
Accepted: July 18, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า และเพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 49 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .858 แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม แบบประเมินความเหมาะสม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และได้กลยุทธ์หลักในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 ขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ เพื่อเสริมสร้างอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ กลยุทธ์ที่ 2 เสริมสร้างวัฒนธรรมให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และพัฒนานวัตกรรมอย่างยั่งยืน กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับขีดความสามารถในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และกลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาระบบและกลไกการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างยั่งยืน เพื่อขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ

คำสำคัญ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง กลยุทธ์

ABSTRACT

This mixed-methods study aimed to investigate the current status and needs for developing transformational leadership among teachers and educational personnel

at Wiang Pa Pao Technical College and to formulate strategies for developing transformational leadership of teachers and educational personnel at Wiang Pa Pao Technical College, Chiang Rai Province. The target group consisted of 49 teachers and educational personnel, along with 5 experts. The research instruments consisted of a questionnaire with a reliability of .858, a group discussion record form, and an appropriateness assessment form. Data were analyzed using frequency, mean, standard deviation, priority needs index (PNI), and content analysis.

The findings revealed that the overall current status of transformational leadership development was at a high level, with the highest mean score in idealized influence. Four main strategies for developing transformational leadership were identified as follows: 1) Vision mobilization to strengthen idealized influence, 2) Fostering a culture of learning organization and sustainable innovation development, 3) Enhancing transformational leadership capabilities, and 4) Developing systems and mechanisms for sustainable personnel capacity building to mobilize the organization toward excellence.

Keywords

Developing Transformational Leadership, Strategy

ความสำคัญของปัญหา

“ความสำเร็จขององค์กรใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรจากภาครัฐ หรือภาคเอกชน เน้นอนว่า สิ่งที่คอยช่วยขับเคลื่อนและผลักดันให้องค์กรเหล่านั้นประสบความสำเร็จได้ส่วนหนึ่งเป็นผลพวงมาจากการที่องค์กรนั้นมีผู้นำที่ดีและมีคุณภาพในการบริหารงาน บริหารคนและบริหารการเปลี่ยนแปลง จนสามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จดังที่มุ่งหวังไว้ได้” ดังนั้น ผู้นำนับเป็นปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จที่สามารถนำพาองค์กรไปสู่การบรรลุตามเป้าหมายที่องค์กรปรารถนาและนำพาองค์กรเดินหน้าไป ในทิศทางที่ต้องการ องค์กรจึงจำเป็นต้องพัฒนาภาวะผู้นำให้มีความพร้อมในการเป็นผู้นำเพื่อจะได้มาเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จอย่างต่อเนื่องและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับองค์กร การที่องค์กรมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำจะสามารถนำพาองค์กรสู่การบรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่กำหนด (Tubaem, 2022)

Chairungruang (2017) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นลักษณะของผู้นำ (Leader) ซึ่งการจะเป็นผู้นำที่ดีได้จำเป็นต้องมีความรู้บางอย่างในทุกอย่าง หรือรู้ทุกอย่างในบางอย่าง "Know something in everything" หรือ "Know everything in something" ซึ่งหมายถึงการเป็นพหุสูต คือ เป็นผู้รอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ และสามารถนำความรู้นี้ไปใช้ได้ในทุกด้าน แต่คำว่า ภาวะผู้นำ นั้น คือ การเป็นผู้นำ หมายถึง เป็นกระบวนการซึ่งบุคคลหนึ่งสามารถชักนำให้ผู้อื่นได้บังคับบัญชาประพฤติปฏิบัติ ตามแนวทางที่เขาประสงค์ นอกจากนี้ยังหมายถึงกระบวนการที่บุคคลมีความคิดริเริ่มที่จะช่วยให้กลุ่มได้ก้าวหน้าไปสู่จุดประสงค์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันช่วยทำให้กลุ่มคงอยู่ได้ และช่วยให้สมาชิกของกลุ่มสม

ปรารถนาในสิ่งที่ต้องการ โดยสิ่งที่ต้องการนั้นเป็นตัวกระตุ้นให้เข้ามาร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มอาจกล่าวได้ว่า ผู้นำ (Leader) เน้นที่ความสามารถ (Leader Competencies) และความสามารถนั้นต้องพัฒนา โดยเน้นการพัฒนาที่สำคัญ 2 ประการ คือ การพัฒนาตน (Self-Development) และการพัฒนาบุคคลอื่น หรือบุคลากรในองค์กรของตน (others development) นั่นเอง

สอดคล้องกับแนวคิดของ Bass & Avolio (1994) ที่กล่าวถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่าเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานและผู้ตาม โดยเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานและผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ของทีมและขององค์กร จูงใจให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามมองให้ไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาไปสู่ประโยชน์ของกลุ่มองค์กรหรือสังคม โดย Bass and Avolio (1994) ได้เสนอโมเดลภาวะผู้นำแบบเต็มรูปแบบ (The Full Range Model of Leadership) โดยใช้ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่ากระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ตามนี้จะกระทำผ่านองค์ประกอบ พฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ หรือที่เรียกว่า “4I’s” (Four I’s) คือ (1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (2) การสร้างแรงบันดาลใจ (3) การกระตุ้นทางปัญญา และ (4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phongvirithon (2020) ที่พบว่า ระดับการให้ความสำคัญต่อระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของบุคลากร อันดับแรกคือการคำนึงความเป็นปัจเจกบุคคล รองลงมาคือ การสร้างแรงบันดาลใจ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และการกระตุ้นทางปัญญา ตามลำดับ

วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า เป็นสถานศึกษาที่บริการด้านวิชาการ ถ่ายทอดความรู้ในด้านวิชาชีพ ทั้งหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระยะสั้น เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส ให้ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ส่งเสริมบริการด้านวิชาการและวิชาชีพ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น และสถานประกอบการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีจิตอาสา ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งในปีการศึกษา 2565 ที่ผ่านมา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า มีประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาอาชีวศึกษา จำนวน 3 มาตรฐาน 9 ประเด็นการประเมิน 25 ข้อ พบว่า ข้อที่มีคะแนนต่ำสุดคือ ผลงานของผู้เรียนด้านนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์งาน หรืองานวิจัย ร้อยละ 60 ทั้งนี้ เป็นเพราะผลงานของผู้เรียนเกี่ยวกับนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์ หรืองานวิจัยยังมีน้อย และไม่หลากหลาย ซึ่งวิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้าได้เล็งเห็นความสำคัญและได้นำไปเป็นนโยบายในการพัฒนาผู้เรียน แต่ยังไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารจึงเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุด จึงได้ศึกษาปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำ เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากร ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ปัจจุบัน และได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารการศึกษา ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

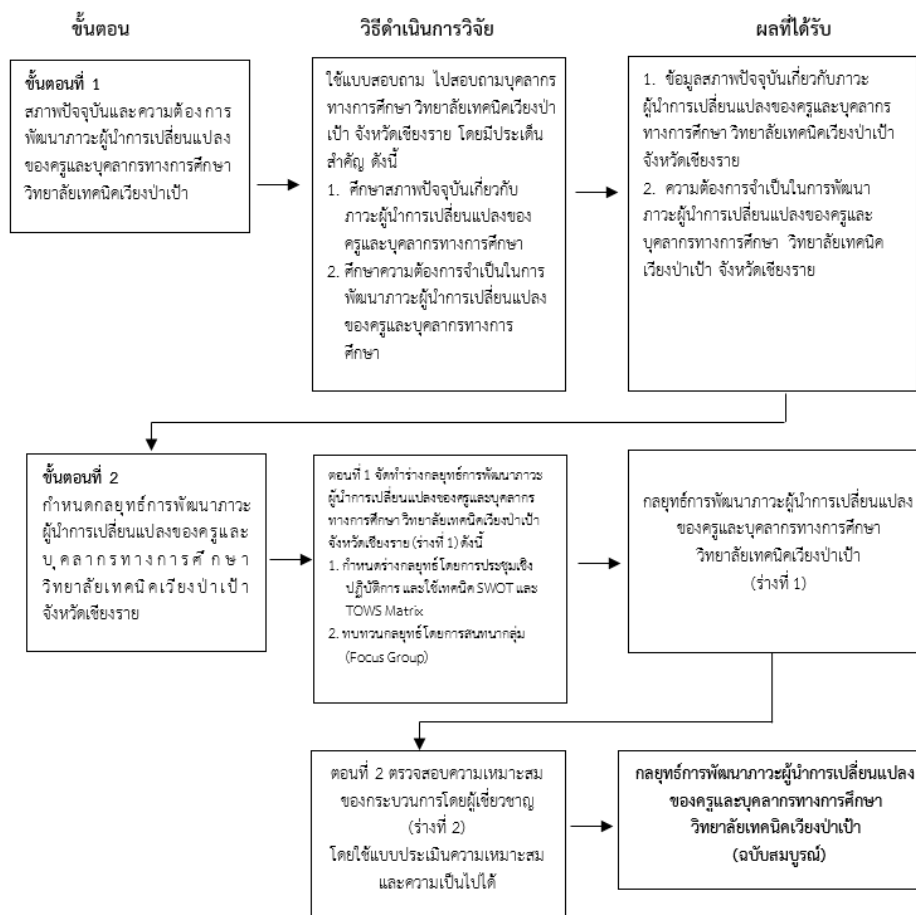
1. สภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้าเป็นอย่างไร
2. กลยุทธ์ในการการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า
2. เพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้



ภาพที่ 1 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จำนวน 49 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยขั้นตอนนี้ เป็นแบบสอบถามเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งอาศัยแนวคิดของ Likert (1932) โดยใช้มาตราการประเมิน (Rating Scale) 5 ระดับ มีการให้คะแนน ดังนี้ และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งแบบสอบถามที่สร้างขึ้น มีค่า IOC ในแต่ละข้อ มีค่าระหว่าง 0.60 - 1 และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร Alpha ได้ค่าเท่ากับ .858

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง

4. วิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติที่ใช้ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

4.1.1 วิเคราะห์ลักษณะทางประชากรศาสตร์ โดยใช้สถิติ ความถี่ และร้อยละ

4.1.2 วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน โดยใช้ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.1.3 วิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนา โดยใช้ ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index หรือ PNI_{modified})

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จากแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า

ตอนที่ 1 จัดทำร่างกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย (ร่างที่ 1) ดังนี้

1. การกำหนดร่างกลยุทธ์

1.1 ผู้วิจัยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมสมอง กับ ครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า จำนวน 49 คน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis และ TOWS Matrix ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและกำหนดกลยุทธ์เบื้องต้น

1.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มาประกอบการพิจารณา

2. การทบทวนกลยุทธ์

2.1 ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เพื่อทบทวนและปรับปรุงร่างกลยุทธ์ ให้มีความสมบูรณ์ และความเป็นไปได้ มากขึ้น

ตอนที่ 2 การตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการโดยผู้เชี่ยวชาญ (ร่างที่ 2) ดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ด้านพัฒนาภาวะผู้นำ และด้านการบริหารสถานศึกษา

2. การตรวจสอบความเหมาะสม

2.1 ผู้วิจัยนำร่างกลยุทธ์ที่ผ่านการทบทวนแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยใช้แบบประเมิน

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	3.93	มาก
2. การสร้างแรงบันดาลใจ	3.57	มาก
3. การกระตุ้นทางปัญญา	3.42	มาก
4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	3.62	มาก
เฉลี่ย	3.63	มาก

หมายเหตุ: ระดับมาก หมายถึง ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.63) โดยด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ (ค่าเฉลี่ย = 3.93)

2. สภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำ
การเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.16	มาก
2. การสร้างแรงบันดาลใจ	4.62	มากที่สุด
3. การกระตุ้นทางปัญญา	4.70	มากที่สุด
4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.55	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.51	มากที่สุด

หมายเหตุ: ระดับมากที่สุด หมายถึง ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
ของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
(ค่าเฉลี่ย = 4.51) โดยด้านการกระตุ้นทางปัญญามีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ (ค่าเฉลี่ย = 4.70)

3. การวิเคราะห์ระดับความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 3 แสดงค่าระดับความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ลำดับ	องค์ประกอบ	ความต้องการจำเป็นอันดับแรก	ค่า $PNI_{modified}$
1	การมีอิทธิพลอย่างมี อุดมการณ์	1. สามารถคิดยืดหยุ่นโดยไม่ยึดติดกับ กฎเกณฑ์ที่เกิดขึ้น 2. มีภาวะความเป็นผู้นำ สามารถให้ คำปรึกษาและช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานได้	1.3
2	การสร้างแรงบันดาลใจ	สามารถกระตุ้นและชักนำผู้อื่นให้บรรลุ เป้าหมายร่วมกันได้	2.59
3	การกระตุ้นทางปัญญา	สามารถกระตุ้นให้ผู้อื่นคิดนอกกรอบหรือ หาแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาได้	2.30
4	การคำนึงถึงความเป็น ปัจเจกบุคคล	เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลและให้ ความสำคัญกับความหลากหลาย	1.47

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความต้องการจำเป็น
ในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในแต่ละด้าน แตกต่างกัน โดยมีละเอียด ดังนี้

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ความต้องการจำเป็นอันดับแรก คือ สามารถคิดยืดหยุ่นโดยไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ที่เกิดขึ้น ($PNI_{modified} = 1.3$) มีภาวะความเป็นผู้นำ สามารถให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานได้ ($PNI_{modified} = 1.3$)

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ความต้องการจำเป็นอันดับแรก คือ สามารถกระตุ้นและชี้นำผู้อื่นให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ ($PNI_{modified} = 2.59$)

ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ความต้องการจำเป็นลำดับแรก คือ สามารถกระตุ้นให้ผู้อื่นคิดนอกกรอบหรือหาแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาได้ ($PNI_{modified} = 2.30$)

ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ความต้องการจำเป็นลำดับแรก คือ เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลและให้ความสำคัญกับความหลากหลาย ($PNI_{modified} = 1.47$)

2. กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า มี 4 กลยุทธ์หลัก ดังนี้

1. กลยุทธ์ที่ 1 ขับเคลื่อนวิสัยทัศน์เพื่อเสริมสร้างอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์รอง ได้แก่

- 1.1 กลยุทธ์รอง 1 สื่อสารวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและแรงบันดาลใจ
- 1.2 กลยุทธ์รอง 2 ส่งเสริมความร่วมมือและการมีส่วนร่วม
- 1.3 กลยุทธ์รอง 3 ส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชนและสถานศึกษา
- 1.4 กลยุทธ์รอง 4 การพัฒนาหลักสูตรที่สะท้อนอุดมการณ์

2. กลยุทธ์ที่ 2 เสริมสร้างวัฒนธรรมให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และพัฒนานวัตกรรมอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง ได้แก่

- 2.1 กลยุทธ์รอง 1 สร้างวัฒนธรรมที่เปิดรับความคิดใหม่และนวัตกรรม
- 2.2 กลยุทธ์รอง 2 สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม
- 2.3 กลยุทธ์รอง 3 สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้

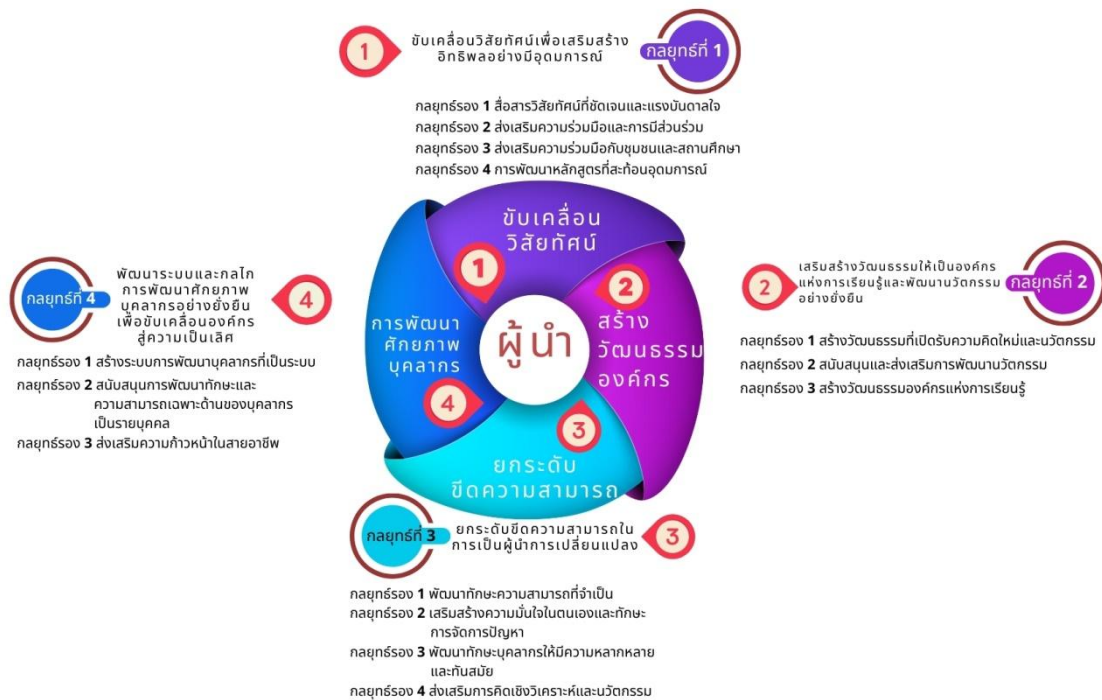
3. กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับขีดความสามารถในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง ได้แก่

- 3.1 กลยุทธ์รอง 1 พัฒนาทักษะความสามารถที่จำเป็น
- 3.2 กลยุทธ์รอง 2 เสริมสร้างความมั่นใจในตนเองและทักษะการจัดการปัญหา
- 3.3 กลยุทธ์รอง 3 พัฒนาทักษะบุคลากรให้มีความหลากหลายและทันสมัย

4. กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาระบบและกลไกการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างยั่งยืน เพื่อขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง ได้แก่

- 4.1 กลยุทธ์รอง 1 สร้างระบบการพัฒนาบุคลากรที่เป็นระบบ
- 4.2 กลยุทธ์รอง 2 สนับสนุนการพัฒนาทักษะและความสามารถเฉพาะด้านของบุคลากรเป็นรายบุคคล
- 4.3 กลยุทธ์รอง 3 ส่งเสริมความก้าวหน้าในสายอาชีพ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถแสดงภาพกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
ของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า ได้ดังนี้



ภาพที่ 2 กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีสภาพอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยมีวิสัยทัศน์ ที่ชัดเจน และสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ วิทยาลัยได้กำหนดวิสัยทัศน์โดยการมีส่วนร่วม กับบุคลากรทุกระดับ และขยายผลไปยังครูและบุคลากรโดยทั่วถึงกัน ส่งผลให้ครูและบุคลากรตระหนัก ถึงความสำคัญในการดำเนินการตามพันธกิจเพื่อให้วิทยาลัยบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ที่กำหนด อีกทั้ง ครูและบุคลากรได้ให้ความสำคัญ และเข้าใจในวิสัยทัศน์ที่มีความชัดเจนและมีทิศทางเดียวกันนั้น ยังส่งผลให้ครูและบุคลากรยึดมั่นในค่านิยมและหลักการ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน จนกลายเป็น การสร้างอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ซึ่งการนำอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์เป็นเครื่องมือที่สำคัญ ในการขับเคลื่อนวิทยาลัยให้ก้าวหน้า และเป็นรากฐานในการสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ Daengsida (2022) ที่พบว่า แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียน คือ การกระตุ้นบุคลากรให้ตระหนักในหน้าที่ มีความแน่วแน่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ โดยคำนึงถึง ผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก และร่วมลงมือทำไปพร้อมกับบุคลากร นอกจากนี้ จากการศึกษาสภาพ ที่พึงประสงค์ในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผลการวิจัยจะชี้ว่าด้านการกระตุ้นทางปัญญา

อยู่ในระดับสูง แต่สภาพความเป็นจริงกลับสะท้อนถึงข้อจำกัดบางประการ กล่าวคือ การทำงานของครูและบุคลากรในฝ่ายต่าง ๆ ยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการบูรณาการร่วมกัน อีกทั้งบรรยากาศในการทำงานยังไม่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดและการเรียนรู้ร่วมกันอย่างแท้จริง แม้จะมีการจัดประชุมอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงขาดแนวทางที่ชัดเจนในการกระตุ้นให้เกิดการคิดนอกกรอบหรือการริเริ่มแนวทางใหม่ ๆ ดังนั้น ความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงควรมุ่งเน้นที่การสร้าง "วัฒนธรรมองค์กร" ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม และการเปิดพื้นที่ให้ครูและบุคลากรสามารถเสนอแนวคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ ได้อย่างอิสระ การพัฒนานโยบายหรือแนวทางปฏิบัติที่สนับสนุนบรรยากาศดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการกระตุ้นทางปัญญาอย่างแท้จริง ส่งผลให้บุคลากรเกิดความมั่นใจในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สามารถริเริ่มปรับตัว และนำพาวิทยาลัยไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า พบว่า มี 4 กลยุทธ์หลัก สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

2.1 กลยุทธ์ที่ 1 ขับเคลื่อนวิสัยทัศน์เพื่อเสริมสร้างอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยมีกลยุทธ์รอง 4 กลยุทธ์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การที่จะสร้างอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์นั้น ครูและบุคลากรทุกคนต้องรับรู้และเข้าใจวิสัยทัศน์ของวิทยาลัยก่อนเป็นอันดับแรก เป็นการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการตระหนักถึงการพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล จนสามารถสร้างอิทธิพลในทางบวกให้กับตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rakphonmongkol (2015) ที่พบว่า แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำในการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน คือ 1) พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา ให้มีการยอมรับในวิสัยทัศน์ขององค์กร 2) พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของวิสัยทัศน์ร่วมกัน และ 4) พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้รู้จักการนำวิสัยทัศน์ไปใช้

2.2 กลยุทธ์ที่ 2 เสริมสร้างวัฒนธรรมให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และพัฒนานวัตกรรมอย่างยั่งยืน โดยมีกลยุทธ์รอง 3 กลยุทธ์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษานั้น สิ่งสำคัญของการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้เกิดความยั่งยืน กลายเป็นสังคมที่มีความกระตือรือร้น แสวงหาสิ่งใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rakphonmongkol (2015) ที่พบว่า แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำในการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้านบุคคลที่รอบรู้ คือ 1) พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความกระตือรือร้นในการทำงาน 2) พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้เป็นคนใฝ่รู้ใฝ่เรียน 3) พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างสร้างสรรค์ และ 4) พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยสามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูล

2.3 กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับขีดความสามารถในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยมีกลยุทธ์รอง 4 กลยุทธ์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ทั้งสี่กลยุทธ์รองเป็นทักษะจำเป็นที่จะนำไปสู่การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบว่ากิจกรรมที่สอดคล้องกับกลยุทธ์เป็นการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Chulachakwat (2022) ที่กล่าวว่า การพัฒนาภาวะผู้นำยุค 6.0 การพัฒนาภาวะผู้นำที่เชื่อมโยงและ

เกี่ยวข้องโดยตรงกับผลลัพธ์และยุทธศาสตร์ที่สำคัญทางธุรกิจขององค์กร ซึ่งความมีประสิทธิภาพของการพัฒนาภาวะผู้นำสามารถวัดได้จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับองค์กร อีกทั้งยังกล่าวถึงแนวโน้มของการพัฒนาภาวะผู้นำในอนาคตข้อหนึ่งคือ แนวโน้มที่มุ่งความสนใจไปยังนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Michael & Robert (2010) ผู้พัฒนาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำ ได้เสนอทฤษฎี 70-20-10 พบว่า 1) การจัดการเรียนรู้ 70 เปอร์เซ็นต์มาจากการเรียนรู้และพัฒนาผ่านประสบการณ์การทำงานจริง การเรียนรู้ในส่วนนี้มาจาก “การเรียนรู้จากการทำงาน” ภายในหน่วยงานหรือร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ งานมอบหมายท้าทายหรืองานที่ต้องลงมือปฏิบัติจริง 2) การจัดการเรียนรู้ 20 เปอร์เซ็นต์มาจากการเรียนรู้และการพัฒนาผ่านผู้อื่น 3) การจัดการเรียนรู้ 10 เปอร์เซ็นต์มาจากการเรียนรู้และการพัฒนาผ่านหลักสูตรอย่างเป็นทางการการเรียนรู้ โดยเป็นการเรียนรู้โดยกระบวนการที่กำหนด

2.4 กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาระบบและกลไกการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างยั่งยืน เพื่อขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ โดยมีกลยุทธ์รอง 2 กลยุทธ์ ทั้งนี้ทั้งสามกลยุทธ์รองดังกล่าวมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของตนเองด้วยการพัฒนาทักษะเฉพาะด้านของตนเองเพื่อให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของPhongviritthon (2020) ที่พบว่า กลยุทธ์ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงในด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา โดยมี 2 แนวทางหลักคือ ดูแลเอาใจใส่บุคลากรอย่างทั่วถึง โดยศึกษาบุคลากรเป็นรายบุคคล และการมอบหมายงานให้บุคลากรได้รับผิดชอบตรงตามความสามารถ ซึ่งจะมุ่งเน้นส่งเสริมให้บุคลากรแต่ละคนได้มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เช่น ให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และหาแนวทางให้บุคลากรแต่ละคนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ เช่น ให้เข้ารับการอบรมหรือการศึกษาดูงาน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phianchana (2023) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุควิถีใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจก เป็นกระบวนการที่ใช้วินิจฉัยและยกระดับความต้องการของบุคลากรโดยคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์บุคคล คือ สนใจและเอาใจใส่ผู้ร่วมงานเป็นรายบุคคล พัฒนาผู้ตามแต่ละคนตามความต้องการตามความสนใจ ความสามารถตลอดจนผู้นำปฏิบัติต่อผู้ตามอย่างเท่าเทียมกัน การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและให้ข้อมูลย้อนกลับและยังมีความสามารถในการติดต่อสื่อสารในรูปแบบใหม่ภายใต้ความปกติใหม่และเป็นพี่เลี้ยงสั่งสอนและให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และเทคนิคการมอบหมายงานที่ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ทั้ง 4 กลยุทธ์ มีข้อเสนอแนะการนำไปใช้ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 ขับเคลื่อนวิสัยทัศน์เพื่อเสริมสร้างอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ควรมีการทบทวนวิสัยทัศน์ โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ เพื่อให้ทุกคนได้รับรู้ เข้าใจและมีเป้าหมายในการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน

กลยุทธ์ที่ 2 เสริมสร้างวัฒนธรรมให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และพัฒนานวัตกรรมอย่างยั่งยืน โดยควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการโค้ช (Coaching) และการเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring)

ให้กับครูและบุคลากร เพื่อพัฒนาครูและบุคลากร ให้เป็นโค้ช (Coach) และพี่เลี้ยง (Mentor) ในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับขีดความสามารถในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง วิทยาลัยฯ ควรจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพ ครูและบุคลากร โดยเน้นการสร้างโครงการ Hackathon หรือ Idea Contest โดยให้ฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียน เป็นผู้รับผิดชอบ จัดโครงการเพื่อเปิดโอกาสให้ ครูและบุคลากร ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนานวัตกรรม ร่วมกัน

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาระบบและกลไกการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างยั่งยืน เพื่อขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ โดยควรจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กร บริบท และ ความต้องการของ ครูและบุคลากร โดยเน้นไปที่ความท้าทาย และสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยให้ รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ เป็นผู้รับผิดชอบจัดทำแผน

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยสนับสนุน และ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคเกี่ยวกับการนำกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้าไปใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนากลยุทธ์ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษา และ วิจัย เกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐาน และ ตัวชี้วัดความสำเร็จการนำกลยุทธ์การพัฒนาการผู้นำการเปลี่ยนแปลงของของครูและบุคลากรทางการศึกษาวิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า ไปใช้ เพื่อเป็นแนวทางในการติดตาม และ ประเมินผลการดำเนินงาน ตามกลยุทธ์

References

- Bass, B. M. & Avolio, B. J. (1994). **Transformational Leadership Development**. Palo Alto, California: Consulting Psychologists Press.
- Chairungruang, C. (2017). phāwa phū nam læ phū nam samkhan yāngrai [How important is leadership and leadership?]. **Bangkok Thonburi University Academic Journal**. 1(1), 43-55.
- Chulachakwat, J. (2022). phāwa phū nam samrap nakbōrihān [Leadership for executives]. Chiang Mai: Bushlink Publishing.
- Daengsida, T. (2022). phāwa phū nam kān plānplāng khōng phūbōrihān rōngriān khayāi ‘ōkāt thāngkān suksā sangkat samnakngān khēt phūnthī kānsuksā prathom suksā Rayōng khēt nung [Transformational leadership of school administrators expands educational opportunities. Under the Rayong Primary Educational Service Area Office, Area 1]. Master of Education. Kirk University.
- Likert, R. (1932). **A Technique for the Measurement of Attitudes**. Archives of Psychology. 140, 1–55.
- Michael, M. & Robert, W. (2010). **The Career Architect Development Planner**. (5th ed.). Minneapolis: Lominger Limited, Inc.

- Phianchana, W. (2023). khwāmtoṅkān čāmpen læ næōthāng phatthanā phāwa phū nam kān plīanplāeng nai yuk withī mai khōng phūbōrihān sathān suksā sangkat samnakngān khēt phūnthī kānsuksā prathom suksā Sakon Nakhōn khēt sōṅg [Necessary needs and guidelines for developing transformational leadership in the new normal era of school administrators. Under the Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office, Area 2]. **Journal of Educational Administration and Leadership Sakon Nakhon Rajabhat University**. 11(44), 318-328.
- Phochong, P. (2019). banyākāt ‘ongkān kap prasitthiphon khōng rōngriān sangkat samnakngān khēt phūnthī kānsuksā matthayommasuksā khēt sām [Organizational atmosphere and effectiveness of schools under the Secondary Educational Service Area Office 3]. Master of Education. Silpakorn University.
- Phongviritthon, K. (2020). næōthāng kānphatthanā phāwa phū nam kān plīanplāeng khōng phūbōrihān sathān suksā rōngriān khēt phatthanā sēthakit phisēt : Chīāng Rāi [Development Guidelines of Transformational Leadership of the School Administrator of Schools in Special Economic Zone: Chiang Rai]. **Journal of Legal Entity Management and Local Innovation**. 6(6), 1-15.
- Rakphonmongkol, P. (2015). næōthāng phatthanā phāwa phū nam khōng phūbōrihān sathān suksā nai kānphatthanā sathān suksā pen ‘ongkōn hāeng kānrīanrū [Guidelines for developing the leadership of educational institution administrators in developing educational institutions into learning organizations]. **Lampang Rajabhat University Journal**. 4(1), 143-160.
- Tubaem, P. (2022). kānphatthanā phāwa phū nam : čāk thritsadi sū næōthāng kān patibat thī dī nai ‘ongkōn [Leadership development: from theory to good practice in organizations]. **Journal of Roi Kaensarn Academi**. 7(12), 304-319.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบทเรียน
คอมพิวเตอร์ออนไลน์ ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3

THE DEVELOPEMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT USING INQUIRY-BASED
LEARNING COMBINED WITH ONLINE COMPUTER LESSONS IN COMPUTING
SCIENCE FOR EIGHTH- GRADE STUDENTS AT BANHARN CHAEMSAI
WITTHAYA 3 SCHOOL

วินัย เพ็งภิญโญ¹ และณัฐพงศ์ อินโต²
Winai Phengpinyo¹ and Nuttapong Into²

^{1,2}สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

^{1,2}Department of Computer Education Faculty of Science and Technology,

Nakhon Pathom Rajabhat University

E-mail: winainpru@webmail.npru.ac.th

Received:	January 31, 2025
Revised:	September 17, 2025
Accepted:	September 22, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินคุณภาพของรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ 2) หาประสิทธิภาพของรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนและหลังเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 จำนวน 30 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ บทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติที

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ด้านเนื้อหา มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49, SD = 0.60) และด้านเทคนิคการผลิตสื่อ มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.43, SD = 0.58) 2) ประสิทธิภาพของรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์มีค่าเท่ากับ 82.60/81.23 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อน

เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 4) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, $SD = 0.53$)

คำสำคัญ

สืบเสาะหาความรู้ บทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ วิทยาการคำนวณ

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) evaluate the quality of the inquiry-based learning model with online computer lessons in computing science, 2) determine the efficiency of the inquiry-based learning model with online computer lessons, 3) compare students' learning achievements before and after learning with the inquiry-based learning model with online computer lessons, and 4) study students' satisfaction with the inquiry-based learning model with online computer lessons. The sample consisted of 30 eighth-grade students from Banharn Chaemsai Witthaya 3 School, selected through purposive sampling. The research instruments consisted of lesson plans, online computer lessons, an achievement test, and a satisfaction questionnaire. The statistics used in the research were percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The results showed that 1) the quality evaluation of the inquiry-based learning model with online computer lessons revealed that content quality was at a high level ($\bar{X} = 4.49$, $SD = 0.60$), and media production techniques were at a high level ($\bar{X} = 4.43$, $SD = 0.58$). Moreover, 2) the efficiency of the inquiry-based learning model with online computer lessons in computing science was 82.60/81.23, which exceeded the standard criterion of 80/80. In addition, 3) students' learning achievement after learning with the inquiry-based learning model with online computer lessons in computing science was significantly higher than before at the statistically significant level of .05, and 4) Students' overall satisfaction towards learning with the inquiry-based learning model with online computer lessons in computing science was at a high level ($\bar{X} = 4.44$, $SD = 0.53$).

Keywords

Inquiry-Based Learning, Online Computer Lessons, Computing Science

ความสำคัญของปัญหา

การศึกษาคือปัจจัยสำคัญในการสร้างกลไกในการพัฒนาให้กับประเทศ เนื่องจากระบบการศึกษาเปรียบเสมือนเครื่องมือในการขัดเกลาความรู้ความสามารถของคน ซึ่งเป็นทุนสำคัญ

ในการสร้างอนาคตของชาติให้เติบโตขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงเป็นการขัดเกลาทางสังคมทั้งทางด้านจิตใจ ความคิดและสติปัญญาให้มีความเหมาะสมกับการเป็นพลเมือง (Citizens) ที่มีคุณภาพ (Quality) (Wongkijroongruang & Chittareuk, 2011) ในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรวดเร็วนั้น การพัฒนาด้านระบบการจัดการศึกษาจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย สังคมในยุคปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การกระจายความรู้ข้อมูลต่าง ๆ เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ไร้พรมแดนผ่านระบบเครือข่ายของคอมพิวเตอร์ และเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคของการใช้มือถือในการสื่อสารและเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการแสวงหาความรู้ ผู้เรียนในยุคปัจจุบันที่จะเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพต้องมีการปรับตัวให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น ต้องแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา และต้องรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วให้เกิดประโยชน์ต่อการแสวงหาความรู้ของตนเอง การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนด โดยครูต้องจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ใช้สื่อการเรียนรู้และระบบสารสนเทศ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (Ministry of Education, 2009) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นหนึ่งในสมรรถนะที่อยู่ในกรอบสำคัญ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการคำนวณ ในโรงเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียนได้มีความรู้ มีทักษะในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ (คอมพิวเตอร์) มาประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างเป็นระบบ ให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนและช่วยเสริมสร้างกระบวนการคิดที่ก้าวหน้าต่อเทคโนโลยี

วิธีจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีหลากหลายวิธี มีจุดมุ่งหมาย คือ สร้างความรู้ ความเข้าใจ สร้างนวัตกรรมใหม่บนพื้นฐานนวัตกรรมที่หลากหลาย ประยุกต์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและนำมาออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน ให้ผู้เรียนเกิดการปฏิบัติ โดยนำกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E มีซึ่งจุดเด่น คือ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ให้ผู้เรียนสืบค้น เสาะหาสำรวจ ตรวจสอบด้วยวิธีการต่าง ๆ จนทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และเกิดการรับรู้ความรู้ที่มีความหมายด้วยตนเอง เน้นจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนให้คำแนะนำให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เรียนเพื่อผู้เรียนได้สำรวจด้วยตนเอง โดยรูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างความสนใจ 2) ขั้นสำรวจค้นหา 3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป 4) ขั้นขยายความรู้ 5) ขั้นประเมิน (Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology, 2003)

การเรียนการสอนในยุคปัจจุบันได้ใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายผู้วิจัยจึงสนใจใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ซึ่งเป็นการทำงานในรูปแบบของเว็บไซต์ในการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ผ่านทางอินเทอร์เน็ต จุดเด่นคือ เป็นผู้สื่อสารเรื่องราว รูปภาพ และวิดีโอ เชื่อมโยงกับความ

สนใจและกิจกรรมของผู้อื่น แบ่งปันให้ผู้อื่นช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น (Hemmin, 2013) เหมาะสำหรับผู้คนในปัจจุบันและโลกอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในประเทศไทย ครูผู้สอนในกระทรวงศึกษาธิการยังมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล หรืออาจกล่าวได้ว่าต้องได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การปฏิบัติงาน และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง (Kamhom, 2023) ดังนั้นการใช้สื่อเทคโนโลยีที่นักเรียนเข้าถึงได้ง่ายจะสามารถกระตุ้นความสนใจ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทำงานร่วมกับผู้อื่น มีจุดเด่น คือ นักเรียนได้แสวงหาคำตอบด้วยการปฏิบัติจริง ช่วยเปลี่ยนข้อมูลเป็นความรู้ที่มีความหมาย มีการสังเกต รวบรวมวิเคราะห์สังเคราะห์และสรุปข้อมูลที่เน้นให้ผู้เรียนรู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตลอดเวลาด้วยทักษะที่หลากหลายที่ นอกเหนือจากการถ่ายทอดจากผู้สอนหรือตำรา โดยอาศัยทักษะการคิดอย่างมีขั้นตอน ได้แก่ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการคิดและการแก้ปัญหา และทักษะการสื่อสาร (Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (IPST), 2008) ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ที่ใช้ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

จากสภาพปัจจุบันปัญหาของการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 3 (อ้างอิงจากงานทะเบียนและวัดผล ปีการศึกษา 2563 - 2566) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาวิทยาการคำนวณ คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 66.84 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดคือร้อยละ 80 และจากการสอบถาม/สัมภาษณ์ครูผู้สอนในรายวิชาวิทยาการคำนวณ พบว่าปัญหาในการจัดการเรียนการสอนคือ เนื้อหาในรายวิชาต้องเน้นการปฏิบัติเป็นส่วนมากในรายวิชาไม่มีการจัดแบ่งหน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตร ขาดการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียนว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ขาดสื่อการสอนที่สร้างสรรค์กระตุ้นการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองการสอนส่วนมากใช้วิธีการสอนโดยการบรรยาย ไม่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเท่าที่ควร ทำให้นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนหรือมีส่วนร่วมน้อยทำให้ขาดแรงจูงใจในการเรียน ส่งผลให้การเรียนขาดประสิทธิภาพทำให้ผลสอบวัดผลสัมฤทธิ์ไม่ค่อยสูงมากนัก และส่งผลให้การสอบปลายภาคเรียนในรายวิชาวิทยาการคำนวณ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของนักเรียนส่วนใหญ่มีคะแนนน้อย

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาทำให้นักวิจัยสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาแบบรูปแบบการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 3 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน และความพึงพอใจหลังการจัดการเรียนรู้

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 3 มีคุณภาพอยู่ใน ระดับมาก
2. ประสิทธิภาพของรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 3 อยู่ในเกณฑ์ใด
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่
4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 3 อยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 3
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 3 โดยให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนและหลังเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 3
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการทดลองกลุ่มเดียวจัดให้มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีรูปแบบการวิจัยแบบ One Group Pretest-Posttest Design (Thianthong, 2011) ซึ่งมีรูปแบบดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แบบแผนการวิจัย One Group Pretest-Posttest Design

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
E	T ₁	X	T ₂

เมื่อ

E	แทน	กลุ่มทดลอง
T ₁	แทน	การทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบก่อนการเรียนรู้
X	แทน	การทดลองด้วยการสอน โดยใช้รูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้น
T ₂	แทน	การทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบหลังการเรียนรู้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 610 คน

1.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/12 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดและนักเรียนส่วนใหญ่มีคะแนนน้อย

1.2 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ วิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประกอบไปด้วย องค์ประกอบของระบบคอมพิวเตอร์ หลักการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีการสื่อสาร

1.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้และเก็บรวบรวมข้อมูล

1.4 ตัวแปรที่ศึกษา

1.4.1 ตัวแปรต้น คือ รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์

1.4.2 ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของผู้เรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 แผนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) จำนวน 3 แผน และใช้ระยะเวลา 2 ชั่วโมง

2.2 บทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ จำนวน 3 บทเรียน

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ

2.4 แบบประเมินความพึงพอใจ จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสื่อการเรียนออนไลน์ จำนวน 6 ข้อ ด้านเนื้อหาของวิชา จำนวน 5 ข้อ และด้านการประเมินผลการเรียนด้วยระบบการเรียนการสอนออนไลน์ จำนวน 3 ข้อ

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 แผนการสอน มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.1.1 ศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และหนังสือเรียนเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ของบริษัทอักษร เอ็ดดูเคชั่น จำกัด เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและออกแบบกิจกรรมภายในบทเรียน

3.1.2 จัดทำแผนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ซึ่งประกอบด้วย 1) คำชี้แจงในรายวิชา 2) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 3) แบบฝึกหัดระหว่างเรียน และ 4) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้ รวมระยะเวลา 2 คาบต่อสัปดาห์ ได้แก่

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 องค์ประกอบของระบบคอมพิวเตอร์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หลักการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เทคโนโลยีการสื่อสาร

3.1.3 นำแผนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ที่จัดทำเสร็จแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อประเมินความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของกระบวนการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการวัดและประเมินผลตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้

3.1.4 นำแผนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินคุณภาพแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยค่าเฉลี่ยคะแนนมากกว่า 3.51 ขึ้นไป แสดงว่าองค์ประกอบของแผนการสอนมีความเหมาะสมสอดคล้องกัน ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยนำผลที่ได้เทียบกับเกณฑ์การประเมิน (Sri Sa-at, 2017) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 – 5.00 หมายความว่า ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 – 4.50 หมายความว่า ระดับมาก

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 – 3.50 หมายความว่า ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.51 – 2.50 หมายความว่า ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 – 1.50 หมายความว่า ระดับน้อยที่สุด

3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.2.1 ศึกษาตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผล วิธีการสร้างแบบทดสอบเพื่อสร้างแบบทดสอบ โดยวัดเป้าหมายการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ ด้านทักษะ (Skill) ด้านความรู้ (Knowledge) และด้านเจตคติ (Attitude)

3.2.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 40 ข้อ แต่นำไปใช้งานวิจัยจริง 30 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก โดยสร้างแบบทดสอบให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ระดับพฤติกรรมที่ต้องการวัดและครอบคลุมสาระการเรียนรู้

3.2.3 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่จัดทำเสร็จแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสมของแบบทดสอบ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.2.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด และตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของการใช้ภาษาในข้อคำถาม โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67-1.00 ทั้งฉบับ

3.2.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปหาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) พบว่า มีค่าดัชนีความยากง่าย (p) อยู่ในช่วง 0.40-0.58 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ในช่วง 0.41-0.58 โดยมีข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 34 ข้อ จากนั้นคัดเลือกข้อสอบไว้ จำนวน 30 ข้อ และนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับโดยคำนวณค่า $kr-20$ โดยมีค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.67

3.2.6 นำแบบทดสอบมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

3.3 บทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์

3.3.1 ศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และหนังสือเรียนเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) บริษัทอักษร เอ็ดดูเคชั่น จำกัด เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและออกแบบกิจกรรมภายในบทเรียน และรายละเอียดของงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ผ่านเว็บเพื่อเป็นแนวทางในโดยใช้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ โดยวัดเป้าหมายการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ ด้านทักษะ ด้านความรู้ และด้านเจตคติ

3.3.2 พัฒนบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ โดยมีองค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 องค์ประกอบของระบบคอมพิวเตอร์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หลักการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เทคโนโลยีการสื่อสาร

3.3.3 นำบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ที่พัฒนาขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำและนำไปใช้สอนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)

3.3.4 นำบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ที่พัฒนาขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมในด้าน 1) ด้านตัวอักษร (Text Module) 2) ด้านภาพนิ่ง (Image Module) 3) ด้านวิดีโอและภาพเคลื่อนไหว (Video and Animation Module) 4) ด้านปฏิสัมพันธ์ (Interactive Module) 5) ด้านการใช้งานของผู้เรียน (Student Module) และ 6) ด้านการประเมินผล (Evaluation Module)

3.3.5 นำบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มทดลอง (Try-Out) เพื่อทดสอบการทำงานของบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์

3.3.6 นำบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ที่ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองกับกลุ่มทดสอบ (Try-Out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเคยมีประสบการณ์ในการเรียนมาก่อน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 และวิเคราะห์ผลการทดลองด้วยค่าสถิติพื้นฐานเทียบกับเกณฑ์และปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้งานจริงกับกลุ่มตัวอย่าง

3.4 แบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้

3.4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ เพื่อหากรอบวัดความพึงพอใจให้ครอบคลุมด้านความพึงพอใจด้านบทเรียนออนไลน์ ความพึงพอใจด้านเนื้อหาของวิชา ความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผล และประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับ

3.4.2 สร้างแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยให้ครอบคลุมด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย ความพึงพอใจด้านบทเรียนออนไลน์ ความพึงพอใจด้านเนื้อหาของวิชา ความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผล และประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับ โดยแบบวัดความพึงพอใจเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3.4.3 นำแบบประเมินความพึงพอใจเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงและตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของการใช้ภาษาในข้อคำถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67-1.00 ทั้งฉบับ

3.4.4 นำแบบประเมินความพึงพอใจมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.4.5 จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

4. การดำเนินการวิจัย

4.1 ขั้นการเตรียมความพร้อม

4.1.1 การปฐมนิเทศเพื่อให้ความรู้ มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์การเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนการสอน

4.1.2 สานิตการใช้งานระบบ/ ฝึกปฏิบัติ เพื่อสานิตการใช้งานระบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา แนะนำการลงทะเบียนเข้าสู่ระบบ และฝึกทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และ

อินเทอร์เน็ต ให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ 1) แนะนำวิธีการเรียนการสอนผ่านเว็บ 2) แนะนำการสืบเสาะหาความรู้ (5E) และ 3) แนะนำการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.2 ขั้นการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)

4.2.1 ทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ บันทึกคะแนนผลการสอบก่อนเรียนเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

4.2.2 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างความสนใจ 2) ขั้นสำรวจค้นหา 3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป 4) ขั้นขยายความรู้ และ 5) ขั้นประเมิน

4.3 ขั้นการประเมินผล

4.3.1 เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ โดยเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน บันทึกคะแนนผลการสอบหลังเรียนเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

4.3.2 ให้นักเรียนตอบแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้

5.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ t-test for dependent samples

5.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านเทคนิคการผลิตสื่อ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบการจัดรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านเทคนิคการผลิตสื่อ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น
1. ผลการประเมินด้านเนื้อหา	4.49	0.60	มาก
2. ผลการประเมินด้านเทคนิคการผลิตสื่อ	4.43	0.58	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ในด้านเนื้อหา โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

เท่ากับ 4.49 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.60 และในด้านเทคนิคการผลิตสื่อ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.43 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.58

2. ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแผนการสอนรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ที่พัฒนาขึ้น ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแผนการสอนรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ที่พัฒนาขึ้น

ประสิทธิภาพ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	ร้อยละ	ค่าระดับประสิทธิภาพ
คะแนนระหว่างเรียน	30	24.78	82.60	$E_1/E_2 = 82.60/81.23$
คะแนนสอบหลังเรียน	30	24.37	81.23	

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ได้คะแนนรวมระหว่างเรียน รวมเฉลี่ย $E_1 = 82.60$ และคะแนนรวมการทดสอบหลังเรียนรวมเฉลี่ย $E_2 = 81.23$ สรุปได้ว่าระบบการจัดการเรียนออนไลน์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. ผลการหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ที่พัฒนาขึ้น

การทดสอบ	จำนวนข้อ	คะแนน	$\bar{X}$	SD	df	t*	sig
ทดสอบก่อนเรียน	30	30	9.77	2.96	29	21.83**	.00
ทดสอบหลังเรียน	30	30	24.37	3.21			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ก่อนเรียน เท่ากับ 9.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 2.96 และคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) หลังเรียนเท่ากับ 24.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 3.21 โดยค่าทดสอบสถิติที่เท่ากับ 21.83 ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับ
บทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ที่พัฒนาขึ้น

รายการประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
1. ความพึงพอใจด้านบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์	4.37	0.56	มาก
2. ความพึงพอใจด้านเนื้อหาของวิชา	4.41	0.56	มาก
3. ความพึงพอใจด้านการประเมินผลการเรียนด้วยระบบ การเรียนการสอนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์	4.56	0.48	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.44	0.53	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับ
บทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.44 ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.53

อภิปรายผล

1. ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบทเรียน
คอมพิวเตอร์ออนไลน์ในด้านเนื้อหาจำนวน 3 คน มีผลการประเมินโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก
มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.49 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.60 และในด้านเทคนิคการ
ผลิตสื่อ จำนวน 3 คน มีผลการประเมินโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.43
และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.58 เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร และงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบทเรียน
คอมพิวเตอร์ออนไลน์มาอย่างเพียงพอต่อการทำวิจัยฉบับนี้ และได้คัดเลือกขั้นตอนการสอนจาก
นักวิจัยที่ได้พัฒนาและนำไปใช้จนได้รับความสำเร็จมาสู่ตนเอง และนอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทำการ
วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง วัตถุประสงค์ของรายวิชา ตลอดจนการขอคำแนะนำจากผู้ที่มี
ประสบการณ์ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบสืบเสาะหาความรู้
(5E) และออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Aumgri & Tabchai,
2023) ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนออนไลน์โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้
แบบเพื่อนคู่คิด วิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีองค์ประกอบ ด้านเนื้อหาและ
ด้านเทคนิคการผลิตสื่อ คุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, SD = 0.47)

2. ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์
ออนไลน์ที่พัฒนาขึ้น มีค่าเท่ากับ 82.60/81.23 ซึ่งสูงกว่าตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 เนื่องจาก
ผู้วิจัยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสร้างความรู้ด้วยตนเองจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์
ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ที่เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งจะช่วย
ส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์มากที่สุดในระดับชั้นที่ 1 และชั้นที่ 4 คือ ชั้นที่ 1 สร้าง
ความสนใจ (Engagement) โดยครูผู้สอนใช้วิดีโอ หรือรูปภาพเคลื่อนไหวจาก YouTube ตั้งคำถาม
เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ความคิด และสร้างความสนใจแก่นักเรียนให้มีความกระตือรือร้น และชั้นที่ 4

ขยายความรู้ (Elaboration) ครูผู้สอนใช้การตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนสามารถ นำคำตอบ หรือวิธีการที่ได้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูผู้สอน หรือระหว่างนักเรียนกับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Bumrungudomrat & Wutchana, 2021) ผลการวิจัยพบว่า ค่าการทดสอบประสิทธิภาพเท่ากับ 81.25/83.50 บรรลุตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากบทเรียนออนไลน์ ที่สร้างขึ้นมีกระบวนการสร้างตามขั้นตอนอย่างมีระบบ รวมทั้งมีการทดสอบประสิทธิภาพเพื่อแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาบทเรียนออนไลน์โดยใช้ Google Sites เรื่อง สมดุลเคมี ก่อนนำมาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง และงานวิจัยของ (Mutaporn & Suikradeuang, 2023) ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์เรื่องสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับประชากรและการตั้งถิ่นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยโดยรวม เท่ากับ 4.48 และมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.05/81.13 เนื่องจากหลักการสำคัญของการจัดกิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ จะช่วย ส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์มากที่สุดในระดับที่ 1 และขั้นที่ 4 คือ ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ (Engagement) โดย ครูผู้สอนใช้วิดีโอ หรือรูปภาพเคลื่อนไหวจากสื่อสังคมออนไลน์ YouTube ตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนได้ใช้ความคิด และสร้างความสนใจแก่นักเรียนให้มีความกระตือรือร้น และขั้นที่ 4 ขยายความรู้ (Elaboration)

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ ซึ่งนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ก่อนเรียน เท่ากับ 9.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 2.96 และคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) หลังเรียนเท่ากับ 24.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 3.21 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่พัฒนาขึ้นได้ผสมผสานทั้งข้อความ รูปภาพ กราฟิก เสียง และวิดีโอ มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของวิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ จึงส่งผลให้นักเรียนสนใจที่จะเรียนรู้ ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายสามารถเรียนได้ด้วยตนเองจนกว่าจะเข้าใจ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Khambok & Daungkamnoi, 2022) ผลการวิจัยพบว่า ผลคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.53 คิดเป็นร้อยละ 88.53 เกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 80 คือคะแนนเฉลี่ย 24 คะแนน พบว่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของ Wattan (2024) ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\bar{X}$ = 21.16, SD = 2.14) ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 15.13, SD = 3.61) อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากผู้เรียนสามารถเข้าถึงบทเรียนได้อย่างยืดหยุ่นทั้งในด้านสถานที่และเวลา อีกทั้งการใช้สื่อมัลติมีเดียยังช่วยให้ผู้เรียนทบทวนความรู้ได้สม่ำเสมอด้วยตนเอง

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนหลังการเรียนรู้ด้วยรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ขั้นตอนร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ นักเรียนมีความสนใจอยากที่จะเรียนรู้ มีความสนุกสนานกับการเรียน และสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ตลอดเวลาจนกว่าจะเข้าใจ ส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

เท่ากับ 4.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.53 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Phophum & Jittavisuttikul, 2023) ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจโดยรวมของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียนออนไลน์ ที่ร่วมกับการจัดการเรียนรู้เรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, $SD = 0.36$) ทั้งนี้เนื่องจากบทเรียนออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นประกอบไปด้วยภาพ เสียง ข้อความที่มีความน่าสนใจ ช่วยดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และสามารถทบทวนเนื้อหาบทเรียนย้อนหลังได้ทุกที่ทุกเวลาตามความต้องการ ซึ่งเป็นการสร้างความสนุกสนานในการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ต้องมีการสร้างชิ้นงานกิจกรรมการเรียนการสอนมีลักษณะผสมผสานการสอนแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนในห้องเรียน ความพร้อมของทรัพยากรการศึกษา เช่น ห้องปฏิบัติการ เครื่องมือ วัสดุที่ใช้ในการสร้างชิ้นงาน และการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตจึงมีความสำคัญมาก

2. ผู้สอนและผู้เรียนต้องเข้าใจบทบาทในการเรียนการสอน โดยผู้สอนต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกผู้ควบคุมให้คำแนะนำ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามกิจกรรมการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปปรับใช้กับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น

2. ควรศึกษาเรื่องการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) กับบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ใช้ในระดับชั้นที่หลากหลาย เนื้อหาในวิชาอื่น ๆ หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

References

- Aumgri, C. & Tabchai, R. (2023). *kān phatthana botriān khōmphiutōe chuāi sōk 'ō nālai dōi chai theknik kānriānrū bāep phūān khūkhīt wichā witthayākān khamnūān samrap namat yom suksā pī thī sām rōngriān satthā samut* [The development of online computer-assisted instruction with think pair share in computational science for grade 9 satthasamut school]. *Journal of Science and Technology RMUTSB*. 8(3), 79-90.
- Bumrungudomrat, P. & Wutchana, U. (2021). *kānsuksā phon kānchatkān riānrū bāep sūpsō hākhwām rū (hā E) rōwō makap botriān 'ō nālai dōi chai Google Sites rūāng samadun khēmī khōng nak riān namat yom suksā pī thī hā* [The 5E of Inquiry-based Learning Incorporating Online Classroom Using Google Sites in term of Chemical Equilibrium of Grade 11 Students]. *Journal Academic and Research Northeastern University*. 11(1), 260-274.

- Hemmin, A. (2013). **phruttikam kanchai læ khwāmkhithen kiēokap phon thī dai chāk kanchai khruākhaī sangkhom ‘ō nalai (Social Media) khōng prachāchon nai khēt Krung Thēp Mahā Nakhon** [Social media consumption behaviors and opinion towards results of experiencing social media in Bangkok metropolitan]. Bangkok: Graduate School of Applied Statistics, National Institute of Development Administration.
- Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2003). **kānchat sara kanriānrū klum witthayāsāt laksūt kānsuksā naphūn thān** [Organization of Science Learning Content for the Basic Education Curriculum]. Bangkok: Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology.
- Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (IPST). (2008). **khūmū kanchai laksūt witthayāsāt chiwa phāp namat yom suksā pī thī sī - 6. sākha chiwawitthaya** [Manual for using the Biological Science Curriculum for Mathayom 4-6. Biology Department]. Bangkok: Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology.
- Kamhom, N. (2023). **prokrām phatthanākān rūdi chī thān samrap khru rōngriān prathom suksā nai rōngriān khō nāt lek sangkat samnakngān khana kammakān kānsuksā naphūn thān** [Digital Literacy Development Program for Elementary School Teachers in Small Schools under the Office of the Basic Education Commission]. Bangkok: Faculty of Social Sciences and Education, Thongsuk College.
- Khambok, T. & Daungkamnoi, S. (2022). **kānphatthana phon samrit thāngkān riān dōi chai botriān ‘ō nalai rūāng phonkrathop kanchai theknōlōyī sārasonthēt wichā khōmphiutoē læ theknōlōyī sārasonthēt phūa ngān ‘āchīp samrap nakriān radap prakāsaniyabat wichāchīp (pūat)** [The Development of learning achievement by using e-learning courses on the topic of the impact on using information technology on computer and information technology for careers subject for vocational certification students]. **Journal of MCU Ubon Review**. 7(2), 2337-2346.
- Ministry of Education. (2009). **laksūt kēn klāng kānsuksā naphūn thān Phutthasakkarāt 2551** [The basic education core curriculum B.E. 2551]. Bangkok: The Agricultural Co-operative Federation of Thailand.

- Mutaporn, P. & Suikradeuang, A. (2023). *kānphatthana kitchakam kānriānrū bāep sūpsō hākhwām rū (hā E) rōwō makap sū sangkhom ‘ō nālai rūāng singwætloṃ thāng kāiyaphāp kap prachakōṇ lāe kān tang thin thān khōṅg nak riān namat yom suksā pī thī 6* [The Development of Activity Learning by Inquiry Method (5E) with Social Media on the Physical Environment Population and Settlements of Grade 6 Students]. *Journal of Social Science for Local Rajabhat Mahasarakham University*. 7(3), 106-116.
- Phophum, J. & Jittavisuttikul, P. (2023). *kānphatthana botriān ‘ō nālai rāiwichā witthayākān khamnuān (theknoṭyī) namat yom suksā pī thī sōṅg rōwō boṅkān chatkān riānrū bāep chai panhā pen thān* [The Development of Online Learning on Computing Science (Technology) Course of Mathayomsuksa 2 with Problem-Based Learning]. (pp. 869-880). Nakhonpathom: Nakhon Pathom Rajabhat University.
- Sri Sa-at, B. (2017). *kānwichai būāṅton* [Basic Research, 10th edition Bangkok: Suwiriyaarn.
- Thianthong, M. (2011). *kān ‘ōkbāep lāe phatthana rap botriān khōmphiutōe chuāi sōṅ* [Design and Development of Courseware for Computer- Assisted Instruction]. Bangkok: King Mongkut's University of Technology North Bangkok.
- Vijitboonyarak, P. (2011). *sū sangkhom ‘ō nālai: sū hāṅg ‘anākhōt* [Social Media: The Media of the Future]. *Journal of Executive*. 31(4), 99.
- Wattan, R. (2024). *phon khōṅg kānchai botriān khōmphiutōe man ti mī dīa dōi chai kānsōn bāep sūpsō phūa songsoēm kān khīt yāṅg mī wichāranayān khōṅg naksuksā radap parinya trī* [The Effect of Computer Multimedia Instruction Using Inquiry Based Learning to Enhance Critical Thinking for Bachelor's Degree Student]. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 9(12), 754-767.
- Wongkijroongruang, W. & Chittareuk, A. (2011). *thaksa hāṅg ‘anākhōt mai: kānsuksā phūa satawat thī 21* [Skills for the New Future: Education for the 21st Century]. Bangkok: Openworld.

การสร้างคุณค่าร่วมในยุคดิจิทัล กรณีศึกษาลูกอมครุเพ็ญศรี

CUSTOMER CO-CREATION MARKETING IN THE DIGITAL ERA: A CASE STUDY OF KRU PENSRI CANDY

สหพร ยี่ตันสี¹ ปฐมา สตะเวทิน² และชนัญสราร อรนพ ณ อยุธยา³

Sahapon Yeetunsee^{1*} Pathama Satavethin² and Chanansara Oranop Na Ayutthaya³

^{1,2} หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารการตลาดดิจิทัล มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

³ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{1,2} Master of Communication Arts in Digital Marketing Communications Bangkok University

³ Faculty of Communication Arts Chulalongkorn University

E-mail: Sahapon.yeet@bumail.net

Received: October 25, 2024

Revised: May 7, 2025

Accepted: October 24, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาปรากฏการณ์การสร้างคุณค่าร่วมกันของแบรนด์ตาม วัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาการสร้างคุณค่าร่วมกันของแบรนด์ลูกอมครุเพ็ญศรี และ 2) ศึกษาองค์ประกอบของการสร้างคุณค่าร่วมกันของแบรนด์ลูกอมครุเพ็ญศรีด้วยการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างคุณค่าร่วมกันผ่านการตลาดเนื้อหาดิจิทัล ซึ่งเป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ข่าวออนไลน์ บทความทางวิชาการ บทความทางธุรกิจ การนำเสนอโครงการ และการฟังเสียงลูกค้าในโซเชียลมีเดียจากทุกแพลตฟอร์มที่ครอบคลุมข้อความทุกประเภทในฐานข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2560 – 2567 ซึ่งผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงด้วยการขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเอกสารไปยังบริษัทฯ รวมไปถึงการเลือกเอกสารจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Pubmed, Medline, SCOPUS รวมไปถึงฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์และเว็บ Search Engine) โดยกำหนดคำสำคัญคือ “การสร้างคุณค่าร่วม” เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียด และนำมาเปรียบเทียบ เพื่อตั้งคำถาม และนำไปสู่การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นกลุ่มผู้บริหารบริษัท ไวป จำกัด (WOPE Co., Ltd.) 2 กลุ่ม โดยกลุ่มที่ 1 คือผู้ให้ข้อมูลหลักจะต้องเป็นผู้บริหาร และกลุ่มที่ 2 ทีมผลิต ของกลุ่มพัฒนาธุรกิจ บริษัท เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ (จำกัดมหาชน) และบริษัท ไวป จำกัด รวมทั้งหมด 12 ท่าน ผ่านการใช้ชุดคำถามแบบกึ่งมีโครงสร้างเมื่อได้ข้อมูลของทั้งสองกระบวนการการก็จะจัดบันทึกวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาและนำมาเปรียบเทียบจากมุมมองของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละคนมาวิเคราะห์และสรุปข้อมูลโดยการเขียนพรรณนาความเพื่ออธิบายข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์และคำถามนำวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า 1) กลยุทธ์ในการสร้างคุณค่าร่วมกันของลูกอมครุเพ็ญศรีว่าการสร้างคุณค่าร่วมกันนั้นมีการมุ่งเน้นไปที่ เสี่ยง หรือ กระแสตอบรับจากของผู้บริโภคจน

กลายเป็นการจุดประกายให้เกิดการสร้างคุณค่าร่วมกันนั่นก็คือแบรนด์ที่ผลิตสินค้าภายใต้ชื่อลูกอมครูเพ็ญศรีจนพัฒนาจากคุณลักษณะสู่การสร้างคุณค่าร่วมกันภายใต้แบรนด์ลูกอมครูเพ็ญศรี 2) องค์ประกอบของการสร้างคุณค่าร่วมกันของแบรนด์ลูกอมครูเพ็ญศรีนั้นพบว่าต้องมีการร่วมออกแบบ การทำงานร่วมกัน การแก้ไขข้อผิดพลาด การนำเสนอ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ลูกอมครูเพ็ญศรี รวมไปถึงแนวทางในการสร้างคุณค่าร่วมกัน ซึ่งการสร้างคุณค่าถูกคิดขึ้นมาจากความชอบของผู้บริโภค จนเข้าใจในทุกมิติภายใต้การสื่อสารการตลาดดิจิทัลในยุคปัจจุบันนั่นเอง

คำสำคัญ

การสร้างคุณค่าร่วมกัน ยุคดิจิทัล ลูกอมครูเพ็ญศรี บริษัท โวป จำกัด

ABSTRACT

This research examines the phenomenon of brand value co-creation. The objectives to 1) study the brand value co-creation of Kru Pensri candy, and 2) analyze the components of co-creating brand value for Kru Pensri candy. The study involves document analysis of materials related to the co-creation process through digital content marketing, including electronic documents, online news, academic articles, business articles, project presentations, and social media listening across all platforms, covering all types of content from databases spanning from 2017 to 2024. The researcher employed purposive sampling by requesting relevant documents from the company and selecting documents from electronic databases such as PubMed, Medline, SCOPUS, thesis databases, and search engines, using the keyword "co-creation of value." The data were analyzed in detail and compared to formulate questions for in-depth interviews with key informants from WOPE Co., Ltd., categorized into two groups: Group 1 consisted of executives, and Group 2 consisted of production teams from the business development departments of Workpoint Entertainment Public Company Limited and WOPE Co., Ltd., totaling 12 participants. Semi-structured questionnaires were used for the interviews. The collected data from both methods were recorded and analyzed using content analysis. The findings were compared from the perspectives of each key informant and summarized through descriptive writing to explain the research findings based on the study's objectives and research questions.

The research findings revealed that 1) the co-creation strategy for Kru Pensri candy focuses on consumer feedback and public reception, which sparked the co-creation process. This led the brand to evolve from product attributes to co-creating value under the Kru Pensri candy brand, and 2) the key components of this co-creation process include collaborative design, teamwork, error correction, and presentation, all of which contribute to the development of Kru Pensri candy products. The co-creation

approach is driven by consumer preferences, enabling understanding from multiple dimensions through modern digital marketing communication.

Keywords

Customer Co-Creation, Digital Era, KruPensri Candy, WOPE

ความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการพัฒนาของการสื่อสารการตลาดดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงตามสิ่งที่มีความสำคัญมากในยุคปัจจุบันคือพัฒนาการที่มีอย่างต่อเนื่องของการตลาดในยุคดิจิทัล (Digital Marketing Era) ที่มีความเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจไปอย่างมากมาส่งผลให้แบรนด์ต่าง ๆ เริ่มมีการสร้างกลยุทธ์ผ่านการสื่อสารการตลาดดิจิทัลโดยมีการปรับกระบวนการในรูปแบบต่าง ๆ จนกลายเป็นการทำธุรกิจของแบรนด์ที่มีความทันสมัยมากขึ้น (Kiantimetha, 2021) จากการรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัยนั้นจึงทำให้เห็นถึงการศึกษาเรื่องของ กลยุทธ์ของแบรนด์ผ่าน “การสร้างคุณค่าร่วมกัน (Customer Co-Creation)” จึงกลายเป็นปรากฏการณ์ที่ทั้งนักวิชาการและนักวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสื่อสารการตลาดดิจิทัลที่ได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลไว้ให้หลายประเทศ

Porter & Kramer (2011) ได้เสนอแนวคิด “การสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value : CSV)” ซึ่งกล่าวถึงต้นเหตุของปัญหาทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ ที่โลกกำลังเผชิญอยู่ในเวลานี้ว่า มีที่มาจากองค์การธุรกิจในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การเจริญเติบโตของธุรกิจต้องแลกมาด้วยความสูญเสียของสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ เป็นเหตุให้รัฐต้องกำหนดนโยบายกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แม้ว่าผู้บริหารองค์กรธุรกิจหรือแบรนด์จะรับรู้ปัญหานี้และพยายามหาแนวทางการดำเนินธุรกิจแบบใหม่ เพื่อที่จะแก้ปัญหาแต่ก็ยังขาดกรอบความคิดที่ชัดเจน ดังนั้นเพื่อให้ธุรกิจและสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสร้างสรรค์ องค์กรธุรกิจจึงต้องกำหนดแนวทางในการบริหารงานใหม่ โดยยึดแนวคิดการสร้างคุณค่าร่วมกันระหว่างธุรกิจและสังคม ด้วยการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการสร้างคุณค่าทางสังคม เป็นการสนองความต้องการและแก้ปัญหาสังคมไปพร้อมกัน

จากการรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย ทำให้เห็นว่า “คุณค่า” จะเกิดขึ้นผ่านกระบวนการสร้างคุณค่าร่วมกันผ่านกลไกทางเศรษฐกิจและสังคมก็เสมือนว่าธุรกิจได้เปิดโอกาสให้ลูกค้าเป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งที่ตนเองต้องการ แต่สิ่งที่ธุรกิจต้องการจะมุ่งเน้นจริง ๆ ก็คือการสร้างเครือข่ายระหว่างสิ่งที่ธุรกิจต้องการจะให้กับลูกค้าของตนเองไม่ว่าจะเป็นลูกค้ารายเล็กหรือรายใหญ่ แต่เมื่อไหร่ก็ตามที่ลูกค้ารู้สึกว่าการบริการที่ดำเนินการตามสัญญาที่ได้ให้ไว้จนทำให้ลูกค้าเริ่มมีความรู้สึกร่วมมือกันเป็นส่วนหนึ่งในธุรกิจนั้น และนั่นจะเป็นจุดกำเนิดของความจงรักภักดีที่ลูกค้ามีต่อแบรนด์ (Customer Loyalty) นั่นเอง ด้วยเหตุนี้การสร้างคุณค่าร่วมกันของแบรนด์และลูกค้าจึงถือเป็นการให้ลูกค้าร่วมสร้างประสบการณ์การบริการให้เหมาะสมกับพวกเขา เพราะการสร้างคุณค่าร่วมกันนั้นไม่ใช่การให้ลูกค้ามาเป็นที่ปรึกษาในการดำเนินการแต่เป็นการร่วมกันดำเนินการสร้างคุณค่า ซึ่งนั่นรวมถึงธุรกิจจะต้องเปิดโอกาสและกระตุ้นให้เกิดการแบ่งปันข้อมูลต่าง ๆ ระหว่างกัน ทำให้เห็นได้ว่ากระบวนการดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจแบบใหม่ในอนาคตที่ประยุกต์ใช้แก่ในระบบกลไก

```
graph LR; EV[มูลค่าเดิมที่มีอยู่ Existing Value] --> DI[การสร้างคุณค่าร่วมกัน Digital Innovation]; B[แบรนด์] --> DI; DI --> CC[Customers Co-Creation Marketing]; DI --> CC2[Customers Co-Creation Campaign]; DI --> CV[Customer Voice]; CC --> DI2[การสร้างคุณค่าร่วมกันผ่าน Digital Innovation]; CC2 --> DI2; CV --> DI2; DI2 --> R[ผลิตภัณฑ์ที่มาจาก การร่วมสร้างคุณค่า];
```

มูลค่าเดิมที่มีอยู่ Existing Value

แบรนด์

ประสบการณ์ร่วม

ข้อจำกัด

การโต้ตอบ

การมีส่วนร่วมสร้างคุณค่าร่วมกัน

เทคนิคการสร้าง Digital Innovation

การสร้างคุณค่าร่วมกัน Digital Innovation

Customers Co-Creation Marketing

Customers Co-Creation Campaign

Customer Voice

เนื้อหาที่แบรนด์นำเสนอ

การสร้างคุณค่าร่วมกันผ่าน Digital Innovation

ความต้องการของลูกค้า

ผลิตภัณฑ์ที่มาจาก การร่วมสร้างคุณค่า

จากข้อมูลข้างต้นรูปภาพดังกล่าวนั้นเป็นการร่วมกันสร้างคุณค่าผ่านการตลาดเนื้อหาที่มีจุดร่วมร่วมกันในด้านการสื่อสารการตลาดดิจิทัลที่จะช่วยให้แบรนด์สามารถทำงานร่วมกับบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ไปจนถึงบริษัทอื่น ผู้มีอิทธิพล และองค์กร เพื่อสร้างกระบวนการสร้างคุณค่าร่วมกันที่แข็งแกร่งเพราะในส่วนของงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งเน้นศึกษาในเรื่องของการสร้างคุณค่าร่วมกันกลายเป็นการสร้างการสื่อสารของแบรนด์ผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย และนำมาวิเคราะห์จนส่งต่อการสร้างสินค้าใหม่ของแบรนด์ได้ การสร้างคุณค่าร่วมกันจึงถือเป็นกลยุทธ์การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับผู้บริโภคบนสื่อสังคมออนไลน์ผ่านแนวคิดการสร้างคุณค่าร่วมกัน ซึ่งกลยุทธ์การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับผู้บริโภคทำให้เห็นว่าการสร้างคุณค่าร่วมกันระหว่างองค์กรและผู้บริโภคเกิดขึ้นตามแนวคิดการสร้างคุณค่าร่วมกัน และกลยุทธ์ที่ใช้ในการบริหารความสัมพันธ์คือการบูรณาการที่มีปฏิสัมพันธ์ในด้านบวกของแบรนด์กับลูกค้าก่อให้เกิดให้มีความเชื่อมั่นกับองค์กรได้ ในที่สุด (Ketsadayurat, 2019)

ด้วยแนวคิดดังกล่าวเมื่อผู้บริโภคในปัจจุบันมีทางเลือกมากขึ้นความหมายของคุณค่าและกระบวนการสร้างคุณค่านั้นเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วจากมุมมองที่มีผลิตภัณฑ์และบริการเป็นศูนย์กลางไปเป็นการเน้นประสบการณ์ของผู้บริโภคส่วนบุคคล เมื่อผู้บริโภคที่ได้รับข้อมูลและมีส่วนร่วมก็จะสร้างความร่วมมือ และรู้สึกผูกพันกับผลิตภัณฑ์หรือบริการมากขึ้น ดังนั้นการสร้าง

มูลค่าร่วมกันโดยบริษัทและลูกค้า หรือการเปิดโอกาสให้ลูกค้าสร้างประสบการณ์การบริการให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง ด้วยรูปแบบของการสร้างปฏิสัมพันธ์ การสนทนา แลกเปลี่ยนข้อมูล และทรัพยากร รวมทั้งเรียนรู้พัฒนาาร่วมกัน จะมีส่วนช่วยสร้างมูลค่าที่สูงขึ้นให้แก่ทั้งสองฝ่าย กลยุทธ์การสร้างคุณค่าร่วมกันภายใต้การสร้างสินค้าที่เกิดจากการพัฒนาระหว่างแบรนด์และผู้บริโภค จนกลายเป็นลูกอมกรุเพ็ญศรีนั่นเอง สิ่งนี้ถือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างแบรนด์กับลูกค้าที่สามารถออกแบบนวัตกรรม และบริการ ที่ตอบโจทย์ลูกค้าของแบรนด์ได้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการเข้าถึงข้อมูลที่รวดเร็ว ทำให้ผู้บริโภคมีบทบาทและมีส่วนร่วมกับการสื่อสารผ่านช่องทางดิจิทัล เช่น โซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ และแอปพลิเคชัน ทำให้แบรนด์สามารถสื่อสารกับผู้บริโภคได้อย่างใกล้ชิดและรวดเร็ว ผู้บริโภคสามารถให้ความเห็น แนะนำ หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการได้โดยตรงทำให้แบรนด์สามารถปรับปรุงและพัฒนาสิ่งที่น่าสนใจได้ตามความต้องการของผู้บริโภค

วิธีการดังกล่าวใช้การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้บริโภคช่วยให้แบรนด์สามารถเข้าใจพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคได้ดี ในงานวิจัยชิ้นนี้จะมุ่งเน้นหาคำตอบที่มาจากทั้งกลุ่มลูกค้ารายการโทรทัศน์อย่างรายการตลก 6 ฉากครึ่งจรรย์ และกลุ่มเป้าหมายที่เป็นลูกค้าลูกอมซึ่งถือเป็นการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ เสียงของลูกค้า (Customer Voice) จนกลายเป็นการจุดประกายให้เกิดการสร้างคุณค่าร่วมกันนั่นก็คือ แบรนด์ที่ผลิตสินค้าภายใต้ชื่อลูกอมกรุเพ็ญศรีด้วย Google Trends ซึ่งสามารถเปรียบเทียบความนิยมของสินค้าและบริการของคุณกับคู่แข่งเพื่อช่วยวัดผลของแคมเปญการตลาดว่าได้ผลหรือไม่ โดยดูจากปริมาณการค้นหาที่เกี่ยวข้องกับแคมเปญนั้น ๆ อีกทั้งยังเพื่อหาข้อมูล และนำมาใช้ในการสร้างคุณค่าร่วมกันภายใต้แนวคิด Customer Co-creation ที่เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนา และกำหนดทิศทางให้แบรนด์ไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ดังนั้น กระบวนการดังกล่าวจึงเป็นกลยุทธ์ที่แบรนด์ลูกอมกรุเพ็ญศรีใช้ในการสร้างคุณค่าร่วมกันทำให้วิธีการดังกล่าวถือเป็นการสร้างตัวละครกรุเพ็ญศรีจากรายการโทรทัศน์อย่างรายการ ตลก 6 ฉาก ที่นำมาสร้างความนิยมและความสนใจในสื่อต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงกลุ่มลูกค้าจนเกิดความนิยมกลายเป็นความรัก ภายใต้แนวคิด การสร้างคุณค่าร่วมกัน (Customer Co-creation) โดยการสร้างตัวละครที่นำเสนอตามความต้องการของตลาด และลูกค้าถือเป็นการตอบสนองต่อความนิยมจนกลายเป็นการสร้างคุณค่าร่วมกันนี้เองจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการที่บริษัทเวิร์คพอยท์ฯ ร่วมมือกับบริษัท เซบเป้ฯ จนกลายเป็น บริษัท WOPE เพื่อฝึกศักยภาพเจ้าตลาดเครื่องดื่ม Functional Drink และผู้นำวงการสื่อข่าวสาร/บันเทิงเมืองไทยเพื่อเข้าสู่ตลาดอาหารเครื่องดื่มรองรับเทรนด์คนรุ่นใหม่ พร้อมกับแนวทางการทำตลาดรูปแบบใหม่คือ 'Eatertainment' ส่งมอบความบันเทิงของเวิร์คพอยท์ฯ ผ่านสินค้า นวัตกรรมจากเซบเป้ฯ ซึ่งเป็นการใช้ความเชี่ยวชาญของแต่ละฝ่ายมาต่อยอดและขยายกลุ่มลูกค้าให้กว้างยิ่งขึ้นด้วยจุดแข็งของเวิร์คพอยท์ฯ คือการมีรายการที่ดีมีช่องทางสื่อสารครอบคลุมในทุก Platform ทั้งออฟไลน์และออนไลน์ ที่สามารถเข้าถึงคนทุกเพศทุกวัยครอบคลุมทั่วประเทศ ในขณะที่ SAPPE มีความเชี่ยวชาญในการผลิตผลิตภัณฑ์คุณภาพที่เป็นนวัตกรรม และตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ การดำเนินงานภายใต้ไวพจน์เป็นการต่อยอดความเชี่ยวชาญและเรียนรู้ซึ่งกันเพื่อการตอบสนองต่อความนิยมและความสนใจในตัวละครกรุเพ็ญศรี ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้น

ของความคิดในการสร้างสินค้าแบรนด์ลูกอมครูเพ็ญศรีที่เป็นธุรกิจใหม่ด้วยความนิยม จึงถือเป็นการสร้างคุณค่าร่วมกันระหว่างแบรนด์และลูกค้าอย่างชัดเจนนั่นเอง

ด้วยการปฏิวัติทางดิจิทัลทำให้ผู้บริโภคมีตัวเลือกมากขึ้นซึ่งให้ความพึงพอใจน้อยลง และผู้บริหารระดับสูงมีตัวเลือกมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่มูลค่าที่น้อยลงเป็นผลให้กระบวนการสร้างมูลค่าเปลี่ยนจากบริษัทที่เน้นผลิตภัณฑ์เป็นศูนย์กลางไปสู่การที่ลูกค้าเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นวิธีดั้งเดิมที่บริษัทต่าง ๆ ผลิตสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคนั้นถูกขัดขวางโดยข้อเท็จจริงที่ว่า ผู้บริโภคในปัจจุบันได้รับข้อมูลข่าวสารมากขึ้น การสร้างคุณค่าร่วมกันจึงถือเป็นกลยุทธ์ที่น่าสนใจในการทำการสื่อสารการตลาดดิจิทัล อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการศึกษาองค์ความรู้ดังกล่าวนี้ยังมีให้เห็นน้อยเพราะส่วนใหญ่ นักวิจัยที่ทำการศึกษามุ่งเน้นศึกษาในส่วนของผลลัพธ์ที่เกิดจากความสำเร็จของการสร้างคุณค่าร่วมกัน แต่ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลของการสร้างคุณค่าร่วมกันของแบรนด์กับลูกค้าที่สร้างสรรค์คุณค่าร่วมกันและนำมาวิเคราะห์องค์ความรู้และเข้าใจถึงองค์ประกอบของการสร้างคุณค่าร่วมกันอย่างยั่งยืน จึงถือเป็นองค์ความรู้ที่น่าสนใจอีกทั้งเนื่องจากองค์ความรู้ดังกล่าวยังถือว่ามิใช่ข้อมูลที่กระจัดกระจายและยังไม่มีใครเก็บรวบรวมองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรไว้อย่างเป็นทางการให้เป็นแบบแผนที่สมบูรณ์อย่างเป็นระบบ วิจัยชิ้นนี้จึงเป็นการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวเพื่อใช้ในแวดวงวิชาชีพ และวงการศึกษาต่อไปในอนาคต

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. การสร้างคุณค่าร่วมกันของแบรนด์ลูกอมครูเพ็ญศรีเป็นอย่างไร
2. องค์ประกอบของการสร้างคุณค่าร่วมกันของแบรนด์ลูกอมครูเพ็ญศรีเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

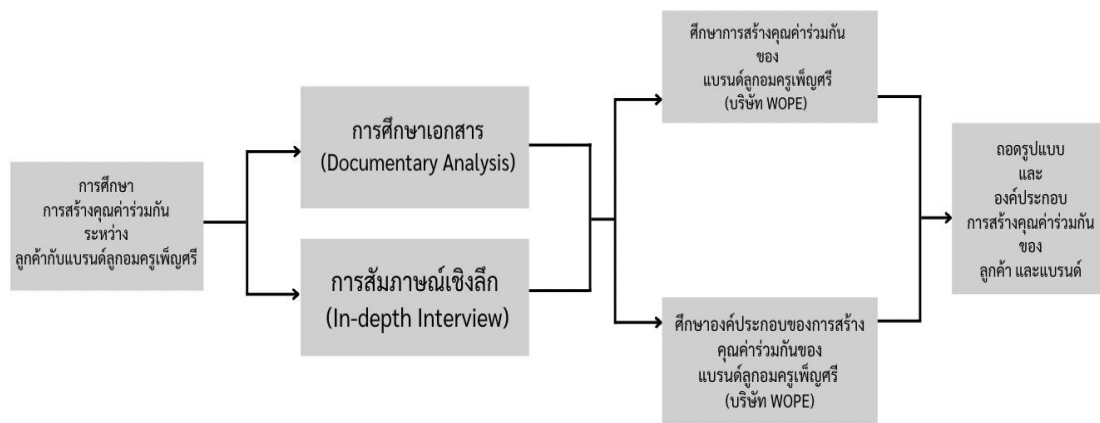
1. เพื่อศึกษาการสร้างคุณค่าร่วมกันของแบรนด์ลูกอมครูเพ็ญศรี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการสร้างคุณค่าร่วมกันของแบรนด์ลูกอมครูเพ็ญศรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษากระบวนการสร้างคุณค่าร่วมกันผ่านการตลาดเนื้อหาดิจิทัลนั้นถือเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรธุรกิจ แบรนด์ และกลุ่มเป้าหมายที่เป็นลูกค้า ในกระบวนการของการสร้างคุณค่าร่วมกันด้วยการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องโดยเป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ข่าวออนไลน์ บทความทางวิชาการ บทความทางธุรกิจ การนำเสนอโครงการ และการฟังเสียงโซเชียลมีเดียจากทุกแพลตฟอร์มที่ครอบคลุมข้อความทุกประเภท ในฐานะข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2560–2567 ด้วยการเก็บข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงผ่านการขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ไปยังบริษัทเจ้าของแบรนด์ รวมไปถึงการเลือกเอกสารจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Pubmed, Medline, SCOPUS และฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ และเว็บ Search Engine) โดยกำหนดคำสำคัญคือ “การสร้างคุณค่าร่วมกัน” และเครื่องมือในการค้นหาและรวบรวมข้อมูลบนโซเชียลมีเดีย

รวมไปถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) โดยกำหนดไว้เป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มที่ 1 คือผู้ให้ข้อมูลหลักจะต้องเป็นผู้บริหาร และกลุ่มที่ 2 ทีมผลิต ของกลุ่ม

พัฒนาธุรกิจ บริษัท เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ (จำกัดมหาชน) และบริษัท โวป จำกัด (WOPE Co., Ltd.) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดและนำมาเปรียบเทียบหา เพื่อตั้งคำถามนำไปสู่การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นกลุ่มผู้บริหารบริษัท โวป จำกัด (WOPE Co., Ltd.) สอง กลุ่มคือผู้ให้ข้อมูลหลักจะต้องเป็นผู้บริหารและทีมผลิตของกลุ่มพัฒนาธุรกิจ บริษัท เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ (จำกัดมหาชน) และบริษัท โวป จำกัด รวมทั้งหมด 12 ท่าน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเป็นการกำหนดคุณสมบัติที่ต้องเป็นผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนร่วมในระดับบริหาร และปฏิบัติการในระดับผู้จัดการจนสามารถได้ชุดข้อมูลที่มีประโยชน์สูงสุดและตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผ่านการใช้ชุดคำถามแบบกึ่งมีโครงสร้างทั้งหมด 7 ข้อโดยเป็นคำถามที่สนับสนุนการได้มาซึ่งคำตอบตามวัตถุประสงค์เมื่อได้ข้อมูลของทั้งสองกระบวนการการก็จะจดบันทึกวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและนำมาเปรียบเทียบจากมุมมองของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละคนมาวิเคราะห์และสรุปข้อมูล โดยการเขียนพรรณนาความเพื่ออธิบายข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ โดยแบ่งออกเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลภายใต้วัตถุประสงค์ให้ได้กลยุทธ์ในการสร้างคุณค่าร่วมกันของลูกอมครูเพียศรีว่าการสร้างคุณค่าร่วมกันผ่านเอกสารและชุดคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและนำข้อมูลเปรียบเทียบทั้งสองกระบวนการมาวิเคราะห์หองค์ประกอบของการสร้างคุณค่าร่วมกันของแบรนด์ลูกอมครูเพียศรีทำให้ถอดรูปแบบองค์ประกอบการสร้างคุณค่าร่วมกันของแบรนด์และลูกค้าจากลูกอมครูเพียศรีในยุคดิจิทัลซึ่งมีรายละเอียดแต่ละส่วนดังนี้



ภาพที่ 2 กระบวนการศึกษาผ่านระเบียบวิธีวิจัยเพื่อหาคำตอบในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการสร้างคุณค่าร่วมกันของแบรนด์ลูกอมครูเพียศรี

ผลที่ได้จากการศึกษาการสร้างคุณค่าร่วมกันของแบรนด์ลูกอมครูเพียศรีที่มีความสัมพันธ์กันโดยมีแบรนด์ที่เชื่อมโยงกับลูกค้าเพื่อการสร้างคุณค่าร่วมกันภายใต้ Concept Customer Co-Creation เริ่มจากความนิยมในบทบาทของครูเพียศรีที่มีความนิยมในทุกแพลตฟอร์มจนกลายเป็นจุดแข็งที่สามารถสื่อสารให้เกิดการแปลงทางธุรกิจจากเนื้อหารายการโทรทัศน์พัฒนาข้ามมายังธุรกิจตลาดลูกอมจนสามารถสร้างแบรนด์ได้รวมไปถึงการพัฒนาเสียงของลูกค้า (Customer Voice

Development) คือกระบวนการที่แบรนด์ใช้เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และใช้ประโยชน์จากความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของลูกค้าในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ บริการ และประสบการณ์ของลูกค้า

ในการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่าเสียงของลูกค้าที่ทำการตรวจสอบจาก ข้อมูลที่ได้จากโซเชียลมีเดียด้วยเครื่องมือ Google Trend ตั้งแต่ปี 2564 ที่เริ่มผลิตแบรนด์ จนถึงปี 2567 ช่วยให้สามารถตรวจสอบแนวโน้มการค้นหาและหัวข้อที่กำลังเป็นที่นิยมในกลุ่มลูกค้าจะช่วยให้เข้าใจถึงความสนใจและความต้องการของพวกเขาในช่วงเวลาต่าง ๆ ที่สำคัญยังสามารถใช้ Google Trends เพื่อเปรียบเทียบความนิยมของสินค้าและบริการของคุณกับคู่แข่ง รวมถึงการติดตามการเปลี่ยนแปลงของความนิยมในช่วงเวลาต่าง ๆ ความนิยมในตัวละครครูเพ็ญศรี การพัฒนาเสียงของลูกค้านี้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการประสบการณ์ลูกค้า (Customer Experience Management - CEM) และการจัดการคุณภาพ (Total Quality Management - TQM) เน้นที่การฟังและตอบสนองต่อเสียงของลูกค้าเพื่อสร้างความพึงพอใจและความผูกพันที่ยาวนาน ด้วยการรวบรวมข้อมูลจากลูกค้าและใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การสำรวจความคิดเห็นการสัมภาษณ์การตอบรับจากการบริการลูกค้าและการวิเคราะห์โซเชียลมีเดียรวมไปถึงการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาเพื่อหาข้อคิดเห็นข้อร้องเรียนและข้อเสนอแนะที่มีความสำคัญการนำข้อมูลไปใช้เพื่อนำข้อเสนอแนะและความคิดเห็นไปใช้ในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ บริการ และกระบวนการภายในแบรนด์

2. องค์ประกอบของการสร้างคุณค่าร่วมกันของแบรนด์ลูกอมครูเพ็ญศรี

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับการสร้างคุณค่าร่วมกันในยุคดิจิทัล กรณีศึกษา ลูกอมครูเพ็ญศรี บริษัท โวป จำกัด ที่มีความเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจไปอย่างมาก ส่งผลให้แบรนด์ต่าง ๆ เริ่มปรับตัวและมีการปรับกระบวนการในองค์กรทั้งหมด สู้กับการแข่งขันในการทำธุรกิจได้ จากการศึกษาวิจัยในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคุณค่าร่วมกันในยุคดิจิทัล กรณีศึกษา ลูกอมครูเพ็ญศรี บริษัท โวป จำกัด ทำให้เห็นได้ว่าเป็นการสร้างคุณค่าร่วมกันซึ่งผสมผสานระหว่างเรื่องของแบรนด์กับประสบการณ์ของผู้บริโภค จนทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับข้อมูลจนมีอำนาจ และมีส่วนร่วมในการสร้างคุณค่าร่วมกันส่งผลให้รู้สึกผูกพันกับผลิตภัณฑ์ หรือบริการมากขึ้น โดยธุรกิจสามารถลดค่าใช้จ่ายลดความเสี่ยงในธุรกิจลดเวลาในการพัฒนาสินค้าและบริการ ถือเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันทำให้นำรายงานผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

การร่วมออกแบบ (Co-designing)

กระบวนการนี้มีส่วนช่วยให้แบรนด์สามารถสร้างคุณค่าที่มียั่งยืนได้มากขึ้น รวมไปถึงการต่อยอดที่เป็นทางการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น และใช้การตอบรับจากลูกค้าที่สนใจต่อเนื้อหาหรือ ผลิตภัณฑ์หรือบริการเดิมเพื่อระบุปัญหาและโอกาสในการปรับปรุงการทดลองและปรับปรุงนำข้อมูลที่ได้มาทดสอบและปรับปรุงผลิตภัณฑ์หรือบริการให้ตรงกับความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่องการพัฒนาเป็นการสร้างประสบการณ์ลูกค้าผ่านการมีส่วนร่วมของลูกค้ากับแบรนด์ในกระบวนการพัฒนาทำให้รู้สึกถึงการมีส่วนร่วมและเกิดความพึงพอใจมากขึ้นการสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดี และความภักดีต่อตราสินค้า

การทำงานร่วมกัน (Co-Collaborating)

ในการสร้างคุณค่าร่วมกันนั้นผู้ให้ข้อมูลหลักมีความคิดที่เป็นส่วนเสริมคือเรื่องของการทำงานร่วมกันในรูปแบบการทำงานแบบร่วมแรงร่วมใจ คือการทำงานร่วมกันระหว่างลูกค้าและแบรนด์ ในรูปแบบประสานการทำงานให้สอดคล้องกันดังเช่นเวิร์คพอยท์ฯ ที่ร่วมมือกับเซปเป้เพื่อสร้างสินค้าอย่างลูกอมครุฑเพ็ญศรีที่มาจากความชอบของคนดูเพื่อให้เป้าหมายหลักร่วมกันของแบรนด์เสร็จสมบูรณ์ หัวใจของการทำงานแบบร่วมกัน

การแก้ไขข้อผิดพลาด (Co-Tinkering)

ในการสร้างคุณค่าร่วมกันนั้นข้อมูลที่เป็นเนื้อหาที่มาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักบางส่วนคือเรื่องของการแก้ไขข้อผิดพลาดที่เป็นช่องโหว่ในการสร้างผลิตภัณฑ์ โดยต้องเริ่มตั้งแต่แก้ไขความเข้าใจผิดของสองความแตกต่างวัฒนธรรมของลูกค้าและแบรนด์ รวมไปถึงการใช้ข้อมูลที่ได้มองหาความผิดพลาดที่เกิดขึ้น รวมไปถึงคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพราะสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่มีความสำคัญในการพาสินค้าไปสู่การสร้างคุณค่าร่วมกันที่ประสบความสำเร็จจากการทำงาน หรือการร่วมมือทำงานไม่ว่าจะกับใคร

การนำเสนอ (Co-Submitting)

เมื่อสร้างคุณค่าร่วมกันแล้ว อีกส่วนในการสร้างคุณค่าร่วมกันที่สำคัญคือการนำเสนอจนถึงที่สร้างได้มีการสื่อสาร มีการส่งมอบ และขายต่อลูกค้าในฐานะสินค้า หรือ ผลิตภัณฑ์ที่มาจากการทำงานร่วมกันระหว่างลูกค้าและแบรนด์ เพราะ คนดู (ผู้ชม) = คน Do (คนทำ) หรือ อีกนัยยะหนึ่งก็คือคนดูเท่ากับคนทำสิ่งนี้จึงเกิดการร่วมมือกันสร้างคุณค่าที่กลายเป็นกลยุทธ์นั่นเอง ในทุกวันของการทำงานและการทำธุรกิจเราต้องเจอกับการตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อยซึ่งเป็นงานในหน้าที่ที่ต้องทำประจำวันหากเป็นเรื่องของการต้องนำเสนอแผนงานเพื่อขออนุมัติงบประมาณอาจเป็นการขออนุมัติแผนงานประจำปี การขออนุมัติเพื่อแก้ปัญหาบางอย่างอันเกิดจากการตกลงร่วมกัน ซึ่งกรณีดังกล่าวอาจจะเกิดจากการลงมติที่ได้จากการนำเสนอผ่านการวิเคราะห์ความต้องการของแบรนด์กับลูกค้า จากสินทรัพย์ต้นทุนของเวิร์คพอยท์มาต่อยอด เช่น อะไรที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอยู่แล้วอย่างครุฑเพ็ญศรี มาใช้สื่อสารตัวสินค้า หรือสินค้าอาจจะมีการใส่ความคิดสร้างสรรค์ ที่มาจากทางเวิร์คพอยท์เข้าไปด้วย รวมถึงการใช้นักแสดงในสังกัดเวิร์คพอยท์มาสร้างความสนุก สร้างสีสันให้กับสินค้าด้วยการสร้างนำเนื้อหาที่เป็นคาแรคเตอร์มาสร้าง “ความบันเทิงสู่การกิน” เพิ่มความบันเทิงให้กับกลุ่มลูกค้ามากขึ้น เป็นการสื่อสารการตลาดรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า “Eatertainment” ได้อย่างลงตัวจากเสียงความคิดเห็นในโซเชียลมีเดียที่สามารถนำเอาข้อมูลมาใช้พัฒนาเป็นกลยุทธ์ถือเป็นแนวทางสำคัญ

แนวความคิด (Big Idea) การสร้างคุณค่าร่วมกันในการทำการสื่อสารการตลาดดิจิทัลเฉพาะการร่วมมือกันระหว่างลูกค้า กับ แบรนด์นั้น ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ข้อมูลมาในทิศทางเดียวกันว่ากลยุทธ์ในการทำการสื่อสารการตลาดนั้นสิ่งหนึ่งที่สำคัญมักจะเริ่มต้นจากการหา insight และนำ insight นั้นมาสร้างเป็นกลยุทธ์การสร้างคุณค่าถูกคิดขึ้นมาจากความชอบของผู้บริโภค

การทำคอนเทนต์ของ WOPE คือการนำอินไซด์ของผู้บริโภค มาสร้างเป็นสินค้าแล้วส่งกลับไปให้พวกเขาเห็นนั้น เป็นลักษณะการสื่อสารเรื่องของสินค้าที่เป็นเส้นตรง และพยายามหันมาสร้างคุณค่าร่วมกันแบบ Customer Co-Creation ที่เปลี่ยนมุมมองเป็นว่าแบรนด์ไม่ได้คุมเกมอีกต่อไป

และหาพื้นที่ให้ลูกค้าได้แชร์ความคิดความต้องการของของตัวเองออกมา การเปลี่ยนแปลงของการทำธุรกิจในทุกรูปแบบที่ก้าวเข้าสู่ยุคแห่งดิจิทัลการตลาดดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์/นวัตกรรมร่วมกัน

การเสริมอำนาจให้กับลูกค้าในรูปแบบของการมีส่วนร่วม คือการที่ลูกค้าสร้างความสัมพันธ์ในการสร้างมูลค่าเข้าใจในทุกมิติของพฤติกรรม และสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภคขั้นตอนการเก็บข้อมูลที่มีต่อผู้บริโภคนั้นเพื่อทำรู้จักปัญหา อีกทั้งเข้าใจผู้บริโภคในทุกมิติของพฤติกรรมคือสิ่งสำคัญ และสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภคผ่านการใช้ชีวิต ความชอบ ความสนิท และสิ่งแวดล้อมรอบตัวลูกค้ามันคือพฤติกรรมที่น่าสนใจ และจำเป็นที่แบรนด์ต้องรู้ การรู้เรื่องทั้งหมดของลูกค้า รู้พฤติกรรมรู้ทุกก้าวเดิน มันคือตัวช่วยช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของลูกค้าเพื่อบ่งชี้ภาพรวมสร้างการเปลี่ยนแปลงผู้ให้ข้อมูลหลักบางส่วนให้ความสำคัญความต้องการของผู้บริภคยอมเปลี่ยนแปลงไม่มีหยุดนิ่ง การนำเอาเพนพอยต์มาผสานกับความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างโซลูชันใหม่ ๆ กลายเป็นการสร้างคุณค่าร่วมกันแล้วส่งต่อผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตอบโจทย์คือกลับไปยังลูกค้า

ความน่าเชื่อถือ และความโปร่งใส คือการสร้างคุณค่าร่วมกัน หากเป็นการสร้างภายใต้แนวคิด Customer Co-Creation นั้นมันเป็นความร่วมมือกันระหว่างลูกค้า และแบรนด์ การร่วมมือกันแบบนี้จึงต้องการความไว้วางใจ และความโปร่งใสเพื่อรับรองความสมบูรณ์ของการสร้างคุณค่าร่วมกัน และสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้าตั้งนั้นข้อสรุปผลของแนวทางการสร้างคุณค่าร่วมกันระหว่างลูกค้ากับแบรนด์จึงถือเป็นคือจุดเริ่มต้นของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในยุคดิจิทัลข้อสรุปขององค์ประกอบของการสร้างคุณค่าร่วมกันแบบ Customer Co-Creation นั้นองค์ประกอบการสร้างคุณค่าร่วมกันของแบรนด์ลูกอมครูเพ็ญศรี บริษัท โวป จำกัด (WOPE Co., Ltd.) ซึ่งถือเป็นการสร้างแนวทางใหม่จนได้แบบจำลองขององค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างคุณค่าร่วมกันภายใต้แนวคิด Customer Co-Creation สิ่งสำคัญที่ได้จากข้อค้นพบในการวิจัยก็คือองค์ประกอบของการสร้างคุณค่าร่วมกัน

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับการสร้างคุณค่าร่วมกันในยุคดิจิทัล กรณีศึกษา ลูกอมครูเพ็ญศรี บริษัท โวป จำกัด นั้นผู้วิจัยจึงนำมาอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ดังนี้

1. การสร้างคุณค่าร่วมกัน Customer Co-Creation ร่วมกันในยุคของการสื่อสารการตลาดดิจิทัล

ปัจจุบันการพัฒนาของการสื่อสารการตลาดดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย เพราะปัจจุบันการสื่อสารมีพัฒนาการที่มีอย่างต่อเนื่องในยุคการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing Era) ที่มีความเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจไปอย่างมากมายส่งผลให้แบรนด์ต่าง ๆ เริ่มปรับตัวและมีการปรับกระบวนการในองค์กรทั้งหมดเพื่อให้สู่กับการแข่งขันในการทำธุรกิจได้จากการศึกษาวิจัยในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับ การสร้างคุณค่าร่วมกันในยุคดิจิทัล กรณีศึกษา ลูกอมครูเพ็ญศรี บริษัท โวป จำกัดนั้นทำให้เห็นได้ว่าเป็นการสร้างคุณค่าร่วมกันแบบ (Customer Co-Creation) ที่ผสมผสานระหว่างเรื่องของแบรนด์ กับ ประสบการณ์ของผู้บริโภคจนทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับข้อมูลจนมีส่วนร่วม ในการสร้างคุณค่าร่วมกัน และรู้สึกผูกพันกับผลิตภัณฑ์ หรือ บริการมาก

ขึ้น ดังนั้นการสร้างมูลค่าร่วมกันโดยบริษัทและลูกค้า หรือการเปิดโอกาสให้ลูกค้าสร้างประสบการณ์ การบริการให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง แต่จากการศึกษาของ Vargo & Lusch (2016) Vargo et al. (2017) ได้กล่าวว่าการสร้างสรรค์คุณค่าร่วมที่ลูกค้าต้องเป็นผู้สร้างคุณค่า โดยธุรกิจสามารถลด ค่าใช้จ่าย ลดความเสี่ยงในธุรกิจ ลดเวลาในการพัฒนาสินค้า และบริการ ถือเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ ในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน สิ่งนี้เองถือเป็นวิธีการในการสร้างมิติใหม่แห่งการสื่อสาร การตลาดดิจิทัลจากแนวคิดเดิมที่มีการศึกษาเรื่องของการสร้างคุณค่าร่วมกันนั้นผลที่ได้คือ สามารถ ลดค่าใช้จ่าย ลดความเสี่ยงในธุรกิจ ลดเวลาในการพัฒนาสินค้า และบริการ

รวมไปถึงความต้องการของลูกค้าใช้ในธุรกิจใหม่เพื่อสร้างสินค้าและบริการที่ตอบสนองต่อ ความต้องการของตลาดนี้เองจึงจะเป็นการร่วมกันสร้างคุณค่าในยุคดิจิทัลที่เป็นแนวทางใหม่ให้กับแบ แรนด์ที่จะนำไปใช้ในการทำธุรกิจต่อไปในอนาคต ตามที่ Ramirez & Garcia-Penalvo (2018) อธิบาย ว่าการสร้างคุณค่าร่วมเป็นนวัตกรรมที่มีเทคโนโลยีมาเกี่ยวข้องแบบเปิดที่บูรณาการความรู้ ข้อมูล และทักษะที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อมของสถาบันที่แตกต่างกัน และส่งเสริมการมีส่วนร่วม ในการสร้างคุณค่าร่วมกันสิ่งที่สอดคล้องกันพบว่าการนำเทคโนโลยีมาช่วยในกระบวนการสร้างคุณค่า ร่วมกันระหว่างลูกค้า และแบรนด์ ถือเป็นการนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ลูกค้ามีส่วนร่วม ในกระบวนการสร้างผลิตภัณฑ์ หรือบริการของแบรนด์ได้มากขึ้นในมุมมองของการสร้างคุณค่าร่วมกัน ด้วยการพัฒนาของเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น AI ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) และการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) เพื่อช่วยในการปรับปรุงการให้บริการหรือการผลิตที่ มีความเหมาะสมกับความต้องการของลูกค้าส่งผลให้เทคโนโลยีเหล่านี้เครื่องมือที่ช่วยให้ลูกค้าสามารถ เข้าร่วมในกระบวนการสร้างสินค้าหรือบริการได้ การเป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบ การทดสอบ หรือ การตัดสินใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ในปัจจุบันเพราะสิ่งที่สร้างขึ้นมาจะกลายเป็นสิ่งที่คนชั้นจึงต้อง นำมาพัฒนาต่อโดยใช้ความสร้างสรรค์บวกความเชี่ยวชาญ และความถนัดมันต้องบวกกับ ความ Expert ความเชี่ยวชาญความเข้าใจมันถึงจะไปได้ไกลตรงนี้เองเราจึงต้องร่วมมือกับคนอื่นสร้าง สิ่งใหม่จนได้ Hero Content

ด้วยข้อมูลดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้ข้อค้นพบในงานวิจัยชิ้นนี้สามารถลงลึกเข้าถึงเรื่อง ในส่วนของการสร้างคุณค่าร่วมกันของแบรนด์ลูกอมครูเพ็ญศรี ที่มีแนวทางที่สำคัญในเรื่อง ของการสร้างคุณค่าร่วมกันที่วิเคราะห์ออกมาได้อย่างน่าสนใจที่เป็นบริบทของทฤษฎีและแนวคิด ในการสร้างคุณค่าร่วมกัน ซึ่งมีความใกล้เคียงกับข้อสรุปในงานวิจัยของ Rindfleisch and O'Hern (2009) ที่ได้สร้างโมเดลที่สอดคล้องกับสิ่งที่พบในงานวิจัยครั้งนี้มีตำแหน่งของเนื้อหาผ่าน ความร่วมมือของลูกค้าเป็นการร่วมมือของลูกค้า และแบรนด์ ซึ่งเน้นย้ำถึงธรรมชาติของการโต้ตอบ และการมีส่วนร่วมของกระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าร่วมกัน จากแบรนด์ และลูกค้า จะมีบทบาท อย่างแข็งแกร่งในการสร้างมูลค่าผ่านนวัตกรรมและการทำงานร่วมกันส่งผลให้สร้างผลประโยชน์ จากการสร้างคุณค่าร่วมกันของลูกค้าจนสร้างแบรนด์ลูกอมครูเพ็ญศรีได้จากการออกแบบร่วมกัน (Co-designing) การทำงานร่วมกัน (Co-Collaborating) การแก้ไขข้อผิดพลาด (Co-Tinkering)การ นำเสนอ (Co-Submitting) ซึ่งตรงกับที่ Ramaswamy & Ozcan (2018) กล่าวว่าการสร้างคุณค่า ร่วมกันนั้น คือ กลยุทธ์ทางธุรกิจที่มุ่งเน้นไปที่ ประสิทธิภาพของลูกค้าและความสัมพันธ์ เชิงโต้ตอบ รวมไปถึงการสร้างร่วมอนุญาตและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของลูกค้ามากขึ้นเพื่อสร้าง

ประสบการณ์ที่มีคุณค่า รวมไปถึงการออกแบบ (Design) คือ ‘การสร้างสรรค์’ ซึ่งอาจหมายความว่า ทั้ง ‘การวางแผน’ ‘การต่อยอด’ ‘การพัฒนา’ ไปจนถึงอะไรอีกมากมาย ซึ่งการจะนิยามคำนี้ให้อยู่ภายใต้คำจำกัดความที่สั้นกระชับและเข้าใจง่าย อาจไม่ใช่อะไรที่ง่ายอย่างที่มันควรจะเป็น การร่วมกันออกแบบมันจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญและน่าสนใจในการสร้างกลยุทธ์ของการทำธุรกิจ

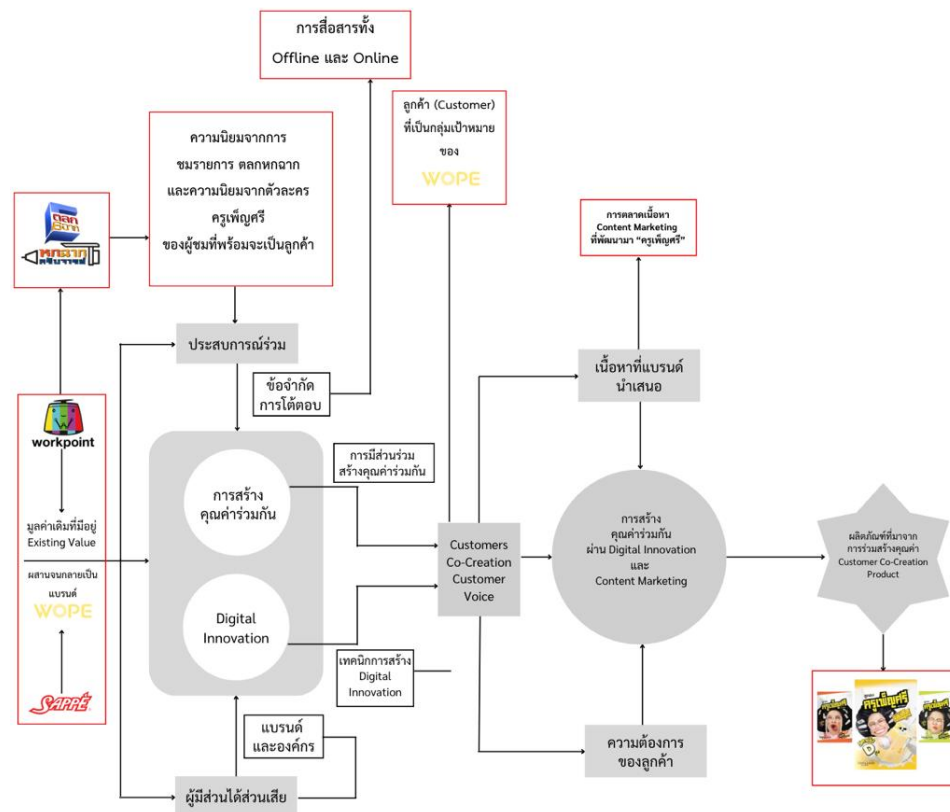
2. องค์ประกอบของการสร้างคุณค่าร่วมกันภายใต้แนวคิด Customer Co-Creation

ในการวิจัยครั้งนี้สามารถวิเคราะห์ห่อออกมาเป็นข้อสรุปขององค์ประกอบของการสร้างคุณค่าร่วมกันแบบนั้นองค์ประกอบการสร้างคุณค่าร่วมองค์ประกอบสำคัญของการสร้างคุณค่าร่วมกันโดยขอเริ่มจากองค์ประกอบด้านข้อมูลว่าคือสิ่งที่สำคัญที่เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างคุณค่าร่วมกัน เพราะข้อมูลถือเป็นส่วนผสมของการสร้างที่สำคัญ ด้วยชุดข้อมูล (Data) ตรงกับที่ Prahalad และ Ramaswamy (2004) ได้เขียนอธิบายองค์ประกอบพื้นฐานสี่ประการของการสร้างคุณค่าร่วมกัน เพื่อให้ได้มาเพื่อข้อมูล ได้แก่ การสนทนา การได้มา การประเมินความเสี่ยง และความโปร่งใสเพราะสิ่งที่เกิดขึ้นภายใต้การสร้างคุณค่าร่วมกันมีความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล และการสร้างคุณค่าร่วมกันโดยมีลูกค้าและแบรนด์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญนั้นการใช้ข้อมูลในการเข้าใจลึกซึ้งถึงความต้องการของลูกค้า การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวโน้มและแนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้นนั้นจากการศึกษาพบว่า Tsai (2015) ในบทความวิชาการเรื่องกระบวนการสร้างมูลค่าร่วมกัน และประโยชน์ของการสร้างมูลค่าร่วมกันในกรณี “Zibo Barbecue” อิงตามทฤษฎีการสร้างมูลค่าร่วมกัน กล่าวว่าการพัฒนาคุณค่าของภาพลักษณ์นั้นมักเน้นที่ข้อมูล โดยเน้นที่กลยุทธ์เนื้อหา กลยุทธ์การแสดงออก และกลยุทธ์ช่องทางตามการวิจัยกลุ่มเป้าหมายข้อมูลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจกลไกพลวัตของการสื่อสาร ในขณะที่ละเลยความร่วมมือหลายฝ่ายและการสร้างมูลค่าร่วมกันในกระบวนการนี้ ในขณะเดียวกัน ด้วยการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อใหม่ เช่น วิดีโอสั้นและโซเชียลมีเดียก็กลายเป็นช่องทางสำคัญสำหรับการสื่อสาร มีแนวคิดที่ตรงกับข้อค้นพบนั้น ในการสร้างคุณค่าร่วมกันนั้นเกิดขึ้นเมื่อแบรนด์และลูกค้ามีการมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการ ซึ่งลูกค้ามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือการตอบสนองต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เริ่มต้นจากการหา insight และนำ insight นั้นมาสร้างเป็นกลยุทธ์การสื่อสาร และกลวิธีทั้งหลายที่จะสื่อสารกับผู้บริโภค นอกจากนี้ insight นั้นยังทำให้ Creative หรือ คนคิดงานต่อว่ามันมีเหตุผลเบื้องหลังอะไรที่ทำให้ต้องสื่อสารแบบนี้ และเป็นตัวที่จะนำไปสู่แรงบันดาลใจทางความคิดที่ครีเอทีฟได้นั่นก็คือ “Big Idea” ก็คือการทำความเข้าใจการสร้างคุณค่าร่วมกันผ่าน Big Idea นั่นคือการรู้ว่าคุณกำลังจะไปที่ไหนจะช่วยให้คุณไปถึงจุดนั้นได้ Backward Design คือการมองย้อนกลับมาที่จุดเริ่มต้นนั่นก็คือข้อมูล เพราะ Big Idea มานั้นต้องอาศัยส่วนประกอบ 2 อย่างผสมกันนั่นคือ ข้อมูล (Data & Insight) กับ ความคิดสร้างสรรค์ (Creative) จากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่ทำงานเกี่ยวข้องกับด้านความคิดสร้างสรรค์มานานกว่า 15 ปีนั้นจึงมีความคิดเห็นตรงกับแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นว่าการรวมแนวความคิดในกระบวนการสร้างคุณค่าร่วมกันแบบ Customer Co-Creation นั้นเป็นการผสมผสานระหว่างข้อมูล และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างสินค้าหรือบริการใหม่ที่มีคุณค่า และเป็นเอกลักษณ์กระบวนการดังกล่าวนี้เป็นการใช้ข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจลึกซึ้งตั้งแต่ภาพรวมตลาดรวมอุปสรรคและอนาคตของตลาด คู่แข่งในตลาด กลุ่มเป้าหมาย ลูกค้าที่แท้จริง

Kotler & Keller (2021) ได้อธิบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม ผู้บริโภคในยุคปัจจุบันบนโลกออนไลน์ที่ได้รับข้อมูลจากแหล่งข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตที่เป็นเทคโนโลยีอย่างแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียโดยตรง เนื่องจากเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจไปอย่างมาก จึงเพิ่มโอกาสในการสร้างสรรค์ร่วมกันด้วยชุมชนเสมือนเป็นองค์ประกอบสำคัญของกลยุทธ์การสร้างร่วมกันของบริษัทหลายแห่งทำให้เห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลเหล่านี้ช่วยเพิ่มความโปร่งใสและสร้างความเชื่อถือในการมีส่วนร่วมของลูกค้าในกระบวนการสร้างคุณค่าร่วมกัน

Sonhom (2021) กล่าวว่า เนื้อหาที่สามารถสื่อถึงแบรนด์หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับแบรนด์อย่างสินค้า และ บริการ การสร้างความเข้าใจและความโปร่งใสเกี่ยวกับความสามารถและข้อจำกัดของการร่วมมือเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยลดความผิดพลาดผ่านการสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการสร้างการสร้างความเชื่อใจได้เชิงบวกต่อการร่วมมือกันสร้างคุณค่าร่วมกัน การสร้างประสบการณ์ร่วมที่น่าพอใจเพื่อสินค้าและการให้บริการที่เกิดขึ้นมาใหม่ภายใต้การสร้างคุณค่าร่วมกันนั้นเกิดจากการรับฟัง และ แก้ไขปัญหาของลูกค้าอย่างมีความน่าเชื่อถือและโปร่งใสนั่นเอง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นคุณประโยชน์ที่ได้จากการสร้างคุณค่าร่วมกัน Reynolds (2023) จากบทความ How do you co-create with customers in digital transformation กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของลูกค้าในกระบวนการสร้างคุณค่าร่วมกันนั้นจะช่วยให้แบรนด์สร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์กับพวกเขาได้ รวมไปถึงการใช้ประโยชน์จากข้อมูลเชิงลึก และมุมมองที่หลากหลายของลูกค้าทำให้แบรนด์สามารถร่วมกันสร้างแนวทางที่เหมาะสมกับบริบท และความชอบเฉพาะของลูกค้าได้ ดังนั้นการสร้างร่วมกันยังถือเป็นตัวช่วยให้แบรนด์ทดสอบและตรวจสอบความคิดที่มีความสอดคล้องกับต้นแบบ ความริเริ่มที่มาจากลูกค้า รวมไปถึงรับคำติชมและข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงในท้ายที่สุดจนสามารถนำประโยชน์ดังกล่าวมาสร้างเป็นผลผลิต หรือ บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง

อย่างไรก็ตามสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นในข้อค้นพบจากงานวิจัยครั้งนี้ในส่วนขององค์ประกอบที่สำคัญ และเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการร่วมมือกันสร้างคุณค่าร่วมกันก็คือ การจัดการในส่วนของคุณข้อมูลลูกค้า (Customer Data Management) ที่เป็นการจัดการข้อมูลลูกค้าอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลนั้นมาใช้ในการตัดสินใจและการวางแผนการตลาดในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการวัดและการประเมินผลเพราะการวัดผลและประเมินประสิทธิภาพของการสร้างคุณค่าร่วมกันระหว่างลูกค้าและแบรนด์นั้นถือเป็นกระบวนการที่ทำให้ขึ้นจนสามารถปรับปรุง และ พัฒนากิจกรรมต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะการวัดและประเมินผลช่วยให้แบรนด์สามารถติดตามและประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมที่เป็นการสร้างคุณค่าร่วมกันว่ากิจกรรมดังกล่าวส่งผลต่อความพึงพอใจและความพึงพอใจของลูกค้าอย่างไรรวมถึงสามารถนำมพัฒนาการสร้างคุณค่าร่วมกันในอนาคตได้จากภาพรวมการอภิปรายผลข้างต้นนั้นสามารถสร้างออกมาเป็นโครงสร้างดังนี้



ภาพที่ 3 แบบจำลองโครงสร้างการอธิบายผลการสร้างคุณค่าร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ถือเป็นการบันทึกแนวทางขององค์ความรู้ที่อยู่ภายใต้การสร้างคุณค่าร่วมกันนั้นสามารถสร้างแนวทางที่นำไปใช้ได้จริงซึ่งมีองค์ประกอบที่เกิดขึ้น และได้บันทึกเอาไว้ซึ่งแบรนด์ที่ทำธุรกิจใกล้เคียงกับกรณีศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสินค้าภายใต้แนวทาง “Eatertainment” ได้
2. จากการศึกษายังพบแนวทางสำคัญในการสร้างคุณค่าร่วมกันระหว่างแบรนด์ และลูกค้าภายใต้การชุดข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มได้ซึ่งแนวทางที่สามารถประเมินความเสี่ยงได้รวมไปถึงความโปร่งใสในการทำธุรกิจอีกทั้งยังส่งเสริมการสร้างสินค้าภายใต้การสร้างคุณค่าร่วมจนประสบความสำเร็จ
3. แนวทางด้านความคิดสร้างสรรค์ที่ดึงเอาความนิยมของตัวละครหรือศิลปินคืออีกชุดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้กับการสร้างสินค้าภายใต้การสร้างคุณค่าร่วมกันในยุคดิจิทัล ดังนั้นหาว่าแบรนด์สินค้าที่กำลังทำธุรกิจภายใต้อุตสาหกรรมบันเทิงนั้นยังสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาในครั้งนี้ยังเป็นการศึกษาที่ยังไม่ลงลึกถึงเรื่องการนำเอาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยในการสร้างประสบการณ์ร่วมในการสร้างคุณค่าร่วมกันซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไปสามารถ

วิจัยเชิงทดลองในการสร้างเทคโนโลยีเพื่อสื่อสารการตลาดดิจิทัลผ่านการสร้างคุณค่าร่วมกันในอนาคตได้ หรือจะเป็นการศึกษาการใช้ระบบเทคโนโลยีที่เป็นระบบอัตโนมัติในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า

2. จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะมุ่งเน้นที่การศึกษาในส่วนของผู้ผลิตทั้งในส่วนของผู้บริหาร และพนักงานที่เป็นหัวหน้าสายงานในการผลิตซึ่งเป็นผู้ผลิต ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปนั้นสามารถเก็บข้อมูลและทำวิจัยในส่วนของลูกค้าที่เป็นทั้งผู้ร่วมสร้างคุณค่าร่วมกันและเป็นกลุ่มเป้าหมายของแบรนด์

3. จากการศึกษาวิจัยที่เกิดขึ้นนั้นยังสามารถทำงานวิจัย และศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสร้างคุณค่าร่วมกันนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยผ่านงานวิจัยเชิงปริมาณจนสร้างเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นลูกค้าอย่างชัดเจนจนสามารถนำข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้มาพัฒนารูปแบบการพัฒนาแบรนด์ต่อไปในธุรกิจยุคดิจิทัล

4. สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบวิจัยภายใต้การศึกษาการสร้างคุณค่าร่วมกันผ่านเรื่องราวของความสำเร็จ และความล้มเหลวในหลาย ๆ สถานการณ์ และในหลาย ๆ แบรินด์ที่มีการทำการสร้างคุณค่าร่วมกันมาแล้วทั้งในและต่างประเทศเพื่อเปรียบเทียบหาองค์ประกอบอื่นเพิ่มเติม

5. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาวิจัยที่มุ่งเน้นเนื้อหาในการการสำรวจวิธีการวัดและการประเมินผล ในการสร้างคุณค่าร่วมกัน ซึ่งอาจการพัฒนาเครื่องมือทางสถิติหรือการสำรวจเพื่อวัดผล และประเมินความสำเร็จของการสร้างคุณค่าร่วมกันแบบไม่จำกัดในกาหมวดหมู่แค่ในเชิงธุรกิจ

References

- Dechari, P. (2022). **STRATEGY C.K. Prahalad**. Retrieved from <https://pasuonline.com/2022/03/17/c-k-prahalad>.
- Kotler, P. & Keller, K. L. (2021). **Marketing management** (16th ed.). Pearson. ISBN: 9781292404813.
- Ketdayuurat, C. (2019). **kānsāng khu Na khārawa makan læ konlayut kānbōrihān khwāmsamphan bon sū sangkhom ‘ō nālai** [Value Co-Creation and Relationship Management Strategies in Online Social Media]. BU ACADEMIC REVIEW.
- Kiantimetha, P. (2021). **kān prap tua khōng kānphalit khōtsanā nai yuk hæng kān plānplāng thā ngōdi chī than** [The adaptation of advertisting production in the age of digital disruption]. NIDA. repository.nida.ac.th/handle/662723737/5993.
- LadyBee. (2022). **Highlight, news, research, survey**. Thumbsup.in.th. https://www.thumbsup.in.th/trend-2022-ready-set-go#google_vignette

- O'Hern, M. S. and Rindfleisch, A. (2009). Customer Co-Creation: A Typology and Research Agenda. **Review of Marketing Research**. 6, 84-106.
- Porter, M. E. & Kramer, M. R. (2011). Creating shared value. **Harvard Business Review**. 89, 62-77.
- Prahalad, C. K. & Ramaswamy, V. (2004). Co-creating unique value with customers. **Strategy & Leadership**. 32(3), 4-9.
- Ramaswamy, V. & Ozcan, K. (2018). What is co-creation? An interactional creation framework and its implications for value creation. **Journal of Business Research**. 84, 196-205. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.11.027>
- Ramaswamy, V. & Ozcan, K. (2018). What is co-creation? An interactional creation framework and its implications for value creation. **Journal of Business Research**. 84, 196-205. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.11.027>
- Ramirez, M. S. & Garcia-Penalvo, F. J. (2018). Co-Creation and Open Innovation: Systematic Literature Review. **Comunicar**. 54, 9-18.
- Reynolds, D. (2023). **How do you co-create with customers in digital transformation**. Benefits of co-creation. LinkedIn. <https://www.linkedin.com/advice/0/how-do-you-co-create-customers-digital>
- Rosengren, S. & Micael, D. (2015). Exploring Advertising Equity: How a Brand's Past Advertising May Affect Consumer Willingness to Approach Its Future Ads. **Journal of Advertising**. 44 (1), 1-13.
- Sonhom, N. (2021). **kāntalāt phān sū sangkhom 'ō̄ nālai khwām thansamai khwāmploṭphai læ khwām nā chuāthū læ ræng chūngchāi nai kān 'asi nakhā 'ō̄ nālai lūan song phon tō 'ākān tatsin chāi 'asūaphā phān rānkha bon 'in sata kǎe rom khōng phubōṛiphok nai Krung Thēp...** [Social media marketing, trendiness, safety and trust, and online shopping motivation affecting the purchase decision on clothes via Instagram store of consumers in Bangkok]. DSpace. Bangkok University.
- Tsai, C.-F. (2015). Collaborative Value Creation in City Image Communication from a New Media Perspective: A Case Study of "Zibo Barbecue". The Relationships among Destination Image, Perceived Quality, Emotional Place Attachment, Tourist Satisfaction, and Post-Visiting Behavior Intentions. **Marketing Review**, 12, 455-479.
- Vargo, S. L. & Lusch, R. F. (2017). 'Service-dominant logic for 2025.' **International Journal of Research in Marketing**. 34(1), 46-67.

การพัฒนาแบบบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน: การออกแบบ การทดลองใช้ และการประเมินผล

THE DEVELOPMENT OF ACADEMIC SERVICE MODEL IN COOKING FOR STUDENTS WITH HEARING IMPAIRMENT: DESIGN, IMPLEMENTATION, AND EVALUATION

สุรเกียรติ์ ทาดาวัตตนาวิทย์¹ สรัญญา รัตนกรทรัพย์² และภัทศา ภารัตนวงศ์³
Surakiat Tadawattanawit¹, Saranya Rattanakornsap, and Patsa Parattanawong³

^{1,2,3} คณะการจัดการบริการ วิทยาลัยดุสิตธานี
^{1,2,3} Faculty of Service Management, Dusit Thani College
E-mail: suakiat.ta@dtc.ac.th

Received: February 6, 2025
Revised: May 1, 2025
Accepted: May 6, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน และศึกษาผลการใช้รูปแบบบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารที่ออกแบบขึ้นในกลุ่มนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน ประกอบด้วย 1) เพื่อเปรียบเทียบระดับทักษะการประกอบอาหารของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินระหว่างก่อนและหลังการใช้รูปแบบบริการวิชาการที่ออกแบบขึ้น และ 2) เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินที่มีต่อการใช้รูปแบบบริการวิชาการที่ออกแบบขึ้น กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินจำนวน 43 คน อายุระหว่าง 13-17 ปี จากโรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการวิเคราะห์สถิติทดสอบที่

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาแบบบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารประกอบด้วยกิจกรรมการสอนทำอาหาร 2 ครั้ง ได้แก่ การสอนทำสปาเก็ตตี้เส้นสดและคาโบนาร่า และการทำสลัดโรล ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาสำคัญ เช่น การเลือกวัตถุดิบ การเตรียมอาหาร และการจัดเก็บอาหารอย่างปลอดภัย 2) ผลการใช้รูปแบบมีรายละเอียดดังนี้ 2.1) ผลการเปรียบเทียบทักษะการประกอบอาหารของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน พบว่า นักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินมีระดับทักษะการประกอบอาหารหลังการรับบริการสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งภาพรวมและรายด้าน 2.2) ผลการสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่าผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) โดยด้านการนำความรู้ไปใช้ มีค่า

มากที่สุด รองลงมาคือด้านผู้ให้บริการวิชาการ และด้านสถานที่และระยะเวลา ตามลำดับ การวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการออกแบบหลักสูตรการสอนศิลปะการประกอบอาหารสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน เพื่อเสริมสร้างทักษะอาชีพและความเสมอภาคในสังคม

คำสำคัญ

รูปแบบการสอนศิลปะการประกอบอาหาร นักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน การบริการวิชาการ

ABSTRACT

This study aimed to develop an academic service model in culinary arts for students with hearing impairments and to investigate the outcomes of applying the designed model. The study specifically aimed 1) to compare the culinary skill levels of students with hearing impairments before and after the implementation of the designed academic service model, and 2) to evaluate the satisfaction of students with hearing impairments toward the use of the designed academic service model. The sample consisted of 43 students with hearing impairments, aged between 13 and 17 years, from schools under the Office of the Special Education Administration, and 3 stakeholders involved in learning management (teachers and school administrators). The research instruments consisted of questionnaires and interview guides. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as t-test statistical analysis.

The findings revealed that 1) the developed academic service model in culinary arts consisted of two cooking instruction activities: teaching fresh-made spaghetti with carbonara and preparing salad rolls, covering key content such as ingredient selection, food preparation, and safe food storage. Moreover, 2) the outcomes of implementing the model were as follows: 2.1) The comparison of cooking skills of students with hearing impairments revealed that their post-service cooking skill levels increased significantly at the 0.01 level, both overall and across individual aspects and 2.2) The satisfaction survey of participating students indicated that overall satisfaction was at the highest level ($\bar{x} = 4.53$), with the application of knowledge dimension rated highest, followed by the academic service providers dimension, and the facilities and time allocation dimension, respectively. This research could be utilized to design culinary arts teaching curricula for students with hearing impairments in order to enhance vocational skills and promote social equity.

Keywords

Culinary Arts Teaching Model, Students with Hearing Impairments, Academic Services

ความสำคัญของปัญหา

การบริการวิชาการแก่สังคมเป็นพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องผสมผสานเข้ากับการผลิตบัณฑิต การวิจัย และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการศึกษา พ.ศ. 2561 ซึ่งเน้นย้ำว่าการบริการวิชาการต้องตอบสนองความต้องการเชิงพื้นที่และพัฒนาทักษะอาชีพ โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มผู้พิการที่มักถูกกีดกันจากโอกาสทางการศึกษาและการทำงาน (Ministry of Education, 2018) ในบริบทของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน การออกแบบการสอนต้องคำนึงถึงข้อจำกัดด้านการรับรู้เสียงและความจำเป็นในการใช้สื่อทัศนสัมผัส เช่น ภาษามือหรือวีดิทัศน์ ซึ่งงานวิจัยของ Santawamatree (2022) ชี้ว่าวิธีการแบบ Video Modeling ร่วมกับ Video Feedback ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ทักษะเชิงปฏิบัติได้ถึงร้อยละ 40

โรงเรียนเศรษฐเสถียรฯ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นโรงเรียนในโครงการพระราชดำริที่มีบทบาทสำคัญในด้านการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน โรงเรียนแห่งนี้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2494 และได้รับการพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์เมื่อปี พ.ศ. 2545 เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสร้างโอกาสให้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ด้วยปรัชญา “พัฒนานคนเพื่อเป็นคนของสังคม” และวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล โรงเรียนจึงเป็นต้นแบบของการจัดการศึกษาแบบองค์รวม (Holistic Education) ที่บูรณาการทักษะอาชีพ เช่น ศิลปะการประกอบอาหาร เข้ากับการพัฒนาด้านอารมณ์และสังคม ภายใต้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาชั้นนำอย่างวิทยาลัยดุสิตธานี ซึ่งสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและมีคุณค่า งานวิจัยนี้ดำเนินการภายใต้กรอบพระบรมราชูปถัมภ์ โดยมุ่งเน้นการออกแบบการบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารที่เหมาะสมกับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน เพื่อเป็นการสนองพระราชดำริในการพัฒนามนุษย์อย่างรอบด้านและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

ความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยดุสิตธานีและโรงเรียนเศรษฐเสถียรฯ ภายใต้กรอบ MOU ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 สะท้อนแนวโน้มการบูรณาการงานบริการวิชาการเข้ากับการวิจัย โดยโครงการระยะแรกมุ่งเน้นการสอนทำอาหารไทยพื้นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะอาชีพให้แก่เรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเชิงปฏิบัติพบว่า นักเรียนกว่าร้อยละ 60 ยังคงประสบปัญหาสำคัญในการทำอาหารที่ละเอียดซับซ้อน การทำอาหาร หากขาดผู้ช่วยแปลภาษามือแบบตัวต่อตัว ซึ่งข้อจำกัดดังกล่าวไม่เพียงแต่บ่งชี้ถึงช่องว่างในการออกแบบการเรียนการสอนสำหรับกลุ่มนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงความท้าทายในบริบทที่กว้างขึ้น เช่น การเตรียมความพร้อมของแรงงานผู้พิการในตลาดแรงงานโลก โดยรายงานของ World Economic Forum (2020) ที่ชี้ว่า แรงงานผู้พิการต้องเผชิญความเสี่ยงจากการถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติสูง

กว่าถึง 3 เท่า หากขาดทักษะเฉพาะทาง เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โครงการนี้จึงออกแบบ รูปแบบ การสอนศิลปการประกอบอาหารแบบสองภาษา (Bilingual Culinary Pedagogy) โดยผสมผสาน 3 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย 1) สื่อวีดิทัศน์เชิงโต้ตอบ ที่แสดงทั้งภาษามือและคำบรรยายภาพ 2) ระบบ Feedback แบบทันที ผ่านแอปพลิเคชันที่วิเคราะห์การปฏิบัติงาน 3) โมดูลฝึกอาชีพระยะ สั้น ร่วมกับร้านอาหารพันธมิตร โครงการนี้ไม่เพียงตอบโจทย์ความเสมอภาคทางการศึกษา แต่ยัง สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG4 และ SDG8) ในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ ทุกคนมีส่วนร่วม (Inclusive Education) และส่งเสริมศักยภาพมนุษย์อย่างรอบด้าน (Maneerat, Vinitasatikul & Gowithayakorn, 2023)

บทความวิจัยนี้ จึงนำเสนอผลการออกแบบการบริการวิชาการด้านการประกอบอาหาร สำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ ผ่านการทดลองใช้และประเมินผล ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มี ความเหมาะสมและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง โครงการนี้ไม่เพียงแต่จะช่วย เสริมสร้างทักษะอาชีพให้กับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างโอกาส และความเสมอภาคในสังคม ตลอดจนส่งเสริมคุณค่าของการศึกษาภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ที่มุ่งเน้น การพัฒนามนุษย์อย่างรอบด้าน

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบการบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินควรมีองค์ประกอบสำคัญอะไรบ้าง และควรนำไปใช้อย่างไร เพื่อให้เหมาะสมกับ คุณลักษณะเฉพาะของผู้เรียน และสามารถส่งเสริมทักษะการประกอบอาหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผลของการจัดกิจกรรมบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารส่งผลต่อทักษะ การประกอบอาหารและระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารที่ออกแบบขึ้น ในกลุ่มนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน ดังนี้
 - 2.1 เพื่อเปรียบเทียบระดับทักษะการประกอบอาหารของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินระหว่างก่อนและหลังการใช้รูปแบบการบริการวิชาการที่ออกแบบขึ้น
 - 2.2 เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินที่มีต่อการใช้รูปแบบการบริการวิชาการที่ออกแบบขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่มุ่งเน้นการออกแบบและพัฒนา รูปแบบการบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน โดยมีกระบวนการดำเนินงานแบ่งออกเป็นขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอนตามแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ของ UNESCO (Office of the Education Council, 2017) ได้แก่ การวิเคราะห์ความต้องการ การออกแบบและวางแผน การทดลองใช้ และการประเมินผล รายละเอียดของการดำเนินงานมีดังนี้

1. การวิเคราะห์ความต้องการ

เพื่อให้การออกแบบการบริการวิชาการตอบสนองความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคล ของกลุ่มนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน คณะวิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน จำนวน 30 คน อายุระหว่าง 13-17 ปี จากโรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน

การวิเคราะห์ความต้องการ

คณะวิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะการประกอบอาหารที่นักเรียนต้องการ พัฒนา โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก

1. การเลือกและการวางแผนด้านอาหาร (Food Selection and Planning) เช่น การวางแผนงบประมาณ การเลือกวัตถุดิบ และการอ่านฉลากอาหาร
2. การเตรียมอาหาร (Food Preparation) เช่น การใช้อุปกรณ์ การจัดสัดส่วน อาหาร และเทคนิคการปรุงอาหาร
3. ความปลอดภัยและการจัดเก็บอาหาร (Food Safety and Storage) เช่น การจัดเก็บวัตถุดิบ การทำความสะอาด และการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย

2. การออกแบบและวางแผน

จากผลการวิเคราะห์ความต้องการ คณะวิจัยได้ออกแบบการบริการวิชาการด้านการ ประกอบอาหาร โดยคำนึงถึงคุณลักษณะเฉพาะของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน เช่น การใช้ ภาษามือ สื่อภาพประกอบ และการฝึกปฏิบัติจริง แผนการบริการวิชาการแบ่งออกเป็น 2 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 การสอนทำสปาเก็ตตี้เส้นสดและคาโบนาร่า

เนื้อหาสาระ

1. การผัดและการทอด: หลักการและเทคนิคที่ถูกต้อง
2. สัดส่วนอาหาร: การเลือกวัตถุดิบที่เหมาะสม
3. การทำสปาเก็ตตี้เส้นสด: ขั้นตอนการเตรียมและปรุงรสชาติ
4. การทำคาโบนาร่า: ขั้นตอนการผัดและการปรุงรส

ระยะเวลา: 3 ชั่วโมง

สถานที่: โรงเรียนเศรษฐเสถียรฯ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ครั้งที่ 2 การทำสลัดโรล

เนื้อหาสาระ

5. การเลือกซื้อและการจัดเก็บผักผลไม้

6. การเลือกซื้อและการจัดเก็บเนื้อสัตว์
7. การทำสลัดโรล: ขั้นตอนการเตรียมและจัดเสิร์ฟ

ระยะเวลา: 3 ชั่วโมง

สถานที่: โรงเรียนเศรษฐเสถียรฯ ในพระบรมราชูปถัมภ์

การปรับสื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้ได้รับการออกแบบให้เหมาะสมกับกลุ่มนักเรียน เช่น การใช้ภาพประกอบ แผนผังกระบวนการ และวิดีโอสาธิต นอกจากนี้ยังมีผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินคอยช่วยแปลและแนะนำตลอดกิจกรรม

3. การทดลองใช้

การทดลองใช้การบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารดำเนินการในสถานศึกษาจริง โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย นักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน จำนวน 30 คน (เพศชาย 8 คน และเพศหญิง 22 คน) กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6)

กระบวนการจัดกิจกรรม

1. การแนะนำเนื้อหา: ผู้สอนอธิบายเนื้อหาสาระและขั้นตอนการทำอาหารอย่างละเอียด

2. การฝึกปฏิบัติ: นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงภายใต้การดูแลของผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญ

3. การสรุปและประเมินผล: นักเรียนสะท้อนความคิดเห็นและตอบคำถามเพิ่มเติม

4. การประเมินผล

การประเมินผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก

4.1 การประเมินทักษะการประกอบอาหาร

ใช้แบบสอบถามเพื่อวัดระดับการรับรู้ความสามารถด้านทักษะการประกอบอาหารของนักเรียน ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ Paired Samples t-test

4.2 การประเมินความพึงพอใจ

ใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการวิชาการใน 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านกระบวนการหรือขั้นตอนการให้บริการ
2. ด้านผู้ให้บริการวิชาการ
3. ด้านสถานที่และระยะเวลา
4. ด้านการนำความรู้ไปใช้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้เครื่องมือ 3 ประเภท ได้แก่ (1) แบบสอบถามความต้องการบริการวิชาการด้านอาหาร (2) แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการวิชาการ และ (3) แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริการวิชาการสำหรับโรงเรียนผู้บกพร่องทางการได้ยิน

1. แบบสอบถามความต้องการบริการวิชาการด้านอาหาร ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป พฤติกรรมการประกอบอาหาร และความต้องการบริการวิชาการ โดยดัดแปลงจาก Kennedy, Kichler, Seabrook, Matthews & Dworatzek (2019) ครอบคลุม 3 ด้าน ในรูปแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 32 ข้อ ได้แก่ 1) การเลือกและการวางแผนอาหาร จำนวน 9 ข้อ เช่น การวางแผนงบประมาณ การเลือกวัตถุดิบ และการอ่านฉลากอาหาร 2) การเตรียมอาหาร จำนวน 15 ข้อ เช่น ทักษะการใช้มีด การเตรียมวัตถุดิบ และการประกอบอาหาร และ 3) ความปลอดภัยและการจัดเก็บอาหาร จำนวน 8 ข้อ เช่น การล้างมือก่อนปรุงอาหาร การจัดเก็บวัตถุดิบ และการปรุงอาหารให้สุก

การวัดระดับใช้สเกล 5 ระดับ (5 = มากที่สุด, 1 = น้อยที่สุด) และแปลความหมายตามช่วงคะแนนเฉลี่ย ตามช่วงคะแนนดังนี้ 4.51-5.00 = มากที่สุด, 3.51-4.50 = มาก, 2.51-3.50 = ปานกลาง, 1.51-2.50 = น้อย, 1.00-1.50 = น้อยที่สุด (Srisa-ard, 2010)

2. แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการ วัด 4 หัวข้อ ในรูปแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 17 ข้อ ได้แก่ (1) กระบวนการให้บริการ จำนวน 4 ข้อ (2) เจ้าหน้าที่ให้บริการ จำนวน 6 ข้อ (3) สิ่งอำนวยความสะดวก จำนวน 3 ข้อ (4) การนำความรู้ไปใช้ จำนวน 4 ข้อ และแปลความหมายตามช่วงคะแนนเฉลี่ย ตามช่วงคะแนนดังนี้ 4.51-5.00 = มากที่สุด, 3.51-4.50 = มาก, 2.51-3.50 = ปานกลาง, 1.51-2.50 = น้อย, 1.00-1.50 = น้อยที่สุด (Srisa-ard, 2010)

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับ โดยการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 3 ปีในด้านหลักสูตร ทักษะวิชาชีพอาหาร และการเรียนรู้ของผู้บกพร่องทางการได้ยิน เป็นผู้ประเมิน ผลค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 (ผ่านเกณฑ์ >0.5) และการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น โดยทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน และวิเคราะห์ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความต้องการบริการวิชาการอยู่ระหว่าง 0.931-0.944 และแบบสอบถามความพึงพอใจอยู่ระหว่าง 0.824-0.906 (ผ่านเกณฑ์ >0.7) เครื่องมือทั้งสองชุดผ่านเกณฑ์การตรวจสอบคุณภาพทั้งความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

3. แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ออกแบบเพื่อประเมินมุมมองของบุคลากรด้านบริการวิชาการสำหรับโรงเรียนผู้บกพร่องทางการได้ยิน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนารูปแบบการบริการวิชาการด้านการประกอบอาหาร สำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน คณะวิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนารูปแบบการบริการวิชาการที่เหมาะสม โดยใช้วิธีการดังต่อไปนี้ 1.1) การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินจำนวน 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยครูและผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อสะท้อนมุมมองและความต้องการในการออกแบบการบริการวิชาการที่เหมาะสม และ 1.2) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และร้อยละ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (เพศ อายุ ระดับการศึกษา) และพฤติกรรมการประกอบอาหารในชีวิตประจำวัน รวมถึงการวิเคราะห์ประเภททักษะการประกอบ

อาหารที่นักเรียนต้องการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารที่ออกแบบขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้แบ่งเป็น 2 ประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ 2.1) การเปรียบเทียบระดับทักษะการประกอบอาหาร: คณะวิจัยใช้สถิติ Paired Samples t-test เพื่อเปรียบเทียบระดับทักษะการประกอบอาหารของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในแต่ละด้าน ได้แก่ การเลือกและการวางแผนด้านอาหาร การเตรียมอาหาร และความปลอดภัยและการจัดเก็บอาหาร และ 2.2) การประเมินความพึงพอใจของนักเรียน: คณะวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการหรือขั้นตอนการให้บริการ ด้านผู้ให้บริการวิชาการ ด้านสถานที่และระยะเวลา และด้านการนำความรู้ไปใช้ โดยแปลผลตามช่วงคะแนนเฉลี่ย

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบการบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน

จากการพัฒนารูปแบบการบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน พบว่า

1.1 การออกแบบการบริการวิชาการ

คณะวิจัยได้วางแผนการจัดกิจกรรมด้วยการลงพื้นที่ให้บริการวิชาการจำนวน 2 ครั้ง ณ โรงเรียนเศรษฐเสถียรฯ โดยมีรายละเอียดของแต่ละครั้งดังนี้

ครั้งที่ 1: การสอนทำสปาเก็ตตี้เส้นสดและคาโบนาร่า

กิจกรรมในครั้งนี้นำครอบคลุมเนื้อหาสำคัญ เช่น การผัดและการทอด ซึ่งอธิบายหลักการและเทคนิคที่ถูกต้อง นอกจากนี้ยังมีการสอนเรื่องสัดส่วนอาหาร โดยแนะนำวิธีการเลือกวัตถุดิบที่เหมาะสม สำหรับการทำสปาเก็ตตี้เส้นสด ผู้สอนได้อธิบายขั้นตอนการเตรียมและปรุงรสชาติอย่างละเอียด ในส่วนของการทำคาโบนาร่า ก็มีการสอนขั้นตอนการผัดและการปรุงรสอย่างครบถ้วน

ครั้งที่ 2: การทำสลัดโรล

กิจกรรมในครั้งนี้นำเน้นการเลือกซื้อและการจัดเก็บผักผลไม้และเนื้อสัตว์ ผู้สอนได้แนะนำวิธีการเลือกซื้อวัตถุดิบคุณภาพดี และวิธีการจัดเก็บเพื่อคงความสดใหม่ นอกจากนี้ยังมีการสอนการทำสลัดโรล โดยอธิบายขั้นตอนการเตรียมและจัดเสิร์ฟอย่างเป็นระบบ

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน พบว่ามีข้อเสนอแนะในการออกแบบการบริการวิชาการดังนี้

การจัดการบริการวิชาการควรเริ่มจากการประเมินความสามารถของนักเรียน เพื่อเรียงลำดับการสอนในเรื่องอะไรก่อนและหลังตามความสามารถของนักเรียน จากนั้นจึงนำผลการประเมินไปวางแผนการสอนเพื่อให้นักเรียนประสบความสำเร็จตามรูปแบบที่วางไว้ นอกจากนี้ควรมีการดำเนินการจัดกิจกรรมและประเมินผลอีกครั้งเพื่อปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ระบบสนับสนุนเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญ โดยควรมีผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านเบเกอรี่มาสอน หากเป็นการสอนทำเบเกอรี่ อีกทั้งควรมีล่ามภาษามือเพื่อช่วยในการสื่อสารกับนักเรียน และมีงบประมาณและค่าตอบแทนสำหรับวิทยากรในเรื่องนั้น ๆ สื่อวัสดุอุปกรณ์ควรเป็นสื่อที่มองเห็นเป็นรูปภาพ เช่น ภาพถ่าย/คลิป/วิดีโอ/ยูทูบ นอกจากนี้ใช้สื่อที่เป็นรูปภาพแล้วอาจจะใช้เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่มีความหลากหลาย ทำให้นักเรียนได้รับการเรียนรู้ที่หลากหลายและทันสมัย

ตัวอย่างบทสัมภาษณ์บางส่วนที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมการบริการวิชาการ เช่น “...วิธีการสอนเดิมก็ดีแต่อยากให้ลองเปลี่ยนกระบวนการสอนเป็นแบบโครงงาน มีโครง และมีการสนับสนุน และมีการทำคลิป เข้าใจง่ายและสื่อที่เหมาะสมหลากหลาย...” และ “...ที่จะต้องมาเรียนภาษามือก่อน เพื่อให้ตอนสอนน้อง ๆ จะได้เข้าใจแทนการชี้ เพื่อให้รู้ว่ำน้อง ๆ อยู่ในกลุ่มเดียวกัน พวกเดียวกันจะเข้าใจมากกว่าการชี้ จะทำให้เข้าถึงน้อง ๆ ได้ และถ้าทำภาษามือได้จะทำให้ น้อง ๆ สนใจมากขึ้น รวมทั้งสื่อ เด็ก ๆ จะมองด้วยตา จะเห็นเช่นแผนภาพ บีกุ๊ก หรือคลิป อาหารคาวจะเป็นอาหารว่าง เช่น ค้างคาวเผือก ทาโกะยากิ...”

จากข้อมูลดังกล่าว คณะวิจัยได้นำมาออกแบบการบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

สรุปการวางแผนการสอน ครอบคลุมหัวข้อต่างๆ เช่น การอ่านฉลาก การวางแผนมื้ออาหาร (สัดส่วนสุขภาพ) อาหารสุขภาพ อุปกรณ์ประกอบอาหาร เทคนิคการปรุง (ปิ้งย่าง ต้ม ทอด ฯลฯ) การล้างอุปกรณ์ และความปลอดภัย

แผนการจัดการบริการ (ครั้งที่ 1)

หัวข้อ: การสอนทำสปาเก็ตตี้เส้นสดและคาโบนาร่า

รายละเอียด

เนื้อหาสาระครอบคลุมการผลิตและการทอด ซึ่งอธิบายหลักการและเทคนิคที่ถูกต้อง การสอนเรื่องสัดส่วนอาหารโดยแนะนำวิธีการเลือกวัตถุดิบที่เหมาะสม การสอนทำสปาเก็ตตี้เส้นสด โดยอธิบายขั้นตอนการเตรียมและปรุงรสชาติ และการทำคาโบนาร่าโดยอธิบายขั้นตอนการผลิตและการปรุงรส

ระยะเวลาในการสอน: 3 ชั่วโมง

สถานที่: โรงเรียนเศรษฐเสถียรฯ ในพระบรมราชูปถัมภ์

แผนการจัดการบริการ (ครั้งที่ 2)

หัวข้อ: การทำสลัดโรล

รายละเอียด: เนื้อหาสาระครอบคลุมการเลือกซื้อและการจัดเก็บผักผลไม้ การเลือกซื้อและการจัดเก็บเนื้อสัตว์ และการทำสลัดโรลโดยอธิบายขั้นตอนการเตรียมและจัดเสิร์ฟ

ระยะเวลาในการสอน: 3 ชั่วโมง

สถานที่: โรงเรียนเศรษฐเสถียรฯ ในพระบรมราชูปถัมภ์

2. ผลการจัดกิจกรรมบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารที่ออกขึ้นในกลุ่มนักเรียนที่ บกพร่องทางการได้ยิน สรุปดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบระดับทักษะการประกอบอาหารของนักเรียนที่บกพร่อง ทางการได้ยินระหว่างก่อนและหลังการใช้รูปแบบการบริการวิชาการที่ออกแบบขึ้น

จากการเปรียบเทียบระดับการรับรู้ความสามารถด้านทักษะการประกอบอาหาร
ของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ระดับการรับรู้
ความสามารถด้านทักษะการประกอบอาหารของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินหลังการเข้าร่วม
กิจกรรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทุกด้าน ทั้งด้านการเลือกและการวางแผน
ด้านอาหาร ($t = 3.015$, $p = 0.005$) ด้านการเตรียมอาหาร ($t = 4.400$, $p = 0.000$) และด้านความ
ปลอดภัยและการจัดเก็บอาหาร ($t = 3.611$, $p = 0.001$) โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบระดับการรับรู้ความสามารถด้านทักษะการประกอบอาหารของนักเรียนที่
บกพร่องทางการได้ยิน

องค์ประกอบ	ก่อน $\bar{X}$ (n=43)	SD	หลัง $\bar{X}$ (n=30)	SD	t	Sig
การเลือกและการวางแผนด้านอาหาร	3.82	0.87	4.40	0.63	3.015	0.005**
การเตรียมอาหาร	3.66	0.84	4.44	0.65	4.400	0.000**
ความปลอดภัยและการจัดเก็บอาหาร	3.78	0.92	4.45	0.65	3.611	0.001**
โดยรวม	3.75	0.88	4.43	0.62	4.030	0.000**

หมายเหตุ: ** $p < 0.01$

2.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินที่มีต่อการ ใช้รูปแบบการบริการวิชาการที่ออกแบบขึ้น

จากการสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมบริการวิชาการด้านการ
ประกอบอาหาร พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการบริการวิชาการอยู่ที่ระดับมากที่สุด
($\bar{X} = 4.53$, $SD = 0.57$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดในด้านการนำ
ความรู้ไปใช้ ($\bar{X} = 4.59$, $SD = 0.48$) รองลงมาคือด้านผู้ให้บริการวิชาการ ($\bar{X} = 4.53$, $SD = 0.48$)
และด้านสถานที่รวมถึงระยะเวลา ($\bar{X} = 4.53$, $SD = 0.53$) ซึ่งนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก
ที่สุดเช่นเดียวกัน และด้านกระบวนการหรือขั้นตอนการให้บริการ ($\bar{X} = 4.37$, $SD = 0.51$) สะท้อน

ให้เห็่นว่านักเรียนมีความพึงพอใจอย่างมากต่อการจัดกิจกรรมในทุกแง่มุมที่ได้รับบริการวิชาการ
ด้านการประกอบอาหาร

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจจากการรับบริการวิชาการของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน

ด้าน	$\bar{X}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านกระบวนการหรือขั้นตอนการให้บริการวิชาการ	4.47	0.51	มาก
ด้านผู้ให้บริการวิชาการ	4.53	0.48	มากที่สุด
ด้านสถานที่/ระยะเวลา	4.53	0.53	มากที่สุด
ด้านการนำความรู้ไปใช้	4.59	0.48	มากที่สุด
ความพึงพอใจโดยรวม	4.53	0.57	มากที่สุด

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่าการจัดกิจกรรมบริการวิชาการด้านการประกอบอาหาร
สำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการประกอบอาหาร
ของผู้เข้าร่วม โดยผลลัพธ์ที่ได้สามารถอภิปรายและเชื่อมโยงกับแนวคิดทางทฤษฎีและการศึกษาก่อน
หน้าได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน

ผลการพัฒนารูปแบบการบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารสำหรับนักเรียนที่บกพร่อง
ทางการได้ยิน พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบสำคัญที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นเฉพาะ
บุคคลของกลุ่มเป้าหมาย โดยครอบคลุมเนื้อหาสำคัญ เช่น การเลือกวัตถุดิบ การเตรียมอาหาร และ
การจัดเก็บอาหารอย่างปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ Office of Special Education
Administration (2018) ที่เสนอให้การออกแบบการเรียนรู้สำหรับเด็กที่บกพร่องทางการได้ยินต้อง
คำนึงถึงคุณลักษณะเฉพาะ เช่น การใช้ภาษามือ สื่อภาพประกอบ และการฝึกปฏิบัติจริง
เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ Santawamatree (2022) ที่ใช้วิธี Video Modeling และ Video
Feedback ในการสอนทักษะการประกอบอาหาร พบว่าการใช้สื่อวิดีโอพร้อมคำบรรยายและ
ภาพประกอบในงานวิจัยนี้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ยัง
เพิ่มการใช้แผนผังกระบวนการและสถานการณ์จำลอง ซึ่งช่วยลดปัญหาด้านการสื่อสารและเพิ่มความ
เข้าใจในลำดับขั้นตอนการทำอาหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึง
ความสำเร็จของการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และสามารถนำไปปรับใช้ในการ

พัฒนาหลักสูตรสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและอาชีพได้อย่างยั่งยืน

2. ผลการใช้รูปแบบการบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารที่ออกแบบขึ้นในกลุ่มนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน

2.1 ผลการเปรียบเทียบระดับทักษะการประกอบอาหารของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินระหว่างก่อนและหลังการใช้รูปแบบการบริการวิชาการที่ออกแบบขึ้น

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินมีระดับการรับรู้ความสามารถด้านทักษะการประกอบอาหารเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งภาพรวมและรายด้าน เช่น ด้านการเลือกและการวางแผนด้านอาหาร ด้านการเตรียมอาหาร และด้านความปลอดภัยและการจัดเก็บอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Bernardo, Jomori, Fernandes, Colussi, Condrasky & da Costa Proenca (2018) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมโภชนาการและศิลปะการประกอบอาหารในครัวต่อการพัฒนาทักษะการทำอาหารและรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพของนักศึกษา โดยใช้การทดลองแบบสุ่มที่มีกลุ่มควบคุมและกลุ่มเป้าหมาย พบว่าโปรแกรมอบรมเรื่องโภชนาการและการประกอบอาหารสามารถส่งเสริมความมั่นใจในการทำอาหารและการใช้เทคนิคการทำอาหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผลลัพธ์ดังกล่าวยังสะท้อนถึงความสำเร็จของการออกแบบกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติจริงและการใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับคุณลักษณะเฉพาะของนักเรียน เช่น การใช้ภาพประกอบและแผนผังกระบวนการ ซึ่งช่วยลดปัญหาด้านการสื่อสารและเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้

ในด้านการเลือกและการวางแผนด้านอาหาร พบว่านักเรียนมีความมั่นใจมากขึ้นในเรื่องการวางแผนค่าใช้จ่าย การเลือกวัตถุดิบ และการปรับปรุงสูตรอาหารให้ดีต่อสุขภาพ ส่วนในด้านการเตรียมอาหาร นักเรียนมีความมั่นใจในการใช้อุปกรณ์ การจัดสัดส่วนอาหาร และการจัดการเวลาในการเตรียมอาหาร สุดท้าย ในด้านความปลอดภัยและการจัดเก็บอาหาร นักเรียนมีความมั่นใจในการทำความสะดวก การแยกการจัดเก็บวัตถุดิบ และการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินที่มีต่อการใช้รูปแบบการบริการวิชาการที่ออกแบบขึ้น

ผลการสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมบริการวิชาการพบว่าผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะในด้านการนำความรู้ไปใช้ รองลงมาคือด้านผู้ให้บริการวิชาการ และด้านสถานที่/ระยะเวลาซึ่งนักวิจัยมองว่าความสำเร็จในด้านเหล่านี้สะท้อนถึงการออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคลของกลุ่มนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินอย่างแท้จริง สอดคล้องกับการศึกษาของ Bailey, Drummond & Ward (2019) ที่ระบุว่า การจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมและการปฏิบัติจริงสามารถสร้างความพึงพอใจและความสนใจให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการนำความรู้ไปใช้ นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้และต่อยอดได้จริง เช่น การทำอาหารรับประทานเอง การเลือกวัตถุดิบที่เหมาะสม และการจัดเก็บอาหารอย่างปลอดภัย ด้านผู้ให้บริการวิชาการ นักเรียนพึงพอใจในวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ชัดเจน การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และการตอบข้อสงสัยอย่างตรงจุดและด้านสถานที่และ

ระยะเวลา สถานที่และอุปกรณ์ที่ใช้มีความเหมาะสม รวมถึงระยะเวลาในการสอนที่เพียงพอต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้การจัดกิจกรรมบริการวิชาการในครั้งนี้ได้ออกแบบโดยคำนึงถึงความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคลของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน เช่น การใช้ภาษามือ สื่อภาพประกอบ และการฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินตามที่ Office of Special Education Administration (2018) เสนอไว้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม (Holistic Education) ช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงตนเองกับโลกภายนอกได้อย่างกลมกลืน นอกจากนี้ผลการวิจัยนี้ยังยืนยันถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคล โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน การพัฒนาทักษะการประกอบอาหารไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตประจำวัน แต่ยังเป็นโอกาสในการสร้างอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ World Economic Forum (WEF) (2020) ที่เน้นการพัฒนาทักษะเพื่อการมีงานทำ (Employability Skills) เพื่อให้บุคคลที่มีความต้องการพิเศษสามารถแข่งขันในตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่า การจัดกิจกรรมบริการวิชาการด้านการประกอบอาหารสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการประกอบอาหารของผู้เข้าร่วม โดยผลลัพธ์ที่ได้สามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้และแนวทางสำหรับการวิจัยในอนาคต ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินมีความก้าวหน้าในทักษะการประกอบอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ในทุกด้าน เช่น การเลือกวัตถุดิบ การเตรียมอาหาร และการจัดเก็บอาหารอย่างปลอดภัย จึงควรนำผลวิจัยนี้ไปปรับใช้ในการออกแบบหลักสูตรการสอนศิลปะการประกอบอาหารสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยเน้นการใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม เช่น สื่อภาพประกอบ วิดีโอสาธิตที่มีคำบรรยายภาษามือ และการฝึกปฏิบัติจริง เพื่อเสริมสร้างทักษะอาชีพและความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. การสนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม (Holistic Education) ผลการวิจัยยืนยันว่าการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคล (Individualized Needs) มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ดังนั้น สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม เช่น การบูรณาการทักษะชีวิตและทักษะอาชีพเข้าด้วยกัน เพื่อให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงตนเองกับโลกภายนอกได้อย่างกลมกลืนและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3. การส่งเสริมการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและการสร้างรายได้ ผลการสำรวจความพึงพอใจพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดในด้านการนำความรู้ไปใช้ ($\bar{X} = 4.59$) ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จของการออกแบบกิจกรรมที่เน้นความเป็นประโยชน์ในชีวิตจริง ดังนั้น โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การทำอาหารรับประทานเอง การวางแผนงบประมาณ และการจัดเก็บอาหารอย่างปลอดภัย

นอกจากนี้ ควรมีโครงการขยายผลเพื่อสร้างโอกาสในการสร้างรายได้ เช่น การฝึกอบรมการทำอาหาร เพื่อจำหน่ายหรือประกอบอาชีพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การติดตามผลระยะยาวเพื่อประเมินความคงทนของทักษะ แม้ว่าผลการวิจัยจะแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าของทักษะการประกอบอาหารของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินในระยะสั้น แต่ยังไม่มีความเกี่ยวข้องกับความคงทนของทักษะเหล่านี้ในระยะยาว ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มการติดตามผลหลังการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การประเมินการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการสร้างรายได้ เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการบริการวิชาการอย่างครอบคลุม

2. การขยายกลุ่มเป้าหมายและบริบทการวิจัย การศึกษานี้มุ่งเน้นกลุ่มนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน แต่ยังไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายอื่น เช่น นักเรียนหรือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษในกลุ่มอื่น ๆ (เช่น บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหรือออทิสติก) ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตการวิจัยเพื่อศึกษาความต้องการและบทบาทของการบริการวิชาการในกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายมากขึ้น

3. การพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบเทคโนโลยีช่วยเสริม (Assistive Technology) แม้ว่าการใช้สื่อภาพประกอบและวิดีโอสาธิตจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ แต่การวิจัยในอนาคตควรพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันที่รองรับการฝึกฝนทักษะการทำอาหารโดยตรง หรือการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (Virtual Reality: VR) เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สมจริงและน่าสนใจ

4. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในด้านผู้ให้บริการวิชาการและสถานที่/ระยะเวลา ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการบริหารจัดการการเรียนรู้ ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรมุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเรียนรู้ เช่น บทบาทของผู้สอน คุณภาพของสื่อการเรียนรู้ และระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม เพื่อนำไปปรับปรุงการออกแบบกิจกรรมบริการวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

References

- Bailey, C. J., Drummond, M. J. & Ward, P. R. (2019). Food literacy programmes in secondary schools: A systematic literature review and narrative synthesis of quantitative and qualitative evidence. *Public Health Nutrition*. 22(15), 2891-2913.
- Bernardo, G. L., Jomori, M. M., Fernandes, A. C., Colussi, C. F., Condrasky, M. D. & da Costa Proenca, R. P. (2018). Positive impact of a cooking skills intervention among Brazilian university students: Six months follow-up of a randomized controlled trial. *Appetite*. 130, 247-255.
- Srisa-ard, B. (2010). *kānwichai būāngton* [Basic research]. 8th ed. Bangkok: Suweeriyasan.

- Kennedy, L. G., Kichler, E. J., Seabrook, J. A., Matthews, J. I. & Dworatzek, P. D. (2019). Validity and reliability of a food skills questionnaire. **Journal of nutrition education and behavior**. 51(7), 857-864.
- Maneerat, S., Vinitasatikul, P. & Gowithayakorn, T. (2023). n̄əōthāng k̄ān soēm̄sāng thaksa k̄ānr̄iānr̄ū khōng dek thī mī khwām bokphrōng thāngk̄ān daiyin [Approaches to enhancing learning skills for hearing-impaired children]. **Journal of Education Burapha University**. 34(3), 1-11.
- Ministry of Education. (2018). **prakat̄ mat̄trathan̄ k̄ānsuksā Phō,So, 2561** [Announcement of educational standards B.E. 2561]. Retrieved from. https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/E/235/T_0004.PDF
- Office of Special Education Administration. (2018). **n̄əōthāng k̄ānphatthanā khunnaph̄ap dek phik̄ān samrap phūpokkhōng thīmā rap bōr̄ik̄ān phāinai sūn k̄ānsuksā phiset̄** [Guidelines for developing the quality of disabled children for parents receiving services within special education centers]. Bangkok: Office of Special Education Administration, Office of the Basic Education Commission.
- Office of the Education Council. (2017). **phānkan̄ suksā h̄əng chat̄ Phō,So, 2560 - 2579** [National education plan B.E. 2560 - 2579]. Bangkok: Office of the Education Council."
- Santawamatree, R. (2022). **k̄ānphatthanā thaksa k̄ānprakōp ‘āhān khōng nakr̄iān ‘ō thi sati kō l̄ə nakr̄iān thī bokphrōng thāng satipanyā dōi chai rūpb̄əp k̄ānsōn duāi wī di that sad̄əng tonb̄əp phruttikam l̄ə k̄ānhai khōmūn yō ‘on klap̄ ch̄ak wī di that sad̄əng phruttikam khōng nakr̄iān** [Development of culinary skills for autistic and intellectually disabled students using video modeling and video feedback]. Research report, Faculty of Education, Chulalongkorn University. Retrieved from <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/81970> "
- World Economic Forum (WEF). (2020). **The future of jobs report 2020**. Retrieved from <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020>.

ความต้องการ ผลกระทบ และมาตรการทดแทนจากการยกเลิกขบวนรถไฟ ของการรถไฟแห่งประเทศไทย

NEEDS, IMPACTS, AND COMPENSATION MEASURES FROM TRAIN CANCELLATIONS OF THE STATE RAILWAY OF THAILAND

อรพินท์ บุญสิน¹ ภักระวี แหวนเพชร² และอรรครา ธรรมาธิกุล³
Orapin Bunsin¹ Phakrawee Vanpetch² and Akara Thammathikul³

¹ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

² หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

³ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

¹ Bachelor of Business Administration Program in Human Resource Management, Faculty of
Management Science Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

² Bachelor of Business Administration Program in Business Administration, Faculty of Management
Science, Suan Dusit University

³ Bachelor of Arts Program in Community Development, Faculty of Humanities and Social
Sciences Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

E-mail: orapin_bun@nstru.ac.th

Received:	February 22, 2025
Revised:	October 21, 2025
Accepted:	December 7, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการ และผลกระทบจากการยกเลิกการจัดบริการสาธารณะของการรถไฟแห่งประเทศไทย 2) วิเคราะห์และเปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ให้บริการจากการยกเลิกการจัดบริการสาธารณะ และ 3) วิเคราะห์มาตรการในการจัดบริการสาธารณะอื่นทดแทน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างผู้ให้บริการรถไฟจำนวน 384 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็นด้วยเทคนิค Snowball technic การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชุมกลุ่มย่อยกับกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 7 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารฝ่ายปฏิบัติการเดินรถ จำนวน 3 คน และพนักงานสายปฏิบัติการ ฝ่ายปฏิบัติการเดินรถจำนวน 4 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.75 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ใช้บริการมีความต้องการให้การรถไฟฯ ศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ใช้บริการทุกครั้งก่อนกำหนดนโยบายการยกเลิกขบวนรถ รองลงมาคือ ต้องการให้ การรถไฟฯ ประชาสัมพันธ์การยกเลิกขบวนรถให้กว้างขวางในทุกช่องทาง ต้องการให้การรถไฟฯ ปรับเปลี่ยนเวลาการเดินทางขบวนรถที่มาทดแทนขบวนรถที่ยกเลิก และต้องการให้การรถไฟฯ จัดขบวนรถที่ยกเลิกโดยมีค่าเฉลี่ย 4.05, 3.93, 3.74, และ 3.69 ตามลำดับ ส่วนผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถ พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบระดับปานกลาง ร้อยละ 44.7 ผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้ผู้ให้บริการการรถไฟฯ นานขึ้น ร้อยละ 20.9 รองลงมาคือ เวลาเดินทางไม่ตรงกับความต้องการที่จะเดินทาง ร้อยละ 20.5 กลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ ประชาชนทั่วไป ร้อยละ 47.0 รองลงมาคือ นักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 41.4 ผลกระทบทำให้ผู้ให้บริการเปลี่ยนไปใช้การขนส่งประเภทอื่นในระดับปานกลาง ร้อยละ 41.2 และผลกระทบจากการนำขบวนรถอื่นมาทดแทน ทำให้ไม่สามารถเดินทางได้ตามกำหนดเดิม ร้อยละ 44.9 2) ผู้ใช้บริการในสายการเดินทาง ประเภทขบวนรถ ขบวนรถ และเวลาที่ต่างกัน ได้รับผลกระทบที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบว่าประเภทรถที่ต่างกัน ผู้ใช้บริการได้รับผลกระทบต่างกันมากที่สุด จากการพิจารณาค่า Gamma คือ .483 โดยผู้ให้บริการรถท้องถิ่น ได้รับผลกระทบมากกว่าประเภทรถอื่น ๆ 3) แนวทางหรือมาตรการที่การรถไฟฯ นำมาใช้ พบว่า การจัดขบวนรถอื่นทดแทน การกำหนดเวลาเดินทางใหม่ การจัดเวลาหยุดรับส่งผู้โดยสารที่สถานีรายทางใหม่ สามารถช่วยลดผลกระทบของผู้ใช้บริการได้

คำสำคัญ

ความต้องการ ผลกระทบ มาตรการทดแทน ผู้ใช้บริการรถไฟ

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the needs and impacts from the cancellation of public services by the State Railway of Thailand, 2) analyze and compare the impacts on service users from the cancellation of public services, and 3) analyze alternative public service measures. A mixed-method research approach was used. Quantitative research involved a sample of 384 train users, selected through non-probability snowball sampling. Qualitative research included focus group discussions with 7 purposively selected participants, consisting of 3 train operation executives and 4 train operation staff. The research instrument was a questionnaire with an IOC ranging from 0.80 to 1.00 and a Cronbach's alpha coefficient of 0.75. Quantitative data were analyzed using descriptive and inferential statistics.

The research findings revealed that 1) service users wanted the SRT to study the potential impacts on users every time before implementing a train cancellation policy ($M = 4.05$), followed by publicizing train cancellations widely across all channels ($\bar{X} = 3.93$), adjusting the schedule of replacement trains ($\bar{X} = 3.74$), and reinstating cancelled trains ($\bar{X} = 3.69$), respectively. As for the impacts of train cancellations, most

service users were moderately affected (44.7%). The impacts included extended travel time (20.9%), train schedules not matching travel needs (20.5%). The groups most affected were the general public (47.0%), followed by students (41.4%). The impacts led service users to switch to other modes of transportation at a moderate level (41.2%), and replacement trains made it impossible for passengers to travel as originally scheduled (44.9%). Moreover, 2) service users on different train lines, train types, and frequencies were affected differently with statistical significance at the .05 level. Different types of trains affected service users differently, with a Gamma value of .483, indicating that local train service users were affected more than users of other train types. In addition, 3) the guidelines or measures that the State Railway of Thailand implemented included arranging alternative trains, setting new operating times, and scheduling new passenger boarding and alighting times at stations along the way, which helped reduce the impacts on service users.

Keywords

Needs, Impacts, Compensation Measures, Train Users

ความสำคัญของปัญหา

ระบบการคมนาคมขนส่งมีความสำคัญต่อประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ถ้าประเทศมีระบบการคมนาคมขนส่งที่มีประสิทธิภาพ ปลอดภัย มีความน่าเชื่อถือ และมีต้นทุนที่ประหยัด จะมีส่วนสำคัญในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจของประเทศให้สูงขึ้น สามารถเชื่อมโยงฐานการผลิตภายในภูมิภาคได้โดยสะดวก ส่งผลให้เกิดการจ้างงาน เป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจภายในประเทศ นอกจากนี้ยังทำให้มีการเดินทางเชื่อมโยงกันระหว่างพื้นที่ เกิดการพัฒนาเมืองและทางสังคมอย่างเป็นระบบ (Parliamentary Budget Bureau, 2019) ปัจจุบันการรถไฟแห่งประเทศไทย มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาการให้บริการด้านต่าง ๆ ด้วยความมุ่งมั่นและตั้งใจ ดังวิสัยทัศน์ของการรถไฟฯ ที่ว่า “มุ่งสู่ความเป็นเลิศ ในการให้บริการระบบรางที่สะดวก ตรงต่อเวลา และปลอดภัย” อาทิ การปรับปรุง ซ่อมแซมตู้โดยสารให้มีความสะอาดและทันสมัยมากขึ้น การปรับปรุงรางในหลายเส้นทางเพื่อให้การเดินทางมีความปลอดภัย และทำเวลาได้ดีขึ้น (Kalyanamitra, 2016) รวมทั้งลดขบวนรถที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เนื่องจากผู้โดยสารน้อยรายและได้จัดขบวนรถทดแทนขบวนรถที่ยกเลิกเพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนของผู้ใช้บริการ อีกทั้งการรถไฟฯ เป็นรัฐวิสาหกิจที่อยู่ในกลุ่มฟื้นฟู ทำให้ต้องเร่งปรับปรุง ผลการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม การรถไฟฯ ได้ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ โดยมีการประเมินมาตรฐานการให้บริการและประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการโดยหน่วยงานภายนอก เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาจัดทำแผนการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ (The State Railway of Thailand, 2015) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับคุณภาพการให้บริการมากขึ้น ทำให้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงรูปแบบการให้บริการที่ตอบสนองความ

ต้องการของผู้ใช้บริการ เพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพการให้บริการทั้งที่มีอยู่เดิมและพัฒนาหรือสร้างรูปแบบการให้บริการใหม่ ๆ เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับการบริการที่มีคุณภาพ

จากการยุบขบวนรถดังกล่าวส่งผลให้มีการทบทวนมาตรการดังกล่าวตามที่ว่า การรถไฟฯ จะต้องคำนึงถึงการเข้าถึงบริการ และการให้ประชาชนเป็นลำดับแรก โดยจะต้องไม่มีประชาชนที่ตกค้างหรือไม่สามารถเดินทางได้ตามเดิม ดังนั้น เพื่อให้มั่นใจว่าการปรับลดขบวนรถของการรถไฟฯ ไม่เกิดผลกระทบต่อประชาชน เห็นควรให้ การรถไฟฯ สำรวจความพึงพอใจ และความต้องการของประชาชนทุกสถานีตามแนวเส้นทางที่มีการปรับลด/ปรับเปลี่ยนขบวนรถอยู่เสมอ และให้รายงานผลการสำรวจให้กระทรวงคมนาคม (คค.) ทราบเป็นประจำทุกปี พร้อมกับการรายงานผลการดำเนินการตามบันทึกข้อตกลงฯ ทั้งนี้ในอนาคต กรณีการรถไฟฯ จะมีการปรับเปลี่ยนรายละเอียดที่กระทรวงคมนาคมจะต้องพิจารณาและนำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การรถไฟฯ นำเสนอ กระทรวงคมนาคมพิจารณาก่อนที่จะดำเนินการ (Bunsin, 2016) จากสาเหตุดังกล่าวจึงเป็นที่มาในการศึกษาความต้องการ ผลกระทบ และมาตรการอันเกี่ยวเนื่องจากการยกเลิกขบวนรถเพื่อนำสารสนเทศที่ได้เสนอกระทรวงคมนาคมเพื่อพิจารณาในการยกเลิกการจัดบริการสาธารณะดังกล่าว และการรถไฟแห่งประเทศไทย จะได้มีแนวทางในการจัดทำแผนที่เหมาะสมต่อเรื่องดังกล่าวต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. ความต้องการและผลกระทบจากการยกเลิกการจัดบริการสาธารณะเป็นอย่างไร
2. มาตรการในการจัดบริการสาธารณะทดแทนมีมาตรการอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาความต้องการ และผลกระทบจากการยกเลิกการจัดบริการสาธารณะของการรถไฟแห่งประเทศไทย
2. วิเคราะห์และเปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ใช้บริการจากการยกเลิกการจัดบริการสาธารณะ
3. วิเคราะห์มาตรการในการจัดบริการสาธารณะอื่นทดแทน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of analysis) ในระดับบุคคล ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือ ผู้ที่เคยใช้บริการขบวนรถที่ยกเลิกขบวนที่ 386, 394, 315, 316, 305, 306, 343, 344, 381, 385, 457, 458 และปัจจุบันใช้ขบวนรถทดแทนขบวนรถที่ยกเลิก (ขบวนทดแทนขบวนที่ 276 301 302 318 313 314 317 383 391 446) โดยไม่ทราบประชากร ผู้วิจัยจึงใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ทราบประชากร (Cochran, 1953) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน

การสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น ด้วยวิธีการสุ่มแบบ Snowball technic โดยการสอบถามผู้ใช้บริการที่เคยใช้ขบวนรถที่ยกเลิก และปัจจุบันใช้บริการ ขบวนรถที่ทดแทนอยู่ โดยให้ผู้ใช้บริการแสดงตนต่อผู้วิจัย เพื่อตอบแบบสอบถาม แล้วสอบถามจาก กลุ่มตัวอย่างแรกว่า มีผู้โดยสารท่านอื่นที่รู้จัก ที่มีลักษณะเหมือนกับตัวอย่างแรก แนะนำไปเรื่อย ๆ ใน 1 ขบวนรถ ส่วนขบวนรถอื่น ๆ ก็ทำในลักษณะเดียวกัน จนได้จำนวนตัวอย่างครบตามที่ต้องการ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ผู้ศึกษาวิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกจาก ผู้บริหารและพนักงานฝ่ายปฏิบัติการเดินรถ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารฝ่ายปฏิบัติการเดินรถ จำนวน 3 คน และพนักงานสายปฏิบัติการ ฝ่ายปฏิบัติการเดินรถ จำนวน 4 คน ที่ปฏิบัติงาน โดยตรงและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการดำเนินงาน รวมถึงการยกเลิกขบวนรถ (Krueger & Casey, 2015)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และตรวจสอบ ความเป็นไปได้ (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) สรุปร้อยค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามทุกข้อ มีค่า IOC มากกว่า 0.5 พบว่า ประเด็นบันทึกใช้ได้ทุกประเด็น โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 – 1.00 และ ค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค) มีค่าเท่ากับ 0.75

การประมวลผลข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาประมวลผลหาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยการให้รหัสตัวแปรเพื่อการประมวลผล ซึ่งในการประมวลผลข้อมูล ผู้วิจัยได้ยึดตามหลักการทางสถิติ คือ 1) วัตถุประสงค์การวิจัย 2) ระดับการวัดของตัวแปร 3) ข้อตกลงเบื้องต้นในการใช้สถิติ และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ ดังนี้ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่มีความเป็นอิสระต่อกัน (Independent Sample T-test) การทดสอบความแตกต่างของร้อยละ การทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Test) และ วิเคราะห์ความแกร่งของความสัมพันธ์โดยใช้ค่า Gamma และการตีความ

ผลการวิจัย

1. ความต้องการ และผลกระทบจากการยกเลิกการจัดบริการสาธารณะของการรถไฟฟ้าแห่งประเทศไทย

1.1 ความต้องการของผู้ใช้บริการที่ได้รับผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถ ผลจากการถามคำถามความต้องการของผู้ใช้บริการ ผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้บริการมีความต้องการในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการยกเลิกขบวนรถ ดังนี้ เรื่องที่มีความต้องการมากที่สุด คือเรื่อง ต้องการให้การรถไฟฟ้า ศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ใช้บริการทุกครั้ง ก่อนกำหนดนโยบายในการยกเลิกขบวนรถ ($\bar{X}$ = 4.05) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.86 รองลงมาคือ ต้องการให้การรถไฟฟ้า ประชาสัมพันธ์การยกเลิกขบวนรถให้กว้างขวางในทุกช่องทาง ($\bar{X}$ = 3.93) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.78 ต้องการให้การรถไฟฟ้า ปรับเปลี่ยนเวลาการเดินรถขบวนรถที่มาทดแทนขบวนรถที่ยกเลิก

($\bar{X} = 3.74$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.82 และต้องการให้การรถไฟฟ้า จัดขบวนรถทดแทน ขบวนรถที่ยกเลิก ($\bar{X} = 3.69$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.85

1.2 ผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถของการรถไฟฟ้าแห่งประเทศไทย

1.2.1 ระดับผลกระทบที่ได้รับ ผลจากการถามคำถามผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถของผู้ใช้บริการ พบว่า ผู้ใช้บริการขบวนรถทดแทนฯ ได้รับผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถในระดับปานกลาง ร้อยละ 44.7 รองลงมาคือ ได้รับผลกระทบในระดับน้อย ร้อยละ 24.8 ได้รับผลกระทบในระดับมาก ร้อยละ 12.0 ได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด ร้อยละ 9.7 และได้รับผลกระทบมากที่สุด ร้อยละ 8.8

1.2.2 เรื่องที่ได้รับผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการได้รับผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถ ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ เรื่องที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือเรื่อง ต้องรอรถไฟนานขึ้นกว่าเดิม ร้อยละ 20.9 รองลงมาคือ เวลาเดินทางไม่ตรงกับความ ต้องการที่จะเดินทาง ร้อยละ 20.5 ไปเรียนไม่ทัน ร้อยละ 17.1 เสียค่าใช้จ่ายมากขึ้น ร้อยละ 9.4 ไปทำงานไม่ทัน ร้อยละ 7.8 ต่อรถลำบาก ร้อยละ 7.6 พลาดการนัดหมาย ร้อยละ 7.5 คุณภาพชีวิต แย่ลง ร้อยละ 2.4 ชื่อของมาขายไม่ทัน ร้อยละ 1.0 และอื่น ๆ ร้อยละ 5.8 (ไม่ได้รับผลกระทบ ทำให้ ตื่นเช้าขึ้น กลับบ้านช้าขึ้น ลดเวลาในการพักผ่อนลง ชื่อของไม่ทัน ไม่แน่ใจ กลับบ้านไม่ทัน ตื่นนอนไม่เพียงพอ คนแออัดมากขึ้น)

1.2.3 กลุ่มผู้ใช้บริการที่ได้รับผลกระทบ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ ประชาชนทั่วไป ร้อยละ 47.0 รองลงมาคือ นักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 41.4 พ่อค้า/แม่ค้า ร้อยละ 3.7 นักท่องเที่ยว ร้อยละ 1.9 พระภิกษุ/สามเณร ร้อยละ 0.5 ผู้สูงอายุ ร้อยละ 0.2 และอื่น ๆ ร้อยละ 5.3 (ทุกคน พนักงานบริษัท/ข้าราชการ คนทำงาน ไม่แน่ใจ ไม่กระทบกับใคร)

1.2.4 ผลกระทบที่เกิดจากการนำขบวนรถอื่นมาทดแทน โดยไม่ผ่านหรือไม่จอดสถานีเดิม ผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้บริการได้รับผลกระทบที่เกิดจากการนำขบวนรถอื่นมาทดแทน โดยไม่ผ่านหรือไม่จอดสถานีเดิม อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 49.3 รองลงมาคือ ได้รับผลกระทบในระดับน้อย ร้อยละ 20.8 ได้รับผลกระทบในระดับน้อยที่สุด ร้อยละ 12.7 ได้รับผลกระทบในระดับมาก ร้อยละ 12.0 และได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด ร้อยละ 5.1

1.2.5 ผู้ใช้บริการไม่สามารถเดินทางได้ตามกำหนดเวลาเดิม ผลการวิจัยพบว่า ขบวนรถที่การรถไฟฟ้า นำมาทดแทนขบวนรถที่ยกเลิก ไม่สามารถเดินทางตามกำหนดเวลาเดิมได้ในระดับปานกลาง ร้อยละ 44.9 รองลงมาคือ ไม่สามารถเดินทางได้ในระดับมาก ร้อยละ 20.6 ระดับน้อย ร้อยละ 17.8 ระดับมากที่สุด ร้อยละ 10.2 และไม่สามารถเดินทางตามกำหนดเวลาเดิมได้ในระดับน้อยที่สุด ร้อยละ 6.5

1.2.6 ผู้ใช้บริการต้องเปลี่ยนไปใช้บริการขนส่งประเภทอื่นแทน ผลการวิจัยพบว่า การยกเลิกขบวนรถทำให้ผู้ใช้บริการเปลี่ยนไปใช้บริการการขนส่งประเภทอื่นแทนในระดับปานกลาง ร้อยละ 41.2 รองลงมาคือ เปลี่ยนไปใช้บริการขนส่งประเภทอื่นในระดับมาก ร้อยละ 28.5 ระดับน้อย ร้อยละ 16.2 ระดับมากที่สุด ร้อยละ 7.6 และน้อยที่สุด ร้อยละ 6.5

2. ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ใช้บริการจากการยกเลิกการจัดบริการสาธารณะ จำแนกตามตัวแปรต่าง ๆ ผู้วิจัยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-Square Test) ในการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 1-5

2.1 ผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถ จำแนกตามสายการเดินรถ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการในสายการเดินรถสายใต้ ได้รับผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถ ร้อยละ 63.8 มากกว่าผู้บริการสายตะวันออก สายตะวันออกเฉียงเหนือ และสายเหนือ ร้อยละ 21.2, 14.7, และ 12.7 ซึ่งแตกต่างกันร้อยละ 42.6, 49.1, 51.1 ตามลำดับ ความแตกต่างนี้เมื่อทดสอบด้วย χ^2 - test พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าสายการเดินรถ มีความสัมพันธ์กับการได้รับผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถของผู้ใช้บริการ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ร้อยละของผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถ จำแนกตามสายการเดินรถ

ผลกระทบ จากการยกเลิกขบวนรถ	สายการเดินรถ				รวม
	สายเหนือ	สาย ตะวันออก เฉียงเหนือ	สายใต้	สาย ตะวันออก	
น้อยและน้อยที่สุด	42.2	27.9	12.8	33.6	34.5 (149)
ปานกลาง	45.1	57.4	23.4	45.1	44.7 (193)
มากและมากที่สุด	12.7	14.7	63.8	21.2	20.8 (90)
รวม	47.2 (204)	15.7 (68)	10.9 (47)	26.2 (113)	100.0 (432)

χ^2 - test = 67.344, df = 6, p = .000

2.2 ผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถ จำแนกตามประเภทขบวนรถ

ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริการขบวนรถท้องถิ่น ได้รับผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถ ร้อยละ 63.8 มากกว่าผู้บริการขบวนรถชานเมือง และขบวนรถธรรมดา ร้อยละ 15.8 และ 13.9 ซึ่งแตกต่างกันร้อยละ 48.0, 49.9 ตามลำดับ ความแตกต่างนี้เมื่อทดสอบด้วย χ^2 - test พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ประเภทขบวนรถมีความสัมพันธ์กับการได้รับผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถของผู้บริการ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ร้อยละของผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถ จำแนกตามประเภทขบวนรถ

ผลกระทบ จากการยกเลิกขบวนรถ	ประเภทขบวนรถ			รวม
	รถท้องถิ่น	รถธรรมดา	รถขานเมือง	
น้อยและน้อยที่สุด	12.8	27.8	38.1	34.5 (149)
ปานกลาง	23.4	58.3	46.1	44.7 (193)
มาก-มากที่สุด	63.8	13.9	15.8	20.8 (90)
รวม	10.9 (47)	8.3 (36)	80.8 (349)	100.0 (432)

χ^2 - test = 61.508, df = 4, p = .000

2.3 ผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถ จำแนกตามขบวนรถ

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้บริการขบวนรถที่ 446 (ซึ่งเป็นขบวนรถที่เดินทดแทนขบวนรถที่ถูกยกเลิก 457, 458) ได้รับผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถในระดับมากและมากที่สุด ร้อยละ 63.8 มากกว่าผู้ให้บริการขบวนรถอื่น ๆ ที่ได้รับผลกระทบในระดับเดียวกันนี้ เมื่อทดสอบด้วย χ^2 - test พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ขบวนรถที่ให้บริการ มีความสัมพันธ์กับการได้รับผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถของผู้ใช้บริการ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ร้อยละของผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถ จำแนกตามขบวนรถ

ผลกระทบ จากการ ยกเลิก ขบวนรถ	ขบวนรถ												รวม
	276	301	302	318	313	314	317	383	391	446	34	34	
											1	2	
น้อยและ น้อยที่สุด	27.8	32.4	50.0	26.5	44.1	47.	52.9	33.3	39.5	12.8	23	32	34.5
						1					.5	.4	(149)
ปานกลาง	58.3	47.1	44.1	52.9	44.1	41.	41.2	35.9	42.1	23.4	67	47	44.7
						2					.6	.1	(193)
มากและ มากที่สุด	13.9	20.6	5.9	20.6	11.8	11.	5.9	30.8	18.4	63.8	8.	20	20.8
						8					8	.6	(90)
รวม	8.3	7.9	7.9	7.9	7.9	7.9	7.9	9.0	8.8	10.9	7.	7.	100.0
	(36)	(34)	(34)	(34)	(34)	(34)	(34)	(39)	(38)	(47)	9	9	(432)
											(3	(3	
											4)	4)	

χ^2 - test = 85.933, df = 22, p = .000

2.4 ผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถ จำแนกตามความถี่ในการใช้บริการ

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้บริการที่ใช้บริการของการรถไฟฟ้า ทุกวัน ได้รับผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถในระดับมากและมากที่สุด ร้อยละ 27.2 มากกว่าผู้ใช้บริการที่ใช้บริการของการรถไฟฟ้า ที่มีความถี่ในการใช้บริการน้อยกว่า (สัปดาห์ละ 5 วัน สัปดาห์ละครั้ง 3 เดือนต่อครั้ง ขึ้นไป และเดือนละครั้ง) ร้อยละ 21.3, 19.5, 14.7, 14.0 ซึ่งแตกต่างกันร้อยละ 5.9, 7.7, 12.5, 13.2 ตามลำดับ ความแตกต่างนี้เมื่อทดสอบด้วย χ^2 - test พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ความถี่ในการใช้บริการ มีความสัมพันธ์กับการได้รับผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถของผู้ใช้บริการดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ร้อยละของผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถ จำแนกตามความถี่ในการใช้บริการ

ผลกระทบ จากการยกเลิก ขบวนรถ	ความถี่ในการใช้บริการ					รวม
	ทุกวัน	สัปดาห์ละ 5 วัน	สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง	เดือนละ ครั้ง	3 เดือน ต่อครั้ง ขึ้นไป	
น้อยและน้อยที่สุด	23.7	29.8	37.6	42.1	58.8	34.5 (149)
ปานกลาง	49.1	48.9	42.9	43.9	26.5	44.7 (193)
มากและมากที่สุด	27.2	21.3	19.5	14.0	14.7	20.8 (90)
รวม	26.4 (114)	21.8 (94)	30.8 (133)	13.2 (57)	7.9 (34)	100.0 (432)

χ^2 - test = 19.349, df = 8, p = .013

3. มาตรการในการจัดบริการสาธารณะอื่นทดแทน

ผลการวิจัย พบว่า มาตรการอันเกี่ยวเนื่องที่สามารถช่วยลดผลกระทบของผู้ใช้บริการจากการยกเลิกขบวนรถของการรถไฟฟ้าแห่งประเทศไทยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ การกำหนดเวลาเดินรถใหม่ให้ใกล้เคียงกับขบวนรถที่ถูกยกเลิก สามารถช่วยลดผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถได้ร้อยละ 34.8 รองลงมาคือ การกำหนดสถานีและระยะเวลาที่รถหยุดรับส่งผู้โดยสารที่สถานีรายทางให้ใกล้เคียงกับขบวนรถที่ถูกยกเลิก สามารถช่วยลดผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถได้ร้อยละ 28.8 และการจัดขบวนรถอื่นทดแทน สามารถลดผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถได้ ร้อยละ 18.0 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 มาตรการอันเกี่ยวเนื่องเพื่อลดผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถของการรถไฟแห่งประเทศไทย

มาตรการอันเกี่ยวเนื่อง	$X^2 - \text{test}$	df	p	G
1. การจัดขบวนรถอื่นทดแทน	20.199	8	.010	.180
2. การกำหนดเวลาเดินรถใหม่ให้ใกล้เคียงกับขบวนรถที่ถูกยกเลิก	40.936	8	.000	.348
3. การกำหนดสถานีและระยะเวลาที่รถหยุดรับส่งผู้โดยสารที่สถานีรายทางให้ใกล้เคียงกับขบวนรถที่ถูกยกเลิก	39.328	8	.000	.288

ผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณมาตรการอันเกี่ยวเนื่องเพื่อลดผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถของการรถไฟแห่งประเทศไทย ได้นำข้อมูลดังกล่าวจัดประชุมกลุ่มย่อยผู้บริหารและพนักงานสายปฏิบัติการ ฝ่ายการเดินรถ พบว่า ผู้ใช้บริการสายใต้ได้รับผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถมากกว่าสายอื่น ซึ่งเป็นผลมาจากขบวนรถที่ถูกยกเลิก คือ ขบวนรถที่ 457 นครศรีธรรมราช-พัทลุง และ 458 คือ พัทลุง-นครศรีธรรมราช ซึ่งขบวนรถดังกล่าว การรถไฟแห่งประเทศไทย ไม่สามารถจัดขบวนรถมาทดแทนได้ตามเส้นทางที่ขบวนรถเดิมวิ่งผ่าน โดยการรถไฟนำขบวนรถ 446 ชุมทางหาดใหญ่-ชุมพร มาเป็นขบวนรถทดแทนขบวนรถที่ถูกยกเลิกดังกล่าว ทำให้ผู้ใช้บริการที่สถานีนครศรีธรรมราช โคกคราม บ้านทุ่งหล่อ เป็นต้น ไม่สามารถเดินทางได้ เนื่องจากขบวนรถที่นำมาทดแทนไม่มีเส้นทางมายังสถานีดังกล่าว นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ผู้ใช้บริการขบวนรถท้องถิ่นได้รับผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถมากกว่าขบวนรถอื่น อันเนื่องมาจาก ผู้ใช้บริการขบวนรถท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่จะเป็นขบวนรถที่เดินรถในทางภาคใต้ และขบวนรถที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ ขบวนรถที่ 446 อันเนื่องมาจากขบวนรถดังกล่าว ไม่ได้เป็นขบวนรถทดแทนที่แท้จริง เนื่องจากไม่มีเส้นทางเดินรถผ่านมายังสถานีที่ขบวนรถเดิมเคยผ่าน ประกอบกับผู้ใช้บริการบางส่วนเป็นนักเรียนนักศึกษา จึงไม่สามารถเดินทางโดยรถไฟได้เหมือนเคย ผู้ใช้บริการของขบวนรถดังกล่าว จึงได้รับผลกระทบสูงกว่าขบวนรถอื่น ๆ แนวทางการแก้ไขมาตรการอันเกี่ยวเนื่องเพื่อลดผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถ การปรับเปลี่ยนการให้บริการการเดินรถการรถไฟฯ ได้คำนึงถึงความเหมาะสมในการให้บริการแก่ประชาชน โดยพิจารณาขบวนรถเฉพาะเส้นทางที่มีผู้ใช้น้อย หรือเป็นขบวนรถที่มีความจำเป็นไม่มากต่อประชาชนและไม่ได้วิ่งให้บริการในช่วงชั่วโมงเร่งด่วน โดยการรถไฟฯ ยังมีขบวนรถโดยสารให้บริการรองรับการเดินทางของประชาชนในทุกเส้นทางอย่างครบถ้วน ทำการประชาสัมพันธ์ การยกเลิกขบวนรถไม่ช่วยลดผลกระทบจากการยกเลิกบริการสาธารณะให้ทราบในทุกช่องทาง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ 1) ผู้ใช้บริการมีความต้องการให้การรถไฟฯ ศึกษาผลกระทบก่อนยกเลิกบริการทุกครั้ง 2) ผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถ พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบระดับปานกลาง ร้อยละ 44.7 ผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้ผู้ใช้บริการรอรถไฟนานขึ้น ร้อยละ 20.9 กลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ ประชาชนทั่วไป ร้อยละ 20.9 ผลกระทบทำให้ผู้ใช้บริการเปลี่ยนไปใช้บริการขนส่งประเภทอื่นในระดับปานกลาง ร้อยละ 41.2 และผลกระทบจาก

การนำขบวนรถอื่นมาทดแทน ทำให้ไม่สามารถเดินทางได้ตามกำหนดเดิม ร้อยละ 44.9 นอกจากนี้ ผู้ใช้บริการในสายการเดินรถ ประเภทขบวนรถ ขบวนรถ และความถี่ที่ต่างกัน ได้รับผลกระทบที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบว่าประเภทรถที่ต่างกัน ผู้ใช้บริการได้รับผลกระทบต่างกันมากที่สุด โดยผู้ให้บริการรถท้องถิ่น ได้รับผลกระทบมากกว่าประเภทรถอื่น ๆ

3) แนวทางหรือมาตรการที่การรถไฟฟ้าฯ นำมาใช้ พบว่า การจัดขบวนรถอื่นทดแทน การกำหนดเวลาเดินรถใหม่ การจัดเวลาหยุดรับส่งผู้โดยสารที่สถานีรายทางใหม่ สามารถช่วยลดผลกระทบของผู้ใช้บริการได้

การยกเลิกขบวนรถหากพิจารณาแนวคิดคุณภาพการให้บริการ ยังพบอีกว่า 1) การขาดความน่าเชื่อถือในการให้บริการ ผลการวิจัยพบว่า การยกเลิกขบวนรถส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการให้บริการรถไฟฟ้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Zeithaml, Bitner & Gremler, 2006) ที่กล่าวว่า การให้บริการขาดความน่าเชื่อถือหากไม่สามารถให้บริการได้อย่างสม่ำเสมอและไม่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ แม้การรถไฟฟ้าฯ จะจัดขบวนรถทดแทน แต่หากเส้นทางการเดินรถไม่สอดคล้องกับสถานีที่เคยให้บริการเดิม ย่อมทำให้ผู้ใช้บริการไม่สามารถเดินทางได้ตามกำหนด และลดทอนความไว้วางใจในการบริการลงอย่างมีนัยสำคัญ 2) ความไม่สอดคล้องระหว่างบริการและความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการบริการทดแทนยังไม่สามารถตอบสนองความคาดหวังของผู้ใช้บริการได้อย่างสมบูรณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ (Tanner & DeToro, 1992) ที่ระบุว่าการตัดสินใจว่าบริการใดไม่เป็นที่พึงพอใจนั้นมาจากความคาดหวังของผู้รับบริการที่ไม่ได้รับการตอบสนอง การที่ผู้ใช้บริการต้องรอรถไฟนานขึ้นและต้องเปลี่ยนไปใช้การขนส่งประเภทอื่น แสดงให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างบริการที่ได้รับจริงกับสิ่งที่ผู้ใช้บริการคาดหวัง 3) ผลกระทบที่ไม่เท่าเทียมกันในกลุ่มผู้ใช้บริการ การวิจัยพบว่าผู้ใช้บริการในสายใต้ได้รับผลกระทบมากที่สุดเมื่อเทียบกับสายอื่น และผู้ใช้บริการรถท้องถิ่นได้รับผลกระทบมากกว่าประเภทรถอื่น ๆ ผลลัพธ์นี้เน้นย้ำว่าการตัดสินใจยกเลิกบริการสาธารณะส่งผลกระทบต่อประชาชนบางกลุ่มมากกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งเป็นการละเลยหลักการพื้นฐานของการบริการสาธารณะที่ควรจะตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยรวม (Bunyaratphan, 2006) แม้จะมีมาตรการทดแทน แต่การดำเนินการยังไม่สามารถลดผลกระทบที่ไม่เท่าเทียมกันนี้ได้อย่างแท้จริง 4) ผลการวิจัยที่พบว่าผู้ใช้บริการได้รับผลกระทบจากการยกเลิกขบวนรถไฟฟ้าในระดับปานกลาง และกลุ่มประชาชนทั่วไปกับนักเรียนได้รับผลกระทบมากที่สุด สามารถอธิบายได้ผ่านกรอบแนวคิด Public Value Theory (Moore, 2019; Meynhardt, 2021) ซึ่งชี้ว่าการให้บริการสาธารณะจะต้องสร้าง “คุณค่าต่อสังคม” และตอบสนองต่อผลประโยชน์ร่วม หากการยกเลิกบริการไม่คำนึงถึงกลุ่มเปราะบาง ย่อมสะท้อนถึงการขาดดุลยภาพด้าน public value และทำให้ประชาชนเกิดความไม่พึงพอใจต่อการให้บริการของรัฐวิสาหกิจ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนประเด็น Equity in Public Services (OECD, 2020) ที่เน้นความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เนื่องจากผู้โดยสารบางกลุ่มได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มอื่น จึงเป็นการละเมิดหลักการด้านความเสมอภาคที่บริการสาธารณะควรยึดถือ ขณะเดียวกัน ความต้องการของผู้ใช้บริการที่ให้การรถไฟฟ้าฯ ศึกษาผลกระทบและจัดทำมาตรการรองรับก่อนการยกเลิกขบวนรถ สอดคล้องกับแนวคิด Service-Dominant Logic (Vargo & Lusch, 2020) ซึ่งมองว่าการบริการคือการสร้างคุณค่าร่วม (co-creation of value)

ระหว่างผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ ดังนั้น หากการรถไฟเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะช่วยลดช่องว่างระหว่าง “สิ่งที่ได้รับจริง” กับ “ความคาดหวัง” ของผู้โดยสารได้มากขึ้น อีกทั้งผลการวิจัยยังตอกย้ำความจำเป็นในการนำกรอบ Digital Public Service and Smart Mobility (European Commission, 2021; UNDESA, 2022) มาปรับใช้ เช่น ระบบแจ้งเตือนการยกเลิกขบวนรถแบบเรียลไทม์ผ่านแอปพลิเคชัน เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและประสิทธิภาพการสื่อสาร สุดท้าย หากมองผ่านกรอบ Resilience Theory (Boin & Lodge, 2020; OECD, 2021) จะเห็นว่าความสามารถในการฟื้นตัวของระบบรางยังค่อนข้างต่ำ เนื่องจากการยกเลิกขบวนรถทำให้ผู้โดยสารจำนวนมากจำเป็นต้องหันไปใช้บริการขนส่งรูปแบบอื่น การวางมาตรการทดแทนจึงควรเน้นความยืดหยุ่นและตอบสนองได้ทันทั่วทั้งพื้นที่เพื่อเพิ่มศักยภาพความยั่งยืนของระบบขนส่งสาธารณะ

นอกจากนี้ หากพิจารณาที่แนวคิดการบริการสาธารณะ คือ การที่บุคคล กลุ่มบุคคล หรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการสาธารณะซึ่งอาจจะเป็นของรัฐบาลหรือเอกชน มีหน้าที่ในการส่งต่อการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสนองต่อความต้องการของประชาชนโดยรวม (Bunyaratphan, 2006) แต่การยกเลิกบริการสาธารณะดังกล่าว ผู้ใช้บริการได้รับผลกระทบเป็นจำนวนมาก และไม่ต้องการให้การรถไฟยกเลิกบริการสาธารณะดังกล่าว และแม้ว่ามีมาตรการอื่นมาทดแทน แต่การดำเนินการนั้นไม่ได้ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การรถไฟแห่งประเทศไทยควรดำเนินการศึกษาผลกระทบและจัดทำประชาพิจารณ์ ก่อนการยกเลิกขบวนรถทุกครั้ง เพื่อสะท้อนความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้บริการ ซึ่งจะช่วยลดผลกระทบเชิงสังคมและเพิ่มความน่าเชื่อถือของนโยบาย

1.2 ควรจัดทำมาตรการรองรับกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีรายได้น้อย เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบสูงและอาจไม่สามารถเปลี่ยนไปใช้ระบบขนส่งอื่นได้

2. ข้อเสนอแนะเชิงบริหารจัดการ

2.1 การจัดขบวนรถทดแทนควรพิจารณาให้มีเวลาและเส้นทางใกล้เคียงกับขบวนรถเดิมมากที่สุด เพื่อไม่ให้ผู้โดยสารเสียโอกาสในการเดินทาง โดยเฉพาะเส้นทางสายใต้ที่พบปัญหามากที่สุด

2.2 ควรมีการวางแผนบริหารจัดการผู้โดยสารล่วงหน้า เช่น การจัดสรรจำนวนตู้โดยสารที่เพียงพอ และการปรับตารางเวลาให้เหมาะสมกับความหนาแน่นของผู้โดยสาร

2.3 การประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่นหรือภาคเอกชนควรได้รับการพิจารณาเพื่อลดภาระการเดินทางของประชาชนในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงบริการ

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

3.1 ศึกษาเชิงเปรียบเทียบในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบผลกระทบหลังจากการยกเลิกบริการสาธารณะของระบบขนส่งประเภทอื่น เช่น การยกเลิกบริการรถเมล์ปาร์ตี้ของกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นกรณีศึกษาและหาแนวทางที่เป็นประโยชน์

3.2 มุ่งเน้นความน่าเชื่อถือของการบริการ ควรเน้นศึกษาปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของการบริการตามแนวคิดของ Zeithaml, Bitner, Gremler (2006) เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม แทนที่จะเน้นเพียงการประชาสัมพันธ์เพียงอย่างเดียว

3.3 พิจารณาความต้องการที่แท้จริง ควรมีการศึกษาความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้บริการอย่างละเอียด เพื่อให้แน่ใจว่ามาตรการทดแทนที่จะนำมาใช้ในอนาคตนั้นตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

4. ข้อเสนอแนะเชิงการสื่อสารและบริการสาธารณะ

4.1 การรถไฟฯ ควรพัฒนาช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัย เช่น การแจ้งเตือนผ่านแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการยกเลิกและการจัดขบวนรถทดแทนเข้าถึงผู้ใช้บริการอย่างรวดเร็วและครอบคลุม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระบบขนส่งสาธารณะประเภทอื่น (เช่น รถโดยสารด่วนพิเศษ BRT หรือระบบรถไฟฟ้า) ที่มีการยกเลิกหรือปรับลดการให้บริการ เพื่อหาบทเรียนเชิงนโยบายที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการรถไฟแห่งประเทศไทย

2. ควรดำเนินการวิจัยแบบติดตามผล (Follow-up Study) เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของมาตรการทดแทนในระยะยาว ว่าสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างยั่งยืนหรือไม่

3. ควรเน้นการศึกษาปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือและคุณภาพการให้บริการ (Service Quality and Reliability) เพื่อต่อยอดในการกำหนดกลยุทธ์พัฒนาการให้บริการของการรถไฟฯ

4. ควรพิจารณาใช้ วิธีการวิจัยเชิงพื้นที่ (Area-based Research) เพื่อเปรียบเทียบผลกระทบในแต่ละภูมิภาค ซึ่งอาจสะท้อนความแตกต่างของกลุ่มผู้ใช้บริการได้อย่างชัดเจน

5. ควรมีการศึกษาเชิงลึกในด้าน เทคโนโลยีและนวัตกรรมการสื่อสาร ว่าสามารถช่วยลดผลกระทบและเพิ่มความพึงพอใจของผู้ใช้บริการได้อย่างไร

References

- Boin, A. & Lodge, M. (2020). Responding to the COVID - sipkao crisis: a policy capacity perspective. **Public Administration Review**. 80(5), 763-769.
- Bunyaratphan, T. (2006). ānphatthanā khunnaphāp kānbōrīhān čhatkān phāk rat: nāēokhit mai khōng kānčhatkān phāk rat [Developing the quality of public administration: a new concept of public administration]. **Modern Management Journal**. 4(1), 15-27.
- Bunsin, O. (2016). rāingān kānwīchāi khwāmphungphōčchai khōng phūchai bōrīkān læ phānkan phatthanā bōrīkān khōng kān rotfaī hāng prathet Thai [Research report on satisfaction of service users and plans to improve the services of the State Railway of Thailand]. Songkhla: Thaksin University.
- Cochran, W. G. (1953). **Sampling Techniques**. New York: John Wiley & Sons. Inc.

- European Commission. (2021). **Smart and Sustainable Mobility Strategy**. Brussels: European Union.
- Kalyanamitra, W. (2016). **rotfai Thai** [Thai Railway]. All way. 1 (April) pp. 4-5.
- Krueger, R. A. & Casey, M. A. (2015). **Focus Group Interviewing**. A chapter in The Handbook of Practical Program Evaluation, 4rd edition. Edited by: J. Wholey, H. Hattry, and K. Newcomer. Josey-Bass: San Francisco.
- Meynhardt, T. (2021). Public value: Value creation in the eyes of society. **Public Money & Management**. 41(1), 3–6.
- Moore, M. H. (2019). **Creating public value: Strategic management in government**. (Updated ed.). Harvard University Press.
- OECD. (2020). **Government at a Glance 2020**. OECD Publishing.
- OECD. (2021). **Building Resilient Public Services**. Paris: OECD Publishing.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V., A. & Berry, L. L. (1988). Servqual: A Multiple- Item Scale for Measuring Consumer Perceptions of Service Quality. **Journal of Retailing**. 64, 1(Spring), 41-50.
- Parliamentary Budget Bureau. (2019). **næothāng kānphatthanā rabop khonsong khōng prathēt** [Guidelines for the development of the country's transportation system]. Bangkok: Printing Office.
- Tenner, A. R. & Detoro, I. J. (1992). **Total Quality Management: There Step to Continuous Improvement**. Massachusetts: Addison-Wesley.
- The State Railway of Thailand. (2015). nungroṣipkāo pī kān rotfai hæng prathēt Thai [119 years of the State Railway of Thailand]. **Railway Samphan Journal**. 1, 1-35.
- UNDESA. (2022). **E-Government Survey 2022: The Future of Digital Government**. United Nations.
- Vargo, S. L. & Lusch, R. F. (2020). Service - dominant logic 2020. **Journal of Service Research**. 23(4), 455–472.
- Zeithaml, V. A., Bitner, M. J. & Gremler, D. D. (2006). **Services Marketing: Integrating Customer Focus across the Firm** (4th ed.). New York: McGraw-Hill.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออิสรภาพทางการเงินของครูในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

FACTORS INFLUENCING THE FINANCIAL FREEDOM OF TEACHERS IN MUEANG DISTRICT, PHAYAO PROVINCE

อัสวเทพ อากาศวิภาต¹ บุญญานุช ชีวากีแยตยั้งยง² อนุชา ติลกวัฒนโนทัย³ ประวิทย์ ฝักฝน⁴ สิริมา นาคสาย⁵
ปณิติตา จาดศรี⁶ สมพร บุญศรีนุกุล⁷ กรกกฤต ธนะรัช⁸ และธาวินี สิ้นเปียง⁹
Ausawatap Akartwipart¹, Boonyanuch Cheewakiatyinyong², Anucha Tilokwattanothai³,
Prawit Fuekfon⁴, Sirima Naksai⁵, Pundita Jadsri⁶, Somporn Boonsrinugul⁷, Korakit Thanarat⁸,
and Thawinee Sinpiang⁹

^{1,2,5,6,8,9} คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

³ ผู้ช่วยนักวิจัย

^{4,7} นักวิชาการอิสระ

^{1,2,5,6,8,9} Finance and Banking, School of Business and Communication Arts, University of Phayao

³ Research Assistant

^{4,7} Independent Scholar

E-mail: tilokwattanothai@gmail.com

Received:	January 20, 2025
Revised:	August 28, 2025
Accepted:	November 5, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับมูลเหตุการก่อกวน การจัดการหนี้และภาวะเศรษฐกิจที่มีต่ออิสรภาพทางการเงินของครูในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา และ 2) ศึกษาอิทธิพลของมูลเหตุการก่อกวน การจัดการหนี้และภาวะเศรษฐกิจที่มีต่ออิสรภาพทางการเงินของครูในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือผู้ประกอบวิชาชีพครูที่สอนอยู่ในโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 264 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งแบบสอบถามมีค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามอยู่ที่ 0.81 สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุโลจิสติกแบบสองทางเลือก

ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับมูลเหตุการก่อกวนนี้จากความต้องการพื้นฐานโดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับการจัดการหนี้สินและมีการให้ความสำคัญด้านภาวะเศรษฐกิจในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 2) มูลเหตุการก่อกวนนี้มีอิทธิพลเชิงลบต่ออิสรภาพทางการเงิน ในขณะที่การจัดการหนี้สินและภาวะทางเศรษฐกิจมีอิทธิพลทางบวกต่ออิสรภาพทางการเงิน อย่างมีนัยสำคัญ 0.05 นอกจากนี้พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างมีการก่อกวนในหลายรูปแบบ โดยส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมเงินทั่วไป ในส่วนของการศึกษาวิธีการจัดการหนี้สิน ครูส่วนใหญ่มี

การจัดการหนี้สินในระดับที่ดี แต่ยังคงขาดความรู้เรื่องการวางแผนรายรับ-รายจ่ายและการเจรจากับผู้ให้สินเชื่อ ซึ่งมีความสำคัญสูงสุดในการจัดการหนี้สินโดยการวางแผนที่ดีจะช่วยให้สามารถจัดการหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ

การก่อหนี้ การจัดการหนี้ ภาวะเศรษฐกิจ อีสรภาพทางการเงิน

ABSTRACT

The objectives of this study were to 1) examine the levels of debt causation, debt management, and economic conditions in relation to the financial freedom of teachers in Mueang District, Phayao Province, and 2) investigate the influence of debt causation, debt management, and economic conditions on the financial freedom of teachers in Mueang District, Phayao Province. This quantitative research employed a sample of 264 teachers currently teaching in schools in Mueang District, Phayao Province, selected through multi-stage sampling. A questionnaire was utilized as the research instrument, with a reliability coefficient of 0.81. The statistical methods applied included descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics using binary logistic regression analysis.

The findings revealed that 1) the overall mean level of debt causation from basic needs was low, whereas the mean levels of debt management and awareness of economic conditions were high, and 2) debt causation was found to have a negative influence on financial freedom, while debt management and economic conditions had a positive influence on financial freedom, with statistical significance at the 0.05 level. Furthermore, it was observed that the sample group had incurred debts in various forms, with the majority involving general personal loans. Regarding debt management practices, most teachers demonstrated a good level of debt management; however, they lacked sufficient knowledge in income–expenditure planning and negotiating with creditors, which are crucial for effective debt management. Proper planning, therefore, is considered essential in enabling teachers to manage their debts more efficiently.

Keywords

Influence of Debt Causes, Debt Management, Economic Conditions, Financial Freedom

ความสำคัญของปัญหา

ในสถานการณ์ปัจจุบันการบริหารเงินให้เพียงพอต่อความจำเป็นต่าง ๆ ทำได้ค่อนข้างยาก จึงทำให้คนจำนวนไม่น้อยต้องหาวิธีเสริมสภาพคล่องให้กับตัวเองเพื่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันหรือใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับตนเอง และครอบครัว ซึ่งหนึ่งในวิธีที่สามารถเสริมสภาพคล่องได้อย่างรวดเร็ว คือ วิธีการกู้ยืมเงิน การกู้ยืมเป็นการทำสัญญาที่มีคู่กรณีสองฝ่ายระหว่างผู้ให้ยืม และผู้ยืมโดยสัญญาดังกล่าวจะมีรายละเอียดระบุว่าผู้ให้ยืมส่งมอบหรือโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้แก่ผู้ยืมเพื่อใช้สอยทรัพย์สินนั้น และผู้ยืมตกลงว่าจะส่งคืนทรัพย์สินนั้นเมื่อได้ใช้สอยเสร็จแล้ว (Public Relations Department, 2024)

ข้อมูลสถิติหนี้ครัวเรือนในประเทศไทยของ Bank of Thailand (2024) พบว่า ในปี 2566 หนี้สินครัวเรือนไทยมีทั้งสิ้น 16.38 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วน 91% ต่อ GDP โดยคนไทยมีหนี้สินที่กู้จากสถาบันรับฝากเงิน ประมาณ 13.15 ล้านล้านบาท ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มธนาคารรวม 6.39 ล้านล้านบาท สถาบันการเงิน 4.40 ล้านล้านบาท สหกรณ์ออมทรัพย์ 2.30 ล้านล้านบาท ส่วนอีกประมาณ 2.49 ล้านล้านบาทมาจากการกู้เงินผ่านสถาบันการเงินอื่น ๆ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนหนี้ครัวเรือนในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560-2566

	(หน่วย: ล้านบาท)				
	ปี 2566	ปี 2565	ปี 2564	ปี 2563	ปี 2562
สถาบันรับฝากเงิน	13,158,012	12,854,114	12,506,785	12,090,467	11,633,851
ธนาคารพาณิชย์	6,390,212	6,326,336	6,257,859	6,015,916	5,794,443
สถาบันการเงินเฉพาะกิจที่รับฝากเงิน	4,403,671	4,230,077	4,087,688	3,958,343	3,762,072
สหกรณ์ออมทรัพย์	2,303,669	2,238,863	2,154,825	2,102,490	2,055,831
สถาบันการเงินอื่น	2,497,672	2,356,079	2,074,352	1,945,074	1,855,482
รวม	16,381,699	15,917,673	14,581,137	14,035,541	13,489,333
สินเชื่อจากสถาบันการเงินต่อ GDP	91	91.2	90.1	89.7	79.9

ที่มา: รายงานเงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือนในประเทศไทย (Bank of Thailand, 2024)

ข้าราชการครูในฐานะประชาชนกลุ่มหนึ่งของประเทศ ก็ประสบกับปัญหาหนี้สินอันเนื่องมาจากสาเหตุใด ๆ ก็ตามเช่นเดียวกับคนทั่วไป เพราะข้าราชการครูส่วนใหญ่จะมีรายได้หลักคือเงินเดือน แต่รายจ่ายมีหลายรายการ เช่น ค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่าพาหนะ ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร ค่าผ่อนส่งบ้าน ค่าผ่อนส่งรถ ค่าเครื่องแต่งกาย ค่านันทนาการ ค่าภาษีสังคม และอื่น ๆ ประกอบกับราคาสินค้าที่มีราคาสูงขึ้นส่งผลให้รายจ่ายสูงขึ้น แต่รายได้คงเดิม (Numthong, 1997) ทำให้ข้าราชการครูต้องเอาชีวิตเข้าไปเกี่ยวพันกับการมีหนี้สินอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากข้อมูลการศึกษาพบว่า ภาวะหนี้สินของครู โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ทำการสำรวจแหล่งหนี้สินและจำนวนหนี้สินของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาพบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีหนี้สิน

ในระบบสูงถึง 1.2 ล้านบาทบาท โดยมีแหล่งเงินกู้ส่วนใหญ่อยู่ที่สหกรณ์ออมทรัพย์ครูและแหล่งกู้อื่น 700,000 ล้านบาท เช่น กู้ผ่านธนาคารออมสินจากโครงการสวัสดิการการเงินกู้กองทุนฌาปนกิจ สงเคราะห์ช่วยเพื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษา (ช.พ.ค.) โครงการของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (สสส.) รวมทั้งสิ้น 470,000 ล้านบาท คาดการณ์ว่าเป็นตัวเลขที่สูงกว่าครึ่งหนึ่งของงบประมาณแผ่นดิน หรือสูงกว่า 2 ล้านบาทบาท (Nanthakruea, 2018)

สำหรับปัญหาของครูในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จากการศึกษาของ Lomtaku (2024) และ Yaken et al. (2021) พบว่า มีรายได้ที่จำกัดประกอบกับมีค่าใช้จ่ายครอบครัวที่สูง และมีการ กู้ยืมแบบวงเงินหมุนเวียน ตลอดจนมีหนี้สินสหกรณ์ครูและสินเชื่อธนาคารออมสิน ซึ่งถึงแม้ว่าครูจะเป็นอาชีพที่ได้รับความเคารพและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคม แต่ภาระหนี้สินที่เพิ่มสูงขึ้นกลับ ทำให้พวกเขาต้องเผชิญกับความเครียดจากการเงินที่รัดตัว ส่งผลให้ความสามารถในการทำงานและ คุณภาพชีวิตลดลง งานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่าหนี้สินที่มากเกินไปและการขาดทักษะในการจัดการ หนี้เป็นปัจจัยที่ทำให้การเงินของบุคคลอยู่ในสภาวะวิกฤต ซึ่งอาจส่งผลกระทบเชิงลบต่อการใช้ชีวิต อย่างยั่งยืนและอิสรภาพทางการเงินของบุคคลในอนาคต (Lomtaku, 2024)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้และการจัดการหนี้สิน ของ Lomtaku (2024) และ Yaken et al. (2021) สามารถสรุปได้ว่าการศึกษาถึงลักษณะการก่อหนี้และการจัดการ หนี้สินของครู ตลอดจนภาวะเศรษฐกิจจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเข้าใจปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ ปัญหาหนี้ เพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการหนี้สินและส่งเสริมอิสรภาพทางการเงิน การวิจัยนี้ จึงมุ่งหวังที่จะสำรวจปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ การจัดการหนี้สินของครู ภาวะเศรษฐกิจและวิเคราะห์ ผลกระทบของการจัดการหนี้ที่มีต่ออิสรภาพทางการเงิน ผลลัพธ์จากการวิจัยจะเป็นข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ในการวางแผนการพัฒนาแนวทางช่วยเหลือด้านการเงินที่เหมาะสมสำหรับครู

การศึกษานี้จึงเป็นการสร้างพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอิสรภาพทางการเงิน ของบุคลากรในสายงานการศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อทั้งคุณภาพชีวิตของครูและการพัฒนาสังคมโดยรวม จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น จึงกำหนดเป็นหัวข้อวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออิสรภาพทางการเงิน ของครูในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา”

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. มูลเหตุของการก่อหนี้มีอิทธิพลต่ออิสรภาพทางการเงินของครูในอำเภอเมือง จังหวัด พะเยา อย่างไร
2. วิธีการจัดการหนี้สินมีอิทธิพลต่ออิสรภาพทางการเงินของครูในอำเภอเมือง จังหวัด พะเยา อย่างไร
3. ภาวะเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่ออิสรภาพทางการเงินของครูในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับมูลเหตุการก่อหนี้สิน การจัดการหนี้สินและภาวะเศรษฐกิจที่มีต่ออรรถภาพทางการเงินของครูในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของมูลเหตุการก่อหนี้สิน การจัดการหนี้สินและภาวะเศรษฐกิจที่มีต่ออรรถภาพทางการเงินของครูในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

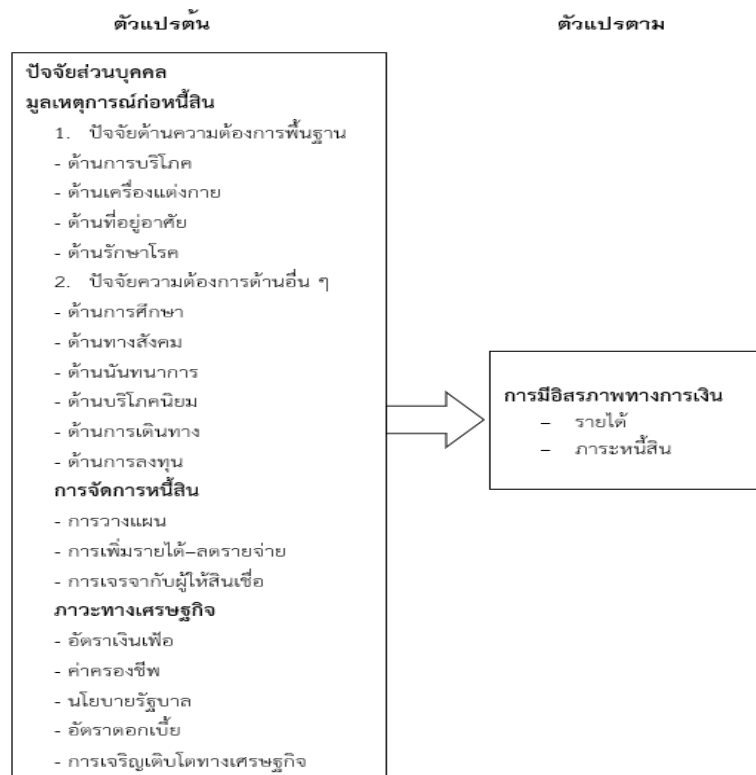
สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 มูลเหตุของการก่อหนี้มีอิทธิพลต่ออรรถภาพทางการเงินของครูในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

สมมติฐานที่ 2 วิธีการจัดการหนี้สินมีอิทธิพลต่ออรรถภาพทางการเงินของครูในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

สมมติฐานที่ 3 ภาวะเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่ออรรถภาพทางการเงินของครูในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

กรอบแนวคิด



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: ประยุกต์จาก Traiphraengrin & Temprasrisakul (2020) และ Sukrat et al. (2024)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรการวิจัยคือ ผู้ประกอบวิชาชีพครูในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 842 คน จาก 41 โรงเรียน (Phayao Educational Service Area Office 1, 2024) ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคำนวณกลุ่มตัวอย่างในกรณีที่ทราบกลุ่มประชากรที่ชัดเจนตามแนวคิดของ Krejcie & Morgan (1970) ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งจะทำให้ได้กลุ่มตัวอย่าง 264 คน

การวิจัยครั้งนี้ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ทั้งหมด 2 ขั้นตอนดังนี้

- 1) กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างและประชากร เพื่อให้ครูในแต่ละโรงเรียนมีโอกาสได้รับเลือกอย่างเท่าเทียมกัน
- 2) ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยกระจายแบบสอบถามไปตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถาม ซึ่งคณะผู้วิจัยประยุกต์จากแบบสอบถามของ Traipruengrin & Temprasrisakul (2020) และ Sukrat et al. (2024) ตลอดจนคณะผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีตเพิ่มเติม เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อให้มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย ทั้งนี้ แบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบ Rating Scale โดยประกอบด้วยเนื้อหา 5 ส่วนหลักดังนี้ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มุมเหตุในการก่อหนี้สิน วิธีการจัดการหนี้สิน ภาวะเศรษฐกิจ ระดับอิสระภาพทางการเงิน โดยมีข้อคำถามจำนวน 45 ข้อ

แบบสอบถามนี้ได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญในสาขาการเงิน จำนวน 3 คน ตรวจสอบด้วยการวิเคราะห์ค่า IOC ซึ่งได้ค่าคะแนนระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเนื้อหาครอบคลุมและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบอาชีพครู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.845 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับสูง (Wanichbancha, 2013)

3. การเก็บและรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการออกหนังสือขอความอนุเคราะห์เข้าไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำไปยื่นต่อผู้บริหารโรงเรียน พร้อมทั้งอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างคร่าว ๆ ทั้งนี้เมื่อได้รับอนุญาตให้ทำการเก็บข้อมูลแล้ว คณะผู้วิจัยจึงทำการทบทวนแบบสอบถามไว้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามกรอกข้อมูลเองเป็นเวลา 7 วัน หลังจากนั้นจึงดำเนินการเข้าไปเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้จำนวนแบบสอบถามกลับคืนร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้จะใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ สำหรับตัวแปรเชิงกลุ่ม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส บุคคลที่อยู่ในการะ การศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และภาระหนี้สิน และใช้

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้กับตัวแปรตาม ได้แก่ มูลเหตุการก่อกวนนี้สิน การจัดการหนี้สิน และภาวะเศรษฐกิจ ในการแปลความหมายใช้เกณฑ์ประเมินค่าของ Best (1981) โดยมีการให้คะแนนและแปลความหมายตามระดับต่าง ๆ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51-5.00	หมายถึง	ดีมาก
ค่าเฉลี่ย	3.51-4.50	หมายถึง	ดี
ค่าเฉลี่ย	2.51-3.50	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51-2.50	หมายถึง	พอใช้
ค่าเฉลี่ย	1.00-1.50	หมายถึง	ปรับปรุง

สถิติเชิงอนุมาน เป็นการศึกษาปัจจัยที่อิทธิพลต่ออิสรภาพทางการเงิน โดยใช้แบบจำลองโลจิตแบบสองทางเลือก (Binary logit model)

มีตัวแปรตาม 2 ทางเลือก ได้แก่ อิสรภาพทางการเงิน กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1 และไม่มีอิสรภาพทางการเงิน กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 0 ส่วนตัวแปรอิสระที่พิจารณาในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ มูลเหตุสำคัญของการก่อกวนนี้สิน การจัดการหนี้สินและภาวะเศรษฐกิจ สามารถแสดงได้ดังนี้

	Z	=	$\beta_0 + \beta_1 (X_1) + \beta_2 (X_2) + \beta_3 (X_3) + \mu$
เมื่อ	Z	แทน	อิสรภาพทางการเงินของครูในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
	β_0	แทน	ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
	$\beta_1, \beta_2, \beta_3$	แทน	สัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ที่ 1, 2, 3
	X_1	แทน	มูลเหตุการก่อกวนนี้สิน
	X_2	แทน	การจัดการหนี้สิน
	X_3	แทน	ภาวะเศรษฐกิจ
	μ	แทน	ค่าความแตกต่างหรือค่าความคลาดเคลื่อน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับมูลเหตุการก่อกวนนี้สิน การจัดการหนี้สินและภาวะเศรษฐกิจที่มีต่ออิสรภาพทางการเงินของครูในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (51.30%) และเพศหญิง (48.70%) โดยเมื่อแบ่งตามช่วงอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 41-50 ปี (44.70%) รองลงมา คือ ช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี (29.80%) อายุระหว่าง 51-60 ปี (20.20%) และอายุ 61 ปีขึ้นไป (5.30%) ซึ่งในด้านสถานภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส (66.70%) รองลงมา คือ หย่าร้าง/หม้าย (16.70%) และโสด (15.90%) ในด้านของบุคคลที่อยู่ในอุปการะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนบุคคลที่อยู่ในอุปการะ 0-2 คน (83.30%) รองลงมาจำนวนบุคคลที่อยู่ในอุปการะ 3-4 คน (16.70%) ในส่วนของระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (71.50%) รองลงมา คือ ระดับการศึกษาปริญญาโท (25.90%) และระดับการศึกษาปริญญาเอก (2.60%) ในด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่

มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,000-30,000 บาท (55.70%) รองลงมา คือ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,000-40,000 บาท (26.80%) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 20,000 บาท (13.60%) และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 40,000 บาท (3.90%) ในส่วนของรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท (43.90%) รองลงมา มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 20,001 – 25,000 บาท (27.70%) รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท (20.70%) และรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 25,000 บาท (7.70%) ในส่วนของตำแหน่งงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีตำแหน่งครู (90.80%) รองลงมา คือ มีตำแหน่งครูผู้ช่วย (9.20%) ในด้านจำนวนสัญญาเงินกู้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสัญญาเงินกู้ 1 สัญญา (72.30%) รองลงมา คือ ไม่มีสัญญาเงินกู้ (16.60%) และมีสัญญาเงินกู้มากกว่า 1 สัญญา (11.10%) ในส่วนของการจำแนกตามสัญญา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสัญญาเงินกู้สามัญทั่วไป (41.70%) รองลงมา คือ ไม่มีสัญญาเงินกู้ (16.60%) มีสัญญาเงินกู้พิเศษ ใช้ทุนเรือนหุ้นค้ำประกัน (13.70%) สัญญาเงินกู้ฉุกเฉินทั่วไป / เงินกู้ฉุกเฉินอเนกประสงค์แสดดี (12.20%) สัญญาเงินกู้สามัญเพื่อการศึกษา (7.40%) สัญญาเงินกู้พิเศษทั่วไป (7.40%) และสัญญาเงินกู้พิเศษใช้เงินฝากค้ำประกัน (1.10%)

1.1 ข้อมูลมูลเหตุของการก่อหนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมูลเหตุของการก่อหนี้ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 264 คน โดยสรุปผลจากการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แสดงผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับมูลเหตุการก่อหนี้ที่สำคัญของการก่อหนี้

มูลเหตุการก่อหนี้	$\bar{x}$	SD	แปลผล
ด้านความต้องการพื้นฐาน			
ด้านการบริโภค	1.671	0.686	น้อยที่สุด
ด้านเครื่องแต่งกาย	1.790	0.896	น้อยที่สุด
ด้านที่อยู่อาศัย	2.071	0.790	น้อย
ด้านรักษาโรค	1.821	0.735	น้อย
รวมมูลเหตุการก่อหนี้จากความต้องการพื้นฐาน	1.838	0.686	น้อย
ด้านความต้องการปัจจัยอื่น ๆ			
ด้านการศึกษา	2.223	0.902	น้อย
ด้านทางสังคม	2.007	0.762	น้อย
ด้านนันทนาการ	1.843	0.707	น้อย
ด้านบริโภคนิยม	2.327	0.679	น้อย
ด้านการเดินทาง	3.460	0.948	มาก
ด้านการลงทุน	3.055	1.127	ปานกลาง
รวมมูลเหตุการก่อหนี้จากความต้องการด้านปัจจัยอื่น ๆ	2.490	0.601	น้อย

จากตารางที่ 2 แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับมูลเหตุการก่อหนี้จากความต้องการพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มูลเหตุการก่อหนี้จากความต้องการพื้นฐานโดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.838$, $SD = 0.686$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยโดยใช้ค่าเฉลี่ย พบว่า มูลเหตุการก่อหนี้ด้านที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.071$, $SD = 0.790$) ด้านการรักษาโรคอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.821$, $SD = 0.735$) ด้านเครื่องแต่งกายอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.790$, $SD = 0.896$) และด้านการบริโภคอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.671$, $SD = 0.686$) ตามลำดับ

ในขณะเดียวกันระดับมูลเหตุของการก่อหนี้จากความต้องการปัจจัยอื่น ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มูลเหตุการก่อหนี้ด้านความต้องการปัจจัยอื่น ๆ โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.490$, $SD = 0.601$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยโดยใช้ค่าเฉลี่ย พบว่า มูลเหตุการก่อหนี้ด้านการเดินทางอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.460$, $SD = 0.948$) ด้านการลงทุนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.055$, $S.D. = 1.127$) ด้านบริโภคนิยมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.327$, $SD = 0.679$) ด้านการศึกษาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.223$, $SD = 0.902$) ด้านทางสังคมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.007$, $S.D. = 0.762$) และด้านนันทนาการอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.843$, $SD = 0.707$) ตามลำดับ

1.2 ข้อมูลระดับการจัดการหนี้สิน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับของการจัดการหนี้สิน จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 264 คน โดยสรุปผลการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แสดงผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความสำคัญของการจัดการหนี้สิน

การจัดการหนี้สิน	$\bar{X}$	SD	แปลผล
การวางแผน	3.940	0.572	มาก
การเพิ่มรายได้ - ลดรายจ่าย	3.790	0.549	มาก
การเจรจากับผู้ให้สินเชื่อ	3.860	0.586	มาก
รวมการจัดการหนี้สิน	3.860	0.569	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของการจัดการหนี้สินของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีการจัดการหนี้สินโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.860$, $SD = 0.569$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยโดยใช้ค่าเฉลี่ย พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในการจัดการหนี้ด้านการวางแผนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.940$, $SD = 0.572$) ด้านการเจรจากับผู้ให้สินเชื่ออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.860$, $SD = 0.586$) และด้านการเพิ่มรายได้ - ลดรายจ่ายอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.790$, $SD = 0.549$) ตามลำดับ

1.3 ข้อมูลระดับภาวะเศรษฐกิจ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับภาวะเศรษฐกิจ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 264 คน โดยสรุปผลจากการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แสดงผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความสำคัญของภาวะเศรษฐกิจ

ภาวะเศรษฐกิจ	$\bar{X}$	SD	แปลผล
อัตราเงินเฟ้อ	3.861	0.681	มาก
ค่าครองชีพ	3.904	1.019	มาก
ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาล	4.515	0.778	มากที่สุด
การลดลงของอัตราดอกเบี้ยธนาคาร	3.831	1.013	มาก
อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ	3.922	1.129	มาก
รวมด้านภาวะเศรษฐกิจ	4.181	0.561	มาก

จากตารางที่ 4 แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับภาวะเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีการให้ความสำคัญด้านภาวะเศรษฐกิจในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.181$, $SD = 0.561$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยโดยใช้ค่าเฉลี่ย พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในเรื่องภาวะเศรษฐกิจด้านผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาลอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.515$, $SD = 0.778$) ด้านอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.922$, $SD = 1.129$) ด้านค่าครองชีพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.904$, $SD = 1.019$) ด้านอัตราเงินเฟ้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.861$, $SD = 0.681$) และด้านการลดลงของอัตราดอกเบี้ยธนาคารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.831$, $SD = 1.013$) ตามลำดับ

1.4 ข้อมูลเกี่ยวกับอภิสภาพทางการเงิน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับอภิสภาพทางการเงิน จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 264 คน จากการวิเคราะห์พบว่า ครูส่วนใหญ่ไม่มีอภิสภาพทางการเงิน จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 62.0 และมีอภิสภาพทางการเงิน จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0

2. ผลการศึกษาอิทธิพลของมูลเหตุการก่อหนี้สิน การจัดการหนี้สิน และภาวะเศรษฐกิจที่มีต่ออภิสภาพทางการเงินของครูในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีรายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์สมมติฐานการวิจัย

การหาค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างมูลเหตุการก่อหนี้ วิธีการจัดการหนี้สิน ภาวะเศรษฐกิจ และอภิสภาพทางการเงิน ที่ละคู่โดยใช้สูตรของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient)

ตารางที่ 5 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	มูลเหตุการก่อกวน	วิธีการจัดการหนี้สิน	ภาวะเศรษฐกิจ	อิสรภาพทางการเงิน
มูลเหตุการก่อกวน	1.00	-0.147*	-0.04	-0.278
วิธีการจัดการหนี้สิน		1.00	0.556	0.133*
ภาวะเศรษฐกิจ			1.00	-0.07
อิสรภาพทางการเงิน				1.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรต้นที่ประกอบด้วย มูลเหตุการก่อกวน วิธีการจัดการหนี้สิน ภาวะเศรษฐกิจ และอิสรภาพทางการเงิน พบว่ามีค่าต่ำกว่า 0.8 ถือว่าตัวแปรต้นมีความสัมพันธ์กับตัวแปรต้นอื่น ๆ แต่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาสหสัมพันธ์ของตัวแปรต้นในระดับที่รุนแรง Multicollinearity หรือตัวแปรเป็นอิสระต่อกัน (Stevens, 1992)

การวิเคราะห์เชิงอนุมาน

ในการวิจัยครั้งนี้ทำงานทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน คือการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาว่าตัวแปรอิสระตัวใดส่งผลต่อตัวแปรตาม เพื่อให้สามารถใช้สร้างสมการในการพยากรณ์ตัวแปรตามได้

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยของตัวแปรของอิสรภาพทางการเงินของครูในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	1.980	0.274		7.219	0.000		
มูลเหตุการก่อกวน	-0.211	0.048	-0.256	-4.383*	0.000	0.976	1.024
วิธีการจัดการหนี้สิน	0.197	0.069	0.201	2.864*	0.005	0.675	1.481
ภาวะเศรษฐกิจ	0.165	0.060	-0.190	-2.734*	0.007	0.689	1.451
F = 11.070 R = 0.853 R ² = 0.611 Adj. R ² = 0.401							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 6 ค่า VIF ของตัวแปรต้นทุกตัว มีค่าต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 4.00 (Miles & Shevlin, 2001) และค่า Tolerance มีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 0.2 (Pedhazur, 1997) แสดงให้เห็นว่าตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน (Multicollinearity)

นอกจากนี้ตาราง 6 สามารถอธิบายได้ว่า วิธีการจัดการหนี้สินมีอิทธิพลเชิงบวกกับอิสรภาพทางการเงินของครูในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่มูล

เหตุการณ์ก่อนนี้และภาวะเศรษฐกิจ มีอิทธิพลเชิงลบกับอัตรภาพทางการเงินของครัวในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตลอดจนผลการคำนวณ ค่า R-squared มีค่าเท่ากับ 0.611 หรือร้อยละ 61.1 หมายความว่าตัวแปรต้น 3 ตัว คือ มูลเหตุการณ์ก่อนนี้ วิธีการจัดการหนี้สิน และภาวะเศรษฐกิจ สามารถอธิบายตัวแปรตาม คือ อัตรภาพทางการเงิน ได้ร้อยละ 61.1 ส่วนที่เหลือ 38.9 เป็นผลมาจากตัวแปรอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำมาตรวจสอบ โดยสามารถอธิบายได้ว่า มูลเหตุการณ์ก่อนนี้ วิธีการจัดการหนี้สินและภาวะเศรษฐกิจ มีอิทธิพลต่ออัตรภาพทางการเงินของครัวในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) ซึ่งเป็นค่าบ่งบอกความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม เท่ากับ -0.211, 0.197 และ -0.165 ตามลำดับ

สามารถนำผลการวิเคราะห์จากตาราง 6 มาเขียนสมการรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลกระทบต่ออัตรภาพทางการเงินของครัวในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ได้ดังนี้

$$Z = 1.980 - 0.211(\text{มูลเหตุการณ์ก่อนหนี้สิน}) + 0.197(\text{การจัดการหนี้สิน}) + 0.165(\text{ภาวะเศรษฐกิจ})$$

อภิปรายผล

สมมติฐานที่ 1 มูลเหตุของการก่อหนี้มีผลต่ออัตรภาพทางการเงินของครัวในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่ามูลเหตุการก่อหนี้ที่สำคัญ ได้แก่ การบริโภค ส่งผลกระทบเชิงลบต่ออัตรภาพทางการเงินของครัว ซึ่งตรงกับการศึกษาโดย Keynes (1936) ที่ชี้ว่าการใช้จ่ายที่ไม่ได้รับการควบคุม อาจนำไปสู่หนี้สินที่สูงและส่งผลเสียต่อเสถียรภาพทางการเงินในระยะยาว นอกจากนี้การบริโภคนิยมยังเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้สินในระดับที่สูงขึ้น ส่งผลให้ครัวต้องประสบกับปัญหาทางการเงินมากขึ้น นอกจากนี้ผลการศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sukrat et al. (2024) ที่ได้ทำการศึกษาโดยเก็บกลุ่มตัวอย่างจากสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งหนึ่ง ซึ่งผลการศึกษา พบว่า มูลเหตุของการก่อหนี้มีอิทธิพลต่ออัตรภาพทางการเงิน ตลอดจนสอดคล้องกับการศึกษาของ Traipruengrin & Temprasrisakul (2020) ที่พบว่า มูลเหตุของการก่อหนี้ในด้านของทักษะทางการเงินและพฤติกรรมทางการเงินมีอิทธิพลต่ออัตรภาพทางการเงินในทิศทางลบ

สมมติฐานที่ 2 วิธีการจัดการหนี้สินมีผลต่ออัตรภาพทางการเงินของครัวในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า ครัวที่มีวิธีการจัดการหนี้สินที่ดี เช่น การวางแผนการเงิน การควบคุมรายจ่าย และการเจรจากับผู้ให้สินเชื่อ จะมีอัตรภาพทางการเงินที่ดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Orman (2007) ที่เน้นการวางแผนทางการเงินและการจัดการหนี้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษานี้พบว่า ครัวที่วางแผนการเงินอย่างเหมาะสมสามารถรักษาสภาพทางการเงินได้ดีขึ้น ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sukrat et al. (2024) ที่พบว่า วิธีการจัดการหนี้สินและการวางแผนการเงินมีอิทธิพลเชิงบวกต่ออัตรภาพทางการเงิน และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ Sorisorn & Chitnomrat (2019) ที่พบว่า การจัดการหนี้สินมีอิทธิพลต่ออัตรภาพทางการเงิน

สมมติฐานที่ 3 ภาวะเศรษฐกิจมีผลต่ออัตรภาพทางการเงินของครัวในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า ภาวะเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอนและค่าครองชีพที่สูงมีผลกระทบเชิงลบต่ออัตรภาพทางการเงินของครัว ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ของ Keynes (1936) ที่ชี้ว่าภาวะเศรษฐกิจมี

บทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจทางการเงิน หากครุมีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย ก็จะทำให้เกิดหนี้สินมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในระยะยาว ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Saraphat et al. (2022) ที่พบว่า สภาวะเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อการวางแผนทางการเงิน กลุ่มวัยทำงานในจังหวัดชลบุรี และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานของ Samakkhetkarn & Srisingh (2020) ที่พบว่าปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การวางแผนทางการเงินเพื่อความมั่นคงยามเกษียณอายุ คือภาวะเศรษฐกิจ ตลอดจนสอดคล้องกับงานของ Sittiphan (2009) ที่พบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อการวางแผนทางการเงินเพื่อความมั่งคั่งของประชาชนในกรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ควรมีการจัดการอบรมด้านการวางแผนทางการเงิน การเพิ่มรายได้ - ลดรายจ่าย ตลอดจนให้ความรู้ด้านการเจรจาประนีประนอมกับผู้ให้สินเชื่อ เพราะปัจจัยดังกล่าวมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยในส่วนของการวางแผนทางการเงิน การเพิ่มรายได้ - ลดรายจ่าย อาจจัดอบรมให้ความรู้ให้กับข้าราชการครูที่เพิ่งได้รับการบรรจุใหม่เพื่อสร้างพื้นฐานความรู้และวินัยทางการเงินที่ดี ในขณะที่การเจรจาประนีประนอมหนี้ อาจจะจัดให้กับข้าราชการครูที่มีสินเชื่ออยู่แล้วแต่ประสบปัญหาการผ่อนชำระคืนไม่ไหว เพื่อสร้างศักยภาพในการชำระหนี้ ตลอดจนเพิ่มมาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้นให้กับข้าราชการครูในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา นอกจากนี้ควรมีการเผยแพร่ข่าวสารด้านภาวะเศรษฐกิจ ในประเด็นนโยบายของภาครัฐบาล อัตราเงินเฟ้อ ค่าครองชีพ อัตราดอกเบี้ยธนาคาร และให้ความรู้ว่าจะส่งผลกระทบอย่างไรกับข้าราชการครู เพื่อเตรียมพร้อมรับมือปรับตัวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายการศึกษาวิจัยไปยังกลุ่มประชากรอื่น ๆ เช่น ข้าราชการกลุ่มอื่น ๆ นอกเหนือจากครู เพื่อเปรียบเทียบผลกระทบของการจัดการหนี้สินต่ออิสรภาพทางการเงินในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ
2. การวิจัยครั้งต่อไปควรใช้การวิจัยแบบผสม โดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเน้นในด้านการจัดการหนี้สินและด้านภาวะเศรษฐกิจ เพื่อยืนยันผลจากการแจกแบบสอบถามตลอดจนเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมีความละเอียดมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานของรัฐควรจัดทำโครงการให้คำปรึกษาและให้ความรู้ตลอดจนจัดอบรมในเรื่องของการวางแผนทางการเงิน การใช้จ่ายที่เหมาะสมสำหรับครูและข้าราชการ เพื่อช่วยป้องกันปัญหาหนี้สินในระยะยาว รวมถึงการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการลงทุนและการออมเงินที่ปลอดภัย
2. รัฐบาลควรพิจารณาเชิงนโยบายที่ช่วยสนับสนุนให้ครุมีรายได้เสริมที่มั่นคง เช่น โครงการพัฒนาทักษะเพิ่มเติมหรือการสร้างรายได้จากหลายช่องทาง เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินและลดการพึ่งพาหนี้สิน

References

- Bank of Thailand. (2024). **ngoen hai kuyum kae phak khruaruan** [Loans to households]. Retrieved from <https://shorturl.asia/ZQkpt>.
- Best, J. W. (1981). **Reserch in Education Englewood Cilff**. New Jersey: Prentice-Hall.
- Keynes, J. M. (1936). **The General Theory of Employment, Interest, and Money**. London: Macmillan.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3), 607–610.
- Lomtaku, W. (2024). **phon khong krop khwamkhit baep toep to nai kanwangphaen kan ngoen so won bukkhon thi mi to 'aka ram' itsaraphap thang kanngoen khong kharatchakan nai prathet Thai** [Effects of Growth Mindset for Personal Financial Planning on Government Offecers' Financial Freedom in Thailand]. **Journal of Graduate Studies Valaya Alongkron Rajabhat University**. 18(3), 199-211.
- Miles, J. & Shevlin, M. (2001). **Applying Regression and Corrlation: A Guide for Students and Researchers**. London: Sage.
- Nanthakruea, S. (2018). **patchai thi song phon to 'aka rok 'aha ni khong khru 'amphoe long changwat phrae** [Factors affecting the debt of teachers in Long District, Phrae Province]. Master of Arts Thesis. Sukhothai Thammathirat Open University.
- Numthong, S. (1997). **khru khuan yu yangrai nai phawa wikrit setthakit** [How should teachers live in times of economic crisis?]. **Journal of Teacher Civil Service**. 18(1), 1-7.
- Orman, S. (2007). **Women & Money: Owning the Power to Control Your Destiny**. Spiegel & Grau.
- Pedhazur, E. J. (1997). **Multiple Regression in Behavioral Research: Explanation and Prediction**. Stamford, CT: Thomson Learning.
- Phayao Educational Service Area Office 1. (2024). **kharatchakan khru lae bukkhalakon thangka suksa** [Teachers and education officials, revised fiscal year 2025]. Retrieved from <https://bigdata.pyo1.go.th/bigdata/tableSchoolID.php?id=56010009>
- Public Relations Department. (2024). **kuyum ngoen yangrai mai hai thuk 'aopriap** [How to borrow money without being taken advantage]. Retrieved from <https://shorturl.asia/7nUkD>

- Samakkhetkarn, W. & Srisingh, P. (2020). patchai thī mī phon tō‘arup bæp k̄anwāngphāen k̄anngoēn phūa khwāmman̄khong tōn kasān‘āyu kōranī suksa lūkkhā thanakhān yu‘obī sakhā thanon sī wara [Factors affecting financial planning patterns for retirement security: a case study of UOB customers, Sriwara Road Branch]. **Journal of Management Arts**. 4(3), 567-581.
- Saraphat, S., Hongphakdee, N., Hongphakdee, S. & Bamrungsap, S. (2022). phonkrathop khōng k̄anraprū khōmūn khaōsān khwāmru thāng k̄anngoēn lāe phāwa sēthakit thī mī phon tō‘phruttikam k̄anwāngphāen thāngk̄an ngoēn sō won bukkhon klum wai tham ngān nai chāngwat Chon Buri [The impact of information perception, financial knowledge, and economic conditions on personal financial planning behavior of working-age people in Chonburi Province]. **Journal of Accounting and Management, Maha Sarakham University**. 14(1), 54-63.
- Sittiphan, K. (2009). patchai thī mī‘itthi phon tō‘akān wāngphāen thāngk̄an ngoēn sō won bukkhon khōng prachāchon nai Krung Thēp Mahā Nakhōn [Factors influencing personal financial planning of people in Bangkok]. Master of Business Administration Thesis, Bangkok University.
- Sorison, B. & Chitnomrat, T. (2019). suksa phon khōng k̄anwāngphāen k̄an ngoēn sō won bukkhon thī mī tō‘a‘i sōra phāp thāng k̄anngoēn khōng bukkhon : kōranī suksa lūkkhā thanakhān phānit nai Krung Thēp Mahā Nakhōn [Study of the effect of personal financial planning on financial freedom of individuals: A case study of commercial bank customers in Bangkok]. **Journal of Graduate School, Dhurakij Pundit University**. 8(2), 170-182.
- Stevens, J. (1992). **Applied multivariate statistics for the social sciences**. (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Sukrat, P., Saengwichai, K., Saengkasane, T. & Limusanon, K. (2024). kā rok ‘aha nī lāe withikān chatkān nīsin thī song phon tō‘a‘i sōra phāp thāng k̄anngoēn khōng samāchik sahakōn ‘ōm sap hāng nung [Debt creation and debt management methods affecting financial freedom of members of a savings cooperative]. **Burapha University Journal of Business Management**. 13(1), 1-20.
- Traiphruangrin, P. & Temprasrisakul, S. (2020). patchai thī mī‘itthi phon tō‘a‘i sōra phāp thāng k̄anngoēn khōng chāo mi lō lēn yon nai Krung Thēp Mahā Nakhōn [Factors influencing the financial freedom of millennials in Bangkok]. **Srinakharinwirot Business Journal**. 12(1), 1-19.

- Wanichbancha, K. (2013). **kān wikhrō samakān khroṅgsāṅ (SEM) duāi AMOS** [Structural Equation Analysis (SEM) with AMOS]. Bangkok: Samlada Partnership Limited.
- Yaken, S., Paengjai, K., Intha, K., Saleesongsom, T., Sirikaew, P. & Nojak, W. (2021). patchai thī mī phon tō ‘akā rok ‘aha nī khōṅ prachākōṅ klum chē nōē nawāi nai khēt thēsabān tambon thā wang thōṅ ‘Amphōē Mūāṅ chāṅwat Phayao [Factors affecting the debt incurrence of Generation Y population in Tha Wang Thong Subdistrict Municipality, Mueang District, Phayao Province]. **Journal of Economics and Business Administration, Thaksin University.** 13(1), 95-112.

แนวทางการจัดการจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของชุมชน ตำบลคูหาใต้
อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

ROAD ACCIDENT RISK POINT MANGEMENT GUIDELINES IN KHUHA TAI
SUB-DISTRICT COMMUNITY, RATTAPHUM DISTRICT, SONGKHLA
PROVINCE

อัครลักษณ์ ราชพลสิทธิ์¹ สมฤดี สงวนแก้ว² จิรัชยา เจียวัก³ บุญสิทธิ์ ไชยชนะ⁴ และวันชัย ธรรมสัจการ⁵
Atsawaluk Ratchapolsit¹ Somruedee Sanguankaew²
Jirachaya Jeawkok³ Bunsit Chaichana⁴ and Wanchai Dhammasaccakarn⁵

¹ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา วิทยาเขตเพชรบูรณ์

^{2,3} คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

⁴ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

⁵ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

¹ Faculty of Political Science, Chalermkanchana University Phetchabun Campus

^{2,3} Faculty of Humanities and Social Sciences Prince of Songkla University Pattani Campus

⁴ Faculty of Education Yala Rajabhat University

⁵ Faculty of Liberal Arts Prince of Songkla University Hat Yai Campus

E-mail: dhwanchai03@gmail.com

Received: October 25, 2024
Revised: September 3, 2025
Accepted: September 9, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของชุมชน ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา และ 2) นำเสนอแนวทางการจัดการจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของชุมชน ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา โดยการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง ได้แก่ คณะกรรมการชุมชน จำนวน 10 คน สมาชิกเทศบาลตำบลคูหาใต้ จำนวน 1 คน ศูนย์การเรียนรู้ตำบลคูหาใต้ (ศกร.) จำนวน 1 คน มูลนิธิกู้ภัย จำนวน 1 คน สมาคมพิทักษ์สิทธิชุมชนเขาคูหาอำเภอรัตภูมิ จำนวน 2 คน สภามัคชุมชนตำบล จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม ระดมความคิดร่วมกัน การสัมภาษณ์ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและนำเสนอแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบ 1) จุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของชุมชนจำนวน 11 จุด ได้แก่ จุดเสี่ยงที่มีลักษณะเป็นทางโค้งจำนวน 3 จุด เป็นทางแยกจำนวน 9 จุด ซึ่งมีสถิติการเกิดอุบัติเหตุในปี พ.ศ. 2566 จำนวน 7 ครั้ง มีผู้เสียชีวิต จำนวน 1 ราย และบาดเจ็บ จำนวน 4 ราย จากการสังเกตพฤติกรรมการขับขี่ผู้วิจัยพบว่าผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่สวมหมวกนิรภัยและมีการขับขี่จักรยานย้อนสอน และในส่วนของพฤติกรรมกรรมการขับขี่รถยนต์พบว่า ผู้ขับขี่ไม่เปิดไฟเลี้ยว หรือเปิดไฟเลี้ยวแบบ

กะทันหัน ในระยะน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนด 60 เมตร และมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณจุดเสี่ยงบดบังทัศนวิสัยการมองเห็น ขาดเครื่องหมายจราจร ชุมชนขาดการส่งเสริมการใช้รถอย่างปลอดภัย 2) แนวทางการจัดการจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของชุมชน พบว่า สามารถจำแนกได้ 2 แนวทาง คือ (1) การจัดการโดยชุมชน เช่น การส่งเสริมความรู้ด้านจราจรและความปลอดภัยอย่างมีส่วนร่วม (2) ดำเนินการส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยการพัฒนาและป้องกันอุบัติเหตุบริเวณจุดเสี่ยงให้เกิดความปลอดภัย

คำสำคัญ

แนวทาง การจัดการจุดเสี่ยง อุบัติเหตุทางถนน

ABSTRACT

This research article aimed to 1) study road accident risk points in the community of Khuha Tai Subdistrict, Rattaphum District, Songkhla Province, and 2) propose guidelines for managing road accident risk points in the community of Khuha Tai Subdistrict, Rattaphum District, Songkhla Province. The key informants were selected through purposive sampling, including 10 community committee members, 1 Khuha Tai Subdistrict Municipality member, 1 Khuha Tai Subdistrict Learning Center (ศกร.) representative, 1 Rescue Foundation representative, 2 Khao Kuha Community Rights Protection Association (Rattaphum District) members, and 1 Subdistrict Community Council representative, totaling 16 people. The research instruments included structured interviews, focus groups, brainstorming, participatory observation, with data analyzed using content analysis and presented descriptively.

The research findings revealed that 1) there were 11 road accident risk points in the community, consisting of 3 curved road sections and 9 intersections. In 2023 (B.E. 2566), there were 7 accidents, resulting in 1 death and 4 injuries. From observation of driving behavior, the researcher found that motorcycle riders did not wear helmets and rode bicycles against traffic flow. In terms of car driving behavior, it was found that drivers did not use turn signals or activated turn signals suddenly at distances less than the legally required 60 meters. The physical environment at risk points obstructed visibility, lacked traffic signs, and the community lacked promotion of safe vehicle use. Moreover, 2) guidelines for managing road accident risk points in the community were classified into 2 approaches which were (1) community-based management, such as promoting participatory knowledge of traffic and safety, and (2) referral to relevant agencies for development and accident prevention at risk points to ensure safety.

Keywords

Guidelines, Risk Management, Road Accidents

ความสำคัญของปัญหา

ความปลอดภัยบนท้องถนนเป็นปัญหาที่ทุกประเทศเผชิญเนื่องจากประชากรโลกที่เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เกิดความต้องการใช้ถนนเพิ่มขึ้น ยานพาหนะก็เพิ่มขึ้นตามจำนวนประชากร โดยองค์การอนามัยโลกได้ระบุดูคาดการณ์ว่าในแต่ละปีมีประชากรเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนกว่า 1.35 ล้านคน และ 30 ล้านคน ได้รับความบาดเจ็บถึงขั้นพิการ (World Health Organization: WHO, 2020) โดยตัวแทนผู้นำแต่ละประเทศก็มีได้นั่งนอนใจหรือเพิกเฉยกับเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ และแต่ละประเทศได้มีการกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยบนท้องถนนเพื่อลดอัตราการสูญเสียของประชากรจากอุบัติเหตุการจราจรให้ได้ร้อยละ 50 (WHO, 2015) นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติได้มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี เป้าประสงค์ 3.6 ลดจำนวนการตายและบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนทั่วโลก (United Nations, 2017) เพื่อสร้างความปลอดภัยทางถนน กับประเทศสมาชิก และร่วมมือทำแผนปฏิบัติการด้านความปลอดภัยทางถนนที่มีกรอบเวลาชัดเจน (World Health Organization: WHO, 2017)

อุบัติเหตุทางถนนในชุมชนในประเทศไทยก่อให้เกิดความสูญเสียกับประชาชนและผู้ใช้ในการจราจรเศรษฐกิจและสังคมอย่างมากมาย อัตราการเกิดอุบัติเหตุบนถนนในชุมชนของประเทศไทยเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ข้อมูลสถิติการตายจากคดีจราจร สำนักงานตำรวจแห่งชาติประจำปี พ.ศ. 2564 จำนวน 23,601 คน หรือคิดเป็น 37 คนต่อประชากรหนึ่งแสนคน ตัวเลขนี้เกินค่าเฉลี่ยของโลก 2 เท่า (ทั่วโลกมีค่าเฉลี่ยการตายบนถนนประมาณ 18 คนต่อประชากรหนึ่งแสนคน) และในปีเดียวกันบนถนนมีผู้บาดเจ็บสาหัสอีกกว่าแสนคนและบาดเจ็บเล็กน้อยอีกกว่าล้านคน (Road Safety Academic Center, Road Safety Policy Foundation, 2024) และข้อมูลสถิติ สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและการจราจร (สนข.) ปี พ.ศ. 2559 - ปี พ.ศ. 2567 ชี้ว่า ในรอบ 8 ปีที่ผ่านมา การเสียชีวิตโดยมาก ไม่ได้เกิดขึ้นบนถนนหลวง ทางด่วนหรือทางหลวงชนบท หากแต่เกิดบนถนนในเขตเมือง เขตเทศบาล เขตชุมชน เกิดขึ้นระหว่างการเดินทางใกล้ ๆ บนถนนสายสั้น ๆ การเดินทางที่เรามักจะมองข้ามเรื่องความปลอดภัยและโดยมักคิดว่า “ใกล้แค่นี้ ไม่เป็นไร” “ขับใกล้แค่นี้ไม่เป็นไร” (Road Safety Academic Center, Road Safety Policy Foundation, 2024)

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในประเด็นโครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์และดิจิทัล มีเป้าหมายลดจำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุ ทางถนนเป็นเป้าหมายและตัวชี้วัดในแผนย่อยโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมและโลจิสติกส์ โดยมีเป้าหมายจะลด อัตรา ผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนให้เหลือ 12 คนต่อประชากรหนึ่งแสนคน ในปี พ.ศ. 2570 สถานการณ์ อุบัติเหตุทางถนนในประเทศไทยยังอยู่ในระดับสูง โดยกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุทางถนนและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน (5-29 ปี) กลุ่มผู้ใช้รถจักรยานยนต์ และพื้นที่ชนบท การจัดการป้องกันและลดความเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางจราจรร่วมกับชุมชน ป้องกันจุดเสี่ยง สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนผู้ใช้การจราจรที่อาศัยอยู่บริเวณจุดเสี่ยงอย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความตระหนักถึงความสำคัญ และได้ศึกษาแนวทางการจัดการจุดเสี่ยง การเกิดอุบัติเหตุทางถนนในชุมชน โดยคาดหวังว่าจะได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ประเด็นปัญหาดังกล่าว เพื่อร่วมออกแบบแนวทางการจัดการสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวทั้งการเสนอ แนวทางในการจัดการตนเองของชุมชน และการส่งต่อประเด็นปัญหาเพื่อออกมาตรการ และการจัดการ จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นกรมทางหลวงชนบท และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกันสร้างความปลอดภัยบนท้องถนนที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ลดอัตราการสูญเสียชีวิต และทรัพย์สินของประชากรที่เกิดจากอุบัติเหตุสืบต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. จุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของชุมชนในพื้นที่ ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลาเป็นอย่างไร
2. การจัดการจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของชุมชนในพื้นที่ ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลาเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของชุมชนในพื้นที่ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของชุมชนในพื้นที่ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative approach) โดยใช้แนวทางการวิจัยแบบกรณีศึกษา (case study approach) แนวคิดมาจากกระบวนทัศน์ปฏิบัตินิยม (pragmatism) (Tashakkori & Ted-die, 1998) โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (documents study) และการศึกษาข้อมูลจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Creswell, 2003) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants)

สำหรับการได้มาซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือได้รับผลกระทบจากการเกิดอุบัติเหตุทางจราจร (Phothisita, 2007) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้ 1) เป็นบุคคลที่มีบทบาทในการจัดการอุบัติเหตุทางจราจรหรือบทบาทของผู้ที่วางแผนแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน หรือเป็นผู้กำหนดนโยบาย หรือมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการระบบสุขภาพอำเภอและการจัดการอุบัติเหตุทางจราจร 2) เป็นผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนแห่งนี้ ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลาเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป และ 3) มีความสมัครใจที่จะเข้าร่วมกระบวนการวิจัยในครั้งนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษานี้มีจำนวนทั้งสิ้น 30 คน ประกอบด้วย

1. คณะกรรมการชุมชน จำนวน 24 คน
2. สมาชิกเทศบาลตำบลคูหาใต้ จำนวน 2 คน

3. ตัวแทน ศกร. ตำบลคูหาใต้ จำนวน 1 คน
4. ตัวแทนมูลนิธิกู้ภัย จำนวน 1 คน
5. ตัวแทนสมาคมพิทักษ์สิทธิชุมชนเขาคูหาอำเภอรัตนภูมิ จำนวน 1 คน
6. ตัวแทนสภาองค์กรชุมชนตำบล จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured Interview) สำหรับการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ตามแนวคำถามของ World Health Organization (2018) ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับสาเหตุการเกิดอุบัติเหตุ ปัญหาและผลกระทบของการเกิดอุบัติเหตุ การดำเนินงานในปัจจุบัน และแนวทางแก้ไขการเกิดอุบัติเหตุ พร้อมรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการอุบัติเหตุทางจราจรในพื้นที่ชุมชนแห่งหนึ่ง ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากรายงานการประชุม เอกสารการดำเนินงานโครงการของชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนภาพรวมในเบื้องต้น ก่อนดำเนินการในพื้นที่
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการชุมชน 2) สมาชิกเทศบาลตำบลคูหาใต้ 3) ตัวแทน ศกร. ตำบลคูหาใต้ 4) ตัวแทนมูลนิธิกู้ภัย 5) ตัวแทนสมาคมพิทักษ์สิทธิชุมชนเขาคูหาอำเภอรัตนภูมิ และ 6) ตัวแทนสภาองค์กรชุมชนตำบล ระยะเวลาในการสัมภาษณ์อยู่ ระหว่าง 45 นาที – 1 ชั่วโมง
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม ในกลุ่มคณะกรรมการผู้ดำเนินงานโครงการจัดการปัญหาจุดเสี่ยงในชุมชน จำนวน 3 ครั้ง ได้แก่ การสนทนาสถานการณ์ปัญหา การจัดการวางแผน และการเสนอแนวทางการแก้ไข โดยใช้ระยะเวลาในการสนทนากลุ่มประมาณ 1 – 2 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Chantawanich, 2010; Moser & Korstjens, 2017; Hubbard & Power, 1999) โดยนำเอาข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มมาถอดเทปรวมกับข้อมูลที่ได้จากการบันทึก เพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาแล้วคัดแยกข้อความหรือประโยคที่สะท้อนการจัดการอุบัติเหตุทางจราจรในระดับพื้นที่ และจัดกลุ่มข้อมูลเพื่อสรุปเป็นประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหา (qualitative content analysis) (Bryman, 2008) และนำข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์ส่งกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่ได้

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาแนวทางการจัดการจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในชุมชนแห่งหนึ่งพื้นที่ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้สรุปจำแนกผลการค้นพบออกเป็น 2 ประเด็นตามวัตถุประสงค์โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. จุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของชุมชนในพื้นที่ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา พบว่า จุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของชุมชนแห่งนี้ มีจำนวน 11 จุด จุดเสี่ยงมีลักษณะเป็นทางโค้งจำนวน 3 จุด เป็นทางแยกจำนวน 8 จุด เกิดอุบัติเหตุในช่วงรอบปีที่ผ่านมาจำนวน 7 ครั้ง มีผู้เสียชีวิต จำนวน 1 ราย และบาดเจ็บจำนวน 4 ราย จากการสังเกตพฤติกรรมการขับขี่ผู้วิจัยพบว่า ผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่มีการสวมหมวกนิรภัย และมีการขับขี่จักรยานยนต์ย้อนศร และในส่วนของการพฤติกรรมการขับขี่รถยนต์ พบว่าผู้ขับขี่ไม่มีการเปิดไฟเลี้ยว และเปิดไฟเลี้ยวในระยะประชิดซึ่งเปิดน้อยกว่าระยะ 60 เมตร นอกจากนี้ยังพบว่าในส่วนสภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้น ชุมชนไม่มีการพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชน อาทิ การตัดแต่งกิ่งไม้ ใบหญ้าที่บังทัศนียภาพการมองเห็นขณะการสัญจร และเมื่อพิจารณาถึงกฎกติกาข้อตกลงและการบังคับใช้ พบว่า ชุมชนไม่ได้มีการสร้างกฎกติกา และการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎกติกาของชุมชนนั้นแต่อย่างใด



ภาพที่ 1 แสดงจุดเสี่ยงในชุมชนแห่งหนึ่ง ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา

โดยสรุปสถานการณ์ปัญหาการจัดการจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของชุมชน
แห่งหนึ่ง ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา สามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะ ประกอบด้วย

1) ปัญหาการจัดการด้านสภาพแวดล้อมเชิงกายภาพ พบว่า ชุมชนมีจุดเสี่ยง 11 จุด ซึ่งไม่มีการปรับปรุงทัศนียภาพ ไม่มีการจัดทำป้ายจราจร และ ทางม้าลาย 2) ปัญหาการจัดการด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม พบว่า ขาดการบังคับใช้กฎหมายจราจรอย่างจริงจัง นอกจากนี้ในส่วน of ชุมชนไม่มีการสร้างกฎกติกาชุมชนเพื่อใช้สำหรับการจัดระเบียบทางสังคมภายในชุมชน และ 3) ปัญหาการจัดการด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล พบว่า สมาชิกของชุมชนละเลยต่อการเคารพและไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจราจร สังเกตได้จากการขับรถยนต์ ไม่มีการสวมหมวกนิรภัย และขับเร็ว เป็นต้น

2. แนวทางการจัดการจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของชุมชนแห่งหนึ่งในพื้นที่ ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา พบว่า แนวทางการจัดการจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของชุมชนแห่งนี้ ซึ่งตั้งอยู่ในตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา สามารถสรุป และจำแนกได้ 2 แนวทาง ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงแนวทางการจัดการจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของชุมชนแห่งหนึ่ง ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา

ลำดับ ที่	ลักษณะจุด เสี่ยง	แนวทางการจัดการจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนน	
		การจัดการโดยชุมชน	การส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
1	ทางสามแยก	- ติดป้ายทางโค้ง - ติดป้ายลดความเร็ว	- ทาสีถนน - ทำสัญลักษณ์เตือน
2	ทางสี่แยก	- ติดป้ายทางแยก - ติดป้ายลดความเร็ว - การทำวงเวียน แทนสี่แยก	- ทาสีถนน - ทำสัญลักษณ์เตือน
3	ทางโค้ง	- ติดป้ายทางโค้ง - ติดป้ายลดความเร็ว	- ทาสีถนน - ทำสัญลักษณ์เตือน
4	ถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ	- จัดทำสัญลักษณ์เตือนอันตรายจากอุบัติเหตุ	- ซ่อมผิวถนนที่เป็นหลุมบ่อขนาดใหญ่ - ทำสัญลักษณ์เตือน
5	มีสิ่งกีดขวางทัศนวิสัย	- กำจัดหรือเคลื่อนย้ายวัตถุอันตราย - ตัดแต่งพุ่มไม้ที่กีดขวางหรือกีดขวางป้ายโฆษณาที่บดบังป้ายจราจร	- ออกมาตรการควบคุมการติดป้ายโฆษณาที่บดบังทัศนวิสัยจราจร - สำรวจและปรับปรุงจุดเสี่ยงทุกเดือน
6	จุดมืดมืด แสงสว่างน้อย	- ทำสัญลักษณ์เตือนอันตรายจากอุบัติเหตุ	- ติดไฟฟาส่องสว่างให้กับจุดที่มืด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ลักษณะจุด เสี่ยง	แนวทางการจัดการจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนน	
		การจัดการโดยชุมชน	การส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
7	ผิวถนนไม่เรียบ ขรุขระ เป็นคลื่น	- ทำความสะอาดผิวถนน	- ซ่อมผิวถนนที่เป็นหลุม บ่อขนาดใหญ่ - ทำสำ ญ ลั ก ษ ณ์ เติ ่อ น อันตรายจากอุบัติเหตุ

โดยสรุปแนวทางการจัดการจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของชุมชนแห่งหนึ่งในพื้นที่ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 1) แนวทางที่ 1 การจัดการโดยชุมชน ด้วยการร่วมแรงร่วมใจสร้างกระบวนการเรียนรู้การเคารพกฎจราจร และร่วมพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ โดยการปรับแต่งสถานที่ต่าง ๆ บริเวณถนน และริมถนน เพื่อไม่ให้มีสิ่งกีดขวางทัศนวิสัยการจราจร นอกจากนี้ควรมีการทำป้ายเตือนภัยอันตรายตามจุดเสี่ยงต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน 2) แนวทางที่ 2 การส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นในส่วนความรับผิดชอบของกรมทางหลวงชนบท เทศบาลตำบลคูหาใต้ และองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา เพื่อนำข้อมูลสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวเข้าสู่แผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานประจำปี และสร้างแผนนโยบายขับเคลื่อนการดำเนินงาน อันนำไปสู่การจัดการแก้ไขปัญหาจุดเสี่ยงในการเดินทางของชุมชนสืบต่อไป

อภิปรายผล

1. จุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของชุมชนแห่งหนึ่งในพื้นที่ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา สามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะ ประกอบด้วย 1) ปัญหาการจัดการด้านสภาพแวดล้อมเชิงกายภาพ พบว่า ชุมชนมีจุดเสี่ยง 11 จุด ซึ่งไม่มีการปรับปรุงทัศนียภาพ ไม่มีการจัดทำป้ายจราจรและทางม้าลาย 2) ปัญหาการจัดการด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม พบว่า ขาดการบังคับใช้กฎหมายจราจรอย่างจริงจัง นอกจากนี้ในส่วนของชุมชนไม่มีการสร้างกฎกติกาชุมชนเพื่อใช้สำหรับการจัดระเบียบทางสังคมภายในชุมชน และ 3) ปัญหาการจัดการด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล พบว่า สมาชิกชุมชนละเลยต่อการเคารพและไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจราจร สังเกตได้จากการขับรถยนต์ไม่สวมหมวกนิรภัย ขับรถเร็วเกินกฎหมายกำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phonsripradit & Phothipim (2018) ศึกษาการจัดการจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนชุมชนเขตเมือง: กรณีศึกษาชุมชนโคราช คุกหาสนทอง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า จุดเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุทางถนนมีทั้งหมด 7 ลักษณะ คือ ถนนที่มีผิวถนนไม่เรียบ ถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ เป็นทางสี่แยก เป็นทางสามแยก ถนนมีสิ่งกีดขวางทัศนวิสัยทัศน ถนนมีจุดมุดมืด แสงสว่างน้อย และถนนที่มีลักษณะเป็นทางโค้ง นอกจากนี้ Boonsu, Sonthichai & Krongyuth (2020) ได้ศึกษาสถานการณ์ปัญหาความปลอดภัยทางถนน การเดินทางมาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครอง โดยส่วนใหญ่ใช้รถจักรยานยนต์ ร้อยละ 86.49 พฤติกรรมของผู้ขับขี่ที่มารับส่งเด็ก ไม่สวมหมวกนิรภัย ร้อยละ 62.82 และเด็กที่โดยสารมาไม่สวมหมวกกันน็อก ร้อยละ 96.28 ความรู้ของครู

ด้านความปลอดภัยทางถนนต่อการนำไปสู่การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 10.50$, $SD = 1.67$) ในปีการศึกษาที่ผ่านมาอุบัติเหตุจากรถจักรยานยนต์ทำให้เด็กเสียชีวิต 1 คน จุดเสี่ยงสำคัญบริเวณรอบสถานศึกษามีจำนวน 3 จุด เช่นเดียวกับ Jaisue (2022) ได้ศึกษาและพบว่า สถานการณ์ปัญหาสิ่งนำเข้าสำหรับการจัดการด้านนโยบาย การดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์สำคัญ “5 ส. 5 เสถียร” และผนึกกำลังร่วมกับภาคีเครือข่ายลดอุบัติเหตุ ในโครงการ 20 ตำบลต้นแบบป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน โดยมีการจัดการอย่างเป็นระบบ ตามบทบาทของศูนย์ความปลอดภัยทางถนน (ศปถ.) อำเภอบ้านผือ ซึ่งขับเคลื่อนการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของเครือข่าย ลงนามบันทึกข้อตกลง (MOU) จำนวน 5 แห่ง และประกาศมาตรการองค์กร 5 มาตรการ นอกจากนี้ Settasuwacha, Songsittidet, Kancomnanta, Meechaiyo & Taekrattok (2023) ศึกษาสถิติการเกิดอุบัติเหตุบนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 พบว่า เส้นทางดังกล่าวมีแนวโน้มการเกิดอุบัติเหตุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งมาจากปัญหาพฤติกรรมการใช้ความเร็ว แม้ว่าความเร็วเฉลี่ยของยานพาหนะส่วนใหญ่จะไม่เกินกว่ากฎหมายกำหนดที่ 90 กม./ชม. แต่บางช่วงถนนยังขั้เกินความเร็วที่ปลอดภัย จึงควรมีมาตรการลดความเร็วเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในการเดินทางอย่างเร่งด่วน การตรวจสอบความปลอดภัยบนถนนพบปัจจัยเสี่ยงที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ ปัญหาลักษณะทางกายภาพบนถนน ปัญหาจุดกลับรถ ปัญหาเครื่องหมายจราจรเสื่อมสภาพปัญหาผิวจราจรขรุขระชำรุด และปัญหาไฟฟ้าที่ให้แสงสว่างไม่เพียงพอ

2. แนวทางการจัดการจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของชุมชนแห่งหนึ่ง ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 1) แนวทางที่ 1 การจัดการโดยชุมชนด้วยการร่วมแรงร่วมใจสร้างกระบวนการเรียนรู้การเคารพกฎจราจร และร่วมพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ โดยการปรับแต่งสถานที่ต่าง ๆ บริเวณผิวถนน และริมถนน เพื่อไม่ให้มีสิ่งกีดขวางทัศนวิสัยการจราจร นอกจากนี้ควรมีการทำป้ายเตือนภัยอันตรายตามจุดเสี่ยงต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน 2) แนวทางที่ 2 การส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นในส่วนความรับผิดชอบของกรมทางหลวงชนบทเทศบาลตำบลคูหาใต้ และองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา เพื่อนำข้อมูลสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวเข้าสู่แผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานประจำปี และสร้างแผนนโยบายขับเคลื่อนการดำเนินงานอันนำไปสู่การจัดการแก้ไขปัญหาดูแลจุดเสี่ยงต่าง ๆ ของชุมชนสืบต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phonsripradit & Phohipim (2018) ศึกษาการจัดการจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนนชุมชนเขตเมือง: กรณีศึกษาชุมชนโคราชคฤหาสน์ทอง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ชุมชนดังกล่าวได้มีรูปแบบและวิธีการจัดการจุดเสี่ยงใน 2 ลักษณะ คือ การจัดการจุดเสี่ยงโดยชุมชน และจัดการส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการจัดการแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรมทางหลวงชนบทซึ่งมีบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย นอกจากนี้ Khampong (2021) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการความปลอดภัยในการจราจรโดยคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยทางถนน ประกอบด้วย 1) การจัดตั้งคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยทางถนนอำเภอ และการกำหนดบทบาทหน้าที่ 2) การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา และจุดเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุทางถนน 3) การจัดทำแผนพัฒนาการป้องกันการเสียชีวิตและลดอุบัติเหตุทางถนน 4) การจัดการข้อมูล การเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาด้านการบาดเจ็บ 5) การสร้างเครือข่ายข้อมูลข่าวสารด้านอุบัติเหตุในระดับอำเภอ 6) พัฒนาศักยภาพทีมสอบสวนการบาดเจ็บทางถนนในระดับ

อำเภอ 7) การจัดการจุดเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุทางถนน และ 8) การสร้างการรับรู้การป้องกันอุบัติเหตุทางถนน ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ การขับเคลื่อนโดยใช้ข้อมูลในการจัดการอุบัติเหตุจราจร ดังนั้นจึงควรพัฒนาการใช้ข้อมูลระบบสารสนเทศในการแก้ปัญหาอุบัติเหตุในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับ Nopphonkrang, Tosing & Kumphan (2020) ศึกษาการจัดการความปลอดภัยทางถนนในชุมชน เทศบาลตำบลกำแพง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ชุมชนสามารถดำเนินการจัดการโดยแบ่งเป็นกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ 1) สร้างความเป็นเจ้าภาพร่วม สร้างแรงบันดาลใจ สร้างทีม และสร้างแผนการปฏิบัติการ พบว่า เกิดภาคร่วมของการทำงานขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนซึ่งครอบคลุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยแผนปฏิบัติการของโครงการคือเพื่อลดจำนวนครั้งของการเกิดอุบัติเหตุ 2) สร้างกติกาสวนชุมชน ค้นหา วิเคราะห์ จุดเสี่ยง และแก้ไขจุดเสี่ยง พบว่า เกิดกติกาสวนชุมชนที่ได้จากการประชุมจำนวน 11 ข้อ วิเคราะห์จุดเสี่ยง และแก้ไขจุดเสี่ยง ซึ่งทั้งหมดเป็นจุดเสี่ยงที่ชุมชนสามารถจัดการเองได้ ทั้ง 12 จุด ทำให้เพิ่มความปลอดภัยในการใช้ถนน 3) เฝ้าระวัง ถอดบทเรียนของโครงการ พบว่า การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย โดยสามารถลดจำนวนครั้งของการเกิดอุบัติเหตุจากก่อนมี โครงการ 11 ครั้ง หลังจากแก้ไขจุดเสี่ยงทั้ง 12 จุด แล้วเสร็จทำให้ไม่พบ การเกิดอุบัติเหตุในพื้นที่ ซึ่งถือว่าเป็นการป้องกัน และลดปัญหาการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ Phromphipak (2023) ศึกษาแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการอุบัติเหตุทางถนน ตำบลชุมช้าง อำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการอุบัติเหตุทางถนน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 ศึกษาบริบท และวิเคราะห์ปัญหา ขั้นที่ 2 จัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนในชุมชน ขั้นที่ 3 ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ โดยมี 6 กิจกรรม คือ 1) จัดทำฐานข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในชุมชน 2) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ 3) การอบรมให้ความรู้การขับขี่ปลอดภัย 4) การสร้างมาตรการทางสังคม 5) การสร้างจิตสำนึกที่ร่วมกันของครอบครัว 6) การปรับปรุงแก้ไขจุดเสี่ยง ขั้นที่ 4 การตรวจและประเมินผล และขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จและถอดบทเรียน เช่นเดียวกับ Kittiphovanonth (2022) ศึกษาการพัฒนาแบบการป้องกันอุบัติเหตุจราจรทางถนน อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่า รูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 1) การขับเคลื่อนการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของทีมสหสาขา ศปถ. อำเภอแวงใหญ่ 2) การวิเคราะห์ ชี้เป้าและจัดการจุดเสี่ยงโดยภาครัฐ ท้องถิ่นและชุมชน 3) การพัฒนาศักยภาพ RTI Team ระดับตำบลให้มีความเข้มแข็ง 4) การดำเนินมาตรการและด้านชุมชนอย่างต่อเนื่อง 5) มาตรการองค์กรความปลอดภัยทางถนน 6) การสื่อสารความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง 7) กลไกเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมของเครือข่ายระดับอำเภอ ตำบลและท้องถิ่น จากการดำเนินงานส่งผลให้การดำเนินงานการป้องกันการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนอยู่ในระดับดีเยี่ยม อัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนลดลง

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านนโยบาย หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรการศึกษาสามารถนำข้อมูลผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นฐานข้อมูลสนับสนุนการประกอบการตัดสินใจในการสร้างนโยบายการขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กรเพื่อนำไปสู่การจัดการแก้ไขปัญหาจุดเสี่ยงของชุมชน

2. ด้านปฏิบัติ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรการศึกษาสามารถนำข้อมูลผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นฐานข้อมูลตัวอย่างสำหรับการพัฒนารูปแบบการสนับสนุนส่งเสริมการจัดการแก้ไขปัญหาจุดเสี่ยงของชุมชน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจัดทำและปรับปรุงจุดเสี่ยงที่อยู่บริเวณพื้นที่อยู่อาศัย
3. ด้านวิชาการ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรการศึกษาสามารถนำข้อมูลผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร การพัฒนาเอกสารประกอบการสอน ตำรา และหนังสือ
4. การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการแก้ไขปัญหาจุดเสี่ยงของชุมชน และควรมีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการจุดเสี่ยงของชุมชนอย่างมีส่วนร่วมต่อไป

References

- Boonsu, T., Sonthichai, A. & Krongyuth, P. (2020). rūpbæp kanchatkañ khwāmploṭphai thāng thanon yāng mī sō won rūām khoṅg sūn phatthana deklek khēt thetsabañ nakhōṅ ‘Ubon Raṭchathānī [A Participation Model on Road Safety Management with Kindergarten People in Ubon Ratchathani]. **Journal of the Southern Nursing College and Public Health Network**. 7(3), 309-321.
- Bryman, A. (2008). **Social research methods**. 3rd Ed. Oxford University Press.
- Chantawanich, S. (2010). **withikañ wichai choēng khunnaphāp** [A qualitative research method]. 18th ed. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Chantawanich, S. (2010). **withikañ wichai choēng khunnaphāp** [A qualitative research method]. 18th ed. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Creswell, J. W. (2003). **Research design: Qualitative, quantitative and Mixed Methods approach**. 2nd Ed. Thousand Oaks: SAGE.
- Jaisue, W. (2022). kānphatthana rūpbæp kankækhai panha kān siachīwit chāk ‘ubattiheṭ charāchōṅ yāng mī sō won rūām ‘amphoe bānpū chāngwat ‘Udōṅ Thānī [Developing Model Forsolving Theproblem of Road Traffic Injury with Particpation Ban Phue District, Udon Thani Province]. **Journal of Environmental and Community Health**. 7(1), 127-136.
- Khampong, S. (2021). kānphatthana rūpbæp kanchatkañ khwāmploṭphai nai kān charāchōṅ doī khana kammakañ sūn patibatkañ khwāmploṭphai thāng thanon ‘Amphoe Muāng Sī Sa Ket chāngwat Sī Sa Ket [The development of traffic safety management potential model by the Road Safety Operations Center Committee Mueang Sisaket District, Si Sa Ket Province]. **Journal of Public Health and Innovation**. 1(2), 72-86.

- Kittiphovanonth, S. (2022). *kānphatthana rūpbāp kān pōṅkan ‘ubattiḥet čaračōṅ thāṅ thanon ‘amphōe wāṅg yai čangwat Khōṅ Kāen* [Prevention Model of Road Traffic Accidents in Waengyai District, Khon Kaen Province]. *Journal of Primary Care and Family Medicine*. 5(3), 233-245.
- Moser, A. & Korstjens, I. (2017). Series: practical guidance to qualitative research. Part 1: Introduction. *European Journal of General Practice*. 23(1), 271-273.
- Nopphonkrang, C., Tosing, N. & Kumphan, T. (2020). *kānčhatkān khwāmploṭphai thāṅ thanon nai chumchon theṣabān tambon phāṅg ‘amphōe ‘Uthumphōṅ phisai čangwat Sī Sa Ket* [Road Safety Management in Community Kamphaeng Subdistrict Municipality, Uthumphon Phisai District]. *Journal of Health Research and Development*. 6(2), 170-183.
- Phonsripradit, P. & Phothisita, M. (2018). *kānčhatkān čut yong kān koet ‘ubattiḥet thāṅ thanon chumchon khēt mūāṅ: koṅ Na suksā chumchon Khōrāt kharuḥat thōṅ tambon nai mūāṅ ‘Amphōe Mūāṅ Nakhōṅ Rāčhasīmā čangwat Nakhōṅ Rāčhasīmā* [Risk Point Management of Road Accident in Urban Area: Case Study in Korat Karuehadthong Community, Nai Muang Sub-district, Muang Nakhon Ratchasima District, Nakhon Ratchasima Province]. *Journal of Health Research and Development*. 4(1), 66-76.
- Phothisita, C. (2007). *sāt læ sin hāṅg kānwichai choṅg khunnaphāp* [Science and Arts of Qualitative Research]. 3rd ed. Bangkok: Amarin. Printing and Publishing Public Company Limited.
- Phromphipak, Y. (2023). *rūpbāp kānmī sūānrūāṁ khōṅg chumchon nai kānčhatkān ‘ubattiḥet thāṅ thanon tambon chum čāṅg ‘amphōe phōṅ phisai čangwat Nōṅg Khāi* [Community Participation Model in Road Accident Management Chum Chang Subdistrict, Phon Phisai District Nong Khai Province]. *Journal of Health and Environmental Education*. 8(3), 409-416.
- Power, B. & Hubbard, R. (1999). Becoming teacher researchers one moment at a time. *Language Arts*. 77(1). 34-39.
- Road Safety Academic Center, Road Safety Policy Foundation. (2024). *rāiṅān sathanākān ‘ubattiḥet thāṅ thanon khōṅg prathet Thai Phō.Sō. 2018-2021* [Road Accident Situation Report of Thailand 2018-2021]. Thai Roads Foundation, Thailand Accident Research Center, Asian Institute of Technology. Bangkok.

- Settasuwacha, D., Songsittidet, S., Kancomnanta, W., Meechaiyo, B. & Taekrattok, T. (2023). *kānchatkān khwāmploṭphai thāng thanon bon thāngluāng phændin māilek sipsōng kōranī suksā sēnthāng thōngthīeo c̣hāngwat Phitsanulōk c̣hāngwat Phetchabun* [Road Safety Management of National Highway No.12 A Case Study: Tourism Route Phitsanulok Province – Phetchabun Province]. **Journal of Safety and Health**. 16(1), 61-79.
- Tashakkori, A. & Teddlie, C. (1998). **Mixed Methodology. Combining qualitative and quantitative approaches**. Thousand Oak, London: SAGE.
- United Nations. (2017). **Strategic Approach-es for Injury Prevention and Control in the South-East Asia Region**. India. United Nations.
- World Health Organization (WHO). (2020). **Global Status Report on Road safety 2020**. Geneva: World Health Organization.
- World Health Organization. (2017). **The Global Burden of Disease: 2015 Update**. Geneva: World Health Organization.

อิทธิพลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตและภาวะซึมเศร้า
ของผู้สูงอายุ: บทบาทการเป็นตัวแปรส่งผ่านของความว้าเหวและความเชื่อมโยง
ทางสังคม

THE INFLUENCE OF SOCIAL NETWORK SITES USE ON THE QUALITY OF
LIFE AND DEPRESSION IN THE ELDERLY: THE MEDIATING ROLE OF
LONELINESS AND SOCIAL CONNECTIVITY

อารยา ผลธัญญา¹ ทศนีย์ หอมกลิ่น² และไชยันต์ สกุลศรีประเสริฐ³
Araya Pontanya¹, Tassanee Homklin² and Chaibun Sakulsriprasert³

^{1,2,3} ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
^{1,2,3} Department of Psychology, Faculty of Humanities, Chiang Mai University
E-mail: araya.p@cmu.ac.th

Received: January 29, 2025
Revised: May 18, 2025
Accepted: May 19, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตและภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุโดยมีความว้าเหวและความเชื่อมโยงทางสังคมเป็นตัวแปรส่งผ่าน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จำนวน 284 คน ที่มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งอาศัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้มาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ แบบประเมินความเข้มข้นของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ แบบวัดความว้าเหว แบบวัดความเชื่อมโยงทางสังคม แบบวัดคุณภาพชีวิต และแบบประเมินภาวะซึมเศร้า (PHQ-9) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตและภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุหลังจากการปรับรูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 11.825$, $df = 1$, $p = .00$, $GFI = .984$, $CFI = .965$, $SRMR = .039$, $\chi^2/df = 11.825$) โดยความเข้มข้นของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีอิทธิพลรวมต่อความว้าเหวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความว้าเหวมีอิทธิพลรวมและอิทธิพลทางตรงต่อภาวะซึมเศร้า และคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และความเชื่อมโยงทางสังคมมีอิทธิพลรวมและอิทธิพลทางตรงต่อความว้าเหว ภาวะซึมเศร้า และคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในส่วนของอิทธิพลทางอ้อมพบว่า ความเชื่อมโยงทางสังคมมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตโดยมีตัวแปรความว้าเหวเป็นตัวแปรส่งผ่าน

คำสำคัญ

เครือข่ายสังคมออนไลน์ ความว้าเหว ความเชื่อมโยงทางสังคม คุณภาพชีวิต ภาวะซึมเศร้า

ABSTRACT

The purpose of this research was to examine the influence of social network sites use on the quality of life and depression in the elderly, with loneliness and social connectivity as mediating variables. The sample, selected by purposive sampling technique, consisted of 284 older adults aged 60 years and over, using social network sites and living in Mueang District, Chiang Mai Province. The data were collected by questionnaires, which included a demographic data questionnaire, a social network sites use questionnaire, an intensity of social network sites questionnaire, a loneliness questionnaire, a social connectedness questionnaire, a quality-of-life questionnaire, and PHQ-9. The data were analyzed using structural equation modeling (SEM).

The study found that the causal relationship model of factors affecting quality of life and depression in older adults after model adjustment was significantly consistent with empirical data ($\chi^2 = 11.825$, $df = 1$, $p = .00$, $GFI = .984$, $CFI = .965$, $SRMR = .039$, $\chi^2/df = 11.825$). The intensity of social network sites use had a statistically significant total effect on loneliness. Loneliness had both total and direct effects on depression and quality of life with statistical significance. Social connectedness also showed significant total and direct effects on loneliness, depression, and quality of life. In terms of indirect effects, social connectedness influenced quality of life through the mediating role of loneliness.

Keywords

Social Network Sites Use, Loneliness, Social Connectedness, Quality of Life, Depression

ความสำคัญของปัญหา

จากการสำรวจปัญหาสุขภาพจิตในกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุทั่วโลกประสบกับภาวะโรคซึมเศร้าร้อยละ 10 ถึง 20 ซึ่งปัญหาสุขภาพจิตในผู้สูงอายุส่วนหนึ่งมีสาเหตุจากความรู้สึกว่าเหว และอาการของโรคจิตเวชดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุในทางลบมากขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุมีภาวะพึ่งพิงผู้อื่นมากขึ้นและช่วยเหลือตนเองได้น้อยลง (World Health Organization [WHO], 2017) ดังนั้นการค้นหาและพัฒนาแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุในด้านจิตใจจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีในช่วงบั้นปลายของชีวิตต่อไป ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุนั้นเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมกับการเคลื่อนไหวย่างรวดเร็วในการกลายเป็นสังคมยุคดิจิทัลของประเทศไทย และสามารถกล่าวได้ว่าการใช้เครือข่ายสังคม

ออนไลน์ (Social Network Sites: SNS) เป็นรูปแบบหนึ่งของการติดต่อสื่อสารที่เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในทุกกลุ่มรวมถึงในกลุ่มผู้สูงอายุ โดยการสื่อสารผ่านการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้บุคคลได้รับประสบการณ์จากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมากขึ้นทั้งในแง่ของการสร้างความสัมพันธ์ การรักษาและการคงสัมพันธ์ภาพกับกลุ่มเพื่อนทั้งในโลกออนไลน์และในโลกความจริง ซึ่งจากข้อมูลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ กลุ่มผู้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากที่สุดคือ กลุ่มวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ จึงส่งผลให้มีการศึกษาวิจัยจำนวนมากมุ่งทำการศึกษาไปที่กลุ่มนี้ โดยละเลยการศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุ แต่อย่างไรก็ตามจากการสำรวจข้อมูลการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป มีการใช้อินเทอร์เน็ตถึงร้อยละ 63.1 ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้สูงอายุในประเทศไทย (National Statistical Office [NSO], 2024)

จากข้อมูลการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นจึงทำให้มีการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ ซึ่งจากการวิจัยพบว่า การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีประโยชน์ในแง่ของการลดความรู้สึกว่าเหงาและทำให้ผู้สูงอายุมีการติดต่อสื่อสารทางสังคมเพิ่มขึ้น รวมทั้งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และพบว่า การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (Bahramnezhad et al., 2017; Haris et al., 2014; Siah et al., 2023) นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มผู้สูงอายุมีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อคงสัมพันธ์ภาพทางสังคมของตนเองภายหลังจากการเกษียณ โดยเมื่อผู้สูงอายุมีการเกษียณอายุงานแล้วจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีการติดต่อทางสังคมลดลง แต่การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์จะช่วยให้ผู้สูงอายุยังคงรักษาเครือข่ายทางสังคมนี้ไว้ได้ ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะช่วยลดความรู้สึกว่าเหงา (Loneliness) และภาวะซึมเศร้า (Depression) ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ (Jung & Sundar, 2016; Zhang et al., 2023) เช่นเดียวกับการศึกษาของ Sinclair & Grieve (2017) ที่พบว่า การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกเชื่อมโยงทางสังคม (Social connected) ได้ในลักษณะเดียวกับการติดต่อแบบเผชิญหน้า และผู้สูงอายุได้รับประโยชน์จากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในแง่ของการติดต่อสัมพันธ์ทางสังคมเช่นเดียวกันกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในกลุ่มวัยรุ่น

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาอิทธิพลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตและภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุโดยมีความว่าเหงาและความเชื่อมโยงทางสังคมเป็นตัวแปรส่งผ่าน ทั้งนี้การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีอิทธิพลในการช่วยลดความว่าเหงาของผู้สูงอายุและมีอิทธิพลในการเพิ่มความรู้สึกเชื่อมโยงทางสังคม โดยการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ทำให้ผู้สูงอายุสามารถรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมได้อย่างต่อเนื่องจึงสัมพันธ์กับระดับความว่าเหงาที่ลดลงประกอบกับการมีความรู้สึกเชื่อมโยงทางสังคมเพิ่มขึ้นจึงส่งผลให้ผู้สูงอายุมีแนวโน้มคุณภาพชีวิตเพิ่มขึ้นและภาวะซึมเศร้ามลดลง ดังนั้นความว่าเหงาและความเชื่อมโยงทางสังคมจึงอาจทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างอิทธิพลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตและภาวะซึมเศร้า อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่ผ่านมาการศึกษาเฉพาะในลักษณะของสหสัมพันธ์และอิทธิพลระหว่างทั้ง 5 ตัวแปรเท่านั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาตัวแปรความว่าเหงาและความเชื่อมโยงทางสังคมในฐานะตัวแปรส่งผ่านในการวิจัยครั้งนี้ (Morita et al., 2010; Jung & Sundar, 2016;

Bahramnezhad et al., 2017; Sinclair & Grieve, 2017; Zhou, 2018; Zhang et al., 2023) นอกจากนี้การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในประเทศไทยนั้นยังจำกัดอยู่มากเมื่อเทียบกับสัดส่วนจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะการศึกษาในบริบทคุณภาพชีวิตและภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุ จึงส่งผลให้องค์ความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีต่อผู้สูงอายุมีอยู่อย่างจำกัด (Nef et al., 2013) ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้เข้าใจอิทธิพลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตและภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุมากขึ้น เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะสามารถนำผลจากการวิจัยไปใช้ในการวางแผนส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุผ่านการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในกลุ่มผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ความว่าเหว และความเชื่อมโยงทางสังคมมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิต และภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตและภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุโดยมีความว่าเหวและความเชื่อมโยงทางสังคมเป็นตัวแปรส่งผ่าน

สมมติฐานการวิจัย

ความว่าเหวและความเชื่อมโยงทางสังคมมีบทบาทเป็นตัวแปรส่งผ่านอิทธิพลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อคุณภาพชีวิตและภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สาขา สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รหัสโครงการวิจัยที่ได้รับการรับรอง คือ CMUREC No.63/077 โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยนี้คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ ขึ้นไปที่อาศัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งอาศัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ การกำหนดขนาด กลุ่มตัวอย่างพิจารณาจากความเหมาะสมของสถิติ โดยในการศึกษาครั้งนี้การประมาณค่าพารามิเตอร์เป็นการประมาณค่าแบบความน่าจะเป็นสูงสุด (maximum likelihood estimation) Hair et al. (2010) ได้เสนอว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่พอจะประมาณค่าได้อย่างเหมาะสมอยู่ที่ประมาณ 200 คน โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้จำนวนทั้งสิ้น 284 คน

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ 1) ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป 2) สามารถอ่านและเข้าใจภาษาไทยได้ด้วยตนเอง 3) มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ 4) อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่

เกณฑ์การคัดออก ได้แก่ 1) ได้รับการวินิจฉัยหรือมีอาการภาวะสมองเสื่อม 2) ได้รับการวินิจฉัยหรือมีความผิดปกติทางจิตเวช 3) เป็นผู้ป่วยติดเตียง 4) เป็นผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์และบ้านพักคนชรา 5) ตอบแบบสอบถามไม่สมบูรณ์เกินร้อยละ 20

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบรายงานตนเอง (self-report) ประกอบด้วย 7 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล, ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น วัตถุประสงค์ของการใช้งาน แอปพลิเคชันเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ใช้ระยะเวลาที่ใช้งานจนถึงปัจจุบัน, ตอนที่ 3 แบบวัดความเข้มข้นของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ดัดแปลงจาก The Multidimensional Facebook Intensity Scale (MFIS) ของ Orosz et al. (2015) จำนวน 26 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคทั้งฉบับเท่ากับ .89, ตอนที่ 4 แบบวัดความว้าเหว ใช้แบบวัด UCLA Loneliness Scale Version 3 ของ Russell (1996) ซึ่งแปลและดัดแปลงเป็นภาษาไทยโดย Kositanon (1999) จำนวน 24 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 4 ระดับ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคทั้งฉบับเท่ากับ .76, ตอนที่ 5 แบบวัดความเชื่อมโยงทางสังคม ใช้แบบวัดที่คณะวิจัยแปลแบบย้อนกลับจากแบบวัด The Social Connectedness Scale (SCS) ของ Lee & Robbins (1995) จำนวน 19 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 6 ระดับ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคทั้งฉบับเท่ากับ .78, ตอนที่ 6 แบบวัดคุณภาพชีวิต ใช้แบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) ซึ่งพัฒนาโดยกรมสุขภาพจิต (Department of Mental Health [DMH], 2019) จำนวน 26 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคทั้งฉบับเท่ากับ .86 และตอนที่ 7 แบบประเมินภาวะซึมเศร้า ใช้ Patient Health Questionnaire (PHQ-9) ฉบับภาษาไทย (Lotrakul et al., 2008) จำนวน 9 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 4 ระดับ

ขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หลังจากนั้นนำแบบวัดที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 40 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมกับผู้ช่วยวิจัยที่ได้รับการฝึกอบรม ในการเก็บข้อมูล คณะผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการชี้แจงกระบวนการวิจัย พร้อมมอบเอกสารชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการวิจัย การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมวิจัยซักถามข้อสงสัยก่อนลงลายมือชื่อในเอกสารให้ความยินยอมโดยบอกกล่าว (Informed Consent Form) ในการเก็บข้อมูลคณะผู้วิจัยอธิบายคำชี้แจงอย่างละเอียดแก่ผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดในระหว่างการทำแบบวัดอย่างใกล้ชิด หลังจากนั้นจึงรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ในการติดต่อครอบครัวและญาติมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.5 รองลงมาคือ ใช้เพื่อติดตามข้อมูลข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 68 และใช้ในการคุยกับเพื่อน ปัจจุบันและเพื่อนเก่า คิดเป็นร้อยละ 56 โดยผู้สูงอายุใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อเล่นเกมน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.1 ในส่วนของแอปพลิเคชันเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ผู้สูงอายุนิยมใช้มากที่สุดคือ แอปพลิเคชัน Line คิดเป็นร้อยละ 91.2 รองลงมาคือ Facebook คิดเป็นร้อยละ 49.3 และแอปพลิเคชันอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 3.9 โดยอุปกรณ์ที่ผู้สูงอายุใช้ในการเข้าถึงเครือข่ายสังคมออนไลน์มากที่สุดคือ โทรศัพท์มือถือ คิดเป็นร้อยละ 98.6 ทั้งนี้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 1-3 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.7 รองลงมาคือ ใช้มาแล้วมากกว่า 3 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 31.3 และใช้มาแล้ว 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.9

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรด้วยสถิติพรรณนา และในการทดสอบสมมติฐานการวิจัยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป AMOS version 29

ผลการวิจัย

ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 284 คน พบว่า เป็นเพศชาย ร้อยละ 43.3 และเพศหญิงร้อยละ 56.7 โดยเป็นผู้สูงอายุตอนต้นที่มีอายุระหว่าง 60-69 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.5 สำหรับสถานภาพพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรสมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 72.5 ในส่วนของระดับการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมปลายหรือต่ำกว่าคิดเป็นร้อยละ 84.5 โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 36.6 ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรที่ศึกษา (n = 284)

ตัวแปร	(QoL)	(Dep)	(Lone)	(Con)	(Socuse)	$\bar{X}$	SD	ระดับ
คุณภาพชีวิต (QoL)	1					95.247	12.012	ปานกลาง
ภาวะซึมเศร้า (Dep)	-.325**	1				3.324	3.854	ต่ำกว่าจุดตัด
ความว้าเหว่ (Lone)	-.438**	.445**	1			1.886	0.323	ต่ำ
ความเชื่อมโยงทางสังคม (Con)	.519**	-.229**	-.627**	1		4.279	0.503	ปานกลาง
ความเข้มข้นของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Socuse)	.007	.063	.108	-.113	1	2.646	0.638	ปานกลาง

หมายเหตุ ** $p < .01$, สองหาง

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง ภาวะซึมเศร้าอยู่ในระดับต่ำกว่าจุดตัด (คะแนนจุดตัด 10 คะแนน) (Lee & Dajpratham, 2017) ความว่าเหวอยู่ในระดับต่ำ ความเชื่อมโยงทางสังคม และความเข้มข้นของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปร พบว่า ความว่าเหวมีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขนาดความสัมพันธ์ปานกลาง ($r = -.438, p < .01$) ความว่าเหวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขนาดความสัมพันธ์ปานกลาง ($r = .445, p < .01$) ความเชื่อมโยงทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขนาดความสัมพันธ์ปานกลาง ($r = .519, p < .01$) ความเชื่อมโยงทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางลบกับภาวะซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขนาดความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำ ($r = -.229, p < .01$) ส่วนความเข้มข้นของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรคุณภาพชีวิตและภาวะซึมเศร้า นอกจากนี้ยังพบว่า ความว่าเหวมีความสัมพันธ์ทางลบกับความเชื่อมโยงทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขนาดความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง ($r = -.627, p < .01$) และความเข้มข้นของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ไม่มีความสัมพันธ์กับความว่าเหวและความเชื่อมโยงทางสังคม ส่วนคุณภาพชีวิตมีความสัมพันธ์ทางลบกับภาวะซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขนาดความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำ ($r = -.325, p < .01$)

ตารางที่ 2 แสดงผลการประมาณค่า Standardized Regression Weights

คู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	Estimate	S.E.	C.R. (t-Value)	P-Value
SUMSOCUSE ---> SUMCON	-.113	.036	-1.913	.056
SUMSOCUSE ---> SUMLONE	.038	.022	.819	.413
SUMCON ---> SUMLONE	-.623	.036	-13.370	***
SUMSOCUSE ---> SUMPHQ9	.019	.012	.356	.722
SUMLONE ---> SUMPHQ9	.495	.034	7.258	***
SUMCON ---> SUMQoL	.407	.077	6.352	***
SUMSOCUSE ---> SUMQoL	.073	.036	1.461	.144
SUMLONE ---> SUMQoL	-.191	.099	-2.977	.003**
SUMCON ---> SUMPHQ9	.083	.026	1.217	.224

หมายเหตุ : มีนัยสำคัญ ** $p < .01$, *** $p < .001$

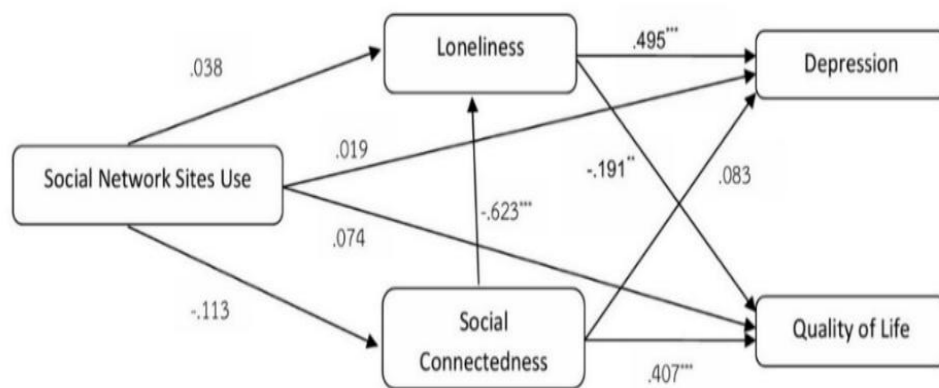
ค่า Estimate = ค่าสัมประสิทธิ์

SUMSOCUSE = ผลรวมของคะแนนความเข้มข้นของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์, SUMLONE = ผลรวมของคะแนนความว่าเหว, SUMCON = ผลรวมของคะแนนความเชื่อมโยงทางสังคม, SUMPHQ9 = ผลรวมของคะแนนภาวะซึมเศร้า, SUMQoL = ผลรวมของคะแนนคุณภาพชีวิต

จากตารางที่ 2 แสดงผลจากการวิเคราะห์เส้นทางของรูปแบบความสัมพันธ์แบบเต็มรูปของตัวแปรที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดการวิจัยตามทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสร้าง

รูปแบบความสัมพันธ์แบบเต็มรูป (over identified model) พบว่า โมเดลกรอบแนวคิดการวิจัยที่นำเสนอไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงมีการนำเสนอโมเดลทางเลือกเพิ่มเติมในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์หลังการปรับโมเดลใหม่เพื่อให้ได้โมเดลที่มีความสัมพันธ์ที่ดีที่สุดและผ่านเกณฑ์การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการเพิ่มเส้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความเชื่อมโยงทางสังคมและความว้าเหว

จากการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล (measures of the model fit) และดำเนินการปรับโมเดลตามหลัก model fit ผลปรากฏว่า ค่าสถิติผ่านเกณฑ์การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตามที่กำหนดไว้ ($\chi^2 = 11.825$, $df = 1$, $p = .00$, $GFI = .984$, $CFI = .965$, $SRMR = .039$, $\chi^2/df = 11.825$) (Schumaker & Lomax, 2010) ผลการวิเคราะห์รูปแบบเส้นทางความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษาแสดงดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตและภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุหลังจากปรับปรุง

จากภาพที่ 1 พบว่า ตัวแปรความว้าเหว (Loneliness) มีอิทธิพลรวมต่อภาวะซึมเศร้า (Depression) และตัวแปรคุณภาพชีวิต (Quality of Life) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .495$ และ $-.191$ ตามลำดับ, $p < .001$) ส่วนความเชื่อมโยงทางสังคม (Social Connectedness) มีอิทธิพลรวมต่อตัวแปรความว้าเหว (Loneliness) และตัวแปรคุณภาพชีวิต (Quality of Life) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.623$ และ $.526$ ตามลำดับ, $p < .001$) นอกจากนี้ยังพบว่า ความว้าเหว (Loneliness) มีอิทธิพลทางตรงต่อภาวะซึมเศร้า (Depression) และตัวแปรคุณภาพชีวิต (Quality of Life) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .495$ และ $-.191$ ตามลำดับ, $p < .001$) และความเชื่อมโยงทางสังคม (Social Connectedness) มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรความว้าเหว (Loneliness) และตัวแปรคุณภาพชีวิต (Quality of Life) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.623$ และ $.407$ ตามลำดับ, $p < .001$) ในส่วนของอิทธิพลทางอ้อมพบว่า ความเชื่อมโยงทางสังคม (Social Connectedness) มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิต (Quality of Life) โดยมีตัวแปร

ความว้าเหว่ (Loneliness) เป็นตัวแปรส่งผ่าน ($r = .119, p < .01$, Bootstrap Estimate = .407, 95%CI = .279, .525)

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า โมเดลตามกรอบแนวคิดการวิจัยไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย แต่เมื่อมีการปรับปรุงโมเดลโดยการเพิ่มเส้นทางอิทธิพลจากความเชื่อมโยงทางสังคมไปยังความว้าเหว่พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์แม้ว่าค่าสถิติไค-สแควร์จะมีนัยสำคัญทางสถิติก็ตาม ($\chi^2 = 11.825$, $df = 1$, $p = .00$) ทั้งนี้เนื่องจากค่าสถิติไค-สแควร์มีโอกาที่จะมีนัยสำคัญได้ง่ายเมื่อกลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่ และหากกรณีที่กลุ่มตัวอย่างมีมากกว่า 250 และค่าดัชนีความสอดคล้องตัวอื่นเป็นไปตามเกณฑ์ การที่ค่าสถิติไค-สแควร์มีนัยสำคัญทางสถิติยังเป็นสิ่งที่สามารถยอมรับได้ (Intrapraser, 2020; Diamantopoulos & Siguaw, 2000) โดยในการศึกษาครั้งนี้พิจารณาความสอดคล้องจากดัชนี CFI ที่มีค่ามากกว่า 9 และ SRMR ที่มีค่ามากกว่า .05 จึงสะท้อนให้เห็นว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Schumaker & Lomax, 2010) สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ผ่านมาที่พบว่า ในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีการเกษียณอายุงานแล้ว จะมีการติดต่อทางสังคมลดลง แต่หากผู้สูงอายุยังคงสามารถรักษาเครือข่ายทางสังคมไว้ได้ จะมีการรับรู้ถึงการเชื่อมโยงระหว่างตนเองและสังคม ซึ่งสามารถช่วยลดความรู้สึกว้าเหว่ และภาวะซึมเศร้าที่เกิดขึ้นได้ (Jung & Sundar, 2016; Zhang et al., 2024)

ผลการวิจัยในครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมเพื่อเสนอกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยพบว่า ความเข้มข้นในการเครือข่ายสังคมออนไลน์ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อความว้าเหว่ ความเชื่อมโยงทางสังคม ภาวะซึมเศร้า และคุณภาพชีวิต สอดคล้องกับการศึกษาจำนวนหนึ่งที่พบว่า ความถี่และปริมาณของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้า (Davila et al., 2012; Simoncic et al., 2014) และจากการปริทัศน์วรรณกรรมอย่างเป็นระบบของ Seabrook et al. (2016) พบว่า การวิจัยเกี่ยวกับประเด็นอิทธิพลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อสุขภาพจิตพบผลการวิจัยที่หลากหลาย โดยผลการวิจัยขึ้นอยู่กับความถี่ของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ จำนวนของเพื่อนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ และคุณภาพความสัมพันธ์กับเพื่อนในโลกออนไลน์ เช่นเดียวกับ Wiwatkunupakarn et al. (2022) ที่พบหลักฐานสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์กับการลดลงของภาวะซึมเศร้าหรือความว้าเหว่ ในผู้สูงอายุที่จำกัด โดยการทบทวนวรรณกรรมชี้ให้เห็นว่า แม้การวิจัยแบบภาคตัดขวางบางงานจะพบว่า การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุสัมพันธ์กับการลดลงของภาวะซึมเศร้าและความว้าเหว่ แต่การวิจัยเชิงทดลองกลับไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าว (Seabrook et al., 2016) ดังนั้น อิทธิพลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อสุขภาพจิตอาจขึ้นอยู่กับความแตกต่างของรูปแบบการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของแต่ละบุคคล รวมถึงระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษาในประเด็นนี้ด้วย นอกจากนี้ความว้าเหว่และความเชื่อมโยงทางสังคมไม่ได้ทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านอิทธิพลของความเข้มข้นในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ไปยังภาวะซึมเศร้าและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งผลการวิจัยส่วนหนึ่งสามารถอภิปรายได้จากข้อมูลระดับความเข้มข้นในการใช้เครือข่ายสังคม

ออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้พบว่า ผู้สูงอายุมีระดับความเข้มข้นในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น จึงส่งผลให้ระดับความเข้มข้นของปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุไม่ได้มีมากพอที่จะทำให้มีผลต่อความว้าเหวและความเชื่อมโยงทางสังคมของผู้สูงอายุ

ในการวิจัยครั้งนี้พบทั้งอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรความว้าเหวในกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ โดยผลกระทบของความรู้สึกว่าเหวสามารถทำให้เกิดความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพ และส่งผลกระทบต่อการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันโดยทั่วไปของผู้สูงอายุ (O'Rourke et al., 2018) ความว้าเหวยังมีผลต่อการลดลงของระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งในด้านร่างกายและสุขภาพจิต (Musich et al., 2015; Torres et al., 2024; Zhu et al., 2018) ซึ่งหากสามารถลดระดับความรู้สึกว่าเหวของผู้สูงอายุลงได้ ก็จะเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยลดความเสี่ยงของปัญหาสุขภาพจิตในผู้สูงอายุ และจากการวิจัยนี้พบว่า ความเชื่อมโยงทางสังคมมีอิทธิพลทางลบต่อความว้าเหวของผู้สูงอายุ ดังนั้นการส่งเสริมความเชื่อมโยงทางสังคมเพื่อลดความรู้สึกว่าเหวในผู้สูงอายุ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตที่อาจเกิดขึ้นในกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้งนี้แม้ว่าจะไม่พบอิทธิพลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีต่อความเชื่อมโยงทางสังคม แต่จากการศึกษารูปแบบโปรแกรมการส่งเสริมความเชื่อมโยงทางสังคมพบว่า การใช้อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีก็เป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบกิจกรรมที่ใช้ในการส่งเสริมความเชื่อมโยงทางสังคมได้ (Hagan et al., 2014) จึงอาจกล่าวได้ว่า การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ยังคงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ผู้สูงอายุสามารถใช้ช่วยในการสื่อสารและติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิดได้ แต่ก็ไม่สามารถทดแทนการมีปฏิสัมพันธ์แบบพบหน้าได้ทั้งหมด (Pontanya, 2021) ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงควรคำนึงถึงระบบการสนับสนุนทั้งรูปแบบออนไลน์และรูปแบบพบหน้าที่ครอบคลุมทั้งสุขภาพร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะการเสริมสร้างความรู้สึกลึกถึงความเชื่อมโยงทางสังคมอย่างเหมาะสมทั้งด้านกิจกรรมและความสัมพันธ์กับครอบครัวและบุคคลใกล้ชิด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า ความว้าเหวเป็นตัวแปรส่งผ่านอิทธิพลของความเชื่อมโยงทางสังคมต่อคุณภาพชีวิตและภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุ ดังนั้นในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุควรคำนึงถึงการลดความรู้สึกว่าเหวโดยการเสริมสร้างความรู้สึกลึกถึงความเชื่อมโยงทางสังคมของผู้สูงอายุ และควรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ร่วมกิจกรรมที่มีความหมายทางสังคมที่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองยังคงเป็นส่วนหนึ่งของสังคม นอกจากนี้การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุยังคงสามารถติดต่อสื่อสารและคงความสัมพันธ์กับครอบครัวและบุคคลใกล้ชิดทั้งแบบออนไลน์และแบบพบหน้าก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเชื่อมโยงทางสังคมได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลความเข้มข้นของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์จากแบบวัดความเข้มข้นของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ซึ่งเป็นมาตรประมาณค่า (Rating scale) และผู้ตอบเป็นผู้รายงานตนเอง (self-report) ซึ่งข้อจำกัดของการใช้มาตรวัดแบบรายงานตนเองคือ

หากข้อความไม่ชัดเจนสำหรับผู้ตอบบางคนและไม่มีโอกาสได้รับคำอธิบายอาจทำให้ข้อมูลที่ได้มีความคลาดเคลื่อนไปจากความจริง (Saengloetuthai, 2015) รวมทั้งอาจเกิดจากความคลาดเคลื่อนในการระลึกข้อมูลย้อนกลับบ้างซึ่งเกิดขึ้นได้ตามธรรมชาติของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาจากพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามจริง เช่น ความถี่ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ จำนวนครั้งในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ จำนวนชั่วโมงที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ถูกบันทึกโดยอัตโนมัติจากข้อมูลการใช้หน้าจอ (screen time) ซึ่งจะมีการบันทึกอย่างแม่นยำในโทรศัพท์ของผู้สูงอายุเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งทำให้เกิดข้อจำกัดในการอธิบายขยายผลการวิจัย (Generalize) ไปสู่ประชากรผู้สูงอายุกลุ่มอื่น (Bornstein et al., 2013) การวิจัยครั้งต่อไปจึงอาจพิจารณาการใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการอื่นในการศึกษาประเด็นเดียวกันนี้เพิ่มเติม

References

- Bahramnezhad, F., Chalikh, R., Bastani, F., Taherpour, M. & Navab, E. (2017). The social network among the elderly and its relationship with quality of life. **Electronic Physician**. 9(5), 4306-4311. Retrieved from <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5498693/>
- Bornstein, M. H., Jager, J. & Putnick, D. L. (2013). Sampling in developmental science: Situations, shortcomings, solutions, and standards. **Developmental review**. 33(4), 357-370. Retrieved from <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC4286359/pdf/nihms524355.pdf>
- Davila, J., Hershenberg, R., Feinstein, B. A., Gorman, K., Bhatia, V. & Starr, L. R. (2012). Frequency and quality of social networking among young adults: associations with depressive Symptoms, Rumination, and Corumination. **Psychology of Popular Media Culture**. 1(2), 72-86.
- Department of Mental Health. (2019). **khruāng chí wat khunnaphāp chíwit khōng ‘Ongkān ‘Anāmai Lōk chut yō chabap phāsā Thai** [WHOQOL-BREF-THAI]. Retrieved from <http://www.dmh.go.th/test/whoqol/>
- Diamantopoulos, A. & Siguaw, J. A. (2000). **Introducing LISREL: A guide for the uninitiated**. Sage Publications.
- Hagan, R., Manktelow, R., Taylor, B. J. & Mallett, J. (2014). Reducing loneliness amongst older people: a systematic search and narrative review. **Aging Mental Health**. 18(6), 683-93.
- Hair, J., Blak, W. C., Barbin, B. J., Anderson, R. E. & Tatham, R. L. (2010). **Multivariate data analysis**. New Jersey: Prentice Hall.

- Haris, N., Majid, R. A., Abdullah, N. & Osman, R. (2014). The role of social media in supporting Elderly Quality Daily life. **Proceeding of 3rd International Conference on User Science and Engineering**. (pp. 253-257). Shah Alam: Malaysia.
- Intraprasert, D. (2020). **kānwichai phruttkam sāt bāp būn nā kān** [Interdisciplinary behavioral science research]. Bangkok: Charansanitwong Printing.
- Jung, E. H. & Sundar, S. S. (2016). Senior citizens on Facebook: how do they interact and why? **Computers in Human Behavior**. 61, 27-35.
- Kositanon, W. (1999). **phon khōng kān pruksā choēng chittawitthaya bāp klum tām nāo phichāranā hēthphon ‘ārom lāe phrutti kan mot ‘akān lot khwām wawē nai phūsung ‘āyu** [The effect of group rational emotive behavior therapy on decreasing loneliness in the elderly]. Master's thesis. Chulalongkorn University.
- Lee, R. M. & Robbins, S. B. (1995). Measuring belongingness: The social connectedness and the social assurance scales. **Journal of Counseling Psychology**. 42, 232–241.
- Lee, S. & Dajpratham, P. (2017). **kānsuksā khwām trong choēng kēn khōng bāpsōpthām PHQ - kao lāe PHQ - sōng chabap phāsā Thai nai kān khat krōng rōk sumsao nai phūsung ‘āyu chāo Thai** [Criterion validity of the Thai version of the PHQ-9 and the PHQ-2 for screening major depression in Thai elderly]. **Journal of Rehabilitation Medicine**. 27(1), 30-7. Retrieved from <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/aseanjrm/article/view/77338/67696>
- Lotrakul, M., Sumrithe, S. & Saipanish, R. (2008). Reliability and validity of the Thai version of the PHQ-9. **BMC Psychiatry**. 8, 1-7. Retrieved from <https://doi.org/10.1186/1471-244X-8-46>
- Morita, A., Takano, T., Nakamura, K., Kizuki, M. & Seino, K. (2010). Contribution of interaction with family, friends and neighbours, and sense of neighbourhood attachment to survival in senior citizens: 5-year follow-up study. **Social Science & Medicine**. 70(4), 543-549. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2009.10.057>
- Musich, S., Wang, S. S., Hawkins, K. & Yeh, C. S. (2015). The Impact of Loneliness on Quality of Life and Patient Satisfaction Among Older, Sicker Adults. **Gerontology and Geriatric Medicine**. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/2333721415582119>

- National Statistical Office. (2024). **kānsamruāt kānmī kānchai theknōlōyī sārasonthēt læ kānsūsān nai khruārūan Phō.Sō. sōngphanhārōjhoksipchēt (traī mā 3)** [The 2024 Household Survey on the Use of Information and Communication Technology (Quarter 3)]. Retrieved from https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2024/20241122104623_82480.pdf
- Nef, T., Ganea, R. L., Müri, R. M. & Mosimann, U. P. (2013). Social networking sites and older users - a systematic review. **International psychogeriatrics**. 25(7), 1041–1053.
- O'Rourke, H. M., Collins, L. & Sidani, S. (2018). Interventions to address social connectedness and loneliness for older adults: a scoping review. **BMC Geriatrics**. 18, 214(2018). Retrieved from <https://doi.org/10.1186/s12877-018-0897-x>
- Orosz, G., Tóth-Király, I. & Bőthe, B. (2015). Multidimensional Facebook Intensity Scale. **Personality and Individual Differences**. Retrieved from <https://doi.org/10.1037/t59528-000>
- Pontanya, A. (2021). **kānchai khruākhaī sangkhom 'ō nalaī kap kān songsoēm khunnaphāp chīwit khoṅg phūsūng'āyū** [The use of social network sites (SNSs) and the promotion of the quality of life of the elderly]. **Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University**. 15(3), 272-288. Retrieved from <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JournalGradVRU/article/view/243047>
- Russell, D. W. (1996). UCLA Loneliness Scale (Version 3): Reliability, validity, and factor structure. **Journal of personality assessment**. 66(1), 20-40. Retrieved from https://doi.org/10.1207/s15327752jpa6601_2
- Saengloetuthai, J. (2015). **khruāngmū thī chai nai kānwichai** [Research Instrument]. **Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University**. 12(58), 13-24. Retrieved from <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/sngsj/article/view/59056>
- Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. (2010). **A beginner's guide to structural equation modeling** (3rd ed.). Routledge/Taylor & Francis Group.
- Seabrook, E. M., Kern, M. L. & Rickard, N. S. (2016). Social networking sites, depression, and anxiety: a systematic review. **JMIR Mental Health**. 3(4), e5842. Retrieved from <https://doi.org/10.2196/mental.5842>

- Siah, P. C., Ooi, C. S., Zaman, W. B. & Low, S. K. (2023). Social networking sites usage and quality of life among senior citizens. **Asian Journal of Social Health and Behavior**. 6(2), 79-85. Retrieved from https://doi.org/10.4103/shb.shb_138_22
- Simonic, T. E., Kuhlman, K. R., Vargas, I., Houchins, S. & Lopez-Duran, N. L. (2014). Facebook use and depressive symptomatology: Investigating the role of neuroticism and extraversion in youth. **Computers in Human Behavior**. 40, 1-5.
- Sinclair, T. J. & Grieve, R. (2017). Facebook as a source of social connectedness in older adults. **Computers in Human Behavior**. 66, 363-369.
- Torres, Z., Oliver, A. & Tomás, J. M. (2024). Understanding the effect of loneliness on quality of life in older adults from longitudinal approaches. **Psychosocial Intervention**. 33(3), 171-178. Retrieved from <https://doi.org/10.5093/pi2024a11>
- Wiwatkunupakarn, N., Pateekhum, C., Aramrat, C., Jirapornchaoren, W., Pinyopornpanish, K. & Angkurawaranon, C. (2022). Social networking site usage: a systematic review of its relationship with social isolation, loneliness, and depression among older adults. **Aging & Mental Health**. 26(7), 1318-1326. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/13607863.2021.1966745>
- World Health Organization. (2017). **Mental health of older adults**. Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-of-older-adults>.
- Zhang, K., Song, Q. & Burr, J. A. (2023). Internet use and loneliness among older Chinese adults. **Aging & Mental Health**. 28(6), 866-873. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/13607863.2023.2278713>
- Zhou, J. (2018). Improving older people's life satisfaction via social networking site use: Evidence from China. **Australasian Journal on Ageing**. 37, 23-28.
- Zhu, Y., Liu, J., Qu, B. & Yi, Z. (2018). Quality of life, loneliness and health-related characteristics among older people in Liaoning province, China: a cross-sectional study. **BMJ open**. 8(11), e021822. Retrieved from <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2018-021822>

แนวทางการพัฒนาทักษะพนักงานให้ทำงานได้หลายหน้าที่
สำหรับพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม

GUIDELINES FOR DEVELOPING MULTI-TASKING SKILLS
FOR PRODUCTION EMPLOYEES IN INDUSTRIAL FACTORIES

ศทาวุธ เกษสระ¹ และประจวบ กล่อมจิตร²
Kathawuth Kessara¹, and Prachuab Klomjit²

^{1,2} หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการงานวิศวกรรม ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหกรรมและการจัดการ
คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร

^{1,2} Doctor of Philosophy Program in Engineering Management, Department of Industrial
Engineering and Management, Faculty of Engineering and Industrial Technology,
Silpakorn University
E-mail: Kessara_k@su.ac.th

Received: September 27, 2024
Revised: November 29, 2024
Accepted: December 6, 2024

บทคัดย่อ

การพัฒนาทักษะพนักงานให้ทำงานได้หลายหน้าที่สำหรับพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพและความยืดหยุ่นในกระบวนการผลิต บทความนี้นำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะที่จำเป็นเพื่อให้พนักงานสามารถรับผิดชอบหน้าที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางที่สำคัญประกอบด้วย 1) การฝึกอบรมข้ามสายงาน 2) การหมุนเวียนงาน 3) การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการทำงาน 4) การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา และ 5) การส่งเสริมทักษะการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม โดยมุ่งเน้นให้พนักงานได้ฝึกปฏิบัติในสภาพแวดล้อมจริง มีการวิเคราะห์ทักษะที่จำเป็น การออกแบบโปรแกรมฝึกอบรมที่เหมาะสม และการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ และชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะเหล่านี้ช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นในการทำงาน ลดความเสี่ยงในกระบวนการผลิต และเสริมสร้างความพร้อมของพนักงานในการปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมได้อย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ

การทำงานหลายหน้าที่ การฝึกอบรมข้ามสายงาน การหมุนเวียนงาน

ABSTRACT

The development of multi-tasking skills for production employees in industrial factories is crucial for enhancing efficiency and flexibility within production processes. This article presents essential skill development approaches to enable employees to manage various responsibilities effectively. The key approaches consist of 5 methods:

1) cross-training, 2) job rotation, 3) technology integration to support work processes, 4) problem-solving skill development, and 5) promotion of communication and teamwork skills. Emphasis is placed on practical training in real-world environments, necessary skill analysis, suitable training program design, and the utilization of effective tools and technologies. The article demonstrates that these skill development practices enhance work flexibility, reduce production process risks, and strengthen employees' adaptability to industrial changes significantly.

Keywords

Multi-Tasking, Cross-Training, Job rotation

บทนำ

ในสภาพแวดล้อมทางอุตสาหกรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง การพัฒนาทักษะการทำงานหลายหน้าที่เป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการทำให้พนักงานสามารถปรับตัวต่อความต้องการที่หลากหลายของกระบวนการผลิต ซึ่งจะช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กร (Kozlowski & Ilgen, 2006) พนักงานในฝ่ายผลิตจำเป็นต้องมีความสามารถในการทำงานหลายหน้าที่ เพื่อให้สามารถรับมือกับความท้าทายในกระบวนการผลิตที่ซับซ้อน ตลอดจนการขาดแคลนพนักงานและข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในสายการผลิต การฝึกอบรมข้ามสายงาน และการหมุนเวียนงาน จึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างทักษะเหล่านี้ โดยการฝึกอบรมที่หลากหลายช่วยให้พนักงานมีความคล่องตัวและสามารถทำหน้าที่ทดแทนในตำแหน่งอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Van der Weerd, Mesman, & Van Veldhoven, 2019) นอกจากนี้การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและการสื่อสารระหว่างทีมยังส่งเสริมการทำงานหลายหน้าที่ให้เป็นไปอย่างราบรื่น (Choi, 2018a)

อีกทั้งการจำกัดให้พนักงานทำงานในหน้าที่เดียวอาจนำไปสู่ความซ้ำซาก ขาดความยืดหยุ่น และขาดทักษะในการจัดการปัญหาหรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ส่งผลให้การผลิตต้องหยุดชะงักเมื่อเกิดข้อผิดพลาดหรือเมื่อขาดพนักงาน (Mahmood & Jabbar, 2021; Ortega, 2001) และยังส่งผลให้พนักงานรู้สึกเบื่อหน่ายและขาดแรงจูงใจในการทำงาน อันเป็นสาเหตุให้อัตราการลาออกสูงขึ้นและประสิทธิภาพโดยรวมในกระบวนการผลิตลดลง (Campion, Cheraskin & Stevens, 1994)

นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตยังช่วยสนับสนุนการทำงานหลายหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้ระบบจัดการข้อมูลอัตโนมัติ (Automated Data Management) และระบบคอมพิวเตอร์ช่วยในงาน (Computer-Aided Systems) ที่ช่วยลดความซับซ้อนของงานและทำให้พนักงานสามารถปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น งานวิจัยของ Chen & Cheng (2020) ระบุว่า การผสมผสานเทคโนโลยีช่วยให้โรงงานสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและทำให้การทำงานหลายหน้าที่ของพนักงานเป็นไปได้อย่างราบรื่นและยั่งยืน

ข้อจำกัดของการทำงานเพียงหน้าที่เดียว

การทำงานในหน้าที่เดียวของพนักงานฝ่ายผลิตอาจมีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาความเชี่ยวชาญในสายงานเฉพาะ แต่การมุ่งเน้นไปที่การทำงานในหน้าที่เดียวมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะในบริบทของโรงงานอุตสาหกรรมที่ต้องการความยืดหยุ่นและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการผลิตอย่างรวดเร็ว ข้อจำกัดที่สำคัญประกอบด้วย

1. ขาดความยืดหยุ่นในการทำงาน พนักงานที่ถูกจำกัดให้อยู่ในหน้าที่เดียวมักไม่มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น การขาดแคลนพนักงานในสายงานอื่น ๆ หรือเมื่อเกิดปัญหาในกระบวนการผลิต ทำให้การทำงานขาดความต่อเนื่องและทำให้กระบวนการผลิตทั้งหมดต้องหยุดชะงัก (Kozlowski & Ilgen, 2006) การไม่สามารถสลับหน้าที่การทำงานหรือช่วยเหลือในงานอื่น ๆ ได้ อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสียหายในกระบวนการผลิต

2. ความเบื่อหน่ายในงาน พนักงานที่ทำงานเพียงหน้าที่เดียวมักจะเกิดความเบื่อหน่ายในงานได้ง่าย เนื่องจากต้องทำงานแบบซ้ำซาก มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานและความพึงพอใจในงาน นอกจากนี้ยังเพิ่มความเสี่ยงในการลาออกจากงาน (Hackman & Oldham, 1976) การทำงานที่ขาดความท้าทายอาจทำให้พนักงานไม่รู้สึกถึงการเติบโตในสายงาน ส่งผลต่อความมุ่งมั่นและความกระตือรือร้นในหน้าที่ของตน

3. ขาดการพัฒนาทักษะใหม่ การทำงานเพียงหน้าที่เดียวทำให้พนักงานขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะที่หลากหลายและมีศักยภาพในการเจริญเติบโตในสายอาชีพที่จำกัด พนักงานอาจพัฒนาเพียงทักษะเดียวโดยไม่มีโอกาสเรียนรู้ทักษะใหม่ที่สามารถใช้ในการทำงานอื่น ๆ ได้ ส่งผลให้พนักงานขาดความสามารถในการปรับตัวในสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงหรือการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ (Karwowski & Salvendy, 2010)

4. ความเสี่ยงในการพึ่งพาพนักงานเฉพาะทาง การมีพนักงานที่ทำงานในหน้าที่เฉพาะเจาะจงอาจทำให้เกิดการพึ่งพาพนักงานในตำแหน่งนั้นมากเกินไป เมื่อพนักงานที่มีทักษะเฉพาะทางขาดหายไป เช่น จากการลาพักงานหรือเกิดปัญหาสุขภาพ อาจทำให้กระบวนการผลิตหยุดชะงัก เพราะไม่มีพนักงานที่สามารถทำงานทดแทนได้ทันที (Mahmood & Jabbar, 2021) ถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเสถียรของกระบวนการผลิตในระยะยาว

5. ความยากลำบากในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง พนักงานที่ทำงานเพียงหน้าที่เดียวขาดทักษะในการแก้ปัญหาและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการผลิต การปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีใหม่หรือการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างการทำงานอาจทำให้พนักงานต้องใช้เวลามากในการเรียนรู้และปรับตัว ซึ่งทำให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงานและกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์กร (Choi, 2018a)

แนวความคิดเกี่ยวกับการทำงานหลายหน้าที่

แนวคิดเรื่องการทำงานหลายหน้าที่ในบริบทของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง โดยเชื่อมโยงกับความต้องการในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร ความยืดหยุ่นในกระบวนการผลิต และเพื่อให้อตอบสนองต่อความท้าทายของตลาด

โดยการพัฒนาทักษะพนักงานให้ทำงานได้หลายหน้าที่นั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการที่จะลดความเสี่ยงในกระบวนการผลิตที่เกิดจากการขาดแคลนพนักงานหรือการทำงานที่ขาดความต่อเนื่อง

การทำงานหลายหน้าที่ (multi-tasking) เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญในอุตสาหกรรมสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสายการผลิตที่ต้องเผชิญกับความซับซ้อนของกระบวนการผลิตที่ต้องการความยืดหยุ่นและความรวดเร็วในการปรับตัว (Karwowski & Salvendy, 2010) แนวคิดการพัฒนาทักษะการทำงานหลายหน้าที่สำหรับพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมจึงเน้นการเพิ่มความคล่องตัวของพนักงานโดยการฝึกอบรมข้ามสายงาน และการหมุนเวียนงาน จะช่วยให้พนักงานสามารถทำงานในหลายตำแหน่งได้และเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการผลิต (Mahmood & Jabbar, 2021)

การฝึกอบรมข้ามสายงานเป็นหนึ่งในวิธีการที่ช่วยเพิ่มทักษะที่หลากหลายให้กับพนักงาน โดยจะทำให้พนักงานมีความเข้าใจในกระบวนการทำงานทั้งระบบ ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนและช่วยเหลือในส่วนงานที่ขาดคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Van der Weerd et al., 2019) การหมุนเวียนงาน เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่ช่วยให้พนักงานมีโอกาสเรียนรู้ทักษะในส่วนงานต่าง ๆ ช่วยลดความซ้ำซากและเพิ่มความสนใจในการทำงาน ส่งผลให้พนักงานมีความพึงพอใจในงานมากขึ้นและลดการลาออก (Mahmood & Jabbar, 2021)

นอกจากนี้ การพัฒนาทักษะด้านการแก้ปัญหาและการสื่อสารภายในทีม ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการทำงานหลายหน้าที่ พนักงานที่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพจะสามารถจัดการกับสถานการณ์ที่ท้าทายในกระบวนการผลิตได้อย่างคล่องตัว (Choi, 2018b) การสื่อสารระหว่างทีมงานช่วยให้การประสานงานเป็นไปได้อย่างราบรื่นและลดความผิดพลาดในกระบวนการทำงาน การวิจัยของ Keller, Mathieu & Jean-Baptiste (2017) ยังชี้ให้เห็นว่าการทำงานหลายหน้าที่จะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในทุกขั้นตอนของการทำงาน

แนวทางการพัฒนาทักษะพนักงานให้ทำงานได้หลายหน้าที่

เพื่อให้พนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมสามารถทำงานได้หลายหน้าที่และตอบสนองต่อความต้องการของกระบวนการผลิตที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาทักษะในหลายด้านจึงเป็นสิ่งสำคัญ แนวทางที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะการทำงานหลายหน้าที่ของพนักงานฝ่ายผลิต ประกอบด้วย

1. การฝึกอบรมข้ามสายงาน (Cross-Training Programs) การฝึกอบรมข้ามสายงานเป็นหนึ่งในวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะที่หลากหลายให้กับพนักงาน การฝึกอบรมนี้ช่วยให้พนักงานได้รับความรู้ในหลายสายงาน เช่น พนักงานฝ่ายผลิตอบรมข้ามสายงานไปฝ่ายตรวจสอบคุณภาพเพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้ในการตรวจสอบคุณภาพ หรือพนักงานฝ่ายตรวจสอบคุณภาพอบรมข้ามสายงานไปฝ่ายผลิตเพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้ในด้านกระบวนการผลิต เป็นต้น โดยพนักงานจะสามารถทำงานทดแทนในสายงานอื่นได้ในกรณีที่มีการขาดแคลนพนักงานหรือต้องการเพิ่มความยืดหยุ่นในกระบวนการผลิต ผลการศึกษาของ Van der Weerd et al. (2019) ชี้ให้เห็นว่าการฝึกอบรมข้ามสายงานช่วยเพิ่มความคล่องตัวในการทำงานของพนักงานและช่วยให้กระบวนการผลิตมี

ความยืดหยุ่นมากขึ้น ตัวอย่างการออกแบบโปรแกรมฝึกอบรมข้ามสายงาน เช่น การฝึกอบรมผ่านการจำลองสถานการณ์ การฝึกอบรมแบบฝึกปฏิบัติจริง การฝึกอบรมแบบให้คำปรึกษา การฝึกอบรมแบบเรียนรู้ออนไลน์ เป็นต้น โดยต้องมีการวางแผนที่ครอบคลุมดังนี้

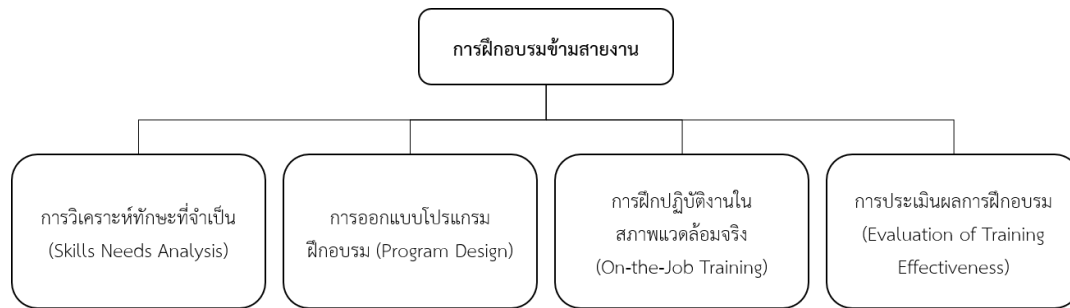
1.1 การวิเคราะห์ทักษะที่จำเป็น (Skills Needs Analysis) ขั้นแรกในการจัดโปรแกรมฝึกอบรมข้ามสายงานคือการวิเคราะห์ทักษะที่จำเป็นในกระบวนการผลิตในแต่ละส่วนงาน การวิเคราะห์นี้ช่วยให้ผู้บริหารทราบว่าทักษะใดเป็นสิ่งที่สำคัญและพนักงานในตำแหน่งใดควรได้รับการฝึกอบรมในสายงานอื่น งานวิจัยของ Kozlowski & Ilgen (2006) สนับสนุนว่า การวิเคราะห์ทักษะทำให้สามารถออกแบบโปรแกรมฝึกอบรมที่ตรงกับความต้องการขององค์กรได้มากขึ้น

1.2 การออกแบบโปรแกรมฝึกอบรม (Program Design) หลังจากการวิเคราะห์ทักษะแล้ว ขั้นตอนต่อมาคือการออกแบบโปรแกรมฝึกอบรมที่เหมาะสม การออกแบบนี้จะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องระหว่างทักษะที่พนักงานมีอยู่และทักษะที่ต้องการพัฒนา โปรแกรมฝึกอบรมควรรวมถึงการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้พนักงานสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้งานจริง นอกจากนี้ ควรจัดทำคู่มือการฝึกอบรมเพื่อให้พนักงานสามารถศึกษาและทำความเข้าใจได้อย่างชัดเจน (Karwowski & Salvendy, 2010)

1.3 การฝึกปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมจริง (On-the-Job Training) การฝึกอบรมข้ามสายงานควรมีการฝึกปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมการทำงานจริง การให้พนักงานเรียนรู้และฝึกฝนทักษะในสายงานต่าง ๆ ผ่านการทำงานจริงจะช่วยให้พนักงานมีความมั่นใจมากขึ้นในการทำงาน หลายหน้าที่ การฝึกปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมจริงยังช่วยให้พนักงานเห็นภาพรวมของกระบวนการผลิตและเข้าใจบทบาทของตนในแต่ละส่วนงานได้ดียิ่งขึ้น (Van der Weerd et al., 2019)

1.4 การประเมินผลการฝึกอบรม (Evaluation of Training Effectiveness) ขั้นตอนสุดท้ายในการจัดโปรแกรมฝึกอบรมข้ามสายงานคือการประเมินผล การประเมินนี้สามารถทำได้โดยการทดสอบทักษะที่พนักงานได้รับหลังจากการฝึกอบรม รวมถึงการสังเกตประสิทธิภาพในการทำงานหลังการฝึกอบรม การประเมินผลนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้เห็นถึงความสำเร็จของโปรแกรม แต่ยังช่วยในการปรับปรุงการฝึกอบรมในอนาคตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Chen & Cheng, 2020)

การฝึกอบรมข้ามสายงานเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการทำงานหลายหน้าที่ของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม โดยการวิเคราะห์ทักษะ การออกแบบโปรแกรม การฝึกปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมจริง และการประเมินผลการฝึกอบรม ทั้งหมดนี้จะช่วยให้พนักงานสามารถทำงานได้หลายหน้าที่ และเพิ่มความยืดหยุ่นในการทำงาน



ภาพที่ 1 แผนผังแสดงแนวทางการพัฒนาทักษะโดยการฝึกอบรมข้ามสายงาน (Cross-Training Programs)

2. การหมุนเวียนงาน (Job Rotation Programs) การหมุนเวียนตำแหน่งงานเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถเพิ่มทักษะการทำงานหลายหน้าที่ของพนักงานได้ โดยการให้พนักงานทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ ภายในสายการผลิต การหมุนเวียนงานไม่เพียงแต่ช่วยให้พนักงานมีทักษะที่หลากหลายเท่านั้น แต่ยังช่วยลดความเบื่อหน่ายและเพิ่มแรงจูงใจในการทำงานอีกด้วย การศึกษาของ Mahmood & Jabbar (2021) ระบุว่า การหมุนเวียนงาน สามารถช่วยลดอัตราการลาออกของพนักงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้อย่างมีนัยสำคัญเพื่อให้โปรแกรมการหมุนเวียนงานมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ ควรมีการวางแผนและการดำเนินการที่ละเอียดและเป็นระบบ ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ความต้องการและทักษะที่เกี่ยวข้อง (Needs and Skills Analysis) การวางแผนงานหมุนเวียนต้องเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ความต้องการขององค์กรและทักษะที่พนักงานจำเป็นต้องพัฒนา การวิเคราะห์นี้ช่วยให้ทราบว่าตำแหน่งงานใดบ้างที่พนักงานสามารถหมุนเวียนเข้ามาทำงานได้ และทักษะใดที่จำเป็นต่อการทำงานในแต่ละตำแหน่ง การวิเคราะห์ยังช่วยให้ผู้บริหารทราบว่า มีตำแหน่งงานใดที่มีความสำคัญต่อกระบวนการผลิตและต้องการพนักงานที่มีความยืดหยุ่นในการทำงานมากขึ้น (Campion et al., 1994)

2.2 การเลือกพนักงานสำหรับการหมุนเวียนงาน (Selecting Employees for Job Rotation) หลังจากการวิเคราะห์ทักษะและความต้องการของงานแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการเลือกพนักงานที่เหมาะสมสำหรับการหมุนเวียนงาน ควรพิจารณาพนักงานที่มีความสนใจในการพัฒนาทักษะใหม่ และมีศักยภาพในการเรียนรู้ตำแหน่งงานอื่น ๆ การเลือกพนักงานที่มีความสนใจในงานหลายด้านจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และการทำงานในแต่ละตำแหน่ง (Ortega, 2001)

2.3 การกำหนดระยะเวลาการหมุนเวียนงาน (Defining Job Rotation Duration) การหมุนเวียนงานควรกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการทำงานในแต่ละตำแหน่ง ระยะเวลาที่เหมาะสมควรเพียงพอสำหรับให้พนักงานได้เรียนรู้ทักษะใหม่และมีความชำนาญในหน้าที่นั้น ๆ โดยระยะเวลาควรปรับให้เข้ากับลักษณะของงาน เช่น งานที่มีความซับซ้อนมากอาจต้องใช้เวลาานานกว่าที่พนักงานจะเข้าใจและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมจะช่วยให้การหมุนเวียนงานมีความต่อเนื่องและไม่กระทบต่อการผลิต (Campion et al., 1994)

2.4 การฝึกอบรมก่อนการหมุนเวียนงาน (Pre-Job Rotation Training) การฝึกอบรมพนักงานก่อนการหมุนเวียนงานเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยเตรียมความพร้อมให้พนักงานเข้าใจงานใหม่และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมรวมถึงการสอนวิธีการทำงานและการใช้เครื่องมือที่จำเป็นในตำแหน่งงานใหม่ เพื่อให้พนักงานมีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน การศึกษาของ Van der Weerd et al. (2019) ชี้ให้เห็นว่าการฝึกอบรมที่เพียงพอก่อนการหมุนเวียนงานช่วยให้พนักงานสามารถปรับตัวได้รวดเร็วและลดความผิดพลาดในการทำงาน

2.5 การประเมินผลการทำงานหลังการหมุนเวียนงาน (Post-Job Rotation Evaluation) การประเมินผลการทำงานของพนักงานหลังการหมุนเวียนงานเป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ทราบว่าพนักงานได้รับทักษะใหม่และสามารถทำงานในตำแหน่งใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ การประเมินนี้สามารถทำได้โดยการสังเกตพฤติกรรมการทำงาน การสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชา หรือการทดสอบทักษะที่พนักงานได้รับ การประเมินยังช่วยให้ผู้บริหารทราบถึงประสิทธิภาพของโปรแกรมหมุนเวียนงานและสามารถปรับปรุงโปรแกรมให้ดีขึ้นได้ (Mahmood & Jabbar, 2021)

2.6 การสร้างความต่อเนื่องและแรงจูงใจ (Ensuring Continuity and Motivation) การหมุนเวียนงานอาจทำให้พนักงานรู้สึกว่าจะต้องเริ่มต้นใหม่ในตำแหน่งใหม่ ดังนั้น การสร้างความต่อเนื่องและแรงจูงใจในการเรียนรู้และทำงานในตำแหน่งใหม่เป็นสิ่งจำเป็น การให้ข้อเสนอแนะที่เป็นบวก การส่งเสริมให้พนักงานเห็นคุณค่าของการพัฒนาทักษะ และการให้รางวัลสำหรับความก้าวหน้าในการทำงานเป็นแนวทางที่ช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการทำงานในตำแหน่งใหม่ได้ (Ortega, 2001)

การจัดทำโปรแกรมหมุนเวียนงานเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทักษะการทำงานหลายหน้าที่ในพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ความต้องการและทักษะ การเลือกพนักงานที่เหมาะสม การกำหนดระยะเวลาหมุนเวียนที่ชัดเจน การฝึกอบรมก่อนเริ่มงานใหม่ และการประเมินผลการทำงาน การออกแบบโปรแกรมที่ดีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและเพิ่มความยืดหยุ่นให้กับองค์กร



ภาพที่ 2 แผนผังแสดงแนวทางการพัฒนาทักษะโดยการหมุนเวียนงาน (Job Rotation Programs)

3. การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการทำงาน (Technology Integration) เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการทำงานหลายหน้าที่ การนำระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยีการจัดการข้อมูลมาช่วยในกระบวนการผลิตสามารถช่วยลดความซับซ้อนของงานและทำให้พนักงานสามารถทำงานได้หลายหน้าที่มากขึ้น Chen & Cheng (2020) ได้พบว่าการผสมผสานเทคโนโลยีในการทำงานสามารถเพิ่มความยืดหยุ่นและลดความผิดพลาดในกระบวนการผลิตได้อย่างมีนัยสำคัญเพื่อให้การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการทำงานประสบผลสำเร็จ ควรพิจารณาแนวทางต่อไปนี้

3.1 การวิเคราะห์ความต้องการทางเทคโนโลยี (Technology Needs Analysis) การเริ่มต้นใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนการทำงานหลายหน้าที่ต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ความต้องการของกระบวนการผลิตและพนักงาน การวิเคราะห์นี้จะช่วยให้ทราบว่าเทคโนโลยีประเภทใดที่จำเป็นสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ เช่น การใช้ระบบจัดการข้อมูล (Data Management Systems) หรือการใช้เครื่องจักรอัตโนมัติ (Automation Systems) เพื่อช่วยลดภาระงานซ้ำซาก งานวิจัยของ Chen & Cheng (2020) ระบุว่า การวิเคราะห์ความต้องการทางเทคโนโลยีที่เหมาะสมสามารถช่วยให้การนำเทคโนโลยีมาใช้ในโรงงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 การใช้ระบบการจัดการข้อมูลอัตโนมัติ (Automated Data Management Systems) หนึ่งในเทคโนโลยีที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการทำงานหลายหน้าที่คือระบบการจัดการข้อมูลอัตโนมัติ ระบบเหล่านี้ช่วยให้เข้าถึงข้อมูลที่เป็นต่อการทำงานในหลายหน้าที่ได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ พนักงานสามารถใช้ข้อมูลจากระบบเพื่อวางแผนงาน จัดการกระบวนการผลิต และประสานงานกับแผนกอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้น ทำให้สามารถรับมือกับงานที่หลากหลายได้ดีขึ้น (Bhasin, 2013)

3.3 การใช้ระบบอัตโนมัติ (Automation Systems) ระบบอัตโนมัติเป็นเครื่องมือที่ช่วยลดภาระงานซ้ำซากและช่วยให้พนักงานสามารถทำงานในหน้าที่อื่นได้มากขึ้น เช่น การใช้หุ่นยนต์ในการประกอบชิ้นส่วน หรือการใช้เครื่องจักรในการตรวจสอบคุณภาพสินค้า ระบบเหล่านี้ช่วยให้พนักงานมีเวลามากขึ้นในการพัฒนาทักษะอื่น ๆ และทำงานในตำแหน่งที่ต้องการทักษะที่ซับซ้อนกว่า (Rüßmann et al., 2015) นอกจากนี้เทคโนโลยีอัตโนมัติยังช่วยเพิ่มความแม่นยำในการทำงาน ลดความผิดพลาด และเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต

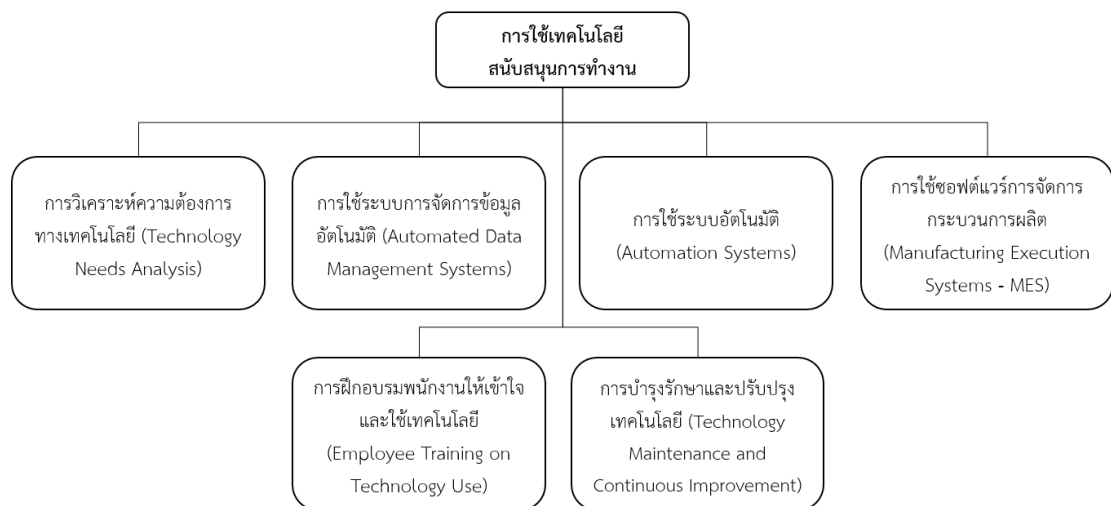
3.4 การใช้ซอฟต์แวร์การจัดการกระบวนการผลิต (Manufacturing Execution Systems - MES) โดยซอฟต์แวร์การจัดการกระบวนการผลิตช่วยให้พนักงานสามารถจัดการและติดตามกระบวนการผลิตได้แบบเรียลไทม์ โดยพนักงานสามารถดูข้อมูลเกี่ยวกับสถานะของเครื่องจักร การสั่งงาน และความคืบหน้าของการผลิต ทำให้สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในสายการผลิต นอกจากนี้ MES ยังช่วยให้ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและวางแผนการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยของ Choi (2018a) ระบุว่า การใช้ MES ทำให้พนักงานสามารถทำงานได้หลากหลายมากขึ้น เนื่องจากข้อมูลและกระบวนการทั้งหมดได้รับการจัดการอย่างมีระบบ

3.5 การฝึกอบรมพนักงานให้เข้าใจและใช้เทคโนโลยี (Employee Training on Technology Use) เพื่อให้เทคโนโลยีสนับสนุนการทำงานหลายหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พนักงานจะต้องได้รับการฝึกอบรมที่เพียงพอในการใช้เทคโนโลยี การฝึกอบรมนี้ควรรวมถึงการสอนวิธีการใช้ระบบอัตโนมัติ ซอฟต์แวร์ และเครื่องมืออื่น ๆ ที่ใช้ในกระบวนการผลิต การศึกษาของ Van

der Weerd et al. (2019) ชี้ให้เห็นว่าการฝึกอบรมที่มีคุณภาพช่วยให้พนักงานสามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ได้อย่างมั่นใจและทำงานในหลายหน้าที่ได้ดีขึ้น

3.6 การบำรุงรักษาและปรับปรุงเทคโนโลยี (Technology Maintenance and Continuous Improvement) เทคโนโลยีที่ถูกนำมาใช้ในการสนับสนุนการทำงานหลายหน้าที่ควรได้รับการบำรุงรักษาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ระบบทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดโอกาสเกิดปัญหาที่อาจส่งผลต่อการผลิต การจัดทีมบำรุงรักษาและการจัดทำแผนการตรวจสอบอุปกรณ์อย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้เทคโนโลยีที่ใช้สามารถทำงานได้อย่างราบรื่นและสนับสนุนการทำงานหลายหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น (Rüßmann et al., 2015)

การใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนการทำงานหลายหน้าที่ในโรงงานอุตสาหกรรมสามารถทำได้โดยการวิเคราะห์ความต้องการทางเทคโนโลยี การใช้ระบบการจัดการข้อมูลอัตโนมัติ ระบบอัตโนมัติ ซอฟต์แวร์การจัดการกระบวนการผลิต และการฝึกอบรมพนักงานให้ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ การบำรุงรักษาเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องก็เป็นสิ่งสำคัญในการรักษาประสิทธิภาพของการทำงาน



ภาพที่ 3 แผนผังแสดงแนวทางการพัฒนาทักษะโดยการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการทำงาน (Technology Integration)

4. การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา (Problem-Solving Skills Development) การแก้ปัญหาเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับพนักงานที่ต้องทำงานหลายหน้าที่ เนื่องจากพนักงานจะต้องเผชิญกับความท้าทายและปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต การฝึกฝนให้พนักงานมีทักษะในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างรวดเร็วจะช่วยเพิ่มความสามารถในการทำงานในหลายหน้าที่ การศึกษาของ Choi (2018a) ระบุว่าการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาในพนักงานสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและทำให้พนักงานมีความพร้อมในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการผลิต ควรออกแบบแนวทางการฝึกฝนและพัฒนาที่ชัดเจนดังนี้

4.1 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ (Practical Training) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติเป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา โดยพนักงานควรได้รับการฝึกฝนผ่านการจัดกิจกรรมให้เผชิญกับสถานการณ์ปัญหาจริง หรือจำลองสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในสายการผลิต การฝึกอบรมแบบนี้จะช่วยให้นักเรียนรู้อวิธีการระบุปัญหา วางแผนการแก้ปัญหา และดำเนินการแก้ไขอย่างเป็นระบบ (Choi, 2018a) การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงจะช่วยให้พนักงานมีความเข้าใจลึกซึ้งและสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ

4.2 การใช้กระบวนการแก้ปัญหอย่างเป็นระบบ (Systematic Problem-Solving Approach) การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหามุ่งเน้นการใช้กระบวนการที่เป็นระบบ เช่น การใช้เทคนิค PDCA (Plan-Do-Check-Act) หรือ 5 Whys ซึ่งจะช่วยให้พนักงานสามารถวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้อย่างลึกซึ้งและดำเนินการแก้ปัญหอย่างเป็นขั้นตอน เทคนิคเหล่านี้ช่วยให้การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำ (Kettinger & Grover, 1995)

4.3 การสนับสนุนการทำงานร่วมกันเป็นทีม (Team-Based Problem Solving) การแก้ปัญหาในกระบวนการผลิตมักต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหามุ่งสนับสนุนให้พนักงานทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยการฝึกอบรมควรเน้นการทำงานร่วมกันในการระบุปัญหาและหาทางแก้ไขในกลุ่ม การวิจัยของ Keller et al. (2017) พบว่าการทำงานเป็นทีมช่วยให้พนักงานสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และทักษะที่หลากหลาย ทำให้การแก้ปัญหามีความครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

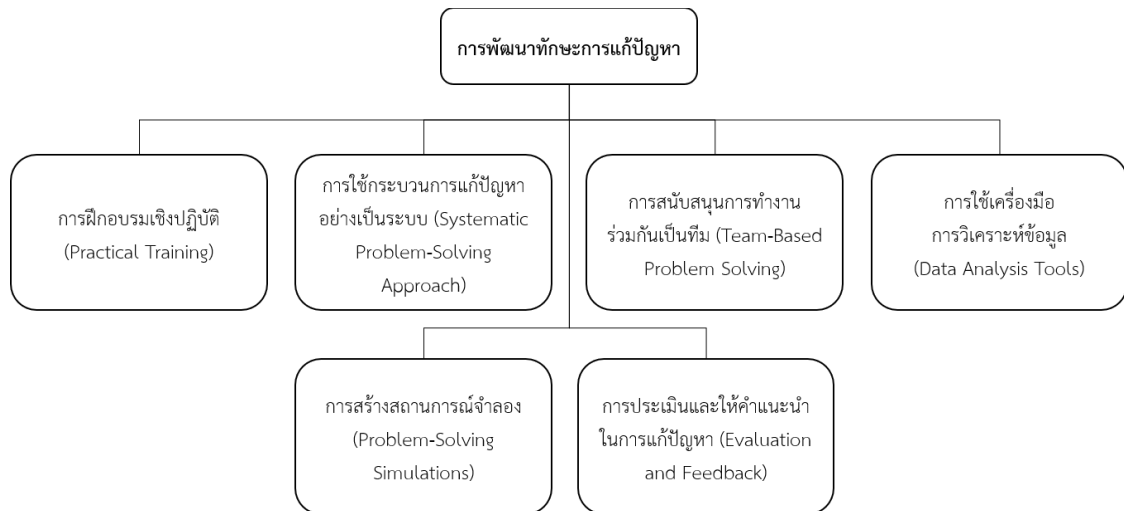
4.4 การใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis Tools) การแก้ปัญหาในกระบวนการผลิตมักเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมาก การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหามุ่งเน้นให้พนักงานมีความเชี่ยวชาญในการใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น การวิเคราะห์เชิงสถิติ การใช้ซอฟต์แวร์การจัดการข้อมูล หรือระบบการตรวจสอบคุณภาพอัตโนมัติ (Chen & Cheng, 2020) การใช้เครื่องมือเหล่านี้ช่วยให้พนักงานสามารถระบุปัญหาได้แม่นยำขึ้นและหาทางแก้ไขได้รวดเร็ว

4.5 การสร้างสถานการณ์จำลอง (Problem-Solving Simulations) การสร้างสถานการณ์จำลองที่ให้นักเรียนได้เผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อนเป็นการฝึกทักษะการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ การจำลองสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงจะช่วยให้พนักงานพัฒนาทักษะในการระบุปัญหา การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหในสภาวะที่มีความกดดัน การวิจัยของ Van der Weerd et al. (2019) แสดงให้เห็นว่าการใช้สถานการณ์จำลองช่วยเพิ่มทักษะการแก้ปัญหและความมั่นใจในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในกระบวนการผลิต

4.6 การประเมินและให้คำแนะนำในการแก้ปัญหา (Evaluation and Feedback) การประเมินผลและให้คำแนะนำหลังจากที่พนักงานได้ทดลองแก้ปัญหาเป็นขั้นตอนที่ช่วยให้พนักงานเรียนรู้และพัฒนาทักษะได้มากขึ้น การให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพจะช่วยให้พนักงานเห็นภาพชัดเจนและสามารถปรับปรุงทักษะของตนเองได้ (Choi, 2018a)

แนวทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาสำหรับพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมควรเน้นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ การใช้กระบวนการแก้ปัญหอย่างเป็นระบบ การทำงาน

ร่วมกันเป็นทีม การใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล การจำลองสถานการณ์ และการให้คำแนะนำที่ชัดเจน การพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยให้พนักงานสามารถจัดการกับปัญหาในกระบวนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น



ภาพที่ 4 แผนผังแสดงแนวทางการพัฒนาทักษะโดยการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา (Problem-Solving Skills Development)

5. การส่งเสริมทักษะการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม (Communication and Teamwork Skills) พนักงานที่ทำงานหลายหน้าที่จำเป็นต้องมีทักษะการสื่อสารที่ดีและสามารถทำงานร่วมกับทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่ดีระหว่างทีมงานและการฝึกฝนทักษะการทำงานร่วมกันสามารถช่วยลดความผิดพลาดและเพิ่มความสำเร็จในกระบวนการทำงานหลายหน้าที่ การศึกษาของ Keller et al. (2017) ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะการสื่อสารในทีมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและลดความเสี่ยงในการเกิดความขัดแย้งในกระบวนการผลิต เพื่อให้การพัฒนาทักษะการสื่อสารและการทำงานเป็นทีมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรพิจารณาแนวทางดังนี้

5.1 การฝึกอบรมทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Effective Communication Training) การสื่อสารที่ชัดเจนและแม่นยำมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการผลิต พนักงานต้องสามารถสื่อสารข้อมูลสำคัญ เช่น สถานะของงาน ปัญหาที่เกิดขึ้น และข้อกำหนดการผลิตได้อย่างถูกต้อง การฝึกอบรมควรมุ่งเน้นไปที่การสอนวิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เช่น การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย การฟังอย่างตั้งใจ และการสื่อสารอย่างเป็นระบบผ่านเครื่องมือที่เหมาะสม เช่น ระบบข้อความสั้น (short messaging) หรือซอฟต์แวร์การจัดการงาน (Keller et al., 2017) การฝึกอบรมแบบเชิงปฏิบัตินี้จะช่วยให้พนักงานสามารถสื่อสารได้ชัดเจนและลดความผิดพลาดในการสื่อสาร

5.2 การสนับสนุนการทำงานเป็นทีม (Team-Building Activities) การพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมสามารถเริ่มได้จากการจัดกิจกรรมสร้างทีม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพนักงานและสร้างความเชื่อมั่นในการทำงานร่วมกัน กิจกรรมเหล่านี้สามารถรวมถึง

การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การทำกิจกรรมที่ต้องอาศัยการร่วมมือ และการสื่อสารเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน การศึกษาของ Campion et al. (1994) ชี้ให้เห็นว่าการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพช่วยเพิ่มความสำเร็จในองค์กรได้อย่างมาก โดยการสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการทำงานเป็นทีมจะช่วยให้พนักงานทำงานหลายหน้าที่ได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

5.3 การพัฒนาทักษะการฟังและการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Active Listening and Feedback) ทักษะการฟังอย่างตั้งใจ (active listening) เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในกระบวนการทำงาน พนักงานควรได้รับการฝึกอบรมในเรื่องการฟังอย่างตั้งใจ ซึ่งจะช่วยให้พนักงานสามารถเข้าใจข้อกำหนดและปัญหาของเพื่อนร่วมงานได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ การฝึกฝนการให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) อย่างสร้างสรรค์ยังเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยพัฒนาการทำงานร่วมกันได้ดีขึ้น งานวิจัยของ Kotter (2012) ระบุว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับที่ชัดเจนและสร้างสรรค์ช่วยเพิ่มความเข้าใจและความร่วมมือในทีม

5.4 การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม (Technology for Communication and Collaboration) การนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการสื่อสารและการทำงานเป็นทีมสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการประสานงานระหว่างพนักงาน การใช้ซอฟต์แวร์การจัดการงาน (project management software) เช่น Slack, Trello หรือ Microsoft Teams ช่วยให้พนักงานสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลในแบบเรียลไทม์ ทำให้กระบวนการผลิตไม่หยุดชะงัก นอกจากนี้ การใช้ระบบการรายงานปัญหาอัตโนมัติยังช่วยให้การแก้ไขปัญหาทำได้อย่างรวดเร็วและทันเวลา (Chen & Cheng, 2020)

5.5 การสอนและสนับสนุนการแก้ปัญหาร่วมกัน (Collaborative Problem Solving) การฝึกฝนทักษะการแก้ปัญหาร่วมกันเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่ช่วยส่งเสริมการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพนักงานควรได้รับการสอนวิธีการวิเคราะห์และแก้ปัญหาร่วมกันในกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้พนักงานสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์และทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อหาวิธีแก้ปัญหาคือครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การวิจัยของ Choi (2018b) ระบุว่า การแก้ปัญหาร่วมกันช่วยส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและลดความขัดแย้งในกลุ่มพนักงานได้

5.6 การสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่เปิดเผย (Creating an Open Communication Culture) การสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่เปิดเผยเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม พนักงานควรรู้สึกที่สามารถแสดงความคิดเห็นและแชร์ข้อมูลได้โดยไม่ต้องกลัวว่าจะถูกปฏิเสธ การส่งเสริมวัฒนธรรมที่สนับสนุนความโปร่งใสและการสื่อสารที่ตรงไปตรงมาจะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นระหว่างเพื่อนร่วมงาน และทำให้การทำงานในสายการผลิตมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Ortega, 2001)

การส่งเสริมทักษะการสื่อสารและการทำงานเป็นทีมเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทักษะการทำงานหลายหน้าที่ การจัดฝึกอบรมในเรื่องการสื่อสาร การทำกิจกรรมสร้างทีม การฝึกฟังอย่างตั้งใจและการให้ข้อมูลย้อนกลับ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการทำงานร่วมกัน ล้วนเป็นส่วนประกอบที่ช่วยให้พนักงานสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต



ภาพที่ 5 แผนผังแสดงแนวทางการพัฒนาทักษะโดยการส่งเสริมทักษะการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม (Communication and Teamwork Skills)

สรุป

การพัฒนาทักษะพนักงานให้ทำงานได้หลายหน้าที่สำหรับพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมมีประโยชน์ต่อกระบวนการผลิตเป็นอย่างมาก เพราะช่วยให้เกิดความยืดหยุ่นและทำให้มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 5 แนวทาง ได้แก่ การฝึกอบรมข้ามสายงาน ช่วยให้พนักงานมีทักษะหลากหลาย สามารถสลับตำแหน่งงานได้เมื่อเกิดปัญหาหรือขาดแคลนกำลังคน เพิ่มความคล่องตัวขององค์กร (Van der Weerd et al., 2019) การหมุนเวียนงาน ลดความเบื่อหน่าย และเพิ่มแรงจูงใจ รวมถึงลดอัตราการลาออก โดยพบว่าส่งผลให้มีประสิทธิภาพการทำงานเพิ่มขึ้น และลดความเสี่ยงในการผลิต (Mahmood & Jabbar, 2021) การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการทำงาน เช่น ระบบอัตโนมัติและระบบการจัดการข้อมูล ช่วยให้การผลิตมีความแม่นยำและลดข้อผิดพลาด (Chen & Cheng, 2020) การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ช่วยให้พนักงานรับมือกับความท้าทายที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการผลิตได้ดีขึ้น ทำให้กระบวนการผลิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (Choi, 2018b) และการส่งเสริมทักษะการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม ช่วยให้การสื่อสารภายในทีมเป็นไปอย่างราบรื่น ลดความขัดแย้งและเพิ่มความร่วมมือ ส่งผลให้กระบวนการผลิตดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง (Keller et al., 2017) แนวทางทั้งหมดนี้ช่วยสร้างความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพให้กับการผลิตได้อย่างดี

เมื่อเปรียบเทียบกับกรให้พนักงานทำหน้าที่เดียว การพัฒนาทักษะหลายหน้าที่ช่วยให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในองค์กรได้รวดเร็ว ลดความเสี่ยงในการผลิต และส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและความร่วมมือภายในทีมงาน โดยการวิจัยของ Ortega (2001) ระบุว่าพนักงานที่มีทักษะหลากหลายสามารถปรับตัวได้ง่ายกว่าและช่วยให้กระบวนการผลิตมีความยืดหยุ่นมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะหลายหน้าที่สามารถสร้างความมั่นคงในกระบวนการผลิต ลดต้นทุน และเพิ่มประสิทธิภาพในระยะยาวได้ดีกว่าการให้พนักงานทำงานเพียงหน้าที่เดียว

สำหรับวิธีวัดประสิทธิภาพของแนวทางการพัฒนาทักษะการทำงานหลายหน้าที่ สามารถประเมินได้จากหลายวิธี เช่น การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรม (Chen & Cheng, 2020) ทำได้โดยการทดสอบทักษะและสังเกตการทำงานในสถานการณ์จริง เพื่อให้เห็นถึงการนำทักษะไปใช้จริงอย่างเหมาะสม (Karwowski & Salvendy, 2010) การวิเคราะห์ทักษะและความยืดหยุ่นที่พนักงานมีในแต่ละงาน (Mahmood & Jabbar, 2021) และการติดตามผลกระทบต่อกระบวนการผลิต (Van der Weerd et al., 2019) อีกทั้งการใช้ตัวชี้วัด เช่น ระยะเวลาการตอบสนองต่อปัญหาและความสามารถในการทำงานหน้าที่อื่น ก็เป็นเกณฑ์สำคัญในการประเมินประสิทธิภาพของการทำงานหลายหน้าที่ได้ (Kozlowski & Ilgen, 2006)

ตารางที่ 1 สรุปแนวทางการพัฒนาทักษะพนักงานให้ทำงานได้หลายหน้าที่

แนวทาง	ประเด็นสำคัญ
การฝึกอบรมข้ามสายงาน (Cross-Training Programs)	ช่วยให้พนักงานพัฒนาทักษะหลากหลาย เช่น การประกอบ การตรวจสอบ คุณภาพ และการควบคุมเครื่องจักร เพิ่มความยืดหยุ่นในการทำงานและสามารถทำงานทดแทนในสายงานอื่นได้ การวางแผนฝึกอบรมนี้ประกอบด้วย การวิเคราะห์ทักษะที่จำเป็น การออกแบบโปรแกรมฝึกอบรม การฝึกปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมจริง และการประเมินผลการฝึกอบรม ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน (Van der Weerd et al., 2019; Mahmood & Jabbar, 2021; Chen & Cheng, 2020)
การหมุนเวียนงาน (Job Rotation Programs)	ช่วยเพิ่มทักษะการทำงานหลายหน้าที่ โดยให้พนักงานทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ ซึ่งช่วยลดความเบื่อหน่ายและเพิ่มแรงจูงใจในการทำงาน การวางแผนโปรแกรมหมุนเวียนงานประกอบด้วย การวิเคราะห์ทักษะ การเลือกพนักงานที่เหมาะสม และกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสม นอกจากนี้การฝึกอบรมก่อนเริ่มงานและการประเมินผลหลังการหมุนเวียนยังเป็นขั้นตอนสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพและความยืดหยุ่นในการทำงาน (Mahmood & Jabbar, 2021; Van der Weerd et al., 2019)
การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการทำงาน (Technology Integration)	ช่วยลดความซับซ้อนของงานและเพิ่มความยืดหยุ่นในการทำงาน เทคโนโลยีที่ใช้ เช่น ระบบการจัดการข้อมูลอัตโนมัติและระบบอัตโนมัติ ช่วยให้พนักงานทำงานได้หลากหลายมากขึ้นและลดความผิดพลาดในกระบวนการผลิต (Chen & Cheng, 2020) นอกจากนี้ การใช้ซอฟต์แวร์การจัดการกระบวนการผลิต (MES) ยังช่วยในการติดตามและวิเคราะห์ข้อมูลได้แบบเรียลไทม์ (Choi, 2018a) การฝึกอบรมพนักงานและการบำรุงรักษาเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้เทคโนโลยีทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Rüßmann et al., 2015)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

แนวทาง	ประเด็นสำคัญ
การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา (Problem-Solving Skills Development)	ช่วยให้พนักงานสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ การใช้กระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เช่น PDCA และ 5 Whys รวมถึงการทำงานร่วมกันเป็นทีม ช่วยเพิ่มทักษะในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา นอกจากนี้ การใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลและการจำลองสถานการณ์ช่วยให้พนักงานมีความพร้อมและมั่นใจในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (Choi, 2018b; Keller et al., 2017)
การส่งเสริมทักษะการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม (Communication and Teamwork Skills)	ช่วยให้พนักงานทำงานหลายหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมการสื่อสารที่ชัดเจนและแม่นยำ การทำกิจกรรมสร้างทีม และการฝึกฟังอย่างตั้งใจ ช่วยเพิ่มความร่วมมือในทีม นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน ยังช่วยให้การประสานงานราบรื่นและแก้ปัญหาได้รวดเร็ว การสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่เปิดเผยและโปร่งใสก็เป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มความเชื่อมั่นและเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงาน (Keller et al., 2017; Ortega, 2001)

References

- Bhasin, S. (2013). Analysis of whether lean is sustainable and its impact on the workforce. *International Journal of Lean Six Sigma*. 4(1), 39-60.
- Campion, M. A., Cheraskin, L. & Stevens, M. J. (1994). Career-related antecedents and outcomes of job rotation. *Academy of Management Journal*. 37(6), 1518-1542.
- Chen, H. & Cheng, B. (2020). Evaluating cross-training effectiveness in multi-functional production environments. *Journal of Applied Manufacturing Science*. 15(3), 451-466.
- Chen, H. & Cheng, W. (2020). Enhancing flexibility in manufacturing systems through technology integration. *Journal of Industrial Technology*. 36(3), 124-136.
- Chen, X. & Cheng, Y. (2020). Technology integration in manufacturing and flexibility in work environments. *Journal of Manufacturing Systems*. 54, 20-31.
- Choi, J. (2018a). Problem-solving approaches for multi-tasking employees: A review. *Human Factors and Ergonomics in Manufacturing & Service Industries*. 28(2), 93-110.
- Choi, J. (2018b). Problem-solving skill development in cross-functional teams. *Industrial Management Journal*. 25(1), 73-87.
- Hackman, J. R. & Oldham, G. R. (1976). Motivation through the design of work: Test of a theory. *Organizational Behavior and Human Performance*. 16(2), 250-279.

- Karwowski, W. & Salvendy, G. (2010). Cross-training in industrial environments: Benefits and challenges. **International Journal of Production Research**. 48(10), 3059-3075.
- Keller, T., Mathieu, J. E. & Jean-Baptiste, L. (2017). The role of communication in enhancing team performance in multi-task environments. **Ergonomics**. 60(4), 567-579.
- Kettinger, W. J. & Grover, V. (1995). Toward a theory of business process change management. **Journal of Management Information Systems**. 12(1), 9-30.
- Kotter, J. P. (2012). **Leading change**. Harvard Business Review Press.
- Kozlowski, S. W. & Ilgen, D. R. (2006). Enhancing the effectiveness of work groups and teams. **Psychological Science in the Public Interest**. 7(3), 77-124.
- Mahmood, R. & Jabbar, M. (2021). The impact of job rotation on employee motivation and job satisfaction in manufacturing industries. **International Journal of Productivity and Performance Management**. 70(5), 1123-1135.
- Ortega, J. (2001). Job rotation as a learning mechanism. **Management Science**. 47(10), 1361-1370.
- Rüßmann, M., et al. (2015). Industry 4.0: The future of productivity and growth in manufacturing industries. **Boston Consulting Group**. 1(9), 54-89.
- Van der Weerd, J., Mesman, R. & Van Veldhoven, M. (2019). Cross-training and its effects on workforce agility: A comprehensive study. **Journal of Operations Management**. 63(2), 112-129.

ภาคผนวก



แบบฟอร์มขอส่งบทความเพื่อพิจารณานำลง วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรื่อง เสนอขอส่งบทความตีพิมพ์ลงในวารสารบัณฑิตศึกษา

ชื่อ-นามสกุล (นาย/นาง/นางสาว)	☐ อาจารย์ ☐ นักศึกษา
หลักสูตร.....สาขา.....	
มหาวิทยาลัย	
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ เลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์.....E-mail.....	
ชื่อเรื่องบทความภาษาไทย	
ชื่อเรื่องบทความภาษาอังกฤษ (ตัวพิมพ์ใหญ่)	
มีความประสงค์ขอส่ง ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ลงในวารสารบัณฑิตศึกษาของ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งบทความดังกล่าวนี้ ข้าพเจ้าขอรับรองว่ายังไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ลงในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น ในระหว่างการรอตีพิมพ์ หากข้าพเจ้าขอเพิกถอนบทความ ข้าพเจ้ายินยอมรับผิดชอบใน ค่าใช้จ่ายใดๆ อันอาจเกิดขึ้น	

ในการนี้ข้าพเจ้าได้ดำเนินการจัดพิมพ์ ตามรูปแบบการเขียนบทความวิจัยที่มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรม
ราชูปถัมภ์กำหนดไว้ทุกประการ และได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงได้จัดส่งเนื้อหาบทความวิจัย จำนวน
1 ฉบับ ให้แก่กองบรรณาธิการวารสารวิจัย เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

ลงชื่อ.....ผู้ส่งบทความวิจัย
(.....)

รายการตรวจสอบบทความ

ผู้เขียนต้องตรวจสอบต้นฉบับที่จัดเตรียมให้ครบถ้วนถูกต้องตรงตามรายการตรวจสอบบทความ และส่งมาพร้อมกับบทความบทความที่ส่งมาโดยไม่มีใบรายการตรวจสอบบทความหรือไม่ครบหรือไม่ถูกต้องตามที่กำหนดไว้จะถูกส่งกลับก่อนการดำเนินการใดๆ ทั้งสิ้น

- ☐ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
- ☐ ไฟล์ที่ส่งจะต้องทำตามรูปแบบคำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับเท่านั้น อยู่ใน

รูปแบบของไฟล์ Word และใช้แบบตัวอักษร TH SarabunPSK

บทความวิจัยมีหัวข้อตามที่กำหนด ดังนี้

- ☐ ชื่อเรื่อง/บทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ ชื่อ/ที่อยู่ผู้เขียน มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ บทคัดย่อ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ คำสำคัญ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ ความสำคัญของปัญหา
- ☐ โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย
- ☐ วัตถุประสงค์วิจัย
- ☐ วิธีดำเนินการวิจัย
- ☐ ผลการวิจัย
- ☐ อภิปรายผล
- ☐ ข้อเสนอแนะ
- ☐ บรรณานุกรม

บทความวิชาการมีหัวข้อตามที่กำหนด ดังนี้

- ☐ ชื่อเรื่อง/บทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ ชื่อ/ที่อยู่ผู้เขียน มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ บทคัดย่อ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ คำสำคัญ ภาษาไทย
- ☐ บทนำ
- ☐ เนื้อหา
- ☐ สรุป
- ☐ บรรณานุกรม

ความเห็นของนักวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย

☐ ถูกต้องตามรูปแบบของบทความ

☐ ไม่ถูกต้องตามรูปแบบบทความ

.....
(.....)

นักวิชาการศึกษา

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ความคิดเห็นของบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษา

.....
(.....)

บรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษา

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

การเตรียมต้นฉบับ
รายละเอียดในการเตรียมผลงานวิจัยเพื่อตีพิมพ์ลงในวารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ผลงานทางวิชาการที่ได้รับการพิจารณา ได้แก่ บทความทางวิชาการ และบทความวิจัย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การพิมพ์ต้นฉบับใช้แบบอักษร (Font) ชนิด TH SarabunPSK ขนาด 18, 16 และ 14 ตามที่กำหนดในแบบฟอร์ม พิมพ์หน้าเดียวขนาด A4 ความยาว 10 – 12 หน้า ต้นฉบับประกอบไปด้วยหัวข้อต่อไปนี้

บทความวิจัย (Research Article)

บทความวิจัย	Research Article
1. ชื่อบทความวิจัย (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)	1. Title
2. ชื่อผู้เขียน สถานที่ทำงาน (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) และ Email	2. Author, Affiliations and Email
3. บทคัดย่อ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยย่อ)	3. ABSTRACT
4. คำสำคัญ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)	4. Keywords
5. ความสำคัญของปัญหา	5. Introduction
6. โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย	6. Research Questions
7. วัตถุประสงค์การวิจัย	7. Research Objectives
8. วิธีดำเนินการวิจัย	8. Methodology
9. ผลการวิจัย	9. Research Results
10. อภิปรายผล	10. Discussion
11. ข้อเสนอแนะ	11. Suggestions
12. เอกสารอ้างอิง	12. References

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทความวิชาการ	Academic Article
1. ชื่อเรื่อง/บทความ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)	1. Title
2. ชื่อผู้เขียน สถานที่ทำงาน (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) และ Email	2. Author, Affiliations and Email
3. บทคัดย่อ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)	3. ABSTRACT
4. คำสำคัญ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)	4. Keywords
5. บทนำ	5. Introduction
6. เนื้อหา	6. Content
7. สรุป	7. Conclusion
8. เอกสารอ้างอิง	8. References

รูปแบบและขนาดตัวอักษร

ตารางที่ 1 การกำหนดรูปแบบและขนาดตัวอักษร

ส่วนประกอบบทความ	บทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (English Articles) Font = TH SarabunPSK	
	ขนาด ตัวอักษร Size	ลักษณะตัวอักษร Font Type
ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) / Title	18 [CT]	ตัวหนา / Bold Font
ชื่อผู้เขียน / Author	14 [CT]	ตัวปกติ / Regular Font
สถานที่ทำงาน และ Email / Affiliations & Email	14 [CT]	ตัวปกติ / Regular Font
บทคัดย่อ และ ABSTRACT	16 [CT]	ตัวหนา / Bold Font
เนื้อหาบทคัดย่อ และ ABSTRACT	16 [LRJ]	ตัวปกติ / Regular Font
คำสำคัญ และ Keywords	16 [LJ]	ตัวหนา / Bold Font
เนื้อหาคำสำคัญ	16 [LRJ]	ตัวปกติ / Regular Font
หัวข้อหลักต่าง ๆ ได้แก่ ความสำคัญของปัญหา โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ / Item	16 [LJ]	ตัวหนา / Bold Font
เนื้อหา / Article	16 [LRJ]	ตัวปกติ / Regular Font
เอกสารอ้างอิง/ References	16 [CT]	ตัวหนา / Bold Font
เนื้อหาเอกสารอ้างอิง	16 [LRJ]	ตัวปกติ / Regular Font

หมายเหตุ : CT = Centre Text (กึ่งกลาง), LJ = Left Justified (ชิดซ้าย),
LRJ = Left & Right Justified (กระจายแบบไทย)

การกำหนดรูปแบบบทความวิจัย สำหรับตีพิมพ์ ให้ผู้ส่งปฏิบัติ ดังนี้

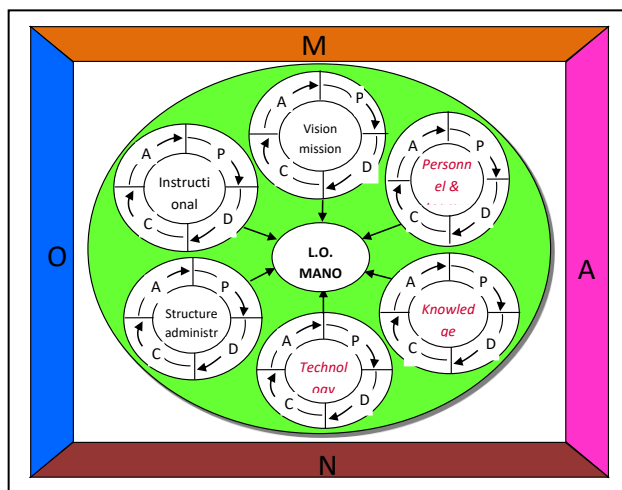
1. ตั้งระยะขอบบน 3.81 เซนติเมตร (1.5 นิ้ว) ตั้งระยะขอบล่าง 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว)
2. ตั้งระยะขอบด้านซ้าย 3.81 เซนติเมตร (1.5 นิ้ว) ตั้งระยะขอบด้านขวา 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว)
3. แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18, 16 และ 14 (ตามที่กำหนดในแบบฟอร์ม)

คำแนะนำผู้เขียน

1. **ชื่อเรื่อง** ไม่ยาวเกินไป แต่ครอบคลุมสาระทั้งเรื่อง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
ชื่อเรื่องภาษาไทย ขนาด 18 ตัวหนา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ ขนาด 18 ตัวหนาและตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ
2. **ชื่อผู้แต่ง** ชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ตัวธรรมดา โดยพิมพ์ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษใต้ชื่อเรื่อง (ชื่อผู้แต่งไม่ใส่ตำแหน่งทางวิชาการ ยศ ตำแหน่ง ทหาร สถานภาพทางการศึกษา หรือคำนำหน้าชื่อหรือท้ายชื่อ)
3. **สถานที่ทำงานและ Email** หน่วยงานของผู้แต่งทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ตัวธรรมดา โดยพิมพ์ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษใต้ชื่อผู้แต่งให้ใส่ตัวเลขยก (1) กำกับท้ายนามสกุลผู้แต่ง และด้านหน้าหน่วยงานหรือต้นสังกัด และ Email ที่สามารถติดต่อได้ ขนาด 14 ตัวธรรมดา โดยพิมพ์ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษใต้สถานที่ทำงาน
4. **บทคัดย่อ และ Abstract** เป็นการสรุปสาระสำคัญของเรื่อง กรณียกความวิจยภาษาไทย ให้เขียนบทคัดย่อภาษาไทย แล้วตามด้วยบทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) และกรณียกความวิจยภาษาอังกฤษ ให้เขียนบทคัดย่อภาษาอังกฤษแล้วตามด้วยบทคัดย่อภาษาไทย ทั้งนี้ บทคัดย่อ ควรมีความยาวไม่เกิน 10 บรรทัดหรือความยาวระหว่าง 200 ถึง 250 คำ
บทคัดย่อภาษาไทย หัวข้อบทคัดย่อขนาด 16 ตัวหนา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ เนื้อหาบทคัดย่อขนาด 16 ตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน (กระจายแบบไทย)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ หัวข้อบทคัดย่อขนาด 16 ตัวหนา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ เนื้อหาบทคัดย่อขนาด 16 ตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน (กระจายแบบไทย)
5. **คำสำคัญ** คำสำคัญต่อยกบทคัดย่อ และ Keywords ต่อยก Abstract ควรมีไม่เกิน 5 คำ
คำสำคัญภาษาไทย หัวข้อคำสำคัญขนาด 16 ตัวหนา จัดชิดขอบกระดาษด้านซ้าย ใต้บทคัดย่อภาษาไทย เนื้อหาขนาด 16 ตัวธรรมดา เว้นระหว่างคำด้วยเคาะ 1 ครั้ง
คำสำคัญภาษาอังกฤษ (Keywords) หัวข้อคำสำคัญขนาด 16 ตัวหนา จัดชิดขอบกระดาษด้านซ้าย ใต้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ เนื้อหาขนาด 16 ตัวธรรมดา เว้นระหว่างคำด้วย Comma (,)
6. **เนื้อหา** ให้จัดพิมพ์ 1 คอลัมน์ เนื้อหาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ตัวธรรมดา บรรทัดแรกเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย และจัดพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน (กระจายแบบไทย)
หัวข้อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 16 ตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย หัวข้อย่อย ขนาด 16 ตัวหนา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อยโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่ง ให้ Tab 0.75 เซนติเมตร จากอักษรตัวแรกของหัวข้อเรื่อง
7. **การจัดรูปภาพ** ต้องพิมพ์รูปภาพให้อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้รูปภาพให้บอกชื่อของรูปภาพและบอกแหล่งที่มาของรูปภาพด้วย
รูปภาพควรมีรายละเอียดเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เว้นบรรทัดเหนือรูปภาพ 1 บรรทัด และเว้นใต้คำบรรยายรูปภาพ 1 บรรทัด ชื่อภาพให้จัดวางไว้ชิดริมซ้าย โดยวางไว้ใต้ภาพ ภาษาไทยใช้คำว่า ภาพที่ ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Figure ตามด้วยหมายเลขภาพ ห่างจากคำว่าภาพที่ 1 ตัวอักษร ใช้ลักษณะตัวเลขเป็นตัวหนา และเว้น 1 ตัวอักษร ตามด้วยชื่อภาพควรระบุที่มาของภาพ (ถ้ามี) โดย

ระบุคำว่า ที่มา ให้ตรงกับคำว่าภาพที่ ด้วยรูปแบบอักษรปกติ ตามด้วยเครื่องหมาย (:) แล้วเว้น 1 ตัวอักษรตามด้วยแหล่งอ้างอิง

ตัวอย่าง รูปแบบภาพ



ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการส่งเสริมศักยภาพความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก (L.O. MANO Model)

ที่มา: Pedler, Burguynne and Boydell (1988)

8. การจัดรูปแบบตาราง ตารางทุกตารางจะต้องมีหมายเลขและคำบรรยายกำกับเหนือตารางให้เว้นบรรทัดเหนือชื่อตาราง 1 บรรทัด และเว้นใต้ตาราง/หมายเหตุตาราง หรือ ที่มา 1 บรรทัด ชื่อตารางภาษาไทยใช้คำว่า ตารางที่ ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Table ตามด้วยหมายเลขตารางห่างจากคำว่าตารางที่ 1 ตัวอักษร ใช้ลักษณะตัวเลขเป็นตัวหนา และเว้น 1 ตัวอักษร ตามด้วยชื่อตารางโดยจัดรูปแบบชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

ตัวอย่าง รูปแบบตาราง

ตารางที่ 1 ผลความพึงพอใจของนักศึกษาคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์ที่มีต่อการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองวิชาความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์

ชุดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านลักษณะทางกายภาพ	4.09	0.73	มาก
ด้านจุดประสงค์	4.06	0.64	มาก
ด้านเนื้อหา	3.92	0.77	มาก
ด้านสื่อ	4.07	0.73	มาก
ด้านการวัดประเมินผล	4.31	0.64	มาก
ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้	4.60	.56	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.11	.70	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษา มีความพึงพอใจต่อการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่พัฒนาขึ้น โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$)

9. การจัดรูปแบบสมการ ต้องพิมพ์ให้อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ

ตัวอย่าง รูปแบบสมการ

$$x^2+7x+10 = 0$$

10. เอกสารอ้างอิง หัวข้อเอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ (References) ขนาด 16 ตัวหนา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ รายการอ้างอิงขนาด 16 ตัวธรรมดา ตำแหน่งชื่อผู้แต่งชิดขอบซ้าย การอ้างภาพหรือตารางขอให้ใส่ที่มา เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้น) และอ้างอิงเป็นแบบแทรกปนในเนื้อหา (In-Text Citation) และการเขียนเอกสารอ้างอิงขอให้เขียนตามรูปแบบของวารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (รูปแบบ APA) โดยเขียนเป็นภาษาอังกฤษ ในกรณีที่ใช้อ้างอิงภาษาไทย ให้แปลเป็นอักษรโรมันตัวอ่านภาษาไทย แล้วจึงแปลเป็นภาษาอังกฤษ

รูปแบบการพิมพ์เอกสารอ้างอิง

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีความพยายามที่จะพัฒนาคุณภาพวารสารเพื่อผลักดันวารสารเข้าสู่ฐานข้อมูล ACI ซึ่งเป็นฐานข้อมูลระดับอาเซียน ดังนั้น กองบรรณาธิการวารสารฯ จึงกำหนดรูปแบบการพิมพ์เอกสารอ้างอิงให้เขียนตามแบบ APA (American Psychological Association) หากรายการอ้างอิงเป็นของคนไทยในเอกสารอ้างอิงจะต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษทุกรายการ และยึดหลักการถอดอักษรไทยเป็นโรมัน ดังนี้

1. รูปแบบการพิมพ์เอกสารอ้างอิงให้เขียนตามแบบ APA (American Psychological Association)
2. รายการอ้างอิงเป็นของคนไทยในเอกสารอ้างอิงจะต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษทุกรายการ โดยจัดเรียงคู่กัน คือ เรียงบรรณานุกรมภาษาอังกฤษที่แปลขึ้นก่อน และตามด้วยบรรณานุกรมภาษาไทย และให้เรียงลำดับโดยยึดตัวอักษรภาษาอังกฤษก่อน-หลัง
3. ชื่อเรื่อง (Title) จะต้องทำให้เป็น Thai Romanization (การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมัน) และต้องเป็นภาษาอังกฤษในวงเล็บเหลี่ยม [...]
4. การทำการ Romanization นั้นจะยึดตามหลักสากลโดยใช้เกณฑ์ของ Library of congress สามารถศึกษารายละเอียดได้ที่ website : <https://www.loc.gov/catdir/cpsd/roman.html>
5. สำหรับการเขียน Thai Romanization แนะนำให้ใช้โปรแกรมแปลงสาส์น ที่พัฒนาโดย NECTEC <http://164.115.23.167/plangsarn/index.php>

การอ้างอิงในเนื้อหา

การอ้างอิงในเนื้อหาความทุกการอ้างอิงที่ปรากฏในเนื้อหาจะต้องมีในส่วนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ และห้ามใส่เอกสารอ้างอิงโดยปราศจากการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ และให้ใช้การอ้างอิงตามระบบอ้างอิงแบบนาม-ปี โดยมีรายละเอียดการอ้างอิงดังนี้

การอ้างอิงในเนื้อหา

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา ให้ใส่ชื่อสกุลผู้แต่งและปีที่พิมพ์เป็น ค.ศ. (กรณีผู้แต่งเป็นคนไทยระบุเฉพาะนามสกุลเป็นภาษาอังกฤษ และปรับปี พ.ศ. ที่พิมพ์เป็น ค.ศ. ทั้งนี้ หากไม่ปรากฏว่าผู้แต่งคนดังกล่าวเคยเขียนชื่อสกุลเป็นภาษาอังกฤษมาก่อน อนุโลมให้ใช้หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียงตามประกาศราชบัณฑิตยสถานได้) เช่น

ผู้แต่งเป็นคนไทย

กาญจนา แก้วเทพ (2547)	พิมพ์เป็น	Kaewthep (2004) หรือ (Kaewthep, 2004) หรือ กาญจนา แก้วเทพ (Kaewthep, 2011)
-----------------------	-----------	--

ผู้แต่งชาวต่างชาติ

A.A. Berger	พิมพ์เป็น	Berger (2011) หรือ (Berger, 2011)
-------------	-----------	--------------------------------------

รายการอ้างอิงที่ปรากฏแทรกอยู่ในเนื้อหาจะต้องนำไปเรียงตามลำดับตัวอักษรนามสกุลของผู้แต่ง พร้อมใส่รายละเอียดของรายการอ้างอิงในเอกสารอ้างอิง (References) ให้ถูกต้องตามหลักการเขียนเอกสารอ้างอิงของวารสาร ในทำนองเดียวกันรายการอ้างอิงที่อยู่ในส่วนเอกสารอ้างอิงจะต้องมีการอ้างอิงไว้ในเนื้อหา ซึ่งข้อมูลทั้ง 2 แห่งนี้จะต้องมีนามสกุลของผู้แต่ง และปีที่พิมพ์ต้องตรงกันและจำนวนรายการต้องตรงกัน

1. รายการอ้างอิงมีผู้แต่งคนเดียว ระบุนามสกุลของผู้แต่งตามด้วยปี ค.ศ. ที่พิมพ์
ผู้แต่งเป็นคนไทย

Kaewthep (2004) พบว่า... หรือ ... (Kaewthep, 2004)

ผู้แต่งชาวต่างชาติ

Berger (2011) กล่าวว่า ... หรือ ... (Berger, 2011)

2. รายการอ้างอิงมีผู้แต่ง 2 คน ระบุนามสกุลของผู้แต่งตามด้วยปี ค.ศ. ที่พิมพ์
ผู้แต่งเป็นคนไทย

Kaewthep & Bunchua (2004) พบว่า... หรือ ... (Kaewthep & Bunchua, 2004)

ผู้แต่งชาวต่างชาติ

Berger & Vygotsky (2011) กล่าวว่า ... หรือ ... (Berger & Vygotsky, 2011)

3. รายการอ้างอิงมีผู้แต่ง 3-5 คน ระบุนามสกุลของผู้แต่งทุกคนตามด้วยปี ค.ศ. ที่พิมพ์
สำหรับการกล่าวถึงครั้งต่อมาให้ระบุนามสกุลของผู้แต่งคนแรก ตามด้วยคำว่า “et al.” และปี ค.ศ. ที่พิมพ์
กล่าวถึงครั้งแรก Holmberg, Orbuch, & Veroff (2004) กล่าวว่า ...

... (Holmberg, Orbuch, & Veroff, 2004)

กล่าวถึงครั้งต่อมา Holmberg et al. (2004) กล่าวว่า ...หรือ... (Holmberg et al., 2004)

4. รายการอ้างอิงมีผู้แต่ง 6 คน ขึ้นไป

ระบุนามสกุลของผู้แต่งคนแรก ตามด้วยคำว่า “และคณะ” เมื่อชื่ออยู่ในข้อความ หรือตามด้วยคำว่า “et al.” เมื่ออยู่ในวงเล็บ และตามด้วยปี ค.ศ. ที่พิมพ์

(Paul et al., 1999) หรือ Paul et al. (1999) เสนอว่า ...

5. รายการอ้างอิงมีผู้แต่งเป็นสถาบันหรือหน่วยงาน

.... (Australian Research Council, 1996)

กรณีสถาบันหรือหน่วยงานมีอักษรย่อแทนหน่วยงาน ในการอ้างอิงในเนื้อหาครั้งแรกให้ใส่วงเล็บชื่อย่อ

หน่วยงานตามด้วยปีที่พิมพ์ การอ้างอิงครั้งต่อมาให้ใช้อักษรย่อตามด้วยปีที่พิมพ์

กล่าวถึงครั้งแรก ชื่อเต็มของหน่วยงาน ตามด้วยวงเล็บชื่อย่อ และปี ค.ศ. ที่พิมพ์

... (Australian Institute of Health and Welfare [AIHW], 2005)

กล่าวถึงครั้งต่อมา ชื่อย่อ และปี ค.ศ. ที่พิมพ์ ... (AIHW, 2005)

6. รายการอ้างอิงมีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

ให้ใช้คำว่า นิรนาม หรือ Anonymous แทนชื่อผู้แต่ง

(Anonymous, 1999)

7. รายการอ้างอิงมีไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์หรือสำนักพิมพ์หรือปีที่พิมพ์

การระบุผู้แต่งให้เป็นไปตามข้อ 1 -5 สำหรับส่วนที่ไม่ปรากฏให้แทนด้วยคำดังต่อไปนี้

รายการอ้างอิงของไทยและของต่างชาติ

ไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์ (no place of publication) ใช้ “n.p.”

ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์ (no place of publisher) ใช้ “n.p.”

ไม่ปีที่พิมพ์ (no date) ใช้ “n.d.”

Miller (n.d.) พบว่า ... หรือ ... (Miller, n.d.)

8. การอ้างอิงรายการทุติยภูมิหรือการอ้างอิงสองทอด (Secondary Source)

ระบุนามสกุลของผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์เอกสารต้นฉบับ (cited in นามสกุล, ปีที่พิมพ์ของผู้แต่ง
ทุติยภูมิ)

Campbell and Stanley (1969 cited in Gay, 1992) พบว่า ...

(Campbell and Stanley, 1969 cited in Gay, 1992)

9. การอ้างอิงเอกสารมากกว่าหนึ่งรายการในวงเล็บเดียวกัน

ระบุรายการอ้างอิงทุกรายการในวงเล็บ ให้เรียงลำดับตามตัวอักษร โดยคั่นด้วยเครื่องหมาย
อัฒภาค “;” ไม่ต้องเว้นหน้าเครื่องหมายนี้ แต่ให้มีหนึ่งเว้น 1 ตัวอักษรวรรคหลังเครื่องหมาย

(Kartner, 1973; Kartner & Russel, 1975)

- กรณีอ้างอิงผู้แต่งมีทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ ให้เขียนผู้แต่งที่เป็นคนไทยก่อนและเรียงตาม
ตัวอักษร ตามด้วยผู้แต่งที่เป็นชาวต่างชาติเรียงตามตัวอักษร

(Bunchua, 2004; Holmberg, Orbuch, & Veroff, 2004; Sartre, 1962; Vygotsky, 1978)

- กรณีอ้างอิงแหล่งที่มามากกว่า 1 ชิ้นของผู้แต่งคนเดียวกันในข้อความเดียวกัน ให้ระบุผู้แต่ง
โดยเรียงตามปีที่พิมพ์จากอดีตถึงปัจจุบัน ให้ระบุผู้แต่งและปีที่พิมพ์สำหรับแหล่งที่มาที่ตีพิมพ์ก่อน
ส่วนแหล่งที่มาถัดไปให้ระบุเพียงแค่ปีที่พิมพ์ คั่นระหว่างแหล่งที่มาด้วยเครื่องหมาย (;) (ผู้แต่ง,/ปีที่
พิมพ์ก่อน;/ปีที่พิมพ์ถัดมา)

(Wiratchai, 1999; 2002)

10. เอกสารอ้างอิงมากกว่าหนึ่งชื่อเรื่อง โดยผู้แต่งคนเดียวกันและพิมพ์ปีเดียวกัน

ระบุนามสกุลของผู้แต่งและปี ค.ศ. ที่พิมพ์ตามด้วยอักษร a, b, c ตามที่เรียงไว้ใน
บรรณานุกรม

Jackson (2009a) ข้อความต่อมา Jackson (2009b) หรือ (Jackson, 2009a, 2009b)

รูปแบบบรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิง

หนังสือ (Book)	
รูปแบบ General Format	นามสกุล./ตัวอักษรตัวแรกของชื่อต้น./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ครั้งที่พิมพ์./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์. Author,/A./ (Year)./ Title of book. / Place:/Publisher.
ผู้แต่งเป็นคนไทย Thai Romanization	Author. (Year). Romanized Title [Translated Title]. Place: Publisher.
ผู้แต่ง 1 คน	Vygotsky, L. (1978). Mind in society: The developmental of higher psychological process. Cambridge, MA: Harvard University Press. Srisa-ard, B. (2002). kānwichai būāngton [Basic research]. 7 th ed. Bangkok: Suweeriyasan.
ผู้แต่ง 3-5 คน	Holmberg, D., Orbuch, T., & Veroff, J. (2004). Thrice-told tales: Married couples tell their stories. Mahwah, NJ: Erlbaum.
	Srisa-ard, B., Saleewong, D., & Kaewthep, K. (2002). kānwichai būāngton [Basic research]. 7 th ed. Bangkok: Suweeriyasan.
ผู้แต่ง 6 คนขึ้นไป	Jackson, M. H., et al. (1991). Environmental Health Rrference Book. Oeford: Butterworth-Heineman.
	Srisa-ard, B. et al. (2002). kānwichai būāngton [Basic research]. 7 th ed. Bangkok: Suweeriyasan.
หนังสือที่ผู้แต่งเป็นหน่วยงาน	ชื่อหน่วยงาน./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
	Bank of Thailand. (1992). 50 Years of the Bank of Thailand 1942-1992. Bangkok: Amarin.
	Office of the Education Council. (2009). ‘ēkkasān prakōp kānsōk chut wichākān phatthana khwāmpen khurū wichāchīp sarup kādamnoēn ngān kao pī khōng kanpatirū kānsuksa (Phō.Sō. 2542 - 2551) [Operational summary report of 9 years by education reform (B.E. 1999-2008)]. 4 th ed. Bangkok: V.T.C communication.

หนังสือแปล Book-Translated	นามสกุล,/ตัวอักษรตัวแรกของชื่อนั้น/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/(อักษรย่อของชื่อนั้น และชื่อสกุลเต็ม, ผู้แปลหรือ Trans.)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
	Sartre, J.-P. (1962). Imagination: A psychological critique (F. Williams, Trans.). Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.
	Wongwanich, S. (2007). kānpramœnphon kān rianrū nœō mai [New assessment of learning]. (P. Sinlarat, Trans.) Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
หนังสือที่มีบรรณาธิการ ผู้เรียบเรียง ผู้รวบรวม	นามสกุล,/ตัวอักษรตัวแรกของชื่อนั้น/(Ed.)/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
	Kasdorf, W. E. (Ed.). (2003). The Columbia guide to digital publishing . New York: Columbia University Press.
	Sinlarat, P. (Ed.). (2010b). CCPR krōp khit mai thāngkān suksā [CCPR new educational framework for implementing]. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
บทหนึ่งในหนังสือที่มี บรรณาธิการ Chapter in A Book	นามสกุล,/ตัวอักษรตัวแรกของชื่อนั้น/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทในหนังสือ./In/ชื่อบรรณาธิการ/(Ed.)/ชื่อหนังสือ/(pp./เลขหน้า)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์. Author. (Year). Romanized Title of chapter [Translated Title of chapter]. In Editor (Ed.), Romanized Title of book [Translated Title of book] (Page). Place: Publisher.
	Haybron, D. M. (2008). Philosophy and the science of subjective well-being. In M. Eid & R. J. Larsen (Ed.), The science of subjective well-being (pp. 17-43). New York: Guildford Press.
	Chatuthai, N. (2006). ‘Odōno kap ‘utsahakam watthanatham: Kōranī suksā phlēng samainiyom [Adorno and cultural industry: The case study of popular music]. In T. Senakham (Ed.), Līeo nā lǎe lang watthanatham pōp [The review of popular music] (pp. 81-126). Bangkok: OS Printing House.

วารสาร (Journal Article)	
รูปแบบ General Format	นามสกุล./ตัวอักษรตัวแรกของชื่อต้น./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีของวารสาร(ฉบับที่)/เลขหน้า.
ผู้แต่งเป็นคนไทย Thai Romanization	Author. (Year). Romanized Title of article [Translated Title of article]. Title of Journal . volume(issue), page-numbers.
	Apulu, I., Latham, A., & Moreton, R. (2011). Factors affecting the effective utilization and adoption of sophisticated ICT solutions: Case studies of SMEs in Lagos, Nigeria. Journal of Systems and Information Technology . 13(2), 25-143.
	Siriphantana, C. & Uamcharoen, S. (2016). k̄nphatthanā p̄r̄kr̄ēm d̄oi chai chumchon pen thān nai k̄n r̄ianrū khati chon witthayā radap ‘udomsuksā [The development of community - based programe on thai folklore in higher education]. Silpakorn Educational Research Journal . 8(1), 228-238.
บทความในวารสารที่ได้จากอินเทอร์เน็ต	
รูปแบบ General Format	ชื่อ/นามสกุล./(ปี)/ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีของวารสาร(ฉบับที่)/เลขหน้า./สืบค้นจาก Retrieved from /ชื่อเว็บไซต์ URL.
ผู้แต่งเป็นคนไทย Thai Romanization	Author. (Year). Romanized Title of article [Translated Title of article]. Title of Journal . volume(issue), page-numbers. Retrieved from URL.
	Apulu, I., Latham, A., & Moreton, R. (2011). Factors affecting the effective utilization and adoption of sophisticated ICT solutions: Case studies of SMEs in Lagos, Nigeria. Journal of Systems and Information Technology . 13(2), 25-143. Retrieved from http://www.in.architexttruez.net
	Siriphantana, C. & Uamcharoen, S. (2016). k̄nphatthanā p̄r̄kr̄ēm d̄oi chai chumchon pen thān nai k̄n r̄ianrū khati chon witthayā radap ‘udomsuksā [The development of community - based programe on thai folklore in higher education]. Silpakorn Educational Research Journal . 8(1), 228-238. Retrieved from http://www.in.architexttruez.net

บทความในหนังสือพิมพ์	
รูปแบบ General Format	นามสกุล,/ตัวอักษรตัวแรกของชื่อนั้น/(ปี,/เดือน/วันที่)/ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.
ผู้แต่งเป็นคนไทย Thai Romanization	Author. (Year, Month Date). Romanized Title of article [Translated Title of article]. Title of Newspaper. page-numbers.
	Nagourney, E. (2003, October 28). Impatience, at your own risk. The New York Times . F6.
	Vanijaka, V. (2010, March 28). chai chana leknoī samrap khon sūā dæng [A small victory for the red shirts]. Bangkok Post . p. A1.
วิทยานิพนธ์ (Doctoral Dissertations and Master's Theses)	
รูปแบบ General Format	นามสกุล,/ตัวอักษรตัวแรกของชื่อนั้น/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อวิทยานิพนธ์หรือ ดุษฎีนิพนธ์./Master's thesis หรือ Doctoral dissertation./สถาบันการศึกษา.
ผู้แต่งเป็นคนไทย Thai Romanization	Author. (Year). Romanized Title of dissertation [Translated Title of dissertation]. Doctoral dissertation or Master's thesis. University.
	Ross, D. F. (1990). Unconscious transference and mistaken identity: When a 7 witness misidentifies a familiar but innocent person from a lineup . Doctoral dissertation. Cornell University.
	Rojsangrat, P. (2016). k̄anphatthana rūpbæp k̄ansōk dōi chai k̄an khit choeng 'ōk bæp pen thān phūā sāngsan phonngā nathī prakot 'attalak Thai samrap nisit naksuksā radap parinya bandit [Development of an instructional model using design thinking to create thai products identity for undergraduate students]. Doctoral dissertation. Chulalongkorn University.

เอกสารประชุมวิชาการ (Conference paper as part of a book in proceedings)	
รูปแบบ General Format	นามสกุล,/ตัวอักษรตัวแรกของชื่อต้น./ (ปี)/ชื่อบทความ./ใน/ชื่องานประชุม./ (หน้า)/สถานที่พิมพ์:/หน่วยงานที่จัด.
ผู้แต่งเป็นคนไทย Thai Romanization	Author. (Year). Romanized Title of paper [Translated Title of paper]. Romanized Title of conference [Translated Title of conference] (Pages). Place: publisher.
	Muelbauer, J. (2007, September). Housing, credit, and consumer expenditure. In Housing and consumer behavior . (pp. 1-10). Kansas City, WY: Federal Reserve Bank of Kansas City.
	Chamniandamrongkarn, S., & Sumritdejkhajon, K. (2015). Samatchā sukkhaphāp hæng chaṭ : khā (mai) khluān samkhan kwā khā khun [National health assembly:One (not) important than moving up]. In Ngān prachum wichākān rūāng padirūp rabop sukkhaphāp læ chiwit padirūp chitsamnuk prachāthipatai nai ‘ōkāṭ kao pīsamnakngān Khana Kammakān sukkhaphāp hæng chaṭ [A meeting of the enlightenment and health system reforms in a nine-year of The National Health Commission office] (pp. 245-313). Nonthaburi: The National Health Commission Office.
สื่อโสตทัศน ประเภท วิดิทัศน์ เทป ซีดี-รอม แผ่นดิสก์	
รูปแบบ General Format	ผู้แต่งหรือผู้ผลิตหรือผู้บรรยายหรือผู้ขับร้อง (ถ้ามี)/ (ปีที่ผลิต)/ ชื่อเรื่อง// [ประเภทของวัสดุ]/ [สถานที่ผลิต:/ผู้ผลิต.
	ชื่อผู้จัดทำ./ (ปีที่ผลิต)/ ชื่อเรื่อง./ [ระบุลักษณะของสื่อ]/ [สถานที่ผลิต:/หน่วยงานที่เผยแพร่.
ผู้แต่งเป็นคนไทย Thai Romanization	Author. (Year). Romanized Title [Translated Title]. [CD or Cassette Recording or DVD or Computer File]. Place: publisher.
	Costa, P. T., Jr. (Speaker). (1988). Personality, continuity, and changes of adult life (Cassette Recording No. 207-433-88A-B). Washington, DC: American Psychological Association.

	Lang, K. D. (2008). Shadow and the frame. On Watershed [CD]. New York, NY: Nonesuch Records.
	Tourism Authority of Thailand. (2015). kānthōṅghīeo chœng Niwet [Eco-tourism]. [CD]. Bangkok: Tourism Authority of Thailand.
อินเทอร์เน็ต : เว็บไซต์ (Website)	
รูปแบบ General Format	ผู้แต่ง./ (ปี)./ชื่อบทความ./สืบค้นจาก Retrieved from /URL ของเว็บไซต์
ผู้แต่งเป็นคนไทย Thai Romanization	Author. (Year). Romanized Title [Translated Title]. Retrieved from URL
	Thakur, N. (2003). The Architextural Knowledge Systems. Retrieved from http://www.in.architexttruez.net
	Bluemoon. (2010). bæp mai khui kap klum phūan daingā yok wā doēm [New group chat with new friends more easily than ever]. Retrieved from http://faceblog.in.th/2010/10/facebook-group-people/
การสัมภาษณ์ (Interview)	
รูปแบบ General Format	นามสกุล./ตัวอักษรตัวแรกของชื่อต้นของผู้ให้สัมภาษณ์./ (ปีที่ให้สัมภาษณ์, เดือน/วันที่)./Interview/by/ชื่อผู้สัมภาษณ์ [Tape recording]./หน่วยงาน:/สถานที่พิมพ์.
	Cartwright, J. (1996, November 8). Interview by P. Chotsawad [Tape recording]. Magic Lamp Company, New York: Nonesuch Records.

บทความทุกเรื่องได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ทรศนะและข้อคิดเห็นในบทความวารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มิใช่เป็นทรศนะและความคิดของผู้จัดทำจึงมิใช่ความรับผิดชอบของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ การคัดลอกแต่ให้อ้างอิงแหล่งที่มา

รูปแบบการเขียนผลงานวิจัยตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษา

(ขนาด 18 TH Sarabun PSK

ชื่อเรื่อง ภาษาไทย

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อเรื่อง ภาษาอังกฤษ

เว้น 1 บรรทัด

ตัวอักษร ขนาด 14 (กึ่งกลาง)

ชื่อ – สกุลนักศึกษาภาษาไทย¹ ชื่อ-สกุลอาจารย์ที่ปรึกษาหลักภาษาไทย² และชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วมภาษาไทย³
ชื่อ – สกุลนักศึกษาภาษาอังกฤษ¹, ชื่อ-สกุลอาจารย์ที่ปรึกษาหลักภาษาอังกฤษ², and ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วมภาษาอังกฤษ³

เว้น 1 บรรทัด

ตัวอักษร ขนาด 14 (กึ่งกลาง)

¹ หลักสูตร.....สาขาวิชา.....ชื่อสถาบัน.....
² หลักสูตร.....สาขาวิชา.....ชื่อสถาบัน.....
³ หลักสูตร.....สาขาวิชา.....ชื่อสถาบัน.....
¹ หลักสูตรภาษาอังกฤษ.....สาขาวิชาภาษาอังกฤษ.....ชื่อสถาบันภาษาอังกฤษ.....
² หลักสูตรภาษาอังกฤษ.....สาขาวิชาภาษาอังกฤษ.....ชื่อสถาบันภาษาอังกฤษ.....
³ หลักสูตรภาษาอังกฤษ.....สาขาวิชาภาษาอังกฤษ.....ชื่อสถาบันภาษาอังกฤษ.....

Email :

เว้น 1 บรรทัด

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ

(ขนาด 16 TH Sarabun PSK เข้ม)

0.6 นิ้ว

เว้น 1 บรรทัด

คำสำคัญ

(ขนาด 16 TH Sarabun PSK เข้ม)

0.6 นิ้ว

เว้น 1 บรรทัด

ABSTRACT

(ขนาด 16 TH Sarabun PSK เข้ม)

0.6 นิ้ว

เว้น 1 บรรทัด

(ขนาด 16 TH Sarabun PSK เข้ม)

Keywords

0.6 นิ้ว

ความสำคัญของปัญหา

0.6 นิ้ว

(ขนาด 16 เข็ม TH Sarabun PSK)

เว้น 1 บรรทัด

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

0.6 นิ้ว

(ขนาด 16 TH Sarabun PSK เข็ม)

เว้น 1 บรรทัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

0.6 นิ้ว

(ขนาด 16 TH Sarabun PSK เข็ม)

เว้น 1 บรรทัด

วิธีดำเนินการวิจัย

0.6 นิ้ว

(ขนาด 16 TH Sarabun PSK)

เว้น 1 บรรทัด

ผลการวิจัย

0.6 นิ้ว

(ขนาด 16 TH Sarabun PSK เข็ม)

เว้น 1 บรรทัด

อภิปรายผล

0.6 นิ้ว

(ขนาด 16 TH Sarabun PSK เข็ม)

เว้น 1 บรรทัด

ข้อเสนอแนะ

0.6 นิ้ว

(ขนาด 16 TH Sarabun PSK เข็ม)

เว้น 1 บรรทัด

References

(ขนาด 16 TH Sarabun PSK)

.....(ขนาดตัวอักษร 16).....

0.6 นิ้ว

จริยธรรมในการตีพิมพ์ (Publication Ethics)

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่ตนรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความสำคัญ ความใหม่ ความถูกต้องของระเบียบวิธีวิจัย ความน่าเชื่อถือ และความชัดเจนของบทความ ตลอดจนความสอดคล้องกับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ
2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้น ๆ
4. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนบทความ และผู้ประเมินบทความ
5. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
6. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียน ซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ
7. บรรณาธิการไม่ควรเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจในการตอบรับบทความที่ถูกปฏิเสธการตีพิมพ์ไปแล้ว ยกเว้นมีปัญหาร้ายแรงเกิดขึ้นในระหว่างการส่งบทความเพื่อรับการพิจารณา
8. บรรณาธิการควรจัดพิมพ์คำแนะนำแก่ผู้เขียนบทความ ผู้ประเมินบทความ และควรปรับปรุงคำแนะนำให้ทันสมัยอยู่เสมอ
9. บรรณาธิการควรทำให้เกิดความมั่นใจว่ารายละเอียดทุกส่วนในบทความที่มีการตีพิมพ์ในวารสาร ต้องเป็นไปตามหลักจริยธรรมที่ได้รับการยอมรับ

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องรับรองว่าบทความไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อน หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากวารสารอื่น
2. ผู้เขียนบทความจะต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. ผู้เขียนบทความจะต้องปรับแก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสาร

4. ผู้เขียนบทความที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย
5. ผู้เขียนบทความจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้น)
6. ผู้เขียนจะตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่นำเอกสารที่ไม่ได้อ้างอิงในเนื้อหา มาใส่ไว้ในรายการเอกสารอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม
7. ผู้เขียนบทความจะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
8. ผู้เขียนบทความจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)
9. ผู้เขียนบทความจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. ผู้ประเมินบทความต้องตรวจสอบก่อนว่าตนเองมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับบทความที่ประเมินหรือไม่ หากพบว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้น ๆ
3. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขานั้น ๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงาน หรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญ ๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วย ผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ
4. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
5. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

ขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำวารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

